HALLDÓR LAXNESS

Clopotul din Islanda

120

BIBLIOTECA PENTRU TOȚI

HALLDÓR LAXNESS

Clopotul din Islanda

PREFAŢĂ

La jumătatea drumului dintre Norvegia şi Groenlanda, chiar sub linia convenţională a cercului polar arctic, apele Atlanticului scaldă ţărmul stâncos al unei insule solitare: Islanda – „pământ de gheaţă”. Se spune că aici, pe această insulă, cu păşuni mătăsoase şi vulcani ţâşniţi chiar din gurile iadului, cu gheţari de argint şi cascade prin care zburdă sprintenii somoni, a înflorit odinioară fastul barbar al legendarului ţinut Thule. Tot aici ar fi trăit şi melancolicul rege din balada lui Goethe, cel căruia iubita, pe moarte fiind, i-a dat o cupă de aur. Credincios până la mormânt, el nu s-a mai despărţit niciodată de această cupă, şi ori de câte ori o ducea la buze, ochii i se umpleau de lacrimi. Iar când simţi sfârşitul aproape, îşi numără cetăţile şi comorile şi le împărţi urmaşilor săi, dar cupa o păstră. Şi după ce bău pentru ultima oară din vasul sfânt, îl aruncă în valuri, şi ochii i s-au stins dintr-o dată...

În ceaţa legendelor care se risipesc, se înfiripă, legendar, istoria. Ea începe prin secolul al IX-lea în strigătele războinice ale vikingilor sosiţi din Norvegia pe drakkarele lor cu prova în chip de balaur. Erau înalţi, puternici, blonzi, cu voci sonore şi aspre, cu priviri semeţe scânteind în pupilele verzi-azurii, întocmai aşa cum sunt cântaţi în sagă. Ei au descins pe insula sălbatică, făcută parcă anume pe măsura sălbăticiei lor, şi au rămas acolo pentru a întemeia unul dintre cele mai vechi state europene.

Urmaşii lor sunt islandezii de astăzi – paşnic popor de ţărani şi pescari.

*

O dată stabiliţi pe uscat, vikingii îşi încheie vârsta romantică de piraţi şi războinici. Armele

sclipitoare, bătute în pietre scumpe, se preschimbă în umile unelte de muncă, iar apele şi timpul înghit în adâncul lor balaurii drakkarelor.

Legenda aurită se transformă în epopee – epopeea aspră şi tragică a unui mileniu de suferinţă, mizerie şi robie, transmise din tată în fiu, ca microbii unei bolii ereditare.

În secolul al XIII-lea insula este cucerită de norvegieni, pentru a trece mai târziu în stăpânirea regilor Danemarcei. Se spunea că *„nicio ţara n-a dat naştere atâtor danezi bogaţi ca Islanda*." Toată avuţia si fastul curţii daneze provin din monopolul comerţului cu Islanda, comerţ cât se poate de rentabil de vreme ce regina poate oferi la petrecerea pe care o organizează la Jägersborg, în cinstea familiei sale, un ospăţ la care se servesc două sute de mâncăruri deosebite şi peste o sută de feluri de fructe şi dulceţuri, toate pe talere de aur. Partenerii islandezei *gens poena barbara* (neam întru totul barbar) şi lipsit de fantezie gastronomică, se mulţumesc cu carne putredă de rechin şi capete uscate de batog.

La exploatarea daneză se adaugă epidemiile, lepra, calamităţile naturii. Totul conspiră parcă împotriva acestui popor. Un şir de cutremure şi erupţii vulcanice, care durează opt ani de-a rândul (1755—1783), limitează suprafaţa păşunilor, ruinând un mare număr de ţărani.

Vitregia acestor condiţii naşte în mod firesc reacţii. În 1786, în urma luptelor duse de fermieri, Danemarca renunţă la monopolul comerţului cu Islanda. Acest prim succes nu îmbunătăţeşte starea maselor. El favorizează însă dezvoltarea ţării în condiţiile istorice ale capitalismului incipient, creând o clasă privilegiată autohtonă, ale cărei interese necesită o oarecare independenţă naţională. În prima jumătate a secolului al XIX-lea poziţia fermierilor se întăreşte. Din rândul lor se formează o intelectualitate mic-burgheză liberală, care se situează în fruntea mişcării de eliberare

naţională. Cel mai important lider al acestei mişcări este Sigurtsson, devenit în 1842 preşedinte al Alting-ului (supremă instanţă judecătorească şi legiuitoare) o dată cu reînfiinţarea acestuia.

În 1874, Islanda dobândeşte o oarecare autonomie. Alting-ul are dreptul de-a emite legi, dar sub rezerva veto-ului pe care îl poate opune regele Danemarcei. O jumătate de secol mai târziu, în 1918, devine stat suveran, pe baza unei uniuni cu Danemarca, iar în 1944, independent. Toată această evoluţie nu serveşte însă decât interesele clasei conducătoare, care întreţine, rând pe rând, cât mai profitabile relaţii cu capitalul englez, german, iar astăzi, cu cel american. Natura acestor relaţii a menţinut şi menţine Islanda în rândul ţărilor slab dezvoltate şi n-a ameliorat starea maselor populare. Dar tocmai aceste condiţii în care exploatarea a îmbrăcat doar alte forme, mai acute, au trezit conştiinţa politică a poporului islandez, au transformat treptat seculara sa rezistenţă pasivă în lupta activă pentru o viaţă mai bună.

În 1916 iau naştere partidul social-democrat şi partidul progresist. Anul 1930 marchează o cotitură esenţială prin crearea Partidului Comunist Islandez. În 1938 aripa de stânga a partidului social-democrat se uneşte cu partidul comunist.

Un suflu nou, în care vibrează ecourile victoriilor Marii Revoluţii Socialiste din Octombrie, cuprinde ţara. Poporul intră în arena vieţii politice, modificând treptat raportul dintre forţele interne ale ţării. Se dezvoltă o nouă intelectualitate, care, prin poziţia sa democratică, aduce o contribuţie însemnată la lupta pentru emanciparea Islandei. Apar poeţi ca Johannes Jonason şi Einar Benediktsson, prozatori ca Thorburgur Thordarsson, ale cărui eseuri, cuprinse în *Scrisorile către Laura,* fixează un moment de cotitură în literatură islandeză contemporană. În

ciuda anumitor accente mistice, ele aduc în dezbatere idei avansate.

„Aş vrea ca fiecare fiinţă pe care o zămisleşte patria mea să fie destinată schimbării viselor poporului în realitate." În aceste cuvinte, aparţinând lui Einar Benediktsson, îşi găsesc expresie aspiraţiile actualei intelectualităţi progresiste islandeze, aspiraţii care sunt de fapt cele ale oricărui islandez de rând. Idealul pentru libertatea de secole pierdută a Islandei – poate chiar cupa zvârlită în valuri de melancolicul rege din Thule – vibrează în cele mai bune pagini ale lor. Dar cel care a ştiut să-i dea cea mai amplă şi patetică expresie este Halldór Laxness.

*

Halldór Kiljan s-a născut la Reykjawik în ziua de 23 aprilie 1902 şi se trage dintr-o familie de mici fermieri. Pseudonimul Laxness, pe care îl va adoptă mai târziu şi sub care va cunoaşte o glorie universală, e chiar numele satului unde se afla ferma tatălui său.

Încă din copilărie, viitorul scriitor cunoaşte lipsurile legate de modesta sa condiţie socială, fapt pentru care este nevoit să exercite rând pe rând cele mai diferite meserii înainte de a se putea consacra scrisului. Dar toate constrângerile impuse de lupta pentru existenţă nu pot înăbuşi o vocaţie literară pe care însuşi scriitorul o consideră, cu modestie în ceea ce-l priveşte şi totodată cu patriotic orgoliu, ca o predestinare atavică a tuturor islandezilor: *„De opt sute de ani scrisul constituie în Islanda o destindere naţională, de la cioban la demnitar"*[1]. Dimpotrivă, ele îl îmbogăţesc cu o temeinică cunoaştere a vieţii şi-i orientează creaţia pe un sens profund realist. O afirmă chiar scriitorul: „*M-au interesat mai mult lucrurile, întâmplările, oamenii care s-au ivit în calea mea*

sau cărora le-am ieşit în întâmpinare... Adevărul este că toţi şi toate sunt luate direct din viaţă."[2]

Prima sa carte datează din 1919. Cu toate influenţele evidente din Björnson, Hamsun şi Selma Lagerlöff, *Copilul naturii* este totuşi o promisiune pentru un romancier de 17 ani.

Experienţelor acumulate le răspunde o continuă efervescenţă spirituală, nu scutită de căutări şi erezii. Crescut în religia protestantă, Laxness este atras de catolicism. La vârsta de 20 de ani se retrage la mănăstirea Saint-Maurice de Clairveaux, în Luxembourg, unde rămâne câteva luni, iar apoi la o mănăstire şartreză din Anglia. Dar această experienţă mistică se dovedeşte în scurtă vreme cu totul ineficace, şi scriitorul o clasează ca simplă *„criză de tinereţe"*. Din această epocă datează romanul *Marele ţesător din Caşmir* (1927). Este o carte contradictorie, în care elanurile spiritualiste se confruntă cu marcate tendinţe democratice şi realiste.

Pasionat călător, Laxness întreprinde o serie de voiajuri în străinătate. Italia îl fascinează, aşa cum i-a fascinat întotdeauna pe nordici; un an întreg şi-l petrece în Sicilia, varianta sudică a insulei natale. În America, unde rămâne trei ani, se împrieteneşte cu Upton Sinclair, care îl influenţează, de altfel. Două călătorii în U.R.S.S. (1932 şi în 1938) îi lasă amintiri pline de simpatie pentru regimul sovietic. Le regăsim transcrise în volumele *Drumul spre răsărit* (1933) şi *Poveste rusească* (1938).

Cele mai importante opere ale lui Laxness se clasează în trei mari cicluri. Primul, sub titlul *Salka Valka* (1931—1932), cuprinde în acţiunea sa începuturile mişcării muncitoreşti din Islanda, urmărite prin evoluţia eroinei – o mică fată islandeză – de la copilăria încercată de toate mizeriile şi nedreptăţile vieţii şi până la reacţiile sale de fată tânără, curajoasă şi încrezătoare în viitorul Islandei. Urmează ciclul *Oameni liberi* (1934—1935), al cărui erou, ţăranul sărac Bjartur,

poate fi interpretat ca un simbol al luptei eroice a ţărănimii islandeze. Al treilea ciclu este *Saga despre poetul Olafur Karason Lyosvikijur.* Apărută între 1937—1940, ea cuprinde patru părţi: *Lumina lumii*, *Castelul din Sommerland, Casa poetului* şi *Frumuseţea cerului.*

Toate aceste opere afirmă un scriitor realist, situat pe poziţii larg democratice, şi acest fapt atrage asupră-i indignarea furibundă a cercurilor reacţionare internaţionale. „*Îmi amintesc ca într-o zi a anului 1936* – va scrie Laxness într-un comentariu la cartea sa despre Olafur Karason – *scurt timp după ce inocentul meu roman din viaţa ţăranilor, intitulat* Oameni liberi, *a apărut pentru prima oară în limba germană, am primit o tăietură din celebrul ziar german* Völkischer Beobachter. *În acest articol se putea citi, în locul recenziei cărţii, o comunicare făcută autorului pe această cale, prin care se arăta că în al III-lea Reich se iau măsuri de către înalte foruri ca această carte neruşinată să fie confiscată şi dată la topit (ceea ce s-a şi întâmplat foarte repede). Articolul încheie că numele autorului va fi desfiinţai pentru vecie în al III-lea Reich, care, precum se ştie, era un Reich milenar.”*

Organizaţia hitleristă a scriitorilor – Reichsschrifttumskammer – îi trimite o scrisoare, prin care e invitat să semneze o declaraţie tip, cuprinzând elogii la adresa conducătorilor hitlerişti. Refuzul lui Laxness este categoric.

În spiritul acestei atitudini trebuie înţeleasă şi personalitatea eroului său Olafur Karason (1880—1917). Cartea – *„singura carte pe care puteam s-o scriu în acele vremuri”* – se bazează din punct de vedere literar şi istoric pe un jurnal al poetului, existent în Biblioteca Naţională Islandeză, şi este, în ultimă instanţă, o proiecţie abia voalată a epocii hitleriste: *„Sunt de părere că în acest roman al meu despre geniu se găseşte un mediu care dovedeşte multe paralele cu Reich-ul milenar mai*

sus amintit”, Reich în care *„poeţii au unica posibilitate de-a alege: fie să se înjure cu această ciudată rasă de eroi, plus cameră de tortură... şi să-şi primească onorariul sub forma spânzurătorii, torturii sau a gazării, fie, ca să folosim un termen tehnic din acea vreme, să plece în migrare interioară”.*

Tipul de rezistenţă pe care îl propune Laxness, rezistenţa pasivă, prin „migrare interioară”, vădeşte limita din acel moment a scriitorului. Dar această limită nu este oare depăşită prin însăşi afirmarea ei? Însuşi faptul că recomandă o atitudine nonconformistă, chiar dacă nu cea mai eficace, îl clasează în rândul nonconformiştilor militanţi, îl scoate din „migrarea interioară” pe care o teoretiza, îi îndreaptă paşii spre poziţii mai avansate. O dovedeşte toată evoluţia sa ulterioară.

Între 1940—1945 apare *Clopotul din Islanda,* roman care îl consacră definitiv şi poate fi considerat capodopera sa.

Scriitorul umanist şi cetăţeanul patriot şi democratic se întâlnesc în unitatea personalităţii sale. Membru al Consiliului Mondial al Păcii şi laureat al Premiului Internaţional pentru Pace, Laxness publică în 1952, *Staţiunea atomică.* În acest roman-pamflet el demască politica atlantică a guvernului islandez şi caută să redea Islandei conştiinţa tradiţiilor naţionale.

Vechea lui simpatie pentru Uniunea Sovietică se dovedeşte trainică. Halldór Laxness este preşedintele fondator al Asociaţiei Islanda—U.R.S.S.

În anul 1955 i se acordă Premiul „Nobel” pentru literatură.

Valoarea creaţiei sale, vigoarea şi suflul larg al inspiraţiei, gândirea generoasă pe care se fundamentează îl situează pe acest mare scriitor naţional islandez în rândul celor mai mari scriitori ai epocii noastre.

Cele trei părţi care compun romanul *Clopotul din Islanda (Clopotul din Islanda, Fecioara luminoasă* şi *Pârjol în Kopenhaga)* reconstituie procesul intentat ţăranului islandez Jón Hreggvidsson, sub acuzaţia de a-l fi ucis pe călăul regelui. Cazul este autentic şi se bazează pe documente de epocă aflate la Biblioteca Universităţii din Kopenhaga, în *Colecţia arnamagneică,* o vestită colecţie de manuscrise şi texte nordice. Întemeietorul ei apare chiar ca erou principal al romanului, sub identitatea lui Arnas Arnaeus. Numele său real e Arnas Magnúson, sau, latinizat, Arnas Magneus (1663—1730). Erudit de prestigiu, el este primul islandez ajuns profesor universitar în Danemarca şi, totodată, un pasionat promotor al studiilor vechi nordice.

Exemplu tipic de jurisprudenţă medievală, procesul Jón Hreggvidsson s-a târâgănat de-a lungul unei jumătăţi de secol aproape, din 1683 până în 1730, şi s-a terminat prin achitarea inculpatului.

Folosind ca pretext acest simplu fapt divers, Halldór Laxness scrie unul dintre cele mai interesante romane istorice din literatura contemporană. Accentele nu cad nici pe reconstituirea arheologică a epocii, nici pe culoarea locală şi pitoresc, deşi, firește, acestea nu lipsesc ca elemente de cadru. Evocarea trecutului nu-i prilejul unei evaziuni în trecut, ci, dimpotrivă, prin mesajul ei patriotic, o chemare la contemporaneitate. Scriitorul caută sensul adânc al faptului istoric, cu toată reţeaua de implicaţii economice, politice, sociale şi filosofice care se ţese în desfăşurarea sa. Este un roman istoric întemeiat pe o optică realistă, de pe poziţiile unui avansat democratism. Trecutul este revăzut prin lentilele prezentului, într-o perspectivă aptă să distingă semnificaţii esenţiale, devenind astfel o lecţie (fără plicticoasă ostentaţie didactică) de înalt civism şi încredere în poporul Islandei.

Timpul şi evoluţia au curăţit evenimentele de toate excrescenţele parazitare ce derutează uneori judecata contemporanilor (lipsiţi de metoda previziunii ştiinţifice). Concentrat spre ceea ce cade în imediata cuprindere a observaţiei sale, un martor ocular poate surprinde cu exactitate detaliul, dar nu ajunge întotdeauna să îmbrăţişeze ansamblul fenomenelor, să pătrundă în angrenajul care acţionează desfăşurarea lor. Maturitatea istorică a posterităţii dă în acest caz tocmai putinţa unei astfel de viziuni sintetice şi concludente. Atâtea genii au pierit ignorate de contemporanii lor, pentru a reînvia mai târziu în lumina meritată; atâtea evenimente au gestat, în aparenta lor insignifianţă, semnificaţii epocale.

Prin marele talent al unui scriitor înarmat eu maturitatea istorică a posterităţii, povestea banală a ţăranului din Rein a devenit în secolul al XX-lea un fragment din istoria Islandei. Îmbrăcând valoarea de simbol, individul Jón Hreggvidsson s-a preschimbat în acţiune: *„Islanda, spuse Jón Hreggvidsson, ştergându-şi lacrimile de pe faţă, şi arătă spre el însuşi*: *Islanda.., Islanda, Gunnar din Hlídarendi”.* În nemaipomenitele lui aventuri citim toată mizeria şi suferinţa unui popor asuprit şi exploatat de stăpânirea străină, dar care mai are forţa aproape supraomenească a rezistenţei.

Realist, uneori până la cruzime, Laxness refuză imaginea idilică. Iubirea lui pentru Islanda este una din acele iubiri pătimaşe şi integrale – o iubire pentru ceea ce este într-adevăr făptura iubită, şi nu pentru ceea ce îi poţi atribui amăgit de bovarice iluzii.

Zdrenţăros, slut, cu chipul vânăt-cenuşiu năpădit de-o barbă neagră, în care scânteiază dinţii albi de lup, şi ochii afundaţi în orbite, Hreggvidsson n-are nimic seducător la prima vedere. Şi, pe deasupra, nu-i nici deplina întruchipare a virtuţii. E violent, nu se dă în lături de la furtişag când are prilejul. Înainte de a apare în faţa judelui sub acuzare de

omucidere, mai fusese încurcat într-o afacere necurată cu nişte sfori de undiţă. Fanfaron, pretinde că se trage direct din Gunnar din Hlídarendi, eroul vechilor saga, ceea ce nu-l împiedică să-şi plece spinarea la nevoie. Dar pe măsură ce îl cunoaştem mai bine, toate păcatele lui îşi dobândesc explicaţie şi justificare; ele menajează o forţă care nu se dezminte în încercări esenţiale. Proiectată în lumina înţelegerii istorice, existenţa sa capătă prestigiu de mitologie, îl clasează în rândul marilor eroi populari.

Condamnat după o judecată sumară, întemeiată doar pe supoziţii, Hreggvidsson evadează, ajutat chiar de fata judelui Eydalin, tânăra Snaefrídur, şi din acest moment începe odiseea lui. Ţinta aleasă este Kopenhaga, unde speră că învăţatul şi influentul Arnas Arnaeus îşi va reaminti de fiul bătrânei islandeze, în casa căreia descoperise unul dintre cele mai preţioase manuscrise nordice, şi va interveni pentru salvarea lui. Cnutul la Kjalardalur, lanţurile închisorii din Bessastadir, condamnarea la moarte pronunţată la Öxarelf fuseseră doar începutul. Bruftuit pe drumurile Olandei, trimis la spânzurătoare de nemţi, recrutat apoi cu arcanul şi înrolat la Glückstadt, Hreggvidsson trăieşte umilinţe inimaginabile şi ajunge să nu mai ştie exact dacă capul purtat pe umeri îi mai aparţine sau nu. Chiar şi paşnicii olandezi, „*cum auziră că e islandez, începură să-l batjocorească, fiindcă acest neam, spuneau ei, e socotit de danezi ca fiind cel mai de dispreţuit dintre toate neamurile pământului”*.

În aceste împrejurări începe să iasă la iveală uriaşa capacitate de rezistenţă a omului. Cântând în gura mare vechile stihuri ale lui Pontus şi proclamând peste tot descendenţa lui ilustră, Hreggvidsson merge înainte pentru dreptatea lui. Ceea ce părea la început simplă fanfaronadă se relevă ca un act de conştiinţă naţională; amintirea ipoteticilor săi strămoşi este un suport moral. Forţa

şi eroismul lor sunt o alinare pentru mizeria sa actuală, un ultim recurs în momente de impas şi, mai ales, un stimulent de energie şi vitalitate. *„Cred* – va spune el privind casa din Kopenhaga a lui Arnas Arnaeus – *că niciun islandez de la zămislirea lumii şi până acum n-a avut o casă atât de strălucitoare, şi, cu toate astea, după vechile saga, mulţi oameni aveau case bune”.* Opulenţa Kopenhagăi, violent contrastantă cu sărăcia de acasă, contribuie la limpezirea sa, trezeşte ura lui activă. Reamintindu-şi de acuzaţia ce planează asupră-i, Hreggvidsson exclamă: *„Dar-ar creatorul meu să-l fi omorât!”* De altfel, în privinţa crimei sale ar fi mai multe de adăugat. Ea fusese făptuită, după o noapte de beţie; nimic nu indică un alt făptaş afară de Hreggvidsson, şi totuşi vinovăţia lui rămâne incertă. El însuşi nu ştie care-i adevărul. De aceea suntem înclinaţi să vedem în menţinerea deliberată a acestui echivoc simbolul unui început de acţiune, confuz încă, neprecizat, conştient, dar promiţător. În opoziţie cu Arnas Arnaeus, în care apare prototipul unui gânditor iluminist, cu o atitudine precisă şi consecvenţă, dar limitată. Hreggvidsson e o structură încă nediferenţiată, în formare, plină de impulsuri contradictorii.

E un individualist. Lui Arnas, care vede în cazul său un instrument de luptă *„pentru o cauză mult mai mare”,* cea a întregului popor, el îi va răspunde: „*Nu-mi pasă câtuşi de puţin de-s vinovat sau ba, numai să pot hălădui în pace dimpreună cu oile şi luntrea mea”.* Individualismul lui provine din lipsa istorică, a solidarităţii de clasă: „*...ce putere are un biet calic singur, să lupte pentru viaţa lui împotriva unei lumi întregi?”* Multele sale tribulaţii, într-o lume în care „*rostul dreptăţii e să le răpească oamenilor viaţa”,* aduc accentele unui scepticism amar: „*Alb bătrân sătul de oameni, nu mai cânta”.* Dar, acestea sunt stări de moment. Ele denotă lipsa de maturitate politică

a clasei sale, dar nu lezează fondul, nu-l izolează de poporul său şi, nu-i ucide încrederea. O masă îmbelşugată îi redă optimismul şi întăreşte conştiinţa sa naţională: *„Am mâncat şi eu o dată pe săturate. Şi acum ţara mea începe să se înalţe din nou, pe încetul, din apă”.* Iar când ne despărţim de el, lăsăm un om format pentru generaţia sa; în Jón Hreggvidsson a încolţit germenele unei rezistenţe active, care va fi preluată de generaţiile viitoare: *„L-oi fi omorât? Dacă nu-l ucizi tu, te ucide el... Cândva eram negru la păr ca tăciunele. Acuma sunt cărunt. În curând voi albi. Dar fie că sunt negru, cărunt sau alb, tot scuip în faţa oricărei dreptăţi, afară de aceea care sălăşluieşte în mine însumi, în Jón Hreggvidsson de la Rein.”* Descătuşat moralmente, Jón Hreggvidsson devine simbolul marilor virtualităţi ale poporului său.

Personalitatea lui Arnas Arnaeus nu-i mai puţin complexă. Patriot, el luptă pentru eliberarea economică şi politică a Islandei. Dar apariţia lui este prematură faţă de nivelul şi posibilităţile ţării sale. Elanurile vizionarului generos lasă mult în urmă interesele limitate ale clasei sale. În acel moment, fermierii islandezi doresc independenţa naţională. Ei sunt, până la un punct, solidari cu Arnas Arnaeus. Independenţa deschide perspectiva unei dezvoltări economice autonome, favorabilă lor. Din rândul acestor fermieri se va forma, de altfel, acea intelectualitate mic-burgheză cu tendinţe reformiste, din care se detaşează în secolul al XIX-lea figura lui Sigurtsson. Şi-apoi să nu uităm că acţiunea romanului precede anul 1789, anul în care Danemarca renunţă la monopolul comerţului, cu Islanda. Ataşamentul lor pentru Arnas va dura atâta vreme cât activitatea lui nu le va leza interesele, îl vor primi cu respect în mijlocul lor şi vor vedea într-însul un salvator al naţiunii, dar i se vor opune îndată ce vor constata că acţiunile sale vizează mult mai departe.

Revizuirea procesului lui Hreggvidsson şi destituirea judelui Eydalin pun în discuţie însăşi respectabilitatea clasei lor. *„Se zice* – spune cu ură episcopeasa Jórunn – *că e apărătorul derbedeilor şi acuzatorul dregătorilor."* Preotul Sigurdur îl consideră un „eretic", care cunoaşte *„dialectica păgânilor, cum şi scrierile literariceşti din Franţa, Italia şi Spania de azi, cum le cunosc toţi cei ce hulesc şi batjocoresc legea lui Dumnezeu".*

Puritatea morală şi formaţia sa de umanist situat pe poziţii democratice fac din Arnas un izolat. Masele nu-s încă suficient de mature pentru a-i putea da un sprijin eficace. Rejudecarea vechilor procese dovedeşte cât de puternică e încă inerţia robiei. *„Doamne-Dumnezeule* – se alarmează unul dintre calicii absolviţi de vină – *de ce ai luat fărădelegea de la mine?!"* Şi altul: *„De când eram copil am învăţat să privesc în sus, la cei de neam... şi trebuie să văd acum la bătrâneţe cum patru din înalţii juzi care au pus să mă bată sunt târâţi înaintea judecăţii. Dacă nimeni nu mai pune să ne bată, la cine mai cătăm noi în sus?"* Şi acest lamento nu-i o antifrază. Răufăcătorul orb exprimă exact adevărul clasei sale, intuind totodată, optimist, viitorul ei: *„Dar dreptatea nu se întronează câtă vreme n-am ajuns şi noi oameni. Vor trece veacuri... Dar va veni o zi. Şi în ziua aceea, când vom fi ajuns şi noi oameni..."* E o zi încă depărtată; evoluţia lui Hreggvidsson abia a început. Arnas trebuie să cedeze, să renunţe, să culeagă, în cele din urmă *„răsplata care se cuvine cavalerului nemuritor al tristei figuri"* şi să mărturisească învins: *„Sunt ostenit".* În ciuda câştigului de cauză pe care îl are procesul lui Hreggvidsson, eforturile lui eşuează. Islanda liberă, Islanda prosperă, Islanda visată în convorbirea lui Snaefrídur rămâne deocamdată o utopie. *Deocamdată*, pentru că eşecul nu-i totuşi integral. Omul a fost învins; numai omul, nu şi ideile sale. Rămâne scânteia aprinsă în inima

bătrânului Hreggvidsson; rămâne exemplul, capabil să însufleţească la un moment dat elanurile poporului. E o sugestie faptul că în timpul incendiului din Kopenhaga, atunci când focul cuprinde şi preţioasele lui manuscrise, iar el este incapabil să mai facă ceva pentru salvarea lor, islandezii aflaţi în oraş – oameni simpli din popor – preiau ei, din proprie iniţiativă, acţiunea de salvare a acestui tezaur naţional. Gestul lor închide semnificaţii profetice.

Şi Snaefrídur trăieşte un eşec, dar deosebit de al lui Arnas, nu prin izolare, ci prin asimilare. Din conflictul dintre puritatea ei structurală, întreţinută prin dragostea pentru Arnas, şi interesele clasei din care provine rezultă o dramă cu analogie corneillană. Atitudinea de clasă, convertită într-o falsă conştiinţă a datoriei filiale, supune în cele din urmă impulsurile generoase ale pasiunii. Salvatoarea lui Hreggvidsson, fata romantică, sensibilă la suferinţa poporului, manifestă un nobil nonconformism: *„Ştiu doar atât* – îi spune ea surorii sale Jórunn – *că eu nu dispreţuiesc nimic mai adânc decât drumul cel mai lesnicios pe care tu şi tot neamul tău l-aţi ales pentru mine”.* O clipă ea întrupează însăşi Islanda; e *„fecioara luminoasă”,* simbol al speranţei şi libertăţii, în opoziţie cu tot ceea ce reprezintă „respectabilitatea” castei sale. Presiunile mediului sunt însă mai puternice. Fecioara luminoasă devine episcopeasă de Skálholt. Noul ei destin o separă definitiv de idealurile lui Arnas.

Sub aparenţa sa de patriarhalitate respectabilă, judele Eydalin profesează consecvent şi fără conflicte interioare interesele sale de castă, apărându-şi cu ardoare toate *privilegia* acordate prin funcţie şi protecţie regală. Răspunsul dat lui Snaefrídur, când aceasta îl apără pe Arnas, e edificator: *„Dragostea de aproapele e o învăţătură frumoasă, copilă dragă. Şi întemeiată. Dar când viaţa ţi-e în primejdie, doar o singură lege mai*

rămâne în fiinţă, aceea că fiecare trebuie să se ajute pe sine însuşi”.

Sigurdur, preotul bisericii catedralei din Skálholt, viitorul episcop, e un personaj mai complex, în care credinţa sinceră şi ipocrizia lipsită de scrupule convieţuiesc şi se susţin. Orice mistică implică, de altfel, o armătură de ipocrizie. De aici, concluzia care împacă şi credinţa, şi interesele castei: mizeria neamului său e o pedeapsă dumnezeiască, în care oamenii n-au dreptul să intervină.

O serie de eroi episodici, ca abulicul Magnús Sigurdsson, Marteinsson, discipolul lui Arnas, cu pitorescul lui villonian exagerat în macabru, Thórdur Narfason, *poëta* şi asasin deopotrivă de iscusit, Grinvicensis, scolasticul naiv, şi alţii, profilează siluete distincte şi completează imaginea multiplă a societăţii islandeze din secolul al XVIII-lea.

Vigoarea cu care trăiesc toate personajele lui Laxness este impresionantă. Fineţea analizei care surprinde cele mai subtile mişcări psihologice; desenul precis şi evocator al înfăţişării fizice reînvie tipologia caracteristică a unei epoci. Caracterele sunt complexe, pline de ascunzişuri şi contraste: trăirile lor consumă pasiuni puternice, dar fără gesticulaţie exterioară, fără grandilocvenţă. Sunt nordici, interiorizaţi şi gravi; îşi joacă destinele cu o sobrietate ce ar putea exaspera galeria ahtiată după „efecte”, dar care lasă o amintire trainică celor ce caută să descopere într-înşii adevărul unui popor.

*

Reînviind societatea Islandei de acum două secole, Laxness o plasează în cadrul ei de epocă, reconstituit cu erudiţie de istoric, sensibilitate de poet şi paletă de pictor.

Concepţia romanului urmează o tendinţă generală a literaturii islandeze contemporane –

aceea de a integra într-un spirit modern vechile tradiţii literare. *Clopotul din Islanda* împleteşte deopotrivă şi vibraţia lirică şi suflul epic al vechilor saga. E o saga modernă, iar scriitorul, un skald al secolului al XX-lea. Afabulaţia, atât de bogată, se desfăşoară în atmosfera de poezie aspră a nordului, reconstituită cu o autenticitate ce exclude feeria convenţională, exotismul de mucava vopsită.

Limbajul este poetic, ca şi al vechilor skalzi; naraţia ia adeseori rezonanţe de baladă; dialogul, când ceremonios şi metaforic, când direct şi frust, în acord cu condiţia socială şi temperamentul eroilor, menţine întotdeauna o intensă vibraţie lirică.

Registrul descriptiv de care dispune Laxness e deosebit de amplu. Evocările sale recompun aspectele epocii cu forţa de convingere a unui iluzionist. Percepi peisajul cu acel sentiment de integrare pe care ţi-l comunică unele tablouri. E peisajul specific al vechii Islande, cu căsuţele sale din glii de turbă, între care domină ascuţişurile catedralei din bârne unse cu catran, cu vechi şi dărăpănate conace de piatră. Culorile sunt pastelate de ceaţă; în aer se amestecă mirosul fumului de cuhnii cu cel sărat, al oceanului, cu duhoarea de băligar şi de peşte.

Atmosfera evului mediu reînvie, cu tot cortegiul ei de orori şi mizerii, în imagini demne de gravura lui Callot. Uneori intensitatea evocării unui cotidian şi al unei mentalităţi revolute, atât de opusă opticii şi spiritului modern, prelungeşte realul în fantastic. Astfel, întâlnirea lui Hreggvidsson cu pastorul gigant şi femeile sale; apoi lupta lui cu spânzuraţii atârnaţi de tavan – coşmar, sau farsă neagră, de un gust tipic medieval.

Călătoria lui Hreggvidsson şi episodul recrutării cu arcanul cuprind situaţii de cel mai pur picaresc, aşa cum întâlnim în paginile unui

Grimmelshausen. Ne amintim că şi Simplex a trăit o aventură asemănătoare, devenind, fără voie, combatant în Războiul de o sută de ani.

Picturalitatea imaginilor asociază tablourile maeştrilor epocii. Intimitatea iatacului jupâniţei Snaefrídur, ea însăşi îmbrăcată în veşminte de mătase şi stând într-un jilţ, cu chipul rumen şi proaspăt, oferă o scenă de gen în maniera lui Pieter de Hooch, sau Gabriel Metsu. Asociaţii de acest fel se impun pe măsură ce urmăm călătoria lui Hreggvidsson prin Olanda. Cheiurile Rotterdamului, cu furnicarul lor de vase, apar exact ca într-o pânză de Simon van Vlieger; ţinuturile unde apa mării se prelinge în canale adânci, pe care lunecă luntre cu fundul lat – un Aert van der Neer; cirezile de vaci dolofane, la păşune – Paulus Potter; drumurile pierdute în orizont – Hobbema.

Dând expresie şi cadru adecvat unui conţinut bogat în idei şi semnificaţii, mijloacele artistice ale lui Laxness sunt excepţionale, şi din această unitate s-a născut o operă durabilă.

Modest Morariu

PARTEA ÎNTÂI
CLOPOTUL DIN ISLANDA

I

Era o vreme – aşa spun vechile hrisoave – când poporul islandez nu stăpânea decât un singur bun obştesc ce putea fi preţuit în bani: un clopot. Clopotul acela atârna în partea din faţă a Casei dreptăţii şi a judecăţilor din Thingvellir de pe râul Öxarelf[3], legat de o bârnă ce ieşea de sub coama acoperişului. Clopotul suna în zilele de Thing[4] şi ori de câte ori avea loc o execuţie. Pe vremea când începe povestirea noastră, clopotul avea încă de mult o crăpătura, şi cei mai vârstnici dintre locuitori îşi aminteau nedesluşit că acest clopot ar fi avut cândva un sunet mai limpede. Cu toate acestea, bătrânii ţineau nespus de mult la clopotul lor.

Adeseori, în zilele liniştite din preajma Sfântului Ion, când erau de faţă guvernatorul, judecătorul şi gâdele, cum şi vreun om ce trebuia scurtat de cap sau vreo femeie care urma să fie înecată, dacă se întâmpla să adie zefirul pe deasupra muntelui Súlur, aducând miresmele hăţişurilor din Blauwälder, puteai auzi glasul clopotului înfrăţindu-se cu vuietul Öxarelfului.

Dar în anul în care ajunse în ţară porunca regelui ca norodul să predea toată arama şi bronzul – căci Kopenhaga urma să fie clădită din nou după război – au venit trimişi ai stăpânirii să ridice şi vechiul clopot din Thingvellir de pe Öxarelf.

La puţine zile după sfârşitul Thing-ului pe ţară, doi oameni, cu cai de povară, soseau dinspre soare-apune pe drumul cunoscut şi, călărind pe marginea lacului, coborau ponoarele de la vărsarea Elfului, trecând prin vad. Ajunşi la marginea câmpului de lavă de lângă Casa dreptăţii şi a judecăţilor, cei doi descălecară. Unul dintre ei era palid, cu faţa buhăită şi ochii abia mijiţi. Îşi ţinea braţele ţepene, ca un copil care vrea să se joace de-

a omul de neam mare, şi purta o haină ponosită de nobil, mult prea mică pentru trupul lui; celălalt bărbat avea o barbă neagră era slut la faţă şi-i curgeau zdrenţele.

Un ţăran bătrân, cu un cotei pe urmele lui, venea dinspre câmpul de lavă. Se îndreptă spre cei doi.

— Ce neam de oameni sunteţi voi?

Cel buhăit răspunse:

— Sunt dregătorul şi temnicerul măriei-sale.

— Aha, mârâi răguşit bătrânul, şi glasul lui păru că vine de undeva de departe, numai că de cârmuit, cârmuieşte şi aci Domnul-Dumnezeul nostru.

— Am carte şi pecete care-mi întăresc spusa! îl înfruntă dregătorul regelui.

— Vei fi având, rosti bătrânul, că doar nu de hrisoave ducem lipsă azi, de-astea avem de tot felul...

— Nu cumva crezi că te mint, hârcă bătrână?! se răţoi dregătorul regelui.

Dar moşneagul nu îndrăzni să vină mai aproape, ci se aşeză pe zăplazul putrezit din jurul Casei dreptăţii şi a judecăţilor, privind pieziş spre cei doi. Înfăţişarea lui semăna cu aceea a tuturor oamenilor bătrâni: barbă căruntă, ochi înroşiţi, căciulă cu moţ, picioare strâmbe; îşi ţinea mâinile vinete încleştate pe toiag şi stătea aplecat înainte. Capul îi tremura uşor. Între timp, coteiul dădu fuga în dosul zăplazului şi adulmecă de acolo înspre străini, fără să latre, aşa cum obişnuiesc javrele care muşcă pe furiş.

— În vremurile vechi nu mai erau atâtea hrisoave, mârâi din nou bătrânul ca pentru sine.

Deodată omul cu chică neagră, însoţitorul celui palid la chip, strigă:

— Aşa-i, moşule, Gunnar din Hlídarendi[5] n-a mai avut niciun fel de cărţi.

— Cine eşti tu? întrebă bătrânul.

— Ăsta-i din Akranes şi a furat sfori de undiţă. Stă închis de la Paşti, la Bessastadir[6], în pârnaia

robilor, spuse dregătorul regelui şi făcu câţiva paşi stropşindu-se mânios la câine.

Oacheşul deschise gura din nou şi rânji lăsând să i se vadă dinţii albi:

— Iar dumnealui e gâdele regelui, din Bessastadir. Toţi câinii se pişă pe el.

Moşul de pe zăplaz nu spuse nimic; pe chipul lui nu se putea desluşi niciun gând; privea doar ţintă la străin, clipind uşor din ochi, şi capul îi tremura.

— Ia suie-te colo, sus pe casă, măi Jón Hreggvidsson, ticălosule, şi taie funia clopotului! porunci gâdele regelui. Îmi râde inima de pe acum numai gândindu-mă la ziua când, din porunca preamilostivului meu crai, am să-ţi petrec juvăţul după gât, aici, pe locul ăsta, şi atunci nici măcar clopotul n-o să-l mai tragă pentru tine.

— Nu rostiţi vorbe nelegiuite, oameni buni, îi mustră bătrânul. Clopotul ăsta e un clopot străvechi.

— Dacă eşti cumva tocmit la preot, rosti călăul regelui, atunci spune-i din partea mea că nici tânguielile şi nici jelitul n-au să-i ajute la nimic. Avem carte şi pecete pentru optsprezece clopote, şi chiar şi pentru ăsta, care-i al nouăsprezecelea la număr. Le fărâmăm pe toate şi apoi le cărăm la Hólmur, pe o corabie. Şi nu sunt dator să dau nimănui socoteală, decât numai regelui meu.

Îşi duse la nas cornul cu tutun de tras pe nări, fără însă a-l îmbia şi pe însoţitorul său.

— Domnul să-l binecuvânteze pe rege, grăi moşneagul. Toate clopotele bisericilor, care înainte vreme erau ale papii, sunt acum ale măriei-sale, dar ăsta de-aici nu-i un clopot bisericesc. Este clopotul ţării. Eu m-am născut aici, în Blauwälderheide.

— Ai cumva un pic de tutun? îl întrebă oacheşul, blestematul ăsta de gâde n-ar da cuiva niciun fir, chiar de l-ai pica cu ceară!

— N-am, răspunse bătrânul. Neam de neamul meu n-a duhănit tabac. Anul ăsta a fost un an de urgie, în primăvară s-au prăpădit amândoi pruncii feciorului meu. Eu, iacă, am îmbătrânit. Clopotul ăsta de aici a fost totdeauna al ţării.

— Are cineva carte şi pecete pentru el? întrebă gâdele.

— Şi taică-meu s-a născut în Blauwälderheide, stărui bătrânul.

— Orice om nu are dreptul decât la lucrurile pentru care i s-a dat carte şi pecete, spuse călăul regelui.

— Zice că scrie în hrisoavele vechi, se întărâtă moşneagul, că la vremea când au venit norvegienii încoace, în ţara asta, pe atunci nelocuită, ar fi găsit clopotul ăsta într-o peşteră de pe malul mării, împreună cu o cruce, care s-a pierdut.

— Am carte de la rege, să-ţi intre bine în cap ce spun! ţipă gâdele. Dă-i zor, urcă-te odată pe acoperiş, Jón Hreggvidsson, oacheş afurisit ce eşti!

— N-aveţi dreptul să fărâmaţi clopotul ăsta, zise iar bătrânul ridicându-se. N-aveţi dreptul să-l duceţi la Hólmur pe corabie. Este al Thing-ului celui mare, care se ţine aci, pe Öxarelf, de când s-a rânduit Thing în ţară, cu mult înainte de zilele domniei craiului. Ba unii spun chiar că şi înainte de vremea papii.

— Nu mă priveşte, zise gâdele regelui. Kopenhaga trebuie clădită la loc. Pe acolo a fost război. Suedezii, ticăloşii ăia blestemaţi, au detunat oraşul cu balimezurile.

— Bunicul meu a trăit la Fiflavellir, nu departe de aici, în Blauwälderheide, se porni iar bătrânul, de parcă ar fi vrut să înceapă o poveste lungă, Dar se poticni îndată.

„Regele nu va cuprinde niciodat' cu braţu-i tare
O fecioară cum nu-i alta,
O fecioară cum nu-i alta...”

Jón Hreggvidsson, furul cel oacheş, încălecase pe coama acoperişului şi, lăsând picioarele să-i spânzure peste zidul din faţă, cânta cu foc stihuri vechi de ale lui Pontus[7]. Clopotul atârna de o funie groasă, legată de grindă. Jón reteză funia cu toporul, şi clopotul căzu pe lespezile din fata uşii de la Casa dreptăţii şi a judecăţilor.

„*O fecioară cum nu-i alta,*
Nici bogată, nici frumoasă...”

— Mai ales că se aude că acum preamilostivul nostru crai şi-ar fi luat o a treia ţiitoare, strigă el de sus moşului, ca o ultimă veste nouă, privind între timp la tăişul toporului. Şi pare-se că e cea mai voinică dintre toate. Hei, el e altceva decât Sigurdur Snorrason şi decât mine, nu-i aşa?

Bătrânul nu răspunse nimic.

— O să plăteşti scump vorbele tale, Jón Hreggvidsson, zise gâdele.

— Gunnar din Hlídarendi nu s-ar fi gândit să fugă atât de departe de Alftanes de frica unui borţos ca tine, fără pic de rumeneală-n obraji!

Gâdele, omul cel palid la chip, scoase din desagă un ciocan de pietrar, aşeză vechiul clopot al Islandei pe pragul de lespede al Casei dreptăţii şi a judecăţilor şi, învârtind ciocanul cu putere, în cerc, îl lăsă să cadă şuierând. Dar, cu toată forţa loviturii, clopotul alunecă mai la o parte, scoţând un sunet surd, ca un vaiet.

Jón Hreggvidsson se hlizi de pe acoperiş:

— Cam greu să frângi oase dacă nu pui ceva dedesubt, prietene, a spus Axlar-Björn când îl trăgeau pe roată.

Între timp, gâdele regelui a sprijinit clopotul de prag, potrivindu-l în aşa chip încât să-i poată da o lovitură în partea dinăuntru. Şi, într-adevăr, clopotul s-a crăpat tocmai în locul unde era plesnitura cea veche.

Moşneagul se lăsă iarăşi pe zaplaz. Capul îi bâţâia întruna în timp ce căta pierdut în sus, iar mâinile istovite şi vânoase i se chirceau pe toiag. Gâdele mai trase o dată un pic de tutun pe nări. De jos puteau vedea tălpile lui Jón Hreggvidsson, aşa cum şedea cocoţat pe acoperiş.

— Ai de gând să stai toată ziua acolo sus, călare?! îi strigă de jos gâdele.

Jón Hreggvidsson cânta înainte, de pe coama acoperişului:

„Cu braţ tare vreo fecioară n-oi cuprinde.
Chiar de nu-i alta ca ea.
Chiar de nu-i alta ca ea.
De nu-i grasă şi bogată...”

Au vârât apoi amândoi clopotul fărâmat într-o desagă de piele. Desaga au aburcat-o pe calul de povară, punând toporul şi ciocanul de pietrar de partea cealaltă, spre cumpănire, şi au încălecat iarăşi. Oacheşul ducea şi calul de povară de căpăstru, iar omul cel palid la chip călărea alături, alene, dându-şi ifose de om de neam mare.

— Rămâi cu bine, diavole din Blauwälderheide, strigă el îndărăt moşneagului. Dă-i bineţe pastorului din Thingvellir din partea lui Dumnezeu şi a mea şi povesteşte-i că Sigurdur Snorrason, dregătorul şi temnicerul majestăţii-sale regelui, a fost pe aici.

Jón Hreggvidsson însă începu iar un cântec:

„*Cu tinerii veseli merge călare*.
Al ţării domn, şi cu fecioare,
Al ţării domn, şi cu fecioare.
Al ţării domn, şi cu fecioare.
Pe armăsari care nechează cu-nfocare.”

Şi s-au tot dus, călărind pe acelaşi drum pe care veniseră, prin vadul Öxarelfului, de-a lungul lacului, spre soare-apune, către plaiul Mosfjell.

II

Jón Hreggvidsson nu fusese dovedit aproape niciodată cu cine ştie ce vină, iar de rândul acesta, mai puţin chiar decât oricând; dar, în ciuda acestui fapt, îl puseră la popreală ca de obicei. De altfel, era lucru ştiut că, în timpul cruntei primăveri din acel an, tot omul încerca, pe, cât îi stătea în putinţă, să fure din colibele ţăranilor pescari tot ce se putea fura: unul peşte, altul sfori şi cârlige pentru batogi. Împrimăvărarea venea de altminteri întotdeauna ca o năpastă peste vite şi oameni. Dar la Bessastadir era aproape veşnic lipsă de mână de lucru, şi prefectul se bucura ori de câte ori juzii îi trimiteau lotri osândiţi la muncă silnică. Îi băga în închisoarea numită şi pârnaia robilor, în care erau deopotrivă bineveniţi şi cei doar bănuiţi de furt, ca şi cei dovediţi. Când începu cositul fâneţelor, înaltul dregător din Borgarfjord trimise un sol la guvernator, cu rugămintea să-l întoarcă pe ticălosul de Jón Hreggvidsson înapoi la curtea sa, dat fiind că neamul lui Jón nu avea pe nimeni care să se îngrijească de cei rămaşi acasă şi ajunsese la ananghie.

Ocina lui Hreggvidsson se afla la picioarele unui *fjell*[8], într-un loc unde primejdia de alunecare a stâncilor sau lavinelor era foarte mare. Ogorul, cu toate pajiştile din jur şi cu cele şase kvilde[9] ale ocinei erau de fapt bunuri ale lui Hristos. Un episcop din Skálholt lăsase curtea moştenire Domnului şi Mântuitorului nostru, prin hrisov de danie, spre folosul şi folosinţa unei văduve evlavioase, pline de virtuţi şi cu mulţi copii, care locuia în cuprinsul parohiei Akranes. Dacă o asemenea muiere nu putea fi aflată în cuprinsul parohiei, urma să fie căutată în parohia Skorradal. Dar trecuse atâta vreme şi nu izbutiseră să afle o asemenea văduvă în niciuna din cele două parohii:

de aceea s-a nimerit să fie Jón Hreggvidsson ţăranul arendaş al proprietarului de moşie Hristos.

În casă la el nici nu te-ai fi aşteptat să meargă treburile mai bine de cum mergeau, dat fiind că locuitorii gospodăriei erau fie leproşi, fie becisnici, fie şi una şi alta.

Jón Hreggvidsson se întoarse acasă cu chef şi se apucă de îndată să-şi bată muierea şi feciorul cel smintit. Pe fiică-sa, care avea 14 ani şi se cam hlizea pe seama lui, n-o chelfăni însă prea tare şi nici pe mumă-sa, pe care o îmbrăţişă lăcrămând. Sora şi vara lui, leproase şi una şi alta, cea dintâi tunsă chilug şi cu falangele degetelor putrezite, iar cealaltă, plină de buboaie şi răni, amândouă îmbrobodite cu basmale negre, se tupilară îndărătul unei grămezi de băligar uscat de oaie, ţinându-se strâns de mâini şi rugându-se lui Dumnezeu.

A doua zi de dimineaţă, ţăranul îşi trase coasa pe gresie şi se apucă de lucru; cosea şi cânta cât îl ţinea gura stihuri vechi de-ale lui Pontus. Cele două leproase, cu legături negre pe cap, ţopăiau prin ograda grădinii, încercând să-şi facă de lucru cu nişte greble. Pe o pală de fân şedeau tolăniţi smintitul şi câinele. Fata, desculţă, palidă şi subţirică, cu părul negru, îmbrăcată cu o fustă zdrenţuită, scoase capul pe uşă şi sorbi adânc mireasma de iarbă proaspăt cosită. Din hogeagul de pe casă ieşea fum.

Au trecut astfel câteva zile.

Dar, deodată, iată că soseşte la Rein, în galopul calului, un flăcău cu mutră semeaţă şi-i aduce lui Jón Hreggvidsson porunca să se înfăţişeze în răstimp de o săptămână la scaunul judecătorului din Skagi, pentru judeţ. În ziua sorocită, Jón şi-a pus tot tărhatul pe iapă şi a pornit călare spre Skagi.

Gâdele Sigurdur Snorrason se şi înfiinţase acolo. Li se dete să bea zer acru. Thing-ul era

adunat în odaia cea mare a judelui. Jón Hreggvidsson fu învinuit că la Thingvellir pe Öxarelf a adus jignire prea-înalt măriei-sale, preamilostivului nostru crai şi stăpân, duce de Holstein, prin necuviincioase şi semeţe vorbe de ocară, scornind că stăpânitorul şi domnul nostru şi-ar fi luat trei ţiitoare, în afară de legiuita-i soaţă. Jón Hreggvidsson tăgădui cu tărie că ar fi rostit cândva astfel de vorbe împotriva iubitului rege şi preamilostivului stăpân, majestatea-sa craiul nostru, duce de Holstein, şi întrebă dacă sunt martori. Sigurdur Snorrason făcu jurământ solemn cum că Jón Hreggvidsson a rostit asemenea vorbe. Jón Hreggvidsson ceru îngăduinţa să depună şi el jurământ împotrivă. Dar nu eră îngăduit să se facă, în una şi aceeaşi pricină, două jurăminte care se bat cap în cap. Văzând ţăranul că nu i se primeşte cererea de a depune jurământ, întoarse foaia: e adevărat, spuse el, că a rostit vorbele acelea, dar povestea umbla din gură în gură la pârnaia robilor din Bessastadir; în afară de asta, ar fi cu totul greşit să se creadă că prin astfel de vorbe ar fi vrut să aducă ocară regelui său, ba tocmai dimpotrivă, ţintise să slăvească pe rege pentru faptul că era în stare să mulţumească în acelaşi timp, în afară de regină, şi trei ţiitoare; de altfel, trăncănind astfel, nu avusese de gând decât să şuguiască pe seama voinicosului său prieten Sigurdur Snorrason, dat fiind că acesta, pe cât se ştie, nici măcar n-a atins vreodată o muiere. Mai departe arăta că, deşi recunoaşte să fi grăit asemenea vorbe îndreptate asupra preamilostivului său domn şi rege, nădăjduieşte totuşi că măria-sa, în înalta lui milostivire, se va îndura să treacă acum cu îngăduinţă peste asemenea nesocotite palavre ieşite din gura unui ţăran prost şi cerşetor becisnic. După aceasta, judecata a fost dusă la capăt şi sentinţa în această pricină suna cam aşa: cum că Jón Hreggvidsson va avea să răspundă pentru ocara adusă regelui cu trei taleri, mai înainte de a

se împlini o lună, iar în caz de neplată, să-şi primească pedeapsa pe spinare. În hotărârea Thing-ului se spunea pe latineşte că osânda „a fost dată nu atât pe temeiul numărului de martori, ci mai ales ţinând seama de cuprinsul grav al arătărilor martorului”. Cu această hotărâre a pornit Jón Hreggvidsson îndărăt spre casă. Încolo, nu i s-a mai întâmplat nimic de seamă în vremea coasei.

Toamna s-a ţinut din nou Thing, de rândul acesta însă la Kjalardalur. Jón Hreggvidsson fu iarăşi poftit înaintea Thing-ului, iar judele a trimis la el doi ţărani, care să-l aducă. Bătrâna mamă a lui Jón îl mai ţinu ca să-i peticească încălţămintea înainte de plecarea la drum; apoi iapa ţăranului din Rein alicni pe drum, din care cauză călătoria merse încet.

Sosiră la Kjalardalur târziu, în seara zilei dinaintea închiderii Thing-ului. Acolo se stabili că Jón Hreggvidsson avea să primească, în faţa adunării, douăzeci şi patru de lovituri pe spinare. Sigurdur Snorrason se şi înfiinţase cu gârbaciul şi cu tunica lui de gâde. Cei mai mulţi dintre ţărani părăsiseră Thing-ul călări. Totuşi, se înfiinţară câţiva flăcăi de pe la casele din jur, cu gând să petreacă privind cum va fi biciuit. Lucrul se înfăptui într-o strungă, în care vara se mulgeau oile. În mijlocul strungii era întocmit un zăplaz de leaţuri puse cruciş, şi răufăcătorul fu întins de-a curmezişul pe el, în timp ce se împlinea porunca legii. Oamenii mai de neam stăteau, în timpul acesta, de o parte şi de alta a gardului, înăuntrul strungii, în timp ce copiii, câinii şi vagabonzii trebuiau să rămână afară, pe pajişte.

Se adunase acolo o întreagă ceată de norod la vremea când Jón Hreggvidsson fu adus în ţarcul fără acoperiş. Haina gâdelui Sigurdur Snorrason era închiotorată cu bumbi până sub bărbie. El rosti *Tatăl nostru,* nu însă şi *Crezul.* Acesta se citea numai cu prilejul osândelor de tăiere a capului. În timp ce aştepta venirea judelui şi a martorilor

Thing-ului, gâdele îşi scoase gârbaciul din desagă, îl netezi cu demnitate şi grijă, cercetă şfichiurile, stăpânit de răspunderea ce-o avea. Mâinile-i erau butucănoase, cărnoase, vinete, cu unghiile crăpate. Cei doi ţărani îl ţineau pe Jón Hreggvidsson între ei. Sigurdur îşi mângâia gârbaciul întruna. Ploua. Oamenii din jur păreau cu gândul aiurea, cum se întâmpla mai totdeauna la vreme de ploaie, iar flăcăii, uzi ciuciulete, stăteau în afara ţarcului, cu ochii bleojdiţi, printre câinii stânei, înnebuniţi de o căţea în călduri. În cele din urmă, lui Jón Hreggvidsson începu să i se urască.

— Ţiitoarele cer prea multe de la Sigurdur Snorrason şi de la mine, zise el.

Pe chipurile câtorva oameni fulgeră un râs schimonosit, un rânjet lipsit de bucurie.

— Am citit *Tatăl nostru,* spuse gâdele liniştit.

— Hai să auzim şi *Crezul,* dragul meu, zise Jón Hreggvidsson.

— Nu azi, răspunse Sigurdur Snorrason şi rânji. Poate altă dată.

— Să fi făcut barem un nod în pleasna gârbaciului, Sigurdur, drăguţule, spuse Jón Hreggvidsson, în cinstea reginei măcar.

Gâdele tăcu.

— Un slujitor atât de ales al regelui, ca Sigurdur Snorrason, nu poate îngădui nicicum, din gura unui Jón Hreggvidsson, asemenea vorbe de aţâţare, rosti un vagabond de pe pajişte, căutând să folosească graiul vechilor saga.

— Al multiubitului nostru rege, îi îndreptă vorba Jón Hreggvidsson.

Sigurdur Snorrason îşi muşcă buzele şi făcu un nod în pleasna gârbaciului.

Jón Hreggvidsson râse cu sticliri de şiretenie în ochi, pe când dinţii albi îi fulgerau din barba neagră.

— Acum fă un nod pentru prima dintre ţiitoare. Zău că n-ai să fii mai ticălos doar pentru atâta lucru! Hai, fă nodul, dragul meu!

În clipa aceea se vădi o oarecare înviorare printre cei de faţă, aşa cum se întâmplă când oameni mulţi privesc la un joc în care jucătorii au pus mize mari.

— O, tu, slugă a măriei-sale craiului, aminteşte-ţi de Domnul-Dumnezeul nostru! strigă cineva de pe pajişte, cu glas înălţător; era aceeaşi voce care mai înainte vorbise în graiul vechilor saga.

Gâdele socoti că toţi oamenii din locul acela ţineau partea lui şi a regelui, de aceea se uită în jur, în toate părţile, pe pajişte, rânjind cu bunăvoinţă, în timp ce mai făcu un nod în pleasna biciului. Îşi arăta întruna gingiile, cu dinţi mărunţi, răzleţiţi, ici-colo câte unul.

— Da, da, acum ai ajuns la ultima, la cea mai grasă, zise Jón Hreggvidsson. Mulţi oameni de ispravă şi-au încheiat socotelile cele mai de pe urmă tocmai în clipa în care se făcea pentru ei ultimul nod – nodul celei mai grase.

În acea clipă apăru judele cu martorii Thingului. Erau doi ţărani cu stare. Ei împinseră lumea în lături şi intrară în ţarc. Văzură cum gâdele făcea noduri la pleasna harapnicului. Arătând că aici se face dreptate şi nicicum nu e vorba de batjocură, judele porunci gâdelui să desfacă nodurile. După aceea îi dete poruncă să pornească la treabă.

Îi spuseră osânditului să-şi dezbumbe straiele. Apoi judele puse pe cineva dintre cei de faţă să întindă o bucată de dimie pe lunga iesle a strungii. Jón trebui să se întindă cu burta pe ea. Sigurdur Snorrason îi trase nădragii în jos şi-i sumese cămaşa până peste cap. Ţăranul avea un trup slab, dar bine legat; muşchii bine rotunjiţi se încordau la fiecare mişcare, formând câte un ghem puternic. Pe şezutul care abia se rotunjea avea puţintel păr negru şi de asemenea pe coapse, până la încheietura genunchiului; pielea trupului îi era albă.

Sigurdur Snorrason îşi făcu cruce, stupi în palme şi porni la treabă.

La primele lovituri, Jón Hreggvidsson nici nu crâcni; la cea de-a patra şi de-a cincea lovitură, trupul i se zgârci, ca într-un spasm: picioarele, capul şi pieptul ţăranului se săltară în sus, astfel că toată greutatea trupului se rezema pe burta încordată; palmele se strânseră pumn, picioarele se întinseră din glezne, toate încheieturile se înţepeniră, muşchii se umflară, de parcă stăteau să plesnească. Se putea vedea pe tălpile ciubotelor că fuseseră proaspăt peticite. Potăile veniră de pe pajişte până la ţarc şi începură să zăpăie, stârnind larmă. După a opta lovitură, judele spuse că ar fi vremea să se oprească o clipă: vinovatul are dreptul să răsufle. Jón Hreggvidsson însă nu voia să audă nimic despre o întrerupere, ci strigă, cu cămaşa peste cap:

— Dă-i înainte, omule, în numele Diavolului!

Atunci continuară fără oprire.

După a douăsprezecea lovitură, spinarea lui Jón Hreggvidsson era numai vârci; la a şaisprezecea lovitură, pielea începu să plesnească pe umeri şi pe şale. Câinii lătrau înnebuniţi în faţa ţarcului, dar omul zăcea ţeapăn ca un buştean; nu se clintea de fel.

După a şaisprezecea lovitură, judele spuse că vinovatul are din nou dreptul să-şi tragă sufletul. Dar Jón Hreggvidsson strigă gâfâind:

— În numele Satanei! În numele Satanei! În numele Satanei!

Gâdele regelui scuipă din nou în palme şi-şi potrivi codirişca gârbaciului în mână.

— Acum încep loviturile pentru ultima dintre ţiitoare, cea mai grasă! strigă neînduplecat omul întins în mijlocul pajiştii.

Sigurdur Snorrason făcu un pas înainte cu piciorul stâng, pe când cu dreptul încercă să-şi afle un sprijin sigur pe pământul lunecos; îşi muşcă buzele şi ridică din nou gârbaciul. Din scânteierea ochilor săi ce abia mijeau printre pleoape se vădea că-şi împlinea datoria cu patimă; faţa i se

învineţise. Câinii îşi ieşiseră cu totul din fire. La a nouăsprezecea lovitură, întreaga spinare a ţăranului mustea de sânge; cureaua gârbaciului se udase şi se făcuse lunecoasă; spre sfârşit, sângele ţâşnea în toate părţile, împroşcând câteodată cu stropi mari pe oamenii din primele rânduri. Gârbaciul era acum fierbinte şi acoperit cu o mâzgă sângerie. Spinarea ţăranului părea o singură rană sângerândă.

Când dregătorul dete semnalul de încetare, omul mai avea încă destulă putere ca să respingă pe oricine ar fi încercat să-l ajute a-şi ridica nădragii; rânji către toţi cu ochi scânteietori, atât oamenilor, cât şi câinilor şi copiilor de pe pajişte, iar dinţii albi străfulgerau din barba-i neagră. În timp ce-şi ridica nădragii; urla în gura mare o strofă din vechile stihuri ale lui Pontus:

„La papa se ţine astăzi ospăţ:
Venit-au oaspeţi înalţi.
Cezarul şi trei regi semeţi
Cinstesc cu viteji îndrăzneţi.”

Începea să se lase înserarea când ultimii rămaşi dintre oamenii care fuseseră la Thing porniră călări către casă, în cete mici, fiecare din ele în altă direcţie. În cea de pe urmă se aflau judecătorul şi cei doi martori ai Thing-ului, pe nume chiaburii Sivert Magnussen şi Bendix Jónsson, însoţiţi de alţi câţiva ţărani din Skagi, de asemenea gâdele Sigurdur Snorrason şi – să nu uităm – Jón Hreggvidsson de la Rein.

Bendix Jónsson îşi avea gospodăria la Galtarholt; dat fiind că oamenii din Skagi mai aveau cale lungă înaintea lor, Bendix Jónsson îi pofti pe toţi în casă la el, ca să-i omenească, înainte de a porni mai departe.

Bendix avea în hambarul casei un butoi cu rachiu, căci era domn mare, *mosjö*[10]. El se oferi să-i dea lui Jón Hreggvidsson o sfoară de undiţă solidă

pentru pescuitul batogilor, mărinimoasă faptă în acele vremi când lipseau cu desăvârşire orice fel de unelte de pescuit, din care cauză o foamete pustiitoare bântuia ţara ca o urgie a cerului.

În partea dinspre fundul hambarului, Bendix înjghebase o cămară căptuşită cu scânduri acolo îi pofti pe jude, pe gâdele regelui şi pe *mosjö* Sivert Magnussen; în latura din faţă a hambarului fură poftiţi ţăranii mai nevolnici, împreună cu cel biciuit; aceştia puteau să şadă pe câte-o pătură de cai sau pe tronurile de grâne. Bendix umplu grijuliu cănile tuturora; şi atunci, în întreg hambarul se iscă o mare veselie. Foarte curând dispăru deosebirea între oamenii adunaţi mai înspre fund şi cei de la intrarea hambarului. Toţi se strânseră laolaltă în faţă, la vesel taifas, pornindu-se a istorisi despre isprăvile vitejilor, sau a se întrece în împunsături cu vorbe de şagă, în stihuri meştere; se desfătară astfel ceasuri în şir, cu petreceri de tot felul. Certurile de fiece zi fură repede date uitării; toţi se-nfrăţiră în belşugul de băutură şi de poveşti vitejeşti; nu mai conteneau strângându-şi mâinile şi îmbrăţişându-se cu toţii de-a valma.

Gâdele regelui se lăsă la pământ şi sărută plângând picioarele lui Jón Hreggvidsson, în timp ce ţăranul îşi clătina, cântând, hanapul. *Mosjö* Bendix rămăsese aşa cum se cădea unei gazde cuminţi, singurul treaz din toată adunarea.

Se lăsase zăbranicul întunecos al nopţii când chefliii de la Galtarholt, nemaiavând şi alte prilejuri de-a bea, porniră mai departe; toţi erau bine chercheliţi, aşa că, de cum pierdură din vedere curtea, rătăciră calea şi se pomeniră, pe nesimţite, în nişte smârcuri mlăştinoase şi fără fund, unde se împotmoliră în băltoace, mocirle şi găuri din care se scotea turbă de ars. Ţinutul acela le apăru nesfârşit; o bună parte din noapte tovarăşii de călătorie, s-au bălăcit şi au înotat prin această anticameră a iadului, clătinându-se încoace şi

încolo pe mârţoagele lor. În asemenea ochiuri de apă era obiceiul din bătrâni să fie înecaţi câinii. Astfel, trecu destulă vreme până când soţii de drum l-au putut scoate afară din apă pe chiabur, fiindu-le tare anevoios a deosebi prin întuneric care era om viu şi care câine mort. Dar, până la urmă, izbutiră să-l scoată pe marginea gropii, ceea ce se datora mai presus de toate bunătăţii lui Dumnezeu; acolo, omul, ud leoarcă şi ameţit, căzu într-un somn adânc. Ultimul lucru de care-şi mai putea aminti Jón Hreggvidsson, după ce-l scosese din apă pe *mosjö* Sivert Magnussen, era că se căznise să se aburce iar în şa pe iepşoara lui; tarniţa însă n-avea scări; în afară de asta, i se năzări că prea crescuse mare mârţoaga şi, pe deasupra, mai azvârlea şi din copite fără contenire. Dar dacă s-a aburcat cu adevărat pe cal sau dacă, în întunericul de smoală al acelei nopţi de toamnă, s-a întâmplat altceva, care l-a împiedicat să-şi înfăptuiască gândul, iată ce nu şi-a mai putut aminti limpede mai târziu.

La revărsatul zorilor, Jón Hreggvidsson ajunse într-un hal fără hal la Galtarholt şi trezi pe oamenii de acolo, întrebându-i de *mosjö* Bendix; îi clănţăneau dinţii; plin de glod şi ud până la piele, călărea pe calul gâdelui, cu gluga acestuia pe cap. Bendix îi ajută să descalice, îl băgă în casă, îi scoase hainele şi-l vârî în pat; ţăranul era istovit şi mădularele îi erau ţepene; se culcă pe burtă, fiindcă îl durea nespus de tare spatele plin de răni, şi adormi buştean.

Când se trezi, către ceasurile 9 înainte de amiază, îl rugă pe Bendix să meargă cu el afară, la smârcuri; acolo, zicea el, îşi pierduse pălăria, mănuşile, biciuşca, undiţa de batogi, primită împrumut, şi iapa.

Iapa o găsi într-o herghelie de tretini, nu departe de mlaştină, cu şaua atârnând sub burtă. La lumina zilei, smârcurile nu mai păreau atât de întinse ca pe vreme de noapte. Căutară un răstimp lucrurile

pierdute, umblând de-a lungul unui pârâiaş îngust, unde socotea Jón Hreggvidsson că stătuse întins peste noapte. Spusele se dovediră a fi adevărate. Găsiră pe malul apei culcuşul; acolo rămăsese, între cele două mănuşi, biciuşca de călărie şi, alături de ea, undiţa de batogi. Câţiva paşi mai încolo, găsiră leşul gâdelui. Era aşezat în genunchi, înţepenit între malurile pârâului; în locul acela pârâul era atât de îngust, încât leşul omului zăgăzuise apele ca un zăpor. Se formase astfel, ceva mai sus, o mică băltoacă, şi apa, care de obicei nu ajungea nici până la genunchi, crescuse acum până la subsuoara mortului. Ochii, nasul şi gura îi erau închise.

Bendix privi o bucată de vreme mortul, se uită apoi la Jón Hreggvidsson şi întrebă:

— Cum se face că ai gluga lui pe cap?

— Când m-am trezit, eram cu capul gol, răspunse Jón Hreggvidsson. Ţin minte că, mergând câţiva paşi, am găsit gluga asta. Am strigat atunci: „Hei, mă, hei!” cât am putut de tare. Cum n-a răspuns nimeni, mi-am pus-o eu în cap.

— Cum se face că ochii şi nările îi sunt lipite şi gura închisă?[11] întrebă iarăşi musiu Bendix.

— Dracu ştie! zise Jón Hreggvidsson. Nu eu i le-am închis.

Vru să-şi adune de jos biciuşca, mănuşile şi undiţa de batogi. Dar Bendix îl opri să facă una ca asta, spunându-i:

— În locul tău, aş chema mai întâi şase martori, ca să vadă cu ochii lor tot ce-i aici.

Era într-o duminică. Se înţeleseră ca Jón Hreggvidsson să meargă călare la Saurbaer şi să cheme câţiva bărbaţi, dintre cei pe care-i va găsi în drum spre biserică, ca să cerceteze leşul călăului Sigurdur Snorrason, aşa cum îl găsiseră ei doi.

Veniră mulţi oameni, călare pe cai, curioşi să-l vadă pe gâde mort. Şase dintre el se arătară gata să mărturisească pe loc, cu jurământ, că leşul nu avea niciun semn de vătămare care să trezească

bănuiala cum că ar fi vorba de un omor, afară doar numai că ochii, nările şi gura îi erau închise.

Leşul gâdelui fu dus acasă la Galtarholt, şi după asta fiecare porni călare la ai săi.

III

A doua zi, văzduhul era limpede şi vremea se arăta liniştită. Pe uscat şi pe mare, peste tot, oamenii se aflau la muncă, numai Jón Hreggvidsson zăcea pe burtă în pat, afurisindu-şi nevasta şi cerând lui Dumnezeu, printre vaiete şi gemete, tutun, rachiu şi trei ţiitoare. Pe podele şedea cântând smintitul lui de fecior şi scărmăna lână, hlizindu-se întruna cu gura până la urechi. Duhoarea nesuferită a leproaselor acoperea orice alt miros din odaie.

Deodată, câinele începu să sară în sus prin odaie zăpăind tare, apoi răsunară de-afară tropotele copitelor mai multor cai. Se auzi în curând zdroncănit de poveri şi strigăt de voci omeneşti. Un glas autoritar împărţea porunci argaţilor de la cai. Jón Hreggvidsson nu se clinti. Deodată intră fuga în odaie nevasta lui şi spuse, abia trăgându-şi sufletul:

— Mântuitorul nostru să ne aibă în pază! Sunt afară nişte boieri de neam.

Dar nu mai fu vreme de alte lămuriri. Foşnet de straie, zgomot de paşi şi zvon de glasuri se auziră în tindă. Erau oaspeţii nepoftiţi.

Primul care trecu pragul lui Jón Hreggvidsson fu un nobil spătos, cu obraji rumeni, înfăşurat într-o, mantie largă, cu o pălărie prinsă sub bărbie, un inel mare de aur în deget, o cruciuliţa de argint, atârnată în jurul gâtului de un lănţug, şi cu o biciuşca de preţ în mână. După el venea o jupâneasă purtând scufă înaltă, brodată cu aur, şi îmbrăcată cu o mantie de călărie întunecată, despicată la picioare, şi cu o basma roşie de mătase; încă nu era de vârstă mijlocie şi îşi păstrase obrazul fraged, deşi mersul nu-i mai era mlădios ca în anii tinereţii. Trupul îl avea împlinit, şi înfăţişarea ei căpătase trăsături pământeşti.

După ea urmă o alta, ce părea foarte tânără de ani. Era aidoma chipului celeilalte, dar răsfrânt într-o oglindă vădit poetică, pentru că, fără doar şi poate, gustase mai puţin din desfătările care împlinesc o femeie. Trupu-i, tras ca prin inel, arăta ca acela al unui copil. N-avea legătură pe cap, şi părul ei strălucitor cădea liber pe umeri. Siniliul ochilor ei părea tot atât de puţin lumesc ca şi acela al bolţii cereşti. Până acum abia învăţase să cunoască frumuseţea lucrurilor, nu însă şi folosul lor, şi de aceea, în clipa în care pătrunse în cocioaba ţăranului, zâmbetul ei părea încă neîntinat de viaţa oamenilor. Purta o mantie liliachie, prinsă cu o pafta de argint la gât, ilicul îi era strâns pe piept, iar cu degetele subţiri îşi ţinea mantia sumeasă. Deasupra ciuboţelelor se vedeau colţuni roşii, vârstaţi.

Ultimul din această nobilă societate care intră în odaie era un bărbat cu înfăţişare aleasă, cu gesturi potolite, gânditor, adâncit în el însuşi. Era de statură potrivită şi ar fi fost greu să-i dai o vârstă. Obrajii lui nu aveau zbârcituri, nasul îi era drept, iar în jurul ochilor se înfiripa o adiere de blândeţe şi, în acelaşi timp, de melancolie aproape femeiuşcă, dar fără urme de nestatornicie. Mişcările-i stăpânite făceau dovada unei îndelungi educaţii în luptă cu sine însuşi. Cu toate că privirea îi era sigură şi liniştită, iar ochii larg deschişi şi cuprinzători, mari şi limpezi, se părea că orizontul lor era mai întins decât la alţi oameni şi că prea puţine lucruri le rămâneau ascunse; parcă ar fi fost în stare să cuprindă totul în oglinda lor – asemenea luciului apelor liniştite – nu din curiozitate sau prin străduinţă, ci dintr-o aplecare firească; în ei citeai semnul de nobleţe al acestui om. Altminteri, după felul cum se purta, l-ai fi asemuit mai degrabă cu un bărbat înţelept din popor decât cu un domn de neam mare; părea sortit să domine pe toţi din jur chiar atunci când hainele nu i-ar fi trădat starea socială. O persoană de neam, ca multe altele, o

cunoşti şi după port. Dar acest bărbat se deosebea de ceilalţi printr-un gust desăvârşit, ce nu bătea la ochi, dar... pe care-l puteai recunoaşte în fiecare tiv, în fiece cută şi în tăietura hainelor sale; marochinurile lui răsfrânte erau din piele fină englezească. Peruca, pe care o purta sub o pălărie cu boruri largi, era bine făcută şi pieptănată atât de îngrijit, de parcă stăpânul ei urma să se înfăţişeze înaintea regelui.

Puţin în urma acestei societăţi alese venea duhovnicul lui Jón Hreggvidsson, preotul din Gardar, împreună cu zăvodul lui ciobănesc, ce umbla cu coada covrig, amirosind pretutindeni.

Toţi aceşti oaspeţi de neam umplură încăperea, iar femeia lui Jón Hreggvidsson îl trase pe becisnic pe pat, ca să aibă loc domniile lor.

— Ei, Jón Hreggvidsson de la Rein, ţi-a fost dat să paţi şi asta, îi grăi preotul. Uite, au venit aci episcopul din Skálholt şi jupâneasa sa Jórunn, cum şi sora dumneaei, floarea tuturor fecioarelor, jupâniţa Snaefrídur, fiicele judelui Eydalin; şi iată-l şi pe omul de credinţă al preamilostivului nostru stăpân şi rege, asesorul Arnas Arnaeus, profesor la Universitatea din Kopenhaga, iată-i acum aici pe toţi, călcând pe podeaua cămării tale.

Jón Hreggvidsson mârâi ceva, şi asta fu tot.

— Eşti bolnav? întrebă episcopul, singurul dintre oaspeţi care-i întinse mâna cu un inel de aur gros în deget.

— De... n-aş putea spune chiar asta, oftă Jón Hreggvidsson. Am fost bătut ieri cu gârbaciul.

— Minte! Alaltăieri a fost bătut cu gârbaciul! Ieri a ucis un om, ticălosul, se auzi deodată glasul ascuţit al femeii lui, care se grăbi numaidecât să iasă pe uşă, pe la spatele oaspeţilor.

Jón Hreggvidsson spuse atunci:

— Rog pe luminăţiile-voastre să nu dea crezare acestei muieri. Ce fel de femeie este puteţi vedea după odrasla ei de colo din pat. Ieşi afară, becisnicule, şi nu te arăta înaintea oamenilor

cumsecade! Gunna, micuţa mea, Gunna! Unde s-a vârât mititica? Ea, cel puţin, are ochii mei!

Dar fata nu se arătă oricât o strigă taică-său. Iar episcopul se întoarse către preot cu întrebarea dacă acest sărman om nu s-a bucurat de *beneficium*[12], şi primi răspunsul că nimeni n-a cerut aceasta. Jupâneasa episcopului cuprinse braţul soţului ei şi se rezemă de el. Snaefrídur Eydalin privea la tăcutul ei însoţitor, şi treptat zâmbetul ei firesc se stinse, în schimb pe chipu-i se putea citi spaima îngrozitoare ce-o cuprinsese. Apoi episcopul rugă pe pastorul Thorsteinn să aducă la cunoştinţa lui Hreggvidsson dorinţa asesorului, întrucât după aceea voia să adune toate sufletele gospodăriei, pentru a le da binecuvântarea. Atunci începu să vorbească pastorul Thorsteinn, care repetă încă o dată, apăsat, că a venit aici, din marele oraş Kopenhaga, un bărbat tare învăţat, prieten al regelui, soţ de tagmă al conţilor şi baronilor, Arnas Arnaeus, o adevărată cinste pentru această ţară a noastră, oropsită printre celelalte naţii. Dorinţa lui este să cumpere orice petic cu slove din vremuri vechi, fie ele scrise pe piele de viţel, fie pe file de hârtie, în sfârşit, toate hârţoagele, toate zdrenţele sau felurite alte foi legate în formă de bucoavnă, sortite să putrezească acum în lăzile şi dulapurile locuitorilor scăpătaţi din această nenorocită ţară, întrucât ei nu se pricep la astfel de lucruri din cauza foametei şi a altor pedepse dumnezeieşti care bântuie atât sufletele încrâncenate, cât şi sufletele ce se arată nerecunoscătoare faţă de Hristos. Să adune toate aceste zdrenţe şi terfeloage – vorbi preotul mai departe – ca să le dureze lăcaş ocrotitor în marele lui palat, departe, în oraşul Kopenhaga – iată care este grija dumisale – aşa fel ca învăţaţii întregii lumi să se poată dumeri în sfârşit că în Islanda a trăit cândva un popor care a făcut cinste neamului omenesc, căci din mijlocul lui s-a ridicat Gunnar din Hlídarendi şi ţăranul Njál. Mai departe, preotul Thorsteinn tălmăci că

măritul învăţat avusese presimţirea – datorită darului său înnăscut de a prevedea, care nu este dat decât numai şi numai martorilor atotştiutori ai puterii lui Dumnezeu – că va găsi cu siguranţă în păstrare la nevolnicul de Jón Hreggvidsson, aci la Rein, câteva petice străvechii din piele de viţel, cu scriere de pe vremea puterii papistaşilor. Şi tocmai în acest scop, mai spuse el, înalţii oaspeţi care călătoresc dinspre apus, de la Eydalur la Skálholt, au făcut un ocol până la Akranes, pentru a putea vorbi cu acest sărman ţăran arendaş al lui Hristos, care mai zace încă aici, în cocioabă, purtând pe spinare stigmatele proaspete ale biciuirii. Asesorul doreşte să vadă aceste peticei scrise şi, dacă se pot afla, aşa cum crede, să le ia cu împrumut, dacă sunt de împrumutat, sau să le poată cumpăra, dacă sunt de vânzare.

Jón Hreggvidsson spuse că nu ştia de fel dacă se află la el, în lăzi sau dulapuri, asemenea petice de piele, hârţoage sau zdrenţe, care să cuprindă aduceri-aminte de la oamenii din vremuri de demult, şi că îi pare tare rău că nişte oaspeţi atât de aleşi au făcut în zadar o călătorie atât de lungă. Sub acest acoperiş nu se găseşte niciun fel de bucoavnă, afară doar de un *Graduale*[13] jerpelit, legat împreună cu psalmii preotului Halldór din Presthólar, scrişi în versuri proaste, cum n-ar fi făcut niciodată Gunnar din Hlídarendi. Aici, în gospodăria lui, nu ştie nimeni să citească bine, afară doar de mama lui, cunoscătoare a acestui meşteşug; ea l-a învăţat de la tatăl ei, care lucrase ca legător de tomuri la răposatul preot Gudmundur din Holt şi se îndeletnicise cu traftoloagele sale până-n ceasul morţii. În ceea ce îl priveşte pe el, spuse Jón Hreggvidsson, nu citeşte decât dacă e silit. Dar a învăţat de la mamă-sa toate legendele şi stihurile, câte i-a fost cu putinţă, ca şi toate listele cu nume de neamuri vechi, şi socoteşte că el însuşi se trage din regele Harald Hildestand al danezilor. Mai spuse că nu va uita niciodată pe vestiţii viteji

ai vremurilor vechi, ca Gunnar din Hlídarendi, regele Pontus şi Örvar-Oddur, bărbaţi înalţi de doisprezece coţi, şi care ar fi trăit trei sute de ani dacă nu li s-ar fi întâmplat nimic. Mai spuse că, dacă ar fi avut o asemenea bucoavnă, ar fi trimis-o de îndată regelui şi grofilor, şi chiar fără să ceară nimic în schimb, ci doar ca o dovadă că au trăit şi mai demult, cândva, oameni de seamă, aici în Islanda. Totuşi, spuse el, nu crede că islandezii ar fi ajuns în nevoi din cauza lipsei de pocăinţă. Auzit-a cineva că s-a căit vreodată Gunnar din Hlídarendi? Nicicând! Ţăranul mai spuse că maică-sa cântă fără contenire psalmii de pocăinţă ai preotului Halldór din Presthólar, dar fără cel mai mic folos. S-ar putea zice chiar dimpotrivă, căci lipsa de unelte de pescuit este mult mai vătămătoare pentru islandezi decât lipsa de pocăinţă; ba şi începutul nenorocirilor lui a fost că s-a lăsat ispitit de un căpeţel de sfoară pentru undiţă. Dar, lăsând asta la o parte, să nu creadă nimeni – şi cu atât mai puţin domnia-sa episcopul – că el ar fi cumva nerecunoscător faţă de Hristos sau că i-ar fi trecut vreodată prin cap să-i mănânce vitele; dimpotrivă, adăugă el, acest stăpânitor de pământ şi de vite şi ţăran al împărăţiei cereşti s-a arătat totdeauna blând şi plin de îngăduinţă faţă de sărmanul lui ţăran arendaş, şi amândoi s-au împăcat întotdeauna de minune. În timp ce Jón Hreggvidsson vorbea întruna, veniră şi ceilalţi locuitori ai gospodăriei, pentru a primi binecuvântarea episcopului din Skálholt. Vara ţăranului, cea plină de buboaie şi cu încheieturile degetelor descărnate, şi sora, cea chinuită de abcese şi cu faţa mâncată de lepră, nu-şi aflară astâmpăr până nu ajunseră şi ele înaintea oaspeţilor, faţă în faţă cu strălucirea lumii. Bietele făpturi pocite, chiar dacă nu sunt numaidecât leproase, se simt bine când au prilejul să-şi arate nenorocirea lor privirilor lumii, mai ales acelor oameni care pot fi atotputernici; ele fac aceasta,

adeseori, cu o trufie provocătoare, care dezarmează şi pe omul cel mai îndrăzneţ şi face să pară ridicolă şi cea mai desăvârşită frumuseţe. „Iată ce mi-a dăruit Domnul-Dumnezeu cu mila lui! Asta va sta mărturie pentru mine în faţa celui preamilostiv”, par a spune aceste făpturi şi totodată par a întreba astfel: „Care este justificarea ta, în ce stau meritele pentru care Dumnezeu ţi-a dăruit harul lui?” Sau, fără înconjur: „Pentru tine mi-a dat tatăl ceresc să port bubele acestea”.

Smintitul era totdeauna gelos pe cele două leproase şi nu putea suferi ca ele să stea în apropierea lui când se petrecea un lucru de seamă; le necăjea şi le chinuia cum se pricepea mai bine, fie lovindu-le cu picioarele, fie scuipându-le. Jón Hreggvidsson trebui să-i poruncească de mai multe ori până să se hotărască s-o şteargă de acolo. Zăvodul preotului Thorsteinn se strecură şi el pe uşă afară, cu coada între picioare. Soţia episcopului încercă să zâmbească prietenos celor două leproase, care-şi îndreptau chipurile hâde şi întunecate către ea, dar jupâniţa Snaefrídur nu se putu opri să-şi întoarcă faţa cu un ţipăt de groază; cuprinse apoi cu braţele, fără să vrea, umerii lui Arnaeus, care era alături de ea, îşi ascunse cu o mişcare grăbită chipul la pieptul lui, după care se smulse de lângă el şi, încercând să se stăpânească, îi spuse încet şi chinuit:

— Prietene, de ce mă târăşti cu tine în casa asta îngrozitoare?

Toţi ai casei erau acum adunaţi laolaltă pentru a primi binecuvântarea; şi mama, şi fiica, şi nevasta. Mama căzu în genunchi înaintea episcopului şi-i sărută inelul, după vechiul obicei, iar înaltpreasfinţia-sa îi ajută să se ridice. Ochii ei întunecaţi şi plini de spaimă, dar rotunzi şi sclipitori, erau toată podoaba casei. Cu nasul ei ascuţit şi cu glasul dogit, nevasta lui Jón apăru din nou în pragul uşii, gata s-o tulească iarăşi dacă s-ar fi zborşit cineva la dânsa.

— Sunt pline de adevăr, grăi preotul Thorsteinn, cele spuse adesea de mine stăpânului meu: în casa asta nu se pot găsi lucruri mai de preţ. Chiar şi mila Domnului pare să se fi îndepărtat de această casă, mai mult decât de oricare alta din parohie.

În asemenea luminată societate se afla însă şi omul pe care nu-l putea abate de la ţinta lui vreun lucru, fie el oricât de înspăimântător, nici aici şi nici în altă parte, şi a cărui stăpânire de sine, ca om de lume, nu putea fi clintită. Pe faţa lui Arnaeus nu se desluşea nimic decât că se simţea cum nu se poate mai bine sub acest acoperiş. Tocmai se pusese la sfat cu bătrâna; vorbea rar, cu modestie, fără ifose, ca un om dintr-o vale îndepărtată, care a gândit multe în singurătatea lui. Sunetul blând al vocii sale era înrudit mai degrabă cu catifeaua decât cu puful, şi minunea se întâmplă: el, prietenul regelui şi tovarăşul de ospeţe al grofilor, el, mândria noastră faţă de celelalte naţii, omul acesta, pe care nici nu-l puteai numi islandez decât doar în vise sau în saga, da, el ştia totul în legătură cu neamul şi obârşia acestei bătrâne neînsemnate, era informat până în cele mai mici amănunte asupra cimotiilor ei din Ţara de la soare-apune[14] şi mărturisea, cu un zâmbet liniştit, că ţinuse adeseori în mână tomuri legate cândva de tatăl ei pentru un anume preot Gudmundur, răposat de mai bine de o sută de ani.

— Din păcate, adăugă el şi se uita la episcop, din păcate, răposatul preot Gudmundur din Holt obişnuia să rupă vechile tomuri de pergament, din care unele cuprindeau cele mai vestite saga, iar astăzi filele lor, fiecare filă în parte, sau chiar numai câte o jumătate de filă, ori măcar un peticuţ, au ajuns *auro carius,* mai preţioase decât aurul; şi unele dintre aceste tomuri n-ar fi fost plătite prea scump nici dacă s-ar fi dat un conac boieresc pentru fiecare filă.

De cum îi cădeau în mână asemenea foi de pergament, răposatul preot punea să le prefacă în

scoarţe şi *involucris*[15] pentru culegerile de cântece şi de predici pe care le căpăta nelegate, doar cusute, de la tipografia din Holár şi le vindea după aceea enoriaşilor săi, primind în schimb peşte.

Apoi se adresă din nou bătrânei:

— Acum aş vrea să-ntreb dacă înaintata mea în ani măicuţă nu-mi poate arăta vreun locşor, sub vreun pat, sau dincolo, în bucătărie, ori în hambar, ori în podul hambarului, unde s-ar putea să fie aruncate rămăşiţe, oricât de sfâşiate, ale vreunei perechi de nădragi de piele, ori niscaiva încălţări vechi, ce nu mai pot fi purtate; sau poate prin unghere şi colţuri, ori între acoperiş şi pereţi. În staulul oilor, de pildă, unde în vreme de iarnă crăpăturile bârnelor se astupă cu petice vechi, ca să nu răzbească zăpada înăuntru; în sfârşit, dacă nu cumva se găseşte pe undeva prin casă vreo desagă veche de piele ori vreo ladă ticsită cu zdrenţe şi troace; aş scotoci puţin prin ele; pasămite, s-ar putea ca în felul ăsta să scot la iveală, dacă nu ceva mai de preţ, măcar vreo biată rămăşiţă din cine ştie ce petic lipit pe o scoarţă de carte din vremea preotului Gudmundur.

Dar în gospodăria asta nu se afla nici desagă de piele, nici ladă cu zdrenţe, ba nici măcar pod la hambar. Totuşi, asesorul nu păru că vrea să renunţe. Şi, cu toate că episcopul devenise cam nerăbdător şi ar fi vrut să termine odată cu binecuvântările, prietenul regelui zâmbea mereu binevoitor oamenilor din juru-i.

— Singurul loc la care m-aş putea gândi este aşternutul maică-mi, spuse Jón Hreggvidsson.

— *Justamento!* Desigur! Pe câte lucruri nu odihnesc adesea virtuoasele noastre măicuţe! rosti asesorul; scoase din buzunar puţin tutun de tras pe nări şi-i îmbie pe toţi să ia câte-un pic, chiar şi pe smintit şi pe leproase.

După ce Jón Hreggvidsson trase pe nări un pic din acel tabac minunat, îi străfulgeră deodată prin minte că trebuie să se afle vârâte pe undeva nişte

resturi vechi de piele, cu care încercaseră, cu mult timp în urmă, să-i cârpească nădragii, dar acele petice n-au fost bune nici măcar pentru atâta lucru.

Aerul se umplu de praf şi miros greu când începură să scotocească în patul bătrânei, căci lada patului era aşternută cu fân vechi şi putregăit. Dar în fân aflară o învălmăşeală de zdrenţe şi troace, precum ghete fără tălpi, petice de încălţări, pulpare vechi, bucăţi de dimie ferfeniţite, căpeţele de sfoară de undiţă, resturi de plase de pescuit, potcoave rupte sau bucăţi din ele, coarne de vite, oase, urechi de peşte uscat, cozi de peşte împietrite, bucăţi de lemn, beţigaşe rupte, butaşi de vie, greutăţi de plumb, scoici, case de melc şi stele-de-mare.

Jón Hreggvidsson se dăduse şi el jos din pat, pentru a ajuta domniei-sale vestitului *professor antiquitatum*[16] să scotocească în patul bătrânei. Frumoasele doamne ieşiră afară, la aer liber, dar leproasele se aţineau pe lângă episcop. Bătrâna sta deoparte, şi obrajii ei scofâlciţi începură să se îmbujoreze pe când cei doi răscoleau patul. Pe măsură ce ei scotoceau mai adânc şi cu cât puneau mâna pe mai multe lucruri, pupilele ochilor ei se măreau şi vinele îi zvâcneau, până când începu să tremure. În cele din urmă îşi ridică poala fustei la ochi şi se porni să plângă încetişor. Episcopul stătea liniştit deoparte şi privea cu ochi neîncrezători la strădania asesorului. Când văzu însă că bătrâna plânge, o mângâie, cu blândeţe creştinească pe obrazul ei ofilit şi ud de lacrimi şi încercă s-o liniştească, spunându-i că nu-i vor lua niciun lucru la care ar ţine mult.

În sfârşit, după o îndelungă şi amănunţită căutare, nobilul oaspe scoase din fânul mucegăit câteva petice de piele de viţel, răsucite şi mototolite, dar atât de uscate, de zbârcite şi întărite, încât îi fu aproape cu neputinţă să le netezească cât de cât.

Acum însă zâmbetul politicos, care parcă cerşea bunăvoinţă, pieri cu totul de pe faţa chibzuitului şi nobilului bărbat, făcând loc unei expresii oficiale, de adâncă seriozitate, care semăna a uitare de sine; aceasta se petrecu în clipa în care el ridică ceea ce tocmai descoperise în dreptul slabei raze de lumină ce răzbătea prin fereastra de piele[17] prăfuită. Suflă şi privi, pe rând, bucăţile de piele de viţel, scoase apoi din buzunarul de la piept o năframă de mătase şi o trecu peste ele, ştergându-le de colb.

— *Membranum*[18]*,* spuse el în cele din urmă şi aruncă o privire episcopalului său prieten, apoi cercetară împreună descoperirea: câteva foi din piele de viţel.

Erau îndoite şi cusute una de alta, dar aţa se destrămase, putrezise şi se făcuse praf; oricât era faţa pielii de înnegrită şi pătrunsă de murdărie, totuşi, se putea deosebi cu uşurinţă un text scris cu slove gotice. Silinţa amândurora era plină parcă de evlavie: atingeau aceste foi zbârcite cu grija cu care umbli cu un nou-născut şi murmurau cuvinte latineşti ca: *pretiosissima, thesaurus* şi *cimelium*[19].

— Scrisul pare să fie din veacul al treisprezecelea, spuse Arnas Arnaeus. Atât cât pot să-mi dau seama, avem în faţa noastră, nici mai mult, nici mai puţin, decât nişte foi din *Skálda*[20].

Apoi se întoarse către bătrână şi-i spuse că acelea ar fi şase file dintr-un manuscris vechi şi o întrebă cam câte să fi fost dintru început.

Bătrâna încetă de a mai plânge când văzu că nu râvneau la alte lucruri mai de preţ din aşternutul ei şi răspunse că, în afară de acestea, n-a mai fost decât încă o foaie; după câte îşi aduce ea aminte, cu multă vreme în urmă a pus peticele de piele la muiat şi a rupt o singură filă din ele, cu gând să cârpească nădragii lui Jón, dar fila aceea nu fusese bună de nimic şi n-a ţinut nici măcar cât să treacă aţa prin ea; iar când oaspetele întrebă ce se făcuse cu foaia aceea, bătrâna răspunse că în casa ei n-a

fost niciodată obiceiul să se arunce vreun lucru pe care l-ar mai fi putut folosi, cu atât mai puţin ceva de piele, când toată viaţa avusese de luptat cu lipsa de încălţări pentru multele perechi de picioare din jurul ei; trebuie cu adevărat să fi fost vreun peticuţ netrebnic dacă nu şi-a aflat în niciun chip întrebuinţare în anii de urgie, în care mulţi au trebuit să-şi mănânce până şi ciubotele; dacă ar fi fost măcar cât o cureluşă, l-ar fi putut da copiilor ca să-l sugă.

— Luminăţiile-voastre să nu se poarte cumva cu gândul că n-ar fi fost o cauză bine întemeiată pentru care nu s-a aflat folosinţă ăstor petice.

Amândoi priviră spre bătrână cum îşi zvânta, oftând, lacrimile. Apoi Arnaeus grăi încetişor către episcop:

— Sunt şapte ani de când tot cercetez şi am pus pe alţii să iscodească prin toată ţara, doar voi da pe undeva de urma vreunui fragment, sau măcar a unei *minutissima particula*[21] din cele paisprezece file care-mi mai lipsesc încă din *Skálda,* căci în acest manuscript sunt cuprinse cele mai frumoase cânturi ale lumii de la miazănoapte. Şi iată că am găsit şase, desigur mototolite şi greu de citit, dar, cu toate acestea, *sine exemplo*[22]!

Episcopul îşi firitisi prietenul, strângându-i mâna.

Arnas Arnaeus ridică acum din nou glasul şi grăi către bătrână:

— Am să iau aşadar aceste biete rămăşiţe cu mine. Că doar tot nu poţi cârpi nădragii cu ele şi nici tălpui încălţările. Şi apoi este cu neputinţă ca Islanda să mai fie bântuită vreodată de urgii atât de haine încât să ajungă lumea să mănânce asemenea lucruri. Dar vei primi, totuşi, de la mine un taler danez pentru că te-ai ostenit să le păstrezi, mătuşică dragă.

Învăli bucăţile de piele în năframa de mătase şi le puse bine sub haină, în timp ce vorbea pastorului Thorsteinn cu acea veselie ce pare

camaraderească şi pe care de obicei o foloseşti faţă de un însoţitor dornic să te servească, dar cu care de fapt nu ai nimic comun.

— Vezi, aşa se face, iubite Thorsteinn, că acest neam, căruia îi aparţin din *antiqui*[23] cele mai de seamă *litteris*[24], preferă să calce pe piei de viţei şi să ronţăie piei de viţel decât să citească scrierile străvechi de pe ele.

După aceea episcopul dădu binecuvântarea sa oamenilor din gospodărie.

Nobilele doamne îşi aşteptau cavalerii afară, în rumeneala amurgului, şi le ieşiră surâzând întru întâmpinare. Peste douăzeci de cai îşi căutau, lacomi şi sforăind, hrană proaspătă pe dâmbul din apropiere. Rândaşii de la cai aduseră patru dintre ei îndărăt în bătătura ocinii. Apoi domniile-lor se urcară în şa şi porniră călare pe poteca pietroasă, cu frâurile atârnând de oblânc. Şi de sub potcoavele cailor scăpărau scântei.

IV

Puţine zile mai târziu, Jón Hreggvidsson purcese călare din Skagi pentru a aduna dabila vulpilor. El era cel tocmit de ţăranii din acest ţinut ca să nimicească vizuinile de vulpi. Dabila se plătea în peşte. Fiind în mare lipsă de sfoară, ca totdeauna, îi trecu prin gând să meargă pe la jude şi să-l roage să-i dea cu împrumut un căpeţel de funie, ca să-şi poată lega peştii. Când ajunse cu calul în bătătură la curtea judelui, acesta stătea de vorbă în pragul uşii cu trei ţărani din Skagi.

— Domnul fie lăudat! zise Jón Hreggvidsson.

Dar bineţea lui abia de-i fu întoarsă.

— Voiam să rog pe înălţimea-voastră să-mi împrumute un căpeţel de sfoară, spuse Jón Hreggvidsson.

— De bună seamă că te vei alege cu un capăt de sfoară, Jón Hreggvidsson, îl întâmpină rânjind judele, apoi se întoarse către oamenii săi şi porunci: Hai, puneţi mâna pe el! În numele lui Hristos!

Cei trei ţărani de lângă jude erau toţi prieteni buni de-ai lui Jón. Doi încercară să pună mâna pe el, pe când al treilea rămase deoparte. Jón se puse îndată împotrivă, se repezi, pe rând, când la unul, când la celălalt, lovindu-i şi îmbrâncindu-i până-i doborî în tină. Treaba dovedindu-se anevoioasă pentru cei doi, trebui să le vină în ajutor însuşi judele, cruce de voinic. Astfel izbutiră în scurtă vreme să-l strâmtoreze pe Jón Hreggvidsson. În dârdora învălmăşelii, peştii căzură în glod şi fură călcaţi în picioare. Judele aduse apoi cătuşe, cu care îl cetluiră pe ţăran, spunându-i că de acum înainte, nu va mai duce lipsă de locuinţă fără plată. Cetluitul fu dus în tinda sălii pentru norod, care se afla în curtea judelui; acolo, cât era ziua de lungă, intrau şi ieşeau oamenii. Îl ţinură la popreală, cu

cătuşe la glezne, vreme de două săptămâni. Trebuia să scarmene păr de cal şi să macine secară, iar argaţii îl păzeau cu rândul. Noaptea dormea pe o ladă. Argaţii şi slujnicele îl batjocoreau şi-l scuipau de câte ori intrau pe uşă; o muiere bătrână turnă peste el o oală cu pişat, pentru că noaptea cânta din vechile stihuri ale lui Pontus şi astfel îi lipsea pe oameni de somn. Doar o văduvă sărmană şi cei doi copii ai ei se îndurară de-i aduseră untură caldă cu jumări.

În cele din urmă, îl duseră la Kjalardalur, unde se ţinu judeţ pentru pricina lui. Judele arătă că poprirea lui Jón s-a făcut pe bună dreptate, fiindcă este învinuit că a ucis pe gâdele regelui, Sigurdur Snorrason, şi hotărî că nu l-ar putea spăla de această învinuire decât jurământul a doisprezece bărbaţi; Jón însuşi avea să-i aducă pe cei care urmau să jure. Cei şase martori, pe care-i găsise la slujba religioasă de la Saurbaer, jurară că leşul lui Sigurdur Snorrason avea atunci, când îl văzuseră la pârâu, ochii, nările şi gura închise. *Mosjö* Sivert Magnussen, care fusese el însuşi scos dintr-o groapă cu turbă, jură că, în seara amintită, gâdele şi Jón Hreggvidsson se depărtaseră călare, pe înnoptate, înaintea celorlalţi. Nu putu fi adus niciun jurământ întru apărarea lui Jón Hreggvidsson.

După două zile de judecată fu osândit la moarte pentru uciderea lui Sigurdur Snorrason, dar i se îngădui să ceară cercetarea din nou a cărţii de osândire de către judele Thing-ului întregii ţări.

Era toamna târziu. Zăpada se aşternuse tare şi lunecoasă pe făgaşuri. Toţi mergeau pe jos, afară de jude şi de grămăticul lui. Făcând calea întoarsă spre Skagi, judele porunci să se facă un ocol până la Rein, şi osânditul trebui să stea cetluit şi sub pază afară, înaintea ocinii lui, în timp ce judele pătrunse în casă.

Locuitorii de la Rein aflaseră cine sosea; mama lui Jón Hreggvidsson mulse vaca în pripă şi-i duse

ţăranului, afară, lapte cald într-un blid de lemn. După ce Jón îl bău, ea dete într-o parte părul care-i căzuse ţăranului pe ochi. Fiica lui ieşi afară şi ea, se opri lângă el şi-l privi.

Fără să bată la uşă, judele intră în cămara de la Rein.

— Omul tău a fost osândit pentru omor, spuse judele.

— Da, încuviinţă nevasta, totdeauna am spus că-i un ticălos.

— Unde e flinta lui? întrebă judele. Armele ucigaşe sunt de prisos în casa asta.

— Da! Nici nu-ţi vine să crezi că nu ne-a omorât de mult pe toţi cu flinta asta, cârâi femeia şi-i dete arma.

După aceea luă o cămaşă nouă de lână, împăturită cu grijă, o întinse judelui şi-i spuse:

— Eu o să am în curând alt copil, cum oricine poate să vadă. În afară de asta, m-am betegit şi nici nu mai sunt frumoasă la chip. Sunt sigură că bărbatu-meu nu ţine deloc să mă vadă. Dar tare aş vrea, totuşi, ca domnul jude să-i dea straiul ăsta călduros. Poate că o să lipsească multă vreme de acasă.

Judele îi smulse cămaşa din mână, o lovi cu ea peste faţă şi răcni aruncând-o:

— Nu m-am tocmit argat la mişeii de la Rein!

Fiul cel smintit hohoti de râs; se bucura straşnic de câte ori maică-sa pătimea ceva, oricare ar fi fost pricina. Leproasele se cuibăriseră umăr la umăr în pat, una plină de buboaie, cealaltă, mâncată de răni; se ţineau de mână tremurând şi se rugau lui Dumnezeu.

Deoarece începuse iarna şi încheierea pricinii lui Jón Hreggvidsson nu putea fi aşteptată înainte de adunarea Thing-ului pe ţară, hotărâră să ducă învinuitul la Bessastadir, dat fiind că în altă parte era greu să se adăpostească întemniţaţi vreme mai îndelungată. Câţiva oameni fură trimişi la Alftanes cu o luntre, în care omul nostru fu aşezat la capătul

din spate. Era frig, sufla vântul, şi luntrea deschisă lua apă. Oamenii se încălzeau vâslind şi scoţând apa ce îneca fundul. Jón Hreggvidsson cânta din vechile stihuri ale lui Pontus. Când se uitau spre el, se oprea o clipă din cântat: o privire blândă îi licărea o clipă în ochi, apoi rânjea batjocoritor la ei; dinţii albi fulgerau atunci din barba lui neagră; după aceea se pornea să cânte liniştit mai departe.

La Bessastadir prinsul fu luat în primire de către administratorul guvernatorului, un grămătic şi doi slujitori danezi. De rândul acesta ţăranul nu mai fu dus la pârnaia sclavilor, ci târât de îndată în ocna osândiţilor. La intrarea unui bordei de pământ, semănând a îngrăditură de fântână, se zăreau porţi groase, ferecate cu ajutorul unui zăvor de care atârnau lacăte grele de fier; aci se ascundea în adâncuri o hrubă cu pereţii tencuiţi. Lăsară în jos o scară de frânghie, şi-i dădură drumul lui Jón Hreggvidsson să alunece pe ea în adânc, după care se coborâră şi slujitorii guvernatorului, pentru a-l fereca în lanţuri. Jos nu se afla nimic altceva decât o laiţă îngustă, acoperită cu o blană de oaie, un hârdău de lemn pentru împlinirea nevoilor fireşti şi un butuc pentru descăpăţânări; pe butuc odihnea o secure uriaşă, iar alături se afla un ulcior de pământ cu apă. Feştila aprinsă din mâna administratorului lumină o clipă acest decor, butucul, securea şi ulciorul de pământ, după care oamenii se grăbiră să se depărteze, ridicară scara de frânghie sus, închiseră porţile, agăţară lacătele de zăvorul tras şi răsuciră bine cheile. Apoi se făcu linişte. Era întuneric beznă, de nu-ţi puteai vedea nici mâna. Jón Hreggvidsson cânta:

„De sârg viteazu-a oblicit:
Femeie-n pat a găzduit,
Mânie în doru-i s-a iţit,
Mânie în doru-i s-a iţit,
Ea n-a zis da nemijlocit.”

În această hrubă de temniţă cântă Jón Hreggvidsson tot timpul iernii vechile stihuri ale regelui Pontus, până târziu în vară.

În locurile acelea trecerea vremii nu se număra cu ceasurile, nici măcar cu zilele; pentru Jón nu exista deosebire între zi şi noapte şi nici n-avea cu ce să-şi treacă vremea; mâncarea îi era lăsată cu hârzobul o dată pe zi, ba chiar de două ori. Tovărăşie avu doar din când în când, şi nu pentru prea multă vreme. Uitase cu desăvârşire ce înseamnă un om, când fură coborâţi la el primii oaspeţi, pe care-i întâmpină cu multă bucurie. Erau doi, amândoi foarte abătuţi, şi abia de-i răspunseră când le dete bineţe. Îi întrebă de nume şi din ce loc sunt de baştină, dar ei se codiră mult până să răspundă. În cele din urmă izbuti să afle de la ei că unul era de fel din Seltjarnarnes şi se numea Asbjörn Jóakimsson, iar celălalt, din Hraun, pe nume Hólmfastur Gudmundsson.

— Da, zise Jón Hreggvidsson, mişeii din Hraun au fost de când lumea nişte ticăloşi, dar pe oamenii din Seltjarnarnes i-am socotit totdeauna drept un neam de oameni de ispravă.

Amândoi bărbaţii urmau să fie biciuiţi. Se putea desluşi, atât din răspunsurile lor şovăielnice, cât şi din zăbava cu care-şi alegeau cuvintele, şi nu mai puţin din îngrijorarea cu care-şi priveau soarta în faţă, că erau oameni cu stare. Jón Hreggvidsson nu mai contenea cu întrebările şi cu flecăreala. Astfel ieşi la iveală că Asbjörn Jóakimsson se codise să-l treacă pe guvernator cu luntrea peste Skerjafjord. Hólmfastur Gudmundsson fusese osândit să fie bătut cu gârbaciul pentru că vânduse la Hafnarfjord patru peşti pentru un capăt de sfoară, în loc să ducă aceşti peşti neguţătorului din Keflavik, căci curtea ţăranului fusese rânduită în districtul neguţătorului din Keflavik, în temeiul noilor hotărâri crăieşti care statorniceau împărţirea negoţului pe districte.

— Atunci de ce n-ai dat peştele în districtul în care erai ţinut să faci negoţ, după porunca preamilostivului nostru stăpân? întrebă Jón Hreggvidsson.

Omul răspunse că negustorul orânduit la Keflavik de către rege nu avea în prăvălie sfori, şi fără îndoială nici acela din Hafnarfjord; s-a întâmplat însă că un om binevoitor i-a dat chiar în dugheana negustorului o bucăţică de sfoară.

— Şi o ruşine ca asta a trebuit să mi se întâmple mie, lui Hólmfastur Gudmundsson, se jeli omul în cele din urmă.

Asbjörn Jóakimsson era şi mai puţin vorbăreţ decât soţul lui de osândă.

— Sunt ostenit, oftă el. N-am unde să şed pe ceva?

— Nu, spuse Jón Hreggvidsson. Aici nu e cămară pentru oaspeţi. Laviţa asta mi s-a dat mie, şi nu o împart cu nimeni. Şi isprăveşte odată cu orbecăitul în jurul butucului! Eşti în stare să răstorni ulciorul cu apă.

Apoi se făcu iarăşi linişte, până când se auzi, prin întuneric, un oftat adânc.

— Şi când te gândeşti că mă cheamă Hólmfastur Gudmundsson!

— Ei, şi ce-i cu asta? spuse celălalt. N-am şi eu un nume? N-avem cu toţii câte un nume? Îmi vine să cred că-i totuna cum ne cheamă.

— Când s-a mai scris vreodată în cărţile vechi că danezii au osândit un om cu numele meu, să fie bătut aici, în Islanda, cu gârbaciul?

— Danezii i-au tăiat capul chiar şi episcopului Jón Arason, aminti Absjörn Jóakimsson.

— Cine îndrăzneşte să vorbească de rău aici pe regele meu, să ştie că eu sunt slujitorul lui prea-supus! grăi răspicat Jón Hreggvidsson.

După aceea domni liniştea îndelung, până când se făcu auzit din nou omul din Hraun murmurându-şi numele:

— Hólmfastur Gudmundsson...

Şi-l repetă încă o dată, aproape în şoaptă, de parcă ar fi fost un oracol greu de tălmăcit:

— Hólmfastur Gudmundsson...

Apoi se făcu iarăşi linişte.

— Cine a spus că danezii au scurtat de cap pe episcopul Jón Arason? legă iar vorba Hólmfastur Gudmundsson.

— Eu, răspunse Asbjörn Jóakimsson. Şi dacă i-au tăiat capul şi lui Jón Arason, nu e totuna dacă regele pune să fie biciuiţi ţărani de rând, ca noi?

— Este o cinste să ţi se taie capul, spuse Hólmfastur Gudmundsson. Chiar un om de rând poate ajunge să se arate un adevărat bărbat atunci când i se taie capul. Un om de rând poate spune un stih când e dus la butucul de execuţie, ca Thórir Jókult, care a rostit întâi stihul şi apoi i s-a rostogolit tigva în ţărână, iar numele lui va trăi cât timp va fi locuită ţara aceasta. Pe câtă vreme orice om bătut cu gârbaciul este umilit. Nu s-a pomenit încă un om, oricât ar fi fost el de neam mare, care să nu fi ajuns de râsul lumii după ce a îndurat pedeapsa biciuirii. Apoi adăugă cu voce stinsă: Hólmfastur Gudmundsson, a auzit cineva un numai mai islandez decât acesta? Şi de numele acesta islandez să rămână legată, peste veacuri, amintirea unui gârbaci danez, în conştiinţa unui popor care scrie totul în cărţi şi nu poate să uite nimic?!

— Şi eu am fost biciuit, şi nu mi-am pierdut cinstea pentru atâta lucru, spuse Jón Hreggvidsson. Şi nici n-a râs nimeni de mine. Singurul care a râs am fost eu.

— Unui bărbat biciuirea nu-i strică nicidecum lui însuşi, spuse Asbjörn Jóakimsson. În schimb, nu se poate tăgădui că pentru copiii lui, când se vor face mai mari, va fi cam neplăcut să afle că tatăl lor a fost bătut cu gârbaciul. Eu am trei fete mici. Oricum, de la a treia sau a patra spiţă se uită totul, fiindcă în niciun caz eu nu mă-ncumet să cred că Asbjörn Jóakimsson ar fi un nume atât de

însemnat încât să fie scris în cărţi şi să se citească despre el de-a lungul veacurilor; dimpotrivă, voi fi dat uitării ca oricare alt om fără nume, mai ales că în curând voi fi mort. În schimb, însă, poporul islandez va trăi, orice s-ar întâmpla, atâta vreme cât nu se va lăsa îngenuncheat sub jug. M-am împotrivit să trec cu luntrea peste Skerjafjord pe un slujbaş al regelui, e drept. „Nici mort, nici viu, nu te duc!" i-am spus. Voi fi bătut cu biciul şi e bine să fie aşa. Dar dacă m-aş fi supus, dacă cu toţii ne-am supune, mereu şi în tot locul, neguţătorului şi guvernatorului, stihiilor şi diavolului, ciumei şi vărsatului, regelui şi gâdelui, atunci ar mai avea acest neam dreptul la o patrie? Chiar şi iadul ar fi un loc prea bun pentru un astfel de norod!

Hólmfastur nu răspunse nimic, dar continuă să-şi repete numele pe şoptite, ca pentru el însuşi. Jón Hreggvidsson era hotărât să nu-i primească pe laviţă. În curând nu se mai auzi zăngănitul lanţurilor lui, şi în aţipeala care puse stăpânire pe el se auzi, după o respiraţie adâncă, primul sforăit, care se făcu încetul cu încetul mai adânc şi mai regulat.

Mai târziu, când se statornici iarna, se întâmpla uneori să fie coborâţi în hrubă, la Jón Hreggvidsson, lotri de tot felul, Uneori mai mulţi deodată, şi să fie ţinuţi acolo, sub pază, peste noapte, înainte de a fi însemnaţi cu fierul roşu sau de a li se rostogoli căpăţâna în colb. Stătea atunci ca pe ghimpi, de teamă ca nu cumva vreunul din ei să fure ulciorul sau chiar securea. Şi alţi oameni care-şi aşteptau pedeapsa fură de asemenea zvârliţi, în treacăt, jos la el; cei mai mulţi erau de prin împrejurimi. Un iobag se împotrivise să-i dea guvernatorului calul său cu împrumut, spunându-i că oameni de teapa acelora care nu pot face nici zece paşi fără să-i ducă) nouăzeci de cai, dar care în schimb nu au niciun cal al lor, ar face mai bine să stea acasă. Mai spunea că Gunnar din

Hlídarendi n-a rugat niciodată pe cineva să-i împrumute un cal.

Un altul din cei întemniţaţi, Halldór Finnbogason din Myrar, se împotrivise să primească Sfintele Taine şi fusese înfierat ca un hulitor învederat al lui Dumnezeu şi ca un pângăritor al celor sfinte. Amândoi prizonierii fură osândiţi să li se taie limba. Cel de-al doilea blestemă şi lărmui toată noaptea înainte de a-şi pierde limba. Îl afurisea şi pe taică-său, şi pe mumă-sa, astfel încât Jón Hreggvidsson fu lipsit de odihna nopţii. În cele din urmă se mânie şi grăi tăios că oricine nu se duce la sfânta împărtăşanie este un idiot; apoi începu să cânte stihuri despre Isus, pe care însă nu le ştia prea bine. Dar, în afară de lotri, cei mai mulţi dintre noii întemniţaţi erau oameni care se făcuseră vinovaţi de crime împotriva negoţului ocârmuirii crăieşti. Unul fusese prins cu tutun englezesc. Un altul sporise greutatea lânii prin adăugare de nisip. Câţiva se duseseră în taină la Eyrarbakki, ca să cumpere făină de acolo, pentru că făina din Keflavik era mucegăită şi plină de molii. Iar alţii se încumetaseră să-i spună neguţătorului lor: tâlhar. Şi aşa mai departe, fără contenire, toţi fură biciuiţi. Gârbaciul regelui cădea neostoit, pleoscăind vesel pe spinările despuiate şi numai oase ale islandezilor întinşi la pământ. În cele din urmă mai fură aduşi în beci câţiva lotri înrăiţi, de teapa lui Jón Hreggvidsson, bărbaţi care ori urmau să fie descăpăţânaţi, ori aveau să fie duşi peste mări la cetăţuia Bremerholm din Danemarca, acel loc pe care poporul islandez îl cunoştea mai bine decât pe oricare altul din depărtata ţară.

Jón Hreggvidsson nu văzu niciodată lumina zilei în tot timpul acestor douăzeci şi patru de săptămâni cât zăcu sub pământ, afară de o geană firavă de lumină la Crăciun şi la Paşti, când îl purtaseră la biserică pentru a asculta cuvântul lui Dumnezeu. La aceste două sărbători au coborât

oamenii guvernatorului la el în hruba ocnei, i-au pus un sac în cap, i-au desfăcut lanţurile şi l-au dus la biserică, unde a şezut în banca cea mai din fund, lângă uşă, între doi vlăjgani uriaşi, pentru a dobândi, aşa, cu sacul în cap, întărire sufletească. Dar sfoara sacului nu era strânsă atât de tare în jurul gâtului încât să nu-şi poată zări, acolo, în casa Domnului, spre fericirea lui, propria-i mână ca prin ceaţă.

Aproape de sorocul Paştilor fu slobozit jos, la Jón, un om din Ţara de la soare-răsare, care urma să fie trimis, la Bremerholm pentru cea mai ruşinoasă dintre toate fărădelegile ce puteau fi făptuite pe pământul Islandei: omul se urcase pe bordul unei corăbii de pescari olandezi şi cumpărase aţă de cusut. Pricina lui fusese judecată în toamnă, şi el urma să fie pornit în primăvară cu o corabie care rămăsese la iernat în Sudurnes. Pe timpul iernii l-au purtat de la un jude la altul, prin toată ţara, până când a fost adăpostit aici.

— Nu, spuse Guttomur Guttormsson, n-au putut să aducă altă dovadă împotriva mea decât acel ghem de aţă. Numai că sclavii neguţătorului m-au iscodit când m-am urcat pe corabie. În ţinutul meu toţi se suie pe corăbii. Acela care n-a văzut în viaţa lui un ducat de aur nici nu ştie ce e viaţa.

Glasul omului era plin de căldură; îl cuprindea un tremur şi-l zgâlţâiau fiorii de câte ori vorbea de patacele olandeze.

— Sunt cam atât de mari, spuse el; îl apucă pe Jón Hreggvidsson de umăr şi prin întuneric îi desenă un cerc pe frunte.

— Niciodată nu mi-ar trece prin gând să-mi viclenesc regele şi stăpânul pentru un astfel de şiling al lui Iuda, grăi Jón Hreggvidsson.

— Olandezii sunt un popor de aur, îşi urmă vorba omul. Când mă trezesc noaptea şi nu pot dormi, mă gândesc la aceşti bani de aur binecuvântaţi şi mari şi atunci îmi capăt din nou

voia bună. Ce mărime! Ce greutate! Ce mână de meşter i-a făurit!

— Ai mulţi? întrebă Jón Hreggvidsson.

— Mulţi? mormăi Guttomur Guttormsson. Dacă am mulţi sau puţini – ceea ce nu te priveşte nici cât negru sub unghie – cel puţin ştiu ce înseamnă aia să trăieşti. Am petrecut multe zile fericite. Voi cei de-aici, din Sudurnes, n-aveţi parte nici măcar de o zi fericită.

— Asta-i minciună sfruntată! zise Jón Hreggvidsson. Noi îl iubim şi-l cinstim pe regele nostru.

— Noi, noroadele din fiordurile de la soare-răsare, n-am fost niciodată gloate de sclavi, îi tăie vorba Guttomur Guttormsson.

Când s-au împrietenit mai bine, omul din fiordurile de la răsărit mărturisi, azi un pic, mâine mai mult, că, deşi el n-are altă fărădelege pe suflet decât aceea că a cumpărat un ghem de aţă de cusut de la oamenii de pe corabie – cu toate că nu e fărădelege ceea ce n-a fost dovedit – el a făcut totuşi, ani de-a rândul, neguţătorie cu olandezii şi i-a mers bine; nevasta lui împleteşte iarna, cu andrelele, lucruri de lână pentru ei, iar vara le duce unt şi brânză, viţei, miei şi copii. În schimb, primeşte de la ei făină minunată, funii, fier, cârlige de pescuit, tutun, basmale, vin roşu, rachiu de secară, şi, în schimbul plozilor, ducaţi de aur.

— Plozi? întrebă Jón Hreggvidsson.

— Da, un ducat pentru o fată, doi ducaţi pentru un fecior, spuse Guttomur Guttormsson.

De aproape o sută de ani era obiceiul ca băştinaşii din fiordurile de la răsărit să-şi vândă copiii oamenilor de pe corăbii, de aceea se şi făptuiau mai puţine omoruri de copii în fiordurile de la răsărit decât în oricare altă parte a Islandei.

Guttomur Guttormsson vânduse doi copii oamenilor de pe corăbii, un fecior de 7 ani şi o fetiţă cu părul bălai, de 5 ani.

— Atunci, n-ai mai mult decât trei ducaţi, spuse Jón Hreggvidsson.

— Da' tu câţi ducaţi ai? întrebă Guttomur Guttormsson.

— Doi, răspunse Jón Hreggvidsson. Eu am doi ducaţi acasă la Rein, în Akranes, doi ducaţi vii, care se uită cu câte doi ochi la mine.

— Pe ce i-ai agonisit? întrebă omul din fiordurile de la soare-răsare.

— Dacă gândeşti că i-am agonisit în schimbul momelii pentru peşti, atunci te înşeli, prietene, răspunse Jón Hreggvidsson.

Din hârtiile omului se vădea că e un faur tare meşter, şi pentru aceasta fu scos din hruba ocnei şi mutat la pârnaia sclavilor, pentru a se face folositor în timpul cât avea să aştepte corabia pentru Bremerholm, aşa că Jón Hreggvidsson nu-l mai văzu şi nu mai auzi nimic despre acest om neobişnuit.

În schimb, mai târziu, spre primăvară, avu parte de un nou tovarăş de ocnă, care rămase acolo: un vrăjitor din fiordurile Ţării de la soare-apune, cu numele de Jón Theofilusson. Era un om uscăţiv, cam între 40 şi 50 de ani, subţire ca un fus şi care gospodărea, împreună cu o soră mai vârstnică, o curte singuratică dintr-o vale îndepărtată. Nu avusese niciodată noroc la femei, înainte de toate pentru că nu se putea făli cu multe oi; se gândise atunci să-şi afle scăpare din acest îndoit rău cu ajutorul vrăjilor, aşa cum era obiceiul, de multă vreme, în fiordurile de la soare-apune, de bună seamă cu izbândă înşelătoare. Un alt bărbat, ţăran oier înstărit, dobândise inima fetei după care umbla Jón Theofilusson, şi atunci acesta încercase, cică, să asmută împotrivă-i un duh rău. Din nefericire, duhul rău a intrat în vaca popii şi a omorât-o. Câtăva vreme după aceea s-a înecat şi noatenul potrivnicului într-un smârc de apă ascuns. Atunci au pus mâna pe Jón Theofilusson, şi asupra lui s-au găsit semne magice, o sfârlează de vânt şi

o rună[25], asemenea celor care se încrestează pe nădragii din piele de mort. În vremea în care se duceau încă cercetările, se îmbolnăvise şi fratele potrivnicului său şi trecuse la cele veşnice. Diavolul, pe care vrăjitorul îl numea Doamne-ajută, se arătase acestui om pe patul de moarte şi mărturisise că Jón Theofilusson i s-a vândut, drept care, în schimb, el pricinuise nenorocirea cu vaca şi cu mânzul, ca şi boala fratelui. Chiar pe patul de moarte, omul adeveri din nou diavoleasca mărturie.

În chipul acesta Diavolul devenise martorul principal în pricina lui Jón Theofilusson, şi vorbele spăşite ale tartorului îl duseseră la pieire.

Jón Theofilusson tremura la gândul că va fi ars de viu şi vorbea adesea în şoaptă despre grozăvia aceasta; ar fi vrut mai degrabă să fie descăpăţânat.

— Şi de ce te-au adus aici, în Ţara de la miazăzi? De ce nu te ard la tine acasă, satană, în Ţara de la soare-apune? întrebă Jón Hreggvidsson.

— Oamenii din fiordul Dorsch nu vor să le dea vreascuri, spuse omul.

— Asta e ceva cu totul nou să afli că aici, la miazăzi, avem prisos de lemne de foc, încât venim în ajutor şi altor ţinuturi ale ţării! se miră Jón Hreggvidsson. Ar trebui să faci o jalbă; cere să fii descăpăţânat o dată cu mine şi, cel mai potrivit lucru, pe butucul ăsta de-aici, căci am deplină credinţă că nicăieri în ţară nu se află un butuc mai acătării. Când mă cuprindea urâtul astă-iarnă, mi-am trecut vremea potrivind adâncitura din butuc pe măsura gâtului meu.

— Toată iarna m-am rugat lui Dumnezeu să fiu descăpăţânat, şi nu ars de viu.

— De ce nu-l chemi pe Diavol în ajutor, omule? întrebă Jón Hreggvidsson.

— M-a lăsat cu buzele umflate, scânci omul. Şi când te lasă Dracul, apăi începi să te rogi lui Dumnezeu.

— Încep să cred şi eu că eşti un biet nenorocit, spuse Jón Hreggvidsson. Sfârşeşte odată cu bocitul şi încearcă mai bine să-mi arăţi ce-i o rună.

— Nu, spuse omul plângând.

— Poţi cel puţin să mă-nveţi cum îl chemi, prin vrajă, pe Diavol, se rugă Jón Hreggvidsson.

— N-am izbutit nici eu, mărturisi omul. Iar dacă Diavolul m-a pârât de asemenea faptă şi m-a dus la pieire în faţa judecăţii, să ştii că a spus o minciună sfruntată. Trebuie să-ţi mărturisesc, însă, că am făcut rost de o sfârleză de vânt şi am încercat s-o folosesc de dragul fetei. În afară de asta, aveam o rună pentru nădragi din piele de mort.

— Cum? tresări Jón Hreggvidsson. O sfârleză? De dragul unei fete?

— Da, îngăimă omul, dar mi-a mers pe dos.

— Ai la tine o astfel de sfârleză? întrebă Jón Hreggvidsson. Am putea să facem cel puţin o încercare. Cine ştie dacă n-am putea aduce aici, prin vrăji, vreo femeie. De multe ori am avut poftă de aşa ceva, acum însă simt chiar mare nevoie.

Dar dregătorii îi luaseră omului sfârleaza de vânt.

— Nu putem face noi o sfârleză de vânt? întrebă Jón Hreggvidsson. Sau măcar n-am putea să zgâriem pe butuc cu vârful securii semnul blestemat al runei şi să facem să vină degrabă, aici la noi, în beznă, o femeie frumoasă şi plăcută, sau mai bine trei deodată?

Dar nu era atât de uşor să întocmească acel semn al runei; pentru asta ar fi fost nevoie să le stea la îndemână, mai mult decât era cu putinţă în acel loc, întreaga tagmă a animalelor şi împărăţia forţelor naturii; căci runa care închipuie sfârleaza de vânt se scrijeleşte cu fiere de corb pe partea dinăuntru a unei piei de haită cafenie, după care se picură sângele unui motan negru căruia i-a tăiat capul o fecioară neprihănită la vreme de lună plină.

— Cum ai putut hotărî o fecioară neprihănită să taie gâtul unui motan negru? întrebă Jón Hreggvidsson.

— Soră-mea a făcut-o, spuse omul. Trei ani ne-au trebuit până ce am făcut rost de fiere de corb. Dar chiar în noaptea în care am aşezat sfârleaza de vânt pe acoperişul iatacului fetei popii şi am rostit descântecul, m-au şi găbjit. Între timp răposase şi vaca.

— Dar fata? întrebă Jón Hreggvidsson.

— La ea dormea un bărbat, îngână plângând Jón Theofilusson.

Jón Hreggvidsson clătină din cap.

— Ce vream să spun? Aha, mi-ai tot povestit despre o pereche de nădragi de mort; am auzit că totdeauna găseşti bani în ei dacă ştii să cauţi unde trebuie.

— Făcusem rost de rună pentru nădragii din piele de mort şi furasem şi bani de la o văduvă, ca să-i pun în nădragi. Dar vezi că nădragii nu i-am căpătat încă, fiindcă omul, cel cu care mă învoisem să-i jupoi pielea, încă n-a murit, cu toate că are aproape 90 de ani. De altfel, totul era prea târziu, căci vaca murise, iar mânzul zăcea înecat în cotlon. Şi, colac peste pupăză, demonul s-a arătat puţin după aceea răposatului Sigurdur, pe patul de moarte, şi a dat mărturie împotriva mea.

O vreme domni iarăşi linişte; prin întuneric se auzeau doar suspinele vrăjitorului. În cele din urmă vorbi Jón Hreggvidsson:

— Ai să fii ars, de bună seamă.

Vrăjitorul plângea înainte cu hohote.

V

O bătrână vrea să pornească la drum.

Zi de zi, la ora când pescarii ies în largul mării, ea îi aşteaptă la ţărm. Se duce de la un pescar la altul şi le spune că trebuie să plece spre miazăzi. Şi, cu toate că niciunul nu voieşte s-o ia în barcă, a doua zi ea se înfăţişează din nou acolo. Are încălţări noi în picioare, o broboadă cafenie în jurul capului, de nu-i vezi decât un pic din vârful nasului, o desagă de piele şi un toiag; fusta şi-a sumes-o, aşa cum li-i obiceiul femeilor la drum.

— Doar n-o fi cine ştie ce primejdie să iei cu tine o bătrână singurică şi s-o laşi undeva pe o limbă de pământ.

— Sunt şi aşa destui vântură-ţară pe limbile de pământ dinspre miazăzi, spun ei.

Vremea trece, e primăvară târzie. Şi bătrânica bate drumul întruna, în fiecare dimineaţă, de-a lungul ţărmului; vrea numaidecât să plece la drum. Iată că, în cele din urmă, un luntraş se îndură şi o ia, înjurând, în lotca lui şi o trece de cealaltă parte a golfului, apoi se tot duce lopătând. Bătrâna se caţără peste stânci acoperite cu iarbă-de-mare şi pe lespezi biciuite de valuri, până când pune piciorul pe iarba verde. Aşa, iată că a trecut peste ape. Munţii de acasă, Akrafjall[26] şi Skardsheidi, se zăresc albăstrind în depărtate.

De la capătul limbii de pământ, bătrânica porni spre lăuntrul ţării. Ziua aceea de primăvară, luminoasă şi lină, o îmbia să se urce pe dâmbul din mijlocul limbii de pământ, ca să privească în jur. Căsuţele se înşirau cuibărite în iarba-de-mare, coborând pe coastă numai până unde se urcă valurile la vremea fluxului. De cealaltă parte a fiordului, spre miazăzi de limba de pământ, lucea în soare casa cea albă de a Bessastadir, de unde stăpânesc oamenii regelui; pe coasta dinspre

miazănoapte a limbii de pământ se înălţau pe stânci oable, ieşite din valurile mării, clădiri cuprinzătoare, iar la chei se legănau, odgonite, corăbii de negoţ; aici e micul orăşel Holm. Înspre partea din mijloc a ţării, coame înalte şi albăstrii încununau vârfuri de munţi cu povârnişuri înverzite.

Bătrâna merse o bună parte din zi de-a lungul fiordului, tot spre lăuntrul ţării, trecând peste ţinuturi pietroase şi smârcuri înşelătoare, până ajunse la un torent lat, care se vărsa în golf prin două braţe, spumegând şi scânteind în vârtejuri albe şi albastre. Avea slabă nădejde să poată trece peste apă fără ajutor străin. Un om în floarea vârstei, sigur pe picioare, şi-ar fi scos ciorapii şi ar fi trecut prin vad, dar ea era o biată bătrână. Alese altă cale: se aşeză jos şi îngână un psalm de pocăinţă din cele ale preotului Halldór din Presthólar.

Scoase din traistă o coadă de batog uscat şi o molfăi încet în gingiile văduvite de dinţi, în timp ce-şi murmura psalmul, apoi, făcându-şi palmele căuş, sorbi din apa torentului, gândindu-se între timp la versetul următor, căci Dumnezeu pune preţ pe şirul fără greş al stihurilor bisericeşti, zălogind astfel ascultarea rugii. De asemenea, luă aminte să spună cum trebuie şi al doilea verset, iar la sfârşitul fiecărui stih cobora glasul, stârnind un răsunet trist, de parcă ar fi alunecat cu degetul pe o strună care vibrează.

Isprăvise psalmul, când veniră dinspre răsărit oameni cu cai de povară, şi ea îi rugă, cu lacrimile în ochi, în numele lui Hristos, să ajute unei sărmane femei să treacă peste torent. Dar oamenii răspunseră că şi de partea cealaltă a apei sunt destule femei care umblă fără căpătâi. Când îi pierdu din ochi, bătrâna conteni din plâns şi începu să îngâne alt psalm. La puţin timp sosiră dinspre apus câţiva călători încărcaţi cu batogi. Îi rugă şi pe aceştia, printre lacrimi, să dea o mână de ajutor

unei bătrâne amărâte, dar cum oamenii erau cam afumaţi, o ameninţară că-i vor tăbăci pielea cu harapnicele dacă nu se înapoiază acolo de unde a venit. Stropii care săreau de la caii ce-şi căutau drumul prin vad o împroşcară pe bătrână, în timp ce oamenii treceau călare peste torent. Încetă să mai plângă şi murmură mai departe psalmii de pocăinţă.

Către seară veni o păstoriţă, de la o curte dinspre soare-apune de râu. Fata cutreiera ţinutul călare, păzind oile şi vacile pe pământul dintre braţele torentului. Bătrâna făgădui să se roage lui Dumnezeu să-şi reverse binecuvântarea asupra fetei dacă se va îndura să-i ajute să treacă apa. Fata nu spuse nimic, dar opri calul lângă un bolovan. Apoi o urcă pe bătrână pe cal, la spate, şi trecură cele două braţe ale torentului. Lângă o movilă, pe partea cealaltă, opri calul şi aşteptă până ce bătrâna alunecă jos, cu greutate. La despărţire, băbuţa o sărută pe frunte şi rugă pe Dumnezeu să-şi reverse binecuvântarea asupra urmaşilor fetei.

Se lăsase înserarea.

La curţile din partea de apus a şesului furnicau pretutindeni gloate de oameni, mai ales bărbaţi cu cai de povară, cărând batogi de la cherhanale – unii veneau de departe, dinspre soare-răsare – apoi chiaburi călări, doldora de bani, care încheiaseră târguri cu neguţătorul din Holm. Ei aveau drept de mas peste noapte acolo. În afară de aceştia, mai erau şi mulţi dintre cei pe care-i urmăreşte cu îndârjire nenorocul; peştele se află totdeauna de cealaltă parte a muntelui unde pescuiesc ei, din care pricină viaţa lor este o călătorie veşnică; printre ei se vânturau şi leproşi sau alţi sărmani nefericiţi, cântăreţi de bâlci, lotri însemnaţi cu fierul roşu, oameni ciudaţi, săraci cu duhul, femei uşoare, paracliseri, ologi, lăutari şi oameni smintiţi cu totul. O familie venea dinspre soare-răsare, de la Rangárvellir: bărbatul, femeia şi cinci copii. Îşi mâncaseră Kvildele, şi acum se duceau la

rubedeniile lor din Leira, în nădejdea că vor găsi acolo peşte. Unul din copii era bolnav, pe moarte. Ei povesteau că pretutindeni în răsărit zac în faţa uşilor leşuri de vântură-lume, veniţi de puţină vreme acolo, că nouăsprezece lotri fuseseră însemnaţi cu fierul roşu la Rangárvellir, în timpul iernii, iar unul fusese chiar ridicat în furci.

Oamenii cu cai de povară erau nevoiţi să rămână toată noaptea de strajă lângă batogii lor. Pe zăplazuri şi dinaintea caselor şedeau vagabonzii şi se-ngrijeau de petrecere, gata să slujească oricui avea chef de distracţie; leproşii îşi întindeau la vedere mădularele roase de boală, cerând pomană, şi înălţau rugăciuni lui Dumnezeu. Sus, pe coama acoperişului, se cocoţase un smintit care stârnea milă; înfăţişa gloatei biata lui artă pe care o numea „cântece fioroase de bâlci pentru norod – totul vă costă un şiling”. Un paracliser se înfăşurase în mantia de călărie a unei femei şi, pentru câteva capete uscate de batog, citea cu o voce ca a episcopului din Skálholt o aşa-zisă evanghelie a lui Markus din Midhús pentru ginerii săi, în care era vorba de două fiice şi două cumetre: „Cine jigneşte pe fiicele mele la Crăciun, acela nu le va privi în toată minunăţia lor la Pa-a-aşti”. Apoi cânta cu vocea episcopului din Holár: „Şoarecele-a sărit sus pe altar şi a muşcat din lumânări, un şoricel cu coadă lungă şi ciuboţele ro-o-oşii”. Îndată după aceea începea cu propria lui voce:

„Vesenis, tesenis[27] *ta-ra-na,*
Isprăvi minunate ştiu eu, ha-ha!
Hallara, stoten, stallare,
Cufundarul fluieră din gheare.”

Numai pe omul cu lăuta nu voia nimeni să-l asculte sau să-l privească, mai ales că strunele lăutei lui se subţiaseră.

În cele din urmă, bătrâna întrebă de drumul care duce spre răsărit, peste câmpie, şi spuse că se

încumetă să meargă înainte toată noaptea.

— Încotro ai de gând să te duci? o iscodiră ceilalţi.

Apoi unul:

— N-au pierit în primăvara asta, în noaptea de Paşti, două calice pe pajiştea Hallis?

Altul behăi şi el:

— Juzii au oprit să mai fie trecuţi peste ape, spre soare-răsare, atâţia vântură-ţară.

Iar un al treilea, care arăta el însuşi a vagabond, o căină:

— Zgârciţii de ţărani de la răsărit nu se gândesc decât la omoruri, mătuşica.

Târziu, pe la asfinţit, fuioare de nori prinseră a se învălătuci pe cer şi începură să cadă picuri rari de ploaie. Picioarele bătrânei femei erau numai răni. Păsărelele ciripeau vesele şi neobosite în noaptea luminoasă; muşchiul cald, crescut pe câmpia de lavă, era de un verde atât de proaspăt, încât părea că luminează în noapte. Femeia bătuse cale lungă; picioarele ei trudite, pline de răni, încetaseră s-o mai doară, în schimb o furnicau şi începuseră să-i amorţească; se ghemui într-o scorbură mică, între stânci, la marginea făgaşului, şi încercă să şi le dezmorţească; scoase apoi din desagă o bucată de batog uscat şi îngână un psalm de pocăinţă.

— Aşa, aşa... da. Or fi pierit poate cele două femei în noaptea de Paşti, ptiu, ptiu, ptiu! şopti ea printre versete, ca pentru sine. Aşa, aşa, da, desigur, mda, ptiu!... sărmanele de ele.

O clipă mai târziu, căzu într-un somn adânc, cu bărbia sprijinită pe genunchi. Dar, către seara zilei următoare, când ajunse la râul cel larg, Ölfus, se dovedi că tot ce aflase la apus de câmpie era adevărat. La locul unde aştepta podul umblător se cereau drumeţilor suspecţi hârtiile de drum. În mijlocul unui stol de lăstuni-de-mare, pe un dâmb de nisip, la malul râului, aşteptau şase calici, şi între ei zăcea un leş. Podarul le spuse că nu-i trece

apa. Unul dintre calici povestea cum încercase să ceară lapte la cea mai apropiată curte, dar fusese izgonit sub cuvânt că somonii mulg vacile. Tot el mai îndrugă că se arătase gata să le povestească saga, fiindcă era poet şi ştia pe dinafară mai mult de o mie de saga, dar nimeni nu se învoise, în acest an de foamete, să înstrăineze măcar o strachină de zer, cu orice l-ai fi îmbiat în schimb.

— Ce-ar fi zis Gunnar din Hlídarendi de-ar fi văzut asemenea norod? grăi poetul. Sau scaldul Egill[28]?

— Era o vreme când zlătăream argint pentru domnii mari, dondăni un orb, care ţinea de mână un copil cu ochi sinilii. Acum cerşesc o aripioară de peşte.

Vorbele lui căzură ca în afara celor povestite, aşa cum se întâmplă adesea când grăiesc orbii, şi firul subţire al spuselor, în măsura în care se înfiripase unul, se rupse. Calicii păstrară multă vreme tăcere adâncă; priveau ţintă la apele tulburi ale gheţarilor, care se rostogoleau fără oprire în torentul din faţa lor.

Leşul era al unei tinere fete. O aşezară cu grijă pe un dâmb de nisip, dar după aceea nimeni nu se mai sinchisi de ea. Se spunea că fata fusese săracă cu duhul câtă vreme trăise. Dacă-i dădeai moartei la o parte părul de pe frunte, puteai vedea că fusese însemnată cu fierul roşu.

— Uite colo, pe ţărmul dinspre răsărit al torentului, doi corbi care zboară de colo până colo. Stau la pândă! strigă băiatul cu ochi sinilii, care-l ducea de mână pe orb.

— Corbul e pasărea tuturor zeilor, spuse poetul. El a fost pasărea lui Odin[29] şi este şi pasărea lui Isus Hristos. Tot corbul va fi şi pasărea zeului nenăscut încă, Skandiláns. Sufletul celui care este sfâşiat de un corb va avea parte de fericire veşnică.

— Dar lăstunii-de-mare? întrebă băiatul.

— Dumnezeu a dăruit atâtor păsărele întreg pământul, dar nu tuturor şi cerul, răspunse poetul.

Lungeşte-te la pământ ca mine, tinerelule; învaţă pentru tine însuţi să cunoşti zborul păsărelelor şi taci.

Torentul gheţarului curgea fără odihnă la vale. Unul dintre calici, buhăit, cu faţa spuzită de bubuliţe, şedea pe o dună de nisip, cu picioarele întinse, şi privea ţintă înaintea lui; apoi deodată îşi holbă ochii mari şi spuse:

— De ce argint? De ce nu aur?

Orbul răspunse:

— Am făcut şi lucruri de aur.

— Atunci, de ce nu ne spui şi de aur? întrebă buhăitul.

— Îmi place mai mult argintul decât aurul, grăi orbul.

— Ba mie îmi place mai mult aurul, bombăni buhăitul.

— Am băgat de seamă că foarte puţini oameni ţin la aur numai de dragul lui, grăi orbul. Eu însă ţin la argint de dragul argintului.

Buhăitul se întoarnă către poet şi zise:

— Care e poezia unde se vorbeşte despre argint?

— Dacă ai fi o fecioară nemăritată, răspunse tot cu o întrebare poetul, cu cine-ai vrea mai bine să te măriţi, cu un bărbat, sau cu treizeci de balene?

— Asta e o cimilitură sau ce e? întrebă calicul cel buhăit.

— Mândra mea s-a măritat cu treizeci de balene, spuse poetul.

— Când ai a face cu oameni răi, *pace nobis, domine*[30], mormăi ca pentru sine o femeie bătrână, plină de credinţa din vechile timpuri, întorcând spatele celorlalţi.

— Nu m-a vrut, spuse poetul. Cu toate astea, eram în floarea vârstei. Era atunci, ca şi acuma, un an de restrişte. În aceeaşi primăvară ieşiră la ţărm treizeci de balene şi se împotmoliră în nisipul care aparţinea unui văduv din ţinutul acela, om de şaptezeci de ani.

— Aurul are atâta preţ nu pentru că ar fi un metal mai ales decât argintul, spuse orbul. Aurul este atât de preţios pentru că se aseamănă soarelui. Argintului i s-a hărăzit strălucirea lunii.

Doi oameni din partea de la răsăritul torentului, care aveau drept de trecere pe podul umblător, se puseră chezaşi pentru orb şi pentru copilul lui şi fură trecuţi de partea cealaltă. Un alt om puse vorbă pentru femeia papistaşă, şi chiar calicul cel buhăit avea un frate lepros la Kaldarnes. Dar pentru poet nu vru să se pună nimeni chezaş, cum de altfel nici pentru tânăra moartă şi pentru bătrâna venită din Skagi. Ea boci o vreme şi-i rugă fierbinte pe ţărani, în numele lui Isus. Dar totul fu în zadar. Oamenii se urcară pe podul umblător, şi podarul împinse vâsla în apă. Trei rămaseră locului, doi vii şi o moartă.

Poetul rânji:

— Ăi fi vântură-lume, dar eşti neştiutoare, măicuţă dragă, dacă-ţi închipui că mila lui Dumnezeu mai e vie. Mila lui Dumnezeu e primul lucru care moare în anii de urgie. Dacă s-ar găsi în Islanda ceva ce să poată fi dobândit prin lacrimi, atunci cerşetorii nu numai că ar fi trecuţi cu plutele peste râuri, dar ar căpăta chiar şi aripi ca să zboare deasupra mării.

Bătrâna nu răspunse nimic. Se urni din loc, cu traista şi cu toiagul ei, în susul râului. Trebuia să găsească undeva un vad unde torentul, care vuia nebun, să fie cât o şuviţă subţire, aşa încât şi un copil să poată trece pe acolo fără să-şi ude picioarele.

În urma ei rămaseră locului poetul şi leşul fetei.

VI

Ţinta călătoriei, oraşul Skálholt, scaunul episcopului şi al luminatei şcoli, se înfăţişează neprimitor călătorului străin din cauza sumedeniei de case făcute din glii de tizic.

Primăvara era pe sfârşite, şi în curţile din faţa caselor băltoacele se zbiciseră. Localnicii abia îşi aruncau ochii asupra străinilor care soseau în oraş, şi mai ales nu se sinchiseau de oaspeţii nearătoşi; treceau în sus şi-n jos ca nişte umbre sau fantome de vis, fără a-i întreba de noutăţi. Cu toate acestea, bătrâna se simţea înviorată numai pentru că putea să respire aerul de aici, acest amestec de fum de la cuhnii, miros de peşte, duhoare de băligar şi de gunoaie. Puteai număra aici sute de căsuţe din glii de turbă, unele povârnite de bătaia vântului, cu acoperişurile vătămate şi surpate de bătrâneţe, altele bine întreţinute şi mai arătoase, cu hornuri pe acoperiş şi culmea acoperită de iarbă, încât păreau a fi noi şi tinere. Catedrala, o clădire de lemn uns cu catran, îşi înălţa turnul, cu ferestre înalte şi cu arcade ascuţite, mult deasupra tuturor acestor căsuţe de pământ.

Bătrâna întrebă care-i drumul spre locuinţa episcopului. Era o casă înaltă, cu două caturi, durată tot din tizic, dar cu o culme de lemn spoită în alb şi privind către biserică. Deasupra unui brâu, alcătuit cu îngrijire din pietre, casa avea un şir de ferestre, cu patru canaturi, ridicate deasupra pământului cam la înălţimea şoldului. De afară, de pe drumeagul de lespezi, puteai privi în cămări. Se zăreau căni şi ibrice de argint, de cositor sau aramă, aşezate pe sipete bogat zugrăvite, şi câteva minunate sculpturi, pe care cădea lumina, dar înăuntru nici ţipenie de om. La intrarea casei se aflau două rânduri de uşi; cea din afară era pe jumătate deschisă şi arsă de soare, iar cea

dinăuntru, dintr-un lemn rar, era împodobită cu balauri încrustaţi şi cu un inel de aramă aşezat deasupra clanţei. Ferestrele catului de sus le puteai atinge cu mâna întinsă, şi fiecare fereastră avea doar două ochiuri, în dosul cărora se zăreau perdele de o albeaţă orbitoare, împreunate două câte două la partea de sus şi trase în lături la partea de jos.

Acum, când drumeaţa venită de departe ajunsese, în sfârşit, la ţinta călătoriei şi sta în ograda dinaintea caselor episcopului din Skálholt şi când nu mai avea să facă decât un singur lucru, anume să bată la uşă, i se păru că o cuprinde şovăiala. Se aşeză jos, chircită, pe caldarâmul de lespezi, sub ferestrele episcopului, cu picioarele bolnave de podagră strânse sub ea şi cu capul sprijinit în piept.

Era ostenită. Şezu multă vreme aşa, până ce o femeie trecu prin ogradă şi o întrebă ce pofteşte. Bătrâna îşi ridică încet privirea spre ea şi întinse mâna ca pentru a-i da bineţe.

— Aici nu-i loc pentru toţi vântură-lume! se stropşi femeia.

Bătrâna se ridică încet, cu greu, şi întrebă unde e jupâneasa episcopului.

— Cu calicii stă de vorbă vătaful, spuse econoama, o vădană iabraşă, în puterea vârstei, care părea să aibă un cuvânt greu de rostit în casa aceea, lucru de care se simţea foarte mândră.

— Jupâneasa episcopului mă ştie, spuse bătrâna.

— De unde să te ştie episcopeasa? se miră econoama. Jupâneasa episcopului nu cunoaşte calicime.

— Dumnezeu e cu mine, spuse bătrâna, de aceea cutez să vorbesc cu jupâneasa episcopului din Skálholt.

— Aşa spun toţi milogii care cutreieră ţara, răspunse econoama. Dar eu ştiu bine că Dumnezeu ţine cu cei avuţi, nu cu cei neavuţi. Şi episcopeasa ştie bine că, dacă ar pofti să stea de vorbă cu toţi

nevolnicii, n-ar mai avea vreme pentru altceva, iar scaunul episcopal s-ar duce de râpă.

— Cu toate astea, a venit la mine în colibă ăst an şi a tăinuit cu mine, spuse bătrâna. Şi dacă crezi că sunt o calică, buna mea cucoană, oricine ai fi şi cum te-o fi chemând, am să-ţi arăt ceva.

Băgă mâna sub ilic, scoase un taler danez înfăşurat cu grijă într-o năframă şi-l arătă econoamei.

— Episcopeasa nu-i acasă, se grăbi să-i dea de veste econoama. A plecat călare în Ţara de la soare-apune, împreună cu episcopul, ca să-şi vadă pe mumă-sa şi să se odihnească după primăvara asta îngrozitoare. Să fi văzut! Adesea zăceau leşurile pe caldarâm, dimineaţa, când se scula lumea. Nu, nu se întoarce înainte de miezul verii, când şi-o termina episcopul călătoria de inspecţie în Ţara de la soare-apune.

Mâna cu talerul danez căzu îndărăt, în jos, şi străina, care umblase cale atât de lungă, privi, tremurând din cap, la econoamă; i se uscase limba în gură de cât îngânase psalmii de pocăinţă ai preotului Halldór.

— Or fi tăiat oare capetele celor judecaţi la Thing-ul pe ţară? întrebă ea în cele din urmă.

— Să taie capul la oameni? Ce fel de oameni? întrebă econoama.

— Oameni sărmani, spuse străina.

— De unde vrei să ştiu eu când îi descăpăţânează pe mişeii judecaţi la Thing-ul pe ţară? spuse econoama. Dar cine eşti tu, bătrâno, şi ce ai pe suflet? De unde ai căpătat talerul ăsta danez?

— Pe unde o fi acuma vestitul domn din Kopenhaga care a venit acum un an împreună cu episcopul la Akranes?

— Vrei cumva să vorbeşti de Arnas Arnaeus, draga mea? Unde ar putea să fie, cu toate hârţoagele lui, decât acasă la el, în Kopenhaga? Eşti poate şi tu una dintre acelea care aşteaptă să le

vină carte de mângâiere de la el, cu corabia din Eyrarbakki? Ha-ha!

— Şi unde este jupâniţa cea trasă ca prin inel, pe care a adus-o în căsuţa noastră, la Rein?

Econoama arătă spre şirul ferestrelor de sus, coborî glasul şi, deodată, i se dezlegă limba:

— Dacă aceea de care întrebi e fiica judelui, jupâniţa Snaefrídur, dragă bătrânico, pot să-ţi spun că ea se află aici, la Skálholt, unii spun ca logodnică. S-a zvonit chiar că-i va fi dat să se fudulească printre boieroaice. Un singur lucru e neîndoielnic, că-şi face ucenicia cărţii în latineşte, *historia, astrologia* şi alte învăţături înalte, care trec cu mult peste ceea ce se cere, după datine, făpturilor din tagma femeiască, de când trăiesc ele în Islanda. Ea însăşi a lăsat să se înţeleagă, astă-primăvară, că aşteaptă pe cineva care o să vină cu o corabie la Eyrarbakki, şi nici n-a vrut să audă de drumul împreună cu sora ei în Ţara de la apus, deşi este o fiinţă care nu poate sta locului. Iată însă că la Eyrarbakki a sosit corabia de-acum o săptămână, dar nimeni n-a văzut nimic. În schimb, trec acum călare prin ogradă, în goana calului, ziua-n amiază mare, oameni care iarna nu îndrăzneau să se arate decât pe înnoptate, furişându-se pe căi piezişe. Iar dascălul e poftit să vină din ce în ce mai rar. Cu cât zbori mai sus, cu atât cazi mai adânc. Aşa e lumea, ce să-i faci, cum a fost întotdeauna, dragă băbuţo. Am înţeles că virtutea cea mai bună e cumpătarea.

Apoi bătrâna fu condusă, în sfârşit, în cămara jupâniţei Snaefrídur, în catul de sus al casei episcopale, unde fata judelui şedea într-un jilţ, îmbrăcată în veşmânt de mătase înflorată, şi ţesea la război o cingătoare. Nu-ţi venea să crezi cât era de subţire, aproape că n-avea sâni. Pe chipul ei, culoarea rumenă şi proaspătă din toamna trecută făcuse loc, de mult, unei palori delicate, dar siniliul ochilor îi era parcă şi mai limpede decât atunci.

Pe faţă nu-i înflorea însă bucuria, privirile îi rătăceau pierdute, buzele şi le ţinea strânse, aşa încât zâmbetul, pe care i-l dăruise natura, stătea ascuns prin preajma gurii, ca sub greutatea unei apăsări sufleteşti. Privind parcă din străfundurile unui abis, îşi opri ochii asupra colbăitei şi gârbovitei făpturi omeneşti care sta în pragul uşii, cu traista goală şi picioarele numai răni.

— Ce vrei, bătrâno? întrebă ea în cele din urmă.

— Cu-adevărat, n-o mai cunoaşte domniţa mea pe bătrâna asta? întrebă străina.

— Cine le poate deosebi între ele pe bătrânele islandeze? grăi jupâniţa. Cine eşti?

— Nu-şi mai aminteşte domniţa mea de mica ocină de la poalele unui munte, lângă mare?

— Sute, spuse jupâniţa, mii! Cine poate să le deosebească pe toate?

— O vestită şi nobilă domniţă stă în odaia unei căsuţe într-o zi de toamnă, şi se sprijină de cel mai puternic bărbat al ţării şi cel mai bun prieten al regelui. „Prietene, grăieşte ea, de ce mă târăşti în casa asta înspăimântătoare?” Era casa fiului meu, Jón Hreggvidsson.

Jupâniţa puse cusătura deoparte şi se lăsă pe spate, rezemându-se pe pernă ca pentru a se hodini. Degetele ei delicate, aproape străvezii, atârnau pe braţele minunat încrustate ale jilţului; într-adevăr, părea a nu avea nimic comun cu viaţa ţării. Pe unul din degete purta un inel mare de aur. Aerul din cămara era îmbălsămat cu mireznă de mosc şi nard.

— Ce vrei de la mine, bătrâno? întrebă ea, ostenită, după ce tăcu îndelung.

— Arareori a umblat o femeie din ţinutul meu, din Ţara de la apus, atât de departe spre soare-răsare, oftă bătrâna! Am făcut drumul ăsta lung ca s-o rog pe domniţa mea să-mi scape feciorul.

— Pe mine? Feciorul tău? De ce să-l scap?

— De secure, spuse femeia.

— Ce secure? întrebă jupâniţa.

— Eu ştiu că domniţa mea nu-şi face de şagă cu o biată femeie bătrână, chiar dacă ea e proastă.

— Nu înţeleg despre ce vorbeşti, femeie.

— Se spune că părintele vostru, domniţă, are de gând să dea hotărâre să i se taie capul feciorului meu la Thingvellir, pe Öxarelf.

— Treaba asta nu mă priveşte pe mine, spuse jupâniţa. El pune să descăpăţâneze pe atâţia…!

— Domniţa mea, poate că odată, cândva, o să ai un fiu, care va fi cel mai frumos dintre toţi islandezii, grăi femeia.

— Ai venit să-mi meneşti a rău?

— Să mă ferească Dumnezeu să menesc de rău domniţei mele! spuse bătrâna. Nici prin gând nu-mi trecea că am s-o văd pe domniţa mea. Am făcut calea asta lungă ca să dau ochi cu jupâneasa episcopului, fiindcă nicio femeie nu e atât de tare încât să nu poată înţelege o altă femeie. Am tras nădejdea că dumneaei, fata judelui şi soaţa episcopului, o să-şi aducă aminte că a păşit pragul casei mele şi o să se îndure de mine când feciorul meu stă să i se taie capul. Dar acum, că e călătorită, nu mai am pe nimeni care să-mi ajute decât pe domniţa mea.

— Ce-ţi trece prin minte? Crezi că sora mea şi cu mine, două biete femei, am putea avea înrâurire asupra legilor şi judecăţii? zise tânăra fată. Că doar n-au să-i taie capul feciorului tău fără de vină. Nici pe feciorul meu nu l-ar cruţa dacă ar avea vreo vină, chiar dacă ar fi cel mai frumos dintre islandezi. Şi nici pe mine însămi. Oare n-au făcut juzii să cadă şi capul reginei scoţienilor?[31]

— Domniţa mea poate să poruncească legilor ţării, ea are putere asupra judecăţii, stărui bătrâna. Prietenii regilor sunt prietenii domniţei mele.

— Eu n-am de-a face cu treburile ţării, acolo sunt stăpâni oameni puternici, unii luptă cu armele, alţii cu slovele, spuse fata. Ei m-au numit „fecioara luminoasă” şi au spus că „împărăţia mea e noaptea”.

— Noaptea, adică, este stăpână peste zi, lămuri bătrâna. În zori se cade să fie slăvită fecioara.

— Eu sunt o femeie pe care o vor slăvi doar când va fi arsă pe rug, spuse fata. Întoarnă-te acasă, măicuţă, de unde ai venit.

În aceeaşi clipă trecu cineva călare prin ogradă şi se auzi o voce repezită dând porunci unui, argat. Jupâniţa se-nfioră şi-şi apăsă pumnul strâns pe obraz.

— Aşadar, a venit, murmură ea. Şi sunt singură.

Nu trecură decât câteva clipe, şi se auzi pasul greoi al unui bărbat cu pinteni apropiindu-se pe scări; mai înainte ca jupâniţa să fi avut timp să-şi netezească rochia şi să-şi aşeze părul sau să-şi îndulcească privirea, uşa fu izbită în lături.

Bărbatul care păşi în încăpere era chipeş şi spătos, înalt de stat, cu toate că umbla puţin aplecat înainte, de parcă ar fi socotit fără rost să aibă o ţinută dreaptă; privirea îi era vicleană şi leneşă, nu fără asemănare cu aceea a unui taur, şi se mişca agale şi în silă.

— Bună ziua, spuse el cu glas subţire, puţin prietenos, şi făcu o mutră de filfizon căruia nimic nu-i e pe plac, nici chiar cea mai aleasă fată de măritat.

În jurul lui se răspândea un iz uşor de rachiu. Purta cizme înalte, cu talpă dublă, un guler spaniol de horbotă, murdar, o manta sinilie cu mânecile umflate, o perucă mare cu bucle lungi, după moda celibiilor danezi, atât de înaltă că trebui să-şi ia în mână bereta cu pană. În loc să facă o plecăciune în faţa jupâniţei şi să-i sărute mâna, el împunse cu degetul spre bătrână şi întrebă, pe acelaşi ton cu care le dăduse bineţe:

— Cine-i muierea?

Jupâniţa se uită drept înaintea ei cu o privire îngheţată, care nu trăda nimic din cele ce-i frământau inima, astfel încât cavalerul se repezi de-a dreptul la biata bătrână, care se sprijinea gheboşată în toiag, şi se răsti la ea:

— Muiere, cine eşti tu?

— Nu-i fă niciun rău! strigă atunci fata judelui. Stă de vorbă cu mine, adică eu stau de vorbă cu ea. Cum tocmai îţi spuneam, bătrâno, până şi reginei scoţienilor i s-a rostogolit capul. Regi puternici au fost descăpăţânaţi şi, aşijderea, şi cei mai buni soţi ai lor. Niciun om nu poate izbăvi pe altul de secure. Fiecare trebuie să-şi cate singur scăparea, sau, de nu-i e cu putinţă, să ispăşească cu capul. Magnús din Braedratunga, dă-i femeii acesteia un ort împărătesc şi spune-i să se ducă.

Cavalerul scoase în tăcere un bănuţ din pungă, îl întinse bătrânei şi-i dete drumul să iasă. Apoi închise uşa după ea.

VII

Într-o dimineaţă posomorâtă, Jón Hreggvidsson şi vrăjitorul fură scoşi afară din hruba ocnei, aburcaţi apoi pe cai şi porniţi către Thing-ul pe ţară, ce se ţinea la Öxarelf. Târziu, sub seară, ajunseră acolo, uzi până la piele. Pentru Jón Hreggvidsson, care-l ucisese pe gâdele regelui, se luaseră măsuri deosebite. Se încredeau mai puţin în el decât în alţi răufăcători. I se hărăzi un cort numai pentru el, aşezat în dosul cămărilor guvernatorului. De la cuhnia acestuia primea şi hrană. Îndată după sosire, îl puseră în fiare. Era străjuit fără încetare. Înaintea deschizăturii cortului, pe o piatră, şedea de strajă un munte de om, cu o lulea de lut ars în gură. Lângă el se afla un ceaun, pentru jăratic, cu câteva vreascuri aprinse, care dogoreau. Avea grijă să nu se stingă focul. Se uita cu coada ochiului, tăcut, la Jón Hreggvidsson şi duhănea din adâncul bojocilor.

— Dă-mi şi mie să trag un fum, ceru Jón Hreggvidsson.

— Mie nu-mi dă nimeni să trag un fum. Eu îmi cumpăr tutunul, şi dau bani pe el, spuse străjerul.

— Atunci vinde-mi un fum.

— De unde ai bani?

— O să capeţi la toamnă un miel.

— Mă umflă râsul! Nu zic că pentru un şiling în mână nu ţi-aş vârî luleaua în bot, zise străjerul. Cât despre plata pe mai târziu, de la unul care aşteaptă să fie descăpăţânat, ho-ho, nici vorbă nu poate fi! Pe cinstea mea, pe cinstea lui Jón Jónsson!

Jón Hreggvidsson rămase o clipă dus pe gânduri, apoi îl privi, rânjind, cu ochi scânteietori; dinţii albi îi luciră, iar cătuşele scoaseră un zornăit înfundat. Pe urmă începu să cânte.

A doua zi, judele era aşezat, împreună cu asesorii şi cu împuternicitul regelui, la o masă

şchioapă, în Casa dreptăţii şi a judecăţilor, rece şi plină de crăpături, care parcă sta să se dărâme şi de sub acoperişul căreia fusese luat clopotul cu un an înainte. Numai doi dintre aceşti bărbaţi de frunte aveau haine bune, judele Eydalin şi guvernatorul din Bessastadir, acesta din urmă fiind, de altminteri, şi singurul care purta guler de horbotă în jurul gâtului. Dintre ceilalţi, cei mai mulţi aveau la gât legături de lână şi purtau contăşe puţin arătoase sau straie de călărie ponosite. Unul sau doi dintre juzi erau palizi şi aveau mâini moi, catifelate, dar la toţi ceilalţi se vedeau mâini învineţite de ger sau înroşite de vremuială şi vânt, bătătorite şi pline de zgârieturi, iar chipurile lor erau deopotrivă de pocite, deşi nu semănau între ei. Cu toate că unii erau înalţi de stat, alţii scunzi, unii cu feţe lătăreţe, alţii cu feţe prelungi, unii bălai, alţii oacheşi, o adunătură de cele mai felurite tipuri, totuşi aveau cu toţii o caracteristică naţională comună: încălţări proaste. Până şi judele Eydalin, cu toată mantaua lui nouă, adusă din străinătăţi, purta în picioare nişte scroambe vechi, rupte hăbuc, scâlciate şi încreţite din pricina proastei îngrijiri, iar pe deasupra şi prost tălpuite şi scorţoşate de glodul învechit. Doar guvernatorul danez purta marochinuri curate, cu carâmbi răsfrânţi, făcute din piele moale, de un cafeniu frumos, şi proaspăt unse, marochinuri care-i ajungeau până la genunchi şi aveau pinteni de argint lucitori.

În faţa acestor mărimi ale ţării stătea în picioare un om în zdrenţe, cu un laibăr jerpelit, încins cu o frânghie de păr de cal, desculţ, cu picioarele negre şi cu încheieturile mâinilor umflate şi rănite. Mâinile lui erau totuşi mici, părul şi barba negre ca pana corbului, iar pe chipul cenuşiu-vânăt, ochii castanii strălucitori, a căror privire împungea hotărâtă şi aprigă. Fură înfăţişate judecăţii hrisoavele încheiate toamna trecută la Kjalardalur cu privire la pricina lui. La Thing-ul acela, Jón

Hreggvidsson fusese osândit de către jude la moarte, hotărâre împotriva căreia făcuse acuma jalbă înaintea Thing-ului pe ţară. Osânda se întemeia pe jurământul celor şase oameni care mergeau la biserica din Sauerbaer şi care cercetaseră leşul lui Sigurdur Snorrason, la pârâu, în prima duminică a iernii. Aceşti oameni întăriseră sub jurământ spusele lor cum că leşul gâdelui era cu totul ţeapăn când îl găsiseră în pârâul care curge la răsărit de Midfellsland, în parohia Strandar din ţinutul Thverár; ochii, nările şi gura îi erau închise, dar capul şi-l ţinea drept în sus şi ciudat de ţeapăn. Mai departe, martorii adeveriseră că, în ajunul zilei în care răposatul îl bătuse cu gârbaciul pe Jón Hreggvidsson, acesta rostise cuvinte de zădărâre şi ameninţare împotriva gâdelui, ce-i drept cam pe ocolite; mai târziu îl îndemnase în numele Diavolului şi-i spusese, înainte ca gâdele să fi făcut ultimul nod pentru ultima şi cea mai grasă dintre ţiitoare, că s-ar putea să plătească scump sârgul lui. Apoi fu înfăţişată mărturia cu jurământ a lui *mosjö* Sivert Magnussen, al cărei cuprins arăta că în noaptea omorului, Jón Hreggvidsson şi Sigurdur plecaseră călare de la Galtarholt, pe alt drum decât tovarăşii lor. În sfârşit, se mai spunea că atunci când trezise oamenii de la Galtarholt, în faptul zilei, Jón Hreggvidsson călărea pe calul lui Sigurdur Snorrason şi îşi trăsese pe cap gluga gâdelui. La Thing-ul din Kjalardalur fuseseră aleşi doisprezece bărbaţi care să-şi dea sub jurământ părerea, dacă Jón Hreggvidsson este sau nu vinovat de moartea lui Sigurdur Snorrason, şi cei doisprezece oameni dăduseră mărturie cum că gura închisă, nările lipite şi ochii închişi ai lui Sigurdur Snorrason erau, în chip vădit, fapta unei mâini de om, şi nu putea fi pusă în seama altcuiva decât a lui Jón Hreggvidsson.

Judele şedea în Thing, cu perucă şi cu pălărie în cap, şi părea cam somnoros. Încercă să-şi înghită

un căscat atunci când puse împricinatului întrebarea dacă mai are de adăugat ceva la vechile lui mărturisiri de la Kjalardalur.

Jón Hreggvidsson repetă că nu-şi poate aduce aminte nimic din întâmplările acelea, care au fost mărturisite sub jurământ, precum ameninţări şi zădărâri îndreptate împotriva lui Sigurdur Snorrason înainte de biciuirea sa la Kjalardalur, sau de drumul călare făcut împreună pe întuneric, singuri, răzleţiţi de restul cetei. Din drumul prin noapte îşi aminteşte doar că, în bezna aceea, a nimerit într-un ţinut cu smârcuri şi că el, Jón Hreggvidsson, a avut o parte însemnată la scoaterea lui *mosjö* Sivert Magnussen din groapa de tizic, în care acest minunat om şi chiabur, stâlpul parohiei, alunecase printre leşuri de câini putreziţi. Învinuitul spuse că această operă de salvare a unei vieţi fusese, în chip vădit, încununată de izbândă. După ce el, Jón Hreggvidsson, isprăvise cu salvarea acestei preţioase vieţi omeneşti, încercase să se urce pe calul său. Ultimul lucru de care-şi mai putea aminti era că, în liniştea nopţii, i se păruse că mârţoaga lui a crescut în înălţime şi abia izbutise să încalece pe ea. De fapt nu-şi mai poate aminti dacă s-a suit pe cal. Cât despre tovarăşii lui de drum, n-a mai ştiut nimic de ei. La o vreme dispăruseră cu toţii. De bună seamă că el a căzut îndată după aceea de pe cal şi s-a cufundat într-un somn adânc. Când s-a trezit, mijea pe cer prima rază de lumină a zilei. Atunci s-a sculat şi, găsind o zdreanţă aruncată în iarbă, a ridicat-o. Era gluga lui Sigurdur Snorrason. Şi-a pus-o pe cap, fiindcă îşi pierduse cuşma. La o aruncătură de băţ mai încolo a zărit ceva cu patru picioare. S-a dus într-acolo. Era calul gâdelui. A pornit călare pe el la Galtarholt. Asta, încheie Jón Hreggvidsson, e tot ce ştie să spună despre întâmplările din noaptea aceea. Orice s-o mai fi întâmplat în scurgerea acelei nopţi s-a petrecut fără ştirea lui.

— Ca martor pentru asta, spuse el, îl chem pe Domnul-Dumnezeul nostru, care a zămislit sufletul şi trupul meu şi a adunat amândouă părţile într-una...

— Nu, nu, nu, Jón Hreggvidsson, îi tăie scurt vorba judele Eydalin, n-ai căderea să-l chemi martor pe Dumnezeu!

Apoi porunci să-l scoată pe arestat afară.

După ce îl puseră pe Jón Hreggvidsson din nou în lanţuri, străjerul se aşeză pe pietroiul din faţa spintecăturii cortului, suflă în foc şi începu să fumeze din nou.

— Ei, vâră-mi şi mie o dată luleaua în bot, satană ce eşti, am să-ţi dau un batal pentru asta! zise Jón Hreggvidsson.

— Unde e batalul? întrebă omul.

— În munte, la suhatul de vară, fu răspunsul lui Jón Hreggvidsson. Îţi dau înscris pentru el.

— Unde e grămăticul?

— Vino cu hârtie şi pană, am s-o scrijelez eu, spuse Jón Hreggvidsson.

— Şi pe urmă să mă duc cu scrisoarea sus, la păşunea de vară, să prind berbecul? rânji omul.

— Ce vrei atunci? întrebă Jón Hreggvidsson.

— Nu închei târg decât pe bani peşin, spuse străjerul, cu atât mai puţin cu un osândit la moarte. Pe cinstea mea, pe cinstea lui Jón Jónsson! Şi mai tacă-ţi gura odată!

— Ba trebuie să mai tainim în privinţa asta.

— Nu mai scot niciun cuvânt! se zborşi straja.

— Ar trebui să te cheme Câine Câinesson, fiu de căţea, spuse Jón Hreggvidsson.

Era ultima zi a Thing-ului pe ţară.

După o cercetare foarte amănunţită şi după prezentarea dovezilor, aşa glăsuia hotărârea, cum şi pe baza celor spuse de oameni vrednici de încredere asupra faimei lui Jón Hreggvidsson, în legătură cu multele fărădelegi făptuite de el, judele şi asesorii, după ce au implorat graţia Duhului sfânt, au ajuns cu toţii la părerea că Jón

Hreggvidsson este dovedit făptaş al omorârii răposatului Sigurdur Snorrason. Judecata Thing-ului pe ţară întăreşte hotărârea judelui în toate capetele ei şi porunceşte să fie împlinită fără întârziere.

Dar, de vreme ce se făcuse târziu şi întrucât, după îndelungile dezbateri ale judecăţii, simţeau nevoie de odihnă, judele rostui ca împlinirea osândei să fie amânată până în zorii zilei următoare şi dete porunca gâdelui şi ajutorului său să folosească noaptea pentru a-şi ascuţi uneltele şi a le face tăişul ager. Astfel, Jón Hreggvidsson fu dus încă o dată în cortul său din spatele cămărilor guvernatorului şi fu pus în lanţuri pentru ultima noapte. Paznicul Jón Jónsson se aşeză înaintea crăpăturii cortului, în aşa fel încât şezutul lui uriaş astupa intrarea, şi începu să fumeze.

Lui Jón Hreggvidsson i se înroşise albul ochilor neobişnuit de tare şi înjura încet în barbă, dar straja nici nu se sinchisi.

Până la urmă ţăranul nu se mai putu stăpâni şi trebui să-şi verse focul.

— Ce mai e şi asta? Să-i tai omului capul fără să-i dai un pic de tutun?

— Mai bine te-ai apuca să-ţi faci rugăciunile din urmă şi te-ai culca. Preotul o să vină dis-de-dimineaţă, spuse straja.

Osânditul la moarte nu răspunse nimic, şi amândoi tăcură o vreme. Se auzeau doar bufniturile regulate ale unei securi pe buştean; ecoul se întorcea, metalic şi înfundat, din peretele de stânca prin tăcerea nopţii.

— Ce zgomot mai e şi ăsta? întrebă Jón Hreggvidsson.

— Vor să ardă mâine dimineaţă un meşter vrăjitor din Ţara de la soare-apune, răspunse straja. Crapă cineva lemne de foc.

Apoi tăcerea stăpâni iarăşi un răstimp.

— Îţi dau vaca pentru un tutun, spuse Jón Hreggvidsson.

— Hai, destul, ce mă tot sâcâi? mârâi Jón Jónsson. Un om ca şi mort, şi-i mai arde de tutun...

— Îţi dau tot ce am, omule, încercă să-l îmbuneze Jón Hreggvidsson. Adu hârtie şi am să fac un testament în folosul tău.

— Toţi spun că eşti un coate-goale, pufni Jón Jónsson, şi, pe deasupra, că nici nu se poate încrede omul în tine.

— Am o fată, spuse Jón Hreggvidsson. Am o fată tânără.

— Ăi fi tu poate atât de şmecher cum spun oamenii, dar pe mine nu mă prosteşti!

— Are ochi scânteietori, îşi urmă vorba Jón Hreggvidsson. Mari şi rotunzi. Şi un piept îmbelşugat. Jón Hreggvidsson de la Rein îţi jură pe numele lui Isus Hristos, stăpânul ogrăzii lui, că ultima mea dorinţă şi poruncă este ca fata să se mărite cu tine, Jón Jónsson.

— Ce fel de tutun ai vrea? spuse străjerul moale, întorcându-se şi privind în cort. Ai?

— Păi, de bună seamă, ar fi bine să-mi dai tutun din acela cu care se poate veni în sprijinul unui om osândit la moarte, şi tutunul ăsta, aşa cum stau lucrurile, numai tu mi-l poţi vinde.

— Aha! Atunci eu aş fi cel căruia i s-ar rostogoli căpăţâna, spuse straja. De altfel, se prea poate ca fata să nu primească, chiar dacă aş scăpa de secure.

— Dacă o vedea carte de la mine, primeşte, orice ar sta scris în ea, spuse Jón Hreggvidsson. Ea îşi iubeşte şi-şi cinsteşte părintele mai mult decât orice pe lume.

— Ca şi cum nu mi-ar ajunge trenţăroasa mea de muiere de acasă, de la Kjós, mormăi straja.

— Ăleia îi fac eu de petrecanie chiar în noaptea asta, spuse Jón Hreggvidsson. Să n-ai nicio grijă despre partea ei.

— Ce, ameninţi să-mi omori nevasta, diavole?! se zborşi la el straja. Vrei să ajung şi eu cu capul pe butuc? Ce pui tu la cale nu-s decât năluciri, ca

tot ce vine de la Diavol. E o faptă cu adevărat bună că nu ţi se îngăduie să încărunţeşti.

VIII

În pragul uşii stă un bărbat mărunt, bine legat, înveşmântat în sutană; are pielea smeadă, sprâncene negre şi buze roşii. Se mişcă domol, de parcă se fereşte de lumină.

— Bună ziua, *mademoiselle.* S-a deprins, de asemenea, să vorbească rar şi stăpânit.

Pe obrajii şi umerii fetei se revarsă părul în bucle bogate. Siniliul blând al ochilor ei aminteşte, în lumina aurorei, de zări depărtate, necuprinse.

— Preotul de la catedrală! Şi eu, care de-abia m-am sculat! Nici nu mi-am pus peruca…

— Te rog să mă ierţi, *mademoiselle.* Pune-o acum. Mă uit în altă parte. N-ai de ce să te ruşinezi.

Dar ea nu se grăbi câtuşi de puţin să-şi pună peruca.

— Să mă ruşinez oare de preotul de la biserica episcopală?

— Ochii domniei-tale, *mademoiselle,* privesc la cele pământeşti cu înstrăinare, ca dintr-o mare depărtare. E adevărat, se petrec pe pământ, în vremurile de azi, lucruri prea grosolane. Ochii dumitale, *mademoiselle,* nu sunt din lumea asta.

— Sunt, aşadar, moartă, părinte Sigurdur?

— Unora le-a fost hărăzit aici pe pămint darul vieţii eterne, *mademoiselle.*

— În schimb, *monsieur* e cum nu se poate mai la locul său în catedrală, căreia-i aparţine pe de-a-ntregul, cred, afară doar de ochi... iartă-mă. Când eram mică şi am venit pentru prima oară aici, la Skálholt, şi te-am auzit rostind predica, *monsieur,* am crezut că a început să vorbească unul dintre apostolii sculptaţi şi zugrăviţi pe amvon. Răposata dumitale soţie mi-a dăruit o chisea plină cu miere. Este adevărat că, în taină, rosteşti *Ave Maria,* părinte Sigurdur?

— *Credo in unum Deum*[32]*, mademoiselle.*

— O, ai de gând să risipeşti latineasca domniei-tale faţă de o biată fată? Dar şi eu, oricum, părinte Sigurdur, ştiu măcar să conjug *amo*[33] la cele mai multe *modis*[34] şi *temporibus*[35].

— De multe ori am adus mulţumită lui Dumnezeu pentru că florile din ţara asta sunt atât de fericite şi de frumoase, spuse preotul catedralei. Când oamenii încetează să se mai înalţe din colb, florile ne dau în schimb făgăduieli pentru veşnicie.

— Ce vrei să spui cu asta?

— Ia, de pildă, o nu-mă-uita. Nu-mă-uita este o floricică gingaşă, dar ei i-a fost hărăzit darul iubirii, şi de aceea îi sunt ochii atât de frumoşi. Când ai venit pentru întâia oară la Skálholt...

— O floare gingaşă nu-mi prilejuieşte nicio plăcere, eu aş dori o floare mare, cu mireasmă puternică, îl întrerupse fata.

El nu se sinchisi de astă, ci continuă:

— Când ai venit pentru întâia oară încoace, tânără fecioară, împreună cu sora domniei-tale, acea nobilă doamnă care urma să preia cheile scaunului episcopal, mi s-a părut că a sosit însăşi floarea nu-mă-uita, cu chip de făptură omenească.

— Da, eşti un *poëta* vestit, părinte Sigurdur, spuse fata, dar ai uitat că nu-mă-uita poartă şi numele de ochii-mâţei.

— Eu vin la domnia-ta o dată cu lumina proaspătă din faptul dimineţii, îţi dau bineţe în numele lui Hristos şi zic: Nu-mă-uita! Alţi oaspeţi vin la domnia-ta la alt ceas, în altă stare sufletească, şi-ţi şoptesc alte vorbe la ureche.

Şi, după ce-şi dădu astfel drumul gurii, învălui pe fată cu ochii săi întunecoşi, arzători, şi un tremur păru că-i flutură la colţurile buzelor.

Fata îi întoarse privirea şi-l întrebă rece:

— Ce vrei să spui?

El mărturisi:

— Sunt şi azi peţitorul domniei-tale, şi te aştept. Mi-a fost îngăduit să mă chem aşa.

— Da, da... îngână ea. În numele lui Hristos zici? Desigur, poate, da. Hm...?

— Eşti o fată tânără, Snaefrídur, abia de şaptesprezece ani. Cutezanţa tinereţii este cel mai minunat lucru care există pe pământ, alături de umilinţă. Eu am treizeci şi opt de ani.

— Da, părinte Sigurdur, ştiu bine, eşti un om cu experienţă, cu daruri multe, foarte învăţat, şi văduv. Şi te preţuiesc mult. Dar oricine ar veni, şi la orice vreme ar veni, şi orice ai spune domnia-ta, să ştii că eu iubesc un singur bărbat.

— Peţitorul domniei-tale aşteaptă şi nu-şi făureşte speranţe zadarnice. El ştie, de asemenea, cât se poate de bine, că numai un bărbat de neam islandez este demn de domnia-ta. Acela care te iubeşte atât de fierbinte nu-ţi poate dori un bărbat mai bun. Când va veni acest bărbat, eu voi pieri din calea domniei-tale. Nu voi mai fi. Dar câtă vreme nu vine – nu fi supărată pe mine, jupâniţă Snaefrídur – iscodesc, aştept, veghez. Poate că voi auzi tropot de copite în miez de noapte...

— Nu îngădui vorbe piezişe. Ce vrei să spui?

— Pe scurt, *mademoiselle,* sunt un om îndrăgostit.

— Zău? Niciodată nu mi-am putut închipui ceva atât de hazliu ca un preot de catedrală îndrăgostit! Nu, să nu-mi porţi pică, chiar dacă te necăjesc. Şi făgăduieşte-mi să nu mai vorbeşti despre asta câtă vreme nu vor fi sosit toate corăbiile, părinte Sigurdur.

— Au sosit toate corăbiile.

— Nu, nu, nu, părinte Sigurdur, să nu spui asta! Chiar dacă va fi sosit corabia de la Eyrarbakki, mai pot totuşi veni şi alte corăbii pe coasta de răsărit, sau pe coasta de apus. Şi, apoi, nimeni nu ştie cine a sosit cu aceste corăbii.

— Sosirea unui bărbat ca el nu poate fi tăinuită, ori în ce port al ţării ar coborî. Dacă ai fi crezut într-adevăr că va veni, n-ai fi primit un alt oaspe.

Ea se ridică şi bătu din picior, strigând:

— Crezi că sunt o desfrânată? Atunci n-ai altceva de făcut decât să pui să mă înece în Öxarelf.

— Dumnezeu să te ierte, *mademoiselle,* pentru un cuvânt atât de urât ieşit din gura domniei-tale; numai simpla lui rostire întinează veşmântul în care mizericordia dumnezeiască a învăluit fecioria-voastră.

— Pe cine-l priveşte ce fel de oaspeţi am eu? Dumneata, părinte Sigurdur, te furişezi în faptul dimineţii în numele lui Hristos. Alţii vin seara, călare, în numele Diavolului. Sunt şi eu un om. Poţi mărturisi împotriva mea şi poţi pune să mă înece dacă cutezi! şi bătu iarăşi din picior în faţa lui.

— Copil drăgălaş, spuse el şi întinse mâinile spre ea. Ştiu că nu eşti mânioasă pe mine. Te lupţi cu conştiinţa dumitale.

— Iubesc un bărbat, spuse ea, şi dumneata ştii asta. Îl iubesc, trează, în somn, vie, moartă... Îl iubesc! Şi dacă n-o să fie al meu, atunci nu mai există nici Dumnezeu, nici dumneata, preotul de la catedrală, nici episcopul, nici tatăl meu şi nici Isus Hristos. Nimic altceva decât răul! Dumnezeu atotputernicul să mă aibă în pază.

Se trânti pe pernă, jos, şi-şi acoperi faţa cu manile. Dar disperarea ei încremeni îndată, ca un sloi; ridică din nou ochii, acum zvântaţi, către preotul catedralei şi spuse încetişor:

— Iartă-mă.

El închisese ochii îndreptaţi către cer şi se ruga lui Dumnezeu printre lacrimi, în care timp îi fu îngăduit să mângâie părul fetei. Pierdută în gânduri, se lipise de el, dar sări deodată în sus, se depărtă, îşi găsi peruca şi şi-o puse pe cap. El îşi urma discursul teologic, plin de cuvinte mângâietoare.

— Ca să schimbăm vorba, puse ea capăt, cu răceală, acestei reculegeri, în timpul căreia se

gândise la altceva, există un om pe care-l cheamă Jón Hreggvidsson?

— Jón Hreggvidsson? repetă preotul catedralei deschizând ochii mari. Rosteşti numele unui astfel de om, *mademoiselle?*

— Aşadar, omul ăsta există, spuse jupâniţa. Credeam că am visat. Ce-a făcut?

— De ce îmi ceri, *mademoiselle,* să vorbesc cu dumneata despre acest ticălos şi nemernic? Ştiu doar atât, că a fost osândit la moarte astă-toamnă, la Borgarfjord, în Ţara de la soare-apune, pentru că a ucis pe gâdele din Bessastadir la vreme de noapte, iar osânda trebuie să fie întărită zilele acestea de către Thing-ul pe ţară.

Fata dădu drum unui hohot de râs; preotul catedralei o privi uimit. Când o întrebă apoi de ce a râs, ea, răspunse doar atât, că i se pare tare hazliu ca gâdele majestăţii-sale regale să fie ucis de un mişel de rând.

— Pare ca şi cum un păcătos de rând ar ţine o predică preotului de la catedrală. Sau nu este, poate, niciun meşteşug să omori un om? întrebă ea.

Se prea poate ca preotul catedralei să fi fost jignit de o atare comparaţie, de vreme ce nu putu să râdă şi el. Dar nu: un biet teolog, crescut cu asprime printre adevărurile teologice despre libertatea voinţei omului în ce priveşte alegerea între bine şi rău, nu poate avea înţelegere pentru vederile uşuratice ale unei tinere fete din neamul florilor, care socoteşte faptele omeneşti mai presus de legiuiri, şi care aci ia în glumă nu numai păcatele mărunte, ci şi cele mai mari fărădelegi, aci întreabă dacă e vreun meşteşug să le făptuieşti.

Ea nu-i mai asculta vorbele: începu să rânduiască lucrurile prin odaie şi deveni din nou serioasă.

Într-un târziu rosti, ca prin vis:

— M-am răzgândit. Nu mai e timp de aşteptare. Te rog, spune-i vătafului să-mi aleagă nişte cai

buni. Măi plictisesc. Vreau să plec călare către soare-apune, spre Dalir, acasă la tata.

IX

— Copila mea: rosti judele Eydalin înălţându-şi mirat ochii, şi acelaşi lucru îl făcură şi soţii lui de petrecere când, după sfârşitul Thing-ului, jupâniţa Snaefrídur, îmbrăcată în straie de călărie, răsări pe neaşteptate, din întunericul luminoasei nopţi, în pragul cămării judelui de la Thing-ul pe ţară. Toţi amuţiră. Fii binevenită, copilă, dar ce vrei? Ce s-a întâmplat?

El se ridică, nerăbdător, s-o întâmpine, nu tocmai sigur pe picioare, apoi o sărută.

— Ce s-a întâmplat, copilă?

— Unde e soră-mea, Jórunn?

— Perechea episcopală a plecat călare spre apus, la maică-ta. Mi-au adus bineţe de la tine, spunându-mi că în vara asta nu vrei să pleci din Skálholt. Ziceau că te-au lăsat în paza sigură a dascălului şi a nevestei lui. Ce s-a întâmplat?

— Întâmplat? Mă întrebi de trei ori într-o singură răsuflare, tată? De s-ar fi întâmplat ceva, n-aş fi aici. Dar nu s-a întâmplat nimic, şi de aceea iată-mă. De ce nu mi-ar fi îngăduit să vin călare la Thing? Şi femeile din saga veneau călare la Thing.

— Femeile din saga? Nu te-nţeleg, copilă!

— Nu sunt şi eu om, tată?

— Ştii doar că mamei tale nu-i place ca fetele ei să fie îndărătnice.

— Cine ştie dacă nu mi-am schimbat gândurile? Cine ştie dacă nu s-a petrecut ceva?...

— Ce s-a petrecut?

— Sau, mai bine zis, poate că, tocmai, nu s-a petrecut ce trebuia. Cine ştie dacă nu m-a mânat dorul acasă, acasă la taică-meu? Sunt doar o copilă încă. Sau nu mai sunt copilă?

— Copilă?! Unde să-ţi găsesc adăpost? Aici nu există gazdă de noapte pentru femei. Thing-ul a luat sfârşit, iar noi, câţiva oameni de ispravă, stăm

la sfat fiindcă vrem să rămânem treji până-n zori de zi; trebuie să fim de faţă când cei câţiva răufăcători îşi vor ispăşi fărădelegile. După aceea voi porni călare către miazăzi, spre Bessastadir. Ce are să spună maică-ta?...

Un cavaler, cu cizme răsfrânte, împintenate, cu cioc ascuţit şi spadă la şold şi cu perucă ce atârna peste gulerul de horbotă, se ridică ceremonios, cu îngâmfata stăpânire de sine a omului beat, păşi în mijlocul cămării, îşi pocni călcâiele după moda nemţească, făcu o plecăciune adâncă în faţa jupâniţei, îi cuprinse mâna, ducând-o la buze, şi-i grăi respectuos: să ştie că, dat fiind că are de gând să rămână aici, ca oaspe al domniei-sale părintelui distinsei jupâniţe, până-n zori, când slujba acestuia va începe, el pune la dispoziţia distinsei jupâniţe, o dată cu urarea de bun sosit, cortul său, împreună cu tot tacâmul; în afară de asta, doreşte să-şi trezească de îndată bucătarul personal şi cămărarul personal, ca ei să fie gata s-o slujească. El însuşi este guvernatorul crăiesc din Bessastadir[36], în persoană, şi cel mai supus şi mai plecat dintre slujitorii jupâniţei. Ea îl privi zâmbind, iar el spuse că noaptea înveşmântează de minune ochii ei, făcu încă o plecăciune şi-i sărută din nou mâna.

— Tare-aş vrea să văd bulboana în care sunt înecate femeile! spuse fata pe când păşea prin beznă alături de tatăl ei spre locul de mas peste noapte.

Judele socoti de prisos să facă un ocol, dar ea se rugă cu multă stăruinţă, spunând că de mult timp era dornică să vadă locul unde sunt înecate femeile răufăcătoare. Până la urmă voia îi fu împlinită. Se auzeau bufnituri dinspre o strungă din munte, şi stâncile din jur răsfrângeau surd ecoul lor. Când ajunseră la bulboana Öxarelfului, fata spuse:

— Ia te uită, priveşte acolo, tată, e aur în apă! Uită-te cum sclipeşte!

— E luna, spuse tatăl.

Ea şopti:

— Aici m-ar îneca şi pe mine dacă aş fi o răufăcătoare?

— Să nu iei în derâdere dreptatea, copila mea, o mustră el.

— Dumnezeu nu e milostiv? întrebă ea.

— Desigur, copila mea, la fel ca luna de colo din bulboană, spuse judele. Dar hai să plecăm de-aici.

— Arată-mi spânzurătoarea, tată, ceru ea.

— Nu se cade s-o arăt unei tinere fete. Şi nici eu nu pot lipsi prea mult de lângă oaspeţii mei.

— O, tată! se milogi ea şi-i cuprinse mâna, strângând-o la piept. Aş vrea atât de mult să văd când execută pe cineva!

— Vai, nu te-ai schimbat deloc în bine, la Skálholt, biată copilă... zise el.

— Oh, nu vrei să-mi îngădui să fiu de faţă când va fi omorât vreun om, dragă tată? se rugă fata. Sau nu mă mai iubeşti niciun pic?

Judele se înduplecă să-i arate spânzurătoarea, dar cu condiţia să se ducă îndată după aceea la culcare. Merseră în noaptea liniştită, prin Almannagjá, până ajunseră la un loc deschis, de un verde-viu, împrejmuit de pereţi de stâncă. Acolo era aşezată o bârnă peste o crăpătură între două stânci, iar dedesubt – un scăunel. Două funii noi erau petrecute în jurul bârnei.

— Ce frânghii minunate! spuse fata. Şi de atâtea ori aud că nu sunt sfori în Islanda. Pe cine vor să ridice-n furci?

— Doi sunt, doi osândiţi, spuse judele.

— Tu i-ai osândit? întrebă ea.

— Au fost osândiţi de către Thing-ul judelui. Thing-ul pe ţară a întărit pedepsele.

— Şi la ce o să slujească buturuga de lemn de colo, de pe brazdă?

— Buturuga? spuse judele. Aia nu e buturugă. E un butuc pentru descăpăţânat, copilă.

— Şi cine-o să fie descăpăţânat?

— Ei, un nemernic din Skagi.

— Nu cumva omul care l-a ucis pe gâde? întrebă fata. Istoria asta mi s-a părut totdeauna nespus de hazlie.

— Ia spune-mi, ce ai învăţat la Skálholt, în timpul iernii, copila mea? întrebă judele.

— *Amo, amas, amat,* spuse ea. *Amamus, amatis, amant*[37]. Oare ce înseamnă loviturile acelea care nu mai contenesc? Răsună atât de straniu în noapte! Parc-ar fi de secure...

— Nu poţi să-ţi aduni gândurile în altă parte, copilă? o mustră el. Bărbaţii învăţaţi leagă discuţii serioase. Tot aşijderea şi femeile binecrescute. Sparge cineva lemne de foc.

— Despre ce vorbeam oare? zise ea. Nu era vorba despre un omor?

— Ce nerozie mai e şi asta? o dojeni el. Te-am întrebat ce-ai învăţat la Skálholt.

— Tată, pe mine ai pune să mă descăpăţâneze dacă aş fi ucis un gâde? întrebă ea.

— Fata judelui nu ucide.

— Nu, dar poate că preacurveşte.

Judele rămase ţintuit locului şi se uită la fată. Alături de această făptură feminină, tânără, venită de departe, mahmureala îi dispăruse şi se uită la ea, cum sta în faţa lui, atât de firavă, cu ochii unui copil de 7 ani şi cu cosiţa ei lucitoare; vru să spună ceva, dar îi pierise glasul.

— De ce nu-mi răspunzi nimica? întrebă ea.

— Unele fete tinere fac să se clatine totul în jurul lor, aerul, pământul şi apa, spuse el şi încercă să râdă.

— Asta pesemne din pricină că au foc în vine, rosti ea îndată. Numai din cauza asta.

— Taci! porunci părintele ei. Nu vorbi astfel de prostii!

— N-am să încetez până când nu-mi răspunzi, tată, spuse ea.

Făcură câţiva paşi mai departe în tăcere, şi el îşi drese glasul:

— Preacurvia simplă, copilă dragă, cuvântă el pe un ton oficial, stăpânit, preacurvia simplă este un lucru căruia oamenii trebuie să-i pună capăt cu propria lor conştiinţă. Căci ea este adesea o condiţie înainte-mergătoare şi o cauză a altor făptuiri rele. Dar fetele judelui nu săvârşesc asemenea nelegiuiri.

— Judecătorii lor părinteşti s-ar grăbi, de altfel, să le tăinuiască.

— Dreptatea nu tăinuieşte nimic.

— Aşadar, tu nu mi-ai tăinui o nelegiuire, tată?

— Nu înţeleg ce vrei să spui, copilă. Nimic nu poate fi tăinuit.

— Nu mi-ai cere să jur strâmb, cum a silit episcopul Brynjolfur[38] pe fata lui?

— Greşeala episcopului Brynjolfur a fost că nu şi-a socotit fiica mai presus de o fată din norodul de jos. În lumea noastră nu se petrec asemenea fapte...

— ...chiar atunci când se petrec, adăugă fata.

— Da, copila mea, spuse el. Chiar atunci când se petrec. Tu îţi tragi obârşia din cele mai alese neamuri ale ţării. Tu şi cu sora ta sunteţi singurele fiinţe din ţară care aveţi o obârşie mai nobilă chiar decât mine.

— Episcopul Brynjolfur a înţeles, aşadar, greşit dreptatea, spuse fata. El a crezut că ea e aceeaşi pentru toţi.

— Fereşte-te de limba rea a scalzilor din neamul mamei tale, spuse judele.

— Tăicuţule... se rugă ea. Nu pot merge singură. Pot să mă sprijin de braţul tău?

Se îndreptară către baraca de la Thing a guvernatorului, el – greoi şi dogorind la faţă, înfăşurat în mantaua lui largă şi cu mâinile mici, albe, distinse răsărind din mâneci ea – cu paşi mărunţi, elegantă în costumul ei de călărie, cu o pălărie înaltă pe cap, sprijinindu-se de braţul lui şi plecându-se înainte. De o parte a drumului se înălţa spre cer peretele de stâncă abrupt.

— Pădurea pe care o vezi se cheamă Blauwälder sau Dumbrava-albastră. Muntele de colo, de cealaltă parte a pădurii, este Hrafnabjörg, vestit pentru minunata lui răcoare. Apoi mai vin alte *fjell*-uri. Foarte departe, în fund, vezi un gurgui turtit, ca într-un tablou îndepărtat; acela este Skjaldbreidur, cel mai înalt dintre toate *fjell*-urile, mai înalt chiar şi decât Botnssúlur, care tronează colo, înspre apus de Armannfjell, şi asta se poate recunoaşte după...

— Of, tată dragă... suspină fata.

— Ce-i cu tine, draga mea copilă?

— Mi-e teamă de stâncile astea.

— Da, am uitat să-ţi spun că locul acesta unde ne-am oprit se numeşte Almannagjá.

— De ce e tăcerea asta îngrozitoare?

— Tăcere? Nu auzi că vorbesc cu tine, copilă?

— Nu.

— Spuneam, draga mea, că atunci când priveşti Súlurfjell-ul, care pare să se înalţe până la cer, tocmai fiindcă clina lui e atât de aproape de noi, şi când şi când îţi îndrepţi apoi privirea către Skjaldbreidurf…

— Tată dragă, n-ai primit o scrisoare?

— O scrisoare? Am primit sute de scrisori.

— Şi nu era în ele niciun cuvânt pentru mine?

— Hm, ba da, e drept. Asesorul Arnaeus a trimis salutări pentru mama ta şi pentru voi, amândouă surorile.

— Şi nimic altceva?

— M-a rugat să cercetez dacă n-au scăpat cumva din întâmplare câteva rămăşiţe din vechile cărţi de la mănăstirea de pe Helgaberg, care au fost sfâşiate în bucăţi şi apoi aruncate.

— Şi n-a mai scris nimic altceva?

— Mai spunea că acele cărţi au o valoare mai mare decât cele mai rodnice ţinuturi de pe Breidafjord.

— Nu spunea nimic despre el? De ce n-a venit în Islanda, cu corabia de la Eyrarbakki, aşa cum a

făgăduit astă-toamnă?

— Vorbea despre perspective de viitor apăsătoare şi despre tot felul de *curas*[39].

— *Curas?* El?

— Ştiu din sorginte ce nu suferă îndoială că o parte din colecţia lui de manuscripte şi cărţi bisericeşti, privind istoria veche a Islandei şi Norvegiei, este supusă nimicirii din cauza proastei adăpostiri. Apoi datoriile de bani ale asesorului au crescut într-atât, încât este în primejdie să piardă întreaga colecţie.

Ea îl trase pe părintele ei de braţ, plină de nelinişte.

— Doar este prieten cu regele!

— În zilele noastre s-a întâmplat de multe ori ca prietenilor regilor să li se ia slujbele şi să fie închişi pentru datorii. Nimeni nu are mai mulţi vrăjmaşi decât acela căruia regele îi e prieten.

Fata lăsă braţul părintelui ei, se opri, dreaptă şi nesprijinită, în faţa lui, în mijlocul potecii, şi ridică ochii mari spre el.

— Dragă tată, spuse ea, nu-l putem ajuta?

— Hai, vino, copila mea, se supără el. Nu pot lipsi mult de lângă oaspeţii mei.

— Am moşii, mai spuse ea.

— Da, tu şi soră-ta aţi primit câteva mici conace ca dar de botez[40], adeveri el, apoi o luă de braţ şi porniră mai departe.

— Nu le pot vinde? întrebă ea.

— De, pentru unii islandezi ar însemna mult să poată pune mâna pe câteva conace, însă preţul unor asemenea acareturi nu înseamnă mult în străinătate, dragă copilă, spuse judele. O nestemată pe care o poartă la inel un conte bogat din Kopenhaga este mai scumpă decât întreg ţinutul unui jude din Islanda. Mantaua mea cea nouă m-a costat mai mulţi bani decât încasez eu arendă de-a lungul multor ani. Noi, islandezii, n-avem îngăduinţa nici să facem negoţ, nici să colindăm mările cu corăbiile, şi de aceea nu avem bani. Nu

suntem numai un popor apăsat, ci oameni a căror viaţă e veşnic în primejdie.

— Arnas a dat tot ce-a avut ca să adune cărţi pentru ca numele Islandei să poată trăi chiar de s-ar întâmpla ca noi să pierim. Avem oare dreptul să stăm şi să privim nepăsători, când el e aruncat în închisoarea datornicilor într-o ţară străină?

— Dragostea de aproapele nostru e o învăţătură frumoasă, copilă dragă. Şi întemeiată. Dar când viaţa ţi-e în primejdie, doar o singură lege mai rămâne în fiinţă, aceea că fiecare trebuie să se ajute pe sine însuşi.

— Nu putem face nimic?

— Cel mai de seamă lucru pentru noi este ca eu să fiu prieten cu regele. Sunt mulţi care mă pizmuiesc şi care vorbesc conţilor în şoaptă la ureche şi mă ponegresc, în nădejdea că mă vor împiedica de a dobândi întărire regească pentru această slujbă a mea de jude al Thing-ului întregii ţări, cu toate că ea este un nimic alături de slujba unui măturător de la Cancelaria din Kopenhaga, dacă acela poate dovedi că se trage din te miri ce calic sau derbedeu de german.

— Şi cum stau lucrurile cu această întărire a slujbei, tată?

— O întărire regească într-o astfel de slujbă aduce cu sine anumite *privilegia.* Putem căpăta moşii mai multe şi mai mari. Ai să fii atunci o partidă de măritat şi mai de preţ. Bărbaţi de seamă îţi vor fi peţitori.

— Nu, dragă tată. Pe mine mă va lua un spiriduş; un monstru cu chip de animal frumos, pe care l-aş mângâia cu plăcere, mă va atrage în pădure şi mă va sfâşia în bucăţi. Ai uitat basmele pe care mi le-ai povestit?

— Asta n-a fost basm, ci un vis urât, spuse el. În schimb, sora ta mi-a povestit despre tine ceva care o va mâhni pe maică-ta, sunt sigur.

— Da?

— Mi-a povestit că un bărbat de neam ţi-a cerut mâna, astă-iarnă, şi că tu l-ai respins neîndurător.

— Preotul bisericii catedrale! zâmbi fata cu răceală.

— Face parte din cele mai nobile familii ale Islandei, e un bărbat tare învăţat şi *poëta,* om avut şi un fruntaş printre semeni. Nu ştiu la ce fel de măritiş visezi, dacă socoţi că acest bărbat nu e vrednic de tine!

— Arnas Arnaeus este cel mai de seamă, neîntrecut de toţi islandezii! spuse jupâniţa Snaefrídur. Asupra acestui lucru toţi sunt de aceeaşi părere. Vezi, aşadar, că unei femei care a cunoscut un om neasemuit ca el, un simplu bărbat bun îi apare ridicol.

— Ce ştii tu despre părerile unei femei, copilă? spuse judele, obosit.

— Mai bine cel mai rău dintre bărbaţi decât primul-venit... murmură fata.

X

Baraca de la Thing a guvernatorului era căptuşită pe dinăuntru cu covoare frumoase, podeaua de lemn strălucea de curăţenie; într-o parte se pusese un pat cu polog; la mijloc, o măsuţă, bănci şi două jilţuri cu perne. Pe un raft trona statueta ecvestră a prea-îndurătorului nostru rege. În spatele barăcii, aproape de peretele stâncos, se aflau două corturi, unul mare şi bine clădit, din care tocmai ieşeau doi slujitori vorbind daneza, celălalt, aşezat mai departe, aproape lipit de stânci, mic şi jerpelit, făcut din dimie cafenie, în faţa lui şedea un om uriaş, cu nădragi de piele, duhănind tutun dintr-o lulea.

Guvernatorul trimisese veste slujitorilor, printr-un aprod, să găsească aşternut pentru fata judelui şi s-o slujească; tocmai aduceau fripturi şi vin când judele îşi luă rămas bun de la fiica lui şi porni îndărăt, spre cămara unde-şi lăsase oaspeţii.

Domniţa sta palidă în uşa barăcii, în timp ce slujitorii se îngrijeau de toate; ea se uită spre răsărit în sus, către norii de scamă albicioasă, bătând în auriu la razele unui soare care nu răsărise încă. Contemplă şi peretele de stânci mohorât şi torentul tunător, apoi înălţimile, pădurea şi lacul.

— De ce şade omul acela mare colo, afară, în faţa cortului celui mic? întrebă ea.

— E o strajă, răspunseră slujitorii.

— Ce fel de strajă? întrebă ea.

— În cort se află un răufăcător pus în lanţuri, pe care l-am adus cu noi de la Bessastadir. Dar o să fie dat în seama gâdelui mâine dimineaţă, slavă Domnului!

— Ah, tare-aş vrea să-l văd! spuse jupâniţa şi deodată se învioră. Tare-aş vrea să văd un om care va fi descăpăţânat mâine.

— Domniţei noastre îi place să şăguiască, spuse el. E dracul cel oacheş, Jón Hreggvidsson. A furat mai întâi sfori de cârlige pentru batogi, a adus apoi jignire măriei-sale şi la urmă a ucis pe gâdele crăiesc.

— Du-te la guvernator, vorbi ea unuia dintre slujitori, şi spune-i că mi-e frică. Mai spune-i din partea mea că aş vrea o strajă în fata uşii pe timpul ceasurilor de somn.

Ciuguli din friptură ca o păsărică, luă puţin arpacaş şi bău trei înghiţituri bune de vin. Apoi îşi spălă timp îndelungat degetele cu apa dintr-o cupă de argint şi-şi răcori fruntea. Îşi potrivi părul şi se înmiroznă cu parfum dintr-o sticluţă plină de mosc.

Slujitorul se înturnă cu porunca, strigând că Joen Joensen trebuie să păzească pe nobila jupâniţă în timpul cât va dormi.

— Vreau să stea aici, pe pragul uşii mele, spuse ea.

Chemară straja şi-i porunciră să stea de veghe la nobila domniţă când va binevoi să meargă la culcare.

— Dar ucigaşul? întrebă el.

— Ce înseamnă un ucigaş când e vorba de cinstea nobilei domniţe? răspunseră slujitorii.

Omul se sculă alene şi trase ceaunul cu tăciuni spre uşa jupâniţei, se aşeză apoi pe prag şi fumă mai departe.

Ea porunci slujitorilor să se ducă la culcare.

— Eşti islandez? îl întrebă ea pe străjer.

— Ce? spuse el. Sunt din Kjós.

— Kjós, repetă fata. Ce-i aia?

— E Kjós.

— Ai arme? întrebă ea.

— Ce? pufni el. Fân.

— Ce-ai de gând să faci dacă cineva ar veni peste mine?

El îi arătă labele, întâi dosul lor, apoi palmele, strânse pumnii şi-i ridică. După aceea stupi în

lături şi pufăi mai departe din lulea.

Fata intră în baracă şi închise uşa după ea.

Peste tot se înstăpânea liniştea, doar Öxarelful clocotea înainte, contopindu-şi vuietul cu tăcerea şi cu bufniturile regulate de secure ale paşnicului şi vrednicului om care crăpa lemne de foc.

După câteva clipe, însă, când totul se liniştise deplin, fiica judelui sări de pe patul guvernatorului, crăpă uşa doar un pic şi privi afară. Straja fuma în acelaşi ioc, pe pragul uşii.

— Am vrut să văd dacă mă pot bizui pe tine, spuse ea încetişor.

— Ce? tresări el. Cine?

— Eşti omul meu, şopti ea.

— Du-te odată la culcare, zise el.

— Cum îndrăzneşti să mă tutuieşti? se răsti fata. Nu ştii cine sunt?

— Hm... mormăi el. Carnea e ca fânul.

Căscă prelung.

— Ascultă, voinicule Joen, spuse ea, la ce te gândeşti?

— Nu mi se spune voinicul Joen.

— N-ai vrea să vii înăuntru la mine şi să te aşezi pe marginea patului meu? vorbi jupâniţa.

— Cine? Eu?

Întoarse capul şi o privi, prin fumul de tutun, cu un ochi pe jumătate deschis.

— Nu, lua-m-ar dracu! adăugă el, după ce termină de stupit, şi vârî din nou luleaua în gură.

— Nu-ţi trebuie tutun? întrebă ea.

— Tutun? Eu? Nu.

— Dar ce-ţi trebuie atunci? întrebă ea.

— Lulele, răspunse el.

— Ce fel de lulele?

— De lut.

— N-am lut, spuse ea.

Omul nu mai zise nimic.

— Dar am arginţi în schimb, începu ea din nou.

— Aşa, mârâi el.

— Groaznic de zgârcit eşti la vorbă, spuse ea.

— Intraţi înăuntru şi culcaţi-vă, nobilă *madame.*

— Nu sunt *madame,* spuse ea. Sunt fecioară. Am aur.

— Ei, asta-i! pufni el, N-ai decât! Ce?

Întoarse, iarăşi capul şi o privi lung.

— Tu eşti un bărbat pentru mine, spuse ea. Vrei aur?

— Nu, răspunse el.

— De ce nu?

— O să fiu ridicat în furci.

— Dar argint?

— Asta mai merge, dacă e bătut în bani. Aşa nu poate să bată la ochi nimănui.

Ea luă un bănuţ de argint din pungă şi i-l dete.

— Du-te, spuse ea, la cortul dindărătul stâncilor şi dezleagă-l pe omul cel ferecat în lanţuri.

— Ce?! se miră el. Pe omul... care om? Jón Hreggvidsson? Nu!

— Vrei să-ţi dau argint mai mult?

Omul stupi din nou.

— O să-i dăm drumul, spuse ea şi-i mai întinse şi alţi arginţi, apoi îl apucă de braţ şi-l sili să se ridice.

— O să-mi taie capul, oftă straja.

— N-o să ţi se-ntâmple nimic, făgădui ea, sunt fata judelui.

— Hm... mormăi el şi se uită în lulea: se stinsese.

Îl duse, aproape târându-l după ea, deschise singură cortul şi privi înăuntru. Jos dormea Jón Hreggvidsson, un om în zdrenţe, negru ca tăciunele, cu faţa pe pământul gol. Mâinile îi erau legate la spate, iar fiarele de la picioare aveau icuri grele. Doar umerii i se mişcau puţin când respira. Lângă el se vedea o strachină cu resturi de mâncare. Fata intră cu totul în cort şi rămase uitându-se la omul oacheş care dormea atât de liniştit, cu încheieturile mâinilor umflate şi cu gleznele însângerate prinse în fiare; chica lui neagra şi caierul bărbii stufoase erau împâslite.

— Cum se poate, doarme? şopti fata.

Străjerul se nevoi mult până să intre prin crăpătura cortului.

— Da, da, spuse el în cele din urmă, după ce intră cu totul în cort şi se lăsă în genunchi, pentru a nu se lovi cu capul de acoperişul cortului.

Jón Hreggvidsson nu se trezi din somn.

— Credeam că în noaptea din urmă stau de veghe, spuse fata.

— N-are suflet, spuse Jón cel voinic.

— Trezeşte-l! porunci fata.

Voinicul Jón se îndoi din mijloc, şi omul primi un ghiont atât de puternic în spate, că nu-i era cu putinţă să se înşele. Sări ca o săgeată pornită dintr-un arc, ochii i se holbară buimăciţi, dar icurile de la glezne îi împiedicau orice mişcare, aşa încât căzu din nou la pământ.

— Ai venit să mă duci la secure, drace?! strigă Jón Hreggvidsson. Ce vrea muierea asta?

— St! făcu fata ducând degetul la buze şi porunci să se dezlege lanţurile ţăranului.

Străjerul scoase cheia din pungă şi desfăcu cătuşele. Dar, cu toate că fusese slobozit din legături, omul rămase locului în genunchi, blestemând, cu mâinile la spate.

— Scoală-te, omule, grăi fata către prins. Apoi către străjer: Vezi-ţi de treabă afară.

Rămasă singură cu osânditul la moarte, scoase un inel de aur din deget şi i-l dete: era un şarpe care-şi muşca coada.

— Caută şi tu să ajungi cu vreo corabie în Olanda, spuse ea. Din Olanda să porneşti spre Kopenhaga şi să-l cauţi pe prietenul regelui, Arnas Arnaeus; ai să-l rogi ca, de dragul meu, să se îngrijească de pricina ta. Dacă te bănuieşte cumva că ai furat inelul ăsta, du-i bineţe din partea fecioarei luminoase, de la mlădia-fecioară a zânelor – vorbele astea nu le-a mai aflat nimenea. Mai spune-i aşa: dacă stăpânul meu poate salva cinstea Islandei, chiar de s-ar întâmpla ca fecioara

lui luminoasă să rămână ruşinată, chipul lui va străluci totdeauna în faţa ei.

Îi dete omului un taler danez din pungă şi pieri din cort.

Apoi totul se linişti la Thingvellir pe Öxarelf, în afară de vuietul torentului, de bufniturile de secure din văgăuna rugului şi de ecoul lor.

XI

Jón Hreggvidsson se ridică şi îşi linse încheieturile mâinilor. Iscodi apoi afară, prin crăpătura cortului; nu zări nicăieri oameni, nici nu auzi ceva îndoielnic. Atunci ieşi în prag. Iarba era jilavă. Cercetă din nou împrejurimile, cu ochii în toate părţile. Acum era anotimpul în care noaptea e vrăjmaşul răufăcătorilor ca şi ziua. O corlă[41] şedea pe-o stâncă. Omul se căţără în dreptul Almannagjáului, în sus, printr-un loc pe unde se rostogolise grohotiş din peretele de stâncă, apoi se aciuă un pic într-o adâncitură, stând să chibzuiască. După aceea îşi luă picioarele la spinare şi o rupse la sănătoasa.

Porni înspre partea pustietăţii de la răsărit de Súlur, iar după aceea înspre miazănoapte, peste Uxahryggir, şi căută să se ţină cât mai mult cu putinţă printre lavine şi prin văgăuni, departe de drumul mare. Omul avea tălpile bătătorite şi nu se sinchisea de aşchiile de piatră sau de tufişuri; picioarele i se mânjiră acum de nisip curat, cu totul altfel de cum le murdărea lutul din hruba ocnei.

Alergă cât îl ţinură puterile, nu zăbovi nicio clipă decât la izvoare, ca să se întindă jos şi să soarbă din ele. Păsări de câmp îl însoţeau nedumerite. Soarele răsărit îşi revărsa lumina asupra omului şi a înălţimilor.

Către ceasurile 9 înainte de prânz ajunse la o curte, pe câmpia din sus de Lundarreykjadalur, şi spuse că e argat la un grajd din Skagafjord, pornit în căutarea a doi cai de samar, cu care a plecat din jos de Kjalarnes şi i-a pierdut pe drum, pe lângă Hallbjarnarvördur. I-au dat jintiţă într-o strachină mare de patru ocale şi lapte de oaie. Bătrâna ţărancă îi dărui o pereche de opinci. O dată sătul, merse mai întâi către aşezările ţărăneşti; dar când fu sigur că nu mai poate să-l vadă careva de la

curtea din câmpie, coti pe deasupra văilor, spre Ok, şi se urcă pe Jökull[42], ca să se mai răcorească şi, mai ales, ca să-şi dea seama încotro s-o apuce, întrucât de pe vârful Jökullului se pot vedea toate drumurile până departe spre miazănoapte.

După amiază a izbutit să zărească, în vale, curtea preotului din Husáfell. Acareturile lui se află în albia unei văi, în mijlocul ţinutului muntos; de acolo dai în drumul mare, care merge tăind pustiul de la un capăt la celălalt al ţării.

Mâncarea de la curtea din câmpie nu-i ţinu multă vreme de foame; curând se simţi cu stomacul lihnit. De cealaltă parte a şesului începeau bărăganurile întinse, care despart Ţara de la miazănoapte de Ţara de la miazăzi, Arnanvatnsheidi şi Tvidaegra; călătorul era înfometat şi fără merinde de drum. Totuşi, nu era nimerit să adaste la o casă de preot aşezată aproape de drumul mare, pentru că pe aici ar fi putut să treacă oameni călări în căutarea fugarului. Întâlni un tânăr păstor şi-l întrebă dacă a văzut cumva călători dinspre miazăzi trecând peste Kaldidalur. Păstorul spuse că azi încă n-a trecut niciunul şi că nu erau aşteptaţi oaspeţi dintr-acolo decât spre seară. Ţăranul îşi dete seama că el îi întrecuse cu mult pe oamenii de la Thing, care urmau să se întoarcă acasă spre miazănoapte, pentru că pornise înaintea lor şi ţinuse drumul mai toată vremea drept înainte. În spatele caselor, câteva fete se îndeletniceau cu stivuirea unor lemne de foc şi băligar uscat de oaie. Jón Hreggvidsson le istorisi şi lor povestea cu argatul de la cai din Skagafjord şi cu cei doi cai de povară din Kjalarnes şi Hallbjarnarvördur. De-abia putea rosti acest nume. Fetele alergară îndată în casă şi povestiră preotului că a sosit un surghiunit. Preotul, om în vârstă, uriaş la trup, şedea în cămară şi scria stihuri despre Illugi Gridafostri, cel de pe acoperişul de olane povârnit. Puse bucăţica de tibişir deoparte, îşi

sumese nădragii şi ieşi cântând prin poarta laterală a intrării:

— Dacă eşti din Skagafjord, cântă un stih din partea locului, despre cum se bea berea, cum se peţesc femeile, şi atunci ţi-ai agonisit mâncarea.

Jón Hreggvidsson cântă:

„Ziua s-a stins. A cornului miere
Înalţă-a voinicului bărbăţie.
Trăiască doamna stihurilor mele!
Te varsă acum, sânge de vitejie!”

— Nici viersul, nici stihurile nu sunt din Skagafjord. Din cât auzii, e vorba de începutul unor vechi stihuri ale lui Pontus; stihurile sunt vechi, iar poetul lor mai bine s-ar fi înecat într-o groapă de tizic. Dar pentru că ai răspuns bine poftirii mele, vei căpăta de mâncare, oricine-i fi.

Jón Hreggvidsson a fost dus în odaie. Intrând, băgă de seamă să nu se aşeze prea departe de uşă. I s-a pus dinainte o supă de muşchi de stâncă islandez, pulpă friptă de oaie, capete de batog, lapte acru şi carne de rechin, tare ca piatra şi străvezie ca sticla. Preotul cântă oaspelui, cu un glas care te băga în sperieţi, stihurile sale despre omul de pe acoperişul povârnit, stihuri în care se vorbea numai despre nişte femei uriaşe, cu toatele viclene, sfrijite, zbârcite, de unde li se trăgea şi numele de iazme afurisite sau curii torenţilor. Tot timpul cât oaspele îşi horpăi mâncarea, gazda nu mai vorbi nimic cu el.

După ce ţăranul ascultă stihurile şi se simţi sătul, îl sărută pe preot rostind:

— Dumnezeu să te răsplătească! şi spuse că nu mai poate zăbovi.

— Am să te însoţesc până la cotitura strungii, fiule, spuse preotul, şi am să-ţi arăt pietroiul, lângă care tatăl mamei mele a dat gata şapte răufăcători, iar eu însumi am asmuţit, prin rugăciuni, şaptezeci şi unu de draci asupra lor.

Îşi conduse oaspele prin ogradă, ţinând braţul slăbit de nemâncare al omului ca într-un cleşte, cu degetele lui de oţel, şi împingându-l înainte. Două femei, una bătrână, cealaltă tânără, întindeau lâna la uscat pe îngrăditura de lespezi a cimitirului; zăvodul curţii dormea întins pe un mormânt. Preotul strigă femeilor să-l însoţească amândouă dincolo de îngrăditura curţii, spre răsărit.

— Maică-mea are optzeci şi cinci de ierni, iar fiică-mea, paisprezece. S-au obişnuit ca atunci când căsăpesc vreo vită să-i gătească şi sângele.

Amândouă femeile păreau să aibă o putere nemaiîntâlnită, cu toate acestea nu se desluşea nicio urmă de trufie în ochii lor.

Pe o câmpie întinsă, spre soare-răsare, se afla o strungă de oi, împrejmuită cu lespezi şi întocmită ca o inimă, cu două despărţituri şi două ieşiri, una spre miazănoapte şi alta spre miazăzi. De jur împrejur, natura, cu gheţarii ei înalţi, cu ponoarele împădurite şi văgăunele prin care curgeau râuri repezi de munte, împresurase acest sălaş şi părea să-şi fi găsit aici liniştea, cel puţin aşa puteai crede; se părea că ţara întreagă îşi aflase în acest loc o patrie.

Latura dinspre miazăzi a strungii avea, în chip de uşă, un pietroi uriaş, şi acest pietroi era, după spusele pastorului, un minunat butuc pentru pedepsit lotrii şi o piatră de mormânt pentru draci. Jón Hreggvidsson nu zări nicio secure lângă piatră. În faţa intrării strungii se afla un alt pietroi, mai mic. Preotul rugă pe oaspe ca, în semn de recunoştinţă pentru felul cum fusese omenit, să pună ciobul de stâncă, aşa îi zicea el, pe blocul de piatră.

Jón Hreggvidsson se plecă asupra uriaşului bloc din bazalt lustruit de şuvoiul apelor. N-avea cum să-l apuce şi nu-l putu urni de la pământ nici măcar cât un fir de păr; izbuti doar să-l salte într-o rână şi să-l rostogolească.

Amândouă femeile din Husáfell stăteau la oarecare depărtare, nemişcate, cu chipul ca de piatră, şi se uitau la el. În cele din urmă, oaspele îşi aminti că ar fi vremea să-şi caute de drum.

— Mamă dragă, spuse atunci preotul, vrei să faci înconjurul strungii cu ciobul ăsta de stâncă şi să-i arăţi omului, înainte de a pleca, că mai sunt muieri în Islanda?

Bătrâna era lată în spete şi mătăhăloasă, avea o faţă mare, sprâncene stufoase şi o bărbie cu două caturi; pielea îi era vineţie şi aspră, ca a unei păsări mari jumulite. Se duse drept într-acolo, şi numai ce se plecă, îndoindu-şi puţintel genunchiul, că săltă o dată pietroiul întâi pe coapse, apoi îl propti în piept şi-l purtă în braţe în jurul strungii. Nu se vedea a fi ostenită, iar umbletul ei era mai măsurat ca înainte. Apoi puse piatra cu grijă pe pământul tare ca de criţă.

Văzând aceasta, oaspelui începu să-i fiarbă sângele în vine. Uită că trebuie să pornească la drum şi făcu o nouă încercare cu piatra, încordându-şi toate puterile, dar fără a izbuti mai bine decât întâia oară.

Fata privi spre el cu ochii ei ca apa mării; chiar şi obrajii îi erau albăstrii, iar faţa – lată de un cot, aşa cum spun vechile saga când vorbesc despre tinerele uriaşe. Deodată chipul ei se încreţi de râs. Bătrâna, bunică-sa, necheză din adâncul pieptului. Jón Hreggvidsson se îndreptă din şale şi înjură.

— Fetiţă mică, spuse atunci preotul, arată-i acestui bărbat că mai sunt tinere fecioare în Islanda. Hai, aleargă numai de două-trei ori cu pietroiul ăsta în jurul strungii.

Fata se îndoi asupra pietroiului. Şi chiar dacă mai avea de crescut puţintel până să-şi împlinească boiul ei firesc, era atât de trupeşă de la brâu în jos, încât zadarnic ai fi căutat să afli pulpe mai vârtoase la alte fete de pe Borgarfjord; ea se ridică într-o clipită cu pietroiul în mâini, fără să îndoaie genunchii, şi alergă, râzând, de trei ori în jurul

strungii, de parcă ar fi purtat în braţe un sac de lână; apoi puse pietroiul la loc, pe lespedea înfiptă în pământ.

Atunci preotul vorbi:

— Mergi cu Dumnezeu, din ţară în ţară, Jón Hreggvidsson de la Rein. Ai aflat destulă pedeapsă la Husáfell.

Jón Hreggvidsson povestea mai târziu, ca bătrân, că niciodată nu s-a simţit mai neînsemnat în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor decât în clipa aceea.

Îşi luă, dar, din nou picioarele la spinare, cât putu mai repede, iar zăvodul curţii îl urmări, dându-se zădărât la el; şi nu-l lăsă în pace până în vale, lângă torentul care curgea spre miazănoapte.

XII

Alergă toată ziua şi noaptea următoare şi bău vedre întregi de apă; pe şesul de la Tvidaegra sunt cele mai multe lacuri din Islanda. Se feri şi de-aci încolo să iasă la drumul mare şi încercă, aşa cum făcuse cu începere de la Ok, s-o ţină drept spre miazănoapte, către mare. Vremea era molcomă, dar auzea întruna ţipând lebedele-sălbatice şi foarte adesea vedea stoluri mari de asemenea păsări ale nenorocului, stoluri mai mari decât orice turmă de oi. Târziu, spre seară, când soarele pieri, omul tot mai fugea. În cele din urmă, picioarele nu-l mai ţinură. Abia acum, când era secătuit de puteri, îşi dădea seama cât de mult trudise. Şedea culcat pe tizic de smârc şi nu se mai putea scula. Dormi întruna până târziu, când se făcu iarăşi lumină; dormi întâi pe pântece, apoi se întoarse pe spate; soarele îşi împroşca razele fără întrerupere, iar tizicul începuse să se înfierbânte sub el. Când se trezi, soarele era la vreo două suliţe pe cer. Un stol de corbi se învârtea în jurul lui; pesemne aveau de gând să-i ciugulească ochii, crezându-l lipsit de apărare sau chiar mort. Îşi simţi mădularele puţin înţepenite, dar setea nu-l mai chinuia. Îi părea rău însă că nu mâncase mai multă carne de rechin la Husáfell. Cât dormise, bărăganul nu se micşorase câtuşi de puţin.

Acum nu mai era aşa iute de picior ca înainte de a-l fi cuprins somnul. Câmpia, pe care în ajun o putuse privi de sus, în toată întinderea ei, îi părea astăzi nemărginită. Cu cât umbla mai mult, cu atât i se părea mai îndepărtată Ţara de la miazănoapte.

Deodată se iviră în cale-i trei oameni bărboşi, călări, ducând cu ei păstrăvi în lăzi. În fruntea lor călărea un ţăran avut din jos de Borgarfjord. Cei trei se întorceau acasă de la pescuit, de pe lacurile din Arnarvatnsheidi. Descălecară, şi bogătanul îl

întrebă pe Jón Hreggvidsson de nume şi dacă e om cumsecade. Niciunul din cei doi argaţi nu îndrăzni la început să se apropie de el, dar Jón Hreggvidsson îi sărută pe toţi trei cu lacrimi în ochi. Le spuse că e un calic vântură-lume din Ţara de la miazănoapte şi că urma să fie însemnat cu fierul roşu la Biskupstungur, la miazăzi, pentru furt, dar că fugise din închisoare. Plânse şiroaie de lacrimi, implorând pe Dumnezeu, şi se rugă de oameni, în numele Sfintei Treimi, să aibă milă de un biet mişel.

Îi deteră ceva să mănânce. După ce se sătură, vru să-i dea înainte cu vorbele de milogeală, chipurile a mulţumită, dar ţăranul i-o tăie scurt:

— Lasă prostiile, Jón Hreggvidsson!

Jón Hreggvidsson conteni dintr-o data cu plânsul şi cu rugăminţile, se uită mirat la cei trei bărbaţi şi bâigui uluit:

— Ce?

— Crezi tu că noi, cei din Borgarfjord, nu mai cunoaştem oamenii pe care i-am pedepsit cu biciul? spuse ţăranul. Mai ales când socotim că niciun altul nu s-a arătat atât de viteaz?

Amândoi argaţii săriră, fără să vrea, în picioare la această dezvăluire. Jón Hreggvidsson se ridică şi el.

— Aveţi poftă să vă măsuraţi puterile cu el, flăcăilor? întrebă ţăranul.

— Asta e omul care a ucis pe gâdele din Bessastadir? întrebară la rândul lor argaţii.

— Da, zise ţăranul. El l-a omorât pe gâdele craiului. Aveţi acum prilejul să răzbunaţi omorul, băieţi.

Oamenii se uitară unul la altul. În cele din urmă unul zise:

— Pentru rege e uşor să-şi facă rost de alt gâde.

Celălalt dădu şi el răspuns:

— Eu nu vreau să fiu gâdele regelui.

Al treilea, adică însuşi, bogătanul, hotărî lucrurile astfel: de vreme ce se întâlniseră în

pustiu, unde nu domnea nici legea, şi nici dreptul, unde nici cele zece porunci ale lui Dumnezeu nu au mare preţ, cel mai bun lucru de făcut e să stea toţi jos şi să tragă câte o duşcă de rachiu.

Oamenii se aşezară din nou, la fel şi Jón Hreggvidsson. Nu mai plângea şi nu se mai tânguia, ci-şi privea picioarele goale şi începu să-şi ungă zgaibele cu scuipat.

După ce-şi luă rămas bun de la oamenii din Borgarfjord, se ridică, dinspre miazănoapte, după zăduful zilei, un val de pâclă. O mică de ceas după aceea, începu să se cearnă de sus o burniţă, iar dinspre miazăzi se lăţea peste şes, cu paşi repezi, ca o armată dornică de luptă, alt val de pâclă, roşie ca fumul unei vetre de făurar. Aerul se făcu mai negru, tot mai negru, până ce soarele dispăru, şi omul fu împresurat de pâclă din toate părţile. Se făcuse atât de întuneric, că nu mai vedea nimic, nici înainte, nici în sus. Merse mai întâi înspre partea din care părea că se lasă burniţa. Dar pâcla se opri curând locului, şi când el ajunse pentru a treia oară la aceeaşi grămadă de bolovani, pe o lespede de stâncă, îşi dete lămurit seama de ceea ce se întâmplă cu el. Se aşeză alături, pe grămada de pietre şi începu să chibzuiască.

Şezu multă vreme locului. Pe câmpie se înstăpânise întunecimea. Când umezeala îl răzbi, cântă un vers din *Păduchii din Bessastadir, oploşiţi pe trupul meu, or să-ngheţe toţi la noapte*, apoi râse, sudui, se ridică în picioare şi încercă să se încălzească bătându-se cu braţele; după puţin timp se aşeză din nou şi se propti cu spinarea în grămada de stânci. Şezu astfel o vreme, şi deodată i se păru că o matahală pocită se mişcă dinspre şes către el, de parcă venea un om călare pe un cal negru. Jón Hreggvidsson se uită o vreme ţintă la namila aceea fantomatică, apoi se ridică şi merse, oarecum şovăind, în întâmpinarea ei, întrucât ciudata făptură nu-i păru a fi fără primejdii. Umbra se făcea mai mare, tot mai mare cu cât se apropia.

Jón Hreggvidsson se opri locului şi vru să strige, dar cum deschise gura, îl cuprinse spaima, aşa că nu putu scoate niciun cuvânt şi rămase pe loc în câmpie, cu gura căscată şi holbând ochii în ceaţă. Făptura veni tot mai aproape, şi crescu, şi crescu, până ce ajunse atât de aproape, încât îi putu deosebi prin ceaţă formele. Se pomeni deodată cu o femeie uriaşă drept în faţa lui. Nu putea să-şi dea bine seama dacă era mama sau fiica preotului din Husáfell, dar era neîndoios că şi asta se trăgea din acelaşi neam. Chipul i se rotunjea lat de un cot, şi falca de jos, la fel; avea o fustă scurtă, de sub care ieşeau nişte pulpe voinice, iar şoldurile îi erau ca de cal îngrăşat, ce păscuse o vară întreagă pe-un imaş. Îşi înfipse pumnii uriaşi în şolduri şi-l măsură pe ţăran cu priviri nu prea prietenoase. Jón Hreggvidsson simţi că, dacă ar fi încercat s-o ia la sănătoasa dinaintea acestei femei, ea l-ar fi prins fără întârziere, l-ar fi aruncat la pământ, i-ar fi sfărâmat spinarea de o stâncă, i-ar fi smuls mădularele trupului şi i-ar fi ronţăit carnea de pe oase. Iar povestea lui Jón Hreggvidsson ar fi luat sfârşit.

Cum sta astfel şi chibzuia, se simţi deodată mai puternic şi mai îndrăzneţ, de parcă l-ar fi cuprins un avânt vijelios de luptă, şi se auzi el singur rostind:

— Deoarece mai sunt muieri în Islanda, o să vezi tu acum, iazmă înspăimântătoare, că mai sunt şi bărbaţi în Islanda!

Cât ai clipi din ochi, se repezi la femeia uriaşă, şi trânta începu: niciunul dintre ei nu-şi cruţă puterile, oricât de lungă şi de aprigă fu lupta. Îşi dete seama îndată că ea era mai puternică, dar că nu era nici atât de mlădie ca el şi nici atât de sprintenă. Ea îl împinse înaintea ei, până departe în câmpie, şi pământul se hăcui sub picioarele lor. Trânta dură până noaptea târziu, cu încleştări aprige şi lovituri puternice de pumni, cu zgârieturi şi ciupituri, până când Jón Hreggvidsson avu

norocul să-i dea namilei un ghiont în deşert. Femeia căzu pe spate, pe glia câmpiei, şi Jón Hreggvidsson se şi afla deasupra ei. Matahala răsturnată îi urlă, gâfâind de ciudă, în ureche, zădărându-l.

— Foloseşte-te de căzătură, Jón Hreggvidsson, dacă eşti bărbat!

Când îşi veni din nou în simţiri, vântul adia dinspre miazăzi, măturând pâcla de pe şes. Privi în jos spre Hrútafjord, care îşi căsca fălcile lungi şi înguste ale ţărmurilor înspre Húnaflói, şi zări munţii din Strandir albăstrind zarea către miazăzi. Acum situaţia îi păru mai prielnică decât şi-ar fi putut închipui înainte.

Nu făcu popas până ce nu ajunse la Strandir, pe coasta de miazănoapte; merse toată vremea pe câmpie şi pe poteci de munte, îndrugându-le oamenilor tot nume şi treburi mincinoase. Dar de olandezi nu auzi nimic până nu ajunse la Trékyllisvik.

Nicio rea făptuire nu era mai aspru osândită decât negoţul cu corăbiile străine, şi de aceea îi fu greu să dobândească încrederea oamenilor care aveau astfel de legături. Dacă-i întrebai, îţi arătau pânzele cafenii pe care acel popor blestemat le întindea în faţa ţărmului; când străinul îşi dezvălui aci, în miazănoapte, gândurile de plecare, ei fură de părere că planul lui n-are nicidecum sorţi de izbândă, fiindcă oamenii de pe corăbii nu iau niciodată călători cu ei, afară doar, din când în când, câte-un copil, mai ales din cei cu părul roşu, pe care-l cumpără aici în ţară, după cum spuneau ei, pentru a-l creşte. Abia când oamenii din Trékyllisvik aflară întreg adevărul despre Jón Hreggvidsson şi despre cele în legătură cu el, şi când văzură ce mare răufăcător este, se hotărâră să-i vină într-ajutor. Şi, într-o noapte, când corăbierii ancoraseră în apropierea ţărmului, un ţăran din golf îl urcă în luntre pe osânditul la moarte şi-l duse până la corabie. Căpitanul

corăbiei se uită încruntat la calicul oacheş care se sfrijise de tot cât timp stătuse la Bessastadir, încât nu mai era bun nici măcar ca momeală pentru rechini. Dar, de îndată ce bărbatul din Trékyllisvik le povesti celor de pe corabie că acest om îl ucisese pe gâdele regelui danezilor, olandezii se luminară la faţă şi, scoţând strigăte de bucurie, îl îmbrăţişară şi-i urară bun sosit. Regele danezilor obişnuia să trimită de-a lungul ţărmului corăbii de război, care să le dea la fund corăbiile lor, când era cu putinţă, sau să-i captureze sub învinuirea că făceau negoţ de contrabandă; din această pricină oamenii de pe corăbii nu urau pe niciun om din lume cât îl urau pe regele danezilor.

Pe urmă îi ajutară să se suie pe bord, îi deteră o undiţă şi-l lăsară să pescuiască. Corabia era destul de încărcată. Jón Hreggvidsson nu pricepea nicio iotă din graiul lor; când îi aduseră mâncare, într-o strachină de lemn plină ochi, el se adună asupra ei strălucind de bucurie, şi pofta cu care înfulecă nu cunoscu margini. Sub seară, aduseră o căldare plină cu apă sărată, pe care i-o puseră dinainte. El gândea că vor să-şi bată joc de el şi, simţindu-se jignit, izbi cu piciorul în căldare şi-o răsturnă. Atunci se aruncară asupra lui, îi legară mâinile şi picioarele, îi smulseră straiele de pe trup, îi tăiară barba şi părul, îi mânjiră capul cu ceva care aducea a catran, apoi îi turnară fără contenire apă sărată pe trup, cu râsete şi urlete, în timp ce doi vlăjgani cu saboţi de lemn jucau tontoroiul în jurul lor, iar unul cânta din fluier. Jón Hreggvidsson istorisi mai târziu, că niciodată în viaţa lui nu fusese mai sigur ca atunci că i-a sunat ceasul. După ce-l frecară în felul acesta o vreme, îi desfăcură legăturile şi-i deteră un ştergar. Căpătă apoi de la ei albituri, o pereche de nădragi de şiac, un laibăr şi saboţi de lemn, dar nu şi colţuni. În urmă îi vârâră în gură o lulea de lemn plină cu tutun şi-l lăsară să fumeze. El începu să cânte din stihurile lui Pontus.

A doua zi Jón Hreggvidsson descoperi că, peste noapte olandezii ridicaseră pânzele; acum abia de se mai zăreau vârfurile munţilor islandezi deasupra apelor.

XIII

Rotterdam, pe râul Maas, este un oraş mare, străbătut de braţe de apă numite pe-acolo canale şi care sunt folosite drept schele[43]. Aici se află mulţi ţărani pescari înstăriţi, şi o parte dintre ei neguţătoresc, căci negoţul e liber. Ei colindă cu corăbiile prin toată lumea, oriunde îi mână pofta, unii pentru a cumpăra mărfuri, alţii pentru a pescui, iar ţara e stăpânită de un duce vestit. La cheiuri s-a strâns un furnicar de vase odgonite, unse cu catran, sau zugrăvite, şi n-ai putea afla nicio singură luntre care să nu fie în cea mai bună stare, aşa încât îţi pare neîndoios că portul acesta e locuit de oameni harnici.

Corăbierul îl întrebă pe Jón Hreggvidsson ce are de gând să facă acum, după ce ajunsese aici. El spuse: Kopenhaga. Oamenii încercară să-i arate prin semne că-i vor tăia capul dacă se va duce în acel oraş. El dete în genunchi şi strigă printre lacrimi numele craiului danezilor; încerca în felul acesta să-i lămurească ce vrea: vrea să meargă la rege şi să-i ceară iertarea. Dar ei nu putură înţelege asta. Omul venit pe corabie le plăcuse mult şi voiau să-l ia cu ei din nou la pescuit în Islanda, în nădejdea că le va deprinde limba şi le va sluji ca tălmaci în trebşoarele lor cu islandezii. Dar Jón nu se lăsă abătut de la planurile lui.

Îl întrebară:

— Ai ucis pe gâdele regelui danezilor, da sau nu?

El răspunse:

— Nu.

Atunci se gândiră că ţăranul le-a jucat un renghi; ei îl socotiseră duşman al duşmanului lor, al regelui danezilor, şi iată că el voia să meargă înaintea acelui bandit de rege. Unii strigau să-l bage sub talpa corăbiei şi să-l târască prin apă, alţii

să-l bată la stroi; până la urmă se mulţumiră să-l ameninţe cu moartea dacă nu spală putina pe loc.

Jón se grăbi să ajungă la mal şi fu foarte bucuros că nu l-au izgonit fără nădragi, fără saboţii lui de lemn şi fără pieptar.

Hudiţele oraşului alcătuiau întortocheri ciudate, asemănătoare cu galeriile carilor în lemn; iar clădirile, mari cât nişte curţi domneşti, cum şi toate celelalte case mai mici, erau lipite una de alta prin coamele acoperişurilor, înalte cât nişte stânci şi cu crestele turlelor cât nişte vârfuri de munţi. Furnicarul de pe uliţe semăna cu muşiţa cărnii. Uliţele erau pline de lume, de cai şi de căruţe şi, la început, i se păru că pe toţi îi goneşte, parcă, spaima de foc. Dar, mai mult ca orice, îl uimiră caii de-aici care erau, în afară de balene, cele mai mari animale văzute de el vreodată.

Toţi oamenii din Olanda păreau a fi, într-o oarecare măsură, oameni de neam, toţi fiind îmbrăcaţi la modă. Puteai să colinzi mult şi bine fără să întâlneşti un singur bărbat care, judecând după straiele lui, să pară mai puţin decât un jude; încotro îţi aruncai ochii, vedeai peruci, pălării cu pene, gulere spaniole, ghete daneze şi pelerine atât de largi, încât dintr-una singură s-ar fi putut face straie pentru aproape toţi copiii sărmani din parohia de la Akranes. Unii oameni erau atât de avuţi, încât umblau în carete lucitoare, împodobite cu crestături minunat lucrate şi care aveau la ferestre perdeluţe din damasc. Pe uliţe treceau femei frumoase, de statură impunătoare, şi fecioare zvelte, cu tot soiul de podoabe bogate: gulere de horbotă, atârnând pe umeri, pălării cu boruri de aceeaşi mărime cu gulerele, rochii largi cu multe creţuri şi conduri cu tocuri înalte şi catarame de aur; ele îşi ridicau cu graţie fustele, de li se zăreau cât de colo picioarele.

Când sosise în Olanda, Jón Hreggvidsson avea un taler danez în pungă. Cum tocmai începea să se însereze, el îşi căută adăpost pentru noapte. În

amurg, fanarele ce atârnau deasupra uşii la unele dintre case aruncau lumină în jur.

Pe o uliţă îngustă, cu case vechi, povârnite, şedea în pragul unei porţi o femeie. Avea pieliţa bălaie şi-i vorbi prietenos, întrebându-l de noutăţi. Începură a sporovăi împreună, după care ea îl pofti să intre în casă ca să-l ospăteze. Drumul către locuinţa ei mergea în lungul casei, printr-un coridor îngust, pietruit, apoi printr-o curte, în care pisici mute şedeau pe praguri şi-şi încovrigau spinarea, purtându-se însă ca şi cum nu s-ar fi cunoscut între ele.

De cum au ajuns în cămara ei, îl pofti pe oaspe să se aşeze pe o laviţă, apoi se aşează şi ea lângă el şi-i vorbi stăruitor, vârând mâna în punga lui, până dete de talerul danez. La această descoperire, purtarea ei nu deveni deloc mai rece. Scotea întruna talerul danez din buzunarul nădragilor lui şi spunea că e un bănuţ minunat. Lui i se părea că femeia, cu felul ei de-a fi, se putea asemui cu cele mai alese femei de neam mare din Islanda, cu deosebirea că era nespus de prietenoasă şi plăcută la vorbire, iar din sânul ei se răspândea o uşoară mireznă de mosc. El socoti că trebuie să fi fost nevasta vreunui preot sau protopop de pe aici, din Rotterdam. Cum femeia se lipea strâns de el, îi trecu prin cap că va fi fiind puţin surdă; de aceea, ridică vocea şi încercă s-o facă să priceapă că simte mare nevoie de mâncare, dar ea îi puse degetul pe buze, arătându-i că nu-i nevoie să vorbească prea tare. Apoi se duse în cămara de merinde, aduse friptură rece, pâine, brânză, şi, într-o cană, un fel de must ciudat, roşu, acru-dulceag, asemenea vinului, iar el socoti că niciodată până atunci nu avusese parte de o masă mai aleasă. Mâncă şi femeia împreună cu el, doar pentru a-i ţine tovărăşie. Pe urmă se cuibări cu ea în pat. Pe mare prea fusese multă vreme tot treaz, căci corăbierii îl puneau să muncească din greu, şi acum, după ce dăduse de trai bun, i se îngreună

capul, îl prinse somnul pe patul moale alături de femeie şi nu-l mai trezi nimeni din aghioase. Peste noapte însă veniră doi derbedei blestemaţi, care-l luară la bătaie şi-l izbiră cu pumnii, până când se trezi. Apoi îl prinseră între ei, îl târâră de mâini şi-l zvârliră în uliţă, ca pe un mort. Şi, în felul ăsta, Jón Hreggvidsson îşi pierdu talerul danez.

Nu ştia încotro să apuce prin Rotterdam. Când se lumină de ziuă, căută un drum care să iasă din oraş spre miazănoapte; într-acolo îşi închipuia el că trebuie să fie împărăţia regelui danezilor. Ţinutul îi apăru ca un fel de oală de tărâţe, nicăieri nu se zărea o colină, nicicum un munte, doar turnurile bisericilor şi morile de vânt se înălţau pe ici, pe colo, în văzduh. Dar ţinutul era roditor şi foarte potrivit pentru semănături. Vedea adesea cirezi de vaci la păşune, vite minunate, însă locuitorii ţării nu păreau a fi oieri din cei mari. Gospodăriile erau în multe locuri frumoase, cu case înalte, bine clădite, ca la Bessastadir. Dar erau şi multe case mici, ţărăneşti, şi colibe, unele grămădite în ciurdă, altele risipite, cu pereţi de lut şi acoperişuri de paie şi cu găini scurmând în faţa caselor. Păsările astea ţipau ca lebedele, dar nu puteau zbura. Acolo, în faţa uşii oamenilor, se legănau şi alte păsări nespus de mari, care, după înfăţişarea lor, semănau cu lebăda, dar aveau gâtul mai scurt. Ele erau răutăcioase. Socoti că ghiceşte neamul lor: în cântecele vechi ele se numeau gâşte. Aceste păsări afurisite se zburleau şi atacau pe străini, cu ţipete înfiorătoare. Zăvozii, mai ales, păreau să fie primejdioşi pentru viaţa omului, din fericire însă erau mai toţi legaţi. Strânsul fânului şi al grânelor era în toi, şi ţăranul se minună tare că oamenii cărau bucatele în căruţe, la care erau înjugaţi boi. Dar, uneori, se mai întâmpla ca unii dintre oameni să-şi care bucatele cu spinarea. Apa mării se prelingea prin tot ţinutul, formând lacuri liniştite sau canaluri adânci, aşa fel că toată ţara era ca un singur plămân. Pe canale lunecau luntre

cu fundul teşit. Câte-un cal sau câte-un bou umbla pe mal şi trăgea barcazul. Aceste luntre erau încărcate cu felurite mărfuri. Purtau câte o căsuţă cu acoperiş şi ferestre împodobite cu perdeluţe şi flori, iar, pe acoperiş fumega hornul, fiindcă înăuntru femeile fierbeau bucate. Un om şedea în faţa căsuţei din luntre şi duhănea mahorcă, în timp ce cârmea vasul şi îndemna vita care-l trăgea de pe mal. Copiii se jucau pe uliţe şi uneori se vedeau fete grase, pârlite de soare, codane îmbietoare, cu braţele goale, şi femei trupeşe, care şedeau în praguri şi jumuleau vreo pasăre. Trebuia să fie tare plăcut să locuieşti aici, ca tată de familie.

Drumeagurile se înfăţişau cu totul altfel decât în Islanda, erau întocmite de mâna omului, şi nu croite de copitele cailor; se putea merge pe ele şi cu căruţele. Întâlni vehicule de tot felul şi, călărind pe cai buni, oameni cu stare, înfăşuraţi în mantii fluturând în vânt, însoţiţi de cete de călăreţi cu flinte şi săbii. Se aflau multe răscruci în cale. Jón Hreggvidsson alegea fără să şovăie drumul cel mai spre miazănoapte, dar ziua trecea aici altfel decât în Islanda şi până la urmă, nu mai ştiu ce ceas din zi este, ba pierdu chiar şi direcţia.

Derbedeii care dăduseră peste el la femeia preotului uitaseră să arunce şi saboţii de lemn după el. De altfel, nu era prea mare pagubă; dacă alergase desculţ prin pietroasa Islandă, de ce n-ar fi mers tot la fel şi prin Olanda cea cu pământ afânat? În schimb, călătorul prin această climă blândă şi uscată mergea chinuit de sete: apa din canalurile mocirloase era sărată. Un om care îşi adăpa vitele într-o curte i-a dat însetatului drumeţ puţină apă, şi tot astfel făcu ceva mai târziu şi o femeie lângă o fântână, dar amândoi l-au privit cu spaimă. Într-un târziu, după ce lăsase zeci de răscruci în urmă, începu a se îndoi că drumul lui duce spre împărăţia regelui danezilor. Se aşeză jos, îşi întinse picioarele, îşi şterse năduşeala de pe frunte şi se uită întrebător la picioare. Un flăcău

tânăr îi strigă din mersul căruţei cuvinte de ocară, un altul îi învârti pleasna biciului pe deasupra capului. Doi ţărani mai vârstnici treceau spre oraş într-o căruţă plină cu varză, morcovi şi legături de zarzavat. Jón Hreggvidsson se ridică, îi opri şi întrebă:

— Unde e Danemarca?

Oamenii stătură locului şi-l priviră miraţi, dar nu cunoşteau ţara pe care o numise.

— Danemarca, spuse el şi arătă pe drum înainte. Danemarca, Kopenhaga.

Oamenii se priviră, clătinară capetele: nu auziseră nicicând despre ţara asta sau despre oraşul acesta.

— Regele Christian, spuse Jón Hreggvidsson, regele Christian.

Oamenii se uitară muţi unul la celălalt.

Jón Hreggvidsson se gândi deodată că poate s-a înşelat în ce priveşte numele preamilostivei-sale majestăţi şi căută să-şi îndrepte vorba:

— Regele Frederik. Regele Frederik.

Dar oamenii nu cunoşteau niciun rege Christian şi niciun rege Frederik.

Agrăi în cale-i pe mulţi călători, dar foarte puţini dintre ei îl învredniciră cu un răspuns; cei mai mulţi grăbeau pasul sau îmboldeau caii când îl vedeau pe acest sălbatic cu păr negru îndreptându-se către ei. Iar dintre cei care se opriră, aproape niciunul nu auzise ceva despre regele lui Jón Hreggvidsson. Într-un târziu văzu că vine o caretă cu un domn foarte nobil, înfăşurat într-o mantie cuprinzătoare, cu guler încreţit la gât, cu perucă şi pălărie înaltă pe cap, cu fălcile vineţii atârnând până la umeri şi ţinând pe burta-i osânzoasă o carte pentru înălţarea sufletească. De nu era episcopul Olandei în persoană, atunci omul acesta părea să fie, cel puţin, protopopul din Rotterdam, şi Jón Hreggvidsson se duse în mijlocul drumului şi începu să plângă de ţi se rupea inima.

Călătorul porunci vizitiului său să oprească şi rosti câteva vorbe de dojană, deşi nu chiar duşmănoase, iar ţăranul necunoscător de drum crezu a înţelege din cuvintele sale că-l întreabă ce fel de om mai e şi el şi încă în ce hal de prost, de merge aşa prin mijlocul drumurilor din Olanda.

— Islanda, spuse Jón Hreggvidsson, ştergându-şi lacrimile de pe faţa, şi arătă spre el însuşi: Islanda.

Omul se scărpină delicat după ureche; se vedea că-i vine greu să aleagă ceva din vorbele ţăranului, dar Jón Hreggvidsson îi dădu înainte:

— Island, Gunnar din Hlídarendi.

Deodată i se făcu episcopului lumină înaintea ochilor şi, părând destul de speriat, grăi cu o mutră plină de spaimă:

— Hekkenfeldt[44]?

Jón Hreggvidsson nu se dumeri însă ce să fie Hekkenfeldt şi încercă din nou, cu numele regelui danezilor.

— Christian, spuse el.

— Christianus, repetă nobilul domn, şi chipul i se lumină, fiindcă el tălmăcea cuvântul pe care-l rostise omul acesta sălbatic că, deşi se trage de la Hekkenfeldt, este totuşi un creştin al lui Dumnezeu. Isus Hristos, adăugă el blând şi dădu prietenos din cap către calic.

Jón Hreggvidsson era cum nu se poate mai bucuros că în sfârşit se ivise un nume pe care-l ştiau amândoi, din care cauză conteni a mai întreba de toate câte le avea pe inimă şi se mulţumi să repete întruna numele stăpânului ocinii sale, Isus Hristos. Apoi făcu cruce în numele Sfintei Treimi, pentru a dovedi că e într-adevăr un ţăran arendaş al lui Hristos, şi nobilul domn îşi dezlegă băierile pungii de la brâu şi scoase din ea o băncuţă mică de argint, pe care i-o dete lui Jón Hreggvidsson, după care porni mai departe.

Pe la asfinţitul soarelui păşi într-o curte mare, unde i se păru că ar putea găsi gazde prietenoase,

de vreme ce curtea era plină de carete, cai şi rândaşi. Călători bine legaţi, îmbrăcaţi cu straie alese veniţi de hăt-departe, ieşeau în ogradă, mângâindu-şi pântecele ghiftuit de bucatele înghiţite. Câţiva fumau din lulele lungi. Unul din rândaşii de la cai, care îl zărise pe Jón Hreggvidsson, începu a-l batjocori. Mai veniră şi alţi rândaşi. Jón Hreggvidsson le spuse că e islandez, dar nimeni nu pricepu. Încetul cu încetul se adunase în jurul lui o mulţime de lume şi toţi încercau să se înţeleagă cu el în limbi străine. Până la urmă socoti cuminte să repete aceleaşi vorbe cu care avusese noroc faţă de nobilul domn.

— Hekkenfeldt, Jesus Christus.

Câţiva socotiră că e un eretic şi un defăimător de Dumnezeu, de prin ţările romanice, şi unul strigă: „Maria, Iosif!", şi-l ameninţă cu pumnii încleştaţi. Jón Hreggvidsson slomni din nou de câteva ori numele Jesus Christus şi Hekkenfeldt şi-şi făcu cruce. Se grămădea din ce în ce mai multă lume în jurul lui; fete vârtoase, late în şolduri, cu fuste scurte şi cu căiţe, bucătari cu şorţuri de piele, bărbaţi pântecoşi de rang mare, purtând veşminte cu mâneci umflate şi pălării împodobite cu pene, puse peste peruci – toţi se îmbulzeau în jurul lui ca să vadă ce se petrece, şi, când colo, nu era nimic altceva decât un calic de prin străinătăţi, care cuvânta defăimând pe Dumnezeu. Sfârşitul acestei întâlniri fu că un cavaler cu pălărie cu pene, purtând ciubote cu carâmbii răsfrânţi şi o sabie la şold, îşi croi drum prin mulţime, ridică biciuşca şi făcu să ropotească asupra lui Jón Hreggvidsson lovitură după lovitură, una mai puternică decât alta. La început îl lovi pe ţăran de-a curmezişul peste faţă, apoi peste gât şi umeri, până când Jón Hreggvidsson căzu în genunchi, acoperindu-şi faţa cu palmele. Apoi cavalerul cel puternic porunci oamenilor să se ducă la muncă, şi numai câţiva dintre ei îl loviră pe ţăran, cu picioarele, la plecare. După ce lumea se împrăştiase, Jón Hreggvidsson

îşi veni în simţiri, îşi pipăi fata, cercetând-o dacă sângerează tare, dar se potrivi că nu era decât puţin umflată. Apoi îşi căută de drum.

Seara căpătă de mâncare de la un ţăran, pe care îl găsi lucrând un mic ogor al nevestei lui. Jón Hreggvidsson dărui copiilor bănuţul de argint, fiindcă ţăranul nu voia să primească nimic pentru bucate. După ce se sătură, se întinse la umbra unui tufiş şi voi să se culce, fiindcă vremea era blândă şi părea să rămână astfel. Olandezul îi arătă însă podul cu fân de deasupra grajdului, şi călătorul dădu urmare poftirii acestuia, aşa că dormi toată noaptea în fân. Dis-de-dimineaţă fu trezit de o pasăre ciudată, care zbura încoace şi încolo prin faţa gurii podului, şi cât zbura, îi atârnau picioarele în jos; îşi avea cuibul sus în bagdadie. Olandezul se trezise de mult, şi Jón Hreggvidsson merse cu el pe ogor şi cără împreună cu el toată ziua bucate, fără să se cruţe, iar olandezul îi dădu să înţeleagă că el îl socoteşte pe Jón Hreggvidsson tare vânjos. Dar faptul că olandezul nu ştia niciun fel de poveşti despre Gunnar din Hlídarendi îl duru pe Jón. Două zile la rând cără bucate, iar a treia zi învăţă cum să umble cu îmblăciul şi cu merticul. I se dete de mâncare din belşug; dar când lăsă să se înţeleagă că ar avea nevoinţă de bani, se dovedi că olandezul nu era în stare să ţină un simbriaş. Atunci Jón Hreggvidsson se găti să-şi ia rămas bun. Întreaga familie plânse la gândul că această făptură mută, cu două picioare, vrea să-i părăsească. Şi Jón Hreggvidsson plânse puţintel, chiar dacă n-o făcu decât mai mult de bună-cuviinţă; apoi îi sărută pe oameni şi le spuse rămas bun. Omul îi dărui o pereche de saboţi de lemn, femeia o pereche de colţuni iar copilul o mărgică de sticlă albastră.

Jón Hreggvidsson o porni de-acolo tot în aceeaşi direcţie ca mai înainte. Darurile oamenilor acelora nu-i grăbiră însă mersul deloc; aşa că, după două zile, trebui să argăţească din nou la strâns bucatele,

de rândul acesta la un grof puternic, care stăpânea pamânturi întinse, unde munceau robi şi clăcaşi şi care avea în slujba lui vechili, vătăşei şi pălmaşi, dar el, stăpânul, rămânea nevăzut; după cum se povestea, locuia în Spania. Aici munci Jón Hreggvidsson tot restul verii, împlini o mulţime de treburi, care cereau neşovăielnică virtute, şi învăţă atâta olandeză cât să poată povesti de ce a poposit în acest colţ al lumii. Toţi oamenii de pe meleagurile Olandei auziseră despre Hekkenfeldt din Islanda, vulcanul în măruntaiele căruia arde iadul, şi erau curioşi să afle lucruri noi despre acest munte de criţă. Ei îl numiră pe Jón: van Hekkenfeldt.

Nevăzutul grof din Spania îl trase însă pe sfoară cu simbria, ba vechilii spuneau că trebuie să zică bogdaproste pentru că nu-l ridicaseră şi în furci; totuşi, câţiva ţărani olandezi, sărmani şi cu frica lui Dumnezeu, adunară câţiva bănuţi de aramă şi arginţi mărunţi, pentru ca omul să-şi poată urma călătoria până la regele danezilor. Aşa că porni iarăşi la drum. Bănuţii îi păstră într-un colţun, iar pe celălalt îl legă la gât, întors pe dos, cum fac ciobanii, ca să nu se abată din drumul bun. Saboţii de lemn îi legă laolaltă şi-i purtă aruncaţi pe-un umăr; mărgica însă o pierdu.

XIV

Când Jón Hreggvidsson ajunse în sfârşit la nemţi, se pornise iarna. De mai multe ori se tocmise ca vită de povară la olandezi, pentru a-şi câştiga pâinea, dar plata îi era totdeauna drămuită; deşi olandezii au de toate din belşug, sunt foarte zgârciţi la bani, iar vrednicii gospodari ţărani şi-au făcut obiceiul să-şi plătească oamenii pe sponci. Din când în când, dacă avea noroc, mai putea şterpeli câte ceva; din cauza bunăstării, poporul din Olanda nu e atât de temător de furi ca în Islanda. În chipul acesta intră Jón Hreggvidsson în stăpânirea unei perechi de cizme bune, cizmele unui duce care stăpânea trei moşii. La acest om de neam, nevăzut la moşie, argaţi o bucată de vreme, dar fugi, hămesit de foame; căci în Olanda, ca şi în Islanda, bogaţii se calicesc al naibii când e vorba de mâncarea slugilor. El dibui cizmele printre vechituri şi le ascunse sub un tufiş de mărăcini vreme de paisprezece zile înainte de a fugi de-acolo. Le purtă într-o desagă la spinare şi nu îndrăzni să le încalţe decât după ce mărşălui vreo zece poşte. Întrucât vremea începuse să se zborşească şi, din cauza asta, drumul se făcuse mai gloduros, cizmele i-au prins bine. Cu toate că în Olanda vremea e blândă, pământul muiat de ploi e totuşi rece, mai ales când începe toamna.

Se lăsa seara şi burniţa mărunt. Drumeţul era ud până la piele. Cizmele ducelui se umpluseră cu apă şi se îngreunaseră de glod. În înserarea neguroasă, în hăul de întuneric, se deschidea înaintea lui Germania, ţara unde vieţuiesc cei mai mari războinici din lume.

Jón Hreggvidsson n-avea nici măcar un toiag în mână. Era flămând. La poşta de la hotar, drumul ducea către o biserică şi un han, unde călătorii veniţi de departe puteau cumpăra de-ale mâncării

şi afla găzduire. Câteva poştalioane mari, închise, se găteau să plece de la han spre împărăţia împăratului, tocmai atunci, la lăsatul nopţii; aveau două rânduri de cai, care nechezau întruna, şi erau pline de călători bine hrăniţi, bine îmbrăcaţi, cu pungile doldora, însoţiţi de femei. Femeile se rânduiră la largul lor pe bănci, cu perne şi învelitori, iar bărbaţii, toţi oameni cu înfăţişare aleasă, îşi atârnară brâiele, săbiile şi pălăriile cu pene în cârligele de deasupra băncilor, apoi porniră la drum.

Jón Hreggvidsson stătu în cumpănă dacă să-şi cumpere o înghiţitură de ceai, acea băutură ciudată din Asia, pe care o cunoscuse în Olanda, că doar mai avea încă vreo câţiva bănuţi. Dar nu-i deteră drumul în han.

Rămase afară în faţa bisericii şi înjură încet. Când simţi că aromea a pâine proaspătă, se uită în jur, merse după miros şi găsi o brutărie, unde un bărbat şi o femeie se îndeletniceau tocmai cu scosul pâinii din cuptor. Îşi cumpără o pâinişoară şi se duse la uşa unei case sărmane, unde cerşi puţină bere călduţă; mâncă şi bău aşezat pe pragul uşii, căci oamenii băgaseră de seamă că e un fur şi-un ucigaş şi nu voiau să-l lase înăuntru. Un cotei care lătra neostoit din bucătărie trezi găinile; bărbătuşul găinilor, cocoşul, trâmbiţă.

Vârî restul pâinişoarei sub pieptar, le dori oamenilor noapte bună şi porni sătul prin ploaia de-afară, potrivindu-şi pasul pe urmele lăsate de roţile poştalioanelor. Urmele duceau afară, la drumul mare, printr-o poartă unde făceau de strajă doi războinici olandezi care lăsau să treacă pe acolo pe oricine voia. De partea cealaltă a porţii era o dumbravă mică, în spatele căreia se afla, pe un tăpşan, o cetăţuie cu brâu de şanţuri şi cu un podeţ ce ducea peste şanţ, iar prin mijlocul cetăţuii trecea un drum. În fanarele negre şi ascuţite de dinaintea porţilor de piatră ardeau feştile slabe, care arătau în aerul ploios ca nişte smocuri de lână

date prin albăstreală. Drumul până la poartă era pietruit, iar rădvanele, cu roţile lor cercuite cu fier, zdroncăneau zgomotos peste pietre, de săreau scântei. Cetăţuia avea acoperiş drept, cu metereze şi creneluri pentru muschete şi puşti. Aceasta era poarta înspre partea Germaniei.

Câţiva bărbaţi înarmaţi până-n dinţi vegheau în faţa porţii, iar îndărătul lor stăteau alţii, cu tunici pestriţe, cu catastife, suluri de hrisoave, pene de gâscă, şi înscriau călătorii. Rădvanele de poştă tocmai treceau dincolo. Războinicii Germaniei erau de statură uriaşă, purtau coifuri ciudate, cu creastă deasupra, ascuţită în chip de lance, şi aveau mustăţi răsucite în sus, ce semănau cu nişte coarne de berbec.

Jón Hreggvidsson se opri în faţa acestor oameni, privi pe poartă şi vru să-şi continue drumeţia. Dar deodată îi puseră două suliţe în piept; în acelaşi timp îi vorbiră nemţeşte, spunându-i ceva la care îi venea greu să dea răspuns amănunţit. Atunci ei îl înşfăcară şi-i scotociră prin straie, dar nu găsiră decât câţiva creiţari olandezi, pe care-i împărţiră între ei. Apoi sunară dintr-un corn, şi îndată veni un uriaş posomorât la faţă. Ceilalţi vrură să i-l dea în pază pe Jón Hreggvidsson, dar uriaşul pufni a mânie şi se iscară între ei nişte suduieli amarnice, din care ţăranul nu înţelese decât un singur cuvinţel: spânzurat. Şi sfârşitul fu că uriaşul trebui să-l ia cu el pe Jón Hreggvidsson; împunse cu vârful sabiei în spinarea ţăranului, îl împinse înaintea lui în cetăţuie şi-l duse în sus pe o scară lată, prost luminată, iar, mai departe, pe nişte trepte şi prin sumedenie de coridoare, într-o aripă laterală a cetăţuii, până ce dădură într-o sală mare, cu creneluri deschise în ziduri, prin care răzbeau înăuntru furtuna şi ploaia. Uriaşul îi dete lui Jón Hreggvidsson un ghiont în coaste, încât zbură prin uşa deschisă. În afara cercului de lumină leşinată pe care-l arunca în jur fanarul din mâna uriaşului, era întuneric beznă. Jón Hreggvidsson băgă

piciorul în crăpătura uşii şi ceru în olandeză lămuriri. Cum se întâmplă adesea la locuitorii de la graniţă, omul înţelegea amândouă limbile atunci când voia, şi, răspunse că Jón Hreggvidsson nu va mai trece a doua oară prin acea uşă. Din păcate, acum nu-l mai poate da pe mâna celui în a cărui grijă cade spânzuratul mişeilor, căci omul a spânzurat astăzi atâţia alţii, încât a ostenit şi s-a dus la culcare împreună cu ajutorul lui. După aceea zdrahonul de străjer îl împunse pe Jón Hreggvidsson cu vârful sabiei în burtă, pentru a-l alunga din uşă, şi-i ură apoi noapte bună.

— Hei, strigă Jón Hreggvidsson, cu gând să mai lungească vorba, ai putea să îndeplineşti chiar tu treaba asta şi să-mi pui juvăţul de gât! Am să-ţi dau cu dragă inimă o mână de ajutor.

Celălalt îl lămuri, însă, că el nu este decât mai mare peste străji, neavând gradul şi drepturile unui gâde, şi că nicio putere din lume, nici măcar Domnul-Dumnezeu, nu-l va putea sili să ia asupră-şi o îndatorire care este de drept a altuia, tot aşa după cum n-ar lipsi să şi-o îndeplinească pe a lui, pe care i-a dat-o împăratul.

— Dar ce ascunzi acolo sub pieptar? îl întrebă uriaşul.

— Ia mâinile de-aici, se împotrivi Jón Hreggvidsson, asta e pâinea mea.

— La ce dracu îţi mai trebuie pâine, răcni uriaşul, ţie, care o să fii spânzurat mâine dimineaţă?! îţi popresc pâinea asta în numele împăratului!

Împunse cu sabia înspre pieptul lui Jón Hreggvidsson, în timp ce scotocea sub pieptar, după pâine. Apoi vârî sabia în teacă şi începu să îmbuce pâinea.

— Asta e o pâine a dracului de bună! Unde ai găsit asemenea pită? întrebă el.

— În Olanda, răspunse Jón Hreggvidsson.

— Da, voi, olandezii, sunteţi nişte netrebnici, trăncăni vagmistrul. Nu vă gândiţi decât la pâine.

Noi, nemţii, nu ne gândim la pâine. Puştile sunt mai de preţ decât pâinea. Ascultă, n-ai cumva şi vreo bucată de brânză la tine?

Cercetă din nou pieptarul lui Jón Hreggvidsson, dar nu găsi brânză.

— Odată, urmă el mestecând, odată o să vină vremea când noi, nemţii, o să vă arătăm vouă, mâncătorilor de pâine, olandezilor, ce înseamnă să te gândeşti doar la pita! O să facem din voi chisăliţă. O să vă facem una cu pământul. O să vă nimicim. Au vei fi având şi bani la tine?

Jón Hreggvidsson spuse, aşa cum era adevărul adevărat, că oamenii în tunici pestriţe l-au jecmănit şi i-au luat cei câţiva sfanţi pe care-i mai avea.

— Da, înţeleg, spuse capul străjilor. Blestemaţii ăştia de vameşi, care-şi vâră nasul în toate, nu-i lasă nimic unui biet tată de familie.

În clipa aceea se auzi strigând de undeva de afară:

— Fritz von Blitz, nu vrei să mai jucăm în zaruri?

Uriaşul răspunse strigând:

— Vin! Şi către Jón Hreggvidsson: Tu rămâi aici până o veni gâdele. Şi bagă de seamă, dacă încerci să sari pe fereastră, te paşte moartea. Acu nu mai am vreme de pierdut. Omul care juca în zaruri cu mine mă aşteaptă.

Cu vorbele astea, uriaşul dispăru prin deschizătura uşii şi încuie în urma lui canatul greu de tufan. Jón Hreggvidsson începu să înjure, şi înjură o bucată de vreme când tare, când încet. Apoi începu să bâjbâie prin acest adăpost de noapte, în care sufla vântul de te pătrundea un frig de moarte. Între timp, se lovea mereu de nişte lucruri ciudate, un fel de buşteni care spânzurau din tavan şi care aminteau de buturile de oaie atârnate de-o grindă; iar ei se bălăngăneau încoace şi încolo când îi lovea. Avu noroc: tocmai în clipa aceea răzbi luna printre norii de ploaie, aruncând o licărire palidă pe chipurile câtorva oameni

spânzuraţi acolo. Atârnau de bârne, cu capetele frânte într-o parte, cu gurile căscate, cu feţele buhoase şi cu ochii daţi peste cap, de nu le puteai vedea decât albul lor; mâinile le erau legate la spate şi cu vârfurile degetelor de la picioare împungeau spre podea. Totul părea o sminteală de neînţeles, încât mai degrabă îţi venea să-i împingi pe spânzuraţii aceia, ca să se bălăngăne întruna, decât să le tai funiile, ca să se rostogolească jos. Jón Hreggvidsson merse de la unul la celălalt şi le pipăi picioarele, sperând că poate la vreunul dintre ei va găsi vreo pereche de ciubote ce ar mai putea fi folosite. Făcea asta mai mult dintr-o veche obişnuinţă ţărănească decât în nădejdea că ar mai putea da întrebuinţare, în viitor, încălţărilor. Dar îmbrăcămintea picioarelor acestor oameni nu era, pe Dumnezeul cel adevărat, câtuşi de puţin de pizmuit.

Îi veni greu ţăranului să găsească ceva cu care să-şi petreacă vremea, ca oaspe, noptatic, într-o casă atât de mohorâtă. Nici măcar stihurile lui Pontus nu păreau să fie aici la locul lor. Îşi aduse însă aminte ce auzise cândva, şi anume că nu e fără folos să stai sub un spânzurat, adică sub furcile de care atârnă un om mort. Aşa obişnuia să facă odinioară regele cel rău, Odin, şi la fel şi alţi vestiţi bătrâni şi maeştri ai vremurilor străvechi, cu care prilej li se lămureau în cap tot felul de planuri. Jón Hreggvidsson se hotărî să le urmeze pilda. Îşi alese un strigoi care spânzura la margine de tot. Acolo se putea sprijini de zid până ce aveau să vină gândurile noi. Cum era tare obosit, abia se cimpi jos, pe podeaua de piatră, că şi căzu într-un fel de amorţire. Şezu o vreme toropit sub spânzurat, cu bărbia în piept şi cu umerii rezemaţi de zid. Luna se ascunsese iarăşi. Întunericul din sală puteai să-l tai cu cuţitul. Jón Hreggvidsson piroti câtăva vreme în felul ăsta, când o trosnitură în bârnele de deasupra îl trezi. Într-o clipită, spânzuratul se desfăcu de pe bârnă şi se lăsă jos pe

funia lui. Nici una, nici două, se aruncă asupra lui Jón Hreggvidsson, bălăbănindu-se o vreme greoi peste el, pumnindu-l şi zgâriindu-l, atât cât pot face asta oamenii morţi; îl înghesui pe ţăran din ce în ce mai tare, cu cât se bălăbănea mai mult peste el, şi în acelaşi timp cântă:

„Greu îi mai e *celui o dat' spânzurat*
În sala strigoiului.
De-al doilea nu-i nime atârnat
Deasupra gunoiului.
Ce bine pune bălăbănitul
Inima rea a spânzuratului,
Inima lui tare ca ghinda,
În pieptul nespânzuratului.
Bălăbănitul îl oţeleşte
Pe Hreggvid, vrednicul fiu.
Piept tare ca ghinda,
Piept tare îi pregăteşte.”

— Destulă bălăbăneală, strigă atunci Jón Hreggvidsson, aproape sugrumat de o asemenea purtare.

Izbuti să se desprindă de strigoi şi să-l apuce ca pentru trântă, după care începu lupta, o luptă crâncenă, de se fărâmară pietrele sub picioarele lor, în care timp ceilalţi spânzuraţi coborâră şi ei de pe funii şi încinseră un danţ macabru în jurul lor; cântau cântece necuviincioase, strigături grosolane şi împroşcau tot felul de măscări. Cât ţinu asta, lui Jón Hreggvidsson i se păru că niciodată n-a avut de furcă mai mult şi mai afurisit. Căci, spre sfârşitul luptei, strigoiul fu mai tare, aşa încât ţăranul crezu că n-o să-i poată veni de hac unui asemenea potrivnic. De fapt, totul se învârtea în jurul deosebirii dintre mort şi viu, întrucât un om spânzurat nu poate fi răpus a doua oară, oricâtă vreme şi oricât de vajnic l-ai ataca. De aceea, Jón Hreggvidsson nu avea de făcut decât un singur lucru: să scape din ghearele strigoiului şi apoi să-şi

ia tălpăşiţa cât mai repede. Cum oamenii morţi nu prea sunt îndemânatici la apucat, oricât ar fi ei de zdraveni, până la urmă ţăranul izbuti să se smulgă şi să alerge la deschizătura din zid; se căţăra ca o pisică pe pervazul ferestruicii, care se afla la un stat de om deasupra lui, şi îndată îşi dădu drumul prin deschizătură, fără să se gândească unde va nimeri. Şanţul cetăţii ajungea până lângă zid, şi ţăranul se scufundă în apa lui multă vreme, fără să dea de fund, dar ieşi din nou deasupra şi porni să bălăcească prin apă. I se părea că a căzut într-o groapă de tizic, numai că aici, în loc de leşuri de câini, pluteau trupuri putrezite de oameni. Jón Hreggvidsson se zbătu ca un câine, înotând prin şanţ, până ajunse la malul celălalt, se târî în patru labe până la meterez şi scuipă. Îi clănţăneau dinţii în gură. Se uită în sus spre cer, găsi direcţia şi se hotărî să se îndrepte mai degrabă spre Olanda decât să mai înfrunte şi alte primejdii la nemţi.

XV

Se pomeni în oraşul Amsterdam, în marele golf care pătrunde în Olanda şi căruia olandezii îi spun Zuidersee. E un târg mare, de unde pornesc corăbii spre Asia. După ce izbuti să se înţeleagă pe limba oamenilor de-acolo, se tocmi hamal la o companie de negoţ care avea silozuri pe unul din cheiuri. I se îngădui să doarmă peste noapte la omul care îngrijea de zăvodul de pază. Noaptea se auzea zăpăitul dulăilor, uneori chiar până în zori.

Jón Hreggvidsson spuse:

— Zăvodul tău latră mai tare decât toţi zăvozii de la celelalte silozuri.

— Asta din cauză că e cel mai deştept dintre toţi, răspunse omul.

Jón Hreggvidsson îi zise iar:

— Nu se potriveşte unui zăvod să fie lăudat pentru înţelepciune. Numai o haită urlă. În vechile saga se spune că, înainte vreme, era ales rege, pe bună dreptate, omul al cărui zăvod muşca mai rău ca toţi. Nu se uitau la zăvodul care zăpăia mai tare.

— La ce e bun zăvodul regelui danezilor? întrebă omul.

— Parcă ducele tău nu-şi ţine o haită? spuse Jón Hreggvidsson.

— Haita mea pofteşte la trântă pe zăvodul tău, grăi celălalt.

— O fi poate adevărat că zăvodul meu nu e bun de nimic, zise Jón Hreggvidsson, dar nemţii, care sunt vitejii războaielor şi bărbaţi adevăraţi, n-au să se socotească prea mult ce au de făcut cu zăvodul tău.

Jón Hreggvidsson vorbea întruna de nemţi, spunând că iau pâinea oamenilor, şi apoi îi spânzură pe loc dacă gâdele e la îndemână. Căpătase un respect amestecat cu teamă faţă de

acest popor de basm şi era mândru că îl cunoscuse. Zăvodul nu mai înceta cu urletele.

Când se crăpă de ziuă, Jón Hreggvidsson ieşi afară, găsi un capăt de funie, răpuse zăvodul şi-l aruncă în canal.

Colindă apoi multă vreme de-a lungul canalelor, trecând încoace şi încolo peste podeţe. Olandezii nu se treziseră încă, afară doar de pescari şi corăbieri. Dintr-o corabie se înălţa fum. Oamenii de-acolo tocmai îşi fierbeau ceaiul. Strigă către ei şi ceru un pahar de ceai. Îl întrebară cine este, şi el le spuse că vine din Islanda, unde se află iadul. Îl poftiră atunci să se urce pe corabie, îi deteră de mâncare şi începură să tăifăsuiască împreună despre Heklafjell. Începu prin a le povesti că s-a născut şi a crescut la poalele vulcanului Hekla şi de aceea îl cheamă van Hekkenfeldt. Îl întrebară dacă din vârful muntelui mai poţi furişa o ochire înăuntrul iadului, căci se zice că nu poţi privi de răul păsărilor cobitoare care zboară deasupra craterului. El dezminţi zvonul, dar spuse că a prins odată o astfel de pasăre cu ajutorul unui cârlig de luntre pe care-l luase cu el sus*;* păsările acelea seamănă cu corbii, numai că au pliscul şi ghearele de fier. Îl întrebară apoi dacă asemenea zburătoare se mănâncă. Nu putu să nu râdă de o asemenea prostie, dar spuse că ghearele lor pot fi folosite drept cârlige de pescuit, iar pliscul, drept pilc[45].

— Drept pilc? se mirară oamenii. De ce nu drept cleşte de apucat?

— Da, zău, de ce nu drept cleşte de apucat? spuse el.

Îi mai turnară ceai. Unul îl întrebă dacă nu voia să plece mai pe seară cu ei, spre Islanda. El răspunse că nu avea de gând aşa ceva, ci dorea să meargă în Danemarca, să dea ochi cu preamilostiva-sa maiestate. Ei spuseră că mai bine l-ar lua dracul pe regele danezilor; nădăjduiau că în scurtă vreme ducele Olandei va porni război împotriva lui.

— În privinţa asta să fiţi cu luare-aminte, îi înştiinţă Jón Hreggvidsson.

Ei spuseră că pentru ducele lor, vor lupta cu bucurie până în pânzele albe şi nu vor da niciodată bir cu fugiţii. Tocmai se afla ceva mai jos o corabie din Danemarca, şi cel mai bun lucru ce l-ar avea de făcut ar fi să-i scobească o gaură în fund.

Jón Hreggvidsson mulţumi pentru ceai, apoi îşi luă rămas bun. Merse fără zăbavă la corabia daneză, care se afla departe afară, în schelă, şi dete oamenilor bineţe. Aceştia îi povestiră că sunt din Glückstadt, din ducatul de Holstein, şi că au venit să cumpere malţ şi hamei. La început nu s-au arătat prea neprietenoşi cu el. Jón le ceru să vorbească cu corăbierul, căruia îi spuse că e islandez şi caută prilej de călătorit cu corabia. Cum auziră că e islandez, începură să-l batjocorească, fiindcă acest neam, spuneau ei, e socotit de danezi ca fiind cel mai dispreţuit dintre toate neamurile pământului.

Jón Hreggvidsson se aruncă în genunchi înaintea corăbierului şi-i sărută plângând mâna. În cele din urmă, corăbierul îi spuse că n-are nevoie de niciun om, şi cu atât mai puţin de un islandez, dar că poate să mai treacă şi a doua zi pe acolo. După asta îi dădură să mănânce, fiindcă islandezii, spuneau ei, trăiesc toată vremea doar din pomana popoarelor străine, altfel ar crăpa de foame. Jón Hreggvidsson mulţumi frumos. Rămase toată ziua prin preajma corăbiei; de când răpusese coteiul, se simţea urmărit în Olanda. Peste noapte îi îngăduiră să se culce pe punte, sub o velă.

Norocul fu şi de data aceasta milostiv cu ţăranul, fiindcă doi oameni din echipaj care plecară în oraş să petreacă nu se mai întoarseră: unul fu ucis, iar celălalt ciopârţit, şi corăbierul se lăsă convins să-l tocmească pe Jón Hreggvidsson în locul ucisului, astfel că i s-a îngăduit în noaptea următoare să doarmă în pântecele corăbiei. A doua zi porniră în larg.

Jón Hreggvidsson avu multe de ispăşit din pricina obârşiei sale islandeze când îi prinse furtuna în faţa insulelor Frizice şi-i purtă săltând pe ape; îl făcură vinovat pe el de vremea rea; erau gata să-l lege şi să-l arunce peste bord, ca să se mai ogoiască furtuna, dacă un învăţăcel de corăbier nu s-ar fi târât până sus la stăpânul corăbiei şi nu l-ar fi rugat să cruţe viaţa bietului om. Stăpânul îl ascultă.

Când se potoli vremea rea, Jón Hreggvidsson începu să înţeleagă mai bine cum trebuie să se poarte. Printre oamenii aceia nu i-ar fi folosit desigur la nimic să zugrăvească iadul, iadul acela care clocoteşte în Islanda sub Heklafjell, fiindcă danezii nu se sperie nici măcar de iad dacă-i vorba că se află în Islanda. În schimb, le zugrăvi pe strămoşul său, Gunnar din Hlídarendi, care era înalt de doisprezece coţi şi a trăit trei sute de ani şi care putea să sară doisprezece coţi înainte şi doisprezece coţi îndărăt, cu toată armura pe el. Jón Hreggvidsson întrebă când a mai trăit un om ca acesta şi printre danezi.

— În vremea veche, spuseră ei, ar fi trăit şi în Danemarca uriaşi.

— Da, spuse Jón Hreggvidsson, poate Harald Hildetand. Dar şi acela a fost strămoşul meu.

Ajunseră la Glückstadt pe Elba, în ducatul Holstein, ţinta călătoriei lor. Jón Hreggvidsson se găsea acum în împărăţia preamilostivului său rege şi stăpân. Cu pas uşor, coborî seara pe ţărm în acel oraş, şi fără îndoială că ţăranul i-ar fi pus învăţăcelului de corăbier un pitac în mână, drept mulţumită că-l scăpase de la moarte, dacă afurisitul de stăpân nu l-ar fi gonit amenințându-l cu bătaia, în loc să-i dea simbria.

Glückstadt nu-l uimi cine ştie cât pe omul care călătorise atâta vreme prin Olanda. Mai rău era faptul că, la mânie, aproape nu mai ştia vorbi nicio limbă, în afară de cea olandeză. Până acum crezuse că poate deosebi daneza de celelalte limbi; dar

văzu că era cu totul neputincios să înţeleagă graiul oamenilor de aici. În ziua aceea căzuse chiciură. El avea un şiling olandez. Căută un adăpost pentru noapte şi arătă bănuţul, dar fu izgonit de pretutindeni cu înjurături; spuneau că şilingul e calp. Unii chiar păreau că vor să-l ducă pe ţăran la judecată din pricina bănuţului. Îi era foame, şi pe uliţe era polei; lumea din oraş închisese ferestrele, se aşezase la masă şi mânca friptură. Dacă întâlneai pe cineva cu un fanar în mână, lumina semăna mai întâi cu un vălătuc de lână sură, apoi cu cercul albăstrui din jurul lunii şi, la urmă, cu un gălbenuş de ou. Din case răzbea afară întruna o miroznă aţâţătoare de fripturi, belşug de fripturi, iar din hanuri mai răbufnea iz de mirodenii, de fum de tutun şi de băuturi. Nu vedea altă scăpare decât în vreun grajd de cai sau în vreun pod de fân, la un han.

Când, umbla tocmai în căutarea unei asemenea locuinţe pentru noapte, nimeri din nebăgare de seamă în braţele cuiva care purta un fanar. Era un bărbat de seamă, cu barbişon, mustăţi în furculiţă şi pălărie cu pene, cu cizme răsfrânte şi mantie. Duhnea de-o poştă a rachiu. Omul îl salută pe Jón Hreggvidsson camaradereşte. Niciunul nu pricepea graiul celuilalt. Până la urmă, lui Jón Hreggvidsson i se păru a ghici că cetăţeanul venea cu veste bună, ba că vorbea chiar de o oală cu bere, lucru care nu-i păru a fi prea ciudat, dat fiind că se afla în ţara stăpânului său, la care se gândea, de la o vreme, ca la ţara visurilor lui.

Merseră împreună într-o ospătărie mare, unde oamenii, cei mai mulţi în uniforme, şedeau la mese uriaşe de stejar, şi beau vârtos. Locul era plin de veselie, deşi nu arăta prea paşnic. Cetăţeanul îi arătă lui Jón Hreggvidsson un loc la capătul mesei, într-un colţ, şi se aşeză lângă el, iar hangiul, un uriaş voinic, oacheş-vineţiu, aduse fiecăruia, fără să i se ceară, câte o stacană plină cu bere. Ulcica cetăţeanului era în chip vădit mai mică, cu

sculpturi şi capac de argint, în timp ce ţăranului îi puse dinainte o cană mare, obişnuită, de pământ, şi numaidecât după aceea un pahar de cositor, dublu, cu rachiu. Cetăţeanului îi dete, pentru rachiu, un păhăruţ de argint.

Cum se vădise că nu era cu putinţă să se înţeleagă cu Jón Hreggvidsson într-o limbă ca lumea, hangiul şi cetăţeanul îl priviră o vreme pe oaspe şi vorbiră încet, de parcă s-ar fi îndoit că nimeriseră omul care le trebuia. Cu toate acestea, îi umplură cana şi paharul de cositor din nou, după ce ţăranul le golise pe cele dintâi, şi acesta nu se îngrijora de fel dacă nu l-au luat cumva drept un altul, ci bea întruna şi era plin de voie bună, fără a mai ţine seamă dacă trebuia să-l cheme Jón Hreggvidsson sau altfel. Oricine o fi fost, cana şi paharul fură umplute din nou. Şi el începu să cânte tare, înaintea întregii adunări, stihurile lui Pontus:

„Suliţele le jucăm
Prin straie străine...”

Atunci cetăţeanul scoase din buzunar o hârtie scrisă, o puse ţăranului dinainte şi-i spuse să facă o cruce dedesubt; hangiul se şi înfiinţase cu cerneală şi o pană de gâscă. Jón Hreggvidsson gândi în sinea lui că nu s-ar osteni nişte oameni aleşi să-l roage să-şi scrie numele sub vreun lucru bun; el era hotărât să bea mai departe şi să cânte câtă vreme mai era un strop în cană şi în pahar şi răspunse doar un cuvânt: „Spânzuraţi!”, trecând în acelaşi timp cu degetul arătător peste gât. Prin asta voia să-i facă să priceapă că n-au decât să-l spânzure, fie că iscăleşte, fie că nu; dar dacă era vorba de altceva decât de spânzurătoare sau alte unelte de acest soi, el este gata să se supună, cu toate că nu iscăleşte, acum, ca şi mai târziu.

Atunci cetăţeanul făcu un semn oamenilor în uniformă, care între timp şezuseră la celălalt capăt al mesei, fără să se amestece în treabă. Ei se

sculară de îndată şi se repeziră la Jón Hreggvidsson. Ţăranul le împărţi, din veche obişnuinţă, câţiva ghionţi uşori, fără ca între timp să contenească din cântat, şi dinţii albi îi sticleau din barba neagră, în mijlocul încăierării:

„Suliţele le jucăm
Prin straie străine.
Spune-ne-or curteni lingăi
Dac-am făcut bine.”

Între timp dăduse la doi din ei câteva lovituri pe cinste în bărbie şi unui al treilea un picior în burtă; dar, până la urmă, l-au împresurat, i-au băgat un căluş în gură şi l-au legat fedeleş. După ce treaba asta a fost isprăvită, îl cuprinse un somn plăcut, astfel încât n-a mai ştiut ce s-a întâmplat cu el.

A doua zi, dis-de-dimineaţă, îl treziră sunete de trâmbiţă. Era întins pe podeaua unui hambar. De bagdadie spânzurau fanare care aruncau o lumină palidă. Văzu de jur împrejur, întinşi pe paie, alţi oameni tot de teapa lui, pe care un ofiţer, care-şi juca nuiaua în mână, îi făcea să sară în picioare. Un alt ofiţer veni către el, se uită de sus până jos la noul recrut şi sudui ca un franţuz, de Isus şi Maria, când îl văzu pe Jón Hreggvidsson în zdrenţele lui. Îl târî afară, aproape de biserică, unde era şi pulberăria, şi îl îmbrăcă acolo cu tunică, nădragi şi cizme, îi puse o pălărie neagră în cap şi-l încinse cu o centură. Apoi şeful cazarmamentului îl întrebă de nume şi de ţara-i de obârşie şi le scrise pe amândouă întâi într-un catastif, apoi pe un petic de pânză, pe care-l prinse pe partea dinăuntru a straielor ţăranului. După cum era scris acolo, el se numea acum Johann Reckwitz, născut în Islanda.

Li se dete pâine şi bere, apoi flinte şi săbii. După aceea fură puşi să mărşăluiască afară, în cenuşiul zorilor. Era ceaţă, la fel ca în seara din ajun. Mersul pe câmp se petrecu fără multe nenorociri, doar cu strigăte aspre; dar, când începură

mişcările, cu toate ale lor marafeturi de artă războinică, Jón Hreggvidsson nu se mai putu ţine în rând cu ceilalţi; făcea totul anapoda. În curând strigătele aspre deveniră ameninţări mânioase, şi încă în limba aceea păsărească, iar până la urmă începură a ploua palmele. Jón Hreggvidsson însă nu socoti cuminte să le răspundă, într-un asemenea loc, cu aceeaşi măsură. Şi nici loviturile pe care le căpătă nu-l ajutară să priceapă mai bine poruncile. În cele din urmă, ofiţerul se dădu bătut, aruncă o privire furioasă la peticul care-i fusese cusut omului pe căptuşeala tunicii, şi astfel ieşi la iveală că e islandez. Atunci se porniră cu toţii pe râs. După încă multe alte necazuri, mărşăluiră îndărăt în oraş, şi toată lumea căpătă ciorbă caldă.

După ce, vreme de trei zile, Jón Hreggvidsson fu tot mereu cotonogit şi suduit, îl trecură la îngrijirea proviantului, unde trebuia să care apă, să crape lemne, să scoată cenuşa şi gunoaiele din cazarmă şi să facă tot felul de alte corvezi socotite drept cele mai josnice treburi. Şefii bucătari şi ajutoarele lor erau nemţi, cărora nu le păsa dacă se află pe lume o ţară care se cheamă Islanda sau Dumnezeu mai ştie cum, în, schimb cei care aţâţau focul în vatră erau danezi, şi tot aşa era şi omul care avea a se îngriji de învârtitul frigărilor cu fripturi pentru ofiţeri; aceştia simţeau o plăcere nespusă să-l facă pe Jón Hreggvidsson să simtă şi să afle, în orice împrejurare potrivită sau nepotrivită, că Islanda nu e o ţară şi că islandezii nu sunt oameni. Ei spuneau că în jurul acelei păcătoşenii de vulcan trăia un neam de sclavi păduchioşi, care-şi ţineau viaţa numai cu untură de peşte râncedă şi cu carne putredă de rechin, cum şi din milosteniile regelui. Omul spunea că într-adevăr se află în ţara lui o deschizătură spre iad şi că adesea se poate auzi din gaura aceea grăindu-se în limba daneză; dar tot aşa de adevărat este că ţara lui stă, în multe privinţe, mai presus de restul lumii şi că toţi oamenii de acolo sunt viteji de spiţă

aleasă şi poeţi. Danezii îi dădură şi o poreclă: Câinele-negru.

Din fericire, voroavele oamenilor se învârteau de cele mai multe ori în jurul altor lucruri, mai ales în jurul plăţilor întârziate ale soldei. În oaste se aflau, afară de danezi, lefegii de cele mai felurite naţionalităţi şi de stări neasemănătoare: saxoni, estoni, venzi, polaci, boemi, apoi lotri, ţărani şi calici. Mulţi se îndoiau că plata lefii, va fi pusă la zi mai înainte ca oastea să poarte războaie cu izbândă şi mai înainte de a pune stăpânire pe ţinuturi străine. Jón Hreggvidsson află, încetul cu încetul, că trupele adunate aici vor începe să se mişte în curând spre miazăzi, ţintind spre un ţinut unde sunt *fjell* înalţi, falnici, numiţi Carpaţi, şi că ei vor lupta acolo pentru un împărat german. O altă oaste daneză fusese pornită mai demult într-acolo, şi se bătuse în multe părţi, dar avea nevoie acum de întăriri, pentru a putea să lupte cu izbândă, iar regele danezilor dăduse poruncă să se urnească vreo două mii de oşteni de aici, din Glückstadt, spre a porni apoi împreună cu oastea aceea. Că doar erau prieteni regele danezilor şi împăratul nemţilor.

Omul care avea a se îngriji de învârtitul frigărilor cu fripturii pentru ofiţeri spunea că oastea Carpaţilor avea să dobândească mare faimă. Cel care avea în grijă supravegherea cuhniei aminti că odată, cândva, într-un an nu prea depărtat, s-a întâmplat ca o oaste daneză să lupte pentru împăratul german, ca să cucerească Spania, şi împăratul a făgăduit atunci să plătească regelui danezilor o datorie veche, o sută de mii de ducaţi de aur, şi pe deasupra, o răsplată de o sută de mii de guldeni, de îndată ce va fi dobândit victoria.

— Dar, cu voia dumneavoastră, când a cucerit împăratul Spania? întrebă el.

— Niciodată, spuseră ucenicii bucătari.

— Şi când au fost plătiţi ducaţii de aur?

— Niciodată, spuseră ucenicii bucătari.

— Şi când cei o sută de mii de guldeni?

— Niciodată, spuseră ucenicii bucătari.

— Şi unde e oastea care trebuia să-şi capete leafa?

— A pierit, spuseră ucenicii bucătari.

— A fost o campanie fără de noroc, glăsui omul care avea a se îngriji de învârtitul frigărilor cu fripturi pentru ofiţeri. În războaie, ori ai noroc, ori nu ai. Oastea daneză, care a mers mai an în Lombardia, a ajuns tare vestită. Numele acelor ostaşi va trăi în veci. Au luptat la cetatea Cremona, unde se aflau franţujii, şi astăzi ei poartă numele de „şoimii Cremonei".

— Ei, şi pe urmă ştiţi ce-a fost? spuse omul care supraveghea cuhnia. Un călugăr italian i-a minţit de-au intrat într-o cloacă care dă în râul Po. E drept, se zice că în cloacă a avut loc un fel de luptă şi că unii ar fi scăpat cu viaţă de-acolo. Dar, cu voia dumneavoastră, ce-au căpătat „şoimii Cremonei" care au scăpat cu viaţă din cloacă? Am aflat din cel mai bun izvor, de la un neamţ care a fost acolo: când a trebuit să li se plătească ce se cuvenea celor scăpaţi cu viaţă, ofiţerul lor, contele Schlieben, le-a păpat la zaruri, în Veneţia, toată simbria, aşa încât nu s-au mai putut înturna acasă, ci s-au lăsat mânaţi în sus, spre Carpaţi, ca mieii la păşune, având poruncă să se lupte împotriva maghiarilor, care sunt un neam de sălbatici. Acuma se zice că li s-a făgăduit lor toată leafa, iar regelui, cei o sută de mii de ducaţi, dacă vor trece munţii Carpaţi, la maghiari. Tot ceea ce le mai lipseşte acestor osândiţi la moarte, ca să treacă peste acei munţi sunt alţi două mii de morţi.

— De multe ori am dorit să văd munţii, zise cel care învârtea frigarea. Trebuie să fie ceva vesel o bătălie în munţi. Îmi vine să cred chiar că e mai bine să fii înfrânt în munţi decât să învingi în cloace.

Atunci întrebă omul care avea supravegherea cuhniei:

— Ce spune Regvidsen, care s-a luptat sus, pe Hekla, cu dracii şi cu toată şleahta Satanei?

Jón Hreggvidsson spuse doar atât, că se poate vedea foarte bine cine şi-a primit şilingii de simbrie şi cine nu.

— Pentru asta, na o lingură, spuse primul, tot învârtind frigarea, şi-i plesni una cu lingura peste piept lui Jón Hreggvidsson, care şedea pe buşteanul de tocat carne, de veni de-a berbeleacul pe spate, cât era de lung.

A doua zi începură din nou ciorovăielile în bucătărie, dar, de rândul ăsta, Jón Hreggvidsson se repezi la superiorul lui, învârtitorul frigărilor, cel care voia să se lupte în munţi, îi lăsă nădragii în jos şi-i tăbăci dosul. Din cauza asta sună trâmbiţa, şi garda regimentului puse mâna pe ţăran, după care îl duse târâş înaintea ofiţerului. Ofiţerii, care erau toţi nemţi, se pregăteau *justamento*[46] să pornească înspre Carpaţi şi aveau mult de furcă cu pregătirile de drum; în afară de asta, mai erau şi afumaţi cum se cuvine, şi de aceea nu se putură învoi asupra celor ce aveau de făcut cu vinovatul. Unii voiau să-l sfârtece de îndată în patru ciozvârte, pentru a nu face risipă de vreme; alţii, să-i smulgă inima din piept, trăgându-i apoi o bătaie bună şi frângându-i în cele din urmă oasele, aşa cum glăsuieşte legea pentru unul ca acela care a păcătuit împotriva disciplinei crăieşti în oaste; toţi cereau să se dea urmare fără întârziere capetelor legii, ştiut fiind că dreptatea este veşnic în fiinţă, fără a ţine socoteală de împovărarea vremelnică a omului cu diferite treburi. Până la urmă, pricina fu adusă înaintea polcovnicului care strânsese, din porunca regelui, această oaste, ca şi atâtea alte oşti, şi care singur avea putere neţărmurită de viaţă sau moarte asupra oştenilor.

Aşa s-a întâmplat că ţăranul din Skagi şi-a părăsit regimentul şi n-a fost trimis de rândul acesta în lume către miazăzi, ca să se războiască pentru preamilostiva-sa majestate.

Acest polcovnic era un nobil distins şi tare învăţat, conte şi baron, iuncăr din ţara Pomeraniei; reşedinţa îi era la o moşie din vecinătate. Acolo fu dus Jón Hreggvidsson. În faţa uşii stăteau câţiva oşteni, cu săbiile scoase din teacă. Într-o sală cu ferestre mari, prin care se vedeau merii din grădină, şedea un cavaler uscăţiv, cu fireturi de aur, cu bărbuţă ascuţită şi perucă; avea sabia încinsă peste mijloc şi manşete de horbotă albe ca neaua în jurul încheieturii mâinilor. Era îmbrăcat cu pantaloni strâmţi de mătase galbenă, iar în picioare avea cizme roşii, cu carâmbi înalţi şi răsfrânţi, atârnând în două cute în jurul genunchilor; mantia de catifea sinilie era atât de lungă, încât poalele îi atârnau până în podele. Şedea cu cotul rezemat de masă, îşi sprijinea obrazul palid cu un deget arătător lung şi citea din nişte condici mari. Acesta era polcovnicul. Într-o parte sta, ca un pilastru de monument, adjutantul şi privea ţintă înaintea lui, în aer, în timp ce de partea cealaltă, încovoiat asupra penei de gâscă, şedea grămăticul. Străjerii care-l însoţeau pe Jón Hreggvidsson lămuriră aprodului de pază de la uşă că aici, de faţă, se află Johann Reckwitz din Islanda, care i-a tras mai-marelui său o probă de bătaie. Lucrul acesta îl spuse cu glas tare căpetenia aprozilor de pază de la uşa adjutantului. Polcovnicul citi mai departe în hârţoagele sale, cu o mână pe sabie şi cealaltă pe obraz, până când, adjutantul îi dete raportul că a sosit islandezul. Polcovnicul porunci atunci ca Reckwitz să nu treacă mai mult de un lat de palmă peste prag înăuntrul cămării, şi toate uşile înapoia lui să rămână date de perete, iar ferestrele casei să fie deschise toate. Vântul mătura prin încăpere. Polcovnicul, se holbă o clipă la Jón Hreggvidsson şi rânji dinţii. Deodată se înfăşură în mantie, sări în sus, făcu câţiva paşi către mijlocul sălii, cu iuţeala fulgerului, şi adulmecă înspre ţăran cu un dezgust vădit pentru oameni de soiul acestuia. Apoi se

aşează din nou, trase îndelung şi cu grijă tutun pe nări dintr-o tabacheră de argint şi-i pofti pe ceilalţi să-i urmeze pilda. După aceea spuse ceva pe nemţeşte, de auzi doar adjutantul, fără să înceteze însă a se holba la Jón Hreggvidsson. Adjutantul, vorbi în limba aspră daneză, fără să i se clintească vreun muşchi în tot corpul, adresându-se lui Jón Hreggvidsson:

— Stăpânul meu a citit în cărţi vestite că islandezii au un miros atât de respingător, încât trebuie să stai în partea de unde bate vântul când vorbeşti cu ei.

Jón Hreggvidsson nu spuse nimic. Adjutantul urmă:

— Stăpânul meu a citit în cărţi vestite că sălaşul celor afurisiţi şi al Diavolului se află în Islanda, şi anume înlăuntrul muntelui care se numeşte Hekkenfeldt. E adevărat?

Jón Hreggvidsson spuse că nu vrea să dezmintă asta.

— Mai departe: stăpânul meu a citit în cărţile vestite, *primo,* că în Islanda sunt mai mulţi strigoi, monştri şi diavoli decât oameni; *secundo,* că islandezii îngroapă rechini în grămezile de băligar şi că-i mănâncă după aceea; *tertio,* că islandezii, când sunt flămânzi, îşi scot ciubotele din picioare şi le mănâncă de parcă ar fi alivenci; *quarto,* că islandezii locuiesc în scorburile pământului; *quinto,* că islandezii nu se pricep la nicio treabă; *sexto,* că islandezii îşi împrumută fetele lor străinilor, ca să se culce cu ele; *septimo,* că o fată islandeză este socotită tot fecioară neprihănită până ce a născut al şaptelea copil înainte de măritiş. Este adevărat?

Jón Hreggvidsson rămase o clipită cu gura căscată.

— Stăpânul meu a citit în cărţi vestite că islandezii sunt: *primo*, hoţi; *secundo*, mincinoşi; *tertio,* lăudăroşi; *quarto,* păduchioşi; *quinto*

beţivani; *sexto,* desfrânaţi; *septimo,* laşi şi nepotriviţi pentru slujbele războiului.

Toate aceste le grăise adjutantul fără a se clinti nicicum, în vreme ce polcovnicul continua să-şi rânjească dinţii şi să se holbeze la Jón Hreggvidsson.

— E adevărat?

Jón Hreggvidsson înghiţi puţin scuipat, pentru a-şi umezi gâtlejul.

Adjutantul ridică glasul şi repetă:

— E adevărat?

Jón Hreggvidsson se îndreptă din şale şi spuse:

— Strămoşul meu, Gunnar din Hlídarendi, era înalt de doisprezece coţi.

Polcovnicul şopti ceva adjutantului, şi adjutantul spuse tare:

— Stăpânul meu spune că oricine minte, aflându-se sub steag, e osândit a fi tras pe roată.

— Doişpce coţi, repetă Jón Hreggvidsson. Nu-mi iau vorba îndărăt. Şi a trăit trei sute de ani. Purta un inel de aur prins în jurul frunţii. Suliţa lui avea cel mai frumos răsunet care s-a auzit cândva în miazănoapte. Iar fecioarele noastre sunt tinere şi trase ca prin inel şi vin noaptea şi dezleagă oamenii din cătuşe şi li se zice fecioare luminoase şi se povesteşte că au trup de zâne.

XVI

La Kopenhaga, în faţa porţii unei case cu înfăţişare arătoasă, stă un oştean îmbrăcat cu o tunică destul de nouă, strânsă cu centiron în jurul mijlocului, cu cizme răsfrânte, cu pălărie ostăşească neagră, dar fără arme. După ce se opreşte o clipă dinaintea casei, păşeşte nehotărât în sus şi-n jos, apoi se urcă cu paşi furişaţi pe scările de piatră şi rămâne locului multă vreme, pe ultimă treaptă, cu genunchii puţin îndoiţi; se uită la coama acoperişului trainic şi ţine pumnii strânşi peste degetele mari de la mâini. La uşă atârnă un inel de bronz cu un cap de ciocan, care se poate mişca în sus şi în jos, iar dedesubt, se află o mică nicovală care scoate un sunet pătrunzător, ce poate fi auzit până în casă; străinul nu se pricepe însă la acest meşteşug şi bate de trei ori cu pumnul în uşă. Aşteaptă o clipă, dar nimeni dinăuntru nu iese. Bate încă o dată, tot atât de tare, dar fără mai mult noroc. În cele din urmă, ostaşul se înfurie şi începe să bubuie cu pumnii din toate puterile în uşa de stejar.

În sfârşit, uşa se deschide puţin, şi în crăpătura ei se iveşte o femeie pitică, cocoşată, cu falca de jos ieşită în afară şi sprijinită în piept, cu braţe uscate, prea lungi, şi cu degete sfrijite. Se uită cu răutate la oştean. El dă bineţe în limba daneză. Ea răspunde cu voce şuierătoare şi-i porunceşte acestui drac oacheş s-o şteargă cât mai repede de-acolo.

— Arnas e acasă? întreabă el.

La început, femeia rămâne fără grai, uimită să audă că un oştean de rând îndrăzneşte să ia în gură numele unui asemenea bărbat, şi încă pe pragul propriei lui case; după ce-i trece întrucâtva uluiala, boscorodeşte ceva în graiul Germaniei de nord, şi oşteanul pare să-nţeleagă că-i zice, pe limba aceea,

drac negru. Când însă ea vrea să închidă uşa, el îşi bagă piciorul în crăpătura canaturilor. Ea se opreşte câteva clipe în uşă, dar îşi dă seama că forţa e mai puternică decât dreptul, şi dispare în casă. El îşi trage piciorul îndărăt, dar nu are destulă îndrăzneală s-o urmeze pe femeie. Astfel trece o bucată de vreme.

În casă e linişte, şi oşteanul nu se mişcă din loc. În sfârşit, aude un fâşâit uşor îndărătul crăpăturii uşii. Apare un ochi, apoi un nas subţire, pufnind.

— Ce s-a întâmplat? aude el pe cineva şuierând în islandeză.

În prima clipa, soldatul nu se dumereşte bine în ce limbă i s-a vorbit şi salută în daneză:

— Bună ziua.

— Ce s-a întâmplat? şuieră glasul din nou.

— Nu s-a întâmplat nimic, răspunde oşteanul în islandeză.

Atunci uşa se deschide.

În prag se iveşte un islandez, cu faţa prelungă, cu un păr cam zburlit, blond-roşcat, cu ochi bleojdiţi de oaie, cu gene fără culoare, cu sprâncene rare, tremurând uşor. Mânecile hainei sunt roase. De bună seamă că omul nu e destul de arătos pentru a fi servitorul unei persoane de neam, deşi făptura lui nu pare să fie a unui om de rând. El pufăie şi pufneşte pe nas, clipeşte din ochi, îşi dă capul pe spate, de parcă ar vrea să alunge un ţânţar, şi-şi freacă mereu nasul, cu degetul arătător; apoi începe deodată să se scarpine cu glezna unuia din picioare de pulpa celuilalt. Greu ţi-ai fi dat seama dacă era tânăr sau bătrân.

— Cine eşti, omule? întrebă islandezul.

— Mă numesc Jón Hreggvidsson, de fel de la Rein, din Akranes, spuse oşteanul.

— Bună ziua, Jón, spuse islandezul şi-i dete mâna. Frumos. Şi ai intrat simbriaş la oaste?

— Am bătut drum lung; m-au luat cu arcanul la Glückstadt, în Holstein, spuse Jón Hreggvidsson.

— Îi pasc fără milă pe vagabonzi, glăsui islandezul. Era mai bine să fi rămas la Akranes. Bine şi frumos. Altminteri, ai cumva treabă cu Jón Marteinsson?

Jón Hreggvidsson tăgădui că ar cunoaşte pe cineva cu numele ăsta, dar spuse în schimb că are de adus o solie lui Arnas Arnaeus.

— Sau am greşit crezând că e stăpânul casei ăsteia?

— Nu-l cunoşti pe Jón Marteinsson, bine, bine, spuse islandezul. Şi eşti de fel din Skagi. Ce mai veşti-poveşti pe la Akranes?

— Ei, merge aşa şi-aşa, răspunse Jón Hreggvidsson.

— N-a avut nimeni vise ciudate?

— Pe cât mi-aduc aminte, nu, afară doar de copii, care visează noaptea ce se întâmplă a doua zi. Şi muierile simt după picioare când vântul vrea să se-ntoarcă spre miazănoapte-răsărit, spuse Jón Hreggvidsson. Cine eşti tu?

— Mă cheamă Jón Gudmundsson din Grindavik, numit şi Grinvicensis, răspunse cel întrebat. Sunt socotit, fără îndoială, *doctus in vetere lingua septentrionali*[47], dar marea mea iubire este *scientia mirabilium rerum*[48]. După cum am spus: bine. N-ai cumva din întâmplare ceva nou de istorisit? N-ai băgat de seamă nimic ciudat? Nu s-au arătat niscaiva făpturi ciudate sau alte asemenea năluciri la Hvalfjardarströnd?

— Din câte ştiu eu, nu, răspunde Jón Hreggvidsson. Ce-i drept, oamenilor le ies adesea înainte, la Akranes, nişte iazme ale mării, ba câteodată chiar duhuri rele, dar întâmplări de-astea nu mai sunt socotite acolo ca noutăţi, nici măcar când unii oameni ajung să se lupte cu ele. Dar fiindcă tocmai vorbim despre iazme, aici în uşă a fost adineaori o sperietoare de păsări, o corcitură de iazmă şi de statu-palmă, deşi cu chip de femeie, şi rareori am simţit asemenea groază înaintea

vreunei făpturi vii. Mi-a zis pe nemţeşte drac negru când am întrebat-o de stăpânul casei.

La aceste vorbe, islandezul Grinvicensis pufni şi se cutremură ţinându-şi râsul, apoi îşi scărpină pulpa stângă cu ţurloiul drept şi dimpotrivă. Când îşi recăpătă graiul, rosti:

— Vreau să-l rog pe compatriotul meu să ia aminte, dacă vrea cumva să vorbească cu stăpânul şi maestrul meu, că stăpânul şi maestrul meu nu e un ţăran, ca oamenii din Islanda, oricât va fi fiind domnia-sa bărbat islandez, ci este un preanobil şi preadistins domn, *assessor în consistorio, professor philosophiae et antiquitatum Danicarum*[49] şi preaînvăţatul cancelar al maiestăţii-sale crăieşti. Şi de aici urmează că soţia şi preagingaşa dumisale iubită, stăpâna mea, este de neam mare şi se cade s-o întâmpinăm cu vorbe potrivite şi pline de cinstire, nu cu vorbe de ocară şi bătaie de joc. Sau, atunci, cine este acela care te trimite pe tine, un oştean de rând, la dascălul meu?

— Asta e taina mea, spuse Jón Hreggvidsson.

— Bine, bine. Dar atunci ce carte sau dovadă din partea unui alt boier de neam mare ai în mâini, din care să se vadă că trebuie să vorbeşti cu maestrul meu?

— Am în mâinile mele scrisoare şi dovadă, pe care numai el le-ar putea înţelege.

— Aha, nu cumva o fi vreun şiretlic, n-o fi născocit ceva ticălosul şi împieliţatul de Jón Marteinsson, pentru a pune mâna pe bucoavne şi bani? spuse islandezul Grinvicensis. Sau fi-voi învrednicit eu, învăţăcelul *in antiquitatum*[50] al maestrului meu, să capăt învoirea a arunca o privire asupra acestei dovezi?

Jón Hreggvidsson spuse:

— Această dovadă n-o voi arăta nimănui altuia decât dumisale. Mi-am cusut-o, la Trékyllisvik, în zdrenţele mele. Şi când m-am făcut oştean, am vârât-o în ciubotă. Lotrii m-au socotit drojdia lumii, de aceea niciunul n-a gândit că duc cu mine

un lucru de preţ. Poţi să-i spui asta stăpânului tău. Cu acest lucru de preţ mi-aş fi putut răscumpăra viaţa de mai multe ori, dar am vrut mai degrabă să îndur în Olanda foame şi bătăi, să-mi primejduiesc în Germania viaţa prin spânzurătoare şi să fiu vârât la Glückstadt în straiele astea silnice.

De rândul ăsta, învăţatul islandez ieşi cu totul afară din casă, închise uşa în urma lui şi-l pofti pe Jón Hreggvidsson să-l însoţească până după colt, în spatele casei. Ajunseră într-o grădină în care se înşirau pomi înalţi, cu crengi negre, golaşe şi încărcate de chiciură. Îl pofti pe oaspe să şadă pe o bancă înveşmântată în gheaţă. După aceea iscodi pe după colţ şi cercetă în dosul pomilor şi tufişurilor, pentru a fi sigur că nu se află vrăjmaş prin apropiere, se-ntoarse apoi îndărăt şi se aşeză pe bancă.

— Cum am spus, bine... turui el din nou, cu acelaşi glas de dascăl, plin până peste cap de gândurile lui savante.

Din păcate, adăugă el, încă nu i s-a ivit prilejul să cerceteze lumea cu înşişi ochii săi, afară doar într-o călătorie pe care a făcut-o ca elev, de la Grindavik la Skálholt, şi atunci a încercat, pe măsura puterilor lui, să-şi însemneze şi să cerceteze nişte întâmplări ciudate, de necrezut şi de neînţeles, anume la Krysuvik, Herdisarvik şi Selvogur. De altă parte, mai spuse el, s-a străduit toată vremea să agonisească învăţătură şi cunoştinţe de la persoane încercate, fie de neam, fie de rând şi munceşte la mai multe cărţi asupra acestor probleme. Aşadar, acum când a înţeles că Jón Hreggvidsson e un bărbat care cunoaşte bine Nemţia, tare ar vrea să afle dacă e adevărat ce se spune, cum că în codrii sălbatici ai ţării aceleia mai vieţuiesc încă animale, pe jumătate oameni, pe jumătate cai, care se cheamă centauri.

Jón Hreggvidsson spuse însă, că nu i-a ieşit încă niciodată în cale o astfel de făptură, dar că în schimb s-a luptat în Germania cu un om spânzurat.

Deodată învăţatul islandez îl întrerupse şi zise că a avut destule buclucuri din cauza unor astfel de însemnări, fiindcă înfumuraţii savanţi de-aici din Kopenhaga – printre care Jón Marteinsson nu e cel din urmă – obişnuiesc să acuze oamenii care vorbesc despre strigoi că sunt superstiţioşi şi-i ţin drept mincinoşi; de altfel, apariţia oamenilor morţi aici, pe pământ, nu ţine de domeniul istoriei naturale şi nici măcar de *mirabilia.* Cu lucruri de-astea n-au decât s-o scoată la capăt teologii. În schimb, ar vrea să-l întrebe pe Jón Hreggvidsson dacă n-a avut a face cu uriaşi, pentru că tocmai are în lucru un mic studiu în latineşte asupra acestei probleme. Ştie cumva ţăranul dacă au fost găsite în pământ schelete de uriaşi pe păşunile munţilor sau pe pajiştile din faţa Borgarfjordului? El mai spuse că străinii pun mare preţ pe dovezile aduse în cărţi. Jón Hreggvidsson tăgădui şi spuse că el crede că asemenea ciolane de mort sunt moi pe dinăuntru, astfel că putrezesc repede. În schimb, spuse ţăranul, nu mai departe decât anul trecut, el s-a luat la trântă cu o uriaşă vie, pe câmpia Tvidaegra; îi povesti în amănunt întâlnirea sa cu femeia cea uriaşă şi cum până la urmă l-a aţâţat să-şi dovedească virtutea bărbătească faţă de ea. Învăţatul islandez găsi întâmplarea foarte interesantă, şi, o dată cu această noutate, crescu în ochii lui, nu puţin, respectul pentru oştean. El îi declară că va înscrie această povestire, cât se poate de exact, în cartea lui *De gigantibus Islandiae*[51].

— Dar ce voiam să mai spun, zise el, oare n-ai auzit nimic despre acel copil, dacă i se poate spune astfel, care avea gura în piept şi care a văzut lumina zilei, cu doi ani în urmă, la Aerlaekjarsel, în Flói?

Despre asta Jón Hreggvidsson cu adevărat nu ştia nimic. În schimb, putu să istorisească despre un miel cu cioc de pasăre, care fusese fătat, cu trei ani înainte, la Belgsholt, în Myrar. Învăţatul islandez se arătă plin de interes şi faţă de această

ştire şi hotărî să o amintească în a sa *Physica Islandiae*[52]; apoi mărturisi că Jón Hreggvidsson, deşi e un om din popor, pare să ştie multe lucruri şi pare a fi plin de pricepere, ba chiar, după cât arată, un om destul de cinstit.

— Totuşi, adăugă el, nu cred că maestrul meu o să binevoiască să stea de vorbă cu o fiinţă atât de neînsemnată. Am să încerc să-ţi fiu însă mijlocitor, dacă nu cumva ţi-ai scos din cap povestea asta.

Dar, cum nu era cazul, învăţatul islandez se duse pufnind şi încovoiat sub apăsarea acestei mari răspunderi şi intră iarăşi în casă, pentru a înfăţişa dorinţa oaspelui.

Abia dispăruse, când Jón Hreggvidsson auzi lângă el pe bancă, un căscat; când se întoarse, văzu că un bărbat se aşezase alături, dar aşa, pe neaşteptate, de parcă picase din cer o dată cu chiciura, fiindcă nu-l văzuse venind nici pe portiţa grădinii, nici din casă, nici sărind peste zăplazul grădinii şi nici de prin tufişuri sau din dosul pomilor, pentru că era sigur că acolo nu fusese nimeni ascuns.

Se priviră o clipă unul pe altul. Omul era vânăt de ger şi îşi vârî mâinile în mâneci.

— Ce ţară blestemată! Plouă şi pe ger, spuse cel care căzuse din nori şi-şi supse buza de sus, petrecând peste ea pe cea de jos.

— Cine eşti, omule? întrebă Jón Hreggvidsson.

— Ho, n-am ajuns atât de departe, rosti străinul, care pipăia cu degetele cizmele ţăranului. Nu vrei să schimbăm cizmele? Îţi mai dau pe deasupra şi cuţitul meu.

— Cizmele sunt ale majestăţii-sale, îl înştiinţă Jón Hreggvidsson.

— Puţin îmi pasă de majestatea-sa! spuse străinul nepăsător, dar fără patimă.

— N-are decât să nu-ţi pese, camarade, rânji Jón Hreggvidsson.

— Ei, atunci hai să schimbăm cuţitele; decât nimic, e bine şi atât, spuse celălalt. Pe nevăzute şi

fără niciun adaus pe deasupra.

— Nu cumpăr nimic pe nevăzute, se împotrivi Jón Hreggvidsson.

— Îţi arăt plăselele cuţitului meu, zise omul.

Şi le schimbară apoi îndată. Cuţitul omului era un obiect minunat; pe când custura lui Jón Hreggvidsson era o limbă de fier ruginit.

— Totdeauna eu sunt cel care iese păcălit. Toţi mă trag pe sfoară. Dar nu face nimic. Acuma hai să ne sculăm şi să mergem la „Kirsten Doktors", ca să facem rost de-o oală de bere, în schimbul cuţitului.

— Care cuţit? întrebă Jón Hreggvidsson.

— Cuţitul meu, spuse omul.

— Aşa cum s-au întors treburile, e al meu, rosti Jón Hreggvidsson. Eu nu-mi beau cuţitul. Dar, dacă tu vrei, n-ai decât să bei bere pentru bucata aia de fier ruginit cât ţi-o fi poftă!

— Aşadar, nu e minciună ce se povesteşte despre tine, Jón Hreggvidsson de la Rein, spuse străinul. Se pare că nu eşti numai un ucigaş, un lotru, ci un adevărat ticălos. Îmi dai voie să te-ntreb, ce tot învârteşti pe dinaintea casei ăsteia nenorocite?

— După cele ce văd, şi tu eşti un calic... vorbi Jón Hreggvidsson. Ce ai în picioare, dacă-mi dai voie să te-ntreb? Astea sunt încălţări? Şi de ce-ţi îndeşi labele în mâneci? Dar casa unde ţi-e?

— Casa mea e un adevărat palat, pe lângă casa ta, spuse omul, dar mutra i se bleojdi, semănând cu o mârţoagă bătrână..

— Cred, spuse Jón Hreggvidsson, că niciun islandez, de la zămislirea lumii şi până acum, n-a avut o casă atât de strălucitoare ca asta şi, cu toate acestea, după vechile saga, mulţi oameni aveau case bune.

Dar străinul nu-şi puse lacăt gurii. Simţea parcă nevoie să-şi verse focul; vorbea iute, cu glas piţigăiat, oarecum ţipător, şi rostea cuvinte neînţelese, de parcă citea dintr-un ceaslov.

— Unii regi din basme au dat tot ce aveau în schimbul unui mărgăritar. Şi câţi tineri sărmani nu şi-au pus viaţa în joc pentru o domniţă şi nu s-au aruncat în grele aventuri pentru a dobândi împărăţia?! Să presupunem că unii regi ai mărilor şi unii vikingi s-au culcat cu vrăjitoare atunci când au fost izgoniţi spre miazănoapte, către Gestrekaland sau Jötunheimar; acelaşi lucru s-a petrecut şi cu viteji vestiţi ca Hálfdan Brönufostri, Illugi Gridafostri şi chiar cu Örvar-Oddur, şi faima lor n-a fost păgubită cu nimic. Dar să-ţi vinzi şi mărgăritarul, şi domniţa, şi pe deasupra şi împărăţia, pentru o vrăjitoare, un astfel de *exemplum* nu întâlneşti în toată *antiquitatibus!*

În clipa aceea învăţatul islandez Grinvicensis ieşi din nou din casă. Când dădu cu ochii de noul-sosit şezând alături de celălalt, îşi ridică mâinile-n sus pe jumătate, plin de groază, le lăsă apoi să cadă-n jos, fără vlagă, ca şi cum n-ar mai fi ştiut ce trebuie să facă.

— Ah, cum de nu m-am gândit la asta? spuse el. Jón Marteinsson, îţi poruncesc să-mi dai îndărăt *Historiam litterariam*[53], pe care mi-ai furat-o într-o zi de sărbătoare. Jón Hreggvidsson, bine, poţi să-l găseşti pe maestrul meu în sala cărţilor, dar mai întâi să-mi spui ce ticăloşii a mai pus la cale nemernicul ăsta?

— Am făcut schimb de cuţite, spuse Jón Hreggvidsson, şi arătă cuţitul.

— Ia te uită! nici prin cap nu-mi trăsnea: ăsta-i cuţitul pe care nu-l găsea maestrul meu azi-dimineaţă! şi smulse cuţitul lui Jón Hreggvidsson din mână.

Jón Marteinsson căscă plictisit, că şi cum toate astea nu l-ar fi privit deloc. Jón Hreggvidsson auzi, în timp ce intra în casă, cum omul acela îl ruga pe înţeleptul Grinvicensis să-i împrumute ceva bani pentru o cană cu bere.

XVII

— Bună ziua, Jón Hreggvidsson, şi bine ai venit din călătorie, spuse Arnas Arnaeus încet, grav şi liniştit, ca o fiinţă atotştiutoare, care vorbeşte într-o zi limpede de vară de pe o stâncă neagră şi care cunoaşte păţaniile drumeţului dintru început.

Ţăranul însă nu era lămurit pe deplin dacă în adâncul acestui glas răsuna bătaie de joc sau prietenie.

Încăperea era mare şi înaltă, iar pereţii, acoperiţi cu rafturi înţesate de tomuri de la podea până-n tavan, aşa încât trebuia să te foloseşti de-o scară, ca într-un şopron pentru fân, dacă voiai să ajungi până la despărţiturile cele mai de sus. Ferestrele erau aşezate la înălţime, pe pereţi, având ochiuri mici prinse în plumb, care lăsau să pătrundă prin ele atât de puţină lumină, încât trebuia să ardă necontenit o feştilă subţire de seu pe măsuţa de scris. Într-un ungher întunecos, în jurul unei mese uriaşe de stejar, se înşirau mai multe jilţuri cu spătare înalte; pe masă era o cană cu mai multe ulcele de pământ. În celălalt ungher se afla statuia unui om sau a unui zeu; o sobă de lut ars şi smălţuit, caldă încă, străjuia în cel de al treilea ungher.

Stăpânul casei sili pe oaspe să şadă într-un jilţ. Acolo, în ungherul de lângă masă, se afla, aşezat pe o capra de lemn, un poloboc. El dete drumul cepului, lăsă să curgă într-o ulcică, bere spumoasă de Rostock şi o împinse dinaintea ţăranului.

— Udă-ţi gâtlejul, Jón Hreggvidsson.

Omul mulţumi şi bău. Era nespus de însetat. După ce o dete de duşcă, oftă înveselit, trase pe nări mirozna de bere şi-şi linse mustaţa. Arnas Arnaeus se uită la el.

Apoi, cum oaspele şovăia să-şi dea pe faţă solia, îl întrebă:

— Ce vrei de la mine, Jón Hreggvidsson?

Atunci Jón Hreggvidsson se aplecă şi începu să-şi descalţe o cizmă.

— Eşti ud la picioare? întrebă Arnaeus.

— Nu, spuse Jón Hreggvidsson.

— Te-ai vătămat la vreun deget? întrebă Arnaeus.

— Nu, spuse Jón Hreggvidsson.

Piciorul lui era înfăşurat, înăuntrul cizmei, în obiele, şi după ce le scoase, se dovedi că avea un inel de aur pe unul din degetele de la picior. Trase inelul, îl zvântă, ştergându-l pe nădragi, şi-l întinse lui Arnaeus.

Arnas aruncă o privire de gheaţă asupra inelului şi, când îl întrebă pe oaspe în ce chip a pus mâna pe inel, vocea lui părea gâtuită, de parcă el însuşi se pierduse în adâncul depărtărilor.

— Fecioara luminoasă, spuse Jón Hreggvidsson, fecioara luminoasă m-a rugat să vă spun...

— Destul! porunci Arnas Arnaeus şi puse inelul pe masă în faţa oaspelui.

— Fecioara luminoasă m-a rugat să vă spun... repetă oaspele.

Dar stăpânul casei îl întrerupse din nou:

— Destul!

Jón Hreggvidsson căută în sus la Arnaeus şi, pentru prima oară, i se strânse puţintel inima. De un lucru doar era sigur: la capătul călătoriei sale nu i se îngăduia să dea glas soliei pe care o tăinuise cu grijă în adâncul cugetului, în cuprinsul acestui lung colind, departe de meleagurile lui; şi el nu va îndrăzni să rostească acele vorbe care-i fuseseră încredinţate. Tăcu.

— Am auzit că ai fi omorât un om, Jón Hreggvidsson, spuse Arnaeus. Aşa e?

Jón Hreggvidsson se îndreptă uşor în jilţ şi răspunse:

— Am omorât eu un om, sau nu l-am omorât? Cine a omorât un om şi cine n-a omorât? Când

omori un om şi când nu-l omori? Să mă ia dracu, n-am omorât niciun om! Şi totuşi aşa e.

— Ce potop ciudat de vorbe, spuse Arnas Arnaeus, fără însă ca gura lui să se încreţească într-un zâmbet. Nu se mai uita la inel, ci privea la Jón Hreggvidsson fără întrerupere.

— Crezi că tu eşti acela care i-a dat lovitura de moarte? întrebă el în sfârşit.

Jón Hreggvidsson răspunse:

— Nu, aproape că-mi vine uneori să zic: din păcate.

— Nu te înţeleg, spuse Arnas Arnaeus. Am văzut în hrisoavele sosite din Islanda că ai fost adus înaintea judeţului pentru omor şi că ai fost osândit anul trecut, la Thing-ul întregii ţări, dar că ai scăpat într-un fel nelămurit din cătuşe. Acum te întreb, care e adevărul în pricina ta? că eu n-am priceput nimic!

Atunci Jón Hreggvidsson începu să dea totul pe faţă, toate treburile lui cu Dumnezeu şi cu regele, începând din ziua în care a furat un cap de sfoară, pentru a se folosi de ea la pescuit, în primăvara aceea de foamete, şi cum a fost băgat pentru atâta lucru la pârnaia sclavilor; mai departe, cum a ajutat, cu doi ani în urmă să se spargă clopotul ţării pentru prea-milostivul crai; şi cum, în ziua aceea, nu şi-a putut ţine limba în frâu, când pălăvrăgea cu gâdele regelui, din care pricină a fost bătut cu gârbaciul, lucru ştiut de stăpânul său, fiindcă a venit la el, în coliba lui de la Rein, a doua zi după ce suferise pedeapsa; mai departe, despre plecarea în miez de noapte, cu gâdele Sigurdur Snorrason, şi despre deşteptarea lui, a lui Jón Hreggvidsson, în vecinătate – trezitoare de bănuieli – cu trupul neînsufleţit; mai departe, despre viaţa lui la Bessastadir, în răstimpul acelei nesfârşite nopţi din hrubă, lipsit de lumina Domnului-Dumnezeului nostru, afară doar de o fărâmă la Crăciun şi la Paşti; apoi despre hotărârea judecăţii de la Thingvellir de pe Öxarelf, acel loc unde oamenii

sărmani ai Islandei au trebuit să sufere cele mai cumplite chinuri şi înjosiri; şi despre acea noapte din ajunul împlinirii osândei, când cătuşele i-au fost desfăcute, când a căpătat un inel şi totodată porunca să-l caute pe stăpânul lui şi să-l roage să-i mântuie viaţa; despre călătoria lui, din clipa în care Islanda s-a mistuit dincolo de talazurile mării şi în care el şi-a blestemat ţara, până când, după nenumărate păţanii prin împărăţiile lumii, a ajuns în sala aceasta. El, o prizărită şi neînsemnată făptură omenească din Skagi, venea s-o roage de iertare pe preamilostiva-sa majestate, ca să poată purta şi mai departe de grijă sărmanei lui case.

Arnas Arnaeus i-a ascultat istorisirea. Când cel din urmă cuvânt fu rostit, el păşi până-n celălalt capăt al încăperii, îşi drese glasul şi se întoarse îndărăt:

— Întocmai după cum credeam, începu el cu glas tărăgănat şi privi pe-alături de oaspele său, ca şi cum ar fi purces să se gândească la altceva. Când m-am fericit astă-toamnă, citind la cancelarie copii de pe hrisoavele judecăţii în pricina ta, mi-a fost tare greu să-mi fac o părere, având în mână arătările martorilor care stau la baza hotărârii. N-am putut desprinde o legătura lămurită între osândă şi cercetările înainte-mergătoare în această pricină. Cu alte cuvinte, părea să fie una din acele desăvârşite hotărâri pe care înţelepţii noştri părinţi şi stâlpi ai ţării, de acasă de la noi, se văd nevoiţi a le rosti dintr-un motiv mai întemeiat decât din dorinţa de-a împlini dreptatea.

Jón Hreggvidsson întrebă atunci dacă prietenul regelui şi soţul de ospeţe al grofilor n-ar putea mijloci ca pricina lui să fie cercetată din nou şi să se rostească, aici la Kopenhaga, o altă hotărâre, mai bună.

Arnas Arnaeus îşi reluă preumblarea prin cămara lui, apoi se întoarse la loc.

— Din păcate, spuse el, n-ai nimerit înaintea adevăratului faur, Jón Hreggvidsson. În acest regat

eu nu sunt păzitorul legii şi al dreptăţii nici prin meserie şi nici prin dregătoria mea. Eu sunt un biet prieten al hârţoagelor. Arătă cu mâna către pereţii sălii acoperiţi cu tomuri, şi privi spre ţăran cu ochi care sticleau ciudat; adăugă însă: Scrierile astea le-am cumpărat.

Jón Hreggvidsson privi cu gura căscată la şirurile de ceasloave.

— Dacă aţi putut agonisi atâtea scrieri de preţ, nu poate fi greu să spuneţi o vorbă prin care să fie dobândită mila pentru Jón Hreggvidsson, spuse el într-un târziu.

— În pricina ta, omul Jón Hreggvidsson n-are nicio însemnătate, spuse Arnas Arnaeus prinzând a zâmbi.

— Ce? întrebă Jón Hreggvidsson.

— Pricina ta nu se învârteşte atât în jurul tău, Jón Hreggvidsson. E o cauză mult mai mare. Ce însemnătate poate să aibă dacă scăfârlia unui biet calic este răscumpărată întru libertate? Un neam nu trăieşte din milă.

— Acela care poartă ciubota ştie mai bine unde îl bate, spuse Jón Hreggvidsson. Ştiu bine că în vremurile vechi nu era o faptă bărbătească să ceri milă. Dar ce putere are un biet calic, nevoit să lupte singur pentru viaţa lui împotriva lumii întregi?

Arnas Arnaeus cătă din nou iscoditor la acest om care fusese biciuit la Kjalardalur, pus în lanţuri la Bessastadir, osândit la moarte pe Öxarelf; bruftuit pe făgaşurile Olandei, trimis la spânzurătoare de nemţi, prins cu arcanul la Glückstadt şi vârât cu sila în straie de oştean, şi care şedea acum aici ca oaspete, alături de ciubotele lui, ciubotele regelui, şi voia să trăiască.

— Dacă pricina ta s-a sfârşit prost, vorbi Arnas Arnaeus, atunci cel mai nimerit lucru e să ceri tu singur să te înfăţişezi înaintea regelui şi să-i spui din gură că te rogi pentru o nouă cercetare şi o redeschidere a pricinii tale. Regele n-are nimic

împotrivă să-şi vadă supuşii la faţă şi le împlineşte cu plăcere şi bunăvoinţă dorinţele, bineînţeles dacă le socoteşte drepte şi bine întemeiate. Dar nu mă amesteca în pricina asta. Căci n-ar ajuta la nimic dacă te-aş izbăvi numai pe tine. Şi ar fi un rău folos pentru toţi dacă m-aş ruga, în acel loc pentru lucruri mărunte.

— Ei... spuse Jón Hreggvidsson abătut. Aşadar, din asta n-a ieşit mai mult. Pentru nimica, pentru nimica toată am petrecut o noapte sub spânzurat! Şi uite aici, în faţa mea, semnul recunoaşterii. Poate că nu cer prea mult dacă vă rog să-mi mai daţi o cană cu bere.

Arnas Arnaeus mai turnă o cană plină şi-l lăsă pe om s-o dea de duşcă.

— Nu sunt mânat de-o pornire neprietenoasă împotriva ta, Jón Hreggvidsson, spuse el. Dar simt o pornire mult mai prietenoasă pentru mama ta, care a păstrat şase foi scrise din *Skálda,* şi asta o să-ţi fie acuma de priinţă, chiar dacă nu-ţi dau decât un neînsemnat lucru. Inelul din faţa ta a împodobit cândva mâna unei jupânese de neam din Ţara de la miazăzi. Într-o noapte de vară, pe Breidafjord, am avut parte să-l pun pe degetul unei alte crăiese. Iată că mi l-a trimis îndărăt. Ţi-l dăruiesc ţie. Giuvaerul acesta, pe care reginele îl numeau bunul lor inel de aur, balaurul care-şi înghite propria lui coadă, ţi-l dăruiesc ţie acum. Cumpără-ţi o oală de bere în schimbul lui.

— Ce caută oşteanul acesta aici? Nu l-am alungat eu din casă?

Vrăjitoarea cu ghebul intrase în sală. Mutra aceea prelungă, cu părul strâns deasupra, ca un turn, şi cu falca de jos repezită înainte, ca un promontoriu stâncos în mare, părea o gură crescută în mijlocul pieptului.

— Scumpa mea, spuse Arnaeus, păşind către femeie şi mângâindu-i lin obrazul prelung. Ce bine că ai venit!

— De ce a lepădat oşteanul cizmele aici în casă? întrebă vrăjitoarea.

— Îl băteau la picioare, draga mea, îi răspunse soţul, drăgostind-o mai departe. E un islandez, a venit să mă vadă.

— De bună seamă că e un islandez, că doar s-a răspândit duhoarea lui prin toată casa. Şi pesemne cerşeşte, prin viu grai, ceva de pomană, aşa cum fac toţi islandezii, acasă sau printre străini, fie că au pe ei un pieptar de lână, fie o manta sau o tunică de oştean. Nu ţi-e destul, iubitul meu, că te chinuieşti cu nebunul de Johann Grindevigen şi cu diavolul aceia împieliţat de Marteinsen? Nu mai departe decât ieri, tartorul ăla de Marteinsen mi-a furat mândreţe de cocoşi, doi deodată, iar azi-dimineaţă l-am văzut dând iarăşi târcoale prin grădină! Şi acum mai aduni şi alte făpturi din acest neam îngrozitor?! În timpul acestei jumătăţi de an de când sunt nevasta dumitale, a trebuit să cumpăr mai multă levănţică decât în tot timpul primei mele căsnicii.

— O, scumpa mea, e doar sărmanul meu popor, rosti preaînvăţatul secretar al arhivelor, *assessor consistorii* şi *professor antiquitatum Danicarum,* şi continuă să-şi alinte nevasta, deşi cu oarecare tristeţe.

XVIII

Jón Hreggvidsson mergea pe uliţă la voia întâmplării şi nu ştia de ce să se apuce, că doar avea învoire pentru toată ziua. Ar fi intrat cu plăcere într-o crâşmă, să-şi potolească setea, dar n-avea decât câţiva şilingi. Se opri şovăind la un colţ de uliţă; tot felul de oameni treceau pe lângă el. Deodată unul din ei începu a-i vorbi.

— Ce? tresări Jón Hreggvidsson.

— Ţi-am spus doar că n-o să-ţi ajute mare lucru, spuse omul acela nepăsător.

Jón Hreggvidsson nu răspunse nimic.

— Eh, îl înţeleg, bietul de el… stărui celălalt.

— Pe cine? întrebă Jón Hreggvidsson.

— De bună seamă că pe Arni, biata puşlama spuse omul.

— Ai furat găinile soţiei lui! strigă Jón Hreggvidsson.

— Mă c... pe ele! A moştenit de la întâiul ei bărbat o moşie în Seeland, spuse Jón Marteinsson. Nici nu mai vorbesc de casele din oraş, de corăbiile de pe mări şi de polobocul plin cu aur de-acasă. Dar ia ascultă, camarade, n-are niciun rost să ne învârtim pe aici, pe stradă. Nu vrei să mergi mai bine la „Kirsten Doktors” şi să bem o cană cu bere?

— La asta m-am gândit şi eu, spuse Jón Hreggvidsson. Dar nu prea ştiam bine dacă am destui sfanţi.

— Nu face nimica, spuse Jón Marteinsson. La „Kirsten Doktors” te omeneşte bine câtă vreme ai cizme ca lumea în picioare.

Merseră la hanul „Kirsten Doktors” şi li se dete bere de Lübeck.

Acolo ieşi la iveală că islandezii din Kopenhaga cunoşteau bine pricina lui Jón Hreggvidsson şi fuga lui de la Thingvellir de pe Öxarelf, din

primăvara trecută. Despre cele ce pătimise mai apoi se ştia, în schimb, mai puţin, despre cele întâmplate până când apăruse aici, ca războinic în simbria regelui, mutat de la Glückstadt la Kopenhaga. Acum, la o ulcică cu bere, aventurierul îşi povesti păţaniile lui de călătorie. De bună seamă că se feri să amintească felul cum a fost izbăvit din lanţuri, că doar nu voia să dea în vileag pe nimeni; povesti numai cum inelul acesta frumos de aur i-a fost înmânat de-o doamnă aleasă, ca să-l dea bărbatului care este azi cel mai nobil printre toţi islandezii, cu rugămintea să se îngrijească de milă şi iertare pentru el. După aceea povesti fără înconjur noului său prieten cum se desfăşurase solia lui pe lângă bărbatul cel vestit. Îngădui apoi lui Jón Marteinsson să privească inelul şi să-l cântărească în mână, pentru a-şi putea da seama de valoarea giuvaerului.

— Pff, am cunoscut femei de soi, chiar fete de episcop! spuse el. Târfele seamănă toate una cu alta. Dar acu hai să bem câte-un rachiu.

După ce li se aduse rachiu, şi-l deteră de duşcă, Jón Marteinsson vorbi:

— Acu hai să bem rachiu franţuzesc şi să mâncăm supă. Islanda s-a dus doară, s-a dus la fund, în mare.

Şi li se aduse rachiu franţuzesc şi supă.

Despre partea mea, ducă-se la fund, în mare, ori de câte ori o vrea! spuse Jón Hreggvidsson.

— S-a şi dus la fund! repetă Jón Marteinsson.

Cântară împreună: *„O, Jón, o Jón, astăzi plin, ieri plin şi mâine iarăşi plin!”*

Un om din crâşmă spuse tare că-ţi poţi da seama că sunt islandezi acolo. Un altul adăugă: „Se poate şi mirosi!”

— N-ar fi rău să se fi dus la fund, zise Jón Hreggvidsson.

— S-a dus la fund, întări Jón Marteinsson. Nu ţi-am spus o dată că s-a dus la fund?

Mai băură apoi rachiu, şi cât ce beau, cântau: *„O, Jón, o Jón, astăzi plin, ieri plin şi mâine iarăşi plin!”*

În cele din urmă, Jón Hreggvidsson îl rugă pe noul lui prieten, Jón Marteinsson, să pună o vorbă bună pe lângă rege şi grofi.

— Atunci trebuie să luăm friptură de vânat şi vin roşu franţuzesc, spuse Jón Marteinsson.

Li se aduse friptură de vânat, cu vin roşu franţuzesc. După ce Jón Hreggvidsson mâncă o vreme, înfipse cuţitul în tăblia mesei şi spuse:

— Am mâncat şi eu o dată pe săturate. Şi acum ţara mea începe să se înalţe din nou, pe încetul, din apă.

Jón Marteinsson se aplecă cu lăcomie asupra mâncării.

— S-a dus la fund, stărui el. A început să se scufunde când a fost pus ultimul punct după saga lui Njál. Niciodată n-a căzut o ţară atât de jos. Nicicând nu se mai poate ridica o ţară ca asta.

Jón Hreggvidsson spuse:

— A fost odată la Rein un om bătut cu gârbaciul. Şi atunci a venit Snaefrídur, soarele Islandei, şi s-a lipit, alintându-se, de cel mai ales cavaler al ţârii, acela care cunoaşte toate saga despre regii din toate vremurile; dar în spatele ei, în umbră, puteai vedea nenumărate chipuri leproase, şi acelea sunt ale mele. A fost odată la Thingvellir pe Öxarelf un om osândit la moarte. „Mâine ai să fii descăpăţânat”, mi s-a spus. Deschid ochii în miez de noapte, şi ea stă plecată asupra mea, bălaie, daurită, şi doar de-o palmă lată în şolduri; cu ochii aceia în care luceşte soarele; şi cu negru în jur. Ea împărăteşte peste noapte şi te izbăveşte. Ea este şi rămâne adevărata crăiasă din miazănoapte şi fecioara luminoasă cu trup de zână, chiar dac-o fi să fie înşelată; şi cu negru…

— Ho, nu mai termini odată cu *vanitati*[54]? spuse Jón Marteinsson. Dă-mi pace cât mănânc friptura asta de vânat şi beau vinul ăsta de Burgundia!

Mâncară mai departe. Când terminară cu friptura de vânat şi cu vinul de Burgundia şi când crâşmăriţa le puse dinainte punci în ulcele, Jón Marteinsson spuse:

— Acum vreau să-ţi povestesc cum te poţi culca cu o fată de episcop.

Se trase aproape de Jón Hreggvidsson, se rezemă de el şi-i lămuri ţăranului treaba în amănunte şi cu glas scăzut; se îndreptă apoi, întinse mâna şi încheie:

— Asta a fost tot.

Jón Hreggvidsson nu se tulbură însă prea mult. El spuse:

— Când mi-a dat adineaori inelul îndărăt, mi-am zis mie însumi, oare cine este cel mai sărac, Jón Hreggvidsson de la Rein sau el? Nu m-ar prinde mirarea dacă pe un asemenea om l-ar lovi o mare nenorocire.

Jón Marteinsson sări ca ars de pe locul lui, de parcă l-ar fi împuns cineva cu un bold, îşi încleştă pumnii slăbănogi şi împinse ameninţător bărbia lui ascuţită spre Jón Hreggvidsson; aerul nepăsător îi pierise de pe faţă:

— Îmi umbli acum cu blesteme, diavole?! strigă el. Dacă îndrăzneşti să rosteşti numele la care te-ai gândit, o să te rostogoleşti mort, cu numele acela pe buze!

Jón Hreggvidsson holbă ochii.

— Ştiu doar că nu mai departe decât adineaori i-ai spus „biata puşlama”, iar casa lui ai numit-o „nenorocită casă”.

— Îndrăzneşte numai să-i rosteşti numele! şuieră Jón Marteinsson.

— Trage-ţi botu-acasă, ca să pot scuipa, spuse Jón Hreggvidsson.

Dar, cum nu mai spuse nimic, Jón Marteinsson se trase îndărăt de lângă el şi se rezemă din nou.

— Nu lua de bune niciodată sporovăielile unui islandez treaz. Dumnezeu cel milostiv nu le-a făcut

parte islandezilor decât de un singur adevăr, şi ăsta se cheamă: rachiu!

Cântară apoi: „*O Jón, o Jón, astăzi plin, ieri plin* şi *mâine iarăşi plin!*”

Ceilalţi muşterii îi priveau îngroziţi şi cu scârbă.

Jón Marteinsson se adună din nou lângă Jón Hreggvidsson şi-i şopti:

— Am să-ţi spun o taină.

— Pff, nu mai vreau să aud nimic despre blestematele alea de fete de episcop!

— Nicio fată de episcop, spuse Jón Marteinsson. Pe viaţa mea!

Se rezemă apropiindu-se de urechea lui Jón Hreggvidsson şi-i şopti:

— Nu mai avem decât un singur bărbat.

— Avem un bărbat? Care? întrebă Jón Hreggvidsson.

— Numai bărbatul ăsta. Şi nimeni altul. Nimic!

— Nu te înţeleg, spuse Jón Hreggvidsson.

— A pus mâna pe toate, îşi urmă vorba Jón Marteinsson. Toate scrierile care au vreo însemnătate. Cele pe care nu le-a agonisit de prin poduri de biserici, sau din unghere de cuhnii, sau din aşternuturi mucegăite de paturi, le-a cumpărat de pe la boieri de neam sau de la ţărani chiaburi, dând în schimb moşii sau bani, până când şi-a calicit toate rubedeniile, şi doar se trage dintr-un neam ales. Apoi, pe cele care fuseseră duse peste graniţă le-a urmărit din ţară-n ţară, până a dat de ele; pe una a găsit-o în Şvedia, pe alta în Norvegia, a fost în Saxonia, în Boemia, în Olanda, în Anglia, în Scoţia şi în Franţa, ba chiar până jos la Roma. A luat aur cu împrumut de la cămătari, ca să plătească aur cu sacii pentru cele luate, aur cu butiile, şi niciodată n-a fost auzit târguindu-se asupra vreunui preţ. Vreo câteva le-a cumpărat de la episcopi, de la stareţi, altele de pe la conţi, duci, prinţi electori şi regi, unele chiar de la papa însuşi, până când a ajuns în pragul prăbuşirii şi era ameninţat cu închisoarea datornicilor. Şi niciodată,

în vecii vecilor, n-o să mai existe altă Islandă decât Islanda pe care a cumpărat-o Arnas Arnaeus în schimbul vieţii lui.

Lacrimi se rostogoleau pe chipul lui Jón Marteinsson.

Şi ziua se stingea în amurg.

— Acum am să-ţi arăt Copenhaga, oraşul pe care danezii l-au căpătat de la islandezi, spuse noul ocrotitor şi călăuz al ţăranului prin noaptea târzie, după ce plătiră benchetuiala din hruba „Kirsten Doktors" cu bunul inel de aur.

Le mai rămăsese totuşi ceva bani, cu care voiau să meargă la o casă de târfe.

Că doar oraşul ăsta nu este numai clădit cu bani islandezi, ci e şi luminat cu untură de peşte islandez, spuse Jón Marteinsson.

Jón Hreggvidsson cântă unul din vechile stihuri ale lui Pontus:

„De vezi rachiu în poloboc,
Nu te zgârci cu zloţii,
Bea al licorii ultim strop,
Bea al licorii, ultim strop,
Benchetuind cu soţii."

— Vezi, aici e parcul regelui, arătă Jón Marteinsson, unde nobilii domni în straie îmblănite cu samur întâlnesc jupâniţele de neam, cu rochii răscroite la gât de se văd sânii şi cu aur la conduri, în timp ce altă lume se roagă plângând pentru fier şi funii.

— Crezi poate că am uitat de lipsa cârligelor şi a sforilor de undită? spuse Jón Hreggvidsson. Dar acum vreau să merg la casa târfelor.

O luară pe drumul ce ducea de la ţărm spre miezul oraşului. Vremea se alinase în moină, şi luna venea în ajutor grăsimii de peşte cu care era luminat oraşul. Casele, baştinile boierilor mari, se înălţau de ambele laturi ale uliţei, una mai măreaţă decât alta, cu acea înfăţişare rece de care nu te poţi apropia, adevăratul semn al avuţiei. Intrarea în

aceste clădiri arătoase o străjuiau porţi grele din lemn de preţ, zăvorâte cu grijă. Jón Marteinsson urma să împărtăşească străinului cele ce ştia:

— În casa asta îşi are reşedinţa binecuvântata Maria din Hambs, care este azi stăpâna celei mai mari părţi a negoţului islandez. Deunăzi a dăruit o sumă de bani cu care să se cumpere ciorbă pentru oamenii săraci, o dată pe zi, pentru ca să nu se ducă ea însăşi în iad; şi, în felul ăsta, îşi capătă pâinea de toate zilele, din negoţul islandez, nu numai o treime din locuitorii oraşului, care înseamnă azi ceva, dar şi toţi nenorociţii aceia, lihniţi care îşi află ospătare acolo, aceia care înainte vreme se târau cu burţile goale pe uliţe şi care, când mureau de foame, erau azvârliţi, ciorchini, în canale. Casa asta luminată, împrejmuită de pomi roditori, din care auzi zvon de cântece şi danţ, este proprietatea vistiernicului Henrik Müller, care are schele în fiordurile de la răsărit. Cum vezi, mai sunt şi alţii în afară de tine şi de mine care petrec astă-seară. Iar casa cu înger deasupra intrării este a unuia dintre cei mai însemnaţi cavaleri ai oraşului, Peder Pedersen, care stăpâneşte şi el schelele din Bátsendar şi din Keflavik[55]. Se spune că n-ar mai avea decât să ridice batista regelui la viitoarea petrecere, pentru ca să devină un adevărat nobil cu *von* şi cu un nume lung nemţesc.

Ajunseră în cele din urmă la un parc mare împrejmuit de ziduri. Priviră printr-o ferestruică a zidului. Pomii întindeau în lături crengi acoperite de gheaţă, şi straturile sclipeau poleite de chiciură. Peste toată această splendoare de taină jucau razele lunii, care aruncau luciul lor de aur şi asupra tăcutelor heleşteie ale parcului; două lebede luminoase lunecau pe apă, înălţându-şi majestuos gâturile în tăcerea nopţii.

În mijlocul parcului, adăpostit de tufani cu coroane puternice, se ridica un palat înalt, măreţ, clădit de curând, cu acoperişuri repezi şi coame

bogat împodobite, cu foişoare din gresie roşie şi cu firide în care tronau statui pe postamente; palatul avea patru turnuri, cu balcoane unul deasupra altuia, iar în vârful fiecărui turn erau ţuguiuri; lucrul la ultimul turn era pe terminate. Luna poleia arama acoperişului şi a turnurilor, încât păreau de aur curat.

Jón Marteinsson continuă:

— Palatul ăsta a fost clădit cum nu se poate mai măreţ, ca să ia ochii diplomaţilor şi prinţilor, iar materialul de construcţie l-au adus de departe şi nu s-au calicit la nimic. Un meşter olandez l-a clădit; un sculptor italian l-a împodobit pe din afară, iar pe dinăuntru, sălile au fost decorate de zugravi şi de încrustători în lemn franţuzi.

Jón Hreggvidsson nu-şi putea desprinde ochii de la această privelişte: pădurea albă de porţelan, acoperişul de aramă strălucind în bătaia lunii, heleşteul cu lebedele care lunecau întruna pe apa liniştită şi-şi înălţau gâturile majestuoase – totul părea ca într-un basm, ca în vis.

— Palatul ăsta, cântă mai departe molcom Jón Marteinsson. cu nepăsarea unui cunoscător al locurilor, palatul ăsta este al unei rude a regelui, Christian Gyldenlöve; el este stăpânul comitatului Samsö, baron de Marselisborg, cavaler, amiral general, general-locotenent şi director general al poştelor din Norvegia, guvernator al Islandei şi perceptor al impozitelor, un boier foarte evlavios şi bun.

Jón Hreggvidsson se trezi deodată din toropeală, încetă să se mai uite prin deschizătura din zid, îşi vârî degetul sub pălărie, printre şuviţele de păr, şi se scărpină.

— Ce? bâigui el când îşi veni în fire. L-am omorât? Sau nu l-am omorât?

— Te-ai îmbătat, spuse Jón Marteinsson.

— Dar-ar creatorul meu să-l fi omorât! spuse Jón Hreggvidsson.

XIX

De mai bine de o sută de ani, un popor de oameni de dincolo de Öresund, cărora li se zice şvezi, se războiesc necurmat cu danezii, şi de mai multe ori au năvălit cu oşti la ei acasă şi i-au asuprit cu trupe de ocupaţie, au ispitit pe ţărani, au stors sume de bani de la regele danezilor, au necinstit femeile şi au detunat cu balimezurile Kopenhaga; pe deasupra, au mai răpit danezilor şi roditorul ţinut Schonen. În dese rânduri, şvezii s-au însoţit cu diferite alte neamuri împotriva danezilor, dar şi aceştia izbutiseră să urnească cu ajutorul lui Dumnezeu noroade îndepărtate, cum ar fi norodul ţarului moscovit, împotriva celor întâi amintiţi.

Iată că se iscară şi acum, ca de atâtea ori în vremurile mai vechi, frecuşuri între cei doi vecini. Amândoi au căutat ajutorare în răsăritul îndepărtat.

În acea seară, în care Jón Hreggvidsson bău inelul în tovărăşia lui Jón Marteinsson şi se întoarse apoi în cvartirul lui, se găsea Jón în cea mai bună dispoziţie pentru a se răfui cu cei câţiva ticăloşi neobosiţi în meşteşugul de a chinui un amărât de islandez. Din păcate,nu se ivi prilej de chelfăneală. Straja, fusese, întărită, şi. toţi primiseră poruncă să păstreze buna rânduială. Se credea că şvezii nu vor întârzia să coboare pe ţărmul danez. Jón Hreggvidsson pălmui pe unul sau doi dintre ei, dar niciunul nu se sinchisi de asta, cel mult dacă-i răspunseră cu un ghiont în coaste. Toţi se purtau cu gândul la război. Un om spuse că, de bună seamă, şvezii nu se vor mulţumi cu Schonen şi că acum vine la rând Seelanda, după aceea Fünen şi Jutlanda. Unul puse întrebarea:

— Unde sunt corăbiile? N-or să apere corăbiile Sundul?

Un altul răspunse că englezii şi olandezii se arătaseră cu corăbii de război în Sund, dar se purtau astfel de parcă ar fi pornit să facă o plimbare spre împărăţia moscoviţilor. Din cauza aceasta, amiralul nostru Gyldenlöve a coborât pe ţărm şi şi-a luat reşedinţa în palatul său, pentru a se giugiuli cu Amalia Roza.

Jón Hreggvidsson cântă şi de astă dată un stih din vechile rime ale lui Pontus:

„Trezitu-s-au zorii. Te-nalţă şi zboară,
Avânt îndrăzneţ, al luptei chezaş.
Rămas bun, a stihurilor mele fecioară!
Te varsă-acum, sânge de biet ucigaş!”

În ziua următoare şi-au îngrijit cizmele şi au fost inspectate mantăile oamenilor. Apoi, în zorii celeilalte zile, au bătut darabanele, au trâmbiţat surlele, cornurile şi goarnele, şi numaidecât oamenii s-au urnit din loc, ca să pornească a bate război cu vrăjmaşul. Fiecare ostaş ducea cincizeci de ocale în spinare. De sus se pornise o bură de ploaie. Şleaurile erau desfundate, multor oameni le venea greu să se ţină în pas cu ceilalţi, şi printre aceştia era şi Jón Hreggvidsson.

Ofiţerii germani, cam chercheliţi, călăreau pe marginea steagurilor[56] şi răcneau învârtind prin văzduh pistoalele şi biciuştile. Muzica încetase de mult, căci muzicanţilor le înţepeniseră degetele. Se auzea însă un om răcnind.

Se zvonea că şvezii s-ar afla în faţa coastei, cu galioanele lor imense, şi că ar fi lăsat iscoade la mal, care şi începuseră, hărţuiala cu trupele aruncate înainte ale danezilor.

Jón Hreggvidsson era hămesit de foame, ca şi camaradul lui de alăturea, un om din ţara venzilor. Corbii fluturau din aripi, croncănind prin pâclă, pe deasupra arborilor negri, desfrunziţi. Ostaşii treceau pe lângă aşezări ţărăneşti, alcătuite doar dintr-o singură clădire întinsă în lung. În

Danemarca, oamenii şi vitele vieţuiesc sub acelaşi acoperământ; grajdurile nu sunt decât continuarea locuinţei oamenilor. Caii şi oile păşteau pe izlazuri. Coperişurile de paie ale caselor erau atât de scunde, încât te ştergeai cu umărul de streaşină când treceai pe lângă ele. Odăile ţăranilor aveau ochiuri mici de geam, cu perdele, dindărătul cărora codane priveau afară, zgâindu-se la oştenii ce se urniseră pentru rege, ca să spârcuiască pe şvezi; dar erau atât de pătrunşi de ploaie şi atât de osteniţi, încât nici nu se mai gândeau la fete.

Într-un sat ca acestea se întâmplă că trei dragoni sosiră călări printre pocnete de harapnic şi opriră steagul. Ei spuseră ceva comandantului steagului; acesta porunci oprirea. Ofiţerii trecură călare de-a lungul steagului şi priviră cu atenţie oamenii. Se opriră înaintea lui Jón Hreggvidsson şi-l arătară cu coada biciuştilor. Unul din ei îl strigă apoi pe ţăran cu unul din numele nemţeşti care-i fusese dat în slujba oştirii:

— Joen Reckwertsen.

La început el nu pricepu numele. Când îl strigă a doua oară, camaradul de alături îl ghionti, în semn că despre el e vorba, după care Jón Hreggvidsson duse mâna la şapcă, aşa cum fac oştenii. I se porunci să iasă din rând, dintre ceilalţi.

După ce ofiţerii îl recunoscură, fură chemaţi doi conducători de căruţe, care-l legară fedeleş şi-l aruncară într-unul din care, după care îl înturnară, sub strajă de dragoni, îndărăt la Kopenhaga.

Sosind acolo, fu târât încă o dată înaintea ofiţerilor germani, într-o casă pe care n-o cunoştea. Ofiţerii îi puseră întrebări. Aveau uniforme strălucitoare, viu colorate, sabie la şold, mustăţi mari şi moţuri de pene. Îl întrebară dacă el e omul numit Johann Reckwitz, de fel din Islanda. Ţăranul era zburlit şi oacheş, plin de glod, ud până la piele şi, pe deasupra, prins în lanţuri între doi soldaţi. El răspunse:

— Eu sunt Jón Hreggvidsson din Islanda.

— Eşti un ucigaş, spuseră ofiţerii.

— Aşa? făcu Jón Hreggvidsson. Cine spune, asta?

— Îndrăzneşte să pună el întrebări aici! rosti unul dintre ofiţeri, uimit, pe când celălalt porunci să se aducă un gârbaci şi să fie bătut ţăranul.

Aduseră gârbaciul, şi Jón Hreggvidsson răbdă câteva lovituri, date pe piept, pe şale şi pe spinare, şi vreo două-trei, peste obraji. După ce-l bătură o vreme, unul dintre ofiţeri porunci să se înceteze bătaia şi îl întrebă din nou dacă e un ucigaş.

— N-are niciun rost să biciuiţi un islandez, spuse Jón Hreggvidsson. Nu ne doare nici cât o pişcătură de purice.

— Atunci nu eşti ucigaş, spuse ofiţerul.

— Nu, răspunse Jón Hreggvidsson.

Ofiţerul porunci după asta să fie adus „tatăl nostru”.

Acest „tatăl nostru” era, după cum putu să-şi dea curând seama Jón Hreggvidsson, o cunună de frânghie, cu multe noduri, pe care o îndesară omului pe frunte şi i-o strânseră, răsucind un lemnişor, până când nodurile se adânciră în pielea scăfârliei, de i se umflară ochii în cap cât cepele. Jón Hreggvidsson socoti atunci că orice tăgadă e fără rost şi primi să spună că e un ucigaş. Fu dată apoi porunca să-i scoată de pe frunte „tatăl nostru”.

După această păţanie, Jón Hreggvidsson fu târât în Turnul albastru – printre ucigaşii de prunci şi găinari – fu dezbrăcat de toate ale lui şi învelit doar într-un strai păcătos din pânză de sac, apoi fu cetluit cu lanţuri de zid. Din zid porneau trei lanţuri grele, cu trei inele de fier, care fură prinse silnic pe om, unul în jurul coapsei piciorului, celălalt în jurul mijlocului, al treilea împrejurul gâtului, şi belciugul de la gât îi fu încheiat cu un piron de fier. Acestea se numesc: piroanele regelui sau fiarele regelui.

Se înserase şi era târziu, iar Jón Hreggvidsson nu căpătă nimic de mâncare, după această zi plină de trudă. Când oamenii care-l cetluiseră în fiare se urniră din loc, cu fanarele lor, el încercă a-şi găsi alinare într-un stih vechi al lui Pontus, bine potrivit cu împrejurarea, şi cântă:

„În pântec stă a omului putere
Curajul, în a foalelor împărăţie,
Atotputernică e a mâncării mângâiere,
Atotputernică e a mâncării mângâiere,
Ea singură durează-o veşnicie.”

Ceilalţi întemniţaţi din această casă de oaspeţi se treziră din somn şi se porniră cu glas tare pe blesteme. Se iscă larmă şi gălăgie, cu vaiete şi urlete şi cu scrâşniri de dinţi, dar Jón Hreggvidsson le spuse că el e islandez şi că puţin îi pasă de ceea ce zic şi fac ceilalţi, apoi cântă mai departe.

Văzură atunci că mai rău decât atâta nu poate fi şi se supuseră, cu groază mută, soartei lor.

XX

Rareori întâlnise Jón Hreggvidsson o asemenea adunătură de oameni dezmoşteniţi de soartă, fără familie şi atât de necunoscători de saga vechi, ca în acest turn. Legaţi ca nişte vite, ei trebuiau să scarmene cânepă cât timp se mai zărea o geană de lumină pe cer, şi n-auzeai nimic alta decât grosolănii şi blesteme. Jón Hreggvidsson, ca un soldat al regelui ce se afla, ceru să fie dus la închisoarea oştilor, pentru a nimeri între oameni mai ca lumea. Dar mai-marele închisorii din turn se miră că mişeii de acolo nu sunt destul de buni pentru a ţine tovărăşie unui islandez.

Jón întrebă pe ce temei de lege a fost aruncat acolo şi unde e hotărârea de osândă. I se răspunse doar atât: că regele este drept.

Auzind asta, câţiva osândiţi îl afurisiră pe rege, care, zice-se, ar fi fugit cu Katrina cea cu cizme[57].

Se părea că din turnul acesta niciun drum nu mai ducea îndărăt către o viaţă omenească, nici pe calea justiţiei, nici pe altă cale. Deschizăturile ferestrelor erau puternic zăbrelite cu drugi de fier şi se aflau aşezate atât de sus, încât nimeni de când se ţinea minte, nu putuse arunca prin ele măcar o privire în afară. Singura petrecere a întemniţaţilor era doar atunci când umbra vreunei păsări mari se prelingea cu iuţeala fulgerului pe perete. Starostele adunăturii, un răufăcător care zăcea acolo de aproape o viaţă de om, povesti că, odată, cu vreo douăzeci de ani în urmă, putuse privi pe fereastră şi susţinu cu hotărâre că turnul ori se află pe-o insulă pustie, departe în mare, ori e tare înalt, de nici măcar nu se vede pământul, căci afară nu zăreşti nimic altceva decât marea fără capăt.

Într-o zi, o dată cu sosirea unui nou răufăcător, ajunse vestea că războiul s-a mântuit, cel puţin deocamdată. Şvezii au coborât pe uscat la

Humlebäk, dobândind victorie; danezii au fost înfrânţi. Dar bătălia n-a fost cu vărsare prea mare de sânge. Înfrângerea nu stă aşadar în pierdere de morţi şi răniţi, nici în cotropire de ţară; în schimb, preamilostivul nostru crai a trebuit să se supună la aspre tocmeli de pace; toate cetăţile mai de seamă vor trebui părăsite, şi altele nu mai are voie să întemeieze. Dar cel mai rău lucru e că a trebuit să dea, drept haraci, regelui şvezilor o sută de mii de taleri danezi *curanţi,* adică în bani peşin.

Unul dintre lotri se minună cum regele, copleşit de atâtea datorii încât n-avea nici măcar bani de tutun, a putut să încropească, în vremurile astea de urgie, o sumă atât de peste măsură de mare.

— Treaba asta a orânduit-o contele de Rosenfalk, spuse răufăcătorul cel nou sosit. Când a început duşmanul să-şi arate colţii, regele a trimis de îndată un sol la acest bărbat tânăr şi arătos, iar acesta a coborât degrabă în haznaua lui cu bani şi a plătit aurul.

Primul răufăcător:

— Cine e contele ăsta de Rosenfalk?

Celălalt răufăcător:

— E doară Peder Pedersen!

Primul răufăcător:

— Care Peder Pedersen?

Celălalt răufăcător:

— Feciorul bătrânului Peder Pedersen.

Ceilalţi răufăcători:

— Care dracu Peder Pedersen?

Jón Hreggvidsson:

— Are schele închiriate la Bátsendar şi la Keflavik. Eu am cunoscut odinioară un om pe nume Hólmfastur Gudmundsson, care neguţătorise şi cu bătrânul Peder Pedersen şi cu Peder Pedersen cel tânăr.

Cu toate că Jón Hreggvidsson implorase straja zi de zi, săptămână de săptămână, când cuprins de furie, când cu vorbe de măgulire şi prietenie, ba chiar cu suspine în glas, să roage pe stăpânul casei,

cel căruia i se spunea comandantul cetăţii, ca pricina lui să fie adusă din nou în faţa unei judecăţi oarecare, totul a fost de-a surda: nu s-ar fi găsit niciun jude care să facă lucrul acesta.

Nimeni n-a putut afla nici măcar în ce chip a ajuns ţăranul aici sau cine era acela care l-a trimis într-acoace.

Într-o bună dimineaţă, când aducea fiertura de secară, paznicul închisorii se îndreptă numaidecât spre Jón Hreggvidsson, dându-i câteva lovituri de picior cum nu se poate mai haine, şi răcni:

— Na-vă, blestemaţilor de islandezi!

— Scumpul meu! spuse Jón Hreggvidsson rânjind. Ce bine că ai venit!

— Aseară am băut cu unul din ţara ta în hruba lui Kirsten Doktors, spuse paznicul. Şi în timpul chefului mi-a şterpelit potlogarul încălţările. A trebuit să mă duc acasă desculţ. Înghiţi-v-ar iadul pe toţi laolaltă!

Şi, iată, necrezutul se împlini; mai trecură doar câteva zile de la păţania păzitorului de la Turnul albastru, din seara când băuse cu Jón Marteinsson. Şi, într-o bună dimineaţă, intră în sala temniţei un ofiţer neamţ cu cizme înalte, însoţit de două caraule orăşeneşti. Ofiţerul acela dete poruncă să-l descătuşeze fără zăbavă pe Jón Hreggvidsson. Apoi îl luară cu ei.

— A venit odată ceasul să-mi luaţi capul? întrebă el vesel.

Dar ei nu răspunseră nimic.

Jón Hreggvidsson fu dus mai întâi la comandantul cetăţii. Acolo deschiseră nişte condici mari şi găsiră în ele, la locul potrivit, numele Johann Reckwitz, de baştină din Islanda. Ofiţerul şi comandantul cetăţii se uitară la el, grăiră ceva pe nemţeşte şi deteră din cap unul către celălalt. Apoi fu dus jos, într-o pivniţă adâncă, unde, în pâclă de fum şi abur, două femei şedeau aplecate deasupra unor ciubere şi hârdaie. Muierile acelea trebuiră să-l laie şi să-l îmbăieze pe Jón Hreggvidsson de

sus până jos, frecându-l cu o perie şi opărindu-l cu leşie, de i se păru ţăranului că n-a mai suferit asemenea tăbârceală din ziua în care olandezii îi turnaseră apa în cap, pe corabia lor, în faţa coastei islandeze. După aceea i se înapoie tot echipamentul de ostaş, în bună stare de curăţenie, de asemeni şi cizmele, lustruite, aceleaşi pe care le scăpase de râvna lui Jón Marteinsson. Apoi mai fu trimis un aprod la un bărbier din târg, şi acesta veni şi-i scurtă părul şi barba cu atâta meşteşug, încât ţăranul arăta ca un popă duminica. El crezu că avea să se bucure de o descăpăţânare frumoasă şi cu grijă orânduită, de faţă urmând a fi şi oaspeţi înalţi şi oameni de neam.

— Veni-vor şi femei? întrebă Jón Hreggvidsson, dar nu-i fu înţeleasă întrebarea.

Un rădvan aştepta afară, cu doi cai înhămaţi. Neamţul se urcă şi se aşeză pe banca din spate; în faţa lui fu aşezat Jón Hreggvidsson, cu câte un străjer de fiece parte.

O dată porniţi, ofiţerul neamţ nu mai dete niciun semn de viaţă, afară doar că râgâia din când în când. Străjerii erau şi ei muţi.

Au mers astfel o bună bucată de vreme, până au ajuns la o casă mare din oraş, cu scări multe şi largi la faţă, unde tronau, pe două socluri de piatră, doi lei cu mutre ce trezeau spaimă; iar deasupra uşii se afla de asemenea un chip hidos, cioplit în piatră, care semăna şi a animal, dar şi a om sau a drac. Pe scări stăteau nişte oşteni voinici ca nişte uriaşi, înarmaţi până-n dinţi, înţepeniţi ca nişte statui, cu sprâncenele încruntate.

Întâi îl duseră pe Jón Hreggvidsson pe scară în sus, treaptă cu treaptă, apoi avu de mers printr-o sală înaltă şi întunecoasă, unde ardea o făclie pe perete şi unde fu cât pe ce să lunece pe podeaua rece de piatră; după aceea, pe alte scări de piatră mai sus, mai repezi decât cele dintâi, şi pe care lunecai cu adevărat; în cele din urmă merse printr-un adevărat labirint, de săliţe şi cămări, în care

şedeau şi se sfătuiau domni de neam, în gherocuri negre; şi oameni cărunţi, cu spinări cocârjate şi cu feţe ofilite, şedeau înveşmântaţi în robe lungi, aplecaţi deasupra pupitrelor, şi scriau osânde grele asupra altor oamenii. Ţăranul socoti că a ajuns în casa cea mare a judecăţilor, care stă mai presus de toate casele judecăţilor.

În cele din urmă intrară într-o cămară de mărime potrivită, dar mai luminoasă decât celelalte. Fereastra cobora până aproape de podea; două perdele grele atârnau pe laturile ei, ca două aripi, pe jumătate întunecate, printre care lumina străbătea în încăpere, ca venită de pe alt tărâm. Pe unul din pereţi atârna un portret zugrăvit în culori minunate, al majestăţii-sale regale, din anii tinereţii, cu o perucă ai cărei cârlionţi cădeau până mai jos de umeri; era îmbrăcat într-o mantie tivită cu blană, atât de lungă încât coada îi atârna de trei coţi pe podea; mai atârna şi un alt portret, al slăvitului său părinte, de pioasă amintire, şi, alături de acestea, portrete mai mici, ale celor două neveste crăieşti.

În jurul unei mese de stejar, aşezată în mijlocul cămării, şedeau patru nobili domni, în mantii albe, cu peruci albe ca zăpada şi cu gulere mari, iar alături de ei, un general cu fireturi de aur, cu pinteni de aur şi diamante pe mânerul sabiei, dar vânăt la faţă, cu o mustaţă în furculiţă, răsucită în sus, de ajungea cu vârfurile până la pungile roşietice care i se bulbucau sub ochi.

La fereastră, însă, pe jumătate în lumină, pe jumătate în umbra, stau doi oameni deosebit de distinşi şi vorbesc încetişor unul cu celălalt, fără a lua seama la cei patru de la masă. Cei doi bărbaţi din fund par a face şi totuşi a nu face parte dintre ceilalţi. Nu se întorc, deşi au sosit nişte străini; linia chipurilor lor se desenează lămurit în calda lumină care răzbate de afară. Jón Hreggvidsson crede că nu se înşală: unul din ei trebuie să fie Arnas Arnaeus.

Înalţii dregători porunciră unui grămătic să aducă o condică, şi din nou începu ceremonia, care consta în a stabili dacă omul este într-adevăr Jón Hreggvidsson. După ce se constată aceasta, înalţii dregători începură să cerceteze hrisoavele, şi unul din ei îşi ridică, cu gravitate, bărbia din piept şi spuse cu glas solemn câteva cuvinte ţăranului. După aceea generalul cel cu faţa vânătă şi cu diamante la mânerul sabiei grăi şi el câteva vorbe ţăranului, cu glas mai aspru.

Jón Hreggvidsson nu pricepu însă nimic din cele ce vorbiră.

Acum, de lângă fereastră, păşi înainte unul din cei doi domni deosebit de nobili, un bărbat cu faţa obosită şi întristată, deşi cu multă bunătate în privire, şi se îndreptă, fără gesturi socotite, către Jón Hreggvidsson, vorbindu-i ţăranului în limba islandeză.

El grăi către Jón Hreggvidsson rar, cu glas potolit, cam în chipul următor: în timpul iernii a ieşit la iveală că sub prapurii regelui slujeşte un om din Islanda, un fost întemniţat, fugit de acasă, şi care, în cursul primăverii trecute, fusese osândit la moarte de către Thing-ul ţării de pe Öxarelf. De îndată ce dregătorii de aici au aflat aceasta, s-a dat poruncă să-l prindă cât mai repede pe om şi să împlinească fără zăbavă osânda. În ultima clipă, însă, un nobil islandez a arătat regelui că, după părerea lui, hotărârea dată în această pricină din Islanda, atât de către Thing-ul judelui de ţinut, cât şi de către Thing-ul întregii ţări, cuprinde unele greşeli. De aceea islandezul a cerut de la cei trei înalţi juzi o carte regească. Iat-o! Şi după ce-i arătă cartea regească, îi citi ţăranului câteva părţi din ea, în care erau cuprinse următoarele: dat fiind că e greu să se întrevadă pe ce motiv a fost întemeiată osânda amintită mai sus, noi dăm ascultare preasupusei noastre slugi Jón Hreggvidsson şi-i îngăduim să călătorească, sub scutul nostru şi în deplină libertate, în ţara noastră Islanda şi să se

înfăţişeze *personaliter*[58] înaintea judecătorilor lui fireşti, la Thing-ul întregii ţări de pe Öxarelf, şi, de asemenea, după cum îi e dorinţa, să facă jalbă împotriva osândei la cel mai înalt judeţ al nostru, aici, în oraşul de scaun şi reşedinţă regală Kopenhaga. Totodată, îi făgăduim, prin această carte, preamilostiva noastră ocrotire, pentru a se întoarce ca om liber din această ţară a noastră Islanda în oraşul de scaun şi reşedinţă regală Kopenhaga, şi va aştepta aici osânda sau iertăciunea, după cum legile noastre şi judeţul nostru suprem vor judeca că e drept şi bine.

Din mâna generalului, islandezul primi altă carte, pe care acela o numi pe latineşte *salvum conductum,* adică hârtie de liberă petrecere, şi în care se putea citi că numitului Johann Reckwitz, de baştină din Islanda, muşchetar pedestru în steagul domnului căpitan Trohe, i s-a dat o învoire de patru luni de către domnul general-colonel Schonfeld pentru a călători în Islanda şi a-şi afla acolo dreptate într-o anume pricină, după care se va înturna în oraşul de scaun şi reşedinţă regală Kopenhaga şi va continua slujba sub drapelul regelui.

După aceea dregătorul islandez îi înmână lui Jón Hreggvidsson amândouă cărţile, cartea de ocrotire a regelui, cu chemarea înaintea Tribunalului Suprem, cum şi *salvum conductum* al oştirii daneze.

Arnas Arnaeus se îndreptă apoi, din nou, spre fereastra încăperii – cu o faţă a chipului în lumină şi cealaltă în umbră – şi privi pierdut şi liniştit în jos pe uliţă. Părea că n-ar fi luat parte, în niciun fel, la această adunare. Nu mai aruncă nici măcar o singură privire spre locul unde rămăsese încremenit Jón Hreggvidsson.

Nicicum n-a putut ţăranul să-şi amintească mai târziu în ce fel a ieşit iarăşi din casa aceea mare, până s-a aflat deodată în mijlocul pieţei celei mari şi a văzut, îndărătul lui, cei doi lei şi chipul acela

groaznic de om, de fiară sau de diavol. Amândouă străjile orăşeneşti, care mai adineauri şedeau în rădvan de o parte şi de alta a lui, dispăruseră, ofiţerul neamţ aşijderea, ca rouă la soare. Cerul era limpede. Abia acum băgă de seamă ţăranul că e vară, căci pomii aveau coroane verzi de frunziş; prin aer plutea o mireasmă de codru, iar în văzduhul neţărmurit, în vremea cea lină şi uscată de afară, ciripea fără încetare o păsărică.

PARTEA A DOUA
FECIOARA LUMINOASĂ

I

Tunguelful curge liniştit, răsfirându-şi braţele sale largi şi adânci, şi se varsă, la răsăritul oraşului de scaun episcopal Skálholt, din Hvitelf, în fluviul Jökull. Ocolind prundul nisipos dintre braţele râului, întâlneşti mai întâi smârcuri întinse, acoperite de stuf, apoi terenul urcă şi dai de-o largă aşezare omenească, în mijlocul căreia se înalţă, pe locul cel mai ridicat, conacul boieresc, înconjurat de curţile arendaşilor. Conacului i se spune Braedratunga.

Acolo şade, în cămara ei, o femeie cu ochi sinilii şi chip bălai şi brodează, pe chenarul unei ţesături, vechea saga despre Sigurd, cel din seminţia Völsungilor, care l-a biruit pe Fafnir, balaurul, şi a pus stăpânire pe comoara de aur.

Fereastra cu ochiuri de sticlă din cămara ei luceşte de curată ce e. Prin geam poţi vedea toată trebăluiala oamenilor din aşezare.

De-a lungul malurilor râului, uscate şi acoperite cu iarbă, se întind şleahuri de ţară, iar pe ape, lotci repezi se-ndreaptă spre toate zările, dar oraşul de scaun episcopal Skálholt se află dincolo de colina Langholt, ascuns vederii ochiului.

Femeia şade într-un jilţ împodobit cu sculpturi, îşi ţine picioarele pe un scăunel, iar în jurul ei stau înşirate felurite perne cu ciucuri pe margini. Iatacul ei, împreună cu crivatul, sunt ascunse de draperii late, pe care o mână meşteră a ţesut plăsmuiri de întâmplări din vremea veche. Lângă peretele din fund, sub acoperişul înclinat, se află un sipet încăpător, împistrit cu verde, plin de haine, şi un dulap nespus de mare, alcătuit din scânduri de fag.

Nu departe de uşă stă atârnată, pe o cobâlă, o şa frumoasă, lucru de mare preţ, bătută şi dinainte şi îndărăt cu multe podoabe de alamă frumos

ciocănuite, înfăţişând balauri, oameni şi îngeri, de-a valma; pe partea din spate a oblâncului e scris numele şi anul; şaua e căptuşită toată cu piele fină, presată în tipare şi prinsă cu ţinte de alamă; pe mijlocul ei se răsfaţă o pocladă măiestrit ţesută, iar de oblânc atârnă frâul; ai putea crede că femeia stă să pornească la drum dintr-o clipă într-alta. Mireasma care se răspândeşte în cămară e încă neobişnuită pe aici şi oarecum apăsătoare.

De către Ţara de la miazăzi sosesc câţiva oameni; au trecut podul umblător de peste râu, de acolo de unde porneşte drumul înspre Eyrarbakki; trei dintre ei sunt călare: doi merg alături de cel de-al treilea şi-l sprijină; al patrulea umblă pe jos şi duce de căpăstru calul celui care călăreşte la mijloc şi care pare a fi miezul grupului; acesta îşi ţine capul în piept, astfel că pălăria i-a alunecat pe ochi. Peruca lui se vede ieşind din buzunarul dulamei. Ai crede că l-au scos dintr-o bahnă de nămol, sau dintr-un smârc şi mai murdar. Oamenii merg călare de-a lungul şleahului, către Braedratunga.

Privit din drum, conacul se înfăţişează măreţ: cincisprezece creste de acoperiş se aliniază una lângă alta, iar pe lături se ridică şi alte acareturi, unele chiar cu două caturi, toate îndreptate către miazăzi-apus; doi din pereţii casei celei mai dinspre margine sunt de lemn. Înalt şi îmbelşugat se sumeţeşte conacul deasupra coastei înverzite şi oable, într-o zi senină de primăvară ca aceea în care soarele daureşte strălucitor acoperişurile şi pereţii de lemn.

Când călătorului, care vine de la drum, i se curmă însă vraja depărtării, priveliştea se înfăţişează schimbată. Apropierea este vrăjmaşul cel mai cumplit al conacului. Aici pare să fie sălaşul paraginii. Mulţimea de acareturi cu pereţii coşcoviţi sau şubreziţi stă să se năruie ca într-o alunecare de pământuri; iarba creşte pe acoperişurile de tizic surpate, pietrele s-au desprins

de ziduri, vântul şi vremea rea se furişează prin găuri, bagdadiile se macină, multe din case şi din colibe sunt locuite doar de ciuperci, în loc de oameni sau vite, iar lucarnele, uşorii şi alte lemnării se văd putregăite, hâite sau plesnite; crăpăturile şi găurile mai mari au fost îndopate cu glii de tizic; adesea nu găseşti în fiinţă decât câte-un singur ochi de geam la o casă întreagă, iar ferestruicile acoperite cu piei sunt crăpate şi ele şi călăfătuite cu perne din cele ce se pun sub şeile de samar, sau cu saci de fân; lespezile caldarâmului din ogradă sunt fie afundate în pământ, fie strâmbe şi risipite peste tot locul.

Ciudat de puţini oameni se pot vedea la un conac atât de cuprinzător. Două namile de argaţi cu căciulile trase pe ochi dorm lângă zăplazul ogrăzii, în liniştea după-amiezii; păsărelele ciripesc deasupra lor, iar o slujnică bătrână, cu picioarele slabe ieşind ca nişte catalige de sub fusta scurtă, încearcă să rânească băligarul din curte cu o furcă, dar se străduieşte zadarnic, căci bălăriile au crescut mai înalte decât băligarul.

Sus, la stăpâna casei, bate deodată la uşă cămărăşiţa, care-şi vâră apoi capul înăuntru:

— Vai, scumpă Snaefrídur, a sosit boierul! Trei ţărani l-au adus din vale, de la Flói.

Stăpâna coase mai departe la gherghef; nici măcar nu ridică ochii, arătând astfel cât de lipsită de însemnătate îi pare vestea; porunceşte apoi cu nepăsare, de parcă ar vorbi despre un viţel:

— Să-l ducă în cămara lui; pune-i înăuntru o strachină cu zer bine acrit şi împinge apoi zăvorul uşii pe dinafară.

— Dar dacă o fugi pe fereastră? întrebă cămărăşita.

— Atunci va însemna că zerul nostru nu e încă destul de acru pentru el, răspunse stăpâna.

— Oamenilor nu le dau nimic?

— Dă-le, dacă li-i sete, câte-o ulcică de zer îndoit cu apă, zise stăpâna. M-am săturat să tot

ospătez pe toată lumea care-l aduce târâş încoace.

Curând după asta, oamenii porneau îndărăt, ocărând şi stupind, dând astfel grai limpede scârbei lor; cel care mai înainte dusese calul de dârlogi s-a urcat acuma şi el pe cal, căci cel care călărise la mijloc între ceilalţi a fost lăsat locului. Oamenii galopează, spre desfătarea lor, prin ogradă, trecând peste marginile făgaşului, aşa încât iarba e călcată de copitele cailor. Dar argaţii de lângă zaplaz trag mereu la aghioase. Din casă se aud răcnete.

După câteva clipe, cineva urcă scara tropăind zgomotos, şi uşa cămării de sus se izbeşte de perete.

Stăpâna se pleacă mai adânc asupra cusăturii şi piguleşte de pe chenarul brodat te-miri-ce, care poate nici nu fiinţează. Omul s-a oprit în pragul uşii deschise şi se jimbează. Ea îl lasă o vreme să râdă mai înainte de a ridica ochii de pe cusătură către el. Apoi îi ridică. Tuleiele bărbii lui au crescut în voie vreme de o săptămână; cineva i-a învineţit un ochi; pe deasupra, l-a împodobit şi cu o zgârietură trasă peste faţă şi nas, iar sângele curs a prins o coajă neagră. Îi lipsesc doi dinţi din faţă. Mâinile îi sunt de asemenea pline de zgârieturi. Când râde, se schimonoseşte la faţă înspăimântător şi se clatină tare încoace şi încolo, încât e cam greu să-ţi dai seama în ce parte va să cadă, înăuntru, în cămară, sau dincolo, peste pragul uşii.

— Ţi-aş putea ierta multe, rosti ea în sfârşit, dacă anul trecut n-ai fi lăsat să-ţi rupă, în încăierare, cei doi dinţi din faţă.

După aceea îşi coborî ochii din nou pe cusătură.

— Cum te sumeţeşti să-i vorbeşti astfel boierului din Braedratunga?! ţipă el. Da' tu, ce fel de târfă-mi eşti?

— Nevasta ta, răspunse ea şi-şi văzu înainte de lucru.

Bărbatul intră în cămară bălăbănindu-se şi târşindu-şi picioarele, se trânti pe sipet, prăbuşindu-se ca un sac golit; rămase o vreme aşa,

apoi făcu o sforţare şi ridică fruntea. În mijlocul feţei învineţite şi umflate se holbau doi ochi albi; părea că orice trăsătură omenească a dispărut de pe chipul lui.

— Nu sunt eu bărbatul cel mai de neam din tot olatul ăsta al ţării? Nu sunt eu feciorul judelui din Braedratunga, cel mai avut om din cuprinsul a trei parohii? Şi nu trăgea mama mea peste două sute de geale la cântar?

Ea nu răspunse nimic.

— Se prea poate, urmă el, că tu cobori dintr-o familie mai de neam decât mine. Dar eşti o femeie fără suflet. Şi, pe deasupra, n-ai nici trup!

Ea nu spuse nimic.

— Jupânesele de-aici din Braedratunga au fost întotdeauna trupeşe! strigă el. Şi, pe deasupra, maică-mea avea şi suflet. Ea m-a învăţat să buchisesc în bucoavna cu cele şapte porunci ale lui Hristos. Şi tu ce eşti? O zână. Culoare. Amăgire. Nălucire. Ce pot face eu, un nobil, un boier, un cavaler, cu nişte şolduri atât de strâmte şi cu nişte coapse atât de prelungi? Şi unde mai pui că ai venit şi prihănită din casa părinţilor tăi, cu toate că erai doar o copilă de şaisprezece ani! Cine a căzut la vremea copilăriei rămâne, şi ca femeie, tot terfelită. Să te ia dracu! Vreau o muiere! Caută-ţi de drum. Hai!

— Încearcă să te duci jos în cămara ta, şi dormi până ţi-or trece fumurile beţiei, Magnús dragă, spuse ea.

— Rândul viitor, când n-oi mai avea rachiu, am să te vând pe tine! o ameninţă el.

— N-ai decât, primi ea.

— De ce nu mă-ntrebi niciodată de noutăţi? spuse el.

— După ce te-i satura de dormit, am să te-ntreb, dacă nu cumva o să plângi prea tare.

— Nici măcar nu vrei să ştii cine a venit? mai întrebă el.

— Ştiu că ai venit tu, răspunse ea.

— Minţi! strigă el. Eu am plecat. Altul a venit. Apoi urlă: A venit el! şi căzu grămadă, ca o pacoste, de parcă-şi dăduse ultima fărâmă de putere o dată cu acel strigăt. Pe jumătate adormit, cu capul în piept, mormăi: Da, da, a sosit, a sosit, în sfârşit... cu corabia de la Eyrarbakki.

Ea tresări, Ridică ochii şi întrebă:

— Cine a sosit?

El mai dondăni o vreme ca pentru sine, apoi începu din nou să răcnească:

— Cine altul decât el, cel care vine să desfiinţeze toate cărţile de osândă? Cine... altul decât el, cel care o iubeşte pe fata judelui? El, de dragul căruia femeia asta fără suflet a făcut din mine un încornorat. El, care s-a culcat cu târfa asta în casa părinţilor ei, mai înainte de-a fi ajuns la vârsta măritişului. El, pe care desfrânata asta... el, pe care ea nu-l va avea niciodată... Acela a sosit.

Ea îl privi şi zâmbi uşurel:

— Mângâie-te, dragul meu Magnús, cu gândul că nu te-am luat de nevoie, de vreme ce puteam să aleg între mulţi bărbaţi de seamă, spuse ea.

— Târfă, urlă el, n-ai trăit o zi cu mine fără să iubeşti pe altul!

Se apropie, clătinându-se pe picioare, îi smulse cusătura din mâini şi o lovi cu ea peste faţă... dar era prea beat ca să fie în stare s-o bată cum ar fi vrut.

Ea îl îmbrânci cu putere.

— Nu mă mai şi bate acum, Magnús, micuţule, altfel ai să plângi şi mai rău când te vei trezi din beţie.

Şi el căzu pe spate, peste sipet, dar înjurăturile lui grosolane i se stinseră încetul cu încetul pe buze; se zgârcise, ghemuit sub acoperişul înclinat, cu bărbia în piept şi cu gura pe jumătate căscată. Nu mult după aceea începu să horăie. Ea se uita la cel adormit şi nicio clintire a feţei nu-i trăda gândurile. În cele din urmă împinse cusătura la o parte şi se ridică.

Aduse un lighean de cositor cu apă şi leşie de săpun şi-şi întoarse bărbatul pe spate, aşa încât picioarele îi atârnau de pe sipet.

Apoi îi trase cizmele, îi dezbumbă cu băgare de seamă straiele, întorcându-l când pe o parte, când pe alta, îl dezbrăcă de tot şi-l spălă cu grijă pe trup şi pe picioare.

După ce isprăvi treaba asta, împinse sipetul, cu bărbat cu tot, până lângă crivatul cu polog, trase perdelele în lături, dădu învelitoarea patului într-o parte, ridică plapuma de puf şi-l dete pe om de-a rostogolul de pe sipet în patul ei cu cearceafuri albe ca neaua, apoi îl înveli. După asta, împinse sipetul îndărăt, la locul lui, trase perdelele, se aşează iarăşi în jilţ şi începu din nou să coasă.

II

Zăcea de-o zi boierul, când sosiră oaspeţi la curte, un pâlc de patru oameni: judele bogătan din Hjálmholt, Vigfús Thorarinsson, ginerele său, Jón din Vatn, neguţător contrabandist, cel care tot mai are rachiu şi-l vinde pe bani grei sau pe pământuri chiar atunci când mai marele aşezării neguţătoreşti din Eyrarbakki l-a terminat de mult; apoi încă doi ţărani, părând destul de înstăriţi, şi în urma acestor patru, câţiva rândaşi la cai.

Oaspeţii se purtau tare ciudat, de parcă ar fi fost la ei acasă; descălecaseră la ceairul de lângă conac şi porunciră rândaşilor să lase caii să pască înlăuntrul ogrăzii, nu departe de locul unde cei doi argaţi ai curţii sforăiau în amiaza călduţă, ca şi ieri, ca şi alaltăieri; se duseră apoi la hambare, unde încercară cu degetele lemnăria putregăită; se opriră, clătinând din cap, în faţa multelor guri de uşi fără uşi, merseră apoi la casa mare, unde se află cămările de locuinţă, şi întreprinseră aceleaşi cercetări; în cele din urmă, intrară în tindă, fără măcar a le trece prin cap să bată la uşa de intrare.

Stăpâna privise de la fereastră. Deodată strigă pe soţul ei, care mai tânjea în pat, şi-l întrebă:

— Ce caută judele aici la noi?

— De bună seamă c-am făcut vreo ispravă, mormăi el fără a se clinti.

— Fără îndoială că nu pe mine mă caută, spuse ea.

Boierul se târî cu greutate afară din crivatul orbitor de alb al soţiei sale; înfăţişarea lui era aceea a unui om care a început să putrezească în mormânt; ea îi întinse straiele, el se îmbrăcă şi se duse să dea bineţe oaspeţilor.

Atunci ieşi la iveală că boierul îi vânduse lui Jón din Vatn, ginerele judelui, slobozia şi baştina părintească Braedratunga, împreună cu toate

bunurile mişcătoare ce ţineau de ea; şi noul stăpân se abătuse acum pe aici, dimpreună cu judele, care făcea calea spre Thing, şi cu doi preţuitori, care aveau să socotească preţul cirezilor şi al acareturilor, asupra cărora nu se făcuse, cu prilejul vânzării, nicio învoială fără drept de întoarcere. O parte din preţul vânzării fusese plătit. Pentru partea aceea, ţăranul din Vatn avea zapis de la Magnús Sigurdsson. Şi, aşa cum fusese învoiala, aducea acum altă sumă de bani pentru împlinirea plăţii.

Intrară în odaia boierului, care avea pereţii căptuşiţi cu lemn. Acolo, acoperişul se năruise, iar pereţii se hâiau, coşcoviţi şi crăpaţi. Printr-o gaură răzbiră înăuntru pământ, bolovani şi apa. Se aşezară unii pe ladă, alţii pe pat, scoaseră sinetele şi i le deteră la vedere.

Totul era adevărat: învoiala se încheiase la Eyrarbakki, cu respectarea legii în toate privinţele. O semnaseră acolo şi fusese întărită de martori.

El vânduse moşia boierească, alcătuită din optzeci de sute mari de pământ, pentru o sută şaizeci de taleri nemţeşti; patruzeci şi fuseseră plătiţi, alţi patruzeci urmau să fie înmânaţi la predarea conacului, lucru care trebuia să se înfăptuiască astăzi, iar restul, în răstimp de zece ani. Pe deasupra, ţăranul din Vatn avea dreptul să cumpere tamazlâcurile de vite şi acareturile la preţul pe care-l vor găsi nimerit preţuitorii. În acest scop începură acum să-i pună întrebări. Boierul dete lămuriri nelimpezi, spunând că nu stă în obiceiul lui să-şi numere singur cirezile; despre vaci, n-au decât s-o întrebe pe slujnica mulgătoare, iar oile pot să şi le numere singuri, pe suhaturi, dacă au poftă.

Îl întrebară dacă voia să i se dea rachiu. El le mulţumi, spunând că nu.

Moşia Braedratunga era din vremuri străvechi slobozia şi baştina uneia şi aceleiaşi nobile familii de ţărani înstăriţi, neam vechi de preoţi veniţi din nord, de juzi şi dregători crăieşti, unii dintre ei

chiar înnobilaţi, de unde şi titlul de iuncăr cu care cei ce ţineau de acest neam se făleau cu plăcere, mai ales după ce băuseră din plin.

Când Magnús Sigurdsson luase în stăpânire averea, după săvârşirea din viaţă a răposatului tătâne-său, care fusese jurat la Thing-ul întregii ţări, se aflau aici încă multe şi mari bogăţii. Dar neamul scăpătase. Fraţii şi surorile boierului Magnús se stinseseră la vârste fragede, de boală de piept. El însuşi crescuse, răsfăţat şi îndărătnic, alături de tatăl său, şi când fu trimis la Skálholt, la şcoală, pentru învăţătură, nu putu nici să se potrivească disciplinei care stăpânea acolo, nici să ia asupră-şi osteneala pe care *grammatica* o cere de la fiii înţeleptei zeiţe Minerva; ci toate manifestările vieţii lui alunecau pe un povârniş prăpăstios, iar el se deda lenii şi trândăviei şi se ferea din calea oricărei osteneli.

Pe din afară, însă, se înfăţişa destul de plăcut, trupul îi era bine întocmit, chipul proaspăt şi rumen, fercheş şi fără zbârciturile unei vieţi de petreceri; îl strica însă obişnuinţa, pe care şi-o luase din anii adolescenţei, de a merge cu capul plecat şi privirea piezişă, de parcă i-ar fi fost silă să se uite la oameni; faţa îl oglindea ca un om morocănos, firea lui împrăştia răceală, iar vocea-i trăda asprime când nu arăta răsfăţ şi tristeţe. Femeile spuneau că are ochi frumoşi. Era un bărbat de neam. Dar în ţara asta, în care foametea e pricină de moarte în fiece primăvară, nu există niciun bărbat, fie el oricât de nobil, care să nu poarte stigmatele slăbănogeniei întregului neam, măcar de i-ar fi fost chilerul încă o dată pe atâta de îmbelşugat cu putini de unt şi de brânză.

Când părintele neamului din Braedratunga află de la dascălul şcolii că nu poate nădăjdui ca feciorul să-i cinstească numele prin învăţătură înalţă în bucoavne, dar că în schimb pare să aibă oarecare aplecare artistică, luă hotărârea de a-l trimite la Kopenhaga, ca să deprindă acolo, de va

fi cu putinţă, vreun meşteşug, aşa cum obişnuiau adesea feciorii islandezilor de obârşie aleasă.

Din neamul celor din Braedratunga se aleseseră adesea oameni îndemânatici la mânuirea meşteşugurilor, chiar când erau închinaţi, după obiceiul vremii, învăţăturii înalte din cărţi. Acest tânăr islandez care se trăgea din oameni de viţă află, curând după sosirea lui la Kopenhaga, de la berbanţii zbrehui de pe-acolo, că deprinderea meşteşugurilor nu mai este socotită de mult ca o îndeletnicire potrivită pentru cei de neam, spre deosebire de vremurile vechi, când munca meşterilor fauri fusese considerată vrednică de skalzi.

Acum însă ucenicii de meşteşugari erau priviţi ca nişte calici şi vântură-lume, ba chiar şi mai cu dispreţ, de vreme ce toţi erau un fel de robi ai maiştrilor lor, de la care nu primeau simbrie decât duminica un chil de rachiu; erau treziţi o dată cu revărsatul zorilor, ca să păzească porcii sau să îndeplinească treburi de slujnică, apoi aveau a se culca la oră târzie, ba, colac peste pupăză, mai erau şi chelfăniţi de maiştri şi luaţi în răspăr de calfe.

Jumătate din cea dintâi iarnă, Magnús din Braedratunga se ţinu la un şelar, cealaltă jumătate o petrecu, ca ucenic la un argintar. Apoi bău vreme de doi ani, mai şi boli între timp şi se întoarse acasă după trei ani încheiaţi. Puţinul pe care-l deprinsese în cele două ramuri meşteşugăreşti avea să aibă totuşi pentru el o însemnătate deosebită.

În primii ani după însurătoare, când, din timp în timp, între două răbufniri de beţie, şedea liniştit acasă, era în stare să se apuce de făcut o şa sau să înceapă a lucra alămărie. Atunci meşterea cu osebită îngrijire şi cu zelul amatorului care, mânuind meşteşugul cu îndemânare, dar nu ca pe o meserie, izbuteşte să se ridice deasupra meşteşugarului cu ucenicie îndelungată. Mai ales că el avea şi gust artistic înnăscut.

Prin asemenea lucrări de ispăşire, făcute între două toane de beţie, îşi căpătase faimă de meşteşugar artist, care se întinsese mai departe decât însăşi faima artiştilor făurari sau şelari de meserie. Dar în anii din urmă ai vieţii lui de om însurat se scurtaseră până într-atât aceste răgazuri dintre beţii, încât îşi mai folosea îndemânarea doar la cârpitul casei şi la dresul uneltelor, la care treburi nici nu prea făcea mare ispravă.

Acasă era nedezminţit treaz. Toate dârdorile de beţie începeau prin aceea că pierea de acasă. De obicei minţea că are treburi ce nu suferă amânare, undeva prin olatul de la miazăzi, la Eyrarbakki.

La fiecare ieşire de soiul ăsta căuta tovărăşia danezilor care se abăteau pe acolo, vremelnic, pentru treburile negoţului sau care chiar se oploşeau pentru totdeauna; în ziua dintâi se însoţea cu însuşi conducătorul aşezării neguţătoreşti, în ziua a doua, cu ajutorul său, în a treia îi erau soţi de benchetuială logofeţii acestuia, ba până şi argaţii de la magaziile de bucate. Cu cât dăinuia mai mult chiolhanul, cu atât mai de rând îi erau cârdaşii, până când se nimerea să se aciueze pe la popii beţivi din Flói sau Hreppar. Dar şi ei lăsau baltă cheful mai înainte ca el să-şi dea seama.

Veneau după aceea la rând ţăranii din Eyrarbakki şi alţi sărmani mişei; după aceştia se înhăita cu vagabonzii, şi câteodată patima beţiei îl mâna într-un chip tainic şi prin alte parohii. Căci, în stările acestea de chercheleală, ceva nedesluşit îl gonea fără ogoire, făcându-l să asculte parcă de un pidosnic imbold lăuntric ca să colinde din loc în loc, pentru popasuri care n-aveau vreo legătură nici între ele, nici cu el însuşi.

Se întâmpla uneori ca boierul să-şi vină în fire pe undeva sub cerul liber, pe vreun prundiş ori pe lângă parcanul de lemn al vreunei case parohiale, sau pe vreun şleah de la câmp, cu totul neumblat; apoi treceau uneori şi douăzeci şi patru de ore până când să nimerească, aşa ameţit cum era, drumul

către casă. Câteodată zăcea întins de-a curmezişul vreunei cărări, unde se trezea din somn doar când îi slobozea udul pe faţă vreun câine de pripas ce se vântura prin acele locuri. Alteori deschidea ochii în câte un pârâu sau în vreo bahnă de pe maluri.

Din când în când, norocul ştia să-i şi surâdă; asta însemna că îşi venea în fire în cine ştie ce colibă mişelnică, zăcând pe pământul gol, în borâtura lui, sau în scârna altor oameni, ba uneori chiar pe o laviţă de calic, care putea fi, după împrejurări, vreun lepros, sau lângă te miri ce târâtură de muiere, şi, în sfârşit, de câteva ori, din mila Domnului, chiar în crivatul unor neveste străine.

După asemenea furtunatice ieşiri în lume, se pomenea, în cele din urmă, din nou acasă, uneori purtat pe-o targă între doi cai, sau cetluit zdravăn pe spinarea unui cal de samar, din milosârdia oamenilor care se indurau de el. Tretinii lui proprii, fie că erau pierduţi, fie că-i vânduse pe băutură. Nu arareori se înturna la ceas de noapte în patru labe, ud leoarcă, de cele mai multe ori bolnav sau cotonogit în bătaie, cu ciolanele schilăvite şi totdeauna plin de păduchi.

De obicei stăpâna casei era aceea care-l lua în primire, îl spăla ca pe-un lucru neînsufleţit, îl despăduchea şi-l căra în odaia lui cu pereţi de lemn, pe care apoi o zăvorea pe dinafară. Dacă-l vedea de tot prăpădit, îl lăsa mai întâi să hodinească o vreme, în propriul ei crivat, sus, în cămara de sub coama acoperişului. Mai târziu, când îşi venea în fire, era zdruncinat pentru multă vreme, şi ea îi dădea fierturi de buruieni sau alte leacuri pentru a-i potoli plânsul.

Peste câteva zile se scula ca din morţi, palid, spăsit, luminat la chip, lânced încă şi bărbos, dar cu un licăr în ochi, ca unul care a aruncat o privire dincolo de hotarul morţii, oarecum semănând cu anumiţi sfinţi din cei zugrăviţi pe catapetesme. Era totdeauna zgârcit la vorbă, afară doar după ce bea

al treilea hanap, acela care poartă numele lui Hilarius[59]; îndeobşte, nu scoteai de la el un cuvinţel măcar, decât cel mult vreo bolboroseală sau vreun mormăit în barbă, care niciodată nu era mai expresiv decât după asemenea petreceri.

În primăvara aceea bântuia o vreme aspră, de altfel ca în orice primăvară; oile ieşeau mai totdeauna prăpădite din iarna lungă, vacile – slabe de le numărai coastele – fătau viţei plăpânzi şi abia se mai puteau ridica de jos, iar lapte nu dădeau decât târziu, în vară, câţiva stropi; caii nu mai puteau fi folosiţi nici măcar la căratul batogului uscat. Boierul n-avea însă bani ca să cumpere alte vite. Servitorilor, când îi vorbeau de halul în care se afla gospodăria, le răspundea pe rând: „Nu eşti tu oare argat la vite, cioban? Nu eşti tu slujnica ce are-n grijă mulsul? Rugaţi pe cămărăşiţă să vă dea batog uscat! Eu n-am nici în clin, nici în mânecă cu împărţitul bucatelor.”

Cămărăşiţa Gudfrídur Jónsdottir fusese mânată la Braedratunga de către soţia judelui de la Thing-ul ţării din Eydalur, încă din primul an după măritişul copilei sale, jupâniţa Snaefrídur, cu poruncă să poarte de grijă tinerei stăpâne, ca să nu ajungă cumva pe drumuri. Alte sarcini cămărăşiţa gândea că nu are nici în faţa lui Dumnezeu, nici în faţa oamenilor. Dar, cu toate că Gudfrídur Jónsdottir se socotea slujitoare a soţiei judelui, sau mai bine zis trimisa acesteia într-un alt olat, mai nerodnic, al ţării, pe umerii ei apăsau de fapt toate grijile gospodăriei, de vreme ce stăpâna casei, Snaefrídur, nu se sinchisea de altceva decât de cusăturile şi horbotele ei şi nu apucase nicicând să se îndeletnicească cu gospodăria sau să se amestece în treburile casei. Aşa s-a făcut că femeia aceea din Dalir, slujnică dintr-un alt olat al ţării, fusese nevoită să ia asupră-şi dreptul cei mai înalt: acela de a porunci în această vestită curte boierească din Ţara de la miazăzi, cu toate că nu asta îi era voia, dar într-alt fel n-ar fi putut împlini

cum se cuvine, ceea ce-i dase în grijă adevărata ei stăpână, soaţa judelui, anume ca fiica ei să fie slujită bine şi să aibă îndestulă hrană, şi la masă, şi în cămara ei, ca iatacul să-i fie adăpostit de vânt şi vremuială şi să fie încălzit cu ajutorul unei sobe mici atunci când începea timpul cel rece al anului.

De îndată ce-şi venea în puteri, boierul obişnuia să cerceteze cu luare-aminte cămara de sub coamă, a nevestei sale, se căţăra pe acoperiş, ca să vadă dacă gliile de tizic sunt bine împreunate, apoi dregea pereţii de lemn, pe unde oblicea părţi putrezite. Că doar îşi iubea din inimă femeia şi nu se temea de nimic mai mult ca de ameninţarea cămărăşiţei Gudfrídur, care-i spusese odată că va pleca de-acolo împreună cu stăpâna.

Din timp în timp, boierul izbutea chiar să înceapă a drege şi alte acareturi, mai înainte de a-l apuca din nou năduful băutului, dar îndeobşte împrejurările erau atât de vitrege, că nu avea mai niciodată lemn de construcţie care să poată fi folosit.

Rareori însă putea vieţui boierul liniştit mai multe zile după ieşirile lui în lume fără să fie cercetat de tot felul de dregători, de către jude, de către şoltuzii satelor, de către popi, de către aprozii de judeţ, care erau împuterniciţi cu toţii să-l tragă la răspundere pentru păcatele săvârşite în ultima rătăcire sau să ceară plinirea învoielilor pe care le făcuse, sau executarea unor pretenţii ce se întemeiau pe anumite sinete, fără cusur în faţa legii, pe care el le semnase în timpul acelei colindări.

Cu acest prilej ieşea uneori la iveală că se mai uşurase de câte una din moşii; de altfel, pe cele mai multe le pierduse în felul acesta. În ultima iarnă nu cruţase nici măcar leagănul baştinei sale, rupând dintr-însul, prin vânzare, una din ocinile aducătoare de arenzi.

Într-un rând îşi vânduse calul, în alt rând, vitele. De cele mai adeseori, arvuna se topise într-un chip

de neînţeles; afla despre ea tocmai în ceasul când toată tărăşenia se dădea pe faţă, prin scrisorile semnate de el, toate cu respectarea cuvenită a legiuirilor. Totdeauna, în răstimpul acestor rătăciri, îşi vindea pălăria, cizmele cu tureatcă răsfrântă, ba i se întâmpla câteodată să se întoarcă acasă şi fără nădragi.

Printre altele, cumpăra în drumurile sale cai, vite sau oi, ba chiar moşii întregi, după care se înfiinţau la el acasă oameni cu înscrisuri ce nu puteau fi tăgăduite şi-şi cereau drepturile băneşti.

Intrase de mult în obiceiul pământului să i se ceară răscumpărarea în bani a smintelilor lui, a neajunsurilor făcute altor oameni în timpul călătoriilor.

Se întâmpla, nu arareori, să sfâşie cuşmele oamenilor sau să le rupă straiele. Uneori i se cerea ispaşă pentru că pătrunsese cu zurba în casele bieţilor zbrehui din Eyrarbakki şi siluise femei. Alţii fuseseră suduiţi de el – li se aruncaseră vorbe de ocară, ca: lotri sau câini, ba chiar fuseseră numiţi câini de lotri, de faţă cu martori, şi fuseseră ameninţaţi cu uciderea sau cu lovituri dătătoare de moarte. Din pricina plângerilor care curgeau cu nemiluita, sau pentru amenzi, omul se vedea urmărit mereu în judecăţi.

În stare de trezie, Magnús Sigurdsson era tăcut, fugea de sfadă, se temea de oameni, întocmai ca o fiară care mai degrabă avea chef să se ascundă, ca să rămână nestingherită în vizuina ei. Când îl aflai cu capul limpede, era gata să facă orice pentru a-şi agonisi pacea, pentru a-şi răscumpăra toate fărădelegile de care se făcuse vinovat în timpul beţiei; mai ales când această răscumpărare se putea petrece fără multă vorbă, le dăruia cu plăcere păgubaşilor bani, dacă avea, sau rupea din avuţia lui vie sau mişcătoare, ba lua până şi unelte din mâinile argaţilor lui, dacă pretenţiile reclamanţilor nu erau mai mari; dăruia bucuros câteva braţe de fân bărbatului faţă de a cărui nevastă nu se prea

purtase potrivit uneia din cele mai nemiloase porunci ale Decalogului, îşi dădea şi straiele de pe el pentru a împăca pe vreun om din Eyrarbakki, pe care-l ocărâse zicându-i lotru, sau pe altul din Flói, pe care-l numise câine, şi toate astea le făcea fără măcar să ridice ochii şi fără să risipească fie chiar o vorbă despre dandanaua aceea. Unii erau mulţumiţi chiar şi numai dacă le cerea iertare de faţă cu lumea. Dar asta era pentru el cea mai aspră pedeapsă. După ce păgubiţii plecau, el se urca adesea, pe tăcute, în cămara nevestei lui, de sub coama acoperişului, şi plângea, fără să rostească vreo vorbă, uneori câte-o noapte întreagă, până în faptul zilei.

— A vândut curţile, vesti camărăşiţa Gudfrídur, care trăsese jos cu urechea şi, ca o ieşită din minţi, se urcase în grabă, sus, la stăpână. Ştiu bine că *madame* din Eydalur, stăpâna mea, nu-mi va ierta asta nicicând.

— Bărbatul meu a fost dintotdeauna un om întreprinzător, spuse stăpâna.

— Nu v-a mai lăsat nici măcar o vacă! strigă cămărăşiţa. Procletul de jude a venit el însuşi ca să preţuiască toate acareturile, iar noi toţi trebuie să părăsim chiar astăzi curtea. V-au lăsat pe drumuri. Cum o să mă înfăţişez înaintea ochilor binecuvântatei *madame*?

— De multă vreme am râvnit să ajung o hoinară, spuse stăpâna. Trebuie să fie plăcut să dormi pe un ponor, printre oile de curând fătate.

— Mai bine m-aş arunca în apă, să mă înec… suspină femeia din Dalir. Dumnezeu mi-e martor că singura datorie pe care mi-a pus-o la inimă stăpâna era să port de grijă ca să n-ajungeţi pe drumuri, să nu vă aducă la sapă de lemn.Şi iată că voi fi nevoită să mă dezvinovăţesc înaintea stăpânei!

— Cine ştie dacă, după mine, nu va ajunge ea cea dintâi la sapă de lemn? spuse Snaefrídur.

Cămărăşiţa nu luă seama la o atât de necugetată vorbă ci glăsui mai departe:

— De câte ori n-a trebuit să ascund, ca pe un lucru de furat, picul de mâncare pe care-l puneam deoparte pentru domnia-ta, unt mai bun, batog, ouă puse la păstrare în bocale, carne de batal, ca nu cumva să le dea drept plată pentru răscumpărarea sudălmilor aruncate vreunui cap sec din Flói, sau să nu le dăruiască cumva, la beţie, cine ştie cărei târâturi de muiere! Nu mai departe decât astă-iarnă, tronurile mele cu merinde au fost sparte şi prădate; de nu m-aş fi dus pe furiş noaptea până la Skálholt, să stau de vorbă cu sora domniei-voastre, n-aş fi avut ce să vă dau la prânzişor a doua zi de dimineaţă. Şi asta nu e decât o părticică din luptele pe care am fost nevoită să le duc fără contenire cu acest despot de bărbat, pe care l-a bătut bunul Dumnezeu, cu răni şi buboaie. Dar acum, în ce hal ne-a adus! Nu mai stăpâniţi aici, în olatul de la miazăzi, nici măcar un peticuţ de ţarină, nici cât să puteţi pune piciorul. Şi nu ştiu ce să mă fac, sărmana de mine, afară doar numai să pornesc cu domnia-ta călare către soare-apune, acasă.

— Orice altceva, numai asta nu, spuse Snaefrídur cu glas stins, stăpânit, orice, numai asta nu.

— Of, mă rog lui Dumnezeu ca mai bine să mă rostogolesc devale până la mare, ca pietroaiele râului ăstuia blestemat, decât să trebuiască să mă înfăţişez fără cinste înaintea ochilor binecuvântatei mele *madame,* vorbi femeia aceasta voinică, înaltă, care sta să plângă.

Fiica judelui se ridică şi o sărută pe frunte.

— Lasă, lasă, dragă Gudda, vorbi ea, să ne ţinem firea. Du-te jos şi spune-i judelui că stăpânei tale i-ar face plăcere să poată da bineţe unui prieten vechi.

Judele era unul din acei oameni de neam vârstnici, plini de demnitate, cum puteai întâlni cel puţin de trei ori zece în fiecare primăvară, la

vremea Thing-ului pe ţară. Chipul îi era brăzdat de încreţituri şi pârlit de soare, ochii – stinşi, iar trăsăturile feţei – lipsite de energie; sprâncenele şi le ţinea ridicate, ca oamenii care se luptă din greu cu somnul în timpul plictisitoarei cuvântări a unui potrivnic; avea unul din acele chipuri cu totul de nepătruns când era vorba de faptele altor oameni, mai ales din acelea care se sprijină pe slăbiciunile omeneşti. Străbunele, dinspre partea mamei, ale tinerei Snaefrídur, jupânese din vremi dinaintea oricărei aduceri-aminte, se învăţaseră cu astfel de ocrotitori tari de înger; ele înţelegeau din instinct felul de a fi al oamenilor acestora săraci cu duhul, tot aşa de bine cum le cunoşteau şi scroambele scâlciate pe care le purtau în picioare.

Snaefrídur îl întâmpină zâmbind pe jude în pragul cămării ei, de sub coama acoperişului, îi ură bun sosit ca unui oaspe şi tovarăş de cin al tatălui ei, apoi spuse că i se strânge inima ori de câte ori domni mari trec pe acolo fără a-şi arăta bunăvoinţa faţă de o biată femeie neînsemnată ca ea, deşi socoteşte că şi asupra ei, ca fiică a soţiei judelui Eydalin, putea să se reverse o parte din harul vestitei ospitalităţi a acesteia.

El o sărută, şi ea îl pofti să şadă, deschise apoi un dulap, din care luă o carafă cu vin rubiniu ce aromea plăcut şi umplu două hanapuri, pentru el şi pentru sine.

Judele îşi mângâie fălcile prelungi şi vineţii, îşi legănă uşor partea de sus a trupului, apoi răsuflă zgomotos, de nu puteai să desluşeşti dacă murmură un cântec sau oftează.

— Desigur, desigur, cum se potriveşte, îngână el, hm, hm, hm... o ţin încă bine minte pe străbuna graţiei-voastre. Se născuse în vremea papistaşilor! Era trasă ca prin inel, bălaie, şi aşa s-a păstrat până-n ziua săvârşirii ei din viaţă, şi, fiind ea văduvă în vârstă de cincizeci de ani, s-a însoţit cu răposatul preot Magnús de la Rip, după ce fusese măritată mai întâi, pe rând, cu doi juzi.

Dintotdeauna au fost femei mândre în Islanda. Dar de bună seamă că puţine, mai cu seamă în vremuri ca acestea de acum, ştiut fiind că frumuseţea e primul lucru care piere dintre toate cele nemuritoare. Dar câteva femei mândre, puţine la număr, sălăşluiesc şi azi pe ici şi colo, bine ascunse, bine îngrijite. *Quod felix!*[60] Ce potrivire! În sănătatea domniei-tale!

— Dar, din păcate, tot adevărat este, spuse doamna casei, că azi trăiesc mai puţini cavaleri adevăraţi decât în juneţea domniei-voastre, scumpe *monsieur* Vigfús Thorarinsson.

— Bunica voastră, graţioasă jupânească, era deopotrivă de minunată femeie, spuse el. Hm, hm, hm... Era una din acele femei trupeşe care au trăit în toate vremurile pe Breidafjord, una din acele făpturi o dată femei şi care, în afară de faptul că pricepea latineşte şi *versificaturam*[61], moştenise mult pământ, de zece ori câte zece sute, curţi, moşii şi ocini, şi-şi luase de soţ un bărbat din olatul de la soare-răsare, din Thingmúli, cu care călătorise apoi în afara ţării, în Olanda, unde îl învăţase să se bărbierească şi făcuse până la urmă din el locţiitorul craiului şi cel mai mare stihuitor din miazănoapte. Avea de altfel aceiaşi ochi sinilii şi aceeaşi cosiţă luminoasă, aproape nefiresc de aurie, însă nicidecum galbenă. Odinioară, pe când eram flăcău, nu i se spunea altfel decât „aceea a cărei făptură se înalţă deasupra olatului de la soare-apune”. Da, adevărat, ce potrivire, ce potrivire! Dintotdeauna s-au aflat femei în Islanda. În sănătatea domniei voastre!

— Noroc! închină ea. În sănătatea vechilor, inimoşilor cavaleri, care slujeau cu adevărat cavalerism femeilor frumoase, pentru care erau gata să treacă prin foc şi prin apă spre a le păstra onoarea neştirbită.

— Şi mama voastră, Gudrun din Eydalur, gingaşă jupâniţă, a fost şi este o doamnă cu adevărat nobilă, cu toate că nu-i mai sunt hărăzite

aceleaşi frumoase culori ale străbunelor domnieitale. Ea este doamna celor de vârsta mea; despre ea sunt încredinţat că ar fi putut să-şi afle loc mai cu cinste decât oricare din semenele ei la curţile crailor din ţările unde şi islandezii erau priviţi odinioară ca oameni. Şi, pe deasupra, a fost iubită şi cinstită mai mult decât oricare alta de către oamenii de rând, simpli, pentru multlăudatele ei virtuţi. Ea vădeşte dărnicia unei femei cu adevărat creştine, din cea mai nobilă tagmă, şi în acelaşi timp e tare inimoasă pentru copiii ei, aşa cum se cade unei femei care nu vrea să fie cu nimic mai prejos de cea mai mândră podoabă a surorilor ei ce-au trăit în măreţe vremi apuse ale nordului; şi apriga-i râvnă pentru binele soţului este atât de mare, încât chiar dacă el ar fi fost o persoană mai puţin însemnată decât este prietenul meu Eydalin, tot n-ar fi avut pace până nu l-ar fi văzut ajungând cel dintâi şi cel mai puternic printre dregătorii de la noi din Islanda. Femeile mândre au ţinut această ţară sus. Dar acum ea se va prăbuşi. În sănătatea domniei-tale!

— M-am socotit întotdeauna fericită că nu am fete, spuse Snaefrídur. Căci ce vor ajunge femeile islandeze născute sub zodia noastră nefericită, care nu le îngăduie decât să-i iubească de departe pe bărbaţii cei mai buni, pe bărbaţii mari, pe acei bărbaţi care îşi folosesc puterile pentru a ucide balauri, aşa cum făcea Sigurd Fafnisbane, aici, pe cusătura mea?

— Am ştiut întotdeauna că domnia-ta, graţioasă jupâniţă, eşti una din cele mai de seamă femei care au trăit în Islanda. Când am fost ultima dată oaspele mamei voastre, mi s-a părut că înţeleg din vorbele ei cum că nu poate dormi liniştită noaptea gândindu-se că poate nu s-au născut decât doar câteva femei, puţine, la fel cu străbunele ei, acelea din vremea.,. hm, hm, hm.., în care Brunhilda dormea încă pe stâncă. Iar acum trebuie să pornesc la drum, graţioasă jupâniţă. Ziua e pe sfârşite.

Mulţumesc pentru băutură. Şi mulţumesc fiicei prietenilor mei că m-a poftit la ea. Am îmbătrânit, şi niciodată nu m-am numărat printre oamenii darnici. Ce potrivire! Ciudată potrivire! Dar, uite, bag de seamă că buna şi graţioasa jupâniţă are o şa minunată. Fie-i îngăduit unui bătrân admirator al mamei şi străbunelor ei să lase aici în ogradă cel mai bun cal al său, dacă jupâniţa nu priveşte darul acesta cu dispreţ. L-am cumpărat anul trecut la Dalir, în olatul de la soare-apune, şi cunoaşte încă drumul într-acolo.

Vigfús Thorarinsson înălţă hanapul pentru închinarea de rămas bun, se sculă greoi din jilţul său, o mângâie pe Snaefrídur, în semn de mulţumire, cu palma-i mare, vânătă, şi se rugă lui Dumnezeu să se milostivească de toţi ai casei.

Scurtă vreme după aceea, ea auzi oamenii plecând călări la deal, spre soare-răsare, către Tungur.

Magnús se târî sus, pe scara de sub coama acoperişului; veni cu capul plecat la soţia lui, nu rosti niciun cuvânt, ci se trânti cu faţa în pernele crivatului ei.

Ea întrebă:

— Trebuie să plecăm chiar astăzi de aici?

— Nu, răspunse boierul. După ce-a fost la tine, a spus că mai putem rămâne zece zile.

— Nu l-am rugat de amânare, spuse ea.

— Nici eu, murmură el.

— De ce nu doreşti să plecăm mai repede de aici? se miră ea.

— Nu m-ai întrebat niciodată nimic. Nu mă întreba nici acum, o rugă el.

— Iartă-mă, spuse ea.

Apoi se duse jos.

Uşa odăii lui, căptuşită cu blăni de lemn, era pe jumătate deschisă. Snaefrídur văzu pe masă, aliniaţi în două şiruri, câţiva taleri danezi lucitori, şi lângă ei, sinete. Ieşi din casă şi se duse afară, în ogradă. Soarele îşi oglindea faţa bălaie în râul

Tungu, iar vântul aducea mireasmă de iarbă proaspătă. Un cal roib era legat de conovăţul de piatră; se frământa pe loc, pentru că-l lăsaseră singur aici, la loc necunoscut. Când îşi văzu noua stăpână, scutură frâul, o privi înălţând spre ea ochii lui tineri, focoşi, cu un licăr negru, şi necheză sfios. Tocmai năpârlise, la capătul iernii, şi părul îi era luciu şi neted, iar botul, moale ca mătasea; era zvelt, cu coamă bogată pe gâtul înălţat semeţ şi cu coapse vânoase.

Cei doi argaţi mai dormeau buştean, cu căciulile pe ochi, lângă zăplazul de lemn al ogrăzii, iar slujnica sprintenă, cu picioare subţiri, grebla pe afară.

Stăpâna merse la argaţi şi-i trezi.

— Aduceţi un cuţit, porunci ea, şi înjunghiaţi-mi tretinul de colo, care-i legat de conovăţ. Apoi înfigeţi-i capul într-o ţeapă, aşa fel ca să privească spre miazăzi, spre Hjálmholt.

Oamenii săriră ca arşi drept în picioare şi se frecară la ochi. De când slujeau la curtea aceea, încă nu primiseră niciodată vreo poruncă din gura stăpânei.

III

În dimineaţa următoare Snaefrídur porni călare spre Skálholt. Voia să stea de vorbă cu sora ei, episcopeasa Jórunn.

Madame Jórunn obişnuia în fiecare primăvară, la începutul Thing-ului pe ţară, să plece călare spre apus, la Eydalur, şi să petreacă zece zile cu mama ei. Drumul acesta plănuia să-l facă şi acum.

— Poate că mergi şi tu cu mine, surioară, o îndemnă episcopeasa. Mai mult s-ar bucura mama să te vadă pe tine o singură dată decât pe mine de zece ori.

— Mama şi cu mine ne asemănăm în multe privinţe; cu toate astea, nu ne putem înţelege, spuse Snaefrídur. De aceea cred că va mai trece multă vreme până când parabola fiului risipitor îşi va afla din nou pildă la femeile din neamul nostru, câtă vreme o femeie din această stirpe va semăna cu mama ei, soră Jórunn. Dimpotrivă, însă, am un mic păs de mărturisit tatii, acum chiar, în pragul primăverii, însă nu mă simt în stare să merg călare până la Thingvellir, ca să mă întâlnesc cu el acolo. Dar tu nu te duci la Thing-ul pe ţară, soră?

Episcopeasa răspunse că asta şi dorea: să meargă cu soţul ei, episcopul, la Thingvellir, să mâie o noapte acolo, şi numai după aceea să pornească mai departe, călare, cu însoţitorii ei, înspre olatul de la soare-apune.

— Mai degrabă aş vrea să-l rog pe tata să vină el călare la mine, mărturisi Snaefrídur. Dar, după câte se spune, fiind cam înaintat în vârstă, nu-l prea bucură călătoriile care nu-i sunt de neapărată trebuinţă, şi să nu uităm nici faptul că noi, la Braedratunga, nu prea avem unde primi domni cu vază ca oaspeţi. De aceea, aş vrea să te rog să-i spui tu păsul meu.

După care îi povesti, fără ocolişuri, surorii mai mari cele petrecute: Magnús, bărbatul ei, vânduse celor doi bogătani, judelui Vigfús Thorarinsson şi ginerelui său Jón, contrabandistul de rachiu din Vatn, întreaga moşie părintească, iar noii stăpâni le cer să plece fără întârziere de la conac.

La vestea asta, episcopeasa se îndreptă cu lacrimi în ochi spre sora ei şi voi s-o sărute, dar Snaefrídur o rugă să se liniştească şi urmă a-i povesti mai departe; păsul ei era acesta: să-l roage pe taică-său să vorbească cu Vigfús Thorarinsson să-i spună că vrea să răscumpere moşia; ea nu i-a vorbit despre aceasta pentru că nu are destulă putere asupra judelui ca să-l hotărască să strice vânzarea, dar marii dregători islandezi se cunosc între ei, şi fiecare îl are pe celălalt oricând la mână aşa ca să-l poată sili la orice.

— Dragă soră, ştiu bine că nu spui asta gândindu-te la părintele nostru, cuvântă episcopeasa. Auzitu-s-a vreodată ca vreun dregător, de-aici din ţară, să-l fi putut sili pe tata să facă un singur lucru măcar pe care în inima lui l-ar fi socotit nedrept?

— Cât despre asta, să nu ne certăm, spuse Snaefrídur. Ştiu doar atât, că tata are mai multă putere decât oricare alt mare dregător, că îşi poate impune vrerea lui mai uşor decât oricine altul, cel puţin până în ziua de azi. Ştiu că poate răscumpăra moşia de la Vigfús cel avut, dacă vrea, şi chiar la preţul pe care-l va stabili el. După aceea vreau să răscumpăr eu însămi moşia de la el, în schimbul curţilor din olaturile de la apus şi miazănoapte, care sunt ale mele, dar care nu mi-au fost date o dată cu banii de cheltuială pentru nuntă, deoarece m-am măritat împotriva voinţei alor mei, până nici nu împlinisem douăzeci de ani.

Episcopeasa îşi măsură sora de sus până jos cu priviri pline de milosârdie, pentru că o vedea încă neajunsă, ca ea însăşi, la acea plăcută moliciune a trupului şi sufletului care sunt urmarea unui

îndelungat trai bun, ci o regăsea, cu toţi cei treizeci şi doi de ani ai ei, tot atât de subţirică şi de luminoasă, de aprigă la sânge şi de mlădioasă la trup ca o fecioară.

— De ce, draga mea, de ce? murmură, în cele din urmă, episcopeasa.

— De ce? Cum adică? Ce vrei să spui?

— Ah, nu ştiu, dragă surioară. Şi, cu toate astea, dacă aş fi în locul tău, i-aş mulţumi Domnului că Magnús din Braedratunga m-a adus la sapă de lemn, aşa încât să pot, pe bună dreptate, să-mi văd de drumul meu.

— Şi anume încotro?

— Cum încotro? Mama noastră...

— Ştiu, vrei să spui că ar pune să înjunghie un viţel. Da, foarte mulţumesc. Să te duci tu acasă la mama, Jórunn, când episcopul o vinde Skálholt fără să te-ntrebe.

— Iartă-mă, soră, dacă crezi cumva că nu ţi-am grăit cum trebuie. Ştiu doară că tu te asemeni, mai mult decât mine, cu străbunele noastre. Dar tocmai de aceea, Snaefrídur, tocmai de aceea e atât de păcat, tocmai de aceea e nespus de trist, încât îţi vine să plângi, de aceea e strigător la cer!

— Despre ce vorbeşti?

— Gândeam că nu-i nevoie să-ţi spun mai desluşit lucruri care de-atâta vreme sunt în gura tuturor. Ştii bine că mama nu mai e nici pe jumătate sănătoasă... Ea, femeia aceea mândră!

— Ei aş! O să trăiască mai mult decât toate femeile de vârsta ei, spuse Snaefrídur. Episcopatul Skálholt este pentru ea ca o fiică bună, chiar dacă conacul nevoiaşilor de la Braedratunga a făcut-o să mai sufere, când şi când, de podagră.

— Eu ştiu, soră dragă, că Dumnezeu dăruieşte mângâiere după felul necazului, spuse episcopeasa. El întăreşte pe fiecare om peste care s-a abătut nenorocirea. Dar, lăsând asta la o parte, trebuie să ne păzim ca nu cumva sufletul, împresurat de rele, să-şi închidă băierile la

mângâierea Domnului şi ca smerenia inimii să nu se stingă sub dispreţul de Dumnezeu şi de oameni, ba chiar de părinţi.

— Nicăieri, în nicio carte de predici nu vei găsi o pildă pentru nenorocul meu, dragă soră. Cu toate astea, mă îndoiesc că sunt multe femei în Islanda mai fericite ca mine, spuse Snaefrídur. Şi să ştii că cea cu care aş vrea, cel puţin, să fac schimb eşti tu, episcopeaso.

— Nu prea eşti în apele tale, soră dragă. Hai, mai bine să punem capăt vorbăriei, spuse episcopeasa.

— Vădana lui Laeker, stărui jupâniţa cea bălaie, şi-a omorât în ziua de Bunavestire, anul trecut, pe cel de-al şaptelea copil. Era al treilea născut de când nu mai are bărbat legiuit. Zilele astea au s-o înece, după hotărârea Thing-ului pe ţară adunat la Öxarelf. Vara trecută copiii ei n-au mâncat decât carne de cal şi fiertură de lobodă. De curând, spre primăvară, într-o zi ploioasă de duminică, am văzut pe trei din ei stând în ograda de la Braedratunga, împreună cu bătrâna lor bunică, istoviţi şi ofiliţi cu toţii; se holbau la mine, cum mă uitam pe fereastră afară. Ceilalţi trei muriseră. Sunt o femeie fericită, soră dragă.

— Da, nouă, oamenilor, nu ne e dat să desluşim căile Domnului, dragă Snaefrídur, spuse episcopeasa. De bună seamă, în vremea veche, poporul nostru şi-a petrecut viaţa în chip uşuratic. Şi acum îşi primeşte pedeapsa. Aşa auzit-am adesea din gura binecuvântaţilor noştri bărbaţi, slujitori ai bisericii. Cu toate astea, nu e un lucru de laudă înaintea lui Dumnezeu când aceia pe care i-a făcut să vadă lumina zilei, sub semnul milosârdiei lui, îşi împletesc singuri mlaje de canonit, deşi sunt fără de păcat.

— Acum, primăvara – toate se-ntâmplă în Islanda primăvara – într-un fund verde de rovină, nu departe de Hvitelf, au fost găsite moarte, pe o perină de muşchi, două micuţe orfane. Căminul lor

căzuse în paragină, lucrurile rămase se împărţiseră, perna aceea de muşchi era singura moştenire a celor două surori gemene. Îşi odihneau căpşoarele pe muşchiul moale, dar, într-o noapte au adormit de veci. Vulpile ronţăiseră din ele pe-alocuri. Nimeni nu se sinchisea de oscioarele lor. Am pus să le îngroape. Ar fi putut să fie fetiţele mele. Vezi, soră dragă, sunt o femeie tare fericită.

— De ce îţi chinuieşti mintea cu astfel de întâmplări triste, dragă surioară? întrebă episcopeasa, pe al cărei chip se putea desluşi, cu tot felul ei prietenos de-a fi, oarecare nerăbdare.

— De Ziua Crucii, în mai, şi-au luat oamenii inima-n dinţi şi au hotărât să-l ridice în furci pe lotrul de oi din Krókur. De multe ori fusese pedepsit, ba chiar o dată i-au tăiat mâinile; dar toate pătimirile nu-l făcuseră mai bun; fura şi mai multe oi decât înainte, când avea mâini. La întoarcerea de la locul unde şi-a împlinit osânda, oamenii din Upptungur au trecut călare prin fata casei spânzuratului, cu leşul lui legat de-a curmezişul peste tarniţă, şi l-au azvârlit pe uşă înăuntru, la muierea şi plozii lui. Nu, dragă soră, dacă se află în toată Islanda o femeie fericită, aceea sunt eu. Fiindcă eu ţes scoarţe cu chipuri din vremi apuse, şi brodez aere pentru altare, şi patrafire pentru biserici, şi adun arginţi în sipetul meu. Pe deasupra, Domnul m-a lăsat şi stearpă. Şi asta e cel mai mare noroc de care poate avea parte o femeie islandeză.

— Să nu ne certăm pentru asta, soră. Şi, totuşi, eu cred că trebuie să fie vrerea Domnului ca fiecare femeie să dorească să dea viaţă unui fecior sănătos. Ştiu câtă bucurie îmi umplea inima când fiii mei erau încă mici. Fără îndoială, dacă rămâne vreo femeie la casa ei fără copii, nu e vina ei, ci vrerea lui Dumnezeu; dar o femeie de neam mare nu face bine, ci huleşte pe Dumnezeu când îşi asemuieşte vieţuirea ei cu aceea a calicilor şi a răufăcătorilor osândiţi. Tare trebuie să te fi

schimbat tu, soră, ca să crezi că tot ce e mai rău pe lume e încă destul de bun pentru tine.

— Dintotdeauna am fost o fiinţă care nu era mulţumită cu nimic. De aceea mi-am ales singură soarta, şi m-am resemnat.

— Cine se lasă pradă straniilor fantasme ale minţii înţelege abia atunci când e prea târziu, că nu e decât jucăria unor forţe străine, spuse sora mai vârstnică. Tu te-ai măritat în pofida voinţei alor tăi, în ciuda tuturor legilor lui Dumnezeu şi ale ţării; şi numai pentru a te scuti de o ruşine şi mai mare, tatăl nostru s-a înduplecat să nu declare strâmbă şi fără fiinţă căsătoria ta. Dar acum încep să cred şi eu că n-ar fi cu neputinţă ca el să se gândească de două ori înainte de a răscumpăra pentru tine baştina lui Magnús Sigurdsson, în schimbul moşiilor pe care nu ţi le-a dat o dată cu zestrea ce ţi se cuvenea. Eu cunosc însă un bărbat, prietenul nostru bun, care nu mai conteneşte făcând planuri pentru binele tău şi care se roagă lui Dumnezeu, zi de zi, să aibă grijă de tine. Bărbatul ăsta nu are trecere mai mică decât părintele nostru pe lângă judele Vigfús şi ginerele său. El e duhovnicul tău, vestitul stihuitor şi doctor, evlaviosul întru Domnul preot Sigurdur Sveinsson, unul din cei mai avuţi oameni din episcopie.

— M-am gândit cu totul la altceva pentru împrejurarea când tata nu mi-ar împlini dorinţa, spuse Snaefrídur.

Episcopeasa vru să ştie la ce cale de scăpare se gândise sora ei.

— Se spune, zise aceasta, că un prieten care a lipsit multă vreme din ţară s-a întors de curând.

Şi iată că zâmbetul blând şi îngăduitor al surorii se stinse dintr-o dată. Chipul i se făcu purpuriu. Ochii ei aruncau scântei de mânie. Era schimbată cu totul. Vru să spună ceva, dar se opri. Abia după o vreme întrebă cu furie mocnită:

— De unde ştii că a venit?

— Tu şi cu mine suntem femei amândouă, dragă soră, spuse Snaefrídur. Şi noi, femeile, avem din timp în timp presimţiri. Unele lucruri le aflăm chiar dacă nu le-am putut auzi nicicând cu urechile noastre.

— Şi ai de gând să te duci să-l cauţi la Bessastadir, sau chiar aici, la Skálholt, şi să-l rogi să răscumpere Braedratunga pentru Magnús Sigurdsson şi pentru tine? Eşti într-adevăr atât de copilă? Lumea întreagă şi tot ce se petrece în lume sunt pentru tine ca o carte pecetluită? Sau îţi baţi joc de noi, draga mea surioară?

— Nu, nici prin gând nu-mi trece să-l rog pe el să cumpere conacuri pentru mine, spuse Snaefrídur. Dar am auzit vorbindu-se că a venit să cerceteze cum şi-au împlinit slujba înalţii dregători. Învoiala dintre socru şi ginere – dintre un jude şi an neguţător – care vinde pe sub mână rachiu, de o parte, şi bărbatul meu, de cealaltă parte, s-ar putea să nu fie un document lipsit cu totul de interes pentru un bărbat care adună atâtea hrisoave privitoare la Islanda.

— Ştii tu ce fel de bărbat e Arnas Arnaeus, soră? întrebă episcopeasa cu seriozitate.

— Ştiu doar atât, spuse Snaefrídur, că eu nu dispreţuiesc nimic mai adânc decât calea cea mai lesnicioasă, pe care tu şi tot neamul meu aţi ales-o pentru mine.

— Nu vreau să încerc a desluşi vorbele tale fără noimă, soră, dar n-aş fi crezut, o dată cu capul, că o femeie din neamul nostru ar putea, aici în Islanda, să ţină partea celor care vin cu gând rău împotriva bătrânului şi neîntinatului ei părinte, celor care apără pe osândiţi împotriva judecătorilor lor fireşti, celor care aţâţă noroadele împotriva stăpânilor lor, vrând astfel să şubrezească cinstitele şi străvechile principii creştineşti ale poporului.

— Cine face toate astea?

— Arnas Arnaeus şi aceia care-l sprijină.

— Eu credeam că Arnaeus nu s-a întors decât pentru că împuternicirile lui sunt mai cuprinzătoare decât ale celorlalţi oameni puternici care trăiesc aici, în Islanda.

— De bună seamă că e adevărat zvonul cum că ar fi venit la Thing-ul ţării cu o scrisoare semnată de însuşi craiul, spuse episcopeasa. Dar, pe lângă asta, se mai spune că ţine judeţ asupra neguţătorilor, dând buzna în aşezările de negoţ din olatul de la miazăzi, şi ori le azvârle mărfurile în mare, ori le pecetluieşte, în numele regelui, tarabele. Şi atunci, toţi calicii se îmbulzesc plângând în jurul lui, ca să capete un căuş de făină sau un pic de tutun. Se zice că e apărătorul derbedeilor şi acuzatorul dregătorilor. Dar oamenii care ştiu multe bănuiesc, pe bună dreptate, că el a fost trimis de către clica acelora care, la Kopenhaga, au alungat pe toţi nobilii bătrâni şi de seamă din sfatul craiului, punând în locul lor calfe, berari şi vântură-lume. Şi abia ne-a ajuns vestea sosirii lui, că tu te şi arăţi gata să-i dai pe mână, de bunăvoie, dovezi împotriva bunului nostru părinte. Pot să îndrăznesc să-ţi atrag luarea-aminte, soră dragă, că şi Didrik din Muenden, care la fel se făcea că are cărţi de la rege, zace acum sub un morman de pietre, de cealaltă parte a Elfului.

Snaefrídur privi netulburată la sora ei şi băgă de seamă că îi apăruseră pe faţă pete roşii, care nu voiau să se şteargă.

— Nu e nevoie să-mi istoriseşti nimic despre Arnaeus, dragă surioară, spuse Snaefrídur. Tot aşa, nici despre judele Eydalin. Dar iartă-mă, scumpă episcopeasă, dacă sunt de părere că dai dovadă de prea puţină dragoste pentru părintele nostru când pui în cumpănă, alături de cinstea lui, pungăşiile unui neguţător de rachiu de contrabandă, sau dacă socoţi drept vrăjmaş al judelui Eydalin pe bărbatul care ar pune la îndoială temeiul nelegiuirilor făptuite de un om atât de neînsemnat, cu numele Vigfús.

— N-am spus nicicum că dregătorii nu pot rândui lucrurile cu strâmbătate, spuse episcopeasa. Ştiu doar că toţi oamenii sunt supuşi greşelii! Dar eu sunt de părere – ca de altminteri toţi oamenii de ispravă – că, dacă e vorba să fie înjosiţi şi purtaţi la Bremerholm dregătorii islandezi, iar bărbaţii cei mai buni, stâlpii ţării acesteia, să piară de pe faţa pământului, atunci nici Islanda nu mai poate dăinui. Şi cum îl putem noi numi pe omul acesta, care a venit să ne nimicească obiceiurile şi rânduiala datorită cărora sărmanul nostru neam a fost ferit până acuma de-a ajunge o gloată de lotri şi de ucigaşi, aflaţi în afara legii? Pe omul care zăvoreşte sub peceţi făina şi tutunul săracilor şi care aruncă asupra bunilor noştri neguţători bănuiala că ar folosi cântare şi greutăţi calpe, tocmai asupra lor, care înfruntă cele mai crunte primejdii şi străbat sălbatica mare cu corăbiile lor? Fii îngăduitoare, surioară, dacă-mi lipsesc cuvintele potrivite, când văd că te încrezi într-un asemenea om. Şi, fiindcă dai a înţelege că-l cunoşti tot atât de bine ca şi pe tatăl tău, iartă-mi întrebarea, dar cum e cu putinţă una ca asta? E adevărat că într-o vară s-a bucurat o vreme de buna găzduire a părinţilor noştri, în olatul de la miazăzi, cu care prilej s-a îngrijit ca toate scrierile care puteau fi oblicite pe aici, pe meleagurile noastre, şi care vorbesc despre strămoşii noştri să fie adunate şi scoase afară din ţară. Şi parcă-mi aduc aminte cum l-am însoţit într-o toamnă, bărbatul meu, eu şi cu tine, de la Skálholt până la corabie. Să-ţi fi sucit oare atunci capul pentru toată viaţa? Toate vorbele ce s-au stârnit atunci pe seama asta le-am dat în lături. Că doar nu erai în vremea aceea decât o copilă, care nu ştia despre bărbaţi mai mult decât ştie o biată pisică despre cloşca-cu-pui de pe cer. În afară de asta, n-a trecut un an, şi el s-a însurat la Kopenhaga cu o gheboasă avută. Dar tare aş vrea să ştiu ce s-a petrecut între voi, de vrei să cauţi acuma, după şaisprezece ani, mai degrabă sprijinul

unui trădător decât să primeşti ajutorul firesc al adevăraţilor tăi prieteni?

— În cazul în care părintele meu, stâlpul ţării, s-ar codi să se ocupe de treburile mele, despre care te rog să-i vorbeşti când vei ajunge la Thing-ul pe ţară, spuse Snaefrídur, şi apoi dacă cumva acel bărbat, pe care tu îl numeşti trădător, mi-ar înşela încrederea şi n-ar primi să strice înscrisul nostru cu bogătanul Vigfús, atunci îţi făgăduiesc, buna mea soră, să mă despart de Magnús şi să mă mărit cu peţitorul care mă aşteaptă, bunul meu prieten, preotul bisericii catedrale, Sigurdur. Dar mai curând, nu.

Puţin după aceea, cele două surori puseră capăt convorbirii; una din ele era înfierbântată; cealaltă, mai potolită. Episcopeasa făgădui să-i înfăţişeze tatălui ei, la Thing-ul pe ţară, pricina surorii, iar Snaefrídur porni călare îndărăt spre Braedratunga.

IV

Când începu cositul, boierul fu cuprins iarăşi de acel neastâmpăr care vestea bine ştiutele toane în timpul cărora îi sporea trufia şi se iveau purtările cele mai respingătoare. În fiecare zi, Magnús se scula cu noaptea în cap, fără însă a duce la capăt vreo treabă. Uneltele, pe care plănuise să le dreagă, zăceau neatinse, alături de sculele de tâmplărie, în mijlocul hambarului, într-o grămadă de talaş de gealău. Şedea acolo şi privea iscoditor afară. Era dis-de-dimineaţă. Abia se luminase de ziuă când porni în jos, spre râu, ca pentru a întâmpina niscaiva drumeţi. O clipă mai târziu îl puteai auzi lălăind o frântură de cântec în pridvorul casei; porunci apoi să fie aduşi caii care puteau fi folosiţi la călărit, le cercetă cu grijă potcoavele, după care se duse în covălie, unde meşteri ceva la una din ele; mângâind îndelung caii, îi ţesălă şi le curăţă cu peria toată murdăria, vorbindu-le prietenos; îi lăsă apoi să fugă iarăşi, fără însă a-i pierde din ochi; după aceea porni spre una din colibele ţărăneşti din preajma curţii şi-i sudui pe bieţii sărăntoci dinăuntru, după care începu să umble de colo până colo, fără astâmpăr.

Cămărăşiţa Gudfrídur întinsese masa pentru el în odaia căptuşită cu lambriuri de scânduri, întrucât el nu mânca niciodată la un loc cu slugile. Aveau de mâncare skyr[62], batog şi unt.

El strâmbă din nas şi întrebă:

— Nu mai e costiţă de batal?

— Nu ştiu ca stăpâna mea, jupâneasa judelui din Eydalur, să fi spus ceva despre asta, dădu răspunsul cămărăşiţa.

— Dar foios acrit de berbec?

— Nu, spuse cămărăşiţa. Oile, care au crăpat de foame aicea astă-primăvară, nu aveau nici carne, nici foios.

— Da' ce, moşiile pe care le aveţi în olatul din miazănoapte nu mai plătesc embaticul? întrebă el.

— Nu ştiu asta, spuse cămărăşiţa, dar avem destul zer acru din baştina boierului.

— Adu zeru-ncoa', da' să fie rece şi acru.

— Ca să vorbim despre altceva, spuse cămărăşiţa, am aflat că fata stăpânei mele o să fie dată afară de aici, sau va trebui să-şi caute singură de drum, de bunăvoie. Şi când va fi asta?

— Întreabă-l pe judele Eydalin, draga mea, spuse boierul. De cincisprezece ani mă lipseşte de moşiile fetei lui.

Când cămărăşiţa veni cu zerul, boierul plecase.

Se făcuse nevăzut, aşa cum dispar păsărelele când mor, nimeni nu ştia unde intrase. Nu pornise cu calul pe şleahul care ducea de la curte la drumul mare, ci se furişase, în vremea odihnei de prânz, pe căi lăturalnice. Nimeni nu ştia cu precizie când o pornise la drum. Dar o ştersese. Rămăseseră pe prichiciul ferestrei doar securea lui şi barosul. Începuse să pună un ochi de piele la un geam şi să-i dreagă cerceveaua. Afară pe iarbă zăceau risipiţi talaş de la gealău.

De rândul acesta luase argint cu el. Chiar dacă pe uşa magaziei de mărfuri a neguţătorului ar fi spânzurat pecetea regelui, totuşi, cu bani era uşor să capeţi rachiu. Iar soţii de chef erau toţi pe placul boierului: şi neguţătorul, şi căpitanul corăbiei şi ceilalţi danezi. În asemenea tovărăşie nu duceai niciodată lipsă de subiecte de vorbă, şi cea mai nouă veste era că Arnas Arnaeus, trimisul regelui, sosise cu corabia la Stykkisholmur, apoi mersese călare pe la toate aşezările de negoţ din Ţara de la miazăzi; ultima dată fusese la Eyrarbakki şi declarase că marfa tuturor neguţătorilor era stricată; poruncise să se arunce în mare mai mult de o mie de butii de făină, pentru că erau pline de molii şi de gărgăriţe, apoi arătase că răzlogii de construcţie nu-s altceva decât lemn de foc, că toată fierăria a prins rugină şi nu mai poate folosi, că

odgoanele-s putrede şi că tutunul e o buruiană ovreiască; măsuri, cântare şi greutăţi, toate fură de asemeni aruncate, ca unele ce erau calpe. Ţăranii înfometaţi priviseră cu lacrimi în ochi cum fusese zvârlită în mare făina şi se temeau că de-acum înainte niciun neguţător danez n-avea să se mai apropie cu corăbiile de o ţară atât de nerecunoscătoare.

— Pricina o să ajungă înaintea celui mai înalt judeţ, spuneau neguţătorii. Coroana o să ne plătească toate stricăciunile. Aşa e cu cale să fie, regele trebuie să sângereze pentru islandezii lui, că doar nu iese nimic altceva din negoţul cu ei decât murdărie şi ocară. Şi niciun crai, sau împărat, sau neguţător străin n-ar da un sfanţ pe ţara asta ori de câte ori ar oferi-o măria-sa spre vânzare.

La început îl cuprinse pe boier mânia că era silit să asculte cu cât dispreţ vorbeau ei despre ţara asta; îşi amintea doar că şi el era unul din cei mai de seamă din ţară. Şi, ca să dovedească ce mai viteji sunt islandezii, vârî mâinile în buzunare şi scoase, unul după altul, câţiva pumni plini cu taleri de argint lucitori, nou-nouţi, şi îi împrăştie zornăind prin încăpere, în jurul lui, spunând că vrea să i se dea friptură şi doreşte să se culce cu slujnica; în cele din urmă plecă, trântind uşa după el, şi se duse să-şi cumpere o mică bucată de pământ la Selvogur. Aşa petrecu vreme de două zile, şi fiindcă, vezi dumneata, cu toată măreaţa purtare a boierului şi cu toată zornăiala pungii, curând golită, faima Islandei nu voia să sporească în ochii danezilor, nu-i rămaseră până la urmă decât pumnii pentru a dovedi că islandezii sunt bărbaţi viteji şi curajoşi. Nu trecu însă multă vreme, şi danezii se săturară să se mai ghiontească întruna cu el. Şi până să-şi dea bine seama, boierul se şi afla întins, cât era de lung, în glodul uliţei, în piaţa din faţa dughenei neguţătorului. Era noapte neagră. Când îşi veni în simţiri, voi să intre la neguţător, încercând să spargă uşa de lemn tare,

ferecată şi zăvorâtă. Zadarnic însă, căci nu izbuti. Strigă după slujnică, dar nici ea nu voia să audă de un asemenea bărbat. Atunci ameninţă că pune foc casei. Dar fie că nu s-a putut afla în Eyrarbakki nicio urmă de foc, fie că boierul nu s-a priceput cum să işte pârjolul, casa a rămas locului, neatinsă.

După ce boierul a lărmuit aşa, fără contenire, din miez de noapte până-n zori, s-a arătat la o fereastră unul dintre calfele neguţătorului, în izmene.

— Rachiu! strigă boierul.

— Şi banii unde-s? întrebă calfa.

Boierul n-avea altceva în mâini decât un zapis încâlcit, de cumpărare a unei mici ocini din Selvogur.

— Te împuşc! ameninţă Magnús.

Dar calfa închise fereastra şi-şi văzu mai departe de somn, căci boierul n-avea puşcă.

Spre dimineaţă izbuti să-l trezească pe argatul din dugheană.

— Adă banii, spuse argatul.

— Ţine-ţi fleanca! răcni boierul.

Şi cu asta se încheie discuţia.

După cât urlase şi înjurase toată noaptea şi-şi vărsase mânia pe ziduri, boierul începu să se trezească din beţie şi dete cu ochii de caii lui.

Pe la ceasurile 9 înainte de prânz ajunse în Vatn, la Jón Jónsson, deplin treaz fiind, dar mahmur. Ţăranul şi argaţii acestuia coseau pe fâneaţa din faţa curţii.

Boierul merse călare către el, dar ţăranul era îndârjit şi se răsti că ar fi bine ca un pierde-vară ca ăsta să-şi ia cât mai repede tălpăşiţa din fânul lui încă necosit.

— Ai rachiu? întrebă boierul.

— Da, răspunse Jón din Vatn. Da' ce-ţi pasă?

Boierul îi ceru să-i vândă rachiu şi spuse că e gata să-i dea orice preţ, dar că în clipa de faţă nu are bani peşin la el.

— Să ştiu de bine că toate lucrurile care sunt pe numele meu în ţara asta s-ar preschimba în rachiu şi că toate pământurile s-ar preface în arginţi cu numele lui Magnús Sigurdsson din Braedratunga pe ei, şi mai degrabă aş vrea să mor decât să mai dau un singur pahar din rachiul meu în schimbul unei uncii din argintul tău.

Boierul răspunse că până acum nu se prea poate spune că s-a îngrăşat din cârdăşia lui cu Jón şi că nu e prea multă vreme de când s-a uşurat de casă şi de moşie cu ajutorul rachiului acestui ţăran din Vatn; ba se prea poate ca tocmai în clipele acestea scumpa lui nevastă să fie alungată din casă, de la Braedratunga.

Abia acum ieşi la iveală de ce era aşa de îndârjit ţăranul din Vatn împotriva boierului; cu două zile în urmă îl chemase socrul acestuia, Vigfús Thorarinsson, la el, la Thing-ul pe ţară, şi acolo judele Eydalin îi silise pe amândoi să dea îndărăt Braedratunga pe un preţ de nimic, după care judele Eydalin o dăruise fiicei lui, Snaefrídur, cu hrisov de danie în regulă.

Nu fu de vreun ajutor nici măcar sinetul de cumpărare a unui petic de ogor din Selvogur, pe care îl scoase la vedere boierul. Ţăranul din Vatn nu voia să-şi vadă bunul său nume primejduit încă o dată din cauza unei certi cu ginerele judelui.

Boierul se trânti în iarbă şi începu să plângă. Jón din Vatn cosi mai departe. Când ajunse până lângă boier, îl pofti din nou să-şi vadă de drum, după care Magnús se rugă de el:

— Pentru Dumnezeu, taie-mi odată capul cu coasa!

Văzându-l în halul acesta, neguţătorului contrabandist de rachiu i se făcu milă de el, şi inima îi dete brânci să-l poftească în hambar, unde îi puse chiar el dinainte o ulcică cu rachiu şi-i tăie cu briceagul o halcă de carne de rechin.

Dar abia dăduse boierul de duşcă ulcica şi înfulecase carnea de rechin, că îşi aduse aminte

cum că tatăl său a fost *notarius*, jurat al Thing-ului pe ţară, arendaş de moşii mănăstireşti şi atâtea altele, iar strămoşii lui, atât din partea tatălui, cât şi a mamei, fuseseră oameni de neam, ba chiar, câţiva dintre ei, nobili şi spuse, mai departe, că nu e obişnuit să mănânce ca ţăranii mişei, prin şuri, din mână, ci că doreşte să fie poftit în odaia mare de oaspeţi, să fie slujit la masă, ori la pat, de jupâneasa casei sau de fetele ei, aşa cum se cuvine oamenilor din cinul lui. Ţăranul din Vatn întoarse vorba că nu trecuse mult de când îl văzuse trântit afară în iarbă, cu care prilej îl rugase din suflet să-i taie capul cu coasa. De aici se iscară şi alte nepotriviri de păreri între gazdă şi oaspe, şi cel din urmă era gata-gata să se încaiere cu amfitrionul din cauza ospeţiei neîndestulătoare. Jón din Vatn era un om cam slăbănog de virtute şi nu era prost să se potrivească la o încăierare, de aceea îşi strigă argaţii şi le dădu în grijă să-l lege pe oaspe fedeleş şi să-l vâre într-un sac. Îl ghemuiră deci într-un sac de iută, pe care-l legară la gură, şi-l cărară afară, pe fâneaţă. Boierul răcni şi se zbătu o bună parte din zi în sac, până când, în cele din urmă, adormi. Sub seară, desfăcură sacul, îl goliră, îl aburcară pe boier pe calul său şi asmuţiră asupra lui patru namile de zăvozi. Târziu, pe la lăsatul nopţii, boierul se afla din nou la Eyrarbakki. Încercă să ciocăne la neguţător sau la calfa sa, spre a-i convinge să-l ducă ei cu o lotcă până la corabie, la căpitanul vasului; dar danezii nu vrură să mai ştie nimic de el. Nici măcar feciorul de alergătură din dugheană nu se uită la el.

Boierul era tare flămând, dar la Eyrarbakki bântuia foametea tot ca şi prin împrejurimi. O văduvă sărmană se îndură totuşi să-i dea puţină coraslă într-un blid de lemn, o mână de iarbă-de-mare şi un cap uscat de batog, pe care îl jupui chiar ea de piele, deoarece el îşi adusese deodată aminte că era un om prea de seamă pentru a se înjosi să jupoaie singur un cap de batog.

Dugheana neguţătorului era tot zăvorâtă, şi ţăranii veniţi din ţinuturi îndepărtate trebuiră să grămădească în stive lâna şi celelalte mărfuri aduse, în timp ce neguţătorul şedea în cămară, în dosul uşii oblonite, şi se desfăta cu friptură şi vin. Câţiva ţărani se aşezaseră în faţa şurii şi se holbau la pecetea crăiască de pe uşa dughenii; unii, şi anume argaţii tineri şi haimanalele adunate din cele patru vânturi, lărmuiau şi strigau, pe când alţii se ciuciseră pe jos, plângând, şi se sfătuiau dacă n-ar trebui să facă o jalbă; în fine, pe malul mării şedeau mai mulţi, care-i ziceau pe întrecute la cântece sau îşi încercau puterile, căutând să urnească din loc pietroaiele ce zăceau risipite în jur. Ţăranii din Öraefi, de la o depărtare de treisprezece mile de drum, merseseră neobosiţi, călătorind noaptea peste şesuri, către miazăzi, în nădejdea că li se vor deschide porţile la Bátsendar. Dar şi aici locul secase. Niciun strop nu mai putea fi scos afară din dugheana neguţătorului. Câţiva ţărani înstăriţi, care puseseră deoparte ceva rachiu mai demult, îi deteră boierului o duşcă. Dar urmarea acestei danii fu că setea lui de rachiu crescu şi mai mult. După miezul nopţii, piaţa rămase goală. Plecaseră toţi, ca să-şi afle loc de odihnă pe oareunde, unii chiar pe lângă zaplazurile ogrăzilor, alături de câinii hămesiţi de foame. Boierul rămase singur, cu jumătatea de lună de pe cer şi fără strop de rachiu.

Deodată, numai iată că vine Thórdur Narfason, zis şi Ture Narvesen, cu pasul sprinten, cu chipul ca de smoală, cu dinţii albi şi ochii roşii, cu nasul strâmb şi pumnii vânjoşi. El îşi scoate înaintea boierului scufa lui jerpelită, împletită din lână, şi cade în genunchi, câţiva paşi mai încolo, în faţa lui. În anii tinereţii fusese năimit la curtea episcopului din Skálholt, dar îl goniseră fiindcă alerga după toate fustele; mai ştia însă, din vremea aceea, câteva boabe de latinească. Îşi ucisese drăguţa, ba unii ziceau chiar că două, dar de bună

seamă că n-o fi fost numai el de vină. Un lucru era sigur: că n-a fost înălţat în furci, dar a lâncezit multă vreme în închisoare la Bremerholm. Era un om, *poëta*, şi diac foarte iscusit; un tovarăş de beţii şi un fur de inimi temut; afară de asta, vorbea fără cusur limba danezilor, aşa că printre ei era socotit de-ai lor. Era ditamai bărbatul, dar în magazia de mărfuri a neguţătorului slujea ca femeie la toate şi îi era îngăduit să doarmă doar în cocina porcilor. Fiind foarte îndemânatic la orice, toamna da o mână de ajutor la dresul doagelor, pentru care lucru i se zicea, printre islandezi, butnarul, deşi danezii nu-l socoteau un adevărat butnar. Pe vremea aceea, Ture Narvesen era, pe locul de care vorbim, un fel de strajă din partea crăieştii majestăţi; el trebuia să facă noaptea de caraulă şi să prindă cu arcanul pe mişeii care ar da de bănuit că umblă să pună foc clădirilor sau să rupă peceţile craiului.

Boierul îi trase preacuviinciosului om, aşa cum şedea el, în genunchi, la pământ, un picior în piept, acestui cel mai scârbos dintre ispititorii de femei, pe care cândva o fecioară islandeză îl numise îngerul ei, pentru ca după aceea să fie repede şi degrabă trimisă de el pe ceea lume.

— Adă rachiu, diavole! porunci boierul.

— Preacinstite stăpâne, rachiu la vremuri ca astea, vremuri de pomină? se miră Narvesen cu voce piţigăiată.

— Vrei să te ucid? răcni boierul.

— Of, măria-ta, de ce nu? Şi aşa se apropie sfârşitul lumii!

— Îţi dau un cal, se mai înmuie boierul.

— Stăpânul meu, boierul, vrea să-mi dea un cal! strigă Ture Narvesen, apoi se ridică şi-l cuprinse în braţe. *Salutem!* Să trăieşti ani mulţi, stăpâne!

După salutare, voi să-şi vadă de drum.

— Îţi dau un petic de pământ în Selvogur, spuse boierul prinzându-l pe Ture Narvesen de minteanul ferfeniţit şi ţinându-l încleştat.

Când văzu omul că nu e rost să scape, îl îmbrăţişă din nou pe boier şi-l sărută.

— N-am spus eu totdeauna că o inimă blândă poate stăpâni întreaga lume? grăi Narvesen. Şi de vreme ce lucruri mari sunt pe cale de înfăptuire, nu ştiu ce altă îmbiere mai bună aş putea face decât să mergem să-l găsim pe păzitorul porcilor.

Boierul se duse deci cu Ture Narvesen la porcar. Acolo se aflau la loc sigur acele animale, singurele dintre toate vietăţile Islandei care duceau o viaţă de belşug şi cinstire; şi asta mai de mult, nu numai din ultimele zile de când fiinţele cu două picioare fuseseră oprite să mănânce molii şi gărgăriţe, din porunca trimisului crăiesc şi sub ameninţarea forţei publice. Li se acorda uneori ţăranilor, ca un fel de îndurare, îngăduinţa de-a privi aceste animale minunate printre leaţurile îngrăditurii, dar cu prilejul ăsta mai vârtos li se făcea rău, pentru că pielea porcilor era de aceeaşi culoare cu pielea de om, şi ei aveau, pe lângă trupeşia oamenilor îmbuibaţi, privirea cuminte a bieţilor calici. Multora dintre ţărani li se vărsa fierea la această privelişte.

Cocina era clădită din scânduri, ca şi locuinţa oamenilor de neam, şi era smolită peste tot. Într-un ungher dormea omul care păzea porcii pe nume Jes Lou, salahor la şura neguţătorului, prieten al lui Ture Narvesen şi soţul lui de la Bremerholm. Mişeii din gloată erau stăpâniţi de o pornire de ură faţă de el, pentru că hrănea asemenea animale aci, în ţara aceasta, unde în fiecare primăvară flămânzeau de moarte copiii şi oamenii mari, cu sutele şi cu miile.

Ture Narvesen ciocăni în uşa cocinii într-un fel anumit, pe care numai prietenul lui îl pricepea, şi fu lăsat să intre înăuntru, pe când boierul trebui să aştepte afară. Se sfătuiră ei doi o bună bucată de vreme în cocină; boierul începu să-şi piardă răbdarea şi, cum uşa era bine zăvorită, el socoti că

e din nou nevoie să se zbuciume, să răcnească şi să ameninţe cu moarte şi pârjol.

Iată însă că Ture Narvesen ieşi din cocină. Era foarte abătut şi spuse că ajutorul de calfă Jes Lou nu s-a arătat dispus să dea ceva; totul e închis aici din porunca regelui şi pus sub pecete, iar rachiu nu poţi căpăta nici cu aur; mai spuse că Jes Lou îl salută şi-i trimite vorbă că islandezii ar face mai bine să-şi îndrepte paşii spre compatriotul lor Arnaesen, pentru a-şi agonisi de la el rachiul de care au nevoie. Boierul îl rugă pe Ture să-i spună porcarului că-i dă în schimb ocina sa Selvogur. Ture răspunse că porcarul n-are poftă să se facă stăpân al unei ocini. Boierul spuse atunci că aşteaptă să-i arate porcarul ce vrea să dobândească în schimb. Ture Narvesen se lăsă cu greu înduplecat să mai facă o încercare pe lângă porcar, iar boierul folosi prilejul şi pătrunse silnic în cocină, hotărât să-şi împlinească scopul.

Jes Lou semăna la trup cu animalele date lui în pază şi puţea ca şi ele. Era lungit pe o laiţă înfiptă pe o mică ridicătură a podelei, de partea cealaltă a îngrăditurii de leaţuri, iar porcii şedeau întinşi pe lângă el; într-un goger se afla un vier singur, în altul, o scroafă cu doisprezece purcei, şi în al treilea goger, câţiva godaci mai măricei. Dihăniile se treziseră şi grohăiau. Niciun islandez n-ar fi putut suferi putoarea lor. Dar boierului nu-i mirosi nimic, el îl strânse pe porcar în braţe şi-l sărută. Uşa era deschisă, şi afară se vedea marea nemărginită şi cerul cu lună plină.

Porcarul spuse că nici lotrul cel mai iscusit n-ar putea sparge dugheana, dat fiind că procletul de câine islandez, Arnaesen, pusese peceţi, de bună seamă calpe, pe fiecare uşă, în afară de o singură intrare, ascunsă în chilerul dughenii, de la care neguţătorul avea cheia, dar şi-o punea sub căpătâi când dormea.

Boierul Magnús Sigurdsson îl ispiti din nou cu pământuri şi alte bunuri nemişcătoare, dar

zadarnic, căci nimeni nu mai ştia cu adevărat ale cui erau baştina şi averile sale: ale lui, ale contrabandiştilor de rachiu din toate colţurile lumii, sau chiar ale socrului său, judele. Boierul fu de părere că cel mai cuminte lucru era să-i omoare pe amândoi. Atunci Ture Narvesen îi aruncă lui Jes Lou o privire plină de înţelesuri şi, cu glasul lui piţigăiat, pe un ton umil şi învăluitor, rosti:

— Frate-meu a oblicit că nu se mai află în stăpânirea măriei-voastre decât un singur odor care să nu fi fost încă înstrăinat sau pus amanet, şi anume multlăudata şi plina de virtuţi soţie a voastră.

La pomenirea acestei femei, boierul sări în sus ca ars şi, fără alt schimb de vorbe, îşi lăsă pumnii să dănţuiască pe nasul lui Ture Narvesen. Oacheşul islandez dete dracului orice respect şi-i răspunse tot cu pumnii. Atunci începu încăierarea. Magnús Sigurdsson nu se uita unde lovea şi încerca întruna să-şi schilăvească potrivnicul.

Jes Lou se târî afară din gozuri, îşi săltă nădragii şi se buluci la rându-i asupra boierului. Îl buşiră amândoi cu sete vreme de-o jumătate de ceas, şi până la urmă izbutiră să-l doboare. El se zbuciuma însă atât de cumplit, că n-aveai cum să schimbi cu el nici măcar o vorbă cu tâlc, aşa că trebuiră să-l lege. Tăiară de la un hârdău un capăt de funie şi, cu puţină caznă, izbutiră să-l cetluiască de mâini şi de picioare, după care îl azvârliră de-ndată peste îngrăditură, la porci. Cavalerul se zvârcoli de câteva ori, urlând, în gunoi şi scârnă, dar nu se putu libera. Porcarul îi înmână ucigaşului de Narvesen un cuţit de casap şi-l rugă să-l aibă în grijă pe derbedeu cât timp va merge el să aducă ceva. Ture Narvesen se rezemă de îngrăditura de leaţuri, îşi smulse un fir de păr din chică şi cercă pe el tăişul cuţitului, apoi şi-l mai ascuţi un pic cu grijă, trăgându-l pe podul palmei, şi totodată, întruchipând din nou politeţea însăşi, înălţă un cântec de laudă închinat boierului, cum şi unul în

cinstea preaiubitei soţii a acestuia, preamărind-o pentru virtuţile ei, pentru cinstea ei fără prihană şi înalta obârşie, în timp ce boierul, legat cobză, se zvârcolea mai departe în gunoi şi răcnea. Porcii se vârâseră înspăimântaţi unul într-altul într-un ungher al ţarcului. Nu mult după asta, se întoarse şi porcarul. În afară de o sticlă, mai aducea cu el şi un butoiaş cu rachiu, cam de şaisprezece ocale mari, şi-şi potrivi comoara alături de laiţă, lângă zaplazul de leaturi. Sticla o duceau pe rând, când unul, când celălalt, la gură. Boierul nu căpătă nimic.

După ce amândoi tovarăşii se îndestulară cum se cuvine, Ture grăi către boier:

— Prietenul nostru Jes Lou se învoieşte să vândă măriei-tale acest butoiaş, dar mai întâi trebuie să statornicim o învoială. Căci în vremurile astea rachiul e mai de preţ decât aurul, şi cine face negoţ cu el are de înfruntat primejdia bătăii cu gârbaciul sau a şederii la Bremerholm.

— Dă-mi o înghiţitură de rachiu, vorbi boierul răguşit, contenind cu răcnetele; după aia puteţi să-mi tăiaţi şi gâtul.

— Ho, ho, asemenea târg nu facem, oricât de crunte ar fi vremurile, şi nici nu ne trece prin gând să-i jucăm unui boier de neam asemenea renghi şi să-i tăiem beregata dacă nu ne vedem siliţi la aşa ceva, spuse Ture Narvesen. Iată ce vom face: voi scrijeli eu pe un petecuţ de hârtie un mic zapis, pe care-l vom întări de îndată cu semnăturile noastre.

Jes Lou scoase uneltele de scris, pe care le adusese o dată cu rachiul, şi Ture Narvesen şezu multă vreme cu o scândură aşezată pe genunchi drept măsuţă şi scrise ce scrise. Jes Lou se ghemuise alături de el şi-şi potolea în timpul acesta setea.

În cele din urmă, scrisoarea fu gata, după care Ture Narvesen se ridică şi începu citania ei, pe când trupeşul porcar sta îndărătul lui şi rânjea.

Zapisul începea cu cuvintele: *In nomine Domini, amen, salute et officia*[63], spre ştiinţă că grămăticul argăţise cândva episcopului; apoi urmă mai departe în acel stil grav, plin de cuviinţă şi cu frica lui Dumnezeu, care-i era obişnuit acestui ucigaş. Se spunea acolo că, după ce trecuseră atâţia şi atâţia ani de la naşterea Domnului, se adunaseră laolaltă, în ţara Islandei, în locul zis Örebakke, în staulul de porci al neguţătorului din Eyrarbakki, trei onorabili bărbaţi, anume monsieur Magnús Sivertsen, cavaler şi boier de Braedratunga, în tovărăşia respectabililor şi cinstiţilor bărbaţi danezi Jes Lou, neguţător, calfă şi mai mare peste aleasa porcime daneză din acel loc, apoi multcălătoritul artist şi preaînvăţatul poet Ture Narvesen, odinioară subdiacon la Skálholt, în prezent butnar crăiesc şi maistor al zbirilor crăiescului negoţ-monopol; şi se mai spunea că au încheiat între ei următoarea legiuită şi nerăstălmăcită învoială şi următorul sinet înscris, despre care au hotărât, prin strângere de mână şi implorarea milosârdiei Duhului sfânt, cum şi prin jurământ, să-l respecte în toate capetele sale şi *articulis* şi care nu poate fi stricat de niciun om, afară doar de preamilostivul nostru rege, şi are următorul cuprins în cuvinte, după cum urmează: Polobocul de rachiu, aflat aici pe pământ între părţi, să fie de veci bunul legiuit şi nesmintit al sus-numitului cavaler şi boier Magnús Sivertsen; în schimb, dumnealui va avea să răspundă, fără zăbavă, după semnarea în persoană a acestui zapis, de plinirea următoarelor tocmeli faţă de sus-numiţii bărbaţi danezi, precum urmează: să le dea, de bunăvoie şi nesilit de nimeni, cu împrumut şi la dispoziţie, celor doi onorabili şi preadistinşi bărbaţi danezi, numiţi mai sus de mai multe ori cu numele, Jes Lou şi Ture Narvesen, cu depline drepturi de soţi, timp de trei nopţi, *item*[64] trei zile, pe legiuita şi iubita sa nevastă – adică a boierului Sivertsen – vestită prin frumuseţe, iscusinţă şi înaltă obârşie, onorabilă şi

cu toate virtuţile împodobită, doamna şi stăpâna sa Snaefrídur, fiica lui Björn Eydalin, iar cavalerul *monsieur* Sivertsen va avea să întocmească totodată carte şi întărire despre acestea către acea a sa mai sus arătată etc.

În clipa în care cititorul ajunsese la vorbele acestea, se auzi vocea cavalerului grăind astfel:

— În ochii ei s-a pogorât cerul însuşi. Eu ştiu doar că zac cetluit în noroi.

Se spunea mai departe, în sinet, că, la fel cum rachiul din amintitul poloboc este rachiu adevărat şi limpede, potrivit de tare, dar de bună seamă neîndoit cu apă, tot asemenea şi soaţa boierului Magnús Sivertsen va trebui să se arate aducătorilor cărţii, în toate cele, mânată de o purtare creştinească şi împăciuitoare, să lase deoparte orice duşmănie şi îmbufnare, să se silească să-i întâmpine cu supunere, bunătate şi grijulie bunăvoinţă, apoi să-i îndestuleze cu tot ce poate oferi casa, mai vârtos cu costiţe de batal puse la acrit în zer, cu foios de berbec şi cu unt proaspăt, ca şi cum le-ar fi, fiecăruia în parte şi amândurora laolaltă, virtuoasă doamnă şi legiuită şi îndurătoare soţie.

— Stelele luminează împletită cunună în jurul acestei frunţi, spuse cavalerul. Ele ştiu bine că eu sunt însăşi Islanda cea plină de lepră şi stelniţe.

Amândoi „preacinstiţii” bărbaţi danezi nici nu se sinchisiră de dondănelile cu care-i întrerupea boierul, şi Ture citi mai departe, până ajunse către sfârşit, unde se spunea că toţi urmează a păstra taina asupra acestei învoieli, cum se cuvine unei înţelegeri între oameni de neam, cât şi pentru ca niciunul din cei trei tovarăşi să nu ajungă, în împrejurarea aceasta, ţinta batjocurii gloatei celor fără căpătâi, precum şi pentru ca niciunul dintre ei să nu-şi vadă numele terfelit şi înjosit de către oameni pe care nu-i priveşte lucrul acesta cu nimic; şi acest singur exemplar al zapisului să rămână în păstrarea grămăticului.

— Punând semnătura numelor noastre aici mai jos, ca dovadă, şi pentru deplina întărire a tuturor celor scrise mai sus...

Cetluitul încetase a mai plânge, a mai răcni şi a se mai zvârcoli; zăcea pe podeaua cocinii, mut şi fără mişcare, iar polobocelul se afla de cealaltă parte a împrejmuirii de leaţuri, la abia o lungime de braţ de el. În urmă, se ridică pe jumătate, aşa legat cum era, se uită în sus, cu chipul răvăşit, către bagdadia cocinii, cu capul dat pe spate, şi vorbi către acela care sălăşluieşte în înălţimi:

— Dumnezeule, chiar dacă ar fi să te scuip în faţă, la uşa altarului, în Vinerea mare, ştiu bine totuşi: Tu eşti acela! Apoi îşi dete drumul din nou jos, în gunoaie, şi grăi cătinel către oameni: Daţi-mi polobocul.

Ei răspunseră că lucrul nu se poate întâmpla decât cu condiţia ca el să-şi pună numele în josul zapisului. Boierul făgădui că aşa va fi. Atunci îl dezlegară, şi el îşi scrise numele în josul sinetului, cu opinteli, de săriră stropi din vârful penei. Al doilea semnă Ture Narvesen, cu scrisul acela plin de înfloriturі, care părea a nu avea nimic de-a face cu labele lui greoaie. Porcarul Jes Lou făcu doar o cruce dedesubt, de vreme ce nu ştia să scrie, nici să citească, de altfel, ca mai toţi danezii, după care Ture îi scrise numele dedesubtul crucii. Abia după aceea îi deteră cavalerului polobocelul pe mână, şi el îl duse de îndată cu vrana la gură.

După ce se îndestulă după poftă, privi în jur. Cei doi beţivani o şterseseră. Atunci se petrecu în el acel lucru care li se întâmpla multora când şi-au atins ţinta dorinţelor lor celor mai fierbinţi: nu era bucuros. Înlemni de frică, apoi, cherchelit de-a binelea, ieşi din cocină clătinându-se, cu polobocelul sub braţ, şi se îndreptă spre ţărm în jos. Se simţea mirozнă de iarbă-de-mare. Luna albă era sus pe cer. Boierul dete glas tare. Dar oamenii nu se zăreau nicăieri. Încercă să alerge, dar nu ştia încotro. Picioarele îi erau moi.

Pământul se clătina. Şi se pomeni întins pe pământ cât era de lung, cu faţa în jos, fără să-şi dea seama că venise în brânci. Din nou pământul se clătină sub el. Încercă să meargă încet. Numai că pământul se tălăzuia mereu sub picioarele lui. În cele din urmă, se aşeză lângă o casă, se rezemă cu spatele de perete şi aşteptă, doar-doar s-o mai linişti pământul. Şedea cu capul aplecat şi înşira, mormăind, pe toţi căpitanii de oşti, cavalerii, juzii, poeţii, cruciaţii şi oamenii legii care fuseseră, după cum glăsuiau uricele, străbunii săi. Nu semăna nici a om, şi cu atât mai puţin a fiară. Bodogănea că e cea mai nenorocită dintre toate făpturile pământului şi cel mai mare om din Islanda. La urma urmei, începu să îngâne întristatele cântece ale patimilor şi morţilor, pe care le învăţase în copilărie de la maică-sa.

Şi acum să ne întoarcem la cealaltă parte, anume la cei doi fericiţi, care o cumpăraseră pe iubita soţie a bărbatului acestuia. Cu sinetul în mâini, ei săriseră în sus şi o luaseră din loc. Noaptea era liniştită. Mii de colibe clădite din glii de tizic şedeau ghemuite, de parcă ar fi vrut să se ascundă, de bună seamă însă că nu de teama cerului. Ici-colo zăpăia câte un zăvod. Porcarul ţinea ascunsă sub pieptar o butelcă de rachiu. Oamenii trebuiau să ia din când în când câte-o întăritură, că doar aveau înaintea lor grea străbanie. Erau hotărâţi să meargă prin noapte întins până la Braedratunga, cu scrisoarea de cumpărare. Danezul spusese că dimineaţa sunt femeile mai calde. Amândoi se aflau în acea fericită stare când fapta şi hotărârea par deopotrivă de lesnicioase. Singurul lucru care le lipsea erau caii. Din fericire, se găseau destui prin ceaire. Începură să-şi caute de îndată tretini de călărie. Pe malurile râurilor păşteau cai de samar din ţinuturi îndepărtate, gloabe cu picioarele de dinainte legate, şi tabunuri întregi de cârlani nedeprinşi cu hamul. Cailor nu le plăceau oamenii, mai cu seamă danezul, şi nu voiau să se lase prinşi,

ci săreau, îndepărtându-se în copci. În cele din urmă, Narvesen izbuti să apuce doi cai şi să le petreacă în jurul botului un capăt de sfoară de undiţă. Tarniţe nu se aflau, aşa că trebuiră să călărească pe deşălate. De bună seamă că islandezul învăţase, pe lângă alte meşteşuguri, şi pe acela al călăriei, dar danezul nu mai şezuse în viaţa lui pe vreun cal, fie el cu tarniţă ori fără, şi cum era burduhănos şi nici prea tânăr de ani, iar, pe deasupra, mai şi băuse, întâmpină multe greutăţi până să i se aburce pe spinare; dar izbuti ducând calul lângă un holm[65] potrivit. Odată aburcat pe spinarea tretinului, simţi într-o clipită că-l ia cu ameţeli; dar parcă totdeodată se şi trezi. Aci i se părea însă că tretinul da să cadă într-o parte, aci că are să se dea tumba, aci că, pornind într-un galop năprasnic, vrea să-l arunce jos, şi atunci s-ar fi sfârşit cu el. Fiecare mişcare a calului îi părea primejdioasă de moarte. Îşi rugă cu lacrimi tovarăşul să călărească mai cătinel şi se sprijini de gâtul calului, îmbrăţişându-l. Ture Narvesen spuse că mai au cale lungă înainte şi că trebuie să se grăbească, mai cu seamă că vor avea să treacă înot râuri late, pentru a scurta o bucată de drum, dacă vor să răzbească la Braedratunga până-n zori, când draga lor, care este a amândurora, doarme încă în pat, caldă.

— Am să vin de-a berbeleacul, spuse danezul.

— Poate vrei mai degrabă să rămâi în urmă, prietene, şi să vii mâine după mine pe jos, grăi Ture Narvesen.

— Aşa ţi-ar veni bine la socoteală, aha, vrei să mă tragi pe sfoară, cu toate că eu am făcut rost de rachiu! mârâi danezul. Ştii bine doară că n-am picioare bune şi că aici, în Islanda, nici nu pot umbla.

— Frate dragă, spuse Ture Narvesen, ţi-am spus numai atât, dacă vrei, pot să călăresc eu înainte, să-i duc femeii bineţe din parte-ţi şi să-i spun că vii şi tu mâine, pe la vremea prânzului.

— Cum o să nimeresc drumul, omule, dacă tu porneşti călare înainte? zise Jes Lou. De bună seamă că n-am să mai ajung cu viaţă la Braedratunga. Nici nu ştiu măcar încotro s-o apuc. S-ar putea să rătăcesc drumul, să cad de pe cal şi să-mi frâng grumajii, în timp ce tu ai să fii acolo de mult şi ai să pui laba pe femeie. Aşa vrei tu să-l tragi pe sfoară pe prietenul tău? Adu-ţi aminte că, la urma urmei, eu sunt cel care a furat rachiul.

— Nu trebuie să uiţi, frate şi prietene dragă, că eu am scris zapisul de cumpărare, spuse Ture Narvesen. Or fi danezii oameni mari în ţara lor, dar aici e vorba dacă ştiu sau nu să scrie, să se aştearnă la drum şi să călărească. Aici, în Islanda, nimeni nu aşteaptă pe altul. Cine ajunge întâi pune mâna pe femeie.

Jes Lou nu se mai putea ţine pe cal, şi Ture Narvesen prinse a se înduioşa de el. Şi cum calul danezului mai avea şi năravul să se oprească din când în când şi să nu se clintească o bucată de vreme din loc, el socoti că e mai înţelept lucru să călărească la o mică distanţă îndărătul lui. Dar atunci se vădi că animalul de călărie al danezului era iapă, şi ca atare, foarte grijulie pentru virtutea ei; când simţea că se apropie Ture cu calul prea mult în spatele ei, începea numaidecât să necheze şi să zvârle din copite. Când bătu gloaba o dată cu toată puterea din picioare, danezul, dintr-o azvârlitură arcuită, zbură peste gâtul iepei, cu capul în jos şi cu tălpile picioarelor privind spre cer.

— Acu se vede cât îi poate pielea unui danez, rânji Thórdur Narfason; se dete jos şi-i trânti cu sete un picior omului căzut.

— Porc-de-câine! Dai cu piciorul în mine când zac pe jos, rănit şi fără puteri?! icni danezul.

Thórdur Narfason îl întoarse pe spate, îl pipăi şi băgă de seamă că, deşi se udase tot de rachiu, căci i se spărsese butelca, schilăvit nu era.

— Acum, că ai spart clondirul, nu mai am nimic de-a face cu tine, spuse Thórdur Narfason. Tovărăşia noastră s-a sfârşit. Te las în plata Domnului. De acuma fiecare să aibă grijă de el. Cine ajunge mai întâi va avea femeia.

Atunci porcarul se agăţă de piciorul lui Thórdur Narfason strigând:

— Eu sunt un om cinstit în slujba neguţătorului meu, a aşezării de negoţ-monopol şi a regelui; afară de asta, eu sunt acela care a furat rachiul, şi a mea e femeia!

— Vai de capul vostru, al danezilor, spuse Thórdur Narfason şi-i trase prietenului său alte lovituri de picior, dacă vă închipuiţi că o să vină ziua în care Snaefrídur, soarele Islandei, va fi tot a voastră.

Răbdarea danezului ajunse acum la capăt. El încercă să-i pună piedică prietenului şi ucigaşului, care se dăduse pe faţă ca vrăjmaş. Cu asta începu bătaia. La nevoie, grasul şi cinstitul danez avea destulă putere şi cunoştea şi anumite feluri de a-şi apuca potrivnicul, care-l luară pe islandez pe neaşteptate. Acesta încerca să se bată şi să lupte în picioare, pe când danezul voia să-şi măsoare puterile lungiţi amândoi la pământ, şi astfel să tragă folos din greutatea trupului său. Se luptară multă vreme şi-şi sfâşiară straiele bucăţi, până când ajunseră să se zgârie şi să se buşească aproape goi; sângele le ţâşnea pe nas şi pe gură; dar niciunul din ei nu fusese destul de prevăzător ca să-şi ia cu el o armă. Până la urmă, Thórdur Narfason avu norocul să-i dea prietenului său o lovitură bine ţintită; căpăţâna porcarului se răsturnă pe spate, apoi pe-o parte, ochii i se închiseră, şi din colţul gurii sângerânde îi ieşi la iveală limba. Narfason se aşeză pe pământ, ceva mai la o parte din drum. Era istovit de puteri şi n-avea niciun pic de rachiu. Văzu sinetul căzut pe pământ şi-l ridică; îşi sucise un picior şi şchiopăta. Înverşunarea i se risipise şi începu să simtă din ce

în ce mai mult junghiuri prin tot trupul. Deasupra smârcurilor din Elói plutea încă liniştea. Doar vuietul torentelor abia se auzea. Căci vremea puiezitului trecuse. Îşi zări tretinul nu prea departe şi se târî într-acolo; se sui pe el şi-şi văzu de drum călare. Dar calul era deşălat şi nu mergea decât îmboldit de picioarele călăreţului. De la un timp. nici asta nu mai fu de folos. Se opri, deodată, pe loc şi nu mai vru să se mişte. Omul se dete jos, îi trase calului un picior, se aşeză apoi pe un gheb de pământ şi privi în sus spre cer. Cu toate că soarele se ridicase de-o suliţă, luna încă nu dispăruse. El scoase sinetul din brăcinarul care-i ţinea nădragii, scoase şi cartea către jupâneasă, le citi cu atenţie pe amândouă şi nu găsi în niciuna din ele niscaiva mari cusururi.

— Slavă şi mulţumită lui Dumnezeu că sunt om învăţat şi poet, spuse el.

Un ochi îl cam durea la citit şi băgă de seamă că nu-l poate ţine deschis; i se umfla din ce în ce. Încercă să se scoale, dar simţi că i se învârte capul. Încă nu izbutise întru totul, deşi pe danez îl lăsase lungit, în nesimţire. Mai era cale lungă până la Braedratunga, până la jupâniţa cea caldă. Simţea o nevoie arzătoare de rachiu, dar n-avea putere nici să se clintească din loc.

— De bună seamă, cel mai bun lucru pe care-l am de făcut e să trag un pui de somn, spuse el, şi se culcă jos, pe cărare, cu sinetul în mână.

V

A doua zi după aceste întâmplări, pe la chindie, Snaefrídur, fiica lui Björn Eydalin, mergea cu încă o femeie, pe pajiştea de la Braedratunga, către casă. Ducea, atârnat de o sfoară petrecută peste umăr, un ciubăraş plin cu plante şi buruieni, adunate de pe câmp. Ca şi străbunicele ei, cunoştea şi ea buruienile folositoare după mirozna lor plăcută. Straiul ei era o mantie veche, sinilie. Umbla cu capul gol şi cu gâtul descoperit în bătaia soarelui, cu cosiţa desprinsă, pălită de soare. În fiecare zi umbla astfel să caute buruieni. Peste creştetul femeii care înainta pe pajişte se aşternuse o lucire aurie.

Deodată văzu de la depărtare un murg greoi legat de conovăţul din faţa casei şi un bărbat scund, slăbuţ, cu strai negru, umblând de colo până colo prin ogradă, puţin adus de umeri, cu mâinile împreunate în aşa fel, că podul palmelor sta întors spre pământ. Era preotul bisericii catedrale din Skálholt. De îndată ce-o zări pe stăpâna casei, el îşi scoase pălăria şi, ţinând-o în mână, porni pe pajişte în întâmpinarea ei.

— Neaşteptată cinste, spuse Snaefrídur, cu un zâmbet şi o plecăciune, în timp ce mergea spre el.

Îi întinse mâna pârlită de soare şi puţin mânjită de ţărână. O mireasmă puternică şi caldă de cimbru, asprişoară, pământ reavăn şi iarbă-neagră se răspândea în jurul ei. El se feri cu grijă s-o privească drept în ochi; după ce dete bineţe şi aduse slavă Domnului că a aflat-o sănătoasă, îşi legă din nou pălăria peste peruca de duminica, îşi împreună degetele ca mai înainte şi prinse a se uita în jos, la mâinile sale albe-albăstrui, puţin umflate şi ofilite.

— Pe o zi atât de senină nu m-am putut opri să n-o pornesc cu murgul la drum, spuse el, ca şi cum

ar fi vrut să-şi ceară iertare că a venit.

— Zilele lui cuptor sunt tocmai vremea când începe să zboare cărăbuşul, spuse ea. La vremea asta şi pe mine mă prinde dorul să plec în munţi, ca cei fără de lege.

— În această sărmană ţară, unde totul moare, zilele acestea au ceva asemănător cu însăşi veşnicia, spuse el. Ele sunt *apex perfectionis*[66].

— Cât mă bucură de mult, monseniore, să te întâlnesc în cer... pe această pajişte, spuse ea. Fii binevenit.

— Nu, nu aşa, spuse el, departe de mine gândul să rostesc vorbe eretice, iar *madame* să nu-şi închipuie cumva că am început să tind către păgânism atunci când aduc laudă creaţiunii mai înainte de a-l slăvi pe creator. Voiam să spun doar că sunt desăvârşite acele zile când rugăciunea se schimbă de la sine în mulţumită: vrei să te rogi şi, fără să bagi de seamă, ai început să mulţumeşti.

— Sunt sigură, iubite părinte Sigurdur, că rândul viitor, când vei mai veni la mine, ai să-mi spui că ai întâlnit o fată drăguţă şi că a fost însăşi viaţa veşnică: *summum bonum*[67]. Şi când te gândeşti ce se spune, anume că ai fi găsit un crucifix îngrozitor în nişte ruine şi că-l adori în taină.

— *Credo in unum deum*[68], *madame*, rosti el.

— Să nu-ţi închipui cumva că te bănuiesc a fi eretic, chiar dacă păstrezi în casa dumitale un chip cioplit, iubite părinte Sigurdur.

— Însemnătate are numai felul cum priveşte omul chipul, spuse el, nu chipul însuşi. Lucrul cel mai de seamă e să crezi în adevărul care poate sălăşlui chiar şi într-un chip cioplit, şi să trăieşti pentru acest adevăr.

— Da, zise ea, adevăratul corn al berbecului lui Abraham trebuie să se fi aflat nu demult aici la mine, de vreme ce a trebuit să brodez în locul lui o monogramă şi cifra unui an pe fiecare latură a scoarţei. I s-ar putea năzări cuiva că berbecele şi-a frânt cornul în sihlă? Nu, căci toţi ştim doar că

berbecele trimis de Dumnezeu avea două coarne zdravene.

— Fiindcă vorbim despre chipuri, spuse el, aş vrea să-ţi arăt lămurit părerea mea. Există un chip mai presus de toate celelalte, acesta este chipul care străjuieşte asupra vieţii noastre şi pe care ni-l plăsmuim noi înşine. Celelalte chipuri sunt bune şi ele dacă ne arată lipsurile noastre şi ne dezvăluie în ce fel ne putem călăuzi viaţa mai bine. De aceea am păstrat acest vechi chip al lui Hristos, din vremea papistaşilor, pe care l-am găsit cu prilejul unor săpături.

— Eşti un om înţelept, părinte Sigurdur, dar, drept să-ţi spun, nu ştiu dacă mi-ar plăcea să ţes în scoarţele mele toate aceste chipuri bune despre care ai vorbit.

— Un lucru e sigur, spuse el, după cum poţi citi la toţi *doctores*[69], anume că acel adevăr prin care ni se dezvăluie o frumoasă purtare în viaţă este cel mai frumos dintre toate chipurile.

— Îmi este îngăduit să îl rog pe *doctor angelicus*[70], născut din nou la Flói, să intre în sărmana mea casă şi să guste o băutură nevinovată, pe care am pregătit-o eu însămi? spuse stăpâna casei.

— Slavă aduc Domnului, rosti el. Ferice de cel ce e luat în derâdere de *madame*. Dar tot astfel cum cărăbuşul se târăşte vreme de unsprezece luni pe pământ, iar în a douăsprezecea se înalţă în zbor, năzuind spre soare, tot astfel va veni şi vremea omului care stă cu nasul în cărţi. Îmi va fi îngăduit oare să păşesc acum chiar, câteva clipe, alături de *madame*, pe pajişte, şi să vorbesc despre un lucru care-mi frământă gândurile?

Se îndreptară spre pajişte.

El încă nu apucase să-şi ridice privirea; păşea cu grijă, conştiincios, şovăind la fiecare pas, de parcă ar fi vrut să-i socotească de mai înainte înrâurirea, atât asupra ţarinei de sub picioarele lui, cât şi asupra lui însuşi.

— Tocmai vorbeam despre chipuri, urmă el, stând cu mâinile împreunate ca mai înainte, de parcă voia să ţină o predică, despre chipurile adevărate şi cele neadevărate, despre acele chipuri pe care ni le plăsmuim cum se cuvine, şi despre altele, pe care le plăsmuim greşit, cu toate că Dumnezeu însuşi ne-a pus la îndemână materia şi pentru unele, şi pentru celelalte: ştiu că te vei fi mirând cum de am putut veni cu asemenea sporovăieli la dumneata. Dar nu sunt eu duhovnicul măriei-tale? Am simţământul că însuşi Domnul vrea să vorbesc. Şi m-am rugat lui fierbinte să mă lumineze. Simt că el vrea să-ţi spun cuvintele acestea: Snaefrídur, tatăl ceresc ţi-a dăruit mai mult decât ai vrut domnia-ta să primeşti.

— Oare să fie asta o dojană? întrebă ea.

— Nu sunt eu acela care să te dojenească pentru ceva, răspunse el.

— Dar cine atunci? întrebă ea. Ori am făcut cuiva vreo nedreptate?

— Ţi-ai făcut singură o nedreptate, spuse el. Dumnezeu o spune, toată ţara o vede şi de bună seamă că nimeni n-o ştie mai bine ca domnia-ta. Viaţa pe care ai dus-o toţi anii din urmă nu se potriveşte unei asemenea doamne, podoabă a tagmei femeieşti.

Acum se uită în sfârşit la ea, o clipită numai, dar destul ca în jurul gurii lui să fluture un tremur, iar în ochii lui negri să se ivească o tresărire de teamă când s-au izbit de strălucirea aurie a obrazului ei.

Dusă pe gânduri, Snaefrídur zâmbi şi-i răspunse cu o voce nepăsătoare şi fără răsunet, ca şi cum el n-ar fi vrut decât să-i îndrepte atenţia asupra unui firicel de colb de pe mânecă:

— Ooo, a început oare biserica, mireasa lui Hristos, să poarte de grijă unui lucru atât de neînsemnat ca viaţa mea?

— Nu mi-am închipuit niciodată, spuse el, că va trebui să trec prin încercarea aceasta grea de a

merge la o doamnă nobilă, şi încă una ca *madame*, mai presus de orice bănuială de-a fi săvârşit vreo faptă care să poată fi numită – *in civilibus* sau *ecclesiasticis*[71] – păcat, şi că va trebui să-i spun vorbe grele cu privire la rostul vieţii ei.

— Mă sperii cu adevărat, iubite părinte Sigurdur, spuse ea. Nu cumva înainte de a veni încoace ai citit mai îndelung din prezicerile lui Merlin, sau din vedeniile lui Duggal[72]?! Aş da oricât să le pot înţelege şi eu pe de-a-ntregul!

— M-aş simţi fericit, grăi el, dacă aş cunoaşte calea către inima domniei-tale. Dar nu stă în puterea unui biet preot nerod ca mine să-şi afle drumul printr-un asemenea labirint, cu atât mai puţin când domnia-ta însăţi nu vrei să pricepi ce ţi se spune. Poate că inima dumitale e împrejmuită de un zid, în care un neînsemnat versificator ca mine nu poate afla poartă de intrare; dar eu am primit poruncă să vorbesc.

— Vorbeşte, iubite părinte Sigurdur, spuse ea.

— Dacă vorbesc cu domnia-ta, *madame*, trebuie să ştii că-mi dau întru totul seama către cine rostesc vorbele mele: domnia-ta eşti o femeie atât de aleasă, cum arareori a trăit vreuna aici în miazănoapte; eşti ştiutoare în ale învăţăturii, ca acele jupâniţe pe care odinioară le numeau în Islanda înţelepte, eşti cunoscătoare a gramaticii încă din fragedă copilărie şi atât de îndemânatică în ţesăturile dumitale, încât li s-a dus vestea şi în bisericile catedrale din străinătăţi. În afară de asta, eşti o femeie a cărei înfăţişare a fost binecuvântată de Maica Domnului cu o lumină de fericire, aşa încât faptul că o asemenea floare se află în ţara noastră, alături de măruntele noastre floricele, este o făgăduinţă că domnul nostru Isus se va îndura, cu toată dreapta mânie a tatălui ceresc, să ocrotească şi de-acum înainte sărmana noastră ţară. Puţinilor oameni de-aici de la noi care preţuiesc cât de cât ce le-a fost dat, în aceste vremi crunte, să-şi plece fruntea sub griji apăsătoare, şi o

femeie aleasă, aşa cum am înfăţişat-o, nu are dreptul, înaintea lui Dumnezeu, să-şi irosească viaţa într-o legătură cu o fiinţă care pune prihană pe cinstea patriei acestei femei. S-ar putea să te prindă mirarea auzind din gura unui preot asemenea vorbe, îndreptate împotriva a ceea ce Domnul a unit. Dar eu am vegheat şi m-am rugat. Am chemat într-ajutor Duhul sfânt. Iar convingerea mea este că situaţia dumitale trebuie să fie dezlegată *in casu*[73]. Şi, în afară de asta, sunt sigur că însuşi papa de la Roma, deşi spune că o căsătorie este un *sacramentum*[74] ce nu poate fi călcat, ar dezlega căsătoria dumitale pe temeiul că ea e un păcat mai mare decât chiar desfrânarea.

— O, aproape că uitasem, părinte Sigurdur: domnia-ta eşti doar peţitorul meu care aşteaptă! spuse ea. Domnia-ta eşti de părere că ar trebui să mă despart de Magnús şi să mă mărit cu preotul bisericii catedrale. Dar bagă de seamă, dragul meu părinte, dacă aş face una ca asta, n-ai mai fi peţitorul meu care aşteaptă, şi peţitorii sunt oamenii cei mai fericiţi, în afară de logodnice. La urma urmelor, ce-ar spune despre asta Hristosul dumitale, pe care l-ai dezgropat din gunoi?

El oftă şi vorbi iarăşi:

— De la începutul începutului am ştiut că limba poetică a străbunilor şi a străbunicilor domniei-tale e de obârşie păgână. Cum să-ţi pot sta împotrivă eu, un preot sărac cu duhul, care nu poate şti, nici gândi prea multe şi care cu atât mai puţin poate vorbi? Ştiu, în schimb, ştiu de foarte multă vreme că, în pofida glumelor date acum uitării, fiica judelui n-a simţit niciodată nimic şi nici n-a avut măcar vreun gând pentru mine. Lucrul ăsta s-a putut vedea cel mai limpede din alegerea pe care a făcut-o atunci, când marele om de lume s-a dezis, el, cel pe care ea îl iubea. Şi cu atât mai puţin poate îndrăzni acest nevolnic de preot, care începe să se simtă bătrân, să râvnească acum la o asemenea femeie, chiar de ar fi ca ea să fie liberă,

mai ales acum, când bărbatul acela se află din nou în ţară, bărbatul cu care nevolnicul de preot n-a îndrăznit să se măsoare nici măcar atunci când era mai tânăr de ani.

Cuprinsă de nerăbdare, Snaefrídur rosti:

— Ei, ce să mai vorbim acum despre toanele ce i s-au năzărit unei fetiţe fără minte cândva, demult, pe când se afla încă la casa părinţilor ei, de vreme ce azi, când a crescut, ea însăşi nu şi le mai aminteşte decât cu un zâmbet îngăduitor şi nevinovat?

— De-i glumă sau crezi cu adevărat ce spui, *madame*, îşi urmă vorba preotul, doar conştiinţa domniei-tale poate hotărî. Cu toate acestea, îmi amintesc limpede că era vorba de o femeie în toată firea când urechile mele au aflat că ea îl iubeşte trează, ca şi prin somn, vie sau moartă, şi nu m-ar mira peste măsură dacă firele din ţesătura vieţii dumitale, care s-au făcut apoi lanţuri, nu vor fi fost urzite chiar de către cunoştinţa dintre dumneata şi el. N-a fost oare acest mare om de lume, pe jumătate străin, acela care a călăuzit cel dintâi pasul dumitale slab pe lunecoasa potecă de stei, spre adâncimile prăpăstioase unde sălăşluieşti acum? El a fost tovarăşul prinţilor şi grofilor de peste marea cea întinsă, îmbrăcat, ca şi ei, cu haine şi cizme englezeşti şi schimbându-şi zilnic gulerul de horbotă spaniolă; el ştia să numere pe degete învăţăturile smintite ale tuturor ereticilor, el cunoştea *dialectica* păgânilor, cum şi scrierile literariceşti din Franţia, Italia şi Spania de azi, cum le cunosc toţi cei ce hulesc şi batjocoresc legea lui Dumnezeu. Domnul Dumnezeul nostru îi face din când în când pe oameni să devină jocul orbirii lor prin înşelăciunea ochilor. El a îngăduit ispitei să colinde pe pământ împodobită cu veşminte lucitoare. După cum se întâmplă totdeauna *in fabulis*[75], acei oameni şi-au pierdut minţile pe când îşi împlineau voinţa lor cea plină de orbire şi s-au trezit iarăşi abia când se aflau alături de duhul cel

rău, în starea în care toţi oamenii lumii stau înaintea lui Dumnezeu; de bună seamă că nu stăpâneau nicio moşie de cealaltă parte a apei, care nu e mai lată decât râul Tungu, şi nu aveau mai mult de un guler din cele încreţite şi înfoiate, şi acesta într-un hal fără hal de murdărie; totuşi, nu fuseseră mai puţin pricepuţi decât duhul cel rău când era vorba să batjocorească cele sfinte, aşa cum îţi dă ghes *spiritus mali*[76], ceea ce în faţa lui Dumnezeu e totuna cu cititul cărţilor franţuzeşti, spanioleşti şi italieneşti, şi al dialecticii celei păgâne, chiar dacă pe aicea i se spunea rachiu.

— La început am socotit că vii să semeni vrajbă între Magnús şi mine, spuse ea, dar acum bag seama că bărbatul din gândurile dumitale este cu totul altul: acela despre care spuneai odată că este cel mai bun om pe care mi l-ar putea dori cineva. Dacă el e într-adevăr duhul ispitei în carne şi oase, aşa cum spui, pesemne că nu mi-ai dorit ceva bun atunci, demult, când ai rostit acele cuvinte.

— Eram cam de vreo treizeci şi cinci de ani, începu preotul după câteva clipe de gândire, şi, cu toate astea, eram încă un tânăr slab şi neştiutor când am stat înaintea resturilor pământeşti ale acelei bune şi iubitoare femei care mi-a fost deopotrivă soră, mamă şi soţie iubită, stea călăuzitoare şi înger păzitor. Fusese cu douăzeci şi cinci de ani mai în vârstă decât mine. Mă aflam singur la o răscruce de drumuri. O poftă neostoită de viaţă pusese stăpânire pe inima mea şi priveam plin de însufleţire la oamenii care călăreau prin ţară cu înalte porunci, la scânteile ce scăpărau de sub copitele cailor lor; măreţia lumii îmi părea atât de neasemuită, încât Hristos dispăruse din faţa ochilor mei, biet Adam păcătos! Şi eram, pentru tânăra fiică a judelui, peţitorul care aşteaptă şi despre care ea spunea că vine în al doilea rând, după celălalt. Omul de lume trecuse călare, el, singurul dintre toţi oamenii pe care-l pizmuiam, el, care se bucurase cel dintâi de dragostea ei. Ştiam

că n-o să fie niciodată al ei. Ştiam că el n-avea să se întoarne nicicând înapoi.

— Ei, şi acum, fiindcă-l ştii din nou în ţară, socoţi că a sosit vremea să-ţi dai pe faţă părerea asupra lui?

El răspunse:

— Acum nu mai vorbeşte un peţitor îndrăgostit, *madame*, ci un schimnic încercat de toate ale vieţii, cel care şi-a dezgropat Hristosul din gunoi, aşa cum spuneai, şi care nu mai păleşte dinaintea oamenilor de lume. Dar oricât aş fi de bătrân schimnic, domnia-ta eşti încă o jupâniţă tânără şi ai înaintea dumitale o viaţă lungă, plină de îndatoriri faţă de ţară şi de învăţătura creştinească. Şi eu sunt cel care trebuie să port de grijă preaiubitului dumitale suflet, spre slava lui Dumnezeu.

— Şi dacă mi-e îngăduit să-ntreb, cam ce soartă a întrevăzut *monsieur* pentru mine, spre slava lui Dumnezeu?

— Sunt pe deplin încredinţat că sora domnieitale, episcopeasa, s-ar bucura foarte mult dacă te-ai învoi să petreci un an la ea la Skálholt, în care timp s-ar desăvârşi despărţenia între domnia-ta şi Magnús şi ai avea răgaz să te gândeşti asupra stării în care te afli.

— Şi după aceea?

— După cum am mai spus, eşti o jupâniţă tânără, adăugă el.

— Înţeleg, zâmbi ea. În afară de domnia-ta, iubite părinte Sigurdur, ce alt ţăran necioplit sau ce alt găgăuţă de popă ai mai avea la îndemână pentru mine?

— Ai avea de ales între stăpânitori de ocini mari şi dregători de seamă, fu răspunsul preotului bisericii catedrale.

— Ştiu eu pe cine aş vrea să-l iau, spuse ea. L-aş lua pe bătrânul Vigfús Thorarinsson, dacă el s-ar mulţumi cu mine. Nu e numai un mare stăpânitor de pământuri, dar mai are şi arginţi cu sacii. În

afară de asta, mai e şi unul dintre puţinii oameni din Islanda care se pricep cum să vorbească femeilor de neam ales.

— Ar fi cu putinţă ca, tot în curgerea anului acestuia, să-şi afle calea peste Skálholt cineva cu şi mai mare vază, *madame*.

— Acum nu mai înţeleg nimic, spuse ea. Vreau să nădăjduiesc că domnul părinte al bisericii catedrale n-are de gând să-mi dea sufletul pe mâna necuratului însuşi, spre slava lui Dumnezeu!

— O femeie înţeleaptă, grijulie de virtutea domniei-tale şi, totodată, de cinstea şi onestitatea aproapelui ei, femeia care a făcut din părintele domniei-tale cel dintâi om al ţării, se bucură de o vază şi de o putere care se întind mult mai departe decât au trecere cărţile crăieşti. Poate că Dumnezeu a hotărât ca *madame* să învingă pe vrăjmaşii tatălui ei prin drăgălăşenie, asemenea Iuditei.

— Nu e niciun meşteşug să fii darnic cu ceea ce n-ai, iubite părinte Sigurdur, spuse ea, şi te rog să mă ierţi dacă-ţi spun că vorbele acestea mi-aduc aminte de un joc de copii, care începea astfel: „Corabia mea a sosit”... Nu vreau să încerc a tălmăci aluziile ascunse cu îngrijire ale domniei-tale privitoare la numele tatii, şi cu atât mai puţin părerea pe care o ai despre solii regelui. Dar dacă domnia-ta şi cu episcopeasa Jórunn vreţi să mă coborâţi oarecum până la treapta de amestecătură între o desfrânată şi o vântură-lume, trebuie să vă aduc aminte că sunt stăpâna din Braedratunga şi că nu-mi îndrăgesc bărbatul mai puţin decât soră-mea Jórunn pe al ei episcop, şi, din pricina asta, niciuna dintre noi nu trebuie să ajungă să fie găzduită de cealaltă; credeam că ea ştia acest lucru mai înainte de a te fi trimis la mine cu asemenea solie.

Preotul bisericii catedrale îşi dădu seama că mersese prea departe. Când îşi descleştă mâinile, pe care le ţinuse până atunci cu degetele petrecute,

se putea vedea cum îi tremurau. Îşi drese uşor glasul, pentru a-i împrumuta un ton mai hotărât:

— Cu toate că te cunosc de când erai copilă, Snaefrídur, spuse el, un preot mărunt ca mine învaţă totuşi greu cum să păşească pe puntea îngustă a cuvintelor care duc la poarta inimii domniei-tale; şi acum hai să punem capăt acestei convorbiri. Din cauza neputinţei cuvintelor, văd că nu-mi rămâne decât o singură cale, aceea de a-ţi înfăţişa dovezile, lucru de care aş fi voit să te cruţ.

Preotul îşi vârî mâna sub mantie şi scoase de-acolo o hârtie mototolită şi întinată, o despături cu mâini tremurătoare şi i-o întinse; era zapisul de vânzare-cumpărare, întocmit noaptea trecută în cocina de porci din Eyrarbakki, prin care bărbatul ei o vindea cu toate legiuitele drepturi de soţ, pe timp de trei nopţi, unui porcar danez şi unui ucigaş islandez, în schimbul unui polobocel de rachiu. Ea luă învoiala şi o citi, iar el, în timp ce ea citea, încerca să-i soarbă din ochi fiecare tresărire a feţei; dar chipul ei nu se clintea. Îşi ţinea gura strânsă, şi faţa ei căpătase o înfăţişare pustie, îngheţată, care încă din copilărie fusese singurul refugiu al acestui chip de îndată ce zâmbetul de pe el se stingea. După ce citi cu grijă înscrisul de două ori, ea izbucni în râs.

— Râzi?! se miră el.

— Da, spuse ea apoi citi din nou, şi din nou începu să râdă.

— Poate oi fi eu atât de lipsit de pricepere, vorbi el, încât să dobândesc doar batjocură şi hlizeală din partea domniei-tale în locul unei cinstite şi sincere convorbiri. Un lucru însă ştiu, că o femeie mândră nu râde de o ocară ca asta, chiar dacă se preface!

— Nu înţeleg un lucru, spuse ea. Cum de-ai ajuns părtaş la târgul ăsta, iubite părinte Sigurdur? Sau unde e zapisul încheiat la rându-ţi între domnia-ta, de o parte, şi porcar şi ucigaş, de cealaltă parte?

— Ştii bine că n-am măsluit această îngrozitoare învoială, spuse el. E adevărată.

— Nici nu mi-ar fi dat prin cap să gândesc una ca asta, răspunse ea. De aceea e rândul domniei-tale să dovedeşti dacă ai vreo parte în acest târg. În caz că nu se adevereşte acest lucru, roaba va trebui să aştepte până ce se va înfăţişa adevăratul ei stăpân.

VI

Câteva zile mai târziu, Magnús se întoarse acasă la Braedratunga; stătea ud leoarcă în faţa uşii, căci plouase, era snopit în bătăi, năclăit de sânge, murdar şi slinos, cu faţa acoperită de tuleiele bărbii, zburlit, slab şi vânăt de frig. Nu ridica ochii, nu se clintea, ori de câte ori trecea cineva pe lângă el, ci doar se clătina într-o parte şi într-alta, cu trupul gârbovit, ca un calic slab de minte care s-a furişat, la vreme de noapte, în vreo casă. Ea îl duse în cămara ei şi-l îngriji, iar Magnús plânse vreme de trei zile, aşa cum avea obiceiul. Pe urmă se ridică din pat.

Un răstimp după asta, nu mai dispăru de-acasă. Se ducea regulat la vremea prânzului pe câmp şi cosea iarba, îndeobşte singur, departe de slugi. Nu vorbea cu nimeni, nu mânca niciodată afară, ci se întorcea acasă, când nu mai era destulă lumină pentru muncă, şi îşi înfuleca cina în odaia lui, înainte de culcare. Adeseori intra în covălie şi dregea uneltele argaţilor săi, ascuţea coasele, bocănea la nicovală, făurea greble, dar nu vorbea cu nimeni decât foarte puţin sau deloc.

Nici după ce termină cositul nu vădi prin nimic că ar avea chef s-o pornească din nou şi se făcu mai departe folositor în gospodărie; nu părăsi zile de-a rândul atelierul, poruncind să i se aducă de prin casă tot felul de scule părăduite, blide, covăţi, butii, ciubere, furci de tors, lăzi de scândură, sertare; apoi se apucă de dres clădirile. Chipul lui îşi căpătă din nou culoarea deschisă, palidă; se bărbieri şi îmbracă straie pe care soaţa lui le netezise cu fierul şi le curăţase de pete. După ce fură aduse turmele de oi de la suhaturile din munte, şi ploaia de toamnă conteni, luându-i locul vremea senină, cu îngheţuri uşoare peste noapte, smârcurile prinseră margini de gheaţă şi bruma

începu a sticli pe ierburi. Într-una din aceste zile, Gudfrídur se urcă sus la stăpâna ei şi-i spuse că se află afară un om vârstnic care doreşte să-i vorbească. Venise cică din olatul de la apus, din parohia Thverár.

— Ei, la ce bun, draga mea? se miră Snaefrídur. Niciodată nu m-am sinchisit de calici. Dacă ai vreun pic de unt sau de brânză de prisos, dă-i. Să mă lase toţi în pace.

Atunci se vădi că omul nu cerşea pomană; era un drumeţ care-şi urma calea spre Skálholt şi aducea solie privind o treabă de mare însemnătate pentru stăpâna casei din Braedratunga. Spunea că stăpâna îl va recunoaşte numaidecât dacă va îngădui să-i fie înfăţişat. Fu condus sus, în cămara ei.

Era un om înaintat în vârstă. Dete bineţe ca un cunoscut când se arătă în pragul uşii, luându-şi din cap scufa lui împletită, cu moţ. Snaefrídur îl privi, îi răspunse scurt la bineţe şi-l întrebă care-i e păsul.

— Nu mă mai ţineţi minte, şi nici n-ar fi de mirare, spuse el.

— Nu, încuviinţă ea. Ai venit cumva vreodată pe la tatăl meu?

— Un pic! recunoscu omul. În primăvara aceea, din păcate, m-am apropiat cam mult de el cu capul.

— Cum te cheamă? întrebă ea.

— Jón Hreggvidsson, fu răspunsul.

Dar ea nu-şi aminti de el.

Omul o privi mai departe şi rânji. Avea ochii negri, dar când bătea lumina din faţă, erau roşii.

— Eu sunt cei care a pornit-o spre Olandia, spuse el.

— Spre Olandia?! repetă ea nedumerită.

— V-am rămas dator de multă vreme cu un taler danez, spuse el.

Vârî mâna sub straie şi scoase dintr-o pungă de piele un petic de dimie, în care erau învăluiţi câţiva bănuţi lucitori de argint.

— Aha! îşi aminti ea. Tu eşti Jón Hreggvidsson. Parcă, după cât mi-aduc aminte, erai oacheş.

— Am mai îmbătrânit, spuse el.

— Bagă-ţi talerul danez la loc în pungă, dragă Jón, aşază-te colo pe sipet şi spune-mi noutăţi. Pe unde ai umblat?

— Eu sunt şi azi tot acelaşi ţăran, arendaş al lui Hristos, spuse el. Curţii mele îi zice Rein. M-am îndogăţit totdeauna cu unchiaşul. Şi asta, pentru că el niciodată nu rămâne dator cu ceva nimănui. Eu, în schimb, am aşteptat cam mult până să vă dau îndărăt talerul ăsta danez.

— Vrei zer acru, sau vrei lapte? întrebă ea.

— Ei, beau ce-o fi, spuse Jón Hreggvidsson. Beau orice curge. Dar talerul ăsta danez ţin cu tot dinadinsul să vi-l dau îndărăt. De-o trebui să pornesc vreodată din nou la drum, aş vrea să nu fiu dator bunătăţii-voastre cu nimic, ca să mai pot veni la domnia-voastră şi altă dată.

— N-ai venit nicicând tu la mine, Jón Hreggvidsson. Dimpotrivă, eu am fost aceea care a venit la tine. Eram atunci fată tânără, aveam chef să văd şi eu un om care urma să fie descăpăţânat. Maică-ta venise tocmai din olatul de la apus până la Skálholt. Pe atunci erai oacheş. Acuma eşti cărunt.

— Toate se schimbă, numai tânăra mea jupâniţă, nu.

— Sunt măritată de cincisprezece ani, spuse ea. Nu-ţi bate joc de mine.

— Jupâniţa mea tot aceeaşi rămâne, repetă omul.

— Rămân? Adevărat să fie? întrebă ea.

— Da, întări el. Jupâniţa mea aceeaşi rămâne... jupâniţa mea.

Ea cătă pe fereastră afară.

— Când ai plecat de-aici, n-aveai o solie de la mine? întrebă ea.

— Am dus inelul, spuse el.

— De ce n-ai venit niciodată la mine cu un răspuns?

— Mi s-a poruncit să tac. Şi nu era niciun răspuns de adus. Adică da, că n-am fost descăpăţânat... atuncea, nu. De-aţi fi văzut gura jupânesei lui! Îi venea cam pe la mijlocul pieptului. El mi-a dat inelul îndărăt.

Ea îşi privi oaspetele ca din depărtări.

— Ce vrei de la mine? îl întrebă într-un târziu.

— Uite, că aproape nu mai ştiu, spuse el. Aveţi milă de un bătrân zălud.

— Vrei să-ţi dau acuma ceva de băut?

— Beau orice, de cum mi se pune ceva în faţă. Tot ce curge este darul Domnului. Când mă aflam la Bessastadir, aveam apă într-o oală mare. Şi mai aveam şi o secure. O secure tăioasă e o sculă plăcută. În schimb, n-am putut suferi niciodată furcile, mai cu seamă după ce a trebuit să mă lupt cu un spânzurat.

Snaefrídur se uita la el fără contenire, din depărtarea aceea adâncă şi albastră care mocnea în ochii ei. Gura şi-o ţinea strânsă. Apoi se ridică din jilţ, chemă o slujnică şi-i porunci să aducă omului ceva de băut.

— Da, totdeauna e bine când capeţi ceva pentru sete, spuse el după ce bău, chiar dacă vechii mei prieteni din Kopenhaga ar socoti că ăsta e mied fără nicio tărie.

— Asta ţi-e mulţumita? zâmbi ea.

— Berea din oala cu care m-a îmbiat înălţimea-sa, atunci când am venit de la Glückstadt încălţat cu ciubotele regelui, n-are s-o poată uita niciodată ţăranul bătrân din Skagi.

— Despre cine vorbeşti?

— Despre acela la care m-aţi mânat, şi la care acuma trebuie să mă duc din nou.

— Unde ai de gând să te duci? tresări ea.

El îşi vârî din nou mâna în punga de piele şi scoase o carte boţită, cu pecetea frântă, pe care-o întinse stăpânei.

Cartea era aşternută cu scrisul măiestrit al unui grămătic. Ea citi mai întâi cuvintele de început, potrivite pentru un mişel din gloată: „Salut ţie, Jón Hreggvidsson”, apoi semnătura: Arnas Arnaeus, scrisă de mâna lui, cu trăsături repezite, dar stăpânite – cu o peană moale, tăiată lătăreţ – trăsături ce-aveau o ciudată înrudire cu glasul lui, pe care ţi se părea că-l şi auzi atunci când îi citeai rândurile.

Îi trebui neobişnuit de multă vreme ca să citească epistola aceasta scurtă. I se părea că o ceaţă i se lăsase pe ochi. După data ce-o purta, cartea fusese scrisă către miezul verii la Hólár, în Ţara de miazănoapte, iar cuprinsul arăta că Arnas Arnaeus chema la el, la Skálholt, pe ţăranul de la Rein, într-o zi sorocită către sfârşitul lui septembrie, pentru a vorbi cu dânsul în vechea pricină, care se pare că nu fusese încheiată în chip legiuit şi potrivit cu cărţile lămurite pe care preamilostiva-sa majestate regală le dăduse la vremea ştiută. Cel care trimisese cartea îl vestea pe Jón Hreggvidsson că el fusese împuternicit de rege să cerceteze acele pricini din Islanda care nu fuseseră judecate în ultimii ani potrivit cu legile şi să încerce, unde era nevoie, să le îndrepte, în nădejdea că în felul acesta siguranţa norodului va creşte de-acum înainte.

Ea privi afară pe fereastră, pe deasupra câmpiei îngălbenite de toamnă, către scânteierile râului în soare.

— E aici la Skálholt, de partea cealaltă a râului? întrebă ea.

— Acolo m-a poftit, spuse Jón Hreggvidsson. De aceea vin la dumneavoastră.

— De ce la mine?

— Când m-aţi slobozit din lanţuri, la Thingvellir, eram încă tânăr şi nu mi-era greu să colind peste ţări şi mări, spuse el. Acum sunt bătrân, nu mă mai ţin picioarele şi nici nu m-aş

încumeta să cutreier măcar Olandia cea cu pământul moale, necum stâncoasa noastră Islandă!

— De ce te-ai teme? întrebă ea. N-ai fost iertat de rege cu ani în urmă?

— Da, tocmai de-aceea, răspunse el. Un om de rând, din gloată, nu poate şti niciodată dacă e al lui capul pe care-l poartă pe umeri, sau nu-i al lui. Acum s-a petrecut tocmai lucrul de care m-am temut atâta vreme, anume că s-au învrăjbit boierii din nou din pricina mea.

— Şi ce vrei de la mine?

— Nici eu nu ştiu prea bine, zise el. Poate că s-ar da pe undeva ascultare celor spuse de dumneavoastră.

— Nicăieri nu se dă ascultare spuselor mele, şi, de altfel, nici n-am de gând să spun nimic.

— Da, aşa e şi drept: ori al cui ar fi capul ăsta sur ca blana de lup, pe care-l vedeţi aici, domnia-voastră sunteţi aceea care mi l-aţi pus la loc pe umeri. Eu dormeam. Ştiam: „Mâine-n zori ţi se ia capul”. M-am trezit, şi domnia-voastră m-aţi descetluit. E o poveste tare urâtă. Şi acum, toate astea au să fie iarăşi dezgropate de către juzi.

— De bună seamă că eu am păcătuit faţă de legile ţării atunci când ţi-am dat drumul, spuse ea. Dar, la urma urmei, ce fărădelege făptuiseşi? Eşti tâlhar? Sau ucigaş?

— Am furat o sfoară de undiţă, buna mea jupâniţă.

— Da, şopti ea, nu eram decât o fată neroadă. Mai bine ţi-ar fi luat capul.

— Mai pe urmă au spus că l-am batjocorit pe rege şi că l-am ucis pe gânde, adăugă el. Şi acuma oamenii spun că mi-aş fi omorât şi feciorul. Dar asta nu-i nimic. Dregătorii nu se amestecă atunci când îţi ucizi copiii în anii de foamete, dacă faci lucrul cu cap. Sunt şi aşa destui calici pe lume. Singurul lucru care m-a chinuit în toţi anii ăştia sunt cărţile.

— Ce cărţi? întrebă ea ca din depărtare.

Atunci el îi povesti cum se întorsese în Islanda, cu ani în urmă, cu cărţi de la rege şi de la oaste, şi cum drumeţise de la un capăt îndepărtat al lumii îndărăt spre casă, la Akranes, sau, cum i se spune pe acolo, la Skagi[77], şi cum îşi găsise casa lovită de urgia cerului: fata lui de 16 ani, care, cu ochii plini de lumină, zăcea întinsă pe năsălie, în timp ce feciorul lui, smintitul, şedea alături şi se hlizea; cele două verişoare leproase, una cu carnea putrezită, cealaltă plină de bube, se rugau lui Dumnezeu, şi bătrâna lui mumă cânta întruna stihurile proaste ale cântecelor de pocăinţă scornite de popa Halldór din Presthólar, pe când nevolnica lui de nevastă ţinea în poală un copil de doi ani şi zicea că-i al lui. Dar ce sunt toate astea pe lângă urgia care-i bântuise vitele cât timp lipsise de-acasă! Dobitoacele îi fuseseră luate în urma judecăţii şi date regelui, drept gloabă pentru fărădelegile făptuite de el, iar celelalte vite, care ţineau de curtea arendată şi intrau în proprietatea lui Hristos, fuseseră lăsate să flămânzească, întocmai ca nişte animale de pripas, căci familia asta bătută de Dumnezeu era prinsă până peste cap cu rugăciunile, aşa că uita cu totul, din pricina asta, să mai cosească şi ceva fân pentru vite, în vreme ce bărbatul se războia pentru rege într-o ţară străină.

Povesti apoi cum a trebuit să înceapă o viaţă nouă cu mâinile goale, el, om aproape bătrân, şi cum, pe lângă toate astea, a trebuit să crească alţi copii, dat fiind că cei dintâi muriseră. Totuşi, spuse el, se întreba singur: „Nu sunt eu oare din neamul lui Gunnar din Hlídarendi?” În vremea asta, Isus Hristos îşi căpătase iar vacile lui. Şi el, Jón Hreggvidsson, şi-a durat o colibă la malul mării, căreia i-a dat numele de Hretbyggja, şi de-acolo porneşte dimineaţa la pescuit cu o lotcă cu opt vâsle.

— Dar cărţile au aruncat o umbră asupra mea, spuse el la urmă.

Cum ea nu ştia decât puţin sau chiar nimic despre cărţile acelea care aruncaseră o umbră asupra ţăranului din Skagi, el îi vorbi de citaţia care-l chema să meargă înaintea curţii din Kopenhaga, şi care trebuia crăinicită aici la Thing-ul pe ţară, cum şi despre înscrisul prin care i se asigura ocrotire şi o slobozenie de patru luni de sub prapurii regelui, în care timp să-şi orânduiască pricina lui din Islanda.

— Şi?... întrebă ea.

— Şi cărţile astea n-au fost niciodată citite înaintea norodului, încheie el.

— Atunci? întrebă ea.

— Alt nimic.

— De ce nu te-au descăpăţânat dacă n-au fost citite cărţile înaintea norodului?

— Aici începe iar în pricina asta amestecul domnului jude de la Thing-ul pe ţară, spuse Jón Hreggvidsson.

— Părintele meu nu tăinuieşte niciodată nimic.

— Aşa nădăjduiesc şi eu, încuviinţă el, şi binecuvântatul jude e ultimul om căruia Jón Hreggvidsson are a-i găsi vreo vină, afară numai de marea lui milosârdie faţă de mine şi de alţii. Să fiu eu în pielea lui, nu l-aş mai lăsa pe Jón Hreggvidsson să scape a doua oară cu capul pe umeri.

Apoi istorisi cum, în anul de după întoarcerea lui acasă, îşi făcuse rost de un tretin şi se dusese călare la Thing-ul pe ţară, de la Öxarelf, la judele Eydalin. Judele, cum era de aşteptat, n-a întors bineţea unui om osândit de el la moarte, dar a citit cu toate astea cărţile cu grijă, i le-a dat îndărăt şi i-a spus să le aducă cu el la Thing, unde vor fi crăinicite cum se cuvine. Aşa a mers Jón Hreggvidsson trei zile de-a rândul cu cărţile la Thing şi a văzut acolo, în faţa lui, pe bărbaţii care-l osândiseră cu doi ani în urmă la moarte. A şezut pe o laiţă acolo, împreună cu alţi mişei care aveau să-şi apere pricina, dar numele lui n-a fost strigat. În a

treia zi a venit la el un aprod al judelui şi l-a poftit în cortul stăpânului. Acolo judele i-a spus vorbele acestea: „Jón Hreggvidsson, te sfătuiesc să nu te tot vânturi atâta cu hârţoagele astea şi să te ţii cât poţi mai liniştit. Află că stă în puterea mea să pun să-ţi ia capul aici, cu prilejul Thing-ului. Şi mai află că, dacă o fi să-ţi porţi din nou pricina înaintea unei judecăţi mai înalte, acolo, la Kopenhaga, n-ai să-ţi mai sumeţeşti fruntea pentru a treia oară împotriva mea. Oricum ăi fi izbutit tu să-ţi agoniseşti aceste hrisoave, prin oameni care te-au sprijinit mai mult ca să ne facă de râs pe noi cei de-aici, din ţară, aşa cum e obiceiul acelor măscărici din Kopenhaga, decât din dorinţa de-a oblădui un calic şi un ucigaş ca tine, pe viitor vom purta noi de grijă ca să nu mai poţi stârni încă o dată pe toţi înfumuraţii şi cârcotaşii împotriva dregătorilor de-aici din ţară.”

— Părintele meu nu se slujeşte de ameninţări împotriva oamenilor; el doar îi judecă şi-i osândeşte dacă sunt vinovaţi, spuse fiica judelui.

— Mi-a venit atunci în minte Kopenhaga, spuse el, şi am văzut înaintea mea un domn islandez de neam, trăind foarte simplu; şi l-am văzut într-o casă mare, care, acolo, este cea mai înaltă casă de judecăţi a lor; domnul acela mi-a ticluit cărţile de faţă tocmai în ziua când gândeam că mă luaseră să-mi taie capul. Dar în fundul sălii, lângă ferestrele cele mari, cu geamuri late şi cu perdele grele, am dat cu ochii, dintr-o parte, de prietenul meu Arnas Arnaeus, care nu s-a uitat la mine şi nu mi-a dat bineţe, dar, cu toate astea, ştia ce se petrece acolo, căci toate laolaltă erau făptuirea lui. Şi am grăit atunci către părintele stăpânei mele, judele meu: „Domnia-ta eşti omul cel mai puternic din Islanda, am spus eu, şi poţi, fără doar şi poate, să pui să-mi taie capul aici, acum, pe loc. Dar cărţile astea sunt iscălite de înălţimea-sa preamilostivul crai şi stăpân al meu, cu însăşi mâna lui.” Şi când preacinstitul domn jude a văzut

că nu sunt înfricoşat, ci că socot a avea un prieten sus-pus, atunci n-a mai arătat nici el nimic împotriva mea.

— Părintele meu nu îngăduie să fie ameninţat, spuse ea.

— Nu, întări Jón Hreggvidsson. Ştiu asta prea bine. Dar prietenul meu, prietenul domniţei mele, nu e nici el un om cu mai puţină putere decât judele meu, părintele jupâniţei mele.

Snaefrídur se uită o vreme la Jón Hreggvidsson ca de la o mare depărtare. Apoi, deodată, omul ajunse mai aproape, parcă tot mai aproape, şi ea izbucni într-un râs scurt, după care îl ascultă mai departe.

— Judele Eydalin mi-a spus: „Îţi dau îndărăt vitele tale şi tot avutul tău, în schimbul acestor cârti, şi-ţi mai dau pe deasupra dobândă şi dobânda dobânzilor din ziua când s-au fost poprit toate ale tale şi ţi s-au luat. Toate să fie acum din nou aşa cum au fost.” Şi a mai spus el multe. Dar n-are rost să le înşir din nou aici, de vreme ce n-au fost spuse cu martori. Am întrebat: „Ce are să zică regele dacă nu vor fi arătate cărţile lui oamenilor?” „E treaba mea, am eu grijă de asta, a răspuns el, tu să le predai mâine în Thing de îndată ce vei fi chemat.”

Ea întrebă ce s-a petrecut după aceea. Şi el răspunse că totul a mers peste aşteptări de bine. căci toate vitele lui au fost mânate îndărăt la Rein, şi fiecare vită avea două capete.

— Părintele meu nu mituieşte niciodată pe nimeni, spuse ea. Dar cărţile?

El povesti că, a doua zi, când, în cele din urmă, i-a fost strigat numele la Thing şi când a fost întrebat ce jalbă are, el a răspuns că a venit cu cărţile preamilostiv măriei-sale regelui şi că roagă ca ele să fie împărtăşite tuturor. Atunci Gudmundur Jónsson, vornicul din Skagi, s-a îndreptat spre el, i-a luat cărţile, le-a cercetat o clipă, împreună cu guvernatorul din Bessastadir, şi

apoi le-a înmânat judelui. Judele a poruncit vornicului să citească una din scrisori tare şi răspicat, şi aceea era scrisoarea de liberă petrecere. De îndată ce fu citită, judele spuse că s-a făcut acuma destulă citanie şi că asupra lui Jón Hreggvidsson s-a pogorât mare milă, pentru care lucru se poate duce de îndată la ocina lui, iar de-a cum înainte să nu mai poarte duşmănie semenilor săi.

Ţăranul amuţise, şi când ea îl întrebă ce se întâmplase mai departe, nu mai pomeni decât de cartea aceasta, alcătuită acum, după paisprezece ani, şi iscălită de Arnas Arnaeus.

— Şi ce vrei de la mine? întrebă ea.

— Am ajuns om bătrân, spuse Jón Hreggvidsson. Şi am iarăşi o fată de cincisprezece ani.

— Bine, şi?... stărui ea.

— Am venit să vă rog să-i spuneţi „lui" că Jón Hreggvidsson a fost cândva tânăr şi oacheş şi că pe-atunci nu se temea de nimic. Dar vremurile acelea s-au dus. Vreau să vă mai rog să-i spuneţi că a venit plângând la dumneavoastră un bătrân cu părul alb.

— Nu bag de seamă că ai plânge, spuse ea. Şi părul tău nu e alb, ci sur. Şi nici nu pot pricepe cum tu, om nevinovat, începi a te teme pentru că pricina ta are să fie cercetată din nou. Dacă e adevărat că rânduiala cercetărilor judecăţii n-a fost pe de-a-ntregul dreaptă, asta vine în sprijinul tău, chiar dacă acum e cam târziu ca să ţi se adeverească nevinovăţia.

— Nu-mi pasă câtuşi de puţin de-s vinovat sau ba, numai să pot hălădui în pace, împreună cu oile şi lotca mea, spuse el.

— E cu putinţă una ca asta? De ce ai mai gonit atunci peste mări şi ţări, prin locuri cu ţarina moale şi cu ţarina tare? Nu în nădejdea de-a afla dreptate?

— Sunt un om bătrân, din tagma celor de rând, spuse el, şi nu pricep decât lucrurile pe care pot pune mâna. Ce-i o secure, pricep. Pricep şi ce-i apa dintr-o oală. Un om sărman se poate socoti fericit dacă poate să-şi păstreze viaţa.

— Nu-ţi dai seama încă până azi că viaţa şi dreptatea sunt surori şi că ţinta dreptăţii este să ocrotească viaţa oamenilor?

— N-am ştiut niciodată altceva decât că rostul dreptăţii este să le răpească oamenilor viaţa, spuse Jón Hreggvidsson. De aceea vă rog, fiindcă vă pricepeţi cum trebuie vorbit cu cei mari, să-l mântuiţi pe Jón Hreggvidsson de dreptate.

— Ai dat greş, Jón Hreggvidsson. Eu nu pot vorbi cu cei mari. În ziua de azi nu mai e obiceiul să se dea ascultare unor sporoave muiereşti. Dar, după câte pot eu vedea, pricina ta se află în mâini bune. Mai e ceva în oală? Dacă ţi-ai potolit setea, poţi să mergi acasă.

Jón Hreggvidsson se ridică, îi întinse mâna lui mică şi bătătorită şi spuse:

— Domnul să te binecuvânteze pentru băutură.

Dar după aceea păşi o vreme de colo până colo, nehotărât dacă să plece sau nu.

— Ştiu, spuse el, că în vechile saga nu e nimic mai vrednic de dispreţ decât un ticălos nevolnic care cerşeşte îndurare. Regele Odin nu iartă niciodată pe bărbatul care cerşeşte milă. Pocitul ăsta de cap cărunt ar putea despre partea mea să pice. Dar ce-ar spune jupâniţa mea dacă securea ar lovi totodată grumazuri care stau mai sus?

— Oh, abia acum pricep eu ce vânt te-a adus la mine, spuse ea şi zâmbi. Ai venit să mă ameninţi că mi se va rostogoli şi mie capul în ţărână, o dată cu al tău, drept pedeapsă că ţi-am dat atunci libertatea. Foarte bine, prietene. Eşti un ghiuj bătrân, dar hazliu, ce-i drept.

La vorbele acestea ale stăpânei, Jón Hreggvidsson se târî în genunchi pe podea şi începu să plângă cu mâna la ochi; spunea că, în

toate nenorocirile care-l păscuseră în viaţa lui, nicio ocară nu i-a mers aşa de drept la inimă ca vorbele astea, şi hohotea întruna de plâns.

Ea se sculă şi se apropie de el.

— Lasă-mă să-ţi ating pleoapa, îi spuse ea.

Dar el nu voi să îngăduie. Pleoapele îi erau de altfel zvântate.

— Prea puţină însemnătate are, începu el din nou, dacă Jón Hreggvidsson a ucis un gâde, sau dacă un gâde l-a ucis pe Jón Hreggvidsson. Dar dacă judele meu, Eydalin, m-a osândit acum şaisprezece ani pe drept, s-ar putea ca ocrotitorul meu Arnaeus, trimisul craiului, să ajungă la ocnă întunecoasă, iar craiul nostru ar fi păgubit. Dacă însă, dimpotrivă, Jón Hreggvidsson este aflat fără nicio vină, atunci judele Islandei ar putea ajunge în primejdia să-şi piardă ceea ce pentru un dregător este mai de preţ chiar decât capul: onoarea lui.

Rânjetul de pe faţă îi era tăios şi dârz, dinţii albi din mijlocul bărbii încărunţite aminteau de un zăvod care-şi arată colţii chiar dacă-l loveşti. Şi ochilor ei nu le scăpă faptul că, în jurul trupului, Jón Hreggvidsson era încins cu o sfoară de undiţă nouă-nouţă.

VII

Câteva zile mai târziu, boier Magnús se făcu iarăşi nevăzut. Plecase de bună seamă călare, la ceas de noapte, căci într-o bună dimineaţă nu se mai auzi bocănit de baros din covălie. Securea zăcea în mijlocul unui morman de aşchii. Începuse ploaia din nou. Şiroaie de apă curgeau zi şi noapte din cer, însoţite de vântoase cumplite. Torentele se revărsară toate peste maluri. Pereţii de pământ ai caselor şi acoperişurile din glii de tizic se umflară de apă în neştire, până ce se prefăcură în glod. Băltoacele se întindeau peste tot, prin bătătura caselor şi în faţa uşilor de intrare, şi tare anevoios mai era să ieşi în curte. Stăpâna îşi strânse învelitoarea de puf în jurul trupului şi nu se mai sculă din pat. Nopţile se scurgeau încet, deopotrivă de întunecoase şi lungi. Într-o seară apa chifti din tavanul cămării ei de sub coama acoperişului şi începură să cadă picuri atât de deşi, încât trebui întinsă o piele deasupra crivatului. Dar picurii nu conteniră, peste tot prin locurile unde pielea făcea o adâncitură, se adunau ochiuri de apă. Pe urmă încetă să mai plouă. Într-o bună zi, la ceasul înserării, văzduhul se limpezi şi se iviră pe cer luna şi stelele.

Pe sub seară, Magnús se întoarse acasă. Se auzea clinchet de zăbală de-afară. Aşadar, cel puţin nu-şi vânduse calul. După o vreme, urcă scara fără anevoinţă şi fără să se poticnească. Ciocăni în uşă şi adăstă până ce îl pofti ea să intre. Femeia şedea cu cusătura în mână, sub fanarul care atârna de un uşor. Privi în sus, şi el îi dete bineţe sărutând-o. Nu duhnea a rachiu, dar în tot felul lui de a fi, de a se mişca era ceva ciudat, ceva care întrecea măsura, o mobilitate nestăpânită, care nu se putea oblici la el atunci când era treaz; ochii lui aveau o privire sălbatică, împietrită, ca într-o beţie prefăcută în

sloi de gheaţă, fără furie, înrudită cu starea omului lunatic care, atâta vreme cât doarme, pare stăpân pe mişcările sale, dar de îndată ce se trezeşte, totul îi piere din amintire.

— Am avut de făcut un mic drum spre miazăzi, la Selvogur, spuse el, de parcă ar fi vrut să se dezvinovăţească de lipsa lui. Vorbisem să mă întâlnesc cu un om pentru cumpărarea unei moşii.

— Cumpărarea unei moşii? se miră ea.

— Da. Tu nu crezi că e timpul să începem a mai cumpăra moşii? spuse el. Nu mai merge să le tot vindem, fără să cumpărăm altele în schimb. Acum m-am hotărât, în sfârşit, să cumpăr moşii. Am cumpărat un conac la Selvogur.

— Cât e de scump? întrebă ea.

— Da, vezi, tocmai de preţ e vorba, dragă Snaefrídur, răspunse el, venind spre ea şi sărutând-o. Ce bine e să te întorci lângă draga ta nevestică, după ce vreme de patru zile n-ai putut călări spre casă din pricina apelor revărsate!

— Bine că ai adus vorba de apă, spuse ea. Era cât pe ce să mă înec.

— Lasă, că astup eu în curând toate găurile, făgădui el. Totul va fi dres. N-o să mai mustească nicio picătură. Dar mai întâi trebuie să cumpărăm moşii.

— Dacă ai de gând să cumperi moşii, dragă Magnús, spuse ea, nu vrei să faci mai întâi un târg cu mine? Ce-ai avea de spus dacă ar fi să cumperi o moşie de la mine? Braedratunga e de vânzare.

— Cine e încuscrit cu neamuri mari n-are nevoie să mai plătească şi bani pentru a dormi cu nevasta lui. Şi socru-meu nu s-a lăsat prea greu cu plătitul zestrei.

— Aşa! spuse ea. Atunci cumpără-ţi, te rog, alte moşii.

— Bărbatul şi femeia sunt una, rosti el. Moşiile pe care le cumpăr eu sunt şi ale tale. Moşiile pe cate ţi le dă ţie părintele tău sunt şi ale mele. Cei care se iubesc stăpânesc toate de-a valma.

Părintele tău a silit pe Vigfús cel avut să răspundă îndărăt Braedratunga şi ţi-a dat şi uric de danie. Tu mă iubeşti. Aşadar, Braedratunga este a mea. Acum vreau să cumpăr un conac la Selvogur. Eu te iubesc. Aşadar, al tău e conacul pe care-l voi cumpăra la Selvogur.

— Asta e un joc fără dreaptă potrivire, spuse ea. De o parte, un bărbat bogat; de cealaltă, o femeie săracă şi slabă. Chiar de te-aş iubi de-o mie de ori mai mult decât mă iubeşti tu pe mine, tot ai avea de pierdut din această stăpânire în devălmăşie.

— Lumea spune că m-am însurat mai bine decât toţi islandezii, o înfruntă el.

— Nu e puţin lucru, încuviinţă ea, dar uite că abia acum îmi vine în gând: ai mâncat ceva?

Lui Magnús nu-i era însă mintea în clipa aceea la asemenea lucruri fără noimă. Răspunse:

— E vorba acum, dragă Snaefrídur, că totul a fost rânduit cum e mai bine şi că-mi lipsesc doar o sută de taleri pentru ca moşia să fie a noastră chiar din noaptea asta. Vânzătorul mă aşteaptă dincolo de râu.

— Ai să ieşi tu şi singur din încurcătură, ca totdeauna, răspunse ea.

— Ştii bine, femeie, că n-am folosit nici a zecea parte, nici a douăzecea din giuvaerurile pe care le păstrezi în sipet. Adu argintul, adu aurul, muiere, şi arată că-ţi iubeşti bărbatul, ca să ne putem agonisi moşia. Ştii şi tu singură că Braedratunga mi-a fost luată prin înşelăciune, şi nu mai pot suferi să n-am o curte scrisă pe numele meu! Cum ar putea un boier şi un cavaler să mai privească lumea în faţă fără moşie? Sărută-mă, iubito, şi spune că trebuie să am o moşie.

— Când eram mică, ai mei îmi spuneau aşa: „Cine poate înghiţi un arşic, osul acela de la genunchi, capătă o moşie”. Tu ai încercat? Dai pe gât un arşic de oaie, şi capeţi o mică răzăşie; un arşic de vacă, şi capeţi o moşie boierească.

— Ştiu eu ce-mi doreşti, strigă el, o sfoară de pământ la cimitir! Ştiu eu că tare ai mai vrea să mă ucizi!

— N-am prins de veste că eşti băut, dragă Magnús, spuse ea. Abia acum îmi dau seama. Hai să sfârşim. Mai bine să tăcem. Du-te jos şi cere să-ţi dea Gudfrídur ceva de mâncare.

— Crăp în mine ce-mi place, când am eu poftă şi la cine am poftă! strigă el.

Ea se închise în tăcere. Îl vedea într-o asemenea stare de furie, încât îi era greu să-şi dea seama până unde poate ajunge.

— Ştii şi tu, draga mea, începu el din nou cu glas molcom şi lipindu-se drăgăstos de ea, că argintul e avuţia zgârciţilor, nu a oamenilor de neam. Pus la păstrare în sipete, nu bucură pe nimeni, ci doar sporeşte din an în an.

— Cu toate acestea, mulţi simt o mare bucurie să stea noaptea, pe lună, să-şi lustruiască talerii danezi, spuse ea.

— Da, dar moşiile sunt cele care deosebesc oamenii de neam. Noi suntem de neam mare.

— Tu, Magnús. Eu, însă, nu.

— Eşti totdeauna atât de bună cu mine, dragă Snjoka... o alintă el. Uite, acum o să-mi dai o cingătoare veche de argint, o cunună bătută cu ghinturi şi pe deasupra vreo trei-patru salbe, chiar dacă n-ar face toate laolaltă mai mult de cincizeci de taleri.

— Şi dacă eu sunt o femeie neînsemnată, spuse ea, totuşi, femei vestite de aici, din Islanda, străbunele mele, au stăpânit argintăria mea, unele încă prin veacul al unsprezecelea, şi s-au împodobit cu argintul acesta la zile de sărbătoare. Femeile acelea i-au dat suflet, sufletul vremurilor lor trăieşte în argintul acesta, şi de aceea el este şi astăzi, ca şi odinioară, al lor, al bătrânelor de dincolo de vremuri, iar eu nu sunt decât aceea căreia i-a fost dat în păstrare. Dacă lucrurile astea au vreun preţ în bani sau nu, e totuna.

— Uite, vreau să-ţi arăt sinetul de cumpărare a moşiei celei noi, ca să nu crezi cumva că aş vrea să-ţi beau giuvaierurile. Şi, ca să spunem lucrurilor pe nume, ştii că am pus capăt băuturii, dragă Snaefrídur. Urăsc acum rachiul! În orice caz, nu-mi face plăcere să beau. Plăcere nu-mi face decât să stau acasă cu tine, draga mea. Îl chem pentru asta martor pe creatorul meu. Dragă Snaefrídur, o cunună bătută-n ghinturi şi o salbă nu preţuiesc mai mult de cincizeci de taleri.

— Eu socot că ar trebui să te duci şi să te culci, dragă Magnús. Ne vedem mâine în zori.

— Chiar de n-ar fi decât câteva linguri de argint tocite, din vremea morţii celei negre[78], aşa ca omul să vadă argint, să vadă măcar că sunt în stare să cumpăr, să poată vedea că sunt bărbat şi că am o soţie.

— Nu ştiu dacă eşti bărbat, dragă Magnús, spuse ea. Şi nu ştiu nici măcar dacă ai o soţie.

El se înspăimântă de ea; iar ea îl privea neclintit, din însingurarea ei, ca pe un străin, dar fără să se mire.

— Deschide sipetul! porunci el.

— Nu sunt ochii tăi cei care mă privesc acum, dragă Magnús, şi nu e nici glasul tău cel care-mi grăieşte.

— Ştiu eu ce e în sipet, rânji el. E un bărbat.

Ea îl privi neclintită.

— L-am văzut venind călare pe câmp înaintea mea şi intrând la curte. L-am recunoscut. Îţi poruncesc să deschizi sipetul!

— Mai bine să-l lăsăm în pace pe bărbatul din sipet. E ostenit.

— Nicicând să n-aibă pace! urlă boierul. Vreau să îl ucid! Am să-i sfârtec trupul de viu!

— Foarte bine, prietene, spuse ea. Ai să-l ucizi! Dar mai întâi haidem să ne culcăm!

El se înfipse în faţa sipetului, îl izbi din răsputeri cu cizmele din picioare şi urlă: „Tâlhar, câine,

câine de tâlhar!” Dar sipetul, era din lemn de stejar tare şi bine lucrat, încât parcă lovea în piatră.

— Dă-mi încoace cartea pe care mi-ai furat-o înainte de a fi fost scrisă pe jumătate şi ale cărei scoarţe zdrenţuite le-ai azvârlit! Dă-mi-o! strigă el omului din sipet, fără a conteni cu loviturile de picior.

Omul din sipet nu catadicsi să-i dea vreun răspuns.

— Vreau să-mi dai cartea înapoi!

Tăcere.

— Ai smuls şi ai nimicit toate chipurile zugrăvite, toate dauritele şi minunatele cânturi, ba încă şi filele nescrise, albe şi lucii, şi nu mi-ai mai lăsat decât scoarţele, şi în ele, doar frig şi pustiu. Dă-mi cartea înapoi, jivină!

Şi lămuri o vreme cu lovituri de picior, cu ameninţări şi suduieli urlate împotriva bărbatului din sipet, dar sipetul nu se clinti.

— Magnús, se rugă jupâneasa încetişor. Aşază-te colea lângă mine.

El conteni cu loviturile de picior şi o privi fără să ridice capul, cu albul ochilor înroşit, întocmai ca un buhai care frământă furios ţărâna sub copite. Glasul ei îl mişca mai mult decât orice altceva. Când ea îi vorbea în chipul acesta, blând şi stăpânit, încetişor şi cu glas dulce, cu gingaş sunet auriu în viers, părea că-i atinge străfundurile fiinţei, şi toată puterea îi pierea.

Dar după ce boier Magnús plânse un răstimp alături de soţia lui şi după ce ea îl mângâie de câteva ori cu mâna ei gingaşă, dar cu sufletul împietrit şi fără dragoste, dusă pe gânduri, aşa cum mângâi un animal, el îşi domoli suspinele şi începu din nou:

— Dragă Snaefrídur, împrumută-mi măcar un inel, oricât de micuţ, chiar dacă nu preţuieşte mai mult de doi taleri. Sunt dator unui om, din jos, de la Eyrarbakki, pentru fierul de covălie: dacă pot să-mi sting datoria numaidecât, sau nu, de asta

atârnă cinstea mea, faima mea de om de neam, mândria mea. Ştiu bine, Snaefrídur, că tu, care eşti de neam şi mai nobil decât mine, n-ai să îngădui să fiu umilit.

— Dormi în noaptea asta acasă, dragă Magnús, şi o să plătim mâine fierul de covălie, spuse ea.

— Te rog fierbinte, stărui el. De n-ar fi să-mi dai decât doar câţiva şilingi danezi, ca să-i pot azvârli în obraz ticăloşilor ălora plini de păduchi care au îndrăznit să strige vorbe de ocară unui bărbat de neam, pe drumul mare.

— Hai să dormim în noaptea asta, repetă ea. Ne vom duce mâine cu trăsura, devale, la Eyrarbakki, să le zvârlim banii în obraz ticăloşilor ălora plini de păduchi, care ne strigă vorbe de ocară.

El se porni pe plâns şi pe oftat.

— S-a mai văzut vreodată calic mai vrednic de milă decât mine? întrebă el printre lacrimi.

— Nu, şopti ea.

Plânsetele lui nu mai încetau.

Noaptea era luminată de strălucirea lunii. Magnus coborâse de mult jos, în cămara lui, dar ea nu putea să dea geană de geană; se zvârcolea necontenit pe perină, fără a-şi afla liniştire. Razele lunii alunecau încet pe podele. Snaefrídur se ridică în capul oaselor şi privi pe fereastră. Afară vremea se liniştise de tot. Dinspre pajişti fulgerau sclipiri. Nu demult fuseseră încă umede; acum gerul le învăluise dintr-o dată, mai înainte ca apa să se fi prelins pe pământ.

Se lungi din nou în pat. Stete o vreme întinsă astfel. Deodată auzi că scârţâie scara care ducea sus la ea, sub coama acoperişului – un scârţâit uşor, cum nu poţi auzi decât noaptea, când se furişează cineva prin casă. La alt ceas, din zi, nici n-ai fi desluşit scârţâitul acela. În urechile ei, însă, care se ascuţiseră deosebit de tare din cauza nesomnului, scârţâitul uşor al scării dărăpănate se preschimbă într-un trosnet înspăimântător. În cele din urmă, cleampa uşii ei fu atinsă cu o luare-

aminte neizbutită, şi efectul, în noaptea cu totul lipsită de alte zgomote, fu acela al unei neaşteptate trâmbiţări. Uşa se deschise. Atunci îl văzu pe bărbatul ei, în cămaşa cu mâneci lungi, cu încălţări moi în picioare, furişându-se înăuntru, cu o secure în mână. Îl văzu iscodind în jur, prin noaptea luminată de lună; îl privi şi ea ţintă în faţă şi-n ochi. Magnús n-o văzu însă. Ea se gândi că a venit hotărât s-o ucidă. Dar se înşelase în privinţa asta. În clipa aceea, gândurile lui erau adunate toate asupra sunducului. Îngenunchease pe podele şi bâjbâia cu mâinile pe deasupra capacului, dar înţelegând după lacăt că sunducul era bine încuiat, cerceta să afle un loc pe unde ar putea vârî tăişul securii sub capac şi l-ar deschide ca şi cu o pârghie de criţă. În urmă, ei i se păru că bărbatul a înfipt silnic tăişul securii şi că începea să spargă capacul.

— Lasă sipetul, Magnús, spuse ea.

O clipă el rămase încremenit; privi de jur împrejur domol şi se uită apoi chiorâş către ea, i se vedea albul înroşit al ochilor. Se ridică cu grijă, trase tăişul securii de sub capac şi-o cumpăni în mână, mai degrabă ca un dulgher decât ca un ucigaş, apoi, dintr-un salt, fu înaintea crivatului unde era culcată jupâniţa.

De aci încolo totul s-a desfăşurat mult mai repede decât se poate povesti. Perdelele crivatului erau pe jumătate trase în dreptul alcovului, astfel că înăuntru, în acest iatac, era întuneric. El uitase însă că iatacul era deschis şi înspre partea cealaltă. Astfel că, chiar în clipa în care lovitura lui de secure cădea şuierând, se trezi apucat pe la spate şi cu o pocladă aruncată peste cap; era nevasta lui, pe care credea că a ucis-o. Ea striga din toate puterile slujnica, pe Gudfrídur, care-şi avea cămara tot sub coama acoperişului, împreună cu o altă slujnică, dar la capătul dimpotrivă, alături de scara care ducea sus. Când cele două femei năvăliră pe câmpul de luptă, boierul izbutise să-şi scuture poclada de pe cap, îşi ţintuise nevasta cu mâinile şi

îi sugruma beregata cu degetul cel mare. Securea îi scăpase din mână. Dar n-avu când să îndeplinească ce începuse. Femeile se repeziră amândouă asupra lui şi-l trântiră jos. Puţin după aceea, era pus pe sipet, ca o căpiţă de fân, stâlcit, cu capul în piept.

— Toate merg din ce în ce mai rău, iar asta le-a pus vârf, începu a se jeli femeia din Dalir. Ştiu sigur că *madame*, stăpâna mea, nu-mi va ierta niciodată grozăvia asta. Cel mai nimerit lucru ar fi să plec călare acasă şi să-mi pun singură grumazul sub călcâiul gâdelui.

Când Snaefrídur îi ceru să-i spună în ce fel greşise, ea îi răspunse doar:

— Nu e câtuşi de puţin spre lauda mea faptul că fiica binecuvântatei *madame* a trebuit să-şi mântuie singură viaţa.

Spuse apoi că vrea să plece călare spre soare-apune, ca s-o roage pe stăpână să trimită fiicei ei o slujitoare mai credincioasă. Îşi zvântă apoi lacrimile şi se rugă lui Dumnezeu milostivul să-i ierte acest păcat.

— Plec eu de-aici călare, dragă Gudfrídur, îi spuse stăpâna. Tu ai să rămâi şi ai să porţi de grijă curţii. Adună-mi straiele cele mai bune şi lucrurile mele cele mai de preţ şi împachetează-mi-le degrabă. Toate celelalte le vei ţine în păstrarea ta. Plec pentru câtăva vreme la Skálholt. Trezeşte argaţii şi spune-le să caute caii şi să mă însoţească în noaptea asta până trec dincolo.

VIII

Când Arnaeus a trimis solie pe la sfârşitul verii, din olatul de la soare-răsare, că-l pot aştepta la Skálholt cam pe la vremea întoarcerii turmelor de oi de la suhatul de vară şi că avea de gând să petreacă iarna sub acoperişul episcopului, acesta a chemat de îndată stoleri şi fierari, ca să rânduiască sala cea verde, cămara lui cea mai bună, în care obişnuia să-şi adăpostească oaspeţii de seamă. Lemnăria cămării fu dreasă, dată cu vopsea sau făţuită cu lustru nou, lacătele şi ţâţânile fură cercetate, apoi sobarii durară o sobă nouă de cărămizi. În odaia de oaspeţi cea mai din fund fu pregătit un pat cu plapumă de puf şi cu perine multe. S-au scos perdele curate pentru alcov, pe care le-au atârnat frumos încreţite. Cămara cea mare din faţă a fost mobilată ca odaie de lucru, au aşezat în ea un dulap mare, o masa de scris, scaune, două jilţuri cu încrestături şi un scrin pentru straie. Au lustruit toate obiectele de metal, ibricele de cositor, lighenele de aramă şi tacâmurile de argint pentru masă. Slujnicele dereticară prin toată casa şi frecară până şi uşile de-afară. În cele din urmă arseră mlădiţe de ienupăr în cea mai bună din odăi.

Spre sfârşitul lui septembrie, unul din slujitorii trimisului crăiesc aduse din olatul de la apus, peste câmpie, câţiva cai de povară cu tărhaturi. Arnaeus însuşi sosi abia peste câteva zile, dinspre olatul de la soare-răsare, cu treizeci de cai, pe care călăreau grămătici, argaţi de grajd şi alţi însoţitori. Aducea cu el o sumedenie de cărţi şi de hrisoave, care fură ridicate în stive, aşa că în curând toate cămările fură pline.

Oricât ar fi fost trimisul craiului de liniştit ca om şi de fără cerinţe, în curând, de îndată ce în cămara cea mare fură orânduite toate tomurile, se iscă un

du-te-vino plin de însufleţire. Porni la drum slujitori cu cărţi şi solii către oameni din toate părţile ţării, poftindu-i să se ostenească până la el. Mulţi veneau nepoftiţi, unii de foarte departe. Toţi erau dornici să afle cât mai multe despre rostul venirii lui. Ştiau că fusese trimis de măria-sa Craiul ca să cerceteze amănunţit starea ţării şi să facă de sârg propuneri să arate adică în ce chip ar putea fi mai bine alinate nevoile care bântuiseră ţara. Din cărţile sale, anume din acelea pe care le citise în faţa tuturor, la Thing-ul pe ţară, se vădea că are putere neţărmurită să cerceteze hrisoavele dregătorilor şi să ceară lămuriri în orice treburi ar pofti. În afară de asta, avea putere de jude în toate pricinile care, după părerea logofeţiei crăieşti din Kopenhaga, păreau îndoielnice; putea să ceară judecarea din nou a pricinilor în care fuseseră date, după părerea lui, hotărâri greşite şi putea să tragă la răspundere pe dregători. Cu toate că vorbea binevoitor cu oamenii despre tot soiul de lucruri şi cu toate că se interesa amănunţit de starea lor, nu se grăbea totuşi să dea lămuriri mai multe despre rostul soliei lui şi se arăta şi mai zgârcit la vorbă când urma să dezbată despre împuternicirile lui; încolo, însă, era mai plin de modestie şi mai blând în vorbire decât oricare altul. Cerea lămuriri despre toate, de parcă l-ar fi cunoscut de când lumea pe cel cu care şedea la sfat, sau ar fi trăit o bună parte din viaţă în vecinătatea lui. Ştia deopotrivă de multe lucruri atât despre traiul şi neamul lotrilor ridicaţi în furci şi al haimanalelor ce colindau ţara de-a lungul şi de-a latul, cât şi despre faptele juzilor de la Thing-ul pe ţară şi ale multînvăţaţilor domni, ori ale celor din preajma lor. Dar niciodată nu arăta, în vorbirile sale, că ar fi văzut şi trăit mai multe decât alţi semeni. Se putea vedea că îi face plăcere să vorbească mai cu osebire despre scrierile vechi şi amintiri ale vremurilor dinaintea veacului. Oamenii care se aşteptau să fie duşi spre cercetare înaintea unui judecător aspru, pentru

fărădelegile care le apăsau cugetul, se minunau grozav că el îi întreba, în timpul convorbirii, despre petice vechi de piele sau despre niscaiva cărţi ferfeniţite ce nu mai pot fi folosite.

În acea zi de toamnă, o pace deplină sălăşluia la Skálholt; nimeni nu auzise să se fi întâmplat ceva rău; începuse înghеţul, şi aerul era mai curat, nu se mai simţeau atât de tare mirosurile de gunoaie şi zoaie care erau îndeobşte semnul de recunoaştere al acestei aşezări.

Snaefrídur sosi o dată cu revărsatul zorilor, la vremea când oamenii dorm somnul cel mai adânc. Cum ea cunoştea prea bine locurile, nu trebui să mai necăjească vreun slujitor, ci merse călare de-a dreptul până sub fereastra îndărătul căreia se afla cămara surorii sale; acolo bătu cu biciuşca în ochiul de geam. Episcopeasa se trezi, privi pe fereastră afară şi văzu cine sosise. Când se ivi în uşă, însoţitorii se şi făcuseră nevăzuţi, iar Snaefrídur se afla singură, afară, cu calabalâcul ei. Vorbiră în şoaptă una cu alta, în cămara de sub acoperiş a episcopesei, până când luna păli sub învăpăierea purpurie a zorilor, iar jos slujnicele începură să trântească din nou uşile, ca să aţâţe focul prin odăi. Atunci se culcară şi surorile. Către orele 9 înainte de prânz, episcopeasa coborî, şi abia atunci adormi şi Snaefrídur. Dormi dusă toată ziua, încât nimeni din casă nu bănui că sosise un oaspe nou.

Când însă episcopeasa a mânat o ştafetă la preotul bisericii catedrale, ca să-i spună că azi n-avea să cineze cu învăţăceii săi, ci la masa episcopului, pe învăţatul om al bisericii l-a săgetat o bănuială; s-a îmbrăcat îndată cu straiele sale de duminică, vechi şi ponosite, cu mâneci peticite şi lustruite, apoi a scos de sub laiţă o pereche de cizme scâlciate şi cu carâmbii zbârciţi, pe care şi le-a tras în picioare.

Când a intrat în sală, la ceasul sorocit, nu era nimeni de faţă în afară de Gudrun, codana cea mai

mare a perechii episcopale; ea intra şi ieşea întruna, şi de îndată ce-l zări pe preot, începu să adulmece pe nări, ca şi cum ar fi simţit o miroznă neplăcută. Pe masa acoperită cu pânză de in văzu aşezate talerele şi cănile lucitoare şi, în afară de acestea, două sfeşnice cu câte trei braţe, în care ardeau lumânări crăieşti. Puţin după aceea veni şi grămăticul asesorului, un *Baccalaureus*[79] al Universităţii din Kopenhaga, scos din slujba sa de la Hólár; el îl privi pe preotul bisericii catedrale fără a-i da bineţe şi începu să se preumble în sus şi în jos, dând ocol sălii şi ciocănind cu degetele în lambriurile de lemn ce căptuşeau pereţii; tot timpul mormăia, plin de trufie, stihuri latineşti.

Preotul bisericii catedrale se străduí să nu ridice privirea, cu toate că nu se putea opri să nu murmure pentru el, încetişor şi tuşind, ca pentru a-şi drege glasul: „O, *tempora, o, mores*[80] ...”

Nu mult după aceea apăru persoana plină de demnitate a episcopului, cu crucea atârnată de un lănţug pe piept. Plin de voie bună şi prietenos, cu obrajii îmbujoraţi şi strălucitori, el întindea braţele nu prea larg deschise, pline de o evanghelică bunăvoinţă, fiecărui drept-credincios, ştergându-i-se de pe faţă toate cutele şi încruntarea, căci patimile Domnului sunt un crainic al bucuriei; părea a le fi tuturor prieten, de vreme ce Mântuitorul voieşte ca toate sufletele să fie izbăvite; tălmăcea în bine vorbele oricărui om, deoarece Duhul sfânt poate sălăşlui în inima fiecăruia, şi se purta astfel până ce izbutea ca, ori de câte ori o treabă era aproape de a-şi afla dezlegarea, să stăpânească totul cu ochii săi cenuşii şi reci; atunci zâmbetul se ştergea de pe chipul lui şi nu rămânea decât încruntarea, cum rămân valurile de nisip pe prundul părăsit de apele refluxului. În cele din urmă, episcopul dădea pe faţă un simţământ de mulţumire, la care cei mai mulţi nu s-ar fi aşteptat câtuşi de puţin.

Arnaeus veni aproape fără zgomot din cămara sa şi dete bărbaţilor bineţe, plin de demnitate. Era palid, cuta din bărbie sărea şi mai mult în ochi decât cu şaisprezece ani înainte; pleoapele lui păreau mai îngreunate, dar peruca îi era cârlionţată cu aceeaşi îngrijire de totdeauna, iar straiele nu-i erau mai prost croite; când privea la un lucru, părea să-l vadă nu numai pe dinafară, ci străpungea cu privirile şi prin el şi dincolo de el. De bună seamă, nu părea că se aşteaptă să se întâmple vreun lucru deosebit. Se aşeză la masă, şi îndată stăpânul casei, episcopul, îi urmă pilda, de parcă ar fi avut înţelegere cu el, şi-l pofti pe preotul bisericii catedrale să ia loc în faţa asesorului.

Atunci se arătă în sală şi episcopeasa, împreună cu sora Snaefrídur; asesorul şedea tocmai cu faţa către uşă şi o văzu intrând. Când luă seama cine venise, se ridică fără întârziere şi-i merse întru întâmpinare. Ea era trasă prin inel, ca şi odinioară, cu toate că mlădierea neîndemânatică a tinereţii, asemănătoare cu sprinteneala unei mânze, făcuse loc ţinutei pline de stăpânire a femeii împlinite. Cosiţa îi atârna fluturând ca totdeauna, şi însufleţită parcă, deşi se făcuse ca şi sprâncenele, mai întunecată la culoare. Sprâncenele-i erau însă mai sumeţite decât altădată, şi buzele, cândva întredeschise, le ţinea acum strânse, iar siniliul strălucitor al ochilor ei răsfrângea o adâncire în sine însăşi plină de îngrijorare. Purta veşmânt galben-palid, cu broderii albastre şi roşii, ale căror tonuri şterse, delicate se topeau unele într-altele.

El îi dete amândouă mâinile şi vorbi cu glasul blând şi întunecat, ca acum şaisprezece ani:

— Jupâniţă Snaefrídur!

Ea îi dete mâna şi se înclină cu graţie, fără a trăda bucurie; îl privea ca dintr-o mândră şi albastră depărtare. El se grăbi să adauge:

— Ştiu bine că prietena mea îmi va ierta *plezanteria.* Erai atât de tânără când ne-am

despărţit, şi parcă totul a fost ieri.

— Sora mea a venit să ne vadă, spuse episcopeasa surâzând. Are de gând să rămână la noi mai multe zile.

Snaefrídur dete bineţe tuturor bărbaţilor, întinzându-le mâna, iar ei se ridicară pe rând. Cumnatul ei, episcopul, o îmbrăţişă şi o sărută.

— Unui asemenea oaspe trebuie să-i urăm bun sosit cu veselie, spuse Arnaeus, pe când episcopul o îmbrăţişa şi o săruta. Să bem în cinstea ei. Cu îngăduinţa jupânesei Jórunn.

Episcopeasa spuse însă că nu se încumetă să-i îmbie cu modestul ei vin, cu atât mai puţin pe asesorul şi pe prietenii lui vechi şi noi, câtă vreme ştie că se mai găseşte în casă din rubiniul lui franţuzesc. Atunci el spuse grămăticului să cheme slujitorul şi să-i poruncească să aducă o cană de rubiniu franţuzesc.

Nu sluji la nimic faptul că Snaefrídur se împotrivi unei asemenea cinstiri, arătând că nu se cade ca nişte bărbaţi de neam să închine în sănătatea unei biete neveste de răzeş. Asesorul o rugă să nu aibă teamă, întrucât aici nu se va bea în sănătatea unei răzeşiţe oarecare, şi umplu cupele, ridică hanapul şi i-l închină, iar toţi soţii de ospăţ îi urmară pilda, afară doar de preotul bisericii catedrale, care-şi turnă în pahar doar un strop de zer acru şi spuse că nu obişnuieşte să bea vin, cu atât mai puţin seara, dar că doreşte numai bine tuturor acelora care şi-au golit bocalul lor la ceas de bucurie, cu inima curată şi spre slava lui Dumnezeu.

Jupâniţa nou sosită în vizită îşi ridică privirea, deşi numai puţin, închină bocalul pentru toţi deodată, îşi muie buzele în el, apoi le întredeschise într-un zâmbet plin de politeţe, fără a se arăta mişcată, dimpotrivă, cu un fel de batjocură stăpânită care făcea parte din felul ei de a fi; dinţii puţin repeziţi înainte luceau încă proaspeţi, albi şi deopotrivă de mari, ca şi înainte vreme.

Dar după ce au băut astfel în sănătatea ei, nu mai găsiră nimic de spus. Episcopul închise ochii, îşi împreună mâinile şi rosti rugăciunea dinainte de masă, iar ceilalţi îşi plecară capetele în tăcere; doar fata episcopului strănută. După rugăciune, rostiră cu toţii amin, şi episcopeasa umplu cu chisăliţă groasă de stafide, dintr-un blid strălucitor, nişte talere mici înflorate. Cu toate că împărţea tuturor celor din jurul mesei un zâmbet blând, ca de mamă, ochii ei larg deschişi priveau cu o aţintire străpungătoare, iar pe chip i se învăpăiau pete roşii.

Privirile asesorului căzură asupra preotului bisericii catedrale, care şedea în faţa bocalului cu zer, plecându-şi capul său de schivnic întunecat.

— Cuvioşiei-voastre nu i-ar strica să-şi bucure cugetul cu o mică înviorare a inimii, rosti el, şăguind cu nevinovăţie. Mai ales seara. Prieşte foarte bine.

— Mulţumesc, domnule *commissarius,* spuse preotul bisericii catedrale. Şi dacă mă feresc de asta, tot îmi mai rămân destule viţii cu care am de luptat.

— Învăţătorul nostru a spus doară: *pecca fortiter*[81]*,* spuse Arnaeus zâmbind.

Cele mai multe dintre maximele lui Luther[82] îmi sunt mai aproape de inimă decât aceasta, răspunse preotul, privind mai departe ţintă înaintea lui, ca şi cum s-ar fi aflat acolo o carte deschisă din care le citea celorlalţi. Cu toate astea, nu teama de păcat mă face să nu beau astă-seară din vinul vostru, *commissarius.*

— O băşică a udului beteagă poate fi adesea o cauză şi un îndemn la mare sfinţenie, se băgă în vorbă tânărul *baccalaureus.*

Dar toţi se prefăcură că nu l-au auzit. Singură mica Gudrun se prinse grăbită de nas; apoi episcopul rosti apăsat:

— Nu i-ar strica prietenului nostru dacă ar da ascultare în privinţa asta sfatului distinsului

commissarius, întrucât prietenul nostru nu trebuie să aibă atâta teamă de păcat ca noi ceştialalţi. Uneori, când mă gândesc la viaţa lui aspră şi la lungile lui nopţi de veghe, îmi vine a crede că anabaptiştii au dreptate când spun că unii oameni ating încă din viaţa aceasta *statum perfectionis*[83], încât nu-i mai paşte păcatul.

— Îmi îngăduiţi să întreb, spuse tânărul *baccalaureus,* dacă teologic este adevărat că Diavolul nu mai duce în ispită pe aceia pe oare îi socoteşte drept pradă sigură?

— Nu, tinere, spuse episcopul şi pufni în râs. Asta este o învăţătură rătăcită de-a calviniştilor.

Toţi cei de la masă se înveseliră, mai cu seamă comisarul, care-l dojeni pe grămăticul său:

— Aşa-ţi trebuie, fiule, şi ascultă-mi sfatul: nu mai deschide gura pentru asemenea tălmăciri până la sfârşitul acestui ospăţ, ca să nu stârneşti lumea degeaba.

De bună seamă că pastorului Sigurdur nici nu i se încreţi măcar gura într-un zâmbet, ci îşi mâncă mai departe chisăliţa cu seriozitatea lui nedezminţită şi plină de el însuşi. Abia după ce isprăviră ceilalţi cu râsul, luă din nou cuvântul:

— Cu adevărat, nu stăpânesc virtuţile *anabaptistarum,* cum spune prietenul meu, domnul episcop, şi nici sfinţenia, în vorbă şi faptă, pe care preaînvăţatele vremuri noi o pun în seama stării sănătăţii băşicii. De asemenea, nădăjduiesc că nu sunt, *naturaliter*[84], vreo odraslă de-a Diavolului, cum îşi da cu părerea, aici la masă, acest tânăr om de lume, împuternicitul trimisului crăiesc. De altă parte, nu îndrăznesc a tăgădui că mă gândesc adesea la bieţii oameni săraci, mai ales când mă aflu în tovărăşie aleasă. Şi atunci îmi trece pofta de mâncăruri gustoase; chiar şi de vin.

— Cu asta aţi grăit un lucru adevărat, spuse episcopeasa. Preaiubitul nostru pastor Sigurdur ia adesea doar o masă pe zi, din cauza copiilor vitregi ai lui Dumnezeu. Pe când eu mă plâng că ciorba

noastră de mazăre e prea subţire, el se plânge că e prea grasă.

— Şi vinerea pune pe furiş bucata de carne îndărăt în blid, se grăbi să vorbească fiica episcopului.

— Gudrun! strigă episcopeasa. Ieşi numaidecât afară! Iertaţi, asesore, că fetele noastre sunt atât de necuviincioase, dar noi ceştia din Islanda, nu putem face nimic împotriva lor.

— *Madame,* spuse preotul bisericii catedrale, privind neîntrerupt ţintă înaintea lui, lăsaţi-o pe Gudrun să rămână aici. Ea grăieşte adevărul. Adesea eu pun carnea îndărăt în blid. Dar că aceasta se întâmplă vinerea, aşa cum e obiceiul papistaş, de bună seamă că n-a putut auzi decât de la învăţăceii mei.

— Ba nu de la ei! strigă fata, ieşindu-şi din fire, şi se făcu roşie ca sângele. Căci cel mai ruşinos lucru pus în seama unei codane, care mai era şi fiică de episcop, era că stă de vorbă cu învăţăceii.

— Aş vrea acum să vă întreb, cuvioşia-voastră, spuse Arnaeus înturnându-se către preotul bisericii catedrale, de vreme ce în domnia-voastră sălăşluieşte fără îndoială acea lumină lăuntrică, singura care poate îndulci orice înţelepciune: sunt oare oamenii săraci plăcuţi Domnului şi trebuie să ne străduim să ne asemănăm lor? Sau sărăcia este pedeapsa dumnezeiască pentru fărădelegile poporului şi pentru lenevirea credinţei lui? Sau trebuie să ne ţinem de vechea lege, care spune că sărăcia nu trebuie să fie preţuită de nimeni altul afară numai de cei săraci?

La care se înfiripă următoarea discuţie:

Preotul bisericii catedrale: Domnul *commissarias* se înşală când crede că eu mă înalţ prin învăţătură deasupra învăţaţilor şi că astfel aş vrea să răspândesc ale mele *imperfectiones* mai mult decât e nevoie. Dimpotrivă, pentru niciun creştin nu pot rămâne taină cele ce-au putut fi auzite, în toate vremurile, din revelaţiile creştine,

şi cele ce-au putut fi citite în scripturile creştinilor, anume că sărăcia dăruieşte omului o inimă simplă, care e mai plăcută Domnului şi mai aproape de *statua perfectionis* decât toată măreţia lumii şi toată înţelepciunea omenească. Iar pe cei sărmani, Mântuitorul i-a socotit în ceata celor fericiţi. Doar grăit-a: „Totdeauna aveţi sărmani cu voi”.

Trimisul craiului: Dacă Domnul vrea să fie şi oameni sărmani pentru ca bunii creştini, avându-i alături de ei, să afle pildă de la starea lor, de bună seamă însă că nu e împotriva dorinţei Domnului ca nevoile lor să fie alinate; iar dacă va veni ziua în care toţi săracii vor avea hrană şi straie din belşug, la cine să mai afle atunci creştinii pildă pentru întocmirea vieţii lor? De la cine să mai înveţe ei acea umilinţă a sufletului, atât de plăcută lui Dumnezeu?

Preotul bisericii catedrale: Tot astfel după cum Dumnezeu a făcut oameni sărmani pentru ca cei avuţi să poată învăţa de la ei foloasele vieţii trăite în umilinţă, tot la fel a luat el şi tagma celor mai de sus sub milostiva lui ocrotire, tot el a poruncit celor avuţi să împartă milostenii şi să se roage pentru mântuirea sufletelor lor.

— Nu e prea devreme să ne îndeletnicim din nou la Skálholt, fie şi la masă, cu meşteşugul dialecticii, îi întrerupse acum episcopul, şi rareori a fost mai aprigă nevoia decât în vremile noastre ca să aflăm din tomuri tălmăcirea adevărată a moravurilor. Dar să nu căutăm numaidecât fundul talerului cu chisăliţă, *praeclari şi illustrissimi*[85] mei oaspeţi, pentru ca să nu ni se stingă foamea tocmai când vom ajunge la friptură.

Episcopul privi de jur împrejur, pentru a vedea dacă râd cu toţii, dar nimeni nu râdea în afară de comisar.

— Noi, flăcăii, spuse acesta, întorcându-se cu îndemânare către surori, şi zâmbi pentru că arăta preferinţă acestei denumiri asupra celei latineşti, noi, flăcăii, avem slăbiciunea, când ne aflăm

laolaltă cu femei frumoase, să ne arătăm un pic mai plini de duh – dacă, bineînţeles, ne stă în putinţă – decât suntem într-adevăr; mai bine am face să dăm ascultare frumoaselor glasuri ale domniilor-lor.

— Eu nu ştiu cât sunt de frumoase glasurile noastre, spuse episcopeasa. Dar fiindcă tocmai vorbeam despre oamenii săraci, trebuie să-mi aduc aminte iarăşi de o întâmplare, care e nedezminţit legată de Skálholt, anume că una dintre străbunele mele a pus să se sfărâme puntea de stei pe care natura însăşi o clădise peste torentul Bruar, şi în felul acesta a închis calicilor drumul spre Skálholt. Nu arareori m-a chinuit gândul acestei fapte urâte, în aşa măsură, de parcă aş fi fost eu însămi părtaşă la ea. Adesea am dorit să pun să se dureze acolo o punte, pentru ca milogii să nu mai fie nevoiţi să moară pe celălalt mal. Este, de bună seamă, un păcat îngrozitor faptul de a nimici puntea iubirii creştineşti, care, după dorinţa lui Dumnezeu, trebuie să fiinţeze între cei sărmani şi cei avuţi. Totuşi, ori de câte ori cuget mai adânc asupra acestui păcat, mi se pare că vechea mea înainte-mergătoare are o scuză: cinstea Islandei n-ar fi fost sporită dacă episcopul din Skálholt, tot dând calicilor de mâncare, ar fi fost scos din scaunul lui, iar gloata de vântură-lume ar fi pus stăpânire pe acest oraş de scaun episcopal.

Petele roşii se împânziseră acum pe tot chipul episcopesei; cu toate că zâmbea cu gingăşie oaspeţilor, se putea citi limpede în ochii ei că nu-şi rostise vorbirea numai din dragoste pentru filosofie.

Sora ei puse cuţitul deoparte şi o privi ca din depărtare.

— Ce spune Snaefrídur? întrebă comisarul.

Ea tresări când el îi rosti numele şi se sili să răspundă:

— Vă rog să mă iertaţi, dar am dormit toată ziua şi încă nu m-am trezit. Visez.

Episcopul se întoarse către soţia sa:

— Draga mea, spune-mi, care din noi nu este un milog înaintea Mântuitorului nostru? Pre legea mea, de câte ori n-am pizmuit pe câte un calic desculţ, care dormea culcat în drum fără a cunoaşte griji, şi de câte ori n-am dorit să rămân pentru totdeauna alături de gloata milogilor care şedea la poalele vreunui torent, privind păsărelele şi rugându-se lui Dumnezeu, gloată care nu trebuia să dea seamă nimănui de nimic. Grele sunt poverile pe care Domnul ni le-a pus pe umeri nouă, bieţi conducători ai poporului, *in temporalibus*[86], nu mai puţin decât *in spiritualibus*[87], mai ales că nu dobândim decât târziu mulţumirile norodului.

Arnaeus întrebă:

— Spuneţi atunci, ce ar trebui să facă oare domnul şi craiul nostru cu jalbele stropite de lacrimi ce sosesc fără contenire din această ţară, dacă milogii şi calicii sunt înfăţişaţi ca fiind mai norociţi decât înşişi mai-marii lor?

— Întreaga creaţiune se tânguie şi se vaită, iubite domnule *commissarius,* spuse episcopul. Asta e cântecul ei.

— Fiecare om se tânguie înaintea stăpânului său, şi toţi se tânguie faţă de ei înşişi, cu toate că ştim cu toţii că orice ni se întâmplă, şi binele şi răul, îşi are pricina în noi înşine, intră în vorbă preotul bisericii catedrale. Nu e treaba oamenilor să aline nevoile acestui neam, pe care Domnul vrea să-l pedepsească cu dreptatea lui: norodul cere lucruri ce nu pot fi dobândite prin rugăminţile nici unui om mai înainte ca pedeapsa pentru fărădelegile lui să fi fost împlinită. *Inexorabilia*[88] este viaţa lui.

— Ai avut dreptate, părinte Sigurdur, spuse comisarul. Oamenii nu trebuie să-şi închipuie că ar putea să pună stavilă braţului dreptăţii lui Dumnezeu; ceea ce, de altfel, nu este o părere nouă. Dar eu nu găsesc – şi aceasta nu este, fără

îndoială, nici părerea domniei-tale – că această idee ne-ar scuti de îndatoririle dreptăţii umane. Potrivit tuturor învăţăturilor creştineşti, Domnul-Dumnezeu a dăruit omului, o dată cu facerea lumii, şi minte pentru a deosebi ce e drept de ceea ce nu e drept. Dacă însă unii oameni buni au dovedit craiului nostru că nu Savaot este cel care le vinde islandezilor mărfuri rele sau neîndestulătoare, de mor atâţia, sau că, dacă ei judecă prea blând samavolniciile celor avuţi şi prea aspru păcatele săracilor, punând să li se taie braţul unora şi să li se smulgă limba altora dintre aceştia, iar pe mulţi îi ard şi pe alţii îi ridică în furci, iar toate astea se întâmplă numai pentru că aceşti bieţi mişei sunt lipsiţi de ajutoare şi n-au apărători, atunci desigur nu este împotriva hotărârii lui Dumnezeu ca regele să cerceteze făina stricată şi să voiască să se judece toate pricinile din nou, iar osândele prea blânde, ca, şi cele prea aspre să fie cercetate; ci, dimpotrivă, pare potrivit înţelepciunii pe care ne-a dăruit-o creatorul nostru pentru ca noi să înţelegem ce e drept şi să ne clădim, cu ajutorul acestei înţelepciuni, viaţa noastră pe o orânduire cinstită şi o stăpânire cinstită.

— Da, scumpul meu *commissarius,* vi se cuvin toate mulţumirile pentru mustrarea plină de seriozitate a neguţătorilor, dintre care, de bună seamă, mulţi îmi sunt buni prieteni, şi unii chiar foarte apropiaţi, spuse episcopul, cu toate că băştinaşii acestei ţări sunt, din nenorocire, oameni păcătoşi, ca noi toţi, de altfel. Şi să dea Dumnezeu ca ceea ce voieşti domnia-ta a face cu ei să ne aducă în anul ce vine o făină mai acătării şi gloabă în bani pentru făinurile rele.

Puţin după aceea, ospăţul luă sfârşit, şi episcopul începu rugăciunea de mulţumire.

— Să ne înălţăm inimile, pătrunşi de cuvintele iubiţilor şi preaînvăţaţilor noştri soţi de ospăţ, ale prietenului meu, preotul bisericii catedrale, care se

roagă ca dreptatea lui Dumnezeu să fie împlinită, şi ale prietenului şi domnului meu, preacinstitul *commissarius* extraordinar, care se roagă ca dreptatea omenească să fie aceeaşi faţă de danezi şi de islandezi, faţă de învăţaţi şi de mireni, faţă de cei de sus ca şi de cei de jos.

— Şi ca oamenii de neam ales, care sprijină, în nevoie, cinstea şi respectul bietei noastre ţări, să-şi poată purta capul sus, împreună cu preacinstitele lor soţii, nesmintiţi, până în ceasul lor din urmă.

Vorbise episcopeasa; cu vocea ei plină de frica lui Dumnezeu, cu capul plecat, cu ochii închişi şi cu mâinile împreunate, adăugase aceste cuvinte la mijlocul rugăciunii.

— ...şi, precum s-a rugat preaiubita mea soţie, urmă episcopul mai departe, fie ca milosârdia-i cerească să se plece asupra bărbaţilor nobili şi de neam, care vor să păstreze neştirbită cinstea sărmanei noastre ţări. O dată cu asta, să rostim, ca încheiere, umilele stihuri ale săvârşitului întru Domnul şi bunului nostru preot Olafur din Sandar, pe care le-am învăţat toţi încă de pe când eram în poala mumei noastră:

„A domnului nostru Isus Hristos pază
Asupră-ne cu milosârdie să cază.
Să mângâie Domnul pe cei în nevoie,
Oriunde merg el, de nevoie, sau voie.

Putere să dea el creştinelor gloate,
Şi *conducătorilor, înainte de toate.*
Aici jos, ori sus, să ne dăruiască,
În cer sau pe pământ, o pace cerească.”

IX

În ziua următoare, pe la vremea prânzului, Arnas Arnaeus merse la episcopeasă, în cămara de sus. Sora ei, Snaefrídur, şedea lângă ea. Amândouă se îndeletniceau cu frumoase cusături de mână; razele soarelui blajin de toamnă îşi pâlpâia lucirile în cămara lor.

Intrând, el dete prietenos bineţe şi-şi ceru iertare că a venit; spuse apoi că o roagă pe jupâneasa Jórunn să-l ierte pentru că a început în seara dinainte o discuţie atât de nechibzuită şi că, de bună seamă, a jignit pe un bărbat atât de ales ca prietenul ei, pastorul Sigurdur, amintind un citat cam îndrăzneţ din Luther şi dând în felul acesta prilej băieţandrului obraznic, care e grămăticul lui, să necăjească în chip uşuratic pe acest preacinstit slujitor al lui Dumnezeu; el spuse mai departe că oamenii cu duh de mireni ajung abia târziu destul de maturi ca să priceapă cu ce vorbe potrivite trebuie să întâmpine pe un bărbat ca acela, care dispreţuia toate cele lumeşti.

Episcopeasa primi dezvinovăţirea asesorului cu îngăduinţă şi spuse că e un lucru nou să se învinovăţească înşişi curtenii craiului pentru faptul că nu s-au arătat destul de politicoşi în Islanda. Însă în ce-i priveşte pe *baccalaureus,* aşa a fost întotdeauna; tinereţea este înclinată să-şi bată joc de bărbaţii care renunţă la cele lumeşti; părintele Sigurdur este desigur păţit în privinţa asta şi are multă înţelegere. Snaefrídur adăugă însă că vitejii neînfricaţi ai credinţei, ca alde părintele Sigurdur, care vor să smulgă limbile oamenilor şi să le taie, n-ar trebui să se mire când aceste arme sunt întoarse împotriva lor şi a celor asemenea lor câtă vreme limbile mai stau prinse în gâtlejul stăpânilor lor.

Asesorul zâmbi. El era, de bună seamă, obişnuit cu propuneri ca a pastorului Sigurdur şi aminti că au fost făcute adesea la sinoduri şi la Thing-ul pe ţară, întemeiate pe răstălmăciri ale *Sfintei Scripturi* şi ale unor îndoielnice capete de legi, potrivit cărora ereticii trebuiau să fie schingiuiţi, iar vrăjitorii – arşi; dar fu în acelaşi timp de părere că, din cauza asta, nu i se datorează mai puţin respect pastorului Sigurdur.

În tot timpul acesta Arnaeus stătuse în picioare, în mijlocul cămării. Acum, însă, episcopeasa îl rugă să binevoiască a cinsti două femei nu prea luminate la minte, luând loc o mică de ceas în tovărăşia lor.

— Dar niciun cuvânt mai mult despre prietenul nostru, cucernicul prigonitor al ereticilor şi înalt-învăţatul tăietor de limbi, domnul părinte Sigurdur! Mai bine istoriseşte-ne câte ceva despre împărăţiile Lumii!

Snaefrídur rosti acestea cu glas cântat; privirea îi era luminoasă, şi albastrul ochilor – limpede. Era parcă altă femeie decât aceea în sănătatea căreia închinaseră cu o seară înainte în sala de ospăţ.

Arnas îşi ceru iertare că nu prea avea vreme să şadă acolo, întrucât îl aşteptau jos oamenii veniţi de departe ca să se întâlnească cu el. Dar nu voia nici să lase neascultată o poftire atât de plină de bunătate. Se aşeză deci pe locul pe care i-l rândui stăpâna casei; atunci, Snaefrídur se ridică îndată şi-i puse un scăunaş sub picioare.

— Poate că eu nu cunosc acele minunate împărăţii ale lumii după care tânjesc jupâniţele mele. Dar ele pot totuşi să aleagă dintre cele câteva ţări care-mi sunt cunoscute, spuse el, şi scoase o tabacheră mică de aur, poftindu-le să ia tutun de tras pe nări, aşa cum obişnuiau doamnele de neam ales.

Ele luară câte-un pic, dar Snaefrídur trebui să strănute, râse apoi şi-şi şterse repede nasul şi gura cu o mică năframă.

— Eu cunosc doar ţările către care m-a mânat demonul meu, spuse el mai departe, în căutarea ţării mele însăşi. Nu mi-a dat pace de fel.

— Sora mea a citit multe. Să-şi aleagă ea întâi o ţară, spuse episcopeasa. Poate că alege pentru noi amândouă.

— Vrem să auzim despre toate ţările unde femeile de neam se pricep să tragă cum se cuvine tutun pe nas, rosti zâmbind Snaefrídur.

— Cred că nu pot sluji mai bine unor jupânese atât de nobile decât vorbindu-le despre Roma, hotărî crăiescul comisar.

Jupâniţa Snaefrídur se bucură mult. Sora ei, însă, dimpotrivă, găsind că oraşul acesta e prea îndepărtat, se întoarnă către ea şi o întrebă:

— Ah, vrei să auzi vorbindu-se despre nesuferitul de papă, dragă Snaefrídur?

Comisarul regelui fu de părere că, odată şi odată, tot trebuie să faci începutul, şi că, din păcate, de rândul acesta gândeşte altfel decât episcopeasa: căci, după părerea lui, puţine oraşe sunt atât de apropiate de Islanda ca Roma, şi nu e prea multă vreme de când Roma ne era cel mai apropiat dintre toate oraşele lumii, ba chiar mai apropiat decât însuşi Sionul cel clădit în înălţimi.

— Cât despre papă, spuse el, n-am de gând să mă sfădesc cu doamnele, dar nu se poate tăgădui un lucru: pe măsură ce te îndrepţi tot mai mult spre miazăzi, coborând pe jumătatea de miazănoapte a globului pământesc, îţi dai seama că tot mai puţin neînţeleasă apare bazilica Sfântul Petru oamenilor.

— Atâta lucru ştiu şi eu, zise episcopeasa, că doar nu vreţi să spuneţi cum că ar exista pe lume două adevăruri adevărate; unul pentru lumea de la miazăzi, şi altul pentru cea de la miazănoapte.

Arnas Arnaeus răspunse cu chibzuială, cum îi era obiceiul, vorbind pe un ton glumeţ şi ferindu-se a atinge miezul lucrurilor, ceea ce uneori putea fi tălmăcit cum că rătăceşte cu gândul aiurea, dar

niciodată nu putea primejdui un punct de vedere însemnat.

— În olatul de la miazănoapte, la Kinn, se află un munte căruia i se zice Bakrangi când îl priveşti dinspre soare-răsare, şi Ogaungu dacă te afli înaintea lui pe latura de către soare-apune, dar căruia corăbierii îi zic Galta. Spre ruşinarea mea, trebuie să spun că n-am călătorit la Roma pentru a căuta adevărul, cu toate că şi mie mi-a fost deopotrivă de greu, ca şi altora, să pornesc mai departe de-acolo fără să-l fi aflat. Dar acum văd că jupânesele mele nu mă înţeleg. De aceea vreau să istorisesc cum a fost: am pornit spre Roma în căutarea a trei cărţi vechi, dar mai ales a uneia din ele. Toate trei vorbesc despre Islanda. Dar mai cu seamă acea una, despre care am amintit. Căci ea povesteşte mai limpede decât nebuloasele *fabulae*[89], cele care ne sunt mai scumpe decât toate, cum băştinaşii noştri au descoperit cei dintâi *Americam terram*[90] şi cum s-au aşezat acolo cam pe la anul 1000 şi cum s-au călătorit iarăşi mai departe.

Apoi, întrucât ele voiau să afle totul amănunţit, el povesti:

— O carte din evul de mijloc, păstrată la Paris, vorbind într-un loc despre colecţia de hrisoave a unei vechi chinovii din Roma, spune că s-ar afla în ea o condică în care s-a scris mărturisirea unei bătrâne femei din *Hislant terra*[91]. Bătrâna se numea Gurid, şi a plecat în anul 1025 în pelerinagiu la Roma. În acea scriere, rămasă mărturie, se spunea: când femeia a pornit să se spovedească înaintea călugărilor s-a vădit că era, fără îndoială, femeia cea mai umblată prin lume, pe vremea aceea, din toată creştinătatea. Tânără încă, ea a trăit, împreună cu omul ei şi cu alţi câţiva tovarăşi, vreme de zece ani, într-o ţară necunoscută, la soare-apune de marele ocean, adică dincolo de sfârşitul lumii, şi acolo a născut doi copii. Fiinţe

năzdrăvane, băştinaşe din acele ţinuturi, le făceau însă viaţa lipsită de pace, aşa încât a părăsit ţara, împreună cu un fecior în vârstă fragedă. Noutăţile pe care femeia le mărturisi înaintea lui Dumnezeu erau atât de neasemuite, încât călugării sfârşiră prin a le scrie. Multă vreme după aceea, au putut fi citite în chinovie acele însemnări. Când, mai târziu, chinovia şi-a aflat sfârşit, toate hrisoavele şi condicele au fost risipite ori s-au pierdut. Unele însă au fost găsite câteva veacuri mai târziu şi adunate din nou, atunci când, după întoarcerea papii din pribegie, drept-credincioşii au început să-i clădească o nouă bibliotecă.

Celelalte două tomuri, după care iscodise Arnaeus prin cămările papii, erau *Liber islandorum*[92], o culegere mai cuprinzătoare decât aceea pe care o întocmise în limba islandeză Ari[93] cel ştiutor de toate, având liste de strămoşi şi istorisirea vieţilor regilor; de asemenea, şi *Breviarium Holense,* prima carte ieşită dintr-o tiparniţă din Islanda, şi anume din porunca lui Jón Arason[94] al cărei ultim exemplar fusese pus, pre cât se ştie, maistorului Thorlákur, pe piept, în mormânt.

— Papa, vorbi Arnaeus mai departe, este un mare adunător de scrieri vechi, şi nu încape îndoială că în stăpânirea sa au fost şi aceste cărţi, şi poate că le-o mai fi având şi astăzi. Dar de-a lungul vremurilor i-au fost şterpelite bătrânului o sumedenie de minunate bucoavne vechi şi, din cauza aceasta, a devenit neîncrezător faţă de oamenii care vin de pretutindeni şi vor să scotocească peste tot prin vechile şi ferfeniţitele lui comori.

Ani de-a rândul s-a tot străduit Arnaeus să-şi agonisească din partea mai-marilor, miniştrilor, prinţilor, arhiepiscopilor şi cardinalilor o vorbă de mijlocire, care îi era de trebuinţă ca să i se îngăduie să pătrundă în „pădurea cea întunecoasă”, nume sub care era cunoscută colecţia de hrisoave

şi de condice a papii. Şi, cu toate astea, nu s-a bucurat de mai mare încredere, ci toată vremea cât a petrecut-o în acele subpământene căinări de basm a mers alături de el un călugăr, şi în urma lui, straja, un şviţerian înarmat, amândoi cu ochii în patru, ca nu cumva să fure străinul vreun petic de pergament sau să copieze fără îngăduinţă ceva *memoranda*[95], care ar fi putut fi folosite de evanghelici în lupta lor neobosită împotriva slujitorilor lui Dumnezeu.

Atât de lungă vreme colindă el prin aceste boltite mausolee ale veacurilor, încât prezentul îi apărea doar ca un vis îndepărtat. Multe dintre tomurile pline de înscrisuri şi de scrisori, care umpleau sălile şi coridoarele şi boltele, putuseră să adune în pace, între scoarţele lor, straturi de colb şi să fie adânc roase de molii, iar din unele ieşeau târându-se viermuşori şi gângănii.

Tot răscolind pretutindeni, ţi se umpleau întruna, fără contenire, bojocii de colb, ca unui ţăran de-acasă, din Islanda, care îmblăteşte îndelung şi fără rost în hambar fânul, stârnind gozuri, aşa încât până la urmă abia de-şi mai trage răsuflarea şi nici că se mai poate ţine pe picioare.

Acolo i-au căzut în mână şi cele mai de seamă şi cele mai puţin însemnate scrieri de temelie asupra tuturor celor petrecute în istoria creştinătăţii, de la primele începuturi, toate aceste scrieri, afară numai de *Liber islandorum,* de *Breviarium Holense* şi de *Spovedania femeii Gurid din Hislant terra.* Sorocul statornicit pentru călătoria lui de către milostivul său stăpân, craiul danez, trecuse de mult.

În cele din urmă ajunse la credinţa că, chiar de-ar căuta tot vacul vieţii lui, fie ea lungă ori scurtă, în ceasul morţii n-ar fi mai aproape de ţintă.

Şi, totuşi, el era la fel de sigur că acele cărţi trebuie să se afle încă acolo ca acel vântură-lume sărit din minţi, pe care şi-l amintea din copilărie şi care era încredinţat că sub steiuri se află tăinuite

comori. Dar ajunsese să-şi piardă cu totul mângâierea aceea care stă în făgăduinţa lui Dumnezeu cum că acela care caută va şi afla.

— Şi n-aţi aflat cu adevărat nimic? întrebă Snaefrídur, care lăsase cusătura în poală şi-l privea. Nici cel mai neînsemnat lucru?

— Ştiu bine, spuse el şi cătă spre episcopeasă, că e păcat să laşi ceva deoparte din *Sfânta Scriptură* sau să-i adaugi ceva pe deasupra, dar păcatul strămoşesc, această povară nesuferită, iese în orice clipă la iveală, şi vreme îndelungată m-a chinuit bănuiala că pasajul pe care l-am amintit trebuie să fi sunat dintru început astfel: „Căutaţi şi veţi afla orice altceva în afară de ceea ce căutaţi". Şi acuma vă rog să-mi iertaţi limbuţia; gândesc că mi-ar sta mai bine dacă n-aş mai vorbi astăzi de fel.

El vru să se ridice şi să plece.

— Dar aţi uitat să ne istorisiţi despre Roma, spuse Snaefrídur. Noi ne-am ales oraşul acesta, şi domnia-voastră voiţi să ne trageţi pe sfoară în ceea ce-l priveşte.

Episcopeasa îl rugă, de asemenea, cu multă cuviinţă, să nu le părăsească atât de curând.

El rămase locului pe scaun, căci, la drept vorbind, nu-l mâna nicio grabă şi poate că nici nu avusese de gând să plece. Îşi luă mai întâi îngăduinţa să cerceteze cusăturile, le despături, se minună de ele şi dovedi că se pricepe la lucrul de mână. Avea mâini mici, cu degetele uşor ascuţite; încheieturile mâinilor îi erau înguste, iar pe dosul lor neted creşteau perişori delicaţi, de culoare închisă. Se lăsă pe spate în jilţ, dar picioarele încă nu şi le săltase pe scăunaş.

Roma, spuse el şi zâmbi dus pe gânduri, de parcă ar fi întrevăzut ceva în zarea îndepărtată. Acolo am văzut doi bărbaţi, şi o femeie. De bună seamă că am mai văzut şi mulţi alţii. Dar tot timpul aveam înaintea ochilor pe cei doi bărbaţi şi femeia. Şi-n zori, şi noaptea târziu, îi vedeam doar

pe cei trei oameni, doi bărbaţi islandezi şi o femeie islandeză.

Jupânesele făcură ochii mari:

— Bărbaţi islandezi, o femeie islandeză?

Atunci el porni să le descrie o femeie mărunţică, de vârstă mijlocie, cu boiul tare delicat, în mijlocul unei cete de pelerini nemţi veniţi la Roma, o făptură singuratică şi care nu bătea la ochi în mijlocul gloatei cenuşii de oameni, ce părea şi mai cenuşie alături de locuitorii oraşului; aceştia nu căutau la gloata de pelerini altfel decât la un stol de păsărele; până şi calicii şi liota mişeilor de pe străzile Romei păreau, alături de aceşti străini, un neam de nobili.

— Şi în stolul cenuşiu de drumeţi se afla, cum am spus, această femeie de rând, nearătoasă, înfăşurată într-o mantie de dimie ponosită şi vopsită într-o culoare închisă de către ea însăşi; umbla desculţă, ca întreaga Europă de la începutul veacului al unsprezecelea, când creştinii erau încă, din cauza sărăciei, mâncători de oameni. Dar într-o legăturică, pe care această simplă femeie desculţă o ducea sub braţ, păstra o pereche de încălţări noi-nouţe, pe care le purtase cu ea vreme îndelungată. Erau alcătuite din saftian vopsit, nespus de moale, rotunjite la degete şi cu vârful tălpilor răsfrânt în sus şi prins deasupra labei piciorului; cusăturile fuseseră ascunse sub nişte cureluşe de piele împodobită, iar faţa de deasupra, pe care se aflau prinse bobiţe de piele minunat împistrite, îţi procura o adevărată încântare. Nicicând înainte nu mai fuseseră văzute, în întreaga creştinătate, asemenea încălţări, nici la vechii romani şi nici în vremea vestitelor neamuri ale antichităţii, după cum nici altele asemănătoare n-avea să mai vadă lumea în următoarele patru veacuri. Şi aceste neobişnuite încălţări[96], simbol al acelor drumuri care nu-şi mai află seamăn ca lungime în întreaga lume, femeia le aducea spre a le dărui papii pentru păcatele făptuite de ea în ţara unde le primise în

dar, în buna Vinland[97]. Am încercat să privesc drept în ochi această femeie, singura dintre muritoare care găsise o lume nouă; dar n-am văzut decât ochii unei femei ostenite, care drumeţise venind de departe, şi când mi-am ascuţit urechea, mi s-a părut că vorbea cu soţii ei de drum în graiul germanilor de la miazănoapte, care era pe vremea aceea singurul grai al corăbierilor. Această femeie era Gurid din *Hislant terra,* Gudrídur, fiica lui Thorbjarnar din Claumbae, de pe Skagafjord din Islanda, care locuise ani de-a rândul în Vinland şi născuse acolo un fiu, pe Snorri, feciorul lui Thorfinnur Karlsefni, din care se trag câteva neamuri islandeze.

După aceea le povesti despre ceilalţi doi islandezi pe care-i văzuse la Roma.

Unul dintre ei pornise către miazăzi călare pe un cal crăiesc, după feliuşagul nobililor, în tovărăşia altor bărbaţi de neam care duceau cu dânşii aur şi argint, şi năimiseră împreună, spre apărare împotriva lotrilor, pază înarmată. Era bălan acel bărbat voinic la faptă, cu căutătura limpede şi deschisă şi plină de o copilăroasă curiozitate; la el puteai băga de seamă că nu se simţea deloc mai neînsemnat decât oricare alt om pe pământ; părea întruparea cuiva care a răzbătut, ca neguţător, până la Miklagard şi până în ţinuturile califului, într-o vreme când Europa era încă barbară; părea şi întruparea cuiva care a împresurat Parisul şi Sevilla, care a întemeiat împărăţii în Franţa şi în Italia, cât şi a unuia care a ajuns cu corabia lui la ţărmul Straumfjordului din Vinland şi care a alcătuit în stihuri legenda Völsungilor. Acum îşi încărcase sufletul, în Islanda, cu moartea neamului său: el pregătise, în ţara sa, *Ragnarok*-ul*,* adică amurgul zeilor, despre care vorbesc stihurile vechi, şi venise la Roma pentru a-şi primi osânda de la papa. Drept ispăşire i se orânduise să se lase purtat desculţ de la o biserică a Romei la alta; în faţa celor patru biserici mari fu bătut cu gârbaciul, în

timp ce norodul se adunase în jur şi plângea, cuprins de mirare că un bărbat atât de arătos trebuie să îndure asemenea asprime. Acest bărbat se numea Sturla Sighvatsson[98].

Celălalt nu mai fusese încă, de bună seamă, la Roma, dar dobândise de la papa o carte prin care i se poruncea să apere cu foc şi spadă biserica Islandei şi averile ei împotriva crailor luterani. Pe vremea aceea oamenii şovăiau, ca şi astăzi, când era vorba să pună mâna pe spadă. Dar gândurile şi truda acestui cel de pe urmă islandez al vremurilor dinainte de veac se îndreptau numai către Roma, până când a fost dus la locul de execuţie.

Arnas Arnaeus povesti cum îi apăruse adesea în *vis* chipul acestui moşneag, iar la Roma i se arătase din nou într-o vedenie atât de limpede, încât începuse să se îndoiască până şi de lucrurile cele mai adevărate.

— Se făcea că, la lăsarea nopţii, aici în Skálholt, îl vedeam stând de veghe cu cei doi fii ai săi. Aceştia păreau mai vârstnici şi mai nevolnici decât bătrânul lor părinte. Nenorocul a dat umerilor săi atâta forţă, că nicio povară nu-i în stare să-i frângă; iar grumazul îi e atât de scurt, că nici nu poate să şi-l plece. Acuma mijesc zorile lui 7 noiembrie 1550, când episcopul Jón Arason şi cei doi fii ai săi au fost decapitaţi la Skálholt. Peste noapte, înălţimile au încărunţit de puţina zăpadă căzută pe-alocuri, şi bruma odihneşte pe ierburile câmpurilor... Aceştia erau bărbaţii pe care i-am văzut.

— Şi după aceea, pe nimeni altul? întrebă Snaefrídur.

— Ba da, spuse el încet, zâmbind şi privind-o drept în ochi. După aceea... întreaga omenire.

— Nimeni nu tăgăduieşte, spuse episcopeasa, că Jón Arason a fost un mare luptător şi un mare islandez al vremurilor noastre vechi. Dar nu vă trec fiorii la gândul că dacă acest om samavolnic

ar fi biruit, o dată cu el ar fi biruit şi strâmba învăţătură papistăşească? Doamne fereşte!

— În vremea aceea, pe când mă aflam la Roma, s-a sărbătorit acolo un an de bucurie al întregii creştinătăţi, spuse Arnas Arnaeus. Colindam într-o zi prin împrejurimile râului Tibru. Nu pot tăgădui că eram tare abătut, aşa cum se întâmplă unui om care a ajuns să-şi dea seama că şi-a irosit fără folos o bună parte a scurtei lui vieţi, că a jertfit trudă şi bani, că şi-a pus în joc sănătatea, că poate a pierdut, din cauza încăpăţânării lui, prietenia unor oameni plini de bunătate.

Îmi frământam mintea cam ce dezvinovăţiri aş putea găsi înaintea stăpânului şi regelui meu pentru faptul că lipsisem atâta vreme de la îndatoririle mele. Şi cum hoinăream aşa, cuprins de îngrijorare, am dat, fără să prind de veste, de o gloată uriaşă de oameni care se bulucea încet, tot înainte, către podul de peste Tibru. Nici mai înainte, nici după aceea n-am mai văzut asemenea mare de norod. Hudiţele şi uliţele principale erau ticsite peste poate. Era greu să deosebeşti care era privitor şi care era pelerin în această procesiune. Şi toţi cântau. Mă oprii locului, lângă câţiva băştinaşi. Voiam să văd trecând acest puhoi de oameni.

Erau pelerini din cele mai osebite ţări, care drumeţeau către miazăzi, spre a dobândi iertarea păcatelor lor în acest an al îndurării pentru întreaga creştinătate. Mulţimea era alcătuită din mai multe pâlcuri, fiecare având în faţă un prapur cu chipul sfântului ocrotitor al comitatului lor, sau moaştele alesului lui Dumnezeu din olatul lor, purtate într-o raclă, ba unii chiar chipul cioplit al celui mai de seamă sfânt al bisericii lor celei mari; mai des vedeai chipul Fecioarei Maria, simbolul celor mai multe localităţi. Căci în ţările papistaşe sunt atâtea Marii, câte oraşe există, şi unele şi-au luat numele după acela al florilor, altele, după steiuri de stânci, iar altele, după fântâni tămăduitoare, după jilţul Fecioarei, după boiul pruncului sau după culoarea

straiului. Era ceva neobişnuit să vezi atâtea comitate deosebite mergând în pelerinaj laolaltă peste unul şi acelaşi pod, mânaţi numai de dorul mântuirii sufletului.

Pe vremea când trăiam ca flăcău la noi acasă, pe Breidafjord, nici nu bănuiam că lumea e locuită de atâtea neamuri. Erau aici oameni din multe oraşe, state şi comitate din Italia: milanezi, napolitani şi sicilieni, norod din Sardinia şi Savoia, veneţieni şi toscani şi, bineînţeles, romani. Puteai vedea oameni din şase regate spaniole, care se numeau castiliani, aragonezi, cataloni, valencieni, majorcani şi navarezi. Tot asemenea apăruseră şi diferitele neamuri din împărăţia germană; ba chiar, din ţări care primiseră noua învăţătură a lui Luther: bavarezi, renani, saxoni, burgunzi, franconi, valoni, austrieci şi norod din Istria. Dar la ce bun să mai înşir toate aceste nume de popoare? Şi, cu toate astea, aşa a fost: am văzut toate aceste neamuri trecându-mi pe dinainte, şi încă multe altele. Vedeam feţe de oameni din noroade despre care nu ştiusem nici măcar că există; vedeam cum sunt ţesute straiele lor; le vedeam chipurile istovite şi ochii aceia arzători, însetaţi de viaţă. Dar mai cu osebire trebuie să mă gândesc necontenit la picioarele acelea multe, înciubotate sau desculţe, de bună seamă ostenite, dar mereu înviorate de îmbucurătoare nădejdi; la cântecul acela vechi din vremea cruciaţilor, care răsuna prin a lor *musica,* fie că mângâiau lirele sau alte soiuri de harpe, fie că suflau în fluiere de pe meleagurile lor: „Minunat este pământul, minunat e cerul Domnului”. Şi deodată am băgat de seamă că Gudrídur, fiica lui Thorbjarnar, nu mai era acolo. Şi niciun islandez.

Episcopeasa lăsase şi ea cusătura deoparte şi-l privea pe povestitor.

— Slavă Domnului că nu era niciun islandez acolo! spuse ea. Sau nu găsiţi că e o jale să te gândeşti la toţi aceşti oameni simpli, rătăciţi de la

dreapta credinţă, pe care papa îi împiedică să afle cuvântul lui Hristos, aşa încât n-au niciun drept la mântuirea sufletelor lor prin credinţă?

— Când vezi atâtea picioare ostenind, te întrebi fără să vrei: încotro duce drumul, *madame?* Ei trec peste Tibru şi se opresc în piaţa dinaintea bazilicii Sfântului Petru, apoi de îndată ce papa apare în pridvorul casei lui, se înalţă din piepturile tuturora un *Te deum laudamus,* în timp ce clopotele Romei încep toate să sune. O fi drept, o fi strâmb, doamnă? Nu ştiu. Învăţaţi atoateştiutori spun că bogatul Ioan de Medici, numit şi Leon al zecelea[99], ar fi fost un învăţat păgân din şcoala lui Epicur[100] şi că niciodată nu i-a trecut prin gând să creadă că există suflet, cu toate că vindea hârtioare de indulgenţă pentru mântuirea acestuia. Poate că tocmai din pricina aceasta le vindea. Câteodată îţi vine să crezi că Martin Luther se poartă ca un ţăran nătâng din vreo văioagă uitată, departe de lume, atunci când se ceartă cu un asemenea bărbat pentru libertatea sufletului.

— Dar, scumpe domnule *commissarius,* nu e oare păcat să gândeşti aşa despre maestrul nostru Luther? se tângui episcopeasa.

— Nu ştiu, *madame,* răspunse Arnas Arnaeus. Poate că e păcat. Doar un lucru e sigur: atunci mi s-a părut, deodată, că multînvăţaţii şi luminaţii *reformatores* se află undeva nespus de departe de locul acela, sus, în miazănoapte. Căci, după ce am privit o vreme această sumedenie de picioare, mi-am spus mie însumi, fără să-mi dau seama: „Ai să urmezi această procesiune, oriîncotro s-ar duce”. Atunci a trecut şi un islandez, o dată cu gloata, peste Tibru. Ne-am oprit înaintea bazilicii Sfântului Petru; clopotele Romei răsunau, iar papa, cu tiara lui şi cu cârja-i încovoiată, a păşit în pridvorul său, în timp ce noi cântam *Te deum...* Căutasem atâta vreme învechite hârţoage islandeze şi mă întristasem fiindcă nu le dădusem de urmă. Atunci mi s-a dezvăluit deodată cât de fără

însemnătate e faptul că n-am găsit acele scrieri învechite. A doua zi am părăsit Roma.

Femeile mulţumiră bucuroase asesorului pentru că le istorisise despre capitala în care a călătorit Gudrídur, fiica lui Thorbjarnar, Sturla Sighvatsson şi Jón Arason. Întrucât jos îl aşteptau oaspeţi care veniseră de departe, nu mai avea timp să le mai povestească, de rândul acesta, şi despre alte oraşe; şi episcopeasa, o protestantă fanatică – de aceea nu găsise nicio plăcere deosebită să audă vorbindu-i-se despre casa papii – îl rugă pe asesor să-i îngăduie ca de rândul viitor să aleagă ea un oraş. El încuviinţă: nimeni nu le va răpi dreptul de a-şi alege după plac oricare oraş vor voi, apoi îşi luă rămas bun şi se îndreptă spre uşă.

— Tocmai acum îmi vine în gând, spuse Snaefrídur, ridicându-se cu grăbire, în timp ce el şi deschisese uşa, că trebuie să vă vorbesc despre un mic păs, *assessore.* Cât pe-aci să uit. Dar trebuie să adaug că nu e vorba de mine.

— E vorba de vreo carte veche? întrebă el, răsucindu-se în prag şi căutând drept în ochii ei.

— Nu, e vorba de un om, lămuri ea.

El spuse că va fi binevenită oricând pofteşte.

Apoi se duse.

X

Arnas Arnaeus o pofti să şadă.

Ea se aşeză în faţa lui, îşi lăsă mâinile împreunate în poală şi căută spre el ca de la o mare depărtare. Se simţea din nou nespus de stânjenită.

— Aproape nu mai voiam să vin, cu toate că m-a rugat un om bătrân, murmură ea. I-am spus bătrânului că nu mă priveşte păsul lui întru nimic. Şi acum am venit totuşi, din pricina lui. Să nu crezi că am venit pentru altceva.

— Fii binevenită, Snaefrídur, spuse el pentru a doua sau a treia oară.

— Da, răspunse ea, ştiu că domnia-ta cunoşti toate obiceiurile alese de pe lume. Şi, cu toate acestea, repet, nu sunt eu de vină: chiar dacă nu-l cunosc pe acest om bătrân şi chiar dacă nu-mi pasă de el, cu toate acestea îmi pare că l-aş fi cunoscut dintotdeauna şi că trebuie să-mi pese de el. Se numeşte Jón Hreggvidsson.

— Da, bătrânul Jón Hreggvidsson, încuviinţă Arnas Arnaeus. Mama lui a fost aceea care a păstrat unul dintre cele mai de preţ odoare ce se pot afla în miazănoapte.

— Da, spuse Snaefrídur, inima ei.

— Nu, câteva file vechi de pergament, o întrerupse Arnas Arnaeus.

— Îţi cer iertare.

— Îi datorăm cu toţii recunoştinţă lui Jón Hreggvidsson din pricina mamei lui, spuse Arnas Arnaeus. De aceea, Snaefrídur, când el a venit la mine cu inelul acela, i l-am dăruit ca să-şi poată îngădui, în schimbul lui, o zi fericită.

— O! Să nu mai vorbim, după cincisprezece ani, despre asemenea lucruri fără însemnătate, zise Snaefrídur. Îmi vine să râd şi totodată să roşesc la gândul că am fost cândva tineri.

El se rezemă de măsuţa de scris. Îndărătul lui se aflau tomuri groase şi suluri de scrisori şnuruite. Câteva erau desfăcute. Purta un spenţer negru, lung şi larg, cu pumnaşi largi şi înfoiaţi. Degetele arătătoare, îndoite în chip de cârlige, şi le prinsese unul de celălalt. Şi ea îl auzi vorbind din nou:

— Când m-am făcut atunci nevăzut şi nu m-am mai înapoiat, cu toate făgăduielile date, pentru că soarta este mai tare decât voinţa omului – aşa cum poţi ceti şi în vechile saga islandeze – m-am mângâiat cu gândul: de-o voi mai vedea cândva pe fecioara luminoasă, va fi cu totul altă femeie... tinereţea ei se va fi dus, la fel şi frumuseţea, care e doară darul tinereţii. Înţelepţii vremurilor dinainte de noi ne-au învăţat că jurământul de iubire călcat este singura trădare pe care zeii o privesc cu îngăduinţă: *Venus haec perjuria ridet*[101]. Când, după atâţia ani, ai intrat ieri seară în sală, am văzut că n-ar trebui să-mi zâmbească îngăduitor zeiţa.

— Te rog să încetezi cu asemenea cuvinte fără rost, *assessore,* îl mustră ea şi-şi desprinde mâinile împreunate, ridicându-le o clipă în sus, ca pentru a afla ocrotire. Destul, pentru Dumnezeu!

— Câtă vreme bărbaţii sunt tineri, toţi sunt şi poeţi, dar mai târziu nu mai sunt. Şi tot astfel, femeile sunt toate frumoase, dar scurtă vreme, numai cât timp sunt tinere. Amândouă aceste lucruri, poezia şi frumuseţea, înseamnă tinereţe, spuse el. Dar, uneori, zeii le dăruiesc aceste daruri cu o bunăvoinţă deosebită, care-i însoţeşte din leagăn şi până la mormânt, fără a ţine seama de anii cât durează viaţa lor, puţini sau mulţi.

— Într-adevăr, *assessore,* eşti poet, zâmbi ea.

— Vreau ca toate cele ce-ai auzit să fie începutul a tot ce vom vorbi de-acum înainte, spuse el.

Snaefrídur cătă ţintă înaintea ei, de parcă uitase ce rugăminte venise să-i facă. Chipul ei apărea ca scăldat în unde largi de linişte, o linişte atât de adâncă şi măreaţă, încât părea că ţine mai degrabă

de înălţimile cereşti decât de tăria gliei. În cele din urmă îşi coborî privirea în poală.

— Despre Jón Hreggvidsson, stărui ea, numai despre el vreau să vorbesc. Se spune că acela care face milostenie unui nenorocit rămâne legat de el şi mai departe în viaţă. A venit acum, după cincisprezece ani, acest Jón Hreggvidsson şi-mi dă poruncă.

— Socoteam că eşti mândră de a-i fi salvat viaţa bătrânului Jón Hreggvidsson, omul care l-a ucis pe gâdele regelui.

— La altceva avea dreptul părintele meu să se aştepte de la mine atunci când l-am liberat pe răufăcător de sub paza lui, spuse ea. El nu mi-a vrut totdeauna decât binele. Domnia-ta, prietenul craiului, ar trebui de asemenea să fii mânios pe mine, măcar de dragul măriei-sale, de vreme ce Jón Hreggvidsson – după cum singur spui – a ucis un om, un om al craiului.

— Fără îndoială că el a făcut isprava, spuse Arnas Arnaeus. Dar noi suntem amândoi fără vină înaintea regelui nostru, chiar dacă i-am dat omului o mână de ajutor. Căci nu s-au adus dovezi împotriva lui.

— Tatăl meu nu ţine judeţ greşit, spuse ea.

— De unde ştii asta?

— Sunt o fărâmă din el, răspunse ea. El sălăşluieşte în mine. Mă simt ca şi cum l-aş fi osândit eu însămi, pe bună dreptate, pe acest răufăcător. De aceea conştiinţa mea se ridică împotrivă-mi pentru că l-am liberat.

— Nu te poţi încrede în conştiinţa ta ca într-un judecător sigur a ce e drept şi ce nu! Conştiinţa nu e altceva decât câinele din om, care, fiind mai mult sau mai puţin îmblânzit, ascultă de stăpânul său, de porunca celor din jur. Ea poate avea, după împrejurări, un stăpân bun sau unul rău. Uneori poate avea un stăpân care să fie el însuşi un ticălos. Nu-ţi face griji din cauza mustrării ce apasă conştiinţa domniei-tale pentru capul lui Jón

Hreggvidsson. Domnia-ta nu eşti fără greşeală, şi tot astfel nici părintele domniei-tale, Până când se va dovedi că e dimpotrivă, închipuieşte-ţi că judeţul s-a înşelat.

— Dar dacă judeţul va fi săvârşit cu adevărat o greşeală, şi Jón Hreggvidsson e nevinovat, atunci oamenii dreptăţii au oare mai puţin preţ decât capul unui calic? Chiar dacă uneori judeţul lor poate greşi când osândeşte?

— Dacă judeţul a izbutit să dovedească pe deplin vina unui om, atunci acesta trebuie să-şi piardă capul, chiar dacă el n-a săvârşit nicicând fărădelegea. Asta e o învăţătură aspră. Dar, fără ea, n-am mai cunoaşte dreptate. Tocmai în privinţa aceasta, însă, se pare că a greşit judeţul în pricina lui Jón Hreggvidsson, şi, de asemeni, în pricinile multor altor presupuşi ucigaşi din ţara aceasta – a prea multora.

— Aşa o fi, spuse ea. Cu toate astea, n-am auzit niciodată pe cineva îndoindu-se că Jón Hreggvidsson l-ar fi ucis pe gânde. Şi domnia-ta însuţi spui acelaşi lucru. Şi el nu s-ar teme atâta pentru pricina lui dacă ar avea conştiinţa curată.

— Ar fi fost atunci o poveste simplă să-l pună în lanţuri pe Jón Hreggvidsson şi să-i taie capul, că doar stă de zece sau douăzeci de ani la curtea lui de la Rein în văzul dregătorilor. Dar nimeni nu i-a clintit nici măcar un fir de păr din cap.

— Părintele meu nu ţine judeţ de două ori asupra unui om în aceeaşi pricină, spuse ea. Şi, pe lângă asta, omul s-a întors acasă cu o carte din partea regelui.

— Din păcate, nu pentru toată viaţa, adăugă Arnas Arnaeus şi prinse a zâmbi.

— Cu o carte de iertare.

— Cu o carte pentru judecarea din nou a pricinii. Dar cartea n-a fost citită niciodată înaintea norodului. Şi pricina n-a fost judecată din nou.

— Tatăl meu nu măsluieşte niciodată nimic, spuse ea. Dar e un om milostiv şi s-o fi îndurat, de

bună seamă, de bietul mişel.

— E drept oare să fii milostiv? întrebă Arnas Arnaeus şi zâmbi mai departe.

— Ştiu că sunt proastă, zise ea. Ştiu că sunt atât de proastă, încât nu par în faţa domniei-tale decât o biată gânganie, căzută pe spate, care nu se mai poate întoarce pe picioare ca să fugă.

— Buzele dumitale sunt la fel ca odinioară: două larve de fluture, murmură el.

— Sunt sigură că Jón Hreggvidsson a ucis un om.

— Mi l-ai trimis ca să-l ajut să afle scăpare şi ocrotire.

— A fost o cochetărie din partea mea. N-aveam decât şaptesprezece ani.

— El nu mi-a povestit niciodată că mama lui a fost la domnia-ta, rosti încet Arnas Arnaeus.

— E totuna dacă a fost sau nu, eu n-am inimă.

— Îmi îngădui să cercetez? întrebă el.

— Nu, răspunse ea.

— Cu toate astea, obrajii dumitale ard.

— Ştiu, sunt o caraghioasă, dar nu e nevoie să mă faci s-o simt, domnul meu.

— Snaefrídur, murmură el.

— Nu! strigă ea. Fă-mi plăcerea şi nu-mi zice pe nume, ci spune-mi doar un lucru: pricina aceea va fi din nou dezbătută? Nu e oare totuna ce soartă va avea Jón Hreggvidsson?

Râsul pieri de pe buzele bărbatului, şi el răspunse pe ocolite şi cu un ton rece, de parcă şi-ar fi îndeplinit doar datoria de slujbaş.

— Nu s-a luat încă niciun fel de hotărâre. Dar felurite pricini vechi: au nevoie de-o noua cercetare. Regele doreşte să le vadă judecate din nou. Jón Hreggvidsson a fost deunăzi aici. Am tăinuit împreună aproape toată ziua, câte-n lună şi-n soare. Pricina lui nu stă bine. Dar oricare îi va fi sfârşitul, eu cred totuşi că, în ce priveşte viitorul ţării, e de folos pentru norod ca pricina lui să fie ascultată din nou.

— Dar dacă va fi găsit vinovat, după atâţia ani?

— Nu poate fi găsit mai vinovat decât prin osânda cea veche.

— Şi dacă e fără vină?

— Hm... Ce-a vrut Jón Hreggvidsson de la domnia-ta?

Ea nu-i răspunse, ci, căutând drept în ochii trimisului crăiesc, îl întrebă:

— Este regele duşmanul părintelui meu?

— Cred că pot răspunde, fără prea mare îndrăzneală: nu, rosti Arnaeus. Cred că preamilostivul nostru stăpân şi rege şi preanobilul meu prieten, judele, sunt amândoi deopotrivă de mari prieteni ai dreptăţii.

Amândoi se ridicaseră în picioare.

— Îţi mulţumesc, spuse ea. Grăieşti aşa cum se cuvine unui om al regelui: nu dezvălui nimic şi povesteşti, când e nevoie, istorioare plăcute, ca aceea de astăzi, cu Roma.

— Snaefrídur, o chemă el, atunci când ea se pregătea să plece; îl simţi deodată foarte aproape în spatele ei. Puteam face altceva decât să-i dau lui Jón Hreggvidsson inelul?

— Nu, *assessore.*

— Nu eram liber, stărui el. Eram înlănţuit de înseşi faptele mele. Islanda mă stăpânea, mă legau vechile scrieri pe care le păstram la Kopenhaga; demonul lor era şi demonul meu, Islanda lor era şi Islanda mea, şi altă Islandă nu se mai afla pentru mine. De m-aş fi întors în acea primăvară, aşa cum făgăduisem, cu corabia de la Eyrarbakki, aş fi vândut Islanda. Fiecare din tomurile mele, fiecare foaie şi fiecare hrisov ar fi căzut în mâinile cămătarilor, în mâinile creditorilor mei. Noi doi am fi vieţuit la un conac dărăpănat, doi calici din neamuri de seamă: eu m-aş fi dedat băuturii şi te-aş fi vândut pe rachiu; poate că te-aş fi şi ucis...

Ea se întoarse cu totul spre el şi îl privi, apoi îl cuprinse pe negândite cu braţele, îşi lipi faţa, cât ai răsufla o dată, de pieptul lui şi murmură:

— Arni!

Altceva nu mai spuse, iar el o mângâie o singură dată pe cosiţa ei bogată şi luminoasă; o lăsă apoi să plece, aşa cum avusese ea de gând.

XI

Un biet om, cu faţa învineţită de frig, ud până la piele, sta într-o zi de toamnă în faţa uşii casei episcopului şi încerca să intre în vorbă cu oamenii, dar nimeni nu-l lua în seamă. Straiele îi erau numai zdrenţe, deşi se putea vedea că fuseseră croite pentru un om dintr-o tagmă aleasă. În picioare avea nişte scroambe scâlciate, neîngrijite şi rupte, aşa cum, de altfel, te-ai şi aştepta să vezi într-o ţară al cărei semn de recunoaştere, pentru toţi localnicii, este încălţămintea proastă. Omul părea să fie treaz.

Privindu-l, te izbea chipul schimonosit nu al unui om, ci doar al unui fost om; puteai descoperi pe faţa lui rămăşiţe ale unei făpturi odinioară pline de bărbăţie. Şi din purtarea omului puteai cunoaşte că a avut parte de zile mai bune. El nu se întorcea către slugi, nu se amesteca cu gloata, ci voia să aibă de-a face doar cu stăpânii.

Când a ciocănit întâia oară la uşa episcopului, a întrebat fără înconjur de soaţa lui. I-au trântit uşa în nas.

A rămas stând în picioare acolo pe loc, ore de-a rândul; când s-a deschis a doua oară uşa, pentru alţi oaspeţi, l-au poftit să adaste afară. A rămas iarăşi locului şi bătea din când în când, încetişor, în uşă, dar cei dinăuntru ştiau că-i el şi nu-i deschideau.

Trecu atunci în dosul casei: îşi făcuse socoteala să ajungă prin cămările slugilor până la episcop; dar în tinda dindărătul casei dădu de nişte slujnice, care se răstiră la el; spuneau că oaspeţii vlădicăi nu intră pe drumul acela.

După multe încercări, izbuti, în cele din urmă, să stea de vorbă cu servitoarea episcopesei; aceasta îi spuse că sora stăpânei nu se simte bine şi că *madame* însăşi este foarte prinsă de treburi. El ceru

să i se dea prilej a vorbi cu episcopul, dar episcopul avea la el o adunare de preoţi.

În ziua următoare oaspele veni din nou, şi totul se întâmplă la fel ca în ziua dinainte, afară doar că vântul de la miazăzi-apus stârnea acum vijelie cu grindină: vântul se năpustea când furtunos, între două răpăieli de grindină, când umflând straiele omului, fluturându-i-le, şi atunci se puteau vedea ţurloaiele oaspelui, numai piele şi oase, cu genunchii îndoiţi; acum, scroambele-i uscate păreau şi mai ponosite decât atunci când erau ude. Omul nu avea mănuşi, nasul şi-l ştergea cu degetele goale şi se părea că răceala l-a cuprins. Când se întoarse a treia oară, înmână la uşa pentru oaspeţi o epistolă, pe care i-o scrisese episcopului, şi timpul se scurse încet, încet, până când, spre seară, primi răspuns că-l poate afla pe episcop în odaia cea bună. Episcopul îi spuse „dragă Magnús" şi-i strânse mâna îngheţată, cu o zâmbire plină de demnitate şi care impunea respect. Nu se arăta mânios, ci oblăduitor ca un părinte. Îi spuse totuşi că nu a crezut că Magnús, care se trage dintr-un neam mult prea înţelept, s-ar putea gândi măcar la un lucru atât de cutezător, cum ar fi o jalbă îndreptată judelui, cu privire la întâmplările din căsnicia sa, aşa cum se înţelege din epistolă.

În ce priveşte dorinţa bărbatului legiuit de-a sta de vorbă cu nevasta lui, episcopul îi răspunse că lucrul acesta atârnă numai şi numai de ea. Iar la cererea din epistolă, cum ca episcopul s-o înduplece pe femeie, prin puterea şi demnitatea lui, să se întoarcă la soţul ei, îi dete răspuns că atâta vreme cât cumnata lui pofteşte să rămână aici, în casă, ea e binevenită. Magnús din Braedratunga spuse că-şi iubeşte nevasta din toată inima şi mai presus de orice, şi cine încearcă s-o atragă cu momeli, îndepărtând-o de lângă el, săvârşeşte o faptă ruşinoasă. Episcopul lămuri că el nu e părtaş la aceasta şi îl rugă să nu-i ia în nume de rău dacă nu mai are nimic de spus în această privinţă, câtă

vreme nu s-a petrecut între soţi nimica care să ceară venirea lui Magnús acolo.

Cu toate astea, bărbatul veni iară şi iară, mereu, la scaunul episcopului, dimineaţa şi seara, şi începu a-şi face de lucru, în tot felul, cu vechilul şi cu alţi oameni din argăţime, aşteptând să fie primit odată de stăpâni. Se apuca să întocmească lucrări de şelărie pentru slugi şi munci chiar în covălie, pentru vechil. În tot timpul acesta se păstra treaz, oricât roiau în juru-i oamenii beţi. Şi când unii beţivani dintre argaţi porniră un chiolhan în lege, după întoarcerea lor de La Eyrarbakki, unde târguiseră felurite merinde, el refuză scurt să bea cu ei şi-şi văzu de drum.

Într-o duminică dimineaţă încercă să-i aţină calea; ştiind că se ducea la biserică, dar ea nu merse pe drumul acela, şi el adăstă acolo zadarnic vreme îndelungată. Când se duse, în cele din urmă, la biserică, o văzu cum şedea în strana femeilor, alături de sora ei, printre alte jupânese de neam. Ea nu-şi ridica ochii, ci asculta fără să se clintească predica preotului Sigurdur despre leproşi. Ajunsese aşadar la sfârşitul slujbei religioase, pentru că aşteptase prea multă vreme afară. Vru să se aşeze şi el pe un loc în naosul bisericii, dar locurile din faţă erau ocupate, ca de altfel şi toate celelalte din bănci. Că doar se afla acolo Arnas Arnaeus, împreună cu însoţitorii săi; veniseră şi câţiva nobili din alte parohii şi, astfel, boierul fu nevoit să se întoarcă în tinda bisericii. După ce preotul cântă rugăciunea de încheiere, Magnús văzu pe Snaefrídur şi pe episcopeasă ridicându-se o dată cu nevasta vechilului şi cu slujitoarea de la cămările stăpânei, gata să plece. Dar în loc să treacă prin biserică spre ieşire, ele se duseră pe lângă altar în sacristie, întrucât de acolo pornea un drum pe sub pământ până la casa episcopului, drum pe care-l foloseau la vreme de furtună sau în iernile geroase. De bună seamă că Snaefrídur trebuie să-şi fi scos

înalta ei pălărie ascuţită mai înainte de-a se fi avântat în gangul acela.

Într-o zi, nu mult după acest neizbutit drum la biserică, lui Magnús îi veni în gând să-l caute pe Arnas. Fu îndrumat în sala de lucru a lui Arnaeus, care se afla acolo, împreună cu doi grămătici. În soba de cahle ardea focul. Soţul părăsit îşi lăsă degetele rebegite în mâna călduţă şi plină a trimisului crăiesc. Arnas îşi întâmpină oaspele cu prietenie şi-l rugă să şadă jos. Soţul se aşeză, holbându-se ca un nerod şi cu chipul răvăşit. Aşa cum şedea în faţa unui bărbat cu adevărat nobil, având soba dogoritoare în spate şi în jur tomuri mari şi jilţuri frumos încrustate, bietul oaspe semăna cu un flăcău năuc şi zevzec, care se află încă la vârsta ştrengăriilor şi nu ştie bine dacă e bărbat, cu toate că se poartă ca şi cum ar fi.

Cu ce vă pot sluji? întrebă Arnaeus.

Aş vrea să vorbesc câteva cuvinte cu înăl... înălţimea-voastră, spuse el.

— *Privatim*[102]? întrebă asesorul.

Oaspele ridică ochii şi descoperi, într-un rânjet, un şir de dinţi plini de goluri.

— Da, tocmai asta e. De mult am pierdut obiceiul de-a mai vorbi latineşte: *privatim.*

Arnaeus pofti pe grămătici să iasă afară cât timp aveau să vorbească ei aici.

Rânjetul omului dăinui şi mai departe, stânjenit, dar totodată semeţ, cu un ascuţiş care părea îndreptat în acelaşi timp şi spre înăuntru şi în afară; apoi grăi:

— Gândeam să vă aduc câteva cărţi vechi, dacă nu se vor fi nimicit de tot. Le am acasă la mine, în podul hambarului. Ele fac parte din moştenirea răposatului meu bunic.

Arnaeus spuse că e oricând dornic să afle amănunte despre acele *opera antiquaria pe* care le are. Dar oaspete nu putu să-i spună nimic despre ele şi mărturisi că niciodată n-a gustat plăcerea de a-şi vârî nasul în basmele vechi despre Gunnar din

Hlídarendi şi Grettir Asmundarson, sau în alte poveşti cu lotri şi haiduci care s-au scornit în ţara aceasta cu ani şi ani în urmă; mai spuse apoi că va dărui cu plăcere înălţimii-sale aceste terfeloage zdrenţuite, dacă ar pofti să le aibă. Arnas se plecă puţin în jilţul său şi mulţumi pentru dar.

Apoi convorbirea lor făcu loc tăcerii. Magnús încetase de a se mai holba; şedea acum îndârjit şi închis în el, cu capul plecat, şi Arnas Arnaeus cătă tăcut la fruntea largă şi lată a oaspelui, care semăna cu fruntea unui buhai. În cele din urmă, lunga tăcere ajunse de nesuferit, şi el întrebă:

— Mai e şi altceva?

Omul păru că tresare din gânduri şi spuse:

— Aş vrea să-l rog pe asesor să mă sprijine într-o cauză măruntă.

— E de datoria mea să stau, după puterile mele, fiecăruia într-ajutor, în orice cauză dreaptă, spuse Arnas Arnaeus.

După oarecare codeală, oaspele începu să vorbească. Spuse că e însurat cu o femeie minunată, pe care o iubeşte fierbinte, şi că ea este, mai presus de toate, o femeie neobişnuit de înţeleaptă. Mai spuse că s-a apropiat de ea totdeauna de parcă ar fi fost un ou cu coaja fragedă, că a purtat-o din zori şi până-n noapte pe palme, că a lăsat-o să ducă o viaţă de huzur lângă giuvaerurile ei de aur, să locuiască, întocmai ca o domniţă, într-un turn cu geamuri la ferestre şi în faţa unei sobe de cahle, pe când el, dimpotrivă, dormea în cel mai îndepărtat ungher al casei, aşa cum poftea ea. Nimic, spunea el, nu i se păruse a fi prea bun pentru această femeie, care, nu numai că se trage dintr-un neam ales, dar, pe deasupra, mai este socotită de mulţi drept cea mai frumoasă femeie din Islanda. Dar aşa sunt nevestele; într-o bună zi nu mai vor să rămână lângă bărbatul lor şi fug de la el.

În vreme ce omul vorbea, Arnaeus se uita la el cu băgare de seamă. Nu-şi dădea bine seama dacă

omul îi istorisea povestea asta din neghiobie, socotind că un dregător, venit de peste mări şi ţări nu poate avea cunoştinţă despre un lucru atât de tăinuit, sau dacă era vorba de o stăpânită bătaie de joc, ca atunci când bărbatul încornorat face pe prostul în faţa vechiului său potrivnic, pentru a-l pune la încercare. Oricât mai dăinuiau în înfăţişarea oaspelui urme de însuşiri care trădau că el a putut fi cândva un cavaler şi un ispititor de inimi femeieşti, privirea ochilor lui te izbea printr-o lipsă totală de însufleţire; erau ochii gol ai unui prins sau ai unui animal; ba ajungeai să te-ndoieşti dacă îndărătul acestor ochi se ascunde cu adevărat un om.

— Cine este partea adversă în această cauză, femeia însăşi, sau altcineva? întrebă Arnas Arnaeus.

— Episcopul, răspunse bărbatul femeii.

Aceasta ceru după sine o lămurire, care suna astfel: că episcopul, cumnatul oaspelui, şi toate cimotiile lui se străduiesc de multă vreme să-l ponegrească în ochii soţiei sale. Acum aceşti oameni au izbutit să-şi împlinească voia, momindu-i nevasta cu şiretlicuri, şi o ţin, ca într-un fel de închisoare, aici, în casă, o păzesc zi şi noapte, ca nu cumva bărbatul ei legiuit să dea ochi cu ea, în faţa lui Dumnezeu sau a oamenilor. Soţul femeii mai spuse că a fost la episcop şi a vorbit cu el despre asta, dar n-a primit drept răspuns decât vorbe ocolite şi goale. Acuma, dorinţa şi rugămintea, soţului este ca trimisul crăiesc să-i dăruiască sprijinul său, pentru a-şi putea recăpăta drepturile. Vrea să cheme în judecată pe episcop, ca să i se întoarcă acasă nevasta, cu sprijinul legilor.

Arnaeus zâmbi îndatoritor, dar spuse că nu s-ar hotărî să învinuiască în faţa judeţului pe gazda şi prietenul său, episcopul, de fuga nevestelor altor oameni, afară doar dacă s-ar aduce dovezi grave în sarcina lui; în schimb, în ceea ce priveşte vechile

bucoavne ale soţului, spuse că este gata ca la vreme potrivită să le vadă şi să cerceteze ce preţ au. După care se ridică, trase tutun pe nas şi-l pofti şi pe oaspe să facă la fel, apoi îl lăsă să-şi caute de drum.

Ningea. Vântoase îngheţate şuierau tăios în jurul omului fără adăpost, care şedea, la lăsatul serii, în ograda cea mare din faţa caselor de locuit ale episcopului. Se întoarse cu spatele la vânt, ca un cal la păşune, şi-şi adună, cu mâna învineţită de ger, gulerul surtucului strâns în jurul grumazului, socotindu-se, de bună seamă; prea de neam pentru a-şi petrece o legătură în jurul gâtului; pe urmă începu să cate cu ochii încremeniţi în sus, spre mica fereastră a cămării aflate deasupra sălii celei mari, dar perdelele coborâte acolo nu lăsau să se vadă nicio lumină, căci toţi stau pe întuneric la ceasul amurgului. Adăstă el astfel o bucată de vreme tremurând în frig, până ce văzu venind un om dintre case, urmat de câţiva zăvozi, care îi strigă, printre învârtejirile zăpezii, că ticălosul dezmăţat, pe nume Magnús din Braedratunga, să-şi ia tălpăşiţa de-acolo dacă nu vrea să fie asmuţiţi câinii asupra lui; iar dacă mai stăruie şi de acum înainte în obiceiul ăsta prost de a da târcoale pe acolo din zori şi până-n noapte, data viitoare va fi legat de un par şi bătut cu gârbaciul. De bună-seamă că vechilul, care până atunci nu se arătase neprietenos faţă de el, ba chiar îi îngăduise uneori să muncească în ogradă, va fi fost primit porunci, potrivit cărora slugile trebuiau să-şi schimbe de-acum înainte purtarea faţă de acest soi de pelerin.

Bărbatul nu spuse nimic. Era prea boier ca să-i treacă prin minte să se ia la harţă, treaz fiind, ca un om grosolan. În afară de asta, mai era şi înfometat.

Porni, de-a dreptul printre hambare şi grajduri, luând în piept învârtejirile viscolului; furtuna îi smulgea straiele de pe trup, picioarele lui păreau mai firave ca oricând, genunchii şi mai cocârjaţi. Îşi amintea că a fost o vreme când venea călare pe

această nobilă pajişte, primăvara, la lăsarea nopţii, căci, ziua nu-i era îngăduit să galopeze pe acolo. Frumoase nopţi şi pline de voie bună! Acum nu mai avea nici măcar un cal potcovit. În schimb, venea drept către el un bărbat călare pe un cal cu potcoave de fier. Ieşise pe frig, prin întunericul de smoală, afară pe gheaţă, ca să-şi deprindă la pas bidiviul negru ca tăciunele. Boierul se făcu a nu-l vedea pe călăreţ şi păşi mai departe împotriva vântului, dar celălalt se opri la oarecare depărtare de el, îşi struni bidiviul focos, care-şi rodea zăbala înspumată, se suci în şa şi-i strigă drumeţului:

— Eşti beat?

— Nu, răspunse boierul.

— Mă căutai cumva pe mine?

— Nu.

— Pe cine atunci?

— Pe nevastă-mea.

— Aşadar, e încă aici, la Skálholt, spuse preotul. Nădăjduiesc că-i merge bine iubitei şi bunei mele prietene.

— Tu trebuie să ştii, de bună seamă, cum vă merge aici, la Skálholt, grăi drumeţul cu trufie către călăreţ, căci fuseseră, amândoi, cu ani în urmă, învăţăcei la aceeaşi şcoală. V-a izbutit bine să-mi momiţi nevasta. Chiar şi tu ai dat o mână de ajutor.

— La asemenea fapte nu m-am încumetat nicicând, dragă Magnús. Cum să momesc eu nevasta unui om de soiul tău, un favorit al femeilor? spuse preotul.

— Ştiu din sorginte sigură că astă-vară ai stat mult de vorbă cu ea pe pajişte.

— Vai, dar se poate spune ceva împotrivă, Magnús, când noi, preoţii, stăm de vorbă cu una din enoriaşele parohiei, în văzul tuturor, pe o pajişte însorită? În locul tău, aş fi mai îngrijorat când e vorba de convorbiri ce n-au loc în văzul tuturor şi nici pe o pajişte însorită.

— Mi-e frig. Mi-e foame. Sunt bolnav. N-am poftă să ascult câte sporovăieşti tu aici afară, în ger şi viscol. Rămâi cu bine. Am plecat, spuse bărbatul.

— Dar să ştii că n-am de ce să fac o taină din pricina pentru care am stat de vorbă vara trecută cu nevasta ta, dragă Magnús, glăsui în noapte părintele Sigurdur. Dacă ai poftă să afli, pot să-ţi povestesc totul, acum pe loc.

— Ei? făcu bărbatul, întorcându-se.

— Astă-vară umbla zvonul că tu ai îndrăgit amarnic rachiul, dragă Magnús, spuse preotul Sigurdur. Am căutat atunci să vorbesc cu nevasta ta, cu Snaefrídur, ca să aflu dacă e adevărat.

— Ei, şi? se răsti boierul. Ce te priveşte pe tine dacă beau? Cine nu bea?

— Nu toţi oamenii îndrăgesc rachiul în aceeaşi măsură, cuvântă Sigurdur. Asta o ştii şi tu, draga Magnús. Unii nu găsesc nicio plăcere în băutură. Altora le place numai atât cât să-şi moaie buzele la nevoie, iar alţii tot gustă, până când se afumă un pic şi se înveselesc, apoi încetează să mai bea. În fine, mai sunt unii care se îmbată din când în când, de-şi pot pierde minţile, dar care, cu toate astea, nu îndrăgesc rachiul decât în măsura în care pot să-l schimbe pe ceva ce le este mai de preţ. Oamenii de soiul ăsta nu găsesc că rachiul e bun.

— Din câte aud, îmi dau seama că-ţi place să ocoleşti, ca şi odinioară, întrebările ce ţi se pun, spuse Magnús din Braedratunga. Pot să-ţi încredinţez o taină: că nu te înţeleg şi nu te-am înţeles niciodată. Te-am întrebat: pe care om străin îl priveşte dacă eu am băut rachiu cândva, mai demult? Nimeni nu ştia mai bine decât nevasta mea că beau, dar toată vremea cât am trăit împreună ea nu m-a dojenit niciodată pentru asta.

— Nu se cheamă că un bărbat a îndrăgit rachiul, urmă preotul Sigurdur, decât atunci când e gata să-şi vândă nevasta, chiar de-ar fi ea cea mai frumoasă dintre toate femeile din Islanda; s-o

vândă împreună cu copiii, dacă are copii, şi să-şi lase căminul făcut una cu pământul.

— Asta e minciună! strigă Magnús din Braedratunga. Dacă urăsc eu ceva, apoi e rachiul.

— Nu crezi că e glasul Domnului, şi nu al tău, cel care a rostit vorbele astea, dragă Magnús? spuse preotul bisericii catedrale. Ar trebui să facem deosebire între unul şi celălalt. Nu din mărturisirea gurii, ci din faptele omului se vădeşte căruia dintre aceste două glasuri îi dă el ascultare.

— Am făcut o juruinţă solemnă, că buzele mele nu vor mai atinge de-acum înainte rachiul, rosti bărbatul. Venise aproape de cal, prinsese coama animalului cu amândouă mâinile şi, în timp ce vorbea, îşi aţintea ochii aprinşi asupra preotului. De când nevastă-mea a părăsit casa, am vegheat noapte de noapte şi m-am rugat lui Dumnezeu, ţi-o spun, fie că mă poţi crede, fie că nu. Maică-mea m-a învăţat să citesc în cartea „Despre cele şapte cuvinte ale lui Hristos”. Şi acum n-a mai rămas în mine nicio fărâmă de poftă de rachiu. Zilele astea m-au îmbiat unii de mai multe ori să beau. Şi ce crezi că-mi venea să fac? Aş fi vrut să stupesc în pahar. Dacă vorbeşti cu ea, povesteşte-i asta.

— Eu cred că ar fi mai bine să-i povesteşti tu însuţi, dragă Magnús, spuse preotul. Dar dacă vrei numaidecât să-i spună altcineva, atunci de bună seamă că sunt alţii mult mai potriviţi pentru treaba asta decât mine.

— Toţi m-au zvârlit pe uşă afară, glăsui bărbatul. La urmă m-am dus la el, cel care-i acolo mai presus chiar decât însuşi stăpânul casei, şi când am ieşit de la el, au asmuţit zăvozii împotriva mea şi m-au ameninţat că mă vor biciui dacă mă mai arăt pe-acolo.

— Oamenii aceştia de lume! făcu uimit preotul.

Boierul se rezemă de coama calului, cătă din nou cu ochii arzători în sus, spre faţa călăreţului, şi întrebă:

— Spune-mi cinstit, iubite părinte Sigurdur: crezi că s-a întâmplat ceva între ea şi el?

Dar preotul slăbise dârlogii calului.

— Iartă-mă că te-am ţinut în drum, spuse el şi porni încet, călare, pe când Magnús îl urma. Am crezut că vrei ceva de la mine. Acum, că te-am întâlnit, vreau să-ţi spun un lucru: orice s-o fi petrecut între ei, abia era vremea cositului când Snaefrídur se arăta gata să treacă peste toate greşelile tale şi când mi-a spus că-i e mai drag un om care a avut de gând s-o vândă ieftin decât unul care ar vrea s-o cumpere scump.

Boierul rămase locului în mijlocul unui vârtej de zăpadă şi strigă în urma călăreţului:

— Siggi, Siggi, aveam să-ţi cer ceva! Stai, să mai vorbim!

— Veghez adesea tot lungul nopţilor, după ce şi zăvozii au adormit de mult, spuse preotul bisericii catedrale. Te voi primi înăuntru dacă te vei înfăţişa, cu multă băgare de seamă, la fereastra mea.

XII

Pe Breidafjord se află curţi îmbelşugate. În toate golfurile mici foiesc gâşte-sălbatice. Focile îşi fac somnul pe stânci. În căderile de apă saltă somonii. Prin ostroave puiezesc şi zburdă păsările mării. Câmpiile îşi întind verdele mătăsos până la mare, iar hăţişurile atârnă pe povârnişul munţilor. Livezile tivesc trecătorile peste *fjell-i.* Departe, înlăuntrul ţării, afli pajişti cu iele şi cu învolburări de ape repezi. Pe înălţimile verzi, în mijlocul păşunilor, răsar colibe ţărăneşti, din care ai privelişte asupra fiordurilor. Pe vreme fără vânt, holmurile şi stâncile lasă pe pământ umbre moi, catifelate, care tremură şi par străvezii, ca răsfrânte în apa de izvor.

Arnaeus îi vorbeşte femeii în înserarea domoală. Căci Snaefrídur a venit să afle ce a căutat bărbatul ei la el.

— Dacă nu mă înşel, tu stăpâneşti una din aceste curţi?

— De ce mă întrebi?

— Dacă ai avea poftă să te statorniceşti acolo, ţi-aş trimite dulapi pentru binale.

— Ilustrule om de lume, spuse ea, eşti cu adevărat un asemenea copil mare?

— Da, spuse el. Într-atât sunt de copilăros. Multă vreme îmi stăruie în minte prima impresie. La o astfel de curte te-am văzut întâia oară şi, în închipuirea mea, te văd totdeauna pe meleagurile Breidafjordului, în mijlocul oamenilor acelora din Breidafjord, pe care nu-i urâţeşte nicio grijă, cărora nicio nenorocire nu le poate răpi nobleţea chipului.

— Nu mai ştiu de unde sunt, spuse ea cu voce înăbuşită.

— Pot să-ţi povestesc ceva? întrebă el.

Ea dete uşor din cap, rătăcind cu gândurile departe.

— A fost odată o petrecere de nuntă pe Breidafjord. Primăvara era pe sfârşite, începea vremea solstiţiului de vară, când tot ce n-a murit încă în Islanda începe să se trezească din nou la viaţă. Târziu, sub seară, sosiră doi oameni călări înaintea curţilor. Stăpânii nu-i lăsară să pornească mai departe mai înainte de a fi fost ospătaţi. Pe pajişte se durase un cort. Acolo şedea, la chef, norodul de rând şi se veselea ca la nuntă. Cei doi străini au fost duşi înăuntru în casă, unde şedeau la masă ţăranii mai înstăriţi, cu nevestele lor. Câteva codane subţirele umblau de colo până colo şi serveau bucatele. Oaspeţii aceştia străini, care nu fuseseră poftiţi, dar au luat parte o vreme la petrecerea aceea din ceas de noapte, erau fraţi. Unul era dregător, şi anume pârcălab de cealaltă parte a Breidafjordului. Celălalt era un bărbat tânăr, care colindase vreme de zece ani prin ţări străine. Fratele mai vârstnic îl întâmpinase la coborârea din corabie, la Stykkisholmur. Aveau de gând să pornească mai departe, călare, prin noapte. Cel care se întorsese acasă îşi revedea, după multă vreme, poporul lui cel gălbejit la faţă, de care îşi amintea bine încă din copilărie. Şi atunci, izbucnirile vesele, cântecele şi chiotele făcură gălbejeala acestor oameni încă şi mai înduioşătoare, iar sărăcia lor, şi mai zguduitoare decât oricând. Mulţi, ameţiţi de băutură, umblau fără rost pe afară, clătinându-se pe picioare, de-a lungul şi de-a latul pajiştei. Cei doi străini zăboviră o vreme înăuntru, în casă, ospătând cu oamenii cei cu apucături mai alese, când iată că se întâmplă o minune: acela care venise de la mari depărtări zări deodată o făptură al cărei chip îl cutremură de admiraţie şi fu atât de vrăjit, încât toţi ceilalţi oameni din juru-i se prefăcură pentru el în umbre. Era om umblat în lume şi trăise mai înainte prin săli crăieşti, dar, din clipa aceea, i se păru că nu

mai văzuse până atunci nimic care să se poată asemui cu făptura de vis ivită acolo.

— Mă înspăimânţi, murmură ea.

— Ştiu ce faptă îndrăzneaţă şi lipsită de înţelepciune este să foloseşti asemenea cuvinte, spuse el. Şi, cu toate astea, ori de câte ori s-a gândit în urmă oaspele la întâlnirea aceea, niciodată n-a izbutit să găsească un cuvânt, cât de puţin potrivit, ca să te poată face acum să înţelegi, măcar în parte, farmecul acelui chip, vraja acelei nopţi de vară. Mereu, mereu a trebuit el să-şi pună, mai în urmă, aceeaşi întrebare, ca atunci: „Cum este cu putinţă aşa ceva? Cum se poate oare căsca o asemenea prăpastie între un chip, al unei singure fiinţe omeneşti, şi toate celelalte făpturi umane?” Mai târziu s-a dojenit singur şi a grăit: „Tu, care ai întâlnit în lumea largă atâtea femei pline de nuri, n-ai fost vrednic să te ţii neclintit în faţa privirilor unei fecioare de pe Breidafjord? Din tine însuţi izvorau ameţirea şi tulburarea, vraja a cărei pradă ai rămas, fericirea de o clipă care ţi-a cuprins sufletul şi degeaba ai încercat, cu aceea ce se numeşte minte, să afli pricini din afară acestei plutiri de vis”. Cu toate astea, anii care au urmat l-au învăţat că toate femeile din largul lumii, oricât de mândre şi de frumoase ar fi fost, păleau repede în amintirea lui, se ştergeau pierind fără zăbavă în împărăţia umbrelor. Doar aceasta, una singură, a dăinuit.

— Oare oaspele acela străin şi multumblat nu s-o fi minunat mai mult de ochii mari pe care-i făcea poate fata din Breidafjord pentru că privea pentru întâia oară un bărbat?

El nu se lăsă tulburat de întrebare.

— În viaţa fiecărui om vine o clipă care-i rămâne în amintire, oricât de multă vreme ar trece. În lumina acestei clipe ne împlinim faptele noastre, bune sau rele, şi abia de-atunci înainte începem adevărata luptă a vieţii noastre, chiar dacă toate s-ar arăta potrivnice acelei clipe. Un lucru e însă

sigur: deasupra acestei clipe stăpânesc, în tot ce urmează, doi ochi, aceia pentru care s-au născut toţi poeţii. Şi, cu toate astea, poetul lor nu se va naşte niciodată. Căci, dacă numele lor ar fi dezvăluit, atunci lumea ar trebui să se scufunde într-o clipită. Ce s-a întâmplat? Ce s-a spus? Într-o asemenea clipă nu se întâmplă nimic, nu se spune nimic, afară doar că cei doi, ea şi el, se trezesc, fără să ştie cum, pe-o pajişte lângă torent, acolo unde acesta se termină şi unde apa lui e adâncă. Îndărătul ei se ţese poleiala unui nor de aur. Din părul ei luminos adie răsuflarea nopţii. Ziua cu învăpăieri de foc întârzie încă în uşoara îmbujorare a unui obraz, catifelat ca o petală de trandafir.

— Cum i-a putut trece prin minte prietenului crăieselor să roage o biată fată nesăbuită să-l însoţească pe pajişte? Abia dacă avea cincisprezece ani.

— Cincisprezece primăveri.

— Ea nu ştia aproape nimic despre sine însăşi. Gândea că, întrucât oaspele era un om de neam, voieşte s-o roage să-i ducă părintelui ei, care părăsise sărbătoarea, bineţe din partea străinului. Abia în ziua următoare a priceput că primise din partea lui un inel în dar, da, abia atunci a priceput fata.

— Ce-a putut oare să gândească ea despre un oaspete atât de ciudat?

— Era fiica judelui. Tuturora le place să facă daruri celor avuţi. Oameni ca el găsesc că e de la sine înţeles să faci un dar fiicei judelui.

— Când a primit inelul îndărăt, el l-a dăruit lui Jón Hreggvidsson, ca să-l bea. Şi-a ars, astfel, în urmă-i, toate punţile. Făgăduinţe, jurăminte, voinţa noastră cinstită: spumă! Frumoasa petală de trandafir, din acea plăcută noapte de primăvară, el o vânduse pe câteva condici de pergament zbârcit. Aceasta a fost viaţa acelui bărbat.

— Mi-ai mai povestit cândva asta, spuse ea. Dar ai sărit ceva, Arni. Ai sărit două veri.

— Povesteşte tu, Snaefrídur.

— Îmi lipsesc cuvintele.

— Cine are doar cuvinte, nu poate povesti, Snaefrídur. Numai acela poate, care ştie să respire cum trebuie. Respiră tu!

Ea şezu locului, privi lung înaintea ei, ca în depărtare, şi răsuflă adânc.

— Când ai venit în urmă la noi, ca să locuieşti şi să cercetezi cărţile vechi ale tatii, eu nu eram, ştiu bine, deloc bucuroasă. Poate doar puţin neliniştită. Nu îndrăznisem să-i povestesc mamei că un bărbat străin mi-a dăruit un inel, întrucât ea mă oprise să primesc daruri de la bărbaţi străini fără încuviinţarea ei. Spunea că un străin care face daruri unei copile de dregător are gânduri necurate. De bună seamă că o fată tânără nu dă cu plăcere crezare celor spuse de mama ei. Dar ţineam mult, cu toate acestea, ca mama să nu afle despre mine lucruri care nu se cad. De aceea am tăinuit inelul.

— Nu vrei să povesteşti mai departe?

— Ce? întrebă ea. Am început să povestesc ceva?

— Nu vreau să te întrerup.

Ea privi în jos şi grăi gânditoare, încetişor:

— Ce s-a întâmplat? Ai venit tu. Aveam cincisprezece ani. Ai plecat mai departe. Nimic altceva.

— Am zăbovit în vara aceea vreme de paisprezece zile la tatăl tău şi am scotocit prin tomurile lui. Avea şi o mulţime de manuscrise şi câteva *membranas*. Am copiat una sau alta, câteva le-am cumpărat de la el, o parte mi le-a dăruit. El e un om învăţat, aşa cum te aştepţi să fie un jude în Islanda, şi cunoaşte bine istoria diferitelor familii. În serile târzii ale acelei veri am stat adesea împreună la sfat, vorbind îndelung despre oamenii care trăiseră în ţara asta.

— De multe ori trăgeam pe furiş cu urechea, spuse ea. Mai înainte nu-mi plăcuse niciodată să ascult ce vorbesc oamenii mari. Dar de astă dată

nu mă mai puteam rupe de-acolo, deşi nu pricepeam prea multe din cele ce spuneai. Cât de ispitită eram, totuşi, să-l privesc pe acel bărbat, îmbrăcămintea lui, marochinurile lui, purtarea lui, să-i ascult vorba, fără să vreau să ştiu ce anume spunea. Doar glasul lui îl ascultam. Apoi ai plecat. Casa a rămas goală. „Ce fericire că se dusese doar de cealaltă parte a fiordului, nu mai departe", se gândea acea mică prostuţă. Şi nimeni nu mai trăgea cu urechea seara, pe furiş. Într-o zi, spre toamnă, mi s-a spus: „A plecat mai departe, cu corabia de la Stykkisholmur".

— În iarna aceea m-a trimis regele spre miazăzi, în Germania, să cercetez nişte cărţi pe care avea de gând să le cumpere. Locuiam la castelul unui conte. Dar într-o ţară în care şi omul cel mai simplu se hrăneşte bine, iar după terminarea muncii se duce mulţumit în săli de concert, pentru câţiva bănuţi, sau ascultă duminica, în biserici, pe marii maeştri prezentându-şi cantatele... într-o asemenea ţară, unde putea oare rătăci oaspetele cu gândul decât la singura ţară din Europa care îndura foamea şi al cărei popor fusese numit de către învăţaţi *gens paene barbara*[103]? Toată vremea cât am cercetat minunatele *volumina,* tipărite de cei mai mari meşteri de tiparniţe, unele de către Plantino[104], altele chiar de către Gutenberg însuşi, cărţi pline de împodobiri şi de imagini minunat colorate, legate în preţioase scoarţe de piele şi ferecate în argint, şi pe care stăpânul meu voia să le dobândească pentru biblioteca lui din Kopenhaga, în toată vremea aceea gândurile şi nădejdile mele se îndreptau către ţara mea, unde îşi avea leagănul cea mai minunată scriere din miazănoapte, o comoară neasemuită, care acum putrezeşte în bordeie de pământ. În fiecare seară, când mă duceam la culcare, un singur gând îmi alunga somnul: azi mucezeala a mai înghiţit o filă din măiastră *Skálda.*

— Pe Breidafjord, o fetiţă trăia învâlvorată de dor, chiar prin lunile lui *Thorr* şi *Goa*[105]; din fericire, tu nu te gândeai la asta.

— În vechile noastre saga stă adesea scris că islandezul din palatul regelui amuţeşte şi se închide în el când iarna se apropie de sfârşit. Când s-a împrimăvărat, am pornit cu prima corabie din Glückstadt peste mare, spre Islanda.

— Fata nu desluşea de unde vine vraja asta, dar toată vremea gândul nu-i sta la altceva decât la un singur bărbat; el, numai el. Se află tot aşa un zgripţuroi în Grundarfjord, care nu doarme nopţile, ci stă treaz şi se tot holbează la un ducat de aur. Poate că şi ea şi-a pierdut minţile, la fel cu acel biet om? De ce nu-şi află odihnă? De ce acest fior neostoit de teamă, acest gol, această frică de soartă, care o îngheaţă, frica de a fi părăsită, fără putinţă de reîntoarcere acasă, aşa cum li se întâmplase cândva islandezilor plecaţi în Groenlanda?! În odaia slugilor, bătrâna Helga, fiica lui Alf, şade pe marginea patului, împletind, ca de obicei, la vreme de noapte, pe când ceilalţi îşi dorm somnul. Încetase de multă vreme să-mi mai povestească saga. Căci, spunea ea, acum sunt fată mare. În schimb, îmi povestea mereu despre oameni pe care i-a păscut nenorocirea. Ştia o sumedenie de lucruri despre multe rânduri de seminţii din ţară şi nimic din traiul oamenilor nu-i era necunoscut, nimic nu putea să o uimească. Atunci când istorisea, părea că viaţa neamului întreg se desfăşură înaintea ochilor ei, veac după veac. Şi, în cele din urmă, într-o seară m-am furişat sus la ea în crivat, mi-am luat inima-n dinţi şi am rugat-o să tragă perdelele iatacului, căci voiesc să-i încredinţez o taină. I-am mărturisit că mă apasă ceva, că din cauza asta nu mai am clipă de bucurie, şi am rugat-o să nu-mi mai spună „fata judelui”, ci „copila mea”. Şi atunci m-a întrebat ce i s-a întâmplat copilei ei. „E un bărbat la mijloc”, am spus eu. „Dar cine e?” „E un om mare, cu care

nu mă pot potrivi şi pe care nici nu-l cunosc. De bună seamă că sunt smintită." „Doamne fereşte, spuse Helga, bătrâna fiică a lui Alf, nu cumva vreun vântură-lume?" „E mosafirul care purta cizme englezeşti", am spus eu, căci până atunci nu mai văzusem încă un bărbat cu încălţări lustruite. I-am arătat inelul pe case mi-l dăruiseşi în seara când ne-am întâlnit. Şi după aceea i-am povestit şi i-am descris cum bărbatul acesta, care nu era pe potriva mea şi pe care n-aveam să-l mai văd, nu-mi putea ieşi din gând nici ziua, nici noaptea, şi cum începuse să-mi fie frică. Şi cum îi mărturisisem totul în şoaptă, îşi puse mâna pe-a mea, se plecă asupră-mi şi-mi murmură la ureche atât de încet, că abia am înţeles ce spunea, apoi s-a rezemat din nou: „Nu-ţi fie teamă, copila mea. Asta e dragostea." Cred că mi s-a făcut negru înaintea ochilor. Nu ştiu cum am ieşit din cămara ei. Dragostea... unul din cuvintele pe care nu era îngăduit să le rosteşti. La noi, în familia judelui, nu se pomenea despre asemenea lucruri nici pe departe. Noi nici nu ştiam că există aşa ceva, şi când soru-mea Jórunn s-a măritat cu episcopul din Skálholt, cu şapte ani în urmă, nu i-ar fi trecut nimănui prin minte să pună asta în legătură cu dragostea. Când se luau doi oamenii din împrejurimi, faptul se asemăna cu orice altă tocmeală în folosul obştesc, sau avea la temelie cauze care nu priveau întru nimic familia noastră, a judelui. Bunul meu părinte mă învăţase să tălmăcesc cuvântările lui Cicero[106], şi când am început cu scrierile despre Aeneas[107] – acasă n-am mers mai departe *in grammaticam* – nu mi-a trecut niciodată prin gând că marea iubire a Didonei[108] ar putea fi altceva decât poezie, cu alte cuvinte, ceva care nu există în viaţa de toate zilele. Când mi-a desluşit Helga, bătrâna fiică a lui Alf, ce se petrecuse cu mine, n-ar fi putut prinde pe nimeni mirarea că eram copleşită de durere. M-am furişat în cămara mea şi am stropit cele două perne cu

lacrimi, am citit apoi toate rugăciunile preotului Bjarni şi, după aceea, pe cele ale episcopului Thórdur şi, în cele din urmă, văzând că nu aflu uşurare, am citit dintr-o veche cărţulie papistăşească, de douăsprezece ori pe rând, rugăciunea către Fecioara Maria, pe latineşte: *Ora pro nobis, peccatoribus, nunc et in hora mortis nostrae.*[109] Şi abia atunci m-am simţit mai bine.

Arnaeus murmură:

— În prima zi când m-am întors acasă, pe Breidafjord, la tine, mi-am dat seama despre asta chiar din clipa când ne-am revăzut. Amândoi am înţeles. Orice vorbă ar fi fost fără de noimă şi zadarnică în ziua aceea.

— Atunci, spuse ea, am venit pentru întâia oară la tine. Niciun om de pe lume n-a ştiut. Am venit pentru că aşa doriseşi tu. Eu însămi nu mai aveam altă voinţă decât pe a ta. Chiar de-ar fi trebuit să trec prin vadul unui râu vijelios, sau să făptuiesc vreun păcat, tot aş fi venit. Aşa s-a întâmplat că am venit la tine. N-am ştiut ce făceai cu mine, nu ştiam nici ce se petrece, nu ştiam nimic, decât un singur lucru: eram a ta. De aceea totul era bine, totul mi se părea îndreptăţit.

— Mai ţin minte încă ce m-ai întrebat întâia oară: „Nu eşti tu cel mai bun de pe pământ?" ai spus, şi te uitai la mine, încercând să pătrunzi dacă te ameninţă vreo primejdie. Apoi n-ai mai adăugat nimic.

— Ba da, în toamnă, vorbi ea, în toamnă, când ai plecat şi când ne-am luat rămas bun, aici, la Skálholt, atunci ţi-am spus: „Acuma nu mai simt nevoia să te întreb. Acuma ştiu."

— Razele lunii îmi scăldau cămara. Ţi-am făcut toate jurămintele pe care le poate face un bărbat. Încă nu pornisem cu corabia pe mare.

— Da, ar fi trebuit să ştiu asta, murmură ea.

— Bănuiesc la ce te gândeşti, spuse el. *Nulla viro juranti femina credat.*[110] Dar corăbiile, pot avea

întârzieri şi, cu toate astea, pot să ajungă odată la ţintă, Snaefrídur.

— Când au sosit din nou corăbii în Groenlanda, vorbi ea, nu mai trăia de mult niciun suflet de om acolo. Ţinutul coloniştilor era pustiu.

— Soarta domneşte asupra corăbiilor, iar asupra căilor lor zeii, spuse el. Aşa ne învaţă vechile saga islandeze.

— Da, ce noroc că există soartă şi zei... zâmbi ea.

El spuse:

— N-am fost cel mai bun om de pe pământ.

— Ba, cu toate astea, da, încuviinţă ea. Altfel, nu m-aş fi măritat cu Magnús din Braedratunga. M-ar fi dat ai mei după preotul bisericii catedrale din Skálholt.

— Era o zi de toamnă, începu să povestească Arnas. Călătoream, tu şi cu mine, împreună cu cumnatul tău şi cu soţia lui, dinspre olatul de la soare-apune, pe drum către Skálholt. Câteva zile mai târziu urma să pornesc în larg cu corabia. Era una din zilele acelea de toamnă mai senine şi mai limpezi decât chiar zilele primăverii. Purtai colţuni roşii. Totdeauna, în apropierea ta, aveam o nălucire, mi se părea că mă aflu în tovărăşia zânelor. Şi lumea de dincolo de mare, căreia mă robisem, era uitată, pierise cu totul. Călăream prin pădurea Hafnar. De îndată ce ajunge la câmpia întinsă, însorită şi dăruită cu belşug de culori, cu ape largi şi cu miresmele pajiştilor, călătorul uită totdeauna că acolo stăpâneşte nevoia. Colibele mărunte şi năpădite de ierburi ale ocinilor din ţară păreau de jur împrejur cuprinse de un somn adânc, paşnic, de parcă stăteau sub o vrajă. Purtai o mantie sinilie, călăreai în fruntea tuturor, vântul ţi se juca prin cosiţă, şi mi-am dat seama: iată că aici mai trăieşte încă domniţa nemuritoare din vechile saga, aceea pentru care mulţi viteji şi-au jertfit viaţa. „Ea nu poate fi trădată, chiar dacă ar fi ca totul să se prefacă în neant”, îşi spuse bărbatul care

călărea în urma ei prin pădure. Eram hotărât să nu te părăsesc niciodată. Ştiam că pot dobândi de la rege orice dregătorie din Islanda la care aş fi poftit. Pe atunci era liberă o slujbă de vornic. Dar mai era o străveche scriere, care se chema *Skálda.* De mulţi ani ţineam la ea mai mult decât la toate celelalte. Aveam în toate părţile ţării oameni care trebuiau să oblicească, filă cu filă, această carte. Cu o sută de ani în urmă, rămăsese moştenire urmaşilor unui om de neam mare, dar sărăcit, şi ei o împărţiseră între dânşii, în mai multe părţi mici, ajunse acum în mâinile unor milogi neştiutori, rătăcitori prin toată ţara. Cu mare anevoinţă izbutisem să adun o bună parte din ea. Dar îmi mai lipseau paisprezece file, şi acum acelea îmi păreau a fi cel mai de preţ lucru. Aveam o umbră de bănuială că într-o baştină neînsemnată din Akranes s-ar găsi rămăşiţe ale unui vechi manuscris, şi voi v-aţi înduplecat să faceţi un ocol cu mine într-acolo. Baştina se numea Rein.

Ea spuse:

— Îmi amintesc că m-ai dus acolo.

— E adevărat, nu era un loc potrivit pentru o jupâniţă ca acelea din vechile saga cu viteji. Şi-mi mai aduc aminte cum te-ai lipit de mine, în faţa tuturor, şi cum ai spus: „Prietene, de ce mă târăşti în casa asta îngrozitoare?" apoi nu te-am mai văzut.

— Ai uitat de mine.

— În coliba aceea am găsit filele din *Skálda,* acelea care-mi erau cele mai dragi. Am scotocit, până ce le-am găsit printre flendurile din patul unei femei bătrâne, da, o comoară ca asta. Îmi amintesc bine de ceasul acela, acolo, în cocioabă, cum mă uitam, cu filele în mâini, la oamenii care păstraseră, ghemuită în ascunzătorile lor, cununa a tot ce era mai de preţ din întreaga poezie a ţărilor de la miazănoapte; bătrâna gârbovită şi zănaticul ei fiu, acel fur de sfori de undiţă şi hulitor crăiesc, care abia ştia citi şi avea încă spatele băşicat de

gârbaciul gâdelui, de a cărui ucidere a fost apoi învinuit, apoi fata aceea istovită, cu ochii mari, şi cele două femei cu chipurile roase de lepră... Dar tu te furişaseşi afară. Am ştiut atunci că voi pleca în călătorie şi că nu mă voi mai întoarce. În clipa aceea te lăsam în voia Domnului. Nimic nu mă mai putea îndupleca să mă fac conducătorul unui popor omorât mişeleşte. Comorile scrise ale Islandei puseseră din nou stăpânire pe mine.

Jupâniţa Snaefrídur se ridică.

— Niciodată nu te-am învinuit, Arni, cu nicio vorbă, cu niciun gând. Asta trebuia să înţelegi din solia pe care ţi-am trimis-o o dată cu inelul.

— L-am rugat pe Jón Hreggvidsson să tacă, spuse el. N-am aflat niciodată solia ta.

— Am plecat călare de la Skálholt, urmă ea, şi am ajuns noaptea la Thingvellir. Eram singură. Mă hotărâsem să-l trimit pe acest răufăcător la tine. Mama lui venise de peste dealuri şi văi ca să mă roage pentru el. Ştiam că n-aveai să te mai întorci, dar nu-ţi aduceam vină: cu o noapte înainte îmi ucisesem dragostea de bunăvoie, mă dăruisem pentru întâia oară lui Magnús din Braedratunga. În tot timpul drumului până la Thingvellir m-am străduit să găsesc cuvintele potrivite pentru solia pe care aveam de gând să ţi-o trimit; şi, după toate astea, tu nici n-ai voit s-o auzi. De rândul acesta trebuie totuşi s-o asculţi şi te rog ca acestea să fie ultimele vorbe între noi pentru astă-seară şi pentru toate serile, chiar şi pentru seară cea de pe urmă.

După aceea îi repetă cuvintele pe care le încredinţase, cu mulţi ani în urmă, cetluitului osândit la moarte de către părintele ei, şi pe care acesta trebuia să le ducă de la Thingvellir pe Öxarelf dragului ei: „Dacă stăpânul meu poate mântui cinstea Islandei, chiar de-ar fi ca fecioara lui luminoasă să rămână ruşinată, chipul lui va străluci veşnic înaintea ei”.

XIII

S-a întâmplat o dată că episcopeasa s-a dus în cămara surorii ei, ca s-o vadă, s-o întrebe de sănătate şi să se minuneze de cusăturile ei, căci Snaefrídur lucra totdeauna la câte o cusătură măiastră. Obrajii episcopesei dogoreau puţin, ochii ei aveau o licărire ciudată şi o privire care rătăcea nesigură. O întrebă pe sora ei, în treacăt, dacă doarme nopţile destul, sau dacă fiica ei, Gudrun, care-şi împărţea odaia cu mătuşa ei, n-o trezeşte cumva din somn cu gălăgia şi neastâmpărul ei, pentru că altfel s-ar îngriji să-i găsească copilei alt loc de dormit.

Snaefrídur se păzea totdeauna când soră-sa venea la ea cu duhul blândeţii. Spuse că nu-i lipseşte nimic; iar în ce-o priveşte pe fiica ei, Gudrun, nu-i face decât bucurie.

— Şi adoarme atunci când trebuie? o întrebă episcopeasa.

— De cele mai multe ori adoarme înaintea mea, răspunse ea.

— Dar, soră dragă, eu credeam că tu te culci totdeauna foarte devreme.

— Da, seara îmi vine somn totdeauna îndată după masă, spuse Snaefrídur.

— Una dintre slujnice, urmă episcopeasa, se zice că ar fi umblat cu vorbe pe afară, a trăncănit şi în odaia războaielor, cum că le-a zărit uneori seara, târziu, pe jos.

— Slujnicele să doarmă mai mult noaptea, spuse Snaefrídur, iar ziua să pălăvrăgească mai puţin.

După oarecare şovăială, episcopeasa se hotărî să urmeze:

— Fiindcă veni vorba despre ceasul mersului la culcare, cel mai nimerit lucru ar fi să-ţi povestesc acum ultima noutate: de câtăva vreme sosesc aici tot felul de cărţi, prin care unii oameni din Skálholt

sunt învinuiţi că ar fi lunatici şi sunt ameninţaţi cu cercetări necruţătoare şi cu aducerea înaintea judeţului.

E de la sine înţeles că Snaefrídur ardea de nerăbdare să afle mai multe despre aceste cărţi şi despre obârşia lor; răspunsul soră-si fu că o plângere de felul acesta fusese îndreptată trimisului crăiesc Arnaeus, ca fiind chiar el una din părţile bănuite că s-ar duce prea târziu la culcare; cealaltă parte este însăşi sora ei, Snaefrídur. Dar, adăugă episcopeasa, ea crezuse că surioara ei ştie şi mai multe decât ea despre noima acestei cărţi. Snaefrídur răspunse că până acum n-a auzit nimic despre vreo asemenea plângere.

Povestea îşi avea obârşia în aceea că Arnaeus vorbise de curând cu episcopul şi-i arătase o epistolă scrisă lui de către Magnús din Braedratunga, în care se aduceau învinuiri ascunse împotriva lui Arnaeus. Se spunea că regescul comisar are legături vinovate cu nevasta legiuită a celui care scria cartea şi că, din pricina acestor legături cu ea, el a ajuns în gura lumii. Mai departe, Magnús scria că a aflat, de la unul care a văzut cu ochii lui, că nevasta din Braedratunga se duce mereu la Arnaeus de îndată ce el rămâne singur în cămara lui, la ceasul amiezii, când oamenii vicleni se cred a fi mai feriţi, sau la ceasuri târzii din noapte, când ei socot că toţi ceilalţi s-au dus la culcare; şi atunci ea zăboveşte la el multe, multe ceasuri, îndărătul uşilor zăvorâte. În afară de asta, Magnús mai amintea pe departe faptul că nevasta lui legiuită avusese, cu multă vreme în urmă, când era copilă încă, un anumit fel de legături cu crăiescul comisar, pe atunci *assessor in consistorio,* şi că acum vechiul fir fusese înnodat din nou; de asemenea, nesupunerea nevestei faţă de bărbat sporise pe negândite din primăvara trecută, de atunci de când s-a zvonit că sosise în ţară Arnas Arnaeus. Şi pentru ca măsura să fie plină, Magnús din

Braedratunga trebuise să sufere de pe urma samavolniciilor pline de ură ale dregătorilor încuscriţi cu el; aceeaşi oameni îi momiseră nevasta, în toamna trecută, să plece de lângă el, iar acum el se roagă lui Dumnezeu să se milostivească a-l sprijini împotriva răutăţilor acelor înalţi purtători de dregătorii şi să facă de ruşine felul lor trufaş de a se purta cu un om sărman şi fără apărare.

Deodată Snaefrídur nu-şi mai putu stăpâni râsul; izbucni în hohote răsunătoare. Episcopeasa cătă la ea mirată:

— Râzi, soră?

— Ce alta aş putea face? pufni Snaefrídur.

— Înaltul judeţ mai este încă respectat în ţară.

— Fără îndoială că vom fi cu toţii traşi pe roată, spuse Snaefrídur.

— Dacă Magnús aduce jalbă aici împotriva unor oameni de seamă de la scaunul episcopului pentru călcarea legilor căsătoriei, lucrul acesta ajunge ca argaţii şi slujnicele şi toată gloata de calici să salte de bucurie. Lucrul ăsta ne-ar costa pe toţi cam mult.

Snaefrídur conteni din râs. Şi când privi către sora ei, băgă de seamă că pe chipul acestei femei se stinsese orice urmă din mila pe care, puţin mai înainte, o fluturase doar de nevoie.

Şi cum Snaefrídur nu răspundea, ea întrebă:

— Ce trebuie să cred eu, sora ta, soţia episcopului din Skálholt?

— Crezi ceea ce ţi se pare a fi mai vrednic de crezut, buna mea Jórunn, spuse Snaefrídur.

— Vestea asta m-a izbit ca un trăsnet, se jelui episcopeasa.

— Dacă aş avea ceva să-ţi tăinuiesc, soră, chiar de-aş vorbi, tot n-ai pricepe nimic. Atâta lucru ar trebui să ştii şi tu despre familia ta. Şi tot asemenea despre neamul tău.

— Eu sunt stăpâna casei şi mamă de familie aici la Skálholt, spuse episcopeasa. Şi sunt sora ta mai

mare. Am dreptul, şi îndatorirea, înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor, să ştiu dacă învinuirile aduse ţie sunt strâmbe sau nu.

— Credeam că noi şi familia noastră suntem dintr-o tagmă prea nobilă pentru a ne mai pune astfel de întrebări, răspunse Snaefrídur.

— Ce altceva crezi tu că doresc, decât ca cinstea ta şi a mea, a noastră a tuturor, să rămână fără prihană, oricum vor fi fiind învinuirile, drepte sau strâmbe? spuse episcopeasa.

— Faptul că vă faceţi griji aici, la Skálholt, din pricina vorbelor lui Magnús Sigurdsson e un lucru nou pentru mine.

— Nimeni nu poate şti de ce e în stare un om deznădăjduit: îi înţelegem pe beţivi când sunt băuţi, dar nu când sunt treji, stărui episcopeasa. Cum pot să-mi apăr casa dacă nu aflu cum stau lucrurile în jurul meu mai înainte ca judecătorii să se adune şi clipa jurământului să sosească?

— E totuna, spuse Snaefrídur, dacă voi jura acum, ori mai târziu, da sau nu. Lucrul ăsta ar trebui să ţi-l spui singură, soră Jórunn: împotriva unor învinuiri, oricât de bine ştiute, o femeie jură orice şi înaintea oricui, dar numai atunci când vrea să tăinuiască ceva ce-i este mai de preţ decât adevărul.

— Doamne fereşte, vorbele tale vâră spaima în mine! Doar sunt femeia unui om al bisericii!

— Ragnheidur[111], fiica episcopului, a jurat lângă altar, înaintea lui Dumnezeu.

— Toate ţi le-aş putea spune despre mine, soră, şi le-aş întări cu jurământ, fie ele lucruri mărunte sau lucruri de seamă, fără să mă codesc, spuse episcopeasa. Însă cine sporovăieşte câte-n lună şi-n soare şi ocoleşte tocmai ceea ce ar trebui să spună, acela trezeşte bănuiala că nu are cugetul curat. Dar chiar aşa de-ar fi, între surori nu încape taină, ci ele trebuie să-şi încredinţeze una alteia gândurile, ca să-şi afle scăpare la necaz.

— A fost odată o femeie bătrână, care a murit de mustrări de cuget, spuse Snaefrídur. Ea uitase să dea de mâncare viţelului. De bună seamă că n-o fi avut soră.

— Astea sunt vorbe de ocară, dragă Snaefrídur!

— Cugetul îmi este tulburat din cauza unei fapte pe care am săvârşit-o cândva, zise Snaefrídur. O faptă atât de ruşinoasă, încât nu ţi-o pot mărturisi decât pe ocolite, draga mea soră: am scăpat un om de la moarte.

— Te ascunzi îndărătul unor vorbe goale, se supără episcopeasa. Dar acum îţi cer să-mi răspunzi, dacă nu de dragul tău şi al meu, cel puţin de dragul bunei noastre mame şi al părintelui nostru: oamenii care ne sunt vrăjmaşi au oare dovezi cu care să sprijine bănuiala asta?

— Astă-toamnă spuse Snaefrídur, am venit într-o noapte aici, la tine, soră. Am spus că trebuie să-mi scap viaţa. Cu toate astea, în noaptea aceea nu m-am aflat într-o primejdie mai mare decât în oricare noapte vreme de cincisprezece ani. Oricât o fi Magnús de îndemânatic, tot nu poate omorî un om când e beat, cel puţin pe mine nu. Nu mă îndoiesc că, de îndată ce i-a trecut fumul beţiei, i s-a părut ciudat că am plecat tocmai în toamna asta la Skálholt, şi nu în oricare din toamnele trecute. Poate că e chiar adevărat. Eu nu ştiu cine sunt şi unde mă aflu şi, oricât aş vrea, nu mă pot lămuri asupra ăstui lucru: în mine nu sălăşluieşte sinceritatea. Nu-mi pot aduce aminte, dar se prea poate ca, de puţinele ori când am fost la crăiescul *commissarius,* cu treburi de seamă, să fi zăbovit mai mult la el. Ştii tu însăţi cât de măiestrit se pricepe să ducă o convorbire, cum îi ţintuieşte locului chiar pe oamenii neînvăţaţi, fie ei bărbaţi sau femei. De asemenea, e foarte cu putinţă ca, atunci când vorbeam împreună, să fi fost de faţă şi grămăticii lui, cu toate că nu-mi amintesc limpede.

— Chiar deloc! spuse episcopeasa, şi-n timpul acesta o schimă grosolană se desluşea în jurul gurii

ei. Nu ştii oare că în neamul lui se întâlnesc cei mai înrăiţi vânători de fuste?

Snaefrídur se făcu roşie ca para focului şi toate trăsăturile feţei ei se destinseră o clipă. Îşi luă în mână cusătura şi rosti, ceva mai încet decât înainte:

— Scuteşte-mă de *vulgaribus*[112], episcopeasă.

— Nu pricep latineşte, dragă Snaefrídur.

Apoi tăcură amândouă multă vreme. Snaefrídur nu-şi ridica ochii de pe cusătură şi cosea mai departe netulburată. În cele din urmă, sora ei se duse la ea, o sărută pe frunte şi se îmblânzi din nou.

— Mai e ceva ce-aş vrea să ştiu, spuse ea, şi anume dacă un bărbat poate fi ţinut răspunzător din cauza purtării altor oameni care trăiesc sub acoperişul lui. După ce spuse acestea, se aplecă asupra surorii ei şi-i şopti: Ştie cineva despre asta?

Snaefrídur privi cu răceală şi ca din depărtare la sora ei şi-i răspunse nepăsătoare:

— Jur că n-a fost nimic.

Puţin după aceea puseră capăt convorbirii.

Câteva zile mai târziu, pe inserate, se întâmplă că Snaefrídur avu ceva de vorbit cu comisarul regelui şi, printre altele, aduse vorba şi despre cartea pe care, din câte auzise ea, a primit-o el de la Magnús Sigurdsson. El spuse că poate va fi nevoit, din cauza slujbei lui, să ia în cercetare mai amănunţită această carte; încolo, însă, nu trebuie dată nicio însemnătate unor asemenea scrisori câtă vreme nu s-a petrecut nimic.

— Nu s-a petrecut oare nimic?

— Nu s-a petrecut nimic câtă vreme nu poate fi făcută dovada, spuse el.

— Uneori am stat aici, seara, multă vreme singuri.

— În vechea Islandă oamenii n-au fost atât de nerozi, urmă el. Ei au introdus, de bună seamă, legea creştină, dar n-au oprit norodul să aducă jertfe sângeroase... câtă vreme asta se făcea în

tainã. În Persia nu era oprit sã minţi. Cine minţea se bucura de toatã îngãduinţa, dacã aducea lucrurile în aşa fel încât toţi sã-l creadã şi nimeni sã nu-l prindã cu minciuna. Când era descoperit cã minte, îl socoteau toţi un prost. Dacã-l prindeau a doua oarã cu minciuna, toţi se uitau la el ca la un ticãlos. Dacã şi a treia oarã se lãsa prins cu o minciunã, atunci îi tãiau limba. Legiuiri asemãnãtoare au dat şi stãpânitorii Egiptului. Acolo furatul nu era numai îngãduit, ci era chiar o falã. Dar dacã puneau mâna pe vreunul furând, îi tãiau amândouã braţele din umãr.

— Trebuie oare ca scurta noastrã cunoştinţã sã fie asemuitã veşnic cu o fãrãdelege? spuse ea.

Sprinteneala nedezminţitã a vorbirii curteanului pieri dintr-o datã, şi el rãspunse cu glas înãbuşit:

— Dar când s-a mai vãzut ca o fericire omeneascã sã fie privitã altfel decât ca o fãrãdelege şi sã fie gustatã altcum decât pe furiş şi în vrãjmãşie cu poruncile lui Dumnezeu şi ale oamenilor?

Ea îl privi lung.

În cele din urmã, veni lângã el şi-i şopti:

— Prietene, eşti obosit.

Era destul de târziu când a plecat de la locuinţa lui. În casã se liniştise totul de mult. De obicei, în tinda din faţa sãlii de ospeţe era lãsatã sã ardã toatã noaptea o lumină slabã, pentru cazul când cineva ar fi avut nevoie sã iasã afarã, şi aşa era şi în acea searã.

Lângã uşa care da afarã se vedea o altã uşã, prin care intrai într-o sãliţã, de unde se mergea la bucãtãrie şi la chiler, şi mai departe, la cãmãrile slugilor.

În tindã mai era o scarã, care ducea sus, sub acoperiş.

În clipa în care Snaefrídur ieşi din tindã, iar Arnaeus, care o însoţise afarã din odaia sa, rãmase îndãrãtul ei, pe prag, şi-i dori noapte buna, ea bãgã de seamã cã lumina cea palidã cade pe chipul unui

om care pândea îndărătul uşii întredeschise a săliţei.

Omul nu se clinti din loc, deşi o vedea, ci o privi ţintă, palid şi obosit de veghere, cu ochii întunecaţi şi cu umbre pe toate cutele feţei.

Ea căută o clipă la cel care o pândea stând în dosul uşii, apoi aruncă o privire grăbită asesorului. El îi şopti numai atât:

— Mergi cu băgare de seamă.

Se prefăcu deci a nu fi observat nimic, făcu cei câţiva paşi de la uşa sălii până la scară şi urcă în tăcere treptele.

Arnas închise uşa sălii şi se duse îndărăt spre cămările lui.

Omul care pândea în umbră închise şi el fără zgomot uşa tinzii.

Şi totul se linişti în casă.

XIV

Învăţăceii încetaseră hărmălaia şi priveau muţi în urma femeii care trecea, învăluită în mantia ei, cu pas uşor, prin odaie. Trasă ca prin inel, se îndrepta spre cămara preotului bisericii catedrale.

Fereastra lui era acoperită cu flori de gheaţă. Şedea în faţa mesei de lucru, aplecat peste ceasloave, şi tocmai rostea posomorât *Deo gratias,* când cineva bătu în uşă; dar el nu-şi ridică privirile şi citi nestânjenit mai departe.

Ea se opri în prag şi privi spăimântată la Hristosul de lemn de deasupra mesei, groaznic de urât*;* dete apoi bineţe fără stingherealã, deşi în chip cuvios „Dea Domnul o zi bună".

Auzind glasul ei, preotul ridică privirea buimăcit, de parcă s-ar fi trezit speriat din somn. Lumina cădea astfel, încât în ochii săi negri mocnea dogoarea jăraticului. Se ridică, făcu o plecăciune şi o pofti să şadă în jilţul lui, după care se aşeză şi el între ea şi crucifix, în aşa fel încât o jumătate a chipului îi era îndreptată spre ea, cealaltă către Hrist.

— Pentru prima oară, începu el, i se face o asemenea cinste unui săr-hm-man om, nepregătit să primească oaspeţi. Nu-i veneau în minte cuvintele întortocheate şi învăţate care să se potrivească la un asemenea prilej, şi de aceea trebui să-şi dreagă glasul.

— Nu, să nu spui că eşti un sărman om, iubite părinte Sigurdur, spuse ea, domnia-ta, care stăpâneşti toate moşiile astea grase. E o jale că pe un asemenea frig nu ai o sobă în casă. Cred că ai răcit. De altfel, nu vin aici pentru prima oară; am mai venit o dată la domnia-ta, mai demult, când trăia răposata dumitale nevastă. Ea mi-a dat o farfurioară cu miere. Ai uitat, fără îndoială. Şi acum ţi-ai făcut rost de chipul ăsta cioplit în lemn,

care stârneşte groaza. Oftă tulburată privind crucifixul. Crezi, într-adevăr, că binecuvântatul nostru mântuitor a suferit atât de cumplit?

— *In cruce latebat sola deitas et hic latet simul humanitas*[113], murmură preotul bisericii catedrale, pentru sine.

— Ai spus stihuri? Întrebă ea? Puţinul pe care l-am învăţat *in grammatica* l-am uitat cu desăvârşire. Totuşi, cred că *deitas* înseamnă fiinţă dumnezeiască. Şi *humanitas,* fiinţă omenească, şi se spune că sunt învrăjbite între ele. Sau poate că nu? Eşti acum de părere că omul trebuie să rostească întruna, drept ispăşire, psalmii Fecioarei Maria, părinte Sigurdur, sau că trebuie să facă asemenea iubitului nostru domn Luther, care şi-a luat o nevastă cu frica lui Dumnezeu?

— Aş putea răspunde mai bine dacă aş şti ce se petrece în sufletul dumitale acum, când îmi pui întrebarea, răspunse preotul bisericii catedrale. Mi-ai amintit adineaori de buna mea soaţă. Când cat însă la aceste răni, mă cuprinde recunoştinţa faţă de Dumnezeu pentru milosârdia ce mi-a arătat-o lipsindu-mă de orice mângâiere omenească.

— Nu e nevoie să mă sperii fără rost, iubite părinte Sigurdur, spuse ea, întorcându-şi privirea de la Hristul de pe crucifix la omul din faţa ei. Încă mai ai un cal bine hrănit şi curţi bogate. Spune-mi iar, ca mai înainte, *mademoiselle,* şi fii tovarăşul meu, peţitorul care aşteaptă.

El se înfăşură şi mai strâns în mantie şi-şi strânse buzele mai tare.

— Nu e de mirare că tremuri de frig. Nici măcar pe geamuri nu se topeşte gheaţa, aici, la domnia-ta.

— Hm... mormăi el.

— Nu mi-o lua în nume de rău, ceru iertare ea. Ştiu, te gândeşti că-mi va veni greu să-ţi spun păsul. Dar domnia-ta pricepi că nu e uşor să vorbeşti despre slăbiciunile proprii cu un bărbat care cucereşte întruna izbânzi înaintea Domnului.

— Am crezut cândva că fusesem ales să-ţi întind o mână domniei-tale, spuse el. Dar Dumnezeu îşi are căile lui.

Deodată ea îl întrebă:

— De ce stăteai alaltăieri seară în uşa săliţei de la casa episcopului? Şi de ce nu mi-ai dat bună seara?

— Era târziu, răspunse el. Era foarte târziu.

— Pentru mine nu era prea târziu, spuse ea. În orice caz, mai erai pe picioare, chiar dacă vei fi fost obosit. Mă aşteptam să-mi dai bineţe.

— Am stat de vorbă cu o femeie bolnavă în odaia slugilor, şi am întârziat, lămuri el. Am vrut să ies pe uşa care dă afară. Dar era încuiată. De aceea m-am întors.

— Am vorbit îndată despre asta cu sora mea, ieri dimineaţă. „Ce crezi tu c-o fi gândit despre tine părintele Sigurdur?" mi-a spus ea. „Da, i-am răspuns, de bună seamă că e cu putinţă să fi crezut toate minciunile acelea urâte. Am să vorbesc chiar eu cu el."

El spuse:

— N-are însemnătate ceea ce gândesc oamenii. Doar ce ştie Dumnezeu, aceea are însemnătate.

— Într-un fel, nu mi-e teamă de ceea ce ştie Dumnezeu despre mine, rosti Snaefrídur. Dar nu mi-e totuna ce cred oamenii, cu atât mai puţin ce crezi domnia-ta, care-mi eşti duhovnic şi prieten. M-ar durea ca un bărbat nobil, cum e Arnaeus, să capete faimă urâtă din vina mea, a unei biete calice care a poposit aici. De aceea m-am dus alaltăieri la el în cămară şi i-am spus: „Arnas, n-ar fi mai bine să părăsesc Skálholtul şi să mă întorc acasă, la bărbatul meu? Nu pot suferi să se vorbească rău despre domnia-ta din pricina mea".

— Dacă ai venit să-mi spui ceva, atunci te rog povesteşte-mi ce ai domnia-ta pe inimă, aşa cum făceai odinioară, ca tânără fecioară, şi nu vorbele pe care te-au învăţat alţii să mi le spui, cu atât mai

puţin bărbatul cel cu limba despicată, de şarpe, pe care l-ai numit adineaori.

— Domnia-ta, care-l iubeşti pe Hristos, spuse ea, cum poţi urî astfel un om?

— Creştinii urăsc vorbele şi faptele unui bărbat care s-a făgăduit diavolului; dar pe bărbat însuşi îl plâng.

— De n-aş şti că eşti sfânt, iubite părinte Sigurdur, aş putea să cred că-l pizmuieşti şi ar trebui atunci, de bună seamă, să mă îngâmf, că doar sunt aproape femeie bătrână.

— Într-un fel îţi sunt datornic, Snaefrídur, pentru faptul că dorinţa sufletului după răni şi cruce îmi este acum vorba cea mai dragă: *Fac me plagis vulnerari, fac me cruce inebriari*[114].

— Şi doar nu mai departe decât vara trecută ai venit la o femeie măritată, în lipsa bărbatului de acasă, şi ai peţit-o. Ea, cel puţin, nu te-a putut înţelege în alt chip, după ce a dat la o parte toate înfloriturile religioase şi logofeţeşti din cele ce-ai rostit.

— Tăgăduiesc, *madame,* că în timpul verii din trecutul an am venit la domnia-ta cu gânduri păcătoase, spuse el. Dacă simţămintele mele pentru domnia-ta au fost cândva, mai demult, împletite cu dorinţe născute din păcat, de atunci a trecut însă vreme îndelungată. Iubirea unui suflet pentru alt suflet, iată ce stăpâneşte acum simţămintele mele faţă de domnia-ta. Mă rog Domnului numai pentru un singur lucru, anume ca păcătoasa înşelăciune a simţurilor, care te orbeşte, să se ducă pe pustii. Dragă Snaefrídur, înţelegi mai limpede acum ce vorbe îngrozitoare ai rostit adineaori, când ai spus că nu ţi-e teamă de ochiul lui Dumnezeu care te vede? Sau ai încercat să-ţi dai seama cât de mult îţi iubeşte Dumnezeu sufletul? Ştii domnia-ta oare că dragostea lui pentru sufletul dumitale este nemăsurat de mare, aşa încât întreaga lume rămâne, alături de această dragoste, doar cât un grăunte de colb? Şi, în afară

de asta, te-ai gândit vreodată că un om care nu-şi iubeşte sufletul îl urăşte pe Dumnezeu? „Sufletul meu, tu, cel frumos, sufletul meu, tu, cel preţios...” cântă bunul poet al psalmilor când grăieşte sufletului lui, ştiind bine că sufletul e acea parte din om de dragul căreia Dumnezeu s-a născut într-o iesle şi a murit pe cruce, pentru ca sufletul să fie mântuit.

— Părinte Sigurdur, spuse ea, n-ai vrea să laşi odată deoparte bucoavnele cele mari ale înţelepciunii lui Dumnezeu? Nu vrei să priveşti, măcar o dată, faţa unui om viu, cu mâna pe inimă, vreme de-o clipă, în loc să te holbezi la piciorul de lemn, pătruns de piron, al Mântuitorului de pe crucifix, şi să-mi răspunzi sincer la o întrebare: cine a suferit mai mult pentru celălalt, pe lumea asta, Dumnezeu pentru oameni, sau oamenii pentru Dumnezeu?

— Astfel vorbeşte doar acela care are aplecare spre păcate mari. Mă rog Domnului să ia de la domnia-ta paharul acesta cu venin care ascunde pe fundul lui moartea veşnică.

— Cred că n-ai habar de împrejurările vieţii mele, spuse ea. Stârneşti bârfeala slujnicelor şi zvonurile rele împotriva mea mai mult din rea-voinţă decât din alte pricini vrednice de crezare.

— Aspre vorbe sunt astea, spuse pastorul.

— Totuşi, eu nu te ameninţ cu moartea veşnică, ceea ce în vorbirea dumitale înseamnă, după câte am auzit, iadul, spuse ea.

Văzu apoi faţa preotului cuprinsă de tremur.

— O femeie care merge la ceas de noapte la un bărbat... începu el. Apoi se opri, o privi cu scăpărări de fulgere în ochi şi urmă: Bârfeli... când te-am prins aproape asupra faptei? Asta nu mai e sporovăială de slujnice!

— Ştiam că aşa crezi, spuse ea. Am venit să-ţi spun că greşeşti. Şi am voit să te previn să nu-l defăimezi. Numele acestui om va trăi şi mai departe, faima lui va dăinui şi după ce lumea va fi

sfârşit de mult să râdă pe seama domniei-tale şi a mea. El a fost pregătit să-şi jertfească viaţa şi fericirea pentru ca cinstea unei sărmane ţări să fie sporită. Nimic nu e mai departe de un asemenea om decât gândul de a necinsti o femeie părăsită care a venit la el, rugându-l să o ajute.

— O femeie care se duce noaptea la un bărbat n-are decât un singur păs, spuse preotul bisericii catedrale.

— Cine nu-şi poate smulge gândurile de la ticăloasa lui carne, ci o atârnă de perete zugrăvită în chip de idol cu mădularele pătrunse de piroane, sau adună, pentru poftele acestei cărni, dovezi din cărţile sfinte, acela nu-l va înţelege niciodată pe bărbatul care s-a dăruit cu trup şi suflet misiunii lui de-a sluji oamenilor fără apărare şi de-a veni în sprijinul poporului său, ca să-l poată ridica din nou.

— E obiceiul Diavolului să ispitească femeia îmbrăcat în felurite veşminte sau sub diferite tertipuri. Prima oară a venit în chip de şarpe, pentru a-i lăuda un măr. Nu i-a întins el însuşi mărul, dar a momit-o cu vorbe, aşa încât ea a luat mărul, împotriva poruncii lui Dumnezeu. Nu e în felul lui de a fi să împlinească singur fapta murdară. Dacă ar săvârşi-o el, mulţi oameni i-ar scăpa. Dimpotrivă, însă, i se spune Ispititorul tocmai pentru că momeşte voinţa omului ca să i se supună. În tomul acesta *De operatione Daemonum*[115], care stă deschis aici, se dovedeşte lucrul ăsta cu sute de pilde; aşa, bunăoară, când o fecioară, cuprinsă de teamă, îl întrebă pe Duhul rău, după ce a trezit în ea poftele cărnii, dar i-a scăpat numaidecât din mâini: *Quid ergo exigis carnale conjugium, quod naturae tuae dinoscitur esse contrarium* – de ce mă atragi spre împreunarea cărnii dacă tu însuţi nu eşti carne? – el îi răspunde: *Tu tantum mihi consenti, nihil aliud a te nisi copulae, consensum requiero* – tu ai fi

primit să te împreunezi cu mine, şi cuvântul tău de învoire era singurul lucru pe care-l doream.

După ce preotul bisericii catedrale lămuri astfel pilda aceasta, în două limbi, ea nu mai zăbovi la el decât scurtă vreme. Îl măsură câteva clipe cu o privire plină de nedumerire mută, învecinată cu pustiul. În urmă se ridică, zâmbi ca din depărtare, făcu o plecăciune şi spuse, o dată cu rămasul bun:

— Îi mulţumesc sincer bunului meu prieten şi duhovnic pentru această istorioară veselă şi plină de măscări.

În săptămâna de după Paşti se ţinu la Skálholt un sinod la care luară parte şi administratorii veniturilor bisericeşti, oameni de încredere şi ctitori ai bisericilor de departe, din câmpie. Cu acest prilej se dezbătură multe probleme privind dajdia păşunatului şi a vitelor date în arendă, îngrijirea leproşilor şi sprijinirea spitalelor, ajutorarea calicilor, pedepsele împotriva ţăranilor arendaşi ai bisericii care au tăiat şi mâncat vitele date lor în arendă o dată cu pământul, îngropăciunea oamenilor ce nu locuiesc într-un anume loc şi îşi dau sufletul pe şleahurile câmpului, uneori câte mai mulţi deodată; de asemenea, nu s-a dat uitării jalba de fiecare an către rege, privind lipsa de vin pentru împărtăşanie, precum şi de sfori de undiţe, lipsa aceasta din urmă având drept urmare că le-a fost tot aşa de greu oamenilor să pescuiască peştele din iazurile bisericeşti, după cum lipsa celui dintâi a îngreunat ieşirea sufletelor în larg, pe marea milosârdiei cereşti. Cele înşirate aici au fost însă numai o neînsemnată parte din toate câte oamenii bisericii aveau să le dezbată între ei.

La încheierea acestei adunări, care durase trei zile, episcopul s-a urcat în amvon, în mijlocul preoţilor săi, şi le-a amintit încă o dată, cu glas tunător, învăţăturile de temelie ale adevăratei

credinţe, folosind cuvinte care le-au plăcut tuturor, dar care n-au trezit mirarea nimănui.

Şi astfel toţi se gătiră de drum. Ca hrană pentru calea lungă au cântat la urmă coralul *Duhul tău să ne dea tărie.*

Atunci, în timp ce toţi cântau ultimele stihuri ale acestui cântec bisericesc, iată că preotul bisericii catedrale, Sigurdur Sveinsson, şi-a părăsit locul, s-a înfipt în faţa uşii naosului şi a aşteptat acolo neclintit şi întunecat, de parcă ieşise din mormânt, până ce s-a terminat cântarea.

Atunci a scos din rantie o epistolă despăturită, a netezit-o cu multă grijă şi, ţinând-o cu mâini tremurătoare în faţa ochilor, şi-a ridicat glasul în biserica îngheţată după cântecul cel răguşit, arătând că nu s-a putut împotrivi rugăminţii unuia din copiii săi sufleteşti, un preaonorabil bărbat, vrednic de a fi cinstit şi iubit, care a întocmit această carte către adunare şi a încredinţat-o grijii lui; spuse mai departe că atât el, cât şi ei toţi au datoria să împlinească această rugăminte, întrucât lui îi este bine ştiut că scriitorul cărţii n-a lăsat nimic neîncercat ca păsul lui să fie limpezit pe o altă cale, mai potrivită.

Apoi începu să citească cu glas mieros o cuvântare nesfârşită, întocmită din propoziţii lungi şi încâlcite, cu explicări neobişnuit de întortocheate şi umflate, aşa fel încât ascultătorii nu putură pricepe multă vreme încotro bate scriitorul rândurilor.

După o înşiruire fără capăt, de-ţi lua răsuflarea, în care erau lăudate bunele obiceiuri, se descria amănunţit în ce fel şi chip se cade tagmei celor de sus să se străduiască a afla dreapta purtare, care mai vârtos trebuie să găsească sprijin la slujitorii lui Hristos, ca unii ce sunt pildă bună pentru norodul de rând; amintea apoi de faptele înfiorătoare şi tulburătoare care se petrec acum pretutindeni în ţară, mai cu precădere printre oamenii de neam înalt, atât de parte bărbătească,

cât şi femeiască, şi cum toate astea sunt tăinuite şi trecute sub tăcere de către slujitorii bisericii, oricât de tare ar zdruncina obiceiurile gloatei de rând, despre ale cărei *mores* fieştecare poate citi în pildele *Despre cele şapte vorbe ale lui Hristos,* şi urma aşa mai departe, fără a sfârşi.

La început au fost câţiva care au stat mult timp cu ochii holbaţi, gura căscată şi bărbia repezită înainte, cum şi unii popi bătrâni, surzi, care au dus mâna la ureche. Dar cum puhoiul vorbelor nu slăbea şi de nicăieri nu aflai nici măcar o fărâmă de lumină, ascultătorii osteniră şi mutrele lor luară înfăţişarea unor capete de batogi uscaţi.

În cele din urmă, scriitorul cărţii coborî cu picioarele pe pământ şi începu zugrăvirea acelei îngrozitoare şi triste pilde, care-l apăsa mai tare pe inimă, anume că soaţa lui legiuită, Snaefrídur, fiica lui Björn, s-a lăsat momită, în toamna trecută, să-şi părăsească casa şi ocina. După aceea repetă, cu multă desfăşurare de vorbe umflate, povestea pe care o istorisise de atâtea ori, la vreme potrivită şi nepotrivită, până ce se săturase lumea ascultând-o: plecarea nevestei lui, zvonul despre cunoştinţa ei veche cu Arnas Arnaeus, cum şi noile vorbe ce umblau despre ea, cum că ar fi început iarăşi cu el legătura de mai nainte, tainică şi vinovată, aci la Skálholt*;* apoi încercările bărbatului legiuit de-a atrage de partea sa persoanele sus-puse de acolo, ca să fie mijlocitori între el şi ea, spre a o hotărî să se întoarcă acasă; mai departe: că n-a aflat acolo decât urechi surde. Apoi arăta cum au fost asmuţiţi, la Skálholt, zăvozii împotriva lui, ultima oară când a vrut să-i înfăţişeze soaţei lui chinurile ce le îndură, şi cum l-au ameninţat chiar cu ciumpăvirea trupului. Scriind această carte, el vrea să se încredinţeze dacă aceste ameninţări vin de la stăpânii din Skálholt sau nu, întrucât bănuiala i-a fost întărită că ameninţările vin de la acel om care, în clipa de faţă, este socotit mai presus decât înşişi stăpânii de la Skálholt. Acum ruga înfăţişată cu

jale şi lacrimi a scriitorului acestei epistole este: ca acest cinstit sobor de preoţi să ia măsuri şi să pună capăt purtării vrednice de mustrare a nevestei lui la Skálholt, pe care a amintit-o în mai multe locuri; şi să-i dea sprijin lui, soţului legiuit, s-o scoată din mocirla în care a căzut în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor. Epistola sfârşea cu o nouă pomenire a cărţii *Despre cele şapte vorbe ale lui Hristos* şi, în chip de rămas bun, cu o risipă de floricele culese din învăţăturile lui Dumnezeu, apoi cu o rugăciune, în care erau implorați alcătuitorii Sfintei Treimi întru sprijinirea bunelor obiceiuri în ţară, iar la urmă de tot: *„Amen, amen,* Magnús Sigurdsson”.

Nu era cu putinţă să se desluşească pe feţele oamenilor din biserică ce gândeau despre o asemenea epistolă. Chipurile lor pălite de vânt aminteau de acele stane de piatră din *fjell*-ii Islandei, care semănau cu nişte făpturi omeneşti, cu toate că uneori bărbia le era prea lungă, alteori nasul prea lung, ori că la unii coama de păr de pe creştet trezea groază, dar care rămâneau neschimbate, fie că lucea soarele, fie că bântuiau furtuni cu grindină.

Preotul bisericii catedrale vârî epistola în buzunarul rantiei şi ieşi afară pe uşa naosului. Slujba bisericească se terminase. Toţi se ridicară în picioare. Câţiva diaconi tineri cătară pe furiş la feţele mai-marilor, dar privirea lor nu primi răspuns. Afară, pe treptele bisericii, începură să vorbească despre lucruri mai puţin serioase.

Lui Arnaeus i se povesti după aceea ce se petrecuse. El trimise îndată la preotul bisericii catedrale pe unul din logofeţii săi, care scrise o copie după cartea lui Magnús Sigurdsson. Arnaeus o ceti şi altora şi se veseli asupra ei. În aceeaşi zi trimise un sol la judele Vigfús din Hjálmholt şi puse să se facă jalbă împotriva celui ce întocmise cartea. Porunci apoi oamenilor săi să orânduiască

tot calabalâcul pentru a doua zi dimineaţă şi să grijească de cai, ca să fie potcoviţi.

Zilele se făcuseră mai lungi, dar vremea era încă rece şi cu îngheţuri, ca mai totdeauna la sfârşitul iernii.

Într-o dimineaţă răcoroasă, cu cer limpede, o mulţime de cai fură adunaţi în ograda mare, unii cu şei pentru călărit, alţii cu tarniţe pentru samar. Calabalâcul oaspetelui de peste iarnă a fost scos afară, tărhat după tărhat, şi toate au fost aburcate în spinarea cailor de povară. Ţinta călătoriei era curtea crăiască de la Bessastadir.

La urmă ieşi însuşi Arnaeus din casă, într-o dulamă rusească îmblănită şi cu ciubote cu tureatca. El sărută, afară, în faţa uşii, perechea episcopală, în semn de rămas bun, se săltă apoi pe cal, porunci diecilor săi să călărească în urma lui şi părăsi ograda caselor.

Cele două cămări ale sale, dindărătul sălii, rămăseseră goale. Sala era de asemenea goală. O slujnică intră înăuntru şi strânse masa. În casă mai mirosea încă a friptură. În hanapul lui mai era vin rubiniu, pe care nu-l sfârşise de băut.

XV

„Al măriei-sale crăieşti, *commissarius* şi jude extraordinar în pricini deosebite, Arnas Arnaeus, te pofteşte pe domnia-ta, nobilul şi preaînţeleptul domn jude Eydalin, în ziua a 12-a din luna iunie viitor, la Thingvellir pe Öxarelf, înaintea judeţului, spre a te dezvinovăţi, în faţa scaunului de judeţ al meu şi al juraţilor mei, pentru unele vechi şi noi osânde şi hrisoave de judecată ale domniei-tale, *videlicet*[116], felurite osândiri la moarte, rostite pentru jaf, desfrâu, folosirea *characterum*[117] *et caetera*; pentru întemniţări pe timp îndelungat la Bremerholm, osândiri la stâlpul ruşinii, arderea şi ciumpăvirea oamenilor mişei pentru greşeli nu îndestul dovedite, mai vârtos îndreptate împotriva negoţului, cum ar fi contrabanda, afaceri cu corăbieri străini şi negoţ în afara olatului, câtă vreme legea era nestricată; asemenea, pe temeiul nesupunerii ţăranilor arendaşi la împlinirea clăcilor pentru stăpânii de ocini mari, cum şi mai ales pentru boieri. Îndeobşte eşti învinovăţit că ai fost prea aspru în multe din judecăţile domniei-tale împotriva săracilor, aşa încât, în vremea dregătoriei domniei-tale, acestora le-a fost cu neputinţă să se împotrivească, să-şi afle drepturile împotriva celor avuţi şi erau cu totul lipsiţi de dreptate atunci când biserica, neguţătorii sau coroana se întâmplau să fie potrivnicul lor în pricina ce se judeca. Unele din osândele domniei-tale nu sunt, pe cât se pare, numai potrivnice dreptăţii, dar au fost rostite cu totul şi cu totul *sine allegationibus juris vel rationum*[118]. Acuma dară, fiind vrerea părintelui nostru al ţării şi preamilostiv măriei-sale crăieşti, arătată limpede în împuternicirea mea, ca atare osânde să fie din nou luate în cercetare, mi-a fost încredinţat mie, de către măria-sa, să purced la noi judeţe împotriva

unor astfel de dregători, despre care umblă bănuiala că au înfrânt dreptul şi dreapta lui folosinţă; să stric asemenea hrisoave de judeţ, care se pare că au fost mai vârtos alcătuite pentru ca numele judelui să fie rostit cu bunăvoinţă de cei puternici decât pentru ca să-şi afle îndestulă plinire dreptatea omenească, *item* şi legile ţării, aşa cum au fost întocmite de strămoşii noştri; şi, până la urmă, să tragem la răspundere pe acei dregători care vor fi fost aflaţi cu vină."

Apoi erau desluşite pildele şi se înşirau capetele de acuzare.

Oricât de multă vâlvă ar fi făcut măsurile judecătoreşti pe care le luase Arnaeus în toamna trecută împotriva neguţătorilor, aceea nu era totuşi nimic pe lângă vestea că regescul *commissarius* a ridicat, acum, în primăvară, învinovăţiri împotriva mai multora dintre cei mai înalţi purtători de dregătorii ai ţării, iar culmea era învinovăţirea judelui însuşi.

Într-o zi de primăvară, episcopeasa veni cu două scrisori la sora ei. Una era o copie a actului de învinovăţire a tatălui ei; cealaltă, o scrisoare de la mama lor.

Snaefrídur ceti îndată, cu băgare de seamă, actul de învinovăţire, rând cu rând. Printre capetele de acuzare era unul care cerea tatălui ei să se dezvinovăţească pentru un anume schimb de cuvinte, sau învoială, făcută, în timpul judeţului de la Thing-ul pe ţară, cu Jón Hreggvidsson de la Rein, cel osândit la moarte pentru ucidere, în urma cărei învoieli acestui Jón i se îngăduia să trăiască nestingherit în olatul său, învecinat cu acela al judelui Thing-ului pe ţară, în schimbul îndatoririi de a nu cere să fie citită faţă de gloată hotărârea celei mai înalte curţi de judecată, pe care numitul ţăran o adusese cu el din Kopenhaga, cuprinsă într-o carte crăiască.

După aceea, Snaefrídur ceti în fugă scrisoarea mamei sale, care era îndreptată către Jórunn.

După ce *madame* din Eydalur aducea la început, cum se cuvine, slavă lui Dumnezeu pentru sănătatea care, cu toate împrejurările stăpânitoare ale timpului şi sufletului ei, era bună, deşi se afla în vârstă înaintată, începea de îndată să istorisească despre norii de furtună ce ameninţau să învăluie căminul paşnic al perechii judecătoreşti; apoi vorbea pe departe despre răsplata pe care găseau cu cale să i-o dea judelui Eydalin, soţul ei, după munca îndelungată şi lepădarea de sine de care dăduse dovadă în slujba patriei şi a majestăţii-sale regale, târându-l acum, pe temeiul dovezilor unor inşi înrăiţi, înaintea unui fel de judeţ pentru beţivi, unde se va încerca, de bună seamă, să i se răpească cinstea şi numele bun, dacă nu cumva vor voi să-l trimită pe acest bărbat, slăbit de bătrâneţe, cu cătuşele crăieşti de mâini şi de picioare, la muncă silnică.

Cu toate că, fără îndoială, lucrurile păreau ameninţătoare, bătrâna doamnă nu era neliniştită de sfârşitul acestei prigoane; ea scria epistola aceasta pentru ca toţi cei care merseseră până acum pe dreapta cale a cinstei să nu se sperie şi să nu-şi piardă curajul, chiar dacă s-au ridicat împotriva lor aventurieri băştinaşi ori străini, învestiţi cu cărţi ciudat întocmite la Kopenhaga. Asemenea oaspeţi se mai văzuseră şi înainte vreme, dar steaua cea bună a ţării a fost totdeauna mai puternică decât aceşti pierde-vară care se vântură prin lume, şi aşa va fi şi de-acum înainte. Duhul ocrotitor al ţării nu va osteni nici acum, după cum n-a ostenit nici odinioară, să vină în apărarea bătrânilor ţării, ci le va dărui tărie şi sprijin în nenorocire, ca şi altădată, le va ajuta la vremea potrivită înflorirea, înălţându-i din nou şi destrămând nemăsurata ură a vrăjmaşilor.

În schimb, nobila şi în vârstă înaintata jupâneasă ducea mai degrabă grija aceleia care, prin legăturile de sânge şi prin iubirea ce-i purta, îi sta mai aproape de inimă; şi-i ducea grija pentru că,

prin felul cum îşi ducea ea viaţa, putuse isca în gloata celor de rând zvonuri strâmbe ca acelea care – nu vrea să tăgăduiască – i-au ajuns şi ei la ureche, zvonuri cu privire la sărmana şi greu încercata ei copilă Snaefrídur, învinovăţită de legături înjositoare cu o persoană de toţi urâtă. Într-adevăr, nimic nu e mai departe de perechea judecătorească decât a arăta încredere, în scris sau cu vorba, neroziei necumpătate a lui Magnús Sigurdsson. Aici însă nu se pune întrebarea dacă sunt sau nu dovezi: este, în orice caz, o pată pe cinstea unei femei de neam că a ajuns astfel în gura lumii de rând. Şi lămuri despre ce era vorba: pe spinarea mârţoagei nenorocului, fiica ei pusese tainiţa faptei rele atunci când se dusese într-un loc unde putea da, pe drept sau pe nedrept, prilej de-a fi bănuită de legături josnice cu defăimătorul părintelui ei, cu acel bărbat care este pentru ţara lui o nenorocire la fel de mare ca o nesfârşită iarnă de foamete sau ca munţii ce varsă foc. Ea scria că ia parte din suflet la suferinţele aceleia care e rodul pântecelui ei, rod care a fost îndelung bântuit de necazuri, şi că nu-şi poate afla ogoire până când nu va primi veste despre ce e şi ce nu e adevărat în treabă asta; o ruga apoi pe Jórunn să-i scrie fără ocol şi, la sfârşit, se arătă gata să repeadă într-acolo cai şi argaţi însoţitori pentru fiica ei Snaefrídur, dacă aceasta voia să călărească spre soare-apune, către Breidafjord; apoi spunea că pune pana jos, de rândul acesta poftindu-le aceeaşi cumpănire amânduror fetelor ei, fie că grijile se învolbură în preajmă-le, fie că norocul, înşelător al lumii le surâde; şi termina cu rugămintea să privească cu îngăduinţă cartea aceasta, întocmită în grabă şi stropită cu lacrimi de către mama lor cinstită şi plină de credinţă.

Snaefrídur cătă îndelung pe fereastră afară. Ponoarele se uşuraseră de zăpezi, şi gheaţa zăpoarelor prinsese a se topi.

— Ei? întrebă soră-sa, episcopeasa.

Sora mai tânără se trezi la viaţă, ochii săi căzură asupra scrisorii care şedea despăturită pe masă şi, dându-i un bobârnac cu degetul mare şi cel mijlociu, o zburătui tocmai în poala soră-si.

— E cartea mamei noastre, o dojeni episcopeasa.

— Noi, cele care ne tragem din neam de skalzi, ne cunoaştem cărţile, spuse, zâmbind strâmb, Snaefrídur.

— N-ai nici măcar o vorbă de milă pentru părintele nostru? întrebă episcopeasa.

— Se pare că părintele nostru a făptuit ceva pentru care trebuie să dea socoteală acum, în zilele bătrâneţii lui.

— Trebuie să te ascult şi pe tine vorbindu-l de rău, soră?

— Foarte rău, spuse Snaefrídur, fiindcă n-a zămislit decât fete.

Omul care adusese cartea voia să plece a doua zi cu noaptea-n cap îndărăt spre soare-apune.

— Ce să-i scriu mamei? întrebă episcopeasa.

— Din partea mea, te rog să-i trimiţi bineţe, spuse Snaefrídur.

— Asta să fie cu adevărat totul?

— Mai spune-i mamei noastre că sunt o femeie măritată la Braedratunga şi că n-am de gând să călăresc spre soare-apune. Dar voi fi la tatăl meu, la Thingvellir pe Öxarelf, la 12 ale lui cireşar, dacă vrea şi el.

În aceeaşi zi îşi desprinse ţesătura de pe gherghef, îşi adună scoarţele şi-şi strânse giuvaerurile aduse în toamnă cu sine; termină cu treburile acestea tocmai la vremea când episcopeasa mântuise de întocmit cărţile sale.

— Aşa, soră, spuse Snaefrídur, şederea mea aici, de rândul acesta, a ajuns la sfârşit. Îţi mulţumesc pentru iernat; eşti o gazdă primitoare. Sărută-l pe episcop din parte-mi şi spune-i că nu din pricina mea va fi tras la răspundere. Aşijderea, ştiu că-mi

vei împrumuta cai şi însoţitori pentru peticuţul de drum până peste râul Tungu, acasă.

XVI

De multă vreme casele de la Braedratunga nu mai fuseseră în stare atât de bună. Tot timpul iernii, Magnús, dimpreună cu un alt meşteşugar, se îndeletnicise cu cârpitul lemnăriei de la curte. De îndată ce gerul dăduse în moină, spre primăvară, el îşi luase în ajutor un om şi începuseră să dreagă amândoi pereţii caselor.

Nu mai aveau de făcut decât uşa de la intrarea casei celei mari, când văzură mai mulţi oameni venind dinspre podul umblător din partea Skálholtului. Magnús, care avea ochi buni, recunoscu de îndată cine era, sări jos de pe zidul la care adăugase glii de tizic, intră în casă, se spălă în grabă, luă o cămaşă curată şi îmbrăcă nădragi buni, apoi îşi pieptănă părul şi ieşi afară.

Nevasta lui tocmai intra călare în ograda curţii.

— Fii binevenită din călătorie, Snaefrídur a mea, spuse el; apoi o săltă de pe cal, o sărută şi o duse în casă.

Cămara ei de sub coama acoperişului era aşa cum o lăsase, afară doar că acoperişul o ferea acum, învălit din nou, iar pereţii, prin care în toamnă chiftea apa la vremuială, fuseseră dreşi; o fereastră nouă fusese aşezată în locul celei vechi; în încăpere plutea mirozna de lemn geluit. Podeaua, frecată cu sârg, se albise. Săltă poclada crivatului. Sub ea erau întinse cearceafuri de pânză albă ca neaua, ce mai purtau cute proaspete. Perdelele iatacului fuseseră aerisite şi periate; împistritura sipetului se vedea şi ea împrospătată cu o pensulă mică, iar trandafirii zugrăviţi pe el luminau tare plăcut. Snaefrídur o sărută pe Gudfrídur, mama ei adoptivă.

— N-am primit înştiinţare de la *madame,* stăpâna mea, altfel aş fi terminat cu dereticatul pe aici prin cămară, spuse ea cu demnitate.

Stăpâna porunci să i se aducă boclucurile sus, apoi deschise sipetul şi dulapul şi rândui înăuntru argintăria şi odoarele, cusăturile şi veşmintele. În aceeaşi zi puse să-i aşeze sus războiul, spre a ţese o învelitoare pentru masa din altarul bisericii catedrale, ca o cuvioasă amintire de recunoştinţă de la o jupâneasă care, plecată o vreme, a fost mas ca oaspe la Skálholt, dar s-a înturnat acum din nou acasă.

Nimeni nu se pricepea să se căiască mai cu smerenie decât Magnús Sigurdsson şi nimeni nu pricepea mai bine căinţa altora. El nu pomeni măcar o vorbă despre cele petrecute. Niciunul din doi nu-l rugă pe celălalt de iertare. Era ca şi cum nimic nu se întâmplase. Şezu multe ceasuri tăcut în camera ei, privind-o plin de supunere, temător şi pierit. Era ca un copil care căzuse într-o băltoacă şi fusese mustrat, dar care contenise de mult cu plânsul şi-şi găsise din nou liniştea, o linişte senină şi adâncă.

Câteva zile după întoarcere, ea trimise un om la *monsieur* Vigfús Thorarinsson, la Hjálmholt, să-i spună că ar vrea să stea de vorbă cu domnia-sa judele la ea acasă. Nu trecu mult, şi acest prieten încercat al jupâneselor de neam îşi arătă, în uşa deschisă, faţa lui prelungă, cu buza de sus mai groasă, cu tuleiele cărunte ale bărbii răspândite ici-colo, pe fălci, cu sprâncenele stufoase şi negre ca tăciunele, deasupra străveziilor lui ochi cenuşii, totdeauna umezi. O sărută pe stăpâna casei în semn de cinstire, şi ea îl rugă să se aşeze şi-l întrebă de noutăţile zilei.

El spuse:

— Am adus mânzul cu mine.

— Care mânz? întrebă ea.

El răspunse că, ce e drept, nu se prea pricepea la daruri pentru jupâniţe alese, dar că străbunicele ei nu priviseră niciodată ca o ruşine faptul de a primi în dar un cal de călărie de la un prieten bun.

Atunci Snaefrídur îşi aduse aminte de calul pe care judele îl lăsase cu un an în urmă legat la conovăţul de piatră din ograda caselor şi-i mulţumi pentru dar; însă, din câte-şi amintea, mânzul fusese înjunghiat şi dat de mâncare calicilor vântură-ţară, anul trecut, când fuseseră vremuri atât de grele.

Judele spuse că mânzul se trage din sămânţă din Ţara de la apus, dintr-un olat de pe Breidafjord, că fugise anul trecut de la Braedratunga şi-i fusese adus din nou lui, întrucât nu era lucru cunoscut şi de ceilalţi că i-l dăruise ei. Aşadar, el a hrănit mânzul toată iarna, la un loc cu ceilalţi cai din tabunul său; dar poate că în primăvara asta calul avea să-i fie de folos.

Ea spuse că e o mare îmbărbătare pentru o biată femeie să se ştie sub ocrotirea unui asemenea cavaler, dar că acum nu mai vrea să vorbească despre cai, ci socoteşte că a venit vremea să-şi spună păsul.

Mai întâi, trebuie să se gândească la fapta bună pe care ginerele lui, Jón din Vatn, o săvârşise anul trecut faţă de bărbatul ei, când nu numai că i-a cumpărat Braedratunga, dar pe deasupra a şi plătit-o cu bani peşin, în timp ce alţii făptuiau ticăloşii, luându-i bărbatului ei toate bunurile, după ce-l momeau cu rachiu, prinsori, joc de zaruri sau alte şmecherii. Despre urmările cumpărării n-are nevoie să-i mai spună nimic judelui, de vreme ce el ştie mai bine în ce chip s-au înţeles la Thing-ul pe ţară, el şi cu părintele ei, cu privire la curte. Ea ştie doar atât, că Braedratunga i-a fost dăruită cu hrisov de danie în regulă de către părintele ei, şi că acest hrisov e în mâinile ei. Pe urmă, în toamnă, s-au petrecut faptele ştiute de toată lumea, şi ea şi-a părăsit bărbatul, cu gândul ascuns de a nu se mai înturna acasă câtă vreme nu se va încredinţa că Magnús s-a lăsat de năravurile care le îngreunau traiul laolaltă. Stătuse mai mult de o jumătate de an la Skálholt şi, când aflase vestea neîndoioasă că Magnús nu căzuse în vremea asta nici măcar o

singură dată în vechile lui patimi, revenise, hotărâtă să înnoade din nou firul căsniciei, cu nădejdea că bărbatul ei avea să înceapă o viaţă nouă. Ea vine de aceea la jude cu rugămintea să se răstoarne învoiala de anul trecut, în urma căreia curtea boierească a lui Magnús Sigurdsson, ocina moştenită de la părinţi şi baştina, îi fusese dată în stăpânire numai ei, întrucât ea voia acum ca moşia să fie dată mai degrabă soţului ei, spre liberă folosinţă, aşa cum e rânduiala cu orice alt avut stăpânit de doi soţi, câtă vreme n-au fost întocmite în scris alte învoieli.

Monsieur Vigfús Thorarinsson închise ochii mormăind şi se legănă o vreme înainte şi înapoi, trecându-şi mâna osoasă peste fălci.

— Trebuie să-ţi spun, buna mea jupâniţă, începu el în cele din urmă, că oricât n-am fi avut totdeauna fericirea, judele Eydalin şi cu mine, să fim de aceeaşi părere la Thing, totuşi, nu sunt singurul dintre juzi care priveşte cu neumbrită admiraţie la bunul şi mai-marele nostru prieten, la el, omul care acum douăzeci de ani a luat sub oblăduire, ca biet jude sărac, unul din cele mai proaste olaturi de judeţ şi care acum se numără printre cei mai bogaţi oameni ai ţării, după ce a cumpărat pe preţuri de nimic de la măria-sa mai multe curţi decât oricare alt islandez care n-a fost episcop. Şi cum preacinstita jupâniţă mi-a arătat preţuire, chemându-mă să ne sfătuim, aş vrea să-i dau un sfat bun, şi acesta este: să vorbeşti cu alesul şi preaînvăţatul dumitale părinte mai înainte de-a pune să se răstoarne o hotărâre pe care a luat-o el însuşi, semnând cu mâna lui, vara trecută, în privinţa acestei curţi.

Snaefrídur spuse că în privinţa aceasta nu vrea să aibă nimic de-a face cu părintele ei. Apoi, nu mai e de mult copil de ţâţă. Părintele ei s-a îngrijit vara trecută de treaba asta. În primul rând pentru că i s-a adus dojana că vreme de cincisprezece ani nu i-a dat fiicei sale zestrea cuvenită.

Atunci judele întrebă dacă ţinea ca treaba să fie gata orânduită mai înainte ca Thing-ul pe ţară să se adune din nou, în vară.

Ea răspunse că aşa doreşte.

Atunci Vigfús Thorarinsson începu iarăşi vechiul sau cântec: furtuni primejdioase se apropie de ţară; în Danemarca bântuie din nou vărsatul; puterea nobililor din ţara aceea a fost prăbuşită; în schimb, oameni îngâmfaţi, abia ridicaţi la măriri, stau de veghe în jurul despoţiei monarhului şi au ajuns astfel mai puternici decât craiul însuşi; şi aici, în Islanda, slujitorii joacă aşa cum le cântă stăpânul; aerul e înveninat, cum scrie în cărţile cele vechi; au ajuns până acolo, încât nimeni nu mai ştie ce-o aşteaptă pe biata noastră ţară. O urmare a duhului vremurilor noi este că înalţii dregători urmează să fie puşi sub cercetare, pe când orice om care ar îndrăzni să clintească fie şi un fir de păr de pe capul trimisului crăiesc va fi micşorat în cinste şi i se vor împuţina zilele. El mai spuse că o pildă de acest fel, adică jignirea crăiescului trimis, fusese supusă judeţului său, cu poruncă de cât mai grabnică osândire.

Cu toate acestea, adăugă el, de vreme ce virtutea prietenei sale şi fiică a judelui e atât de mare, el ştie bine că mustrarea, pe care bărbatul ei pusese s-o citească la uşa bisericii catedrale din Skálholt, nu se putea adeveri nicicând. Şi pentru asta, stăpânul din Braedratunga avea să fie osândit la o mare gloabă de bani faţă de acea persoană sus-pusă.

Atunci vorbi Snaefrídur:

— Acum abia ai atins miezul acestor întâmplări, bunul meu jude. Tocmai de aceea te rog ca lucrul să fie înfăptuit de îndată, mai înainte de a se fi rostit vreo hotărâre în pricina cu defăimarea, nu numai la Thing-ul pe ţară, ci şi aici, în olatul nostru, la scaunul de judeţ al domniei-tale. Dacă bărbatul meu va fi nevoit să-şi ispăşească spusele cu bani şi cu avere, vreau să poată răspunde ca un bărbat, şi nu ca un milog.

Judele spuse atunci că va fi aşa cum vrea ea, dar că deocamdată socoteşte cu cale să ia îndărăt calul de călărie şi să-l hrănească mai departe, până se va face mai mare. Fu chemat apoi Magnús Sigurdsson acolo şi, de faţă cu martori, fu întărit din nou ca stăpân legiuit pe Braedratunga. Pe urmă judele îi sărută pe amândoi de rămas bun şi o porni la drum.

Era primăvară în Islanda, vremea de mijloc dintre hrănitul cu fân şi pornitul la suhaturi, când cel mai adesea vitele suferă de foame. Calicii se vânturau din nou prin ţară, către soare-răsare. Doi şi fuseseră găsiţi morţi pe la Landeyjasandur: un bărbat şi o femeie, care rătăciseră, prin negură, calea. Păsările de pradă arătau drumul până la leşuri.

Stăpânul din Braedratunga se scula în fiecare dimineaţă devreme şi-şi trezea oamenii. El poruncise să se aducă bolovani lătăreţi. Căci tot drumul peste ogradă, până la intrarea din faţă a casei, avea să fie aşternut cu lespezi de piatră. Pusese mai demult să fie dărâmată aproape toată tinda casei, aşa că acum nu mai era altă intrare în casă decât gaura din zidul de la spatele cuhniei, pe unde cărau şi tizicul şi băligarul de oi uscat pentru pereţi şi aruncau afară cenuşa.

Într-o dimineaţă în care el muncise neîntrerupt de la revărsatul zorilor, se întâmplă să i se facă deodată dor, înainte de prânz, să-şi vadă tabunul de cai, şi puse să i-i aducă îndată. Găsi că slăbiseră şi spuse că nu mai puteau duce nici măcar o tainiţă de samar; porunci ca doi dintre ei să fie potcoviţi, după care să fie duşi la păşunat pe pajişte şi să li se dea lapte.

Femeia din Dalir duse de îndată vestea acestei orânduieli neobişnuite fiicei stăpânei sale, *madame.*

— S-a zvonit ceva despre sosirea corăbiilor? întrebă Snaefrídur.

Într-adevăr, se lăţise vestea că a sosit una la Keflavik; aşadar, şi rachiu din Danemarca.

— Ce-ar spune oare binecuvântata *madame* dacă ar afla că aceşti cai au parte de picul de lapte pe care-l pun deoparte pentru oameni, ca să-i ajut să rămână în putere? spuse femeia din Dalir.

— Răzeşul liber de dajdii din Braedratunga este un bărbat de obârşie înaltă, şi nu se cade ca el să aibă cai slabi, răspunse Snaefrídur.

Aşa că amândoi caii căpătară lapte.

Pe seară, bărbatul se tângui amarnic, de faţă cu nevastă-sa, că nu ştie ce ticălos necunoscut îi furase o bucată de aramă pe care el o pusese deoparte în covălie, şi acum băgase de seamă că nu mai era. Din arama aceasta voise să facă un belciug pentru uşa cea nouă a casei. Acum era nevoit să pornească spre miazăzi călare, către Ölfus, la un cunoscut care are ceva aramă, ca să-i spună ce nevoie îl paşte.

— Sunt aproape şaisprezece ani de când locuim aici şi ne-a mers foarte bine şi fără să fi avut un belciug, măcar de fier, la uşă, darămite unul de arama.

— Ştiu bine că ai putut să pleci din casă, spuse el.

— Şi tu să intri, adăugă ea.

A doua zi îşi tunse trăpaşii tineri şi-i ţesală. Tot timpul găsea că lespezile de piatră nu fuseseră aşternute destul de bine. Punea să le scoată întruna din pământ. Oamenilor le porunci să se strecoare înăuntru prin gaura din zidul cuhniei. Femeia din Dalir spuse că numai în Ţara de la miazăzi se obişnuieşte ca oamenii de neam să se furişeze în casele lor prin gaura pentru scos gunoaiele. Boierul spuse că n-are atâta însemnătate, de vreme ce nu e vorba decât de ea, şi nu-i păsa deloc dacă ea sau altele de-alde ea trebuiau să se strecoare prin găuri făcute în zid pentru scos gunoaiele.

Pe la ceasul amurgului încălecă de două ori pe cal, şi după puţină vreme îl auziră prin ogradă

îngânând un cântec. Cerul era roşu, însângerat.

A doua zi plecă la drum. În tinda caselor rămăseseră pe jos grămezi de pământ. Acoperişul, desfăcut, nu fusese încă învelit tot cu glii de tizic. Intrarea casei nu mai avea uşă. Barosul şi securea şedeau aruncate într-o grămadă de talaş.

XVII

În ziua aceea, către asfinţit, se abătu dinspre miazăzi ploaie şi furtună. Plouă toată noaptea şi în toată ziua următoare. La intrarea casei se făcu mocirlă, dar şi altfel uşa ar fi fost de nefolosit. Doar vântul şi apa puteau pătrunde nestingherite în casă. Pe urmă, vremea se limpezi.

Trecură câteva zile. Şi iată că veni la curte un oaspe. Călărea un bidiviu negru-catran, lucios şi bine hrănit. Oaspele ceru să stea de vorbă cu stăpâna. Când auzi cine a venit, ea porunci să i se spună că nu se simte tocmai bine şi, prin urmare, nu e în stare să primească oaspeţi; totuşi, orândui să i se dea o năstrapă de zer. Era preotul bisericii catedrale. După asta, el îi trimise vorbă că nu se află în călătorie de plăcere şi că e gata să stea de vorbă cu stăpâna chiar şi la marginea patului ei, dacă într-adevăr ea nu poate să se scoale. Snaefrídur spuse atunci slujnicei că cel mai bun lucru ce-l are de făcut este să-l tragă pe preotul bisericii catedrale prin gaura făcută în peretele din spate al cuhniei şi să-l ducă în sala de mese. Apoi ţesu mai departe, vreme îndelungată. Când veni, în cele din urmă, jos, avea pe ea o mantie tivită cu aur şi pe dedesubt o cingătoare de aur.

Zerul stătea neatins pe masă, în faţa oaspelui, unde-l pusese slujnica. Când intră ea, el se ridică şi dete bineţe.

— Mă bucur că n-o aflu pe prietena tinereţii mele în stare mai proastă, spuse preotul bisericii catedrale.

Ea îi pofti bun sosit şi spuse că-i pare rău că nu poate primi oamenii prin intrarea din faţă a caselor; dacă ar fi ştiut că are să vină preotul bisericii catedrale, ar fi pus să se descurce locul la intrare; dar el venise mai curând decât era aşteptat; nu vrea să şadă jos?

Preotul tuşi uşor, cu capul în piept. Privirile îi rătăceau de jur împrejur prin odaie, dar nu le ridica mai sus decât de la podele până la genunchi. În cele din urmă ochii i se opriră asupra năstrapei de pe masă.

— Nu vrea prietena mea să poruncească să ia zerul de-aici? grăi el.

Snaefrídur luă numaidecât năstrapa şi-i vărsă cuprinsul afară pe uşă.

Oaspele şedea locului plimbându-şi, ca şi mai nainte, privirile prin cămară.

Ea se aşeză din nou.

— Hm... gândeam că voi găsi un început nimerit pentru această împrejurare, îngăimă el. Dar nu-mi mai găsesc cuvintele. Numai cât te vede omul, şi uită ce avea să-ţi spună.

— Se vede că nu era ceva de mare însemnătate, spuse ea.

— Ba da, se împotrivi el.

— Nu e nicio nenorocire dacă ai uitat cum să începi, spuse ea. Eu nici nu prea pricep începuturile. Spune de-a dreptul, ce pofteşti?

— E foarte greu, oftă el şi păru că-şi adună puterile pentru ceea ce avea de spus. Dar sunt aici. De aceea trebuie să vorbesc.

— Foarte adânc cugetat, spuse ea. *Sum. Ergo loquor*[119].

— Nu se cade să mă iei în derâdere, chiar dacă-s vrednic de aşa ceva, o mustră el. Ştii că sunt lipsit de apărare în faţa cugetărilor dumitale, care mă îngheaţă. Am venit la domnia-ta după nopţi lungi de nesomn.

— Nopţile sunt făcute ca să dormi, spuse ea.

— Scrisoarea, începu el, la a cărei citire în uşa bisericii s-a întâmplat să mă las ispitit în timpul adunării preoţilor... Am datoria să-ţi cer iertare pentru asta. Dar nu s-a petrecut aşa, pe negândite, ci după lungi rugăciuni către Dumnezeu, care, desigur, dacă te lipseşte de milosârdia lui, te-a

dăruit totuşi cu o mare frumuseţe, ce înalţă această biată ţară.

Ea tăcu şi cătă la el ca de la o nesfârşită depărtare, aşa cum te uiţi la un cărăbuş căzut pe spate, fără nădejde de scăpare.

Preotul îşi regăsi îndrăzneala, dar se feri să privească înspre Snaefrídur, ca să nu-i piară iarăşi din minte cele ce avea să spună.

Înainte de toate voi să o asigure că vorbele pe care le rostise către ea, în iarnă, privitoare la fiinţa Ispititorului şi la legătura femeii cu acesta, aşa cum reies amândouă din *Sfânta Scriptură* şi din *autores*[120], nu le-a spus pentru a o învinovăţi, ci numai şi numai din cauza supărării sale – ar spune poate mai bine din pricina mâhnirii – că ea, soarele Islandei, află plăcere în a-şi pune sufletul în primejdie, sălăşluind în vecinătatea păcatului. Cu toată supărarea şi mâhnirea, e convins că, în ce o priveşte, nu s-a petrecut la Skálholt nimic care să poată atinge cinstea unei femei, nici vreo faptă în urma căreia milosârdia cerească să nu-i mai hărăzească iertare, mai cu seamă dacă ea ar arăta credinţă şi căinţă, îndată, apoi, se întoarse la scrisoare:

— Dacă, spuse el, duhovnicul s-a amestecat în împrejurarea aceasta într-un fel care, după părerea dumitale, dovedeşte neprietenie, lucrul s-a întâmplat numai din grijă pentru vrednicul de iubit suflet al domniei-tale. Dacă, din cauza asta, i s-a spulberat orice nădejde de bunăvoinţă din partea domniei-tale, duhovnicul e gata, cu ajutorul lui Dumnezeu, să răspundă chiar şi cu preţul acesta, de poate dobândi prin asta ca păcatul să fie îndepărtat din preajma sufletului ei, care, pentru el, e mai de preţ decât toate celelalte suflete; ceea ce s-a şi întâmplat după cetirea cărţii.

Şi încă multe lucruri au fost adeverite de desfăşurarea întâmplărilor, a căror caracteristică a vrut să o lămurească mai înainte, dar ea s-a ferit necontenit de învăţăturile lui; ca pildă, aminti

atacul împotriva cinstei Islandei, ce se dă acum prin întocmirea de jalbe de învinovăţire împotriva înţelepţilor şi de Dumnezeu iubiţilor oameni ai acestei ţări, înalţii noştri dregători.

Ajuns atât de departe cu desluşirile, se simţi mai sigur de el şi începu o cuvântare despre prăpădul ce pândeşte o ţară ai cărei dregători bisericeşti sunt izgoniţi, dregători puşi anume de Dumnezeu pentru pedepsirea norodului, despre gloata al cărei cuget nu e îndreptat decât spre îndestularea poftelor rele şi care pândeşte doar prilejul să se ridice prin făptuiri potrivnice legilor şi prin călcarea moralei. Cu ajutorul unor *doctores* şi *autores,* el făcu dovada că, dintr-o mie de oameni, doar unul e vrednic să-şi afle mântuirea sufletului, şi aceasta numai prin milosârdia cerească.

Aduse pilde de la greci şi romani, pentru a arăta în ce chip groaznic a fost întemeiată la ei stăpânirea gloatei, şi spuse că se poate vedea de aici ce ar ajunge bietul nostru neam dacă s-ar întâmpla ca lotrii, ucigaşii şi milogii să stăpânească ţara, în timp ce mai-marii bisericii ar fi strâmtoraţi, ar suferi pagubă şi nimicire şi ar fi supuşi la huliri şi bănuieli.

Ori de câte ori gloata se ridică împotriva stăpânilor ei, trimişii Satanei se pun pe lucru, ca să rătăcească pe cei nătângi şi să-i facă să unelteasc împotriva regelui. Nimeni nu vrea şi nu poate tăgădui că Arnas Arnaeus e un om cu daruri multe. Dar, lăsând la o parte asta, misiunea lui vine de la cel viclean. El urmăreşte să-şi facă biata patrie una cu pământul, folosind pentru asta orice mijloace.

La început a jefuit ţara de toate amintirile vremurilor ei de aur, luând prin tot soiul de momeli, de la bieţii învăţaţi ce nu ies din cămara lor, toate cărţile vechi, adevărate giuvaeruri, care sunt cununa noastră; pe unele le-a luat cu plată sau dând în schimb daruri ce măguleau, dar pe cele mai multe le-a agonisit cu preţul unei milostenii de milog, al unei dulame vechi sau al unei peruci care

nu mai putea fi folosită, le-a luat şi le-a dus pe toate cu el, în afara ţării, ori a pus să fie trimise la Kopenhaga.

Acum au venit la rând vechile noastre legiuiri şi legea de temelie a ţării, rânduită pe vremea părinţilor noştri, iar duhul cel rău s-a mai ivit o dată, de rândul acesta întărit în slujbă de jude, cum nu s-a mai văzut şi n-a mai fost nicicând aici în ţară, şi, pe deasupra, pregătit şi cu cărţi, a căror temeinicie nu îndrăzneşte nimeni a o pune la îndoială; şi pe temeiul acestor cărţi crăieşti, el însuşi îşi alege juraţii, după singura lui părere, şi poate să dea hotărârile după bunul lui plac. În felul acesta au fost doborâţi dregători; mai-marii ţării îşi pierd averea şi bunurile şi sunt lipsiţi de nume şi faimă; hotărâri de judeţ sunt desfiinţate, răufăcătorii şi calicii vântură-ţară sunt înălţaţi. Şi acum s-a vădit cine este acela care cel dintâi trebuie să fie doborât la pământ sub ochii gloatei.

— Ar însemna să mă fi înşelat amarnic, îi curmă ea vorbele, dacă părintele meu n-ar putea privi liniştit pe omul trimis de crai să cerceteze făptuirile dregătorilor. El îşi va păstra cinstea neştirbită chiar dacă i se va găsi vreo greşeală măruntă, lucru omenesc, care n-ar putea să-i fie luat în nume de rău după o muncă de o viaţă întreagă.

— Părintele domniei-tale îşi va pierde, în răstimp de câteva săptămâni, şi cinstea, şi averea printr-o osândire, grăi preotul bisericii catedrale; buzele îi tremurau şi aruncă o privire fugară asupra chipului ei.

O bucată de vreme convorbirea lâncezi. Faţa lui tremura fără contenire.

— Ce-ai voit de la mine? întrebă ea.

— Sunt tot peţitorul dumitale care aşteaptă, mărturisi el, în afară doar de încă unul.

— M-am înapoiat la bărbatul meu, Magnús, spuse ea.

— Magnús Sigurdsson şi-a şi primit de la jude osânda pentru epistola lui, spuse preotul bisericii catedrale. El e un om lipsit de onoare. Averea lui a fost dată ca ispaşă regelui, printre altele şi curtea aceasta, pe care i-ai dăruit-o.

— E bine c-am făcut aşa, spuse ea, ca el să poată răspunde ca un bărbat.

— Ieri a venit la deal un sol de la Flói, să mă roage ca peste noapte să fie trimişi acolo nişte bani, chipurile de ispaşă pentru Magnús Sigurdsson. Nu e pentru prima oară că mijlocesc în asemenea împrejurări de dragul fiinţei care mă priveşte ca pe cel din urmă dintre oameni.

— De dragul meu? întrebă ea.

— De dragul iubitei dumitale fiinţe, nişte ţărani de rând au primit ceva bani de ispaşă de la oameni buni, pentru ca asemenea lucruri să nu se afle mai departe. Cu toate astea, s-ar putea prea bine ca asemenea slăbiciuni să fie, în mare măsură, socotite printre acele fapte bune săvârşite înainte de vreme, pe care *philosophi* le socotesc la fel cu păcatele. Preotul bisericii catedrale povesti apoi femeii măritate cum bărbatul ei intrase cu anasâna în casa unui ţăran de rând de la Flói, cum alungase pe bărbat din pat şi păcătuise cu nevasta aceluia.

Ea pufni în râs şi spuse că banii daţi pentru tăinuirea acestei întâmplări fuseseră prost folosiţi; se ştia doar că soţul ei, Magnús, a fost dintotdeauna un mare berbant.

— Şi sunt mândră să aflu, adăugă ea, că am un bărbat care, după tot rachiul băut timp de treizeci de ani, mai este încă bun pentru femei.

Preotul bisericii catedrale căută ţintă într-un ungher, fără să se clintească, de parcă nici n-ar fi auzit uşuraticul ei răspuns.

— Iubite părinte Sigurdur, de ce nu zâmbeşti niciodată?

— A sosit vremea ca această aşa-numită căsătorie, pentru care mulţi oameni din ţara aceasta

s-au necăjit foarte, să fie stricată cu voia Domnului şi încuviinţarea bisericii.

— Nu-mi pot da seama, spuse ea, ce s-ar schimba prin asta. În ochii gloatei sunt şi aşa necredincioasă bărbatului şi nu am puterea să dezmint zvonul acesta. În afară de asta, chiar dacă m-aş învoi să mă despart de bărbat acum, când a fost lipsit de cinste şi de tot avutul şi de bunurile sale, zvonul acesta tot n-ar scădea nici cât negru sub unghie. Şi e fără folos să încerc a găsi adăpost la părintele meu, de vreme ce şi el va fi aruncat curând pe drumuri, la vârsta lui, ca un milog, după cum spui, asemenea unui om nelegiuit şi fără de onoare.

— În nopţile de iarnă am stat adesea cuprins de teamă în faţa ferestrei domniei-tale, pe ger şi pe viscol, spuse el. Iată, îmi dau şi averea şi viaţa. Ultima mea sfoară de moşie să fie cheltuită pentru dobândirea din nou a cinstei părintelui dumitale, dacă vrei.

— Dar ce spune spiriduşul acela găunoşit de cari, pe care ai vrut astă-iarnă să mi-l faci judecător?

Felul ei de-a huli pe Dumnezeu păru că nu-l atinge pe preot.

— Martorul nemuritor al mântuitorului meu, pastorul Hallgrimur Pétursson, a avut o nevastă păgână. Nu-mi va fi nici mie mai rău decât lui.

— Şi ce spune *ordinantia*[121], care, se ştie, e mult mai aspră decât cel răstignit pe cruce? întrebă ea. Câtă vreme îşi mai păstrează un preot sutana dacă se însoară cu o femeie fugită şi, pe deasupra, şi învinuită de necredinţă?

— Pot să-ţi spun o vorbă în taină? întrebă el.

— Dacă-ţi face plăcere, spune!

— Vin aici cu consimţământul acelui bărbat care, după părintele domniei-tale, este cel dintâi în a întruchipa cinstea; în mâinile acestui bărbat putem să ne încredinţăm liniştiţi soarta, şi domnia-ta, şi eu.

— Episcopul? întrebă ea.

— Bărbatul surorii dumitale, răspunse el.

O auzi cum râdea silit, rece.

Apoi domni liniște.

— Du-te mai degrabă acasă la spiriduşul domniei-tale, părinte Sigurdur, spuse ea deodată. Soră-mea Jórunn şi cu mine ne înţelegem mai bine fără mijlocitor.

Câteva zile mai târziu, boierul fu adus acasă pe o targă purtată de doi cai; era năclăit de sângele ce-i cursese; căpătase, de bună seamă, şi răni lăuntrice, sau măcar îi erau frânte coastele. Nu era în stare să-şi mişte niciun mădular şi nici n-avea putere să vorbească. Îl traseră în casă prin gaura din zidul cuhniei şi-l aşezară în patul din cămara lui. Era înspăimântător de schilăvit.

După ce-şi veni puţin în fire şi-şi află putinţa de-a grăi, întrebă de nevasta lui. Îi spuseră că e bolnavă. Se rugă să fie urcat la ea. Îi spuseră însă că ea a poruncit să i se pună un zăvor la odaie, pe dinăuntru.

— Nu face nimic, spuse el. Mie o să-mi deschidă. Îi spuseră că femeia din Dalir nu se depărtează nicio clipă de marginea crivatului ei, nici ziua, nici noaptea.

Lucrul acesta îl puse pe gânduri. Întrebă în ce fel se arată boala soţiei lui şi primi răspunsul că, acum o săptămână, ea a coborât în straie alese pentru a primi un oaspe, că a vorbit o vreme cu el şi s-au despărţit cu voie bună, însă de atunci ea nu s-a mai arătat. Nu suferă nici pic de lumină din afară şi nici gălăgia pe care o pricinuiesc, la vremea asta a anului, păsărelele din jurul casei cu ciripitul lor, ziua şi noaptea, şi de aceea pusese să-i fie acoperite ferestrele cu petice negre de dimie.

XVIII

Sus, la Almannagjá, s-au ridicat, de o parte şi de cealaltă a stâncii, două corturi, despărţite între ele; sunt foarte murdare şi pline peste tot de rupturi, dar poartă, cu toate acestea, pecetea coroanei preamilostivei-sale majestăţi. Unul din corturi, aşezat la marginea văgăunii rugului, adăposteşte bărbaţi, celălalt, de pe marginea bulboanei înecatelor, femei.

Unii au fost poftiţi la Thingvellir înaintea judeţului ca martori. Cei mai mulţi, însă, sunt răufăcători osândiţi, care au suferit pedepse trupeşti, unii de curând, alţii cu ani în urmă: sunt oameni însemnaţi cu fierul roşu, bătuţi cu gârbaciul sau cu mâinile ciumpăvite, dar care de rândul acesta au fost chemaţi aici de către trimisul neobişnuit al craiului, pentru ca pricinile lor să fie luate din nou în cercetare.

Toţi aşteaptă afară să le împartă bucătarul din Bessastadir ciorba crăiască.

— Mie mi se pare că această adunare de oameni e tare abătută, cu toate că urmează să li se facă şi lor o dată dreptate, spuse unul. E ciudat că nu auzi rostindu-se nici măcar un stih.

Cei mai mulţi au venit îmbrăcaţi în zdrenţe, desculţi sau doar cu obiele înfăşurate de mai multe ori în jurul picioarelor; capetele le sunt zburlite, şi peste zdrenţe s-au încins cu vreun capăt de funie sau cu vreo sfoară groasă de lână; niciunul n-are măcar o boccea, iar în mâini poartă, în chip de toiag, cozi de greble rupte, dar numai cei care mai au mână. Unii din gloată au vaci cu lapte; vezi apoi oameni frământaţi de nelinişte: dregătorul le-a făcut cândva un rău, pe care ei nu l-au putut uita, şi de-atunci stau noaptea treji şi se gândesc necontenit la el; mai sunt şi oameni neobosiţi în

tânguirile lor, apoi oameni care caută pricină şi zurbagii fără astâmpăr.

Unul dintre aceştia striga acum, plin de nădejde, că avea să afle şi el o dată mulţămită:

— Cer să-mi dea leafă, fiindcă m-au luat de la muncile de primăvară şi m-au cărat în grabă încoace!

Altul desluşi că drumul până la Thingvellir nu-i va părea plătit în întregime câtă vreme nu-l va vedea pe judele său pedepsit la stâlpul ruşinii.

Vorbi apoi un „sfânt", care fusese însemnat cu fierul roşu pentru că jefuise o cutie a milosteniilor:

— Mi se pare că asemenea cereri vădesc din partea voastră un prea neînsemnat duh de frăţie cu oamenii care au fost arşi aici, în văgăuna rugului, sau spânzuraţi pe stânca furcilor, sau aruncaţi în bulboana înecaţilor, fie că nu au putut împlini jurământul curăţirii de învinovăţiri strâmbe, fie că Diavolul li s-a arătat în chip de câine şi a adus mărturie împotriva lor. E oare mai rău de noi decât de ei? De ce n-am fost pedepsiţi nici eu, nici tu la fel cu ei?

Atunci îşi înălţă glasul Jón Hreggvidsson, aşa cum sta alături de deschizătura cortului, cu barba lui sură, cu încălţări de blană pline de glod şi cu sumanul gros de aba, pline toate de păr de cal; era încins cu o sfoară de undiţă în jurul trupului.

— Am fost purtat o dată din Ţara de la apus către soare-răsare, peste câmpie, împreună cu un om, pe nume Jón Theofilusson. Împotriva lui se arătase Diavolul ca martor. De aceea a fost ars. Dar trebuie să spun şi asta: un ibovnic ca el, care a stat o noapte întreagă pe o creastă de acoperiş cu mâna pe o sfârleză de vânt, în vreme ce dedesubt fata dormea cu altul, nici nu merita ceva mai bun. I-am şi spus-o de câteva ori în ocna temniţei: „Ai să fii ars, fără nicio îndoială, dragul meu Jón".

— N-ar fi fost mare jale în ţară dacă şi ţie ţi-ar fi zburat odinioară bostanul de pe umeri, Hreggvidsson! cârti un lotru cu mâinile tăiate.

— De ce nu mi-au luat capul? De ce nu m-au ridicat în furci? Că doar nu eram mai bun decât ei, se tânguia „sfântul” care jefuise cutia de milostenii.

Un bărbat cu glas piţigăiat, pe care uitaseră să-l descăpăţâneze pentru împreunare trupească între rude, luă cuvântul:

— Sora mea a fost înecată, după cum ştie toată lumea; eu am scăpat din mila Domnului şi am ajuns printre tâlharii de drumul mare, apoi în celălalt capăt al ţării, unde am trăit sub nume străin. Primul lucru pe care l-am făcut a fost să mă duc la jude şi să-i arăt calea spre tâlharii de drumul mare, şi i-au prins şi au fost omorâţi cu pietre. De bună seamă că, până la urmă, am fost recunoscut. Vreme de zece ani au ştiut toţi oamenii ce fel de fiinţă sunt. Vreme de zece ani am umblat, împovărat de căinţă, din uşă-n uşă; toţi mă cunoşteau, de mult, ca pe un răufăcător în faţa lui Dumnezeu şi a oamenilor, mă căinau şi mă miluiau. Şi acum, după zece ani, iese deodată la iveală că sunt un cu totul alt om şi că o altă femeie a avut de la mine copilul din pricina căruia a fost înecată soru-mea, pentru că l-ar fi avut, chipurile, cu mine. Cine am fost eu în toţi aceşti zece ani? Şi cine sunt acum? Îmi dă cineva pentru asta vreo milostenie? Mă întâmpină cineva pentru asta cu duhul îndurării şi al îngăduinţei? Nu. Toţi islandezii îşi vor bate joc de mine. Nu-mi vor mai azvârli nici măcar o coadă de peşte. Au să asmută câinii împotriva mea. Doamne-Dumnezeule, de ce ai luat fărădelegea de la mine?

— De când eram copil am fost învăţat să privesc în sus, la cei de neam, îngână alt calic, cu glasul înecat în lacrimi. Şi trebuie să văd acum, la bătrâneţe, cum patru dintre înalţii juzi, care au pus să mă bată, sunt târâţi înaintea judeţului. Dacă nimeni nu mai pune să ne bată, la cine să mai cătăm noi în sus?

— La Dumnezeu, spuse unul.

— Asta-mi aduce aminte de ceva, vorbi un răufăcător orb. Ce-o fi vrut oare să spună popa Olafur din Sandar când, într-unul din minunatele lui cântece, îl roagă pe domnul Isus să fie sprijinitorul celor sus-puşi?

— Nici prin gând nu-mi trece să-i cinstesc deopotrivă pe toţi cei de sus, spuse unul care fusese lipsit de mâini. Am fost biciuit la Rangárvellir pentru aceeaşi faptă pentru care mai înainte mi se tăiaseră mâinile pe ţărmul de la miazăzi.

— Aşa trebuie oare tălmăcit, întrebă orbul, cuvântul că Mântuitorul nostru e rugat să sprijine anumiţi oameni de sus? Să-i sprijine adică numai pe cei care găsesc plăcere în a bate noroadele cu gârbaciul, şi nu şi pe aceia care taie mâinile oamenilor? Eu socot altfel, că bunul preot nu a voit să lase pe nimeni deoparte în poezia lui: ruga i-a fost ca Mântuitorul să dea sprijin tuturor celor de sus, şi acelora care taie mâinile oamenilor, şi celor care bat oamenii cu gârbaciul.

— Mâncare-ar numai scârnă popa Olafur din Sandar! blestemă unul.

— Nu ştiu ce-ar putea să mai mănânce popa Olafur din Sandar, spuse răufăcătorul cel orb, dar am auzit, de la cineva care ştia bine, că maestrul Brynjolfur, când îmbătrânise prea tare ca să mai poată pricepe greceasca şi ebraica şi când uitase toată dialectica şi astronomia şi chiar cum se declină *mensa,* mai citea poezia popii Olafur din Sandar, pe care-o învăţase de la mumă-sa, încă din leagăn.

— Cine cată sprijin la cei de sus, ăla nu e om, spuse Jón Hreggvidsson. Eu, cât am colindat prin Olandia…

— Craiul meu e drept, bolborosi calicul care fusese bătut de mai multe ori cu gârbaciul.

— Ceea ce omul nu află în el însuşi nu mai află nicăieri, spuse Jón Hreggvidsson. Eu am trecut prin multe pătăranii la nemţi.

— Fericit omul care a avut parte de-o pedeapsă, bâigui cel bătut cu gârbaciul.

— Îi scuip p-ăi mari în faţă dacă judecă strâmb! strigă Jón Hreggvidsson. Şi i-aş scuipa şi mai tare-n faţă dacă ar judeca drept. Pentru că atunci ar însemna că le e frică. Nu-mi cunosc eu şi craiul, şi gâdele? Că doar eu am dat jos clopotul Islandei. Eu am purtat, la Glückstadt, mundirul silniciei. Eu am îndurat câte toate la Kopenhaga. Când m-am întors acasă, fata mea zăcea întinsă pe năsălie. N-am încredere în cei mari nici măcar să-mi treacă un copil peste o apă fără să-l înece.

— Jón Hreggvidsson ăsta e chipul aievea al Satanei, şopti cel bătut de mai multe ori cu gârbaciul, tremurând ca o frunză de plop. Doamne, îndură-te de mine, păcătosul!

Răufăcătorul cel orb cuvântă:

— Pace între voi, fraţi buni, câtă vreme aşteptăm ciorba craiului. Noi suntem gloata, făpturile cele mai neînsemnate de pe lume. Hai să ne rugăm pentru toţi oamenii puternici, care vor să ne-ajute nouă, celor fără de apărare. Dar dreptatea nu se întronează câtă vreme n-am ajuns şi noi oameni. Vor trece veacuri. Mâna pe care ne-a întins-o ultimul rege o va lua îndărăt cel următor. Dar va veni o zi! Şi în ziua aceea, când vom fi ajuns şi noi oameni, va veni însuşi Dumnezeu la noi şi va fi sprijinitorul nostru.

XIX

În ziua amintită, pe când la Thingvellir pe Öxarelf sărmanii acuzatori chemaţi de rege aşteptau ciorba crăiască, s-a petrecut ceva la Braedratunga, şi anume: stăpâna s-a sculat din crivat, a chemat argaţii la ea şi le-a poruncit să-i aducă un cal, spunând că vrea să pornească la drum. Oamenii răspunseră că boierul a plecat iarăşi călare şi că niciunul din caii care-au mai rămas nu sunt buni de călărie.

Ea spuse:

— Vă aduceţi aminte de tretinul care, în primăvara trecută, era legat aici de conovăţ şi pe care vă poruncisem să-l căsăpiţi?

Argaţii se uitară unul la altul şi rânjiră.

— Duceţi-vă la Hjálmholt, căutaţi tretinul în tabunul judelui şi veniţi cu el la mine, spuse ea.

Ei sosiră cu calul puţin înainte de miezul nopţii. Snaefrídur îi aşteptase gata de drum; puse să-i ducă şaua afară, o aşeză pe cal, se înfăşură într-o mantie largă de şiac cu glugă bună, fiindcă ploua fără întrerupere, şi porunci unuia dintre oameni să meargă după ea, spre soare-apune, peste râuri. De la miezul nopţii avea de gând să călărească singură mai departe. Vremea se liniştise şi nu era frig; se cernea numai o burniţă măruntă.

De îndată ce însoţitorul ei, ajuns la Bruarelful cel larg, făcu cale-ntoarsă, tretinul începu să se îndărătnicească.

După ce-l făcu să simtă o vreme biciul, calul o rupse deodată la fugă în galopul cel mare, încât fu cât pe ce să o răstoarne din şa. Goni astfel o bună bucată de drum, şi ea trebui să-şi adune toate puterile ca să se ţină pe spinarea lui; se agăţă cu deznădejde de oblâncul şeii, până ce calul îi smulse dârlogii din mână, sări pe un petic de pajişte şi se opri acolo. Ba lăsă o vreme să cadă

asupra dobitocului o ploaie de lovituri, dar calul doar sforăia; când începu să se sature însă de lovituri, prinse a lovi cu coada, şi în acelaşi timp se ridică în două picioare. La urmă o porni din loc, tot în goană, şi cu aceleaşi toane, sărind încoace şi-ncolo, cât pe ce s-o azvârle jos. Snaefrídur descălecă şi mângâie calul, dar alintările ei nu slujiră la nimic. Izbuti doar să-l mai facă o dată să pornească. Însă zadarnic, nu voia să meargă decât în galop şi, din când în când, să se oprească locului. Poate era ea o călăreaţă nepricepută. Deodată, înaintea unei gropi unde se vărsa o bahnă, calul făcu o copcă într-o parte, şi stăpâna fu zvârlită din şa, peste cap; până să se dezmeticească bine, era lungită la pământ. Se sculă de jos, se şterse de glod, dar alt rău nu păţise. O corlă fluieră tare şi ascuţit prin negură. Calul păştea pe malul râului. Îl mai încălecă o dată, oarecum cu teamă, lovi în coapsele lui, strânse dârlogii şi strigă: „Dii! Dii!” Dar totul fu în zadar. Un lucru era sigur: calul nu se clintea din loc. Ştia el ce ştia, că nu voia deloc să meargă în direcţia aceea. Se încăpăţâna şi sărea în două picioare. Ea descălecă atunci, se duse pe marginea bălţii, se aşeză, în ploaie, pe un muşuroi acoperit cu muşchi, şi cată spre cal.

— De bună seamă, un cal pe care-l capeţi de la un tâlhar, ca ispaşă, nu poate fi mai bun decât tine, gloabă miţoasă ce eşti! ocărî ea calul.

Se găsea la mare ananghie. Din fericire, nu putea nimeni s-o vadă. Era spre ziuă, când încă se mai lupta noaptea cu zorile. Întreg olatul dormea, dar ceaţa se albise între timp. De bună seamă că îndărătul pânzelor dese răsărise soarele.

Snaefrídur îşi sumese fustele şi o porni pe jos. Peste colnice apăsau valurile ceţii. Câmpia chiftea de umezeală. Burniţa fumurie nu mai înceta. Sihla de mesteceni, care începuse să înfrunzească, înmiresma atât de tare aerul umed, cald şi liniştit, încât simţeai o dureroasă strângere de inimă.

Încălţările ei erau nepotrivite pentru mers. Apa începu să intre în cizmuliţe, fustele i se îngreunaseră de ploaie; mlădiţe umede de mesteacăn i se încolăceau în jurul picioarelor. Deseori se poticnea, dar se ridica de fiecare dată şi mergea mai departe. Ajungând în pădurea Blauwälder, se simţi udă până la piele.

Când sosi la Öxarelf, se făcuse ziuă de-a binelea; dormeau încă toţi, până şi oamenii beţi. În zorile acelea neguroase, chiar şi vuietul torentului rece răsuna înfundat şi ca din depărtare, cu toate că se afla pe malul lui. Pe imaş se zăreau câţiva cai stând în picioare, cu capetele plecate, cu gleznele de dinainte legate, dar moţăiau şi ei.

De jur împrejurul Casei dreptăţii şi a judecăţilor se înălţau mai multe corturi. Deasupra barăcii judelui văzu atârnând o foaie de cort. Într-acolo se duse. Pereţii erau noi. La partea din faţă fusese durată o uşă frumoasă. Înaintea uşii erau trei trepte. Acoperişul era alcătuit din două foi de cort, una pe deasupra şi alta pe dedesubt. Bătu în uşă. Slujitorul tatălui ei, ameţit de somn, ieşi afară; ea îi ceru să-l scoale pe jude. Bătrânul se trezi pe îndelete, şi ea îl auzi cum întreba, răguşit, cine e afară.

— Eu, tată dragă, spuse ea încet, înăbuşindu-şi glasul, şi se rezemă de uşorul de la intrare.

Sub acoperişul cortului pământul era zvântat, cu toată ploaia. Scânduri groase, neprinse în cuie, fuseseră înşirate pe jos drept podină. Părintele ei dormise băgat într-un sac de dormit din piele; acum sta aşezat pe perna care aromea a fân, miroznă aleasă într-o primăvară când nimeni nu mai avea niciun pai. El se sprijini într-un cot, îmbrăcat cum era cu o cămaşă de noapte din dimie groasă; avea o legătură în jurul gâtului, faţa îi era vânătă, creştetul pleşuvit de tot, nasul prea mare, sprâncenele stufoase şi slăbise mult din cauza vârstei înaintate; obrajii lui erau brăzdaţi de cute, iar în locul guşii cu două caturi de odinioară,

atârna acum o pungă goală de piele. Sta şi o privea neclintit.

— Ce vrei, copilă, întrebă el.

— Tare-aş vrea să stau de vorbă singură cu tine, dragă tată, spuse ea cu glas scăzut, ca altădată, fără a-l privi. Rămăsese rezemată de uşor, răzbită de oboseală.

Judele porunci slujitorului să se ducă pentru câteva clipe în cortul slugilor şi o rugă pe fiică să mai aştepte puţin în prag, până ce se va îmbrăca. Când îi îngădui să intre, se sculase, avea ciubote cu carâmbi şi o mantie groasă; purta perucă şi, pe inelarul mâinii drepte, un inel greu de aur. Luă din tabachera de argint un pic de tutun şi-l trase pe nas. Ea se duse drept la el şi-l sărută.

— Ei, ei... făcu el după ce-l sărutase. Ce vrei?

— Am venit la tine, dragă tată, nimic altceva, spuse ea.

— La mine? întrebă el.

— Da, tată, trebuie să ai sprijin în cineva. Altfel mori.

— Ai fost un copil îndărătnic, o mustră el.

— Dragă tată, vrei să-mi făgăduieşti că-mi dai voie să stau alături de tine?

— Copila mea bună... se înduioşă el. Dar nu mai eşti o copilă.

— Am zăcut bolnavă, tată dragă, spuse ea.

— Am auzit că ai bolit. Dar acuma văd că te-ai făcut bine.

— Tată dragă, oftă ea, într-o bună zi de primăvară n-am mai văzut nimic altceva decât întuneric. Mă cuprindea din toate părţile. Mi-am pierdut puterile şi eram cât pe ce să mor. Nu vedeam decât întuneric şi iar întuneric. Şi, cu toate astea, n-am murit. Cum se face că n-am murit, tată dragă?

— Mulţi răcesc primăvara şi totuşi trăiesc mai departe, copilă dragă, spuse el.

— Ieri mi s-a şoptit că trebuie să vin la tine. Cineva mi-a spus că azi se vor aduce la cunoştinţă

hotărârile judeţului. Şi m-am însănătoşit dintr-o dată. M-am sculat. Cu toată suferinţa asta înspăimântătoare, seminţia noastră mai e bună la ceva. Sau nu-i aşa?

— Desigur, spuse el. Mă trag din oameni vajnici. Mama ta încă şi mai mult. Slavă Domnului!

— N-au izbutit să ne îngenunche de tot, urmă ea. Încă mai stăm cu capul sus. Suntem oameni. Sau nu mai suntem, dragă tată? Dacă vreodată mi s-a impus vreo îndatorire, apoi numai faţă de tine.

— Ai fost o grea încercare pentru mama ta, copilă, spuse el.

Ea spuse:

— Acum am de gând să merg cu tine acasă călare, aşa cum m-a îndemnat ea.

Dar el cătă în altă parte.

— Dragă tată, spuse ea, nădăjduiesc că judeţul n-a rostit încă nicio hotărâre în pricina ta.

El răspunse că nu ştie bine ce înţelege ea prin hotărârea judeţului, căci s-a ajuns acum atât de departe, încât nimeni nu mai ştie ce este drept în nenorocita asta de ţară. El însuşi nu ştie cum să numească acest joc amăgitor care a început acum. Apoi întrebă ce vânt de nebunie a împins-o ca să treacă Braedratunga lui Magnús Sigurdsson, după ce era îndeobşte ştiut că el va ajunge la aman din cauza mincinoaselor învinuiri aduse ei; mai bine s-ar fi despărţit de el, cu hrisov în regulă şi cu martori.

— Ştiai doară, urmă judele, că aici sunt ameninţaţi cu lipsire de nume şi bunuri oameni care se arătaseră mai prevăzători decât Magnús Sigurdsson, şi cu vorba, şi cu fapta, şi care aveau neînţelegeri mai mărunte decât el cu noua stăpânire.

El spuse că judele locţiitor, împreună cu alţi doi juzi au fost aleşi să rostească în pricina aceasta o hotărâre, aici, la Thing-ul pe ţară, întrucât Arnaeus cere ca jignirea adusă lui să fie osândită nu numai

printr-o hotărâre a Thing-ului de olat, ci să fie ştearsă şi printr-una a Thing-ului întregii ţări, mai înainte de a se socoti vrednic să-şi împlinească slujba.

— Dragă tată, întrebă ea, ce pedeapsă ar da juzii dacă s-ar vădi că învinuirile lui Magnús sunt adevărate?

El răspunse:

— Dacă un bărbat însurat păcătuieşte cu o femeie măritată, se pedepseşte cu lipsirea de nume şi de cinste şi amândoi vor avea de răspuns mare gloabă de bani regelui; şi vor fi bătuţi cu gârbaciul dacă banii lor nu ajung.

— Tată dragă, spuse ea, vrei să-mi îngădui să merg înaintea judeţului şi să spun câteva vorbe?

— Aici vorbele n-au preţ, spuse el. Ce vrei?

— Vreau să fac aşa ca să isc fierbere şi neorânduială, ca judeţul să fie dărâmat, iar juzilor să li se tăgăduiască drepturile, astfel încât oamenii cinstiţi să câştige timp şi să-şi trimită purtători de cuvânt la rege. Dacă omul acesta va fi doborât, poate că nu se va găsi numaidecât un altul în locul lui care să te învinovăţească în vara viitoare şi să te lipsească de cinste.

— Nu ştiu ce visuri îţi faci, copila mea, murmură el.

— Am de gând să cer să vorbesc, zise ea, să fiu ascultată, ca martoră, în procesul împotriva lui Magnús Sigurdsson. Am de gând să arăt înaintea judelui că Magnús a spus adevărul în cartea aceea pe care a pus s-o citească la uşa bisericii catedrale din Skálholt.

— Groaznic să asculţi asemenea lucruri! spuse judele Eydalin. Atât sora ta, cât şi bărbatul ei, episcopul, au scris mamei tale că această învinuire e cea mai sfruntată minciună, lucru pe care, de altfel, şi-l spune fiecare. Sau cine crezi că ar putea întări o asemenea mărturie?

— Mă voi arăta gata să-mi întăresc spusele cu jurământ!

— Dar eu socot că onoarea mea nu va fi deloc sporită dacă aş scăpa-o din ghearele celor ce vor s-o scurteze amestecând viaţa şi bunul nume al fiicei mele în aceste neînţelegeri de drept. Mai ales şi pentru faptul că jurământul pe care ai vrea să-l faci *in praejudicio Arnaei*[122], în această privinţă, ar fi sperjur.

— Asta nu e numai cauza ta, spuse ea, ci a ţării întregi. Dacă voi, puţinii care v-aţi ţinut tari în vremurile de restrişte ale ţării noastre, veţi fi învinuiţi şi judecaţi ca oameni în afară de lege; dacă neamul nostru va să fie călcat în picioare şi târât în noroi; dacă, mai departe, va trebui să se stingă neamul oamenilor adevăraţi în Islanda, atunci la ce-au mai slujit toate suferinţele de-a lungul veacurilor?

— Dacă tu crezi că e obiceiul meu, buna mea copilă, să mă slujesc de jurăminte strâmbe pentru a izbândi în judecăţile mele, atuncea nu-l cunoşti pe tatăl tău! Mă cuprinde groaza să aud că fiica mea mă îmbie cu un ajutor pe care nu l-ar primi nici măcar cel mai necinstit dintre ticăloşi. Oamenii cu cap nu pot pricepe ce gânduri îi pot trece prin minte unei biete femei. Sunt gata să recunosc, de bunăvoie, că am făcut şi eu greşeli, pe ici, pe colo, din pricină că nimeni nu-i desăvârşit. Dar sunt creştin. Un creştin pune izbăvirea sufletului său mai presus de toate celelalte lucruri. Dacă cineva jură strâmb în folosul altuia, şi acela ştie, şi-au pierdut amândoi fericirea sufletului, în vecii vecilor.

— Chiar dacă, prin fărădelegea lor, ar fi putut să salveze cinstea unei ţări întregi? întrebă ea.

— Da, răspunse el, chiar dacă li s-ar părea că o pot salva astfel.

— Cândva m-ai învăţat, dragă tată, să numesc această despicare în patru a firului de păr *artem casuisticam*[123], spuse ea.

— Uf, la naiba, ce mai artă! Mai adăugă el, rece şi răguşit: Socot că vorbele tale sunt rodul

deşucheat al nălucirilor unei fiinţe rătăcite, care şi-a risipit fericirea din propria ei vină, care nu mai e în stare să recunoască hotarul dintre ruşine şi cinste şi care vorbeşte acum în *desperatione vitae*[124]. Hai să punem capăt acestei convorbiri, copilă dragă. Dar fiindcă tot ai venit aici, Dumnezeu ştie de ce, vreau să-mi chem slujitorii ca să-i rog să facă foc şi să pregătească ceai. S-a făcut ziuă.

— Dragă tată, spuse ea, nu chema pe nimeni. Aşteaptă. N-am spus totul: n-am spus adevărul. Acum voi mărturisi. N-am nevoie să jur strâmb: tot timpul iernii am avut legături neîngăduite cu Arni, la Skálholt. Mă duceam noaptea la el.

Vorbea încet şi înăbuşit, acolo, lângă uşă, unde şedea aplecată, uitându-se în poală.

El tuşi, dregându-şi glasul, apoi murmură şi mai răguşit decât înainte:

— O asemenea mărturie n-are putere înaintea nici unui scaun de judeţ, iar ţie nici nu ţi s-ar îngădui să juri. Sunt destule cazuri când oameni căsătoriţi vin cu astfel de minciuni pentru a dobândi despărţirea. Ar trebui martori pentru asta.

Ea spuse:

— În primăvară a venit cineva la mine, cu ştiinţa surorii şi bărbatului surorii mele, pentru a-mi vorbi despre întâmplările acestea. Era un bărbat sus-pus din Skálholt: chiar preotul care a citit în uşa bisericii cartea de învinuire împotriva mea; şi nu m-aş mira să fi fost şi el părtaş la întocmirea ei, cu ştiinţa şi voinţa surorii mele Jórunn. Un lucru e sigur: părintele Sigurdur Sveinsson, preotul bisericii catedrale, este un om mult prea înţelept ca să-i treacă prin cap să citească o asemenea carte într-un lăcaş sfânt fără a avea un temei de adevăr; şi el a ştiut bine ce face: într-o noapte numai cât nu m-a prins asupra faptei. În afară de aceasta, am putut desluşi mai demult, pe iarnă, din flecărelile surorii mele, că a pus una sau mai multe slujnice

să tragă cu urechea şi să iscodească faptele lui Arnaeus. Ar fi uşor de adus aceşti martori.

El tăcu îndelung înainte de-a răspunde.

— Sunt un om bătrân, spuse el în cele din urmă. Şi sunt tatăl tău. În neamul nostru asemenea lucruri n-au fost niciodată adevărate. În schimb, în neamul mamei tale au fost câteva smintite şi, dacă nu conteneşti odată a vorbi în felul ăsta, încep să cred că trebuie să fii socotită şi tu printre acelea.

— Arni n-are să tăgăduiască în faţa mea. El îşi va părăsi slujba de jude.

Tatăl o privi şi vorbi din nou:

— Chiar dacă Arnas Arnaeus ar fi zămislit un fecior cu tine şi ar fi fost prins asupra faptei nu numai de către preotul bisericii catedrale şi de slujnice, dar chiar de către episcop şi însăşi episcopeasa, un om ca el nu şi-ar afla odihna până ce n-ar aduce mărturii din partea prinţilor electori, a împăraţilor şi chiar a papii cum că tu ai avut copilul cu cine ştie ce vântură-lume. Îi cunosc eu neamul bine...

— Dragă tată, spuse ea şi-l privi ţintă, vrei, dar, să nu spun niciun cuvânt? Îţi este totuna ce se întâmplă cu cinstea ta? Nu mai au preţ pentru tine nici măcar cele şaizeci de moşii ale tale?

El spuse:

— Mi se pare o mai mică ruşine să stai în faţa unui ticălos, la lumina zilei, cu capul sus decât să ai o fată care să fi căzut, în întunericul nopţii, înaintea acelui ticălos, chiar dacă această ruşine nu e decât o născocire a ei. Şi tu ştii bine, copilă, că atunci când ai fugit de-acasă şi te-ai măritat în Ţara de la miazăzi cu cel mai mare zănatic, după ce te peţise unul din cei mai bogaţi prelaţi ai ţării, preaînvăţatul versificator şi preot Sigurdur Sveinsson, am lăsat să treacă sub tăcere această ocară; când şi-a pierdut ocina părintească şi ai ajuns ca o calică de pe drumuri, atunci am cumpărat ocina îndărăt, pe tăcute. Aşijderea, când muma ta a aflat că el te-a vândut pe rachiu unui

danez şi că apoi ţi-a ameninţat viaţa cu securea, am oprit-o să-mi mai împuieze urechile cu asemenea fapte. Până şi atunci când te-ai întors la el şi i-ai dăruit îndărăt călăului tău curtea pe care o răscumpărasem pentru tine, cu hrisov în regulă, n-am deschis faţă de nimeni gura, şi cu atât mai puţin nu mi-am deschis inima. A trebuit să rabd totul, să îndur, şi ieri, şi azi, ca ticăloşii să împroaşte cu noroi acest al meu scaun de judeţ, Thingvellir pe Öxarelf. Dar nu mi-a păsat că oamenii râd, căci nimeni nu va mai râde de îndată ce se vor fi scurs vremurile aceste. Iar tu, după toată ocara pe care ai aruncat-o asupra bunei tale mame şi a mea, se cade s-o treci sub tăcere pe cea din urmă, dacă nu vrei ca un neam întreg să ajungă de râsul oamenilor, vreme de veacuri, în istoria sărmanei noastre ţări.

Aşa cum şedea jos, tăcut, încă mai avea înfăţişarea unui bărbat în putere. Dar de îndată ce se sculă şi-şi luă toiagul să iasă afară, pentru a-şi chema ajutoarele la munca dimineţii, se putea vedea lămurit cât de slăbănog era. Mergea clătinându-se, cu paşi mici târşiţi pe podea, şi era atât de gârbovit, încât poalele mantiei i se târau pe jos, iar chipul i se schimonosea în sforţarea de a-şi ascunde durerile podagrei, care-l chinuiau după proasta odihnă de noapte petrecută în această jilavă baracă de scânduri, la o vreme atât de timpurie, înainte de sosirea verii.

XX

Puţin mai târziu, după ce judele plecase la slujitorii săi, se ridică şi fiica lui şi părăsi baraca. Era ostenită, udă încă de călătoria noptatică prin ploaie şi începuse să dârdâie toată. Se grăbi să se depărteze de locuinţa părintelui ei şi nici nu prinse bine de veste când ajunse la Almannagjá; jos, la marginea peretelui de stâncă, râpa părea că se închide în jurul ei; creasta de deal, care se sumeţea deasupra, se pierdea în ceaţă. Merse o vreme împleticindu-se pe sub peretele de stei. O dureau picioarele. Cai cu părul zburlit de ploaie păşteau în adâncurile râpei şi lăsau urme de copite prin iarba umedă. Undeva pe aproape, prin ceaţă, se desluşea vuietul torentului. Curând ajunse în faţa bulboanei celei mari, locul de înecare a femeilor, acolo unde torentul curge într-un cot larg, părăsind râpa. Văzu cum apa, asemenea unei catifele negre, se învolbura în vârtejuri, rece, adâncă şi limpede în lumina zorilor, şi îşi simţi gâtlejul uscat.

După ce stete o vreme cătând la apă, auzi prin vuietul torentului zgomot de bufnituri şi zări o femeie cu straie cenuşii, cu o legătură în jurul gâtului şi peste gură; şedea pe o lespede netedă, la marginea apei, şi bătea cu maiul nişte colţuni. Se duse către femeie şi-i dete bineţe.

— Eşti de fel de pe-aici? o întrebă apoi.

— Da şi nu, răspunse femeia. Trebuia să fiu înecată în bulboana asta.

— Am auzit că uneori se oglindeşte luna aici, în apă, spuse încet Snaefrídur.

Femeia se ridică şi cătă la ea, îi privi mantia, cafeniu-închis şi cu largi cute, făcută din şiac bun; veni mai aproape de ea, îi ridică poala mantiei şi văzu că era îmbrăcată cu o rochie sinilie, de sărbătoare, din postav străin, şi o cingătoare de argint cu brelocuri lungi; în picioare avea

marochinuri englezeşti, pline de glod, fără-ndoială, dar care preţuiau, doar ele două, cât trei iugăre de moşie.

— Trebuie că eşti vreo zână, întrebă ea.

— Sunt ostenită, gemu străina.

Femeia cenuşie îi istorisi cum că sunt de toate numai trei femei în cort, fiecare din altă parohie. Una fusese înfierată cu fierul roşu pentru că fugise de acasă cu un lotru; cealaltă urma să fie înecată, deoarece jurase că e fecioară, cu toate că purta prunc în pântece; a treia se descotorosise de plodul ei încă nenăscut, dar cum exista oarecare bănuială că, de s-ar fi născut, plodul n-ar fi venit viu pe lume, fusese trimisă de la bulboana înecatelor la torcătoria din Kopenhaga, de unde a fost lăsată liberă, după şase ani de muncă silnică, atunci când preamilostiv măria-sa craiul îşi luase nevastă nouă. Acum, femeile acestea au venit încoace, chemate să audă cum dregătorii trimişi de Dumnezeu şi-au fost pierdut cinstea. Aveau de gând să se întoarne acasă încă înainte de căderea nopţii.

— Ştii ce? spuse femeia. Întrucât tu ai coborât acum, din oricare pricină o fi, printre oameni, şi ai nevoie să fii găzduită şi ospătată, vino cu mine în cort.

Femeile se uitară la zână într-o tăcere plină de evlavie; îi cerură voie s-o atingă cu mâna. Doreau s-o înconjure cu dulceaţă, dat fiind că e un semn făgăduitor de fericiri să te ai bine cu zânele. Se porniră să-şi istorisească fiecare povestea vieţii, aşa cum e îndeobşte obiceiul oamenilor simpli înaintea fiinţelor nepământene sau a oamenilor de neam mare; dar ea le asculta pierdută în gânduri, cum ar fi ascultat vântul care foşnea de cealaltă parte a muntelui. Din când în când o scuturau frigurile. Femeile o întrebară de ce şi-a aruncat gluga cea vrăjită şi s-a arătat printre oameni.

— Am fost judecată, spuse ea.

Atunci toate o îndemnară:

— Du-te la Arnaeus, soră. El îţi va da iertăciune orice ai fi făcut.

— Un judeţ înaintea căruia să găsesc eu iertare nu se află nici la zâne şi nici la oameni.

— Dar se află cu siguranţă în cer, spuse femeia care se uşurase de rodul pântecelui şi se chinuise şase ani în torcătorie.

— Nu, nici măcar în cer, şopti Snaefrídur.

Ele se priviră una pe alta, cuprinse de spaimă că nici în cer, nici pe pământ şi nici pe tărâmul zânelor nu se află judeţ înaintea căruia să-şi afle iertare păcătoasa aceasta.

— Nu pune toate la inimă, spuse femeia venită de la torcătorie. Fericite nu-s decât femeile care şi-au găsit odihna în bulboana înecatelor.

Ele adunaseră muşchi ca să se culce pe moale, iar de la rege primiseră cergi de învelit. I-au aşternut patul. Şi fiindcă era udă până la piele, au dezbrăcat-o şi i-au dat straie de-ale lor, aşa că avea acum un ilic de la una, o fustă de la cealaltă şi o cămaşă de la cea de-a treia. Iar femeia care fusese dusă la torcătorie şi-a scos basmaua şi i-a înnodat-o în jurul capului. Au adus ceai şi pâine de la bucătarul din Bessastadir şi le-au împărţit cu ea. Apoi au întins peste dânsa cerga cu buchile regelui şi au îndesat muşchiul în jurul ei.

Puţin după aceea, Snaefrídur adormi în sfârşit, căci una din suferinţele ei în această aspră primăvară fusese că nu-şi putea afla odihnă în somn. Dar acum dormea. Dormea adânc şi liniştit. Dormi multă vreme. Dormi.

Când se trezi, în sfârşit, cele trei femei iertate de judeţ se făcuseră nevăzute cu veşmintele ei. Cortul era gol. Se ridică şi se uită printr-o crăpătură. Iarba se zvântase de mult, cerul era limpede, soarele cobora spre apus. Dormise aşadar toată ziua. Văzuse soarele pentru ultima oară în toamna trecută, acum îl văzu iarăşi cum strălucea orbitor peste Thingvellir pe Öxarelf, peste Skjalbreidur,

peste Blauwälder peste gura torentului, peste mare şi peste muntele Hengill.

Ceva o mânca pe piele, sub straie şi când voi să se uite acolo, descoperi că era îmbrăcată cu flendurile celor trei femei: un ilic cenuşiu, peticit, cu bumbi albi de os, fără cingătoare, o fustă soioasă, scurtă şi zdrenţuită, sfârtecată la poale, nişte colţuni cafeniu-deschis, aspri, încăputaţi şi încălţări grosolane din piele de vită, cu curelele plesnite şi cu muchiile roase; pe cap avea petrecută o basma de pânză cenuşie. Fusta scurtă nu-i ajungea mai jos de genunchi, iar mânecile nu treceau de coate. Din aceste flenduri se înălţa un miros rânced de necurăţenie, pe care oamenii sărmani îl au totdeauna din cauza fumului, a cărnii de cal, a unsorilor şi a sudorii învechite.

Şi când cătă să vadă de ce o mânca pielea, văzu că era roşie şi băşicată de pişcături.

O femeie în zdrenţe cenuşii şi plină de păduchi se scoală din culcuşul ei şi porneşte greoi la drum. Se opreşte în faţa torentului şi bea apă din căuşul mâinii, apoi îşi trage basmaua din nou pe faţă. Porneşte în direcţia pieţei Thing-ului, dar nu îndrăzneşte să se apropie de clădire, ci se abate de pe potecă şi se cincheşte pe o brazdă de iarbă jos, în apropierea cailor care pasc. Casa dreptăţii şi a judecăţilor, judeţul Islandei întregi, parcă stă să se prăbuşească cu pereţii ei din glii de tizic, coşcoviţi şi povârniţi pe ici, pe colo, cu lemnăria putrezită, cu coşurile dărăpănate, cu grinzile încovoiate şi strâmbe, cu uşile scoase din ţâţâni. Şi nu mai este acolo nici clopotul. Afară s-au încăierat câţiva zăvozi. Soarele amurgului poleieşte tufişurile înmugurite.

În sfârşit, se aude cum răsună înăuntru, în casă, un mic clopoţel; judeţul s-a sfârşit. Mai întâi ies trei oameni în mantii albe şi ciubote cu tureatcă răsfrântă, cu pene la pălăriile mari. Unul e încins cu o spadă: locţiitorul craiului. Dintre ceilalţi doi, unul este vicejudele, şi celălalt, „al preamilostivei-

sale majestăţi *commissarius Arnas Arnaeus, assessor consistorii, professor philosophiae et antiquitatum Danicarum*”. Numaidecât în urma acestor trei nobili mergeau logofeţii şi ajutorii lor şi câţiva oşteni danezi înarmaţi. Vicejudele şi locţiitorul craiului vorbeau între ei în limba daneză. Arnas Arnaeus îi urma tăcut, cu pas măsurat, cu un teanc de hrisoave sub braţ.

Din casa Thing-ului ieşi apoi clătinându-se judele Eydalin şi, alături de el, slujitorul lui, gata să-l sprijine. Cu adevărat, nu mai era decât un bătrân neputincios; întindea mâna ca un copil spre cel care voia să-l conducă, în loc să-i dea braţul. Îşi târa mantia pe pământ.

La urmă mai ieşiră din casă câţiva dregători, de bună seamă întărâtaţi, căci îi auzi rostind blesteme; unii erau beţi şi umblau pe două cărări. La urmă de tot se iviră câţiva dintre cei ce-şi aflaseră iertarea, oameni osândiţi cândva la pedepse aspre, dar care scăpaseră, din întâmplare, cu capul pe umeri. Nici feţele lor nu trădau bucurie, tot asemenea ca şi ale celorlalţi care ieşeau din casă.

Unul din gloata norodului de rând se abătu din drum, cotind înspre locul unde şedea cinchită la pământ femeia în zdrenţe. Îl auzi blestemând. Femeia crezu că e beat şi că vrea să-i facă vreun rău, dar el nu venea la ea. Trecând, nici n-o privi măcar, ci se îndreptă spre calul care păştea în apropiere. Calul făcu nazuri, îşi întoarse crupa spre stăpânul lui, dar se juca numai, pentru că după câteva clipe omul îi şi petrecuse o sfoară prin gură; începu să cânte un stih de blestem din vechile stihuri ale lui Pontus.

Omul desfăcu apoi funia de la picioarele din faţă ale calului.

— Jón Hreggvidsson, îl chemă ea.

— Cine eşti tu? întrebă omul.

— Cum a fost? Ce s-a vorbit? Spune-mi!

— Plină de câinoşie e nedreptatea lor, dar şi mai rea încă le e dreptatea! răspunse el femeii. Acum

m-au pus să aduc de la rege o nouă carte de poftire înaintea celui mai înalt judeţ din Kopenhaga, şi pe deasupra m-au ameninţat că acum, în vară, la Thing-ul ţării, voi fi osândit şi trimis la temniţa din Bremerholm, fiindcă n-am înfăţişat norodului vechea carte. Eşti una dintre cele care-au aflat iertare?

— Nu, răspunse ea, sunt una din cele vinovate. Cele care au aflat iertare mi-au furat mantia.

— Nu mai cred în nicio dreptate, afară de aceea pe care mi-o fac eu singur, spuse el.

— Ce s-a petrecut cu pricina boierului din Braedratunga? întrebă femeia.

— Oameni ca el şi-au făcut singuri judecata, răspunse el. Şi despre mine au răspândit zvonul că mi-aş fi ucis feciorul. Ei şi? Nu era feciorul meu? Nu există decât un singur păcat care se răzbună, şi anume trădarea faţă de zâne.

— Nu pricep nimic, spuse ea.

— Doi oameni nobili stau faţă în faţă şi se învinuiesc unul pe celălalt, dar niciunul nu ştie că amândoi au să ispăşească osândă grea. Amândoi au trădat-o pe fecioara luminoasă, zâna-fecioară cea mlădie, trasă prin inel. Boierul pune să-l învinuiască la uşa bisericii pe comisarul regelui că i-a stricat casa, şi comisarul răspunde punând să se treacă în a lui şi a craiului stăpânire întreaga avere a boierului. Dar n-are destulă avuţie domnul meu Arnaeus? Jón Hreggvidsson este şi el un om avut de când a intrat acolo în casă. Dacă vrei, femeie, suie-te pe cal în faţa mea şi merg cu tine spre soare-apune, către Skagi; te ţin muncitoare cu ziua pe toată vremea strânsului bucatelor.

Dar ea nu primi.

— Mai degrabă-mi cerşesc hrana decât să muncesc. Sunt una dintre acelea, da. Mai bine spune-mi şi alte noutăţi, ca să le pot povesti şi eu celor care-mi vor da voie să mân la ei peste noapte. Ce s-a întâmplat cu dregătorii cei mari?

El spuse că judele Eydalin şi alţi trei juzi au fost despuiaţi de slujbe şi de cinste, iar toată averea lor a fost trecută regelui.

— Din judele Eydalin n-a mai rămas decât pliscul şi glasul gros. Te cuprinde jalea când te gândeşti că trebuie să-ţi fie milă de un om, mai ales de un nobil. Dar azi, când am fost dus umăr la umăr cu nefericitul bătrân, eu, cu pieptarul meu cel nou, el, cu mantia lui răpănoasă, pe care o purta şi cu ani în urmă, atunci când m-a osândit, m-am gândit în sinea mea: „Oho, cu adevărat cred că n-ar fi fost prea mult dacă a ta era căpăţâna lui Jón Hreggvidsson!”

— L-ai omorât pe omul acela?

— L-oi fi omorât? Dacă nu-l ucizi tu, te ucide el, spuse Jón Hreggvidsson. Cândva eram negru la păr ca tăciunele. Acum sunt cărunt. În curând voi albi. Dar fie că sunt negru, cărunt sau alb, tot scuip în faţa oricărei dreptăţi, afară doar de aceea care sălăşluieşte în mine însumi, în Jón Hreggvidsson de la Rein; aici şi pe lumea cealaltă. Uite colea, îţi dau un taler împărătesc, femeie. Dar capul nu ţi-l pot răscumpăra.

Scoase din pungă un taler danez de argint şi i-l aruncă în poală în timp ce încăleca. Femeia rămase încă multă vreme locului, chiar şi după ce călăreţul se mistuise în zare; vântura talerul printre degete, dusă pe gânduri. Apoi se ridică în picioare, cu chipul mereu ascuns sub basma. Nu se simţea bine cu fusta aceea prea scurtă a femeii care-şi aflase iertarea; i se vedea nu numai piciorul cu laba prelungă, cu glezna gingaşă şi cu călcâie înguste, ci se putea vedea şi cum piciorul se împlinea în sus, rotunjindu-se într-o pulpă voinică de femeie, atât de minunat croită, cum nu mai văzuse nimeni; femeii i se părea că e goală toată. Dar bărbaţii pe care-i întâlni pe malul torentului erau prea împovăraţi de gânduri ca să bage de seamă dacă fusta unei calice e cu o şchioapă mai lungă sau mai

scurtă. Şi dacă văzu că bărbaţii nu se gândeau la ea, ci la ei înşişi, se întoarse şi strigă înspre ei:

— L-aţi văzut cumva pe Magnús din Braedratunga?

Dar, după cât se vedea, erau bărbaţi de neam, care luaseră parte la dezbaterile judeţului, şi se simţiră jigniţi că o calică îi strigă şi îi întreabă despre un bărbat, dacă cumva unul ca acela se mai poate numi bărbat; mai ales că îl şi osândiseră, chiar în aceeaşi zi, la pierderea averii şi onoarei, aşa că nu-i deteră răspuns. Un om tânăr însă fără atâtea griji pe cap la care să trebuiască să cugete, aşa cum stătea acolo, pe malul torentului, păzind doi cai cu tarniţele pe ei, pe când, în apropiere, părintele lui se săruta de rămas bun cu alţi doi bărbaţi de seamă o auzi pe femeie şi-i răspunse cam aşa:

— Boierul din Braedratunga este tocmai omul nimerit pentru una ca tine ca să te culci cu el; ipochimenul care a pus să se citească scorneli la uşa bisericii, povestea aceea mincinoasă despre necredinţa nevestei sale Snaefrídur, soarele Islandei!...

După asta, ea nu mai îndrăzni să pomenească de numele bărbatului ei. Doar când întâlni un rândaş de la cai, bătrân şi cu barba sură, îi veni în gând să-l întrebe unde sunt caii lui Magnús Sigurdsson.

— Magnús Sigurdsson, întreabă bărbosul, nu e cumva ăl de şi-a vândut unui danez nevasta pe rachiu?

— Ba da, răspunse ea.

— Şi care, după aceea, a vrut s-o omoare cu securea?

— Da, repetă ea.

— Şi care pe urmă a învinovăţit-o, în faţa uşii bisericii din Skálholt, că s-a culcat cu vrăjmaşul părintelui ei?

— Da, spuse ea. De acela întreb.

— Din câte ştiu eu, slujitorii de la Bessastadir i-au luat caii în primire! râse rândaşul cel bărbos.

Dacă ai de gând să te duci să-i iei, nu prea mai sunt liberi.

Mai umblă o vreme de colo până colo prin locul acela sfânt, Thingvellir pe Öxarelf, unde oamenii sărmani au fost atât de chinuiţi încât nu te-ai fi mirat să prindă grai şi ponoarele cele pietroase. Soarele lumina pereţii negri ai râpei, iar de cealaltă parte a lacului de la Thingvellir se înălţa, încolăcindu-se şi destrămându-se în văzduh, fumul izvoarelor fierbinţi din munţi.

Pe undeva, pe aproape, în liniştea care se lăsase, un câine scotea urlete prelungi, tânguitoare, întrerupte din când în când de câte un lătrat fără vlagă. Cine ştie de câtă vreme dăinuia urletul acela jalnic, fără ca ea să-l fi băgat în seamă?

Văzu câinele cum şedea pe un colnic, la poalele unui munte, cu urechile date pe spate, cu ochii pe jumătate închişi; îşi ţinea botul în sus şi urla la soare, aproape fără să caşte gura. Îndărătul lui se afla un om, lungit pe spate în iarbă, mort poate.

Când femeia veni mai aproape, câinele încetă să mai urle, îşi căscă numai botul de câteva ori, cuprins de-o disperare cum numai pe câini poate să-i apuce, apoi se ridică şi se târî spre ea. Burta îi era suptă de foame. Când ajunse aproape de tot, câinele o recunoscu, cu toată schimbarea straielor, şi încercă să salte în sus pe lângă ea; Snaefrídur îşi dădu seama că era zăvodul de la Braedratunga.

Boierul zăcea lungit pe iarbă. Dormea. Era năclăit de sânge şi plin de pământ, cu faţa umflată de buşituri, cu straiele sfâşiate, de-i puteai zări trupul gol. Se aplecă asupra bărbatului şi câinele o linse pe obraz. Clopul lui zăcea ceva mai încolo, în iarbă; ea îl luă şi aduse apă din torent în el, ca să-l spele pe rănit. Bărbatul se trezi şi încercă să se ridice, dar scoase un răcnet şi se prăbuşi îndărăt.

— Lasă-mă să crăp în linişte! urlă el.

Când se uită mai bine la dânsul, văzu că un picior îi atârna fără putere, cu pulpa sfâşiată.

— Ce târfă mai eşti şi tu? hârâi el.

Atunci ea îşi luă basmaua de pe faţă, aşa încât omul văzu culoarea aurie a pieliţei ei şi ochii sinilii, cum nu se mai aflau alţii la fel în ţările de miazănoapte.

Spuse:

— Sunt eu, nevasta ta, Snaefrídur.

Şi porni să-şi îngrijească omul mai departe.

PARTEA A TREIA
PÂRJOL ÎN KOPENHAGA

I

La Jägersborg se gătesc de petrecere.

Regina dă un ospăţ în cinstea soţului ei, regele, a mamei ei, prinţesa germană, şi a fratelui ei, ducele de Hanovra. Au fost poftiţi cei mai aleşi bărbaţi din ţară şi cei mai vestiţi dintre străini.

Regina a pus să se întocmească, la Hamburg, peste cincizeci de arcuri minunate, şi pentru fiecare arc, săgeţi deopotrivă de frumoase. Că doar astăzi regele, trebuie să doboare cerbul.

Spre seară, aleşii oaspeţi se adunară într-un luminiş împrejmuit de fagi înalţi, jur împrejurul căruia se ridicaseră corturi.

De îndată ce toţi cei sosiţi la petrecere se aşezară, fiecare la locul lui, apăru pe pajişte preamilostivul stăpân şi rege, în straie roşii de vânătoare, cu o pană de-un cot fluturând la coiful de catifea neagră, şi, în urma lui, regina, cu preanobilul ei frate, amândoi în straie de vânătoare; îndărătul lor se înghesuiau, cu paşi mărunţi, doamnele de la curte şi multe din jupâniţele mai de neam din împărăţie, toate îmbrăcate în straie de vânătoare.

Pe latura dreaptă a locului petrecerii se durase un fel de tarabă, lungă de o sută de picioare, pe care stăteau înşirate premiile vânătorii, toate, până la unul, din argint, premii pentru care era orânduită, cu prilejul acestei petreceri vânătoreşti, o întrecere. La un capăt al tarabei fusese spânzurată, între două crengi ale arborilor, o pânză verde, şi în partea dimpotrivă se aflau locurile pe care aveau să şadă înalţii domni şi soaţele lor, cum şi doamnele de curte. Dar cavalerii trebuiau să rămână în picioare, şi tot aşa şi o deputăţie de oameni cu cuşme înalte, săbii uriaşe şi bărbi negre; li se spunea: trimişii nohailor.

Cornurile de vânătoare sunară prelung. Atunci se ridică perdeaua cea verde, şi un cerb de lemn se ivi făcând sărituri de la un pom la celălalt.

Tătarii fură cei dintâi puşi să tragă; dar săgeţile lor greşiră ţinta cu mult. După aceea traseră doamnele de la curte, cele cu veşminte frumoase de vânătoare, şi toată lumea rămase fermecată de mişcările lor pline de graţie. După ele se rânduiră cavalerii. Unii dintre ei ajunseră cu săgeţile destul de aproape de ţintă, dar niciunul aproape de tot şi, tocmai din cauza aceasta, toţi păreau cuprinşi de o mare mulţumire. La urmă au tras şi regele şi regina.

Pe scurt, regele doborî cerbul de la prima lovitură şi îşi cuceri astfel titlul de cel mai bun arcaş din ţările de la miazănoapte. Din celelalte trofee de vânătoare se împărtăşiră cavalerii şi doamnele de la curte. Regina nu-şi păstră sieşi niciun premiu, pasămite din politeţe.

Alături de locul de petrecere fusese ridicat, cu o măiestrie vrednică de admiraţie, un muncel, şi pe coama lui, un drum acoperit, cu coloane subţiri, de o parte şi de cealaltă, care voiau să înfăţişeze pomi de lămâi, sau pomi cu fructe de aur, numite şi mere din ţara Kitailor, sau naramze[125]; pe ici, pe colo, erau încrestate în scoarţa pomilor iniţialele numelor regelui şi reginei, iar deasupra se întinse un cer de pânză albastră, împodobit cu acelaşi soi de iniţiale. La capătul de sus al muncelului, dădeai de un heleşteu încântător, pe apa căruia înotau răţuşte îmblânzite şi alte orătănii. În mijlocul heleşteului ridicaseră o stâncă, un fel de izbuc, din care ţâşneau patru firicele de apă, la înălţime de-o jumătate de suliţă, de unde apa cădea apoi îndărăt în heleşteu. De jur împrejurul izbucului înjghebaseră o laviţă din brazde de iarbă; curând, laviţa de brazde fu aşternută frumos cu ştergare şi se alcătui, în chipul acesta, o masă mare de ospăţ. Pe laturile ei fură aşezate jilţuri, în aşa fel ca locurile pentru oaspeţii de neam ales să se afle sub

un polog, iar trimişii speciali, boierimea şi curtenii să stea faţă-n faţă la masă. Dregătorii şi alte persoane cu greutate din burghezie, împreună cu nevestele lor şi cu toţi ceilalţi oaspeţi, printre care mulţi neguţători, ospătau, împreună cu nohaii, la poalele dâmbului, pe pajişte. Pe masa craiului fură aduse peste două sute de mâncăruri şi mai mult de-o sută de feluri de dulceţuri şi fructe în talere de aur; dulciurile acopereau cu desăvârşire cele două laturi ale mesei, cât puteai cuprinde cu ochii; era o privelişte măreaţă.

— Ce ţară binecuvântată de Dumnezeu!

Domnul neamţ, de neam mare, cu burduhan osânzos între coapse şi care, cât timp vânaseră cerbul, intrase în vorbă cu Arnas Arnaeus, *assessor consistorii antiquitatum Danicarum*, vădindu-se a fi consilierul de negoţ Uffelen din Hamburg, luase acum loc la masă, din nou alături de el, şi încerca, prietenos, să înfiripeze o convorbire.

— Graţioasa noastră regină, compatrioata domniei-voastre, este o doamnă foarte primitoare, spuse Arnas Arnaeus. În castelul de vară al măriei-sale, pe care-l numeşte tainiţa ei de vară, se travesteşte adesea, împreună cu copilele ei, în nimfe şi zâne. Iar seara dănţuieşte după feliuşagul ţăranilor, în sunete de viori şi caval, sau de cimpoi şi tilinci. La lumina lunii se preumblă cu o şaică cu vântrele pe micul lac Furu, cel plin de toane. La sfârşit se sloboade un foc de artifiţii.

Neamţul răspunse:

— Văd că domnia-voastră vă bucuraţi de mare cinstire, aşa cum burghezii nemţi nu află decât arareori, sau niciodată, de la compatrioata noastră. Am fost totuşi socotit vrednic de-a fi primit în castelul de la Amager, al celor doua fiice ale craiului, întrucât am avut galanteria să le aduc două păsărele colibri, pe care să le păstreze în ale lor *voliéres*[126]. Dar abia atunci m-am dumerit că vremurile când o tânără crăiasă îndrăgea o păsăruică mititică au trecut de mult. Micile

domniţe s-au arătat nemulţumite primind păsările în loc de o jivină la care visau de multă vreme: un crocodil.

— Ah, domnul meu, viaţa e grea, spuse Arnas Arnaeus.

— Cu toate astea, ne-am bucurat, şi eu şi însoţitorii mei, de cinstea de-a fi poftiţi de majestatea-sa la un prânz de vânătoare, pe iarbă verde, la castelul de vară de la Hirschholm, spuse neamţul. Am ospătat acolo sub un umbrar frumos, care avea cincizeci de picioare lungime şi cincizeci lăţime, sprijinit pe douăzeci de stâlpi şi îmbrăcat pe dinăuntru cu aur, cu catifea şi taftale. Din boltă spânzurau peste opt sute de lămâi şi naramze făcute de mâna omului. Ar trebui să călătoreşti spre miazăzi, tocmai până-n ţara talienilor, pentru a mai întâlni asemenea artă.

Regina mea, compatrioata domniei-voastre, a mai primit acum şi o maimuţă ciudată, cumpărată pe două sute de taleri danezi, spuse Arnas Arnaeus, fără să mai amintim de papagalii cei rari. Dacă domnia-voastră, în loc de două păsărele, aţi fi adus compatrioatei domniei-voastre în dar, pentru domniţe, doi cai spanioli, la fel de buni ca aceia cumpăraţi anul trecut cu cei două mii de taleri danezi agonisiţi de la Eyrarbakki – unde se află anume cea mai mare aşezare de negoţ din împărăţia daneză – atunci mâhnirea reginei ar fi fost curmată, dat fiind că până azi nu are încă o caleaşcă trasă de patru armăsari. Iar domnia-voastră aţi fi petrecut o măreaţă seară cu nimfe, în ascunzişul de vară de pe lacul Furu, şi, la sfârşit, poate chiar cu foc de artifiţii.

— Mă bucur că, în fine, compatrioata mea a aflat, în Islanda, un admirator care gândeşte că niciun dar pământesc nu e prea scump pentru ea, dacă poate să-i facă bucurie, se învioră neamţul.

Arnas Arnaeus spuse:

— De bună seamă că noi, islandezii, i-am dărui cu plăcere măriei-sale şi patru cai de Blauwal dacă

n-am socoti altă crăiasă mai presus de ea.

Hamburghezul cătă uluit la acest *professor antiquitatum Danicarum.*

— Regina despre care vorbiţi nu poate să-şi aibă împărăţia pe pământ dacă îndrăzniţi s-o puneţi pe compatrioata mea, în ce priveşte ospitalitatea, cu o treaptă mai jos decât ea.

— Aţi ghicit, răspunse Arnaeus zâmbind, căci e crăiasa Islandei.

Neamţul aruncă pieziş, din mijlocul chipului său osânzos, priviri viclene către soţul său de ospăţ; mânca fără să se oprească şi nu lăsa să-i scape negustată niciuna din delicateţuri, dar se gândea desigur la altceva decât la cele ce grăia, până când, într-un sfârşit, smulse cleştele unui rac şi vorbi:

— N-ar fi oare vremea ca aceea despre care vorbeaţi să coboare din aerianul ei castel de basm aici, jos, pe pământ?

— Au fost vremuri neasemuit de aspre, spuse islandezul. Regina despre care am vorbit e mai fericită acolo sus decât aici.

— Am auzit că în Islanda ar fi bântuit vărsatul.

— Ţara era prost pregătită pentru a întâmpina boleşniţa, zise Arnas Arnaeus. Ciuma bubată şi-a umflat vântrelele pe apele foametei.

— Am auzit că ar fi murit de ciumă episcopul din Skálholt şi nevasta lui, urmă neamţul.

Arnas Arnaeus cătă mirat la omul acesta străin.

— Aşa este, adeveri el; prietenii, gazdele şi compatrioţii mei, perechea episcopală din Skálholt, şi, în acelaşi timp, alţi cincizeci de locuitori ai scaunului episcopului s-au săvârşit din viaţă de pe urma ciumei.

— Vă exprim întreaga mea compătimire, domnul meu, spuse ceremonios hamburghezul. Ţara asta merită o soartă mai bună.

— Mă bucur să vă aud vorbind astfel, grăi Arnas Arnaeus. Un islandez e recunoscător când întâlneşte un bărbat străin care să fi auzit măcar de numele Ţării sale. Cu atât mai mult e recunoscător,

deci, dacă aude că ţara lui s-a bucurat de un gând bun din partea aceluia. Dar dacă vreţi să priviţi într-acolo, domnul meu: de partea cealaltă a mesei, în faţa noastră şi puţin mai într-o parte, drept în faţa purcelului fript, care zace pe talerul acela de argint, îl puteţi vedea pe burgmaistorul Kopenhagăi, odinioară ucenic de matroz pe o corabie ce plutea spre Islanda. Azi conduce compania, societatea neguţătorilor cu Islanda, şi nu e nimerit să-l zădărâm, în timpul acestei plăcute şederi laolaltă, rostind cu glas tare părerile noastre despre această ţară. Abia de curând a fost osândit să plătească două mii de taleri drept ispaşă pentru făină, deoarece a vândut islandezilor făină închisă şi, pe deasupra, cu mare lipsă la cântar.

— Socot că nu sunt prea îndrăzneţ, spuse neamţul, dacă voi aduce aminte despre vremurile când concetăţenii şi înaintaşii mei, corăbierii din oraşele hanseatice, au ajuns la insulă cu caravelele lor. Alte vremi erau. Poate că, de îndată ce masa va fi strânsă, vom găsi un ungher unde un bătrân hamburghez să poată schimba aduceri-aminte cu un islandez, pe care neguţătorii cu Islanda l-au numit „Ucigă-l-toaca în carne şi oase”; şi cel mai nimerit loc ar fi undeva unde prietenii noştri să nu poată trage cu urechea.

— Nu puţini la număr sunt oamenii din Islanda care ar da oricât numai să fie întemeiată, măcar în parte, părerea acelora care fac negoţ cu Islanda, spuse Arnas. Da – lucru neplăcut pentru compatrioţii mei – eu am suferit o înfrângere. Eu sunt bala, fiara pe care neguţătorii cu Islanda o ţin în căngile lor. De bună seamă că ei au fost osândiţi să răspundă gloabă pentru făină, iar regele va trimite şi ceva grâne, din cele păstrate pentru zile negre, câtă vreme va dăinui foametea. Dar nu gloabă pentru făină am dorit eu poporului meu, ci negoţ drept.

În urma poruncii reginei, nu se turnară în pocale, în timpul ospăţului, vinuri grele, ci doar

vinuri uşoare, franţuzeşti, şi acestea cu măsură, pentru ca petrecerea să se depărteze, pe cât cu putinţă, de acel necioplit obicei, pe care regina îl socotea ca un semn deosebitor al ţărilor de la miazănoapte, şi care se ivea de îndată ce oamenii aceştia căpătau ceva de băut.

Când soarele coborî, toată lumea se ridică de la masă. Pentru petrecerea oaspeţilor, o mulţime de câini mici fură aruncaţi în heleşteul de pe muncel, ei aveau să-şi încerce puterile, silindu-se să sfârtece răţuştele îmblânzite, cum şi alte păsări cu aripile împiedicate, care pluteau pe apă. Crăieştile lor mării, cum şi înalţii lor oaspeţi, avură de pe urma acestui joc un deosebit *plezir*.

După aceea porniră, în alai tăcut, către sălile din castelul Jägersborg, unde, peste puţin, avea să se tălăzuiască danţul. Şi, cum fusese plănuit un bal de familie, se abătură de la ceremonialul curţii, care cerea ca toată lumea să poarte mască sau veşmânt anume pentru danţ. Doar regina şi doamnele curţii ei se îmbrăcară în negru înainte de-a merge să dănţuiască.

După terminarea ospăţului, începură să se lege convorbiri între cei ce se cunoşteau din ceata oaspeţilor. Dar lui Arnas Arnaeus, care de multă vreme, din cauza învăţăturii sale, era oaspe binevenit în orice adunare aleasă, i se păru că diferite persoane nobile şi alţi oameni cu înaltă cultură, pe care-i cunoştea bine, uitau să-i dea bineţe, sau piereau din ochii lui mai înainte de-a fi putut să-i dea.

Desigur, îşi spuse el, e uşor de înţeles că unii onorabili bărbaţi ai sfatului cetăţenilor, fiind şi ei stăpâni ai unor părţi subscrise în Compania Islandei, ca şi burgmaistorul însuşi, nu vor deocamdată să stea de vorbă cu un bărbat care mai ieri abia a pus să-i osândească pentru înşelăciune şi pentru greutăţi de cântar calpe.

Ceva mai bătător la ochi i se păru când doi juzi nobili, din cel mai înalt sfat al măriei-sale, se

grăbiră să privească într-o parte şi să se facă nevăzuţi după ce îl salutaseră silit, căci nu se putuseră feri de a-i întoarce bineţea.

Şi cu atât mai puţin pricepu de ce doi colegi ai săi din judeţul bisericesc se arătară foarte stânjeniţi de îndată ce deteră ochii cu el; iar tovarăşul de muncă şi vechiul său prieten, crăiescul decan şi bibliotecar Worm, cât vorbi cu el, păru plin de nelinişte, cu gândurile risipite şi-l părăsi cât putu mai repede.

După aceea văzu limpede, fără putinţă de înşelare, cum câţiva cavaleri îşi apropiară capetele când deteră cu ochii de el şi făcură semnul de batjocură, aşa cum le era cunoscut din bătrâni, devenit obicei atunci când danezii se aflau în faţa unui islandez, dar pe care, de la o vreme, se fereau să-l facă de îndată ce era vorba despre Arnas Arnaeus.

El se lăsa purtat de puhoiul de oameni prin castel. Şi tocmai când ajunse într-o sală îngustă, împreună cu mulţi alţii, iar muzicanţii îşi înstrunau lăutele, trecu prin faţa lui, cu mare freamăt, alaiul regelui, către sala balului. Şi iată că privirea preamilostivului stăpân cade asupra islandezului: pe preanobilul chip cu plisc de pasăre, şi în ochii buimaci şi dispreţuitori ai acestui tânăr monarh bătrânicios, desfrânat şi lipsit de virtute bărbătească, se iveşte dintr-o dată voioşie, în timp ce-i aruncă în treacăt, pocind graiul pe care-l învăţase:

— Ei, marili islanghiez, marili vânător ghe fuste!

De undeva răsună un râs zgomotos.

Oaspeţii se plecară înaintea măriei-sale, în timp ce alaiul înalţilor curteni se bulucea mai departe. Islandezul rămase în acelaşi loc. Şi când privi în jos, la ceilalţi din jur, aceştia se făcură a nu fi băgat de seamă ce se petrecuse. Era acum mai nedumerit decât înainte: cu ce ochi îl văd oare oaspeţii şi care

să fie poziţia lui?! Când iată că trupeşul şi smeritul neamţ din Hamburg răsări din nou alături de el.

— Vă rog să mă iertaţi, dar domnia-voastră nu v-aţi împotrivit adineaori să staţi de vorbă cu mine despre câteva mărunţişuri, într-un loc unde să nu poată trage nimeni cu urechea. Dacă domnia-voastră binevoieşte...

În loc să-şi urmeze drumul către sălile dinăuntru ale castelului, ieşiră amândoi afară, în livada de pomi. Arnas Arnaeus amuţise. În schimb, vorbea hamburghezul. Vorbi despre grânele şi vitele Danemarcei, despre aşezarea demnă de pizmuit a oraşului Kopenhaga şi despre minunatul alabastru care fusese adus acolo din Asia; el vorbi despre multele şi măruntele castele ale regatului şi spuse că stăpânul crăiesc e un adevărat *galant homme*[127], cum nu se mai află nicăieri în toată creştinătatea; ar trebui să cauţi tocmai printre credincioşii lui Mohamed pentru a afla altul asemenea lui; spuse, de pildă, că şi-a agonisit admiraţia unui neam întreg atunci când, dându-se în cinstea lui o mare petrecere de stat la Veneţia, majestatea-sa a dănţuit vreme de şaisprezece ceasuri fără contenire; cavalerii şi delegaţii din trei împărăţii şi patru regate, în afară de cei sosiţi din oraşele-state şi din principatele-palatine, căzuseră istoviţi sau îşi pierduseră graiul; când se revărsa de ziuă, s-au trimis soli prin oraş ca să trezească din somn femei de rând, care de obicei umblau cu zarzavaturi sau purtau butoaie cu peşte pe cap; au pus să le împodobească în mătăsuri, cu aur şi cu pene de păun, şi le-au adus să dănţuiască ele cu craiul din ţara urşilor albi, cum se spune pe acolo Danemarcei, pentru că la ceasul acela patricienele din Veneţia, chiar dacă nu-şi pierduseră de tot răsuflarea şi nu căzuseră în leşin, nici nu mai aveau mult până s-o facă.

— Dar, cum am spus, vorbi neamţul mai departe, plăcerea trebuie s-o plăteşti chiar dacă eşti rege. Ştiu că domnia-voastră sunteţi şi mai bun

cunoscător al vistieriei regatului decât mine; şi nu mai are rost să vă povestesc domniei-voastre amănunte despre greutăţile mereu crescânde ce se ivesc în sfatul împărăţiei când e vorba să se încuviinţeze cheltuielile pentru baluri mascate, care nu numai că sporesc mereu la număr, dar se fac, pe an ce trece, tot mai costisitoare. Am primit la Hamburg veşti, ce nu pot fi tăgăduite, cum că veniturile din ultimul an ale negoţului cu Islanda au fost risipite numai întru acoperirea cheltuielilor pentru plăcerile Curţii. Dar, acum, vorba aceea, a înţărcat bălaia şi a rămas doar cu pielea şi oasele, lucru pe care nimeni nu-l ştie mai bine ca domnia-voastră, după cum tot asemenea ştiţi că arenda Companiei Islandei şi a suzeranului ei, care trebuie plătită craiului, doar cu mare greutate a fost stoarsă. Acum, însă, după gloaba pentru făină, neguţătorii au început să chibzuiască dacă să se mai ducă sau nu cu corăbiile pe insulă, căutând, prin tărăgăneala lor, să pedepsească oarecum norodul domniei-voastre. Dar, vedeţi: balurile trebuie să continue, trebuie durate noi castele, regina pretinde neapărat încă doi cai spanioli, iar măritele domniţe trebuie să-şi capete crocodilul lor. Şi, mai presus de toate, trebuie pregătit războiul. Treburile s-au cam încurcat.

Arnas Arnaeus vorbi:

— Mi-e teamă că nu prea înţeleg bine unde vreţi să ajungeţi, domnule consilier în ale negoţului, câtă vreme n-aţi primit, nici de la regele meu, nici de la vistieria daneză, sarcina de-a face rost de bani.

— Mi s-a propus să cumpăr Islanda, spuse hamburghezul.

— De către cine vi s-a propus, dacă-mi daţi voie să întreb?

— De către regele Danemarcei.

— E îmbucurător să afli că ţara ta a fost scoasă la mezat de către cineva care nu poate fi învinuit de înaltă trădare, spuse Arnaeus zâmbind. Începuse

deodată, să vorbească pe un ton de glumă: A fost cumva întărită prin scrisoare această propunere?

Hamburghezul scoase din buzunarul mantiei o carte cu iscălitura şi pecetea măriei-sale, prin care li se făcea, câtorva neguţători din Hamburg propunerea să cumpere insula aflătoare la jumătatea drumului dintre Norvegia şi Groenlanda, pre nume Islanda, dimpreună cu toate drepturile şi îndreptăţirile corespunzătoare, spre ohavnică şi voinică stăpânire, iar regele danez avea să facă renunţare pe veci, întru totul deplină, în numele lui şi al urmaşilor săi, la insula sus-numită; iar preţul avea să se fixeze la cinci butii cu aur, ce vor fi vărsate „vistieriei noastre crăieşti, o dată cu iscălitura acestei învoieli...”

Arnas Arnaeus îşi aruncă în fugă ochii asupra hrisovului, în livada cu pomi, la lumina unui fanal, după care îl înapoie lui Uffelen, mulţumind.

— Ştiu că nu trebuie să mai stăruiesc, spuse neamţul, asupra faptului că, dacă v-am adus acestea la cunoştinţă, n-am urmărit altceva decât să vă dau o dovadă de încredere, domniei-voastre, celui mai de seamă bărbat de neam islandez din împărăţia daneză.

— În clipa de faţă, lucrurile stau totuşi altfel, răspunse Arnas Arnaeus: numele meu nu mai are decât puţin preţ în Danemarca, fapt pentru care sunt ultimul om care află ceva despre fericirea şi durerile Islandei. Eu am avut norocul să lucrez pentru binele patriei mele, şi un astfel de bărbat e privit ca duşmanul Danemarcei; asta e soarta acestor două ţări. Ştiu că în Danemarca n-a intrat încă în obiceiurile alese ale tagmei celor de sus pomenirea numelui Islandei; dar de când m-a cuprins râvna de a trezi la viaţă nouă fiinţa norodului islandez, în loc să mă mulţumesc cu buchisirea ceasloavelor străvechi ale ţării mele, au încetat şi prietenii mei să mă mai cunoască, iar majestatea-sa, milostivul meu rege, mă împunge în faţa tuturor.

— Pot nădăjdui că această afacere plănuită de noi nu este nepotrivită cu punctul de vedere pe care l-aţi ales domnia-voastră?

— Mă tem că e totuna cărei părţi mă voi alătura eu în împrejurarea aceasta.

— Şi, cu toate astea, nu atârnă decât de domnia-voastră ca târgul să se încheie sau nu.

— Cum ar fi cu putinţă aşa ceva, domnul meu, de vreme ce eu nu sunt în niciun fel părtaş în această afacere?

— Fără aprobarea domniei-voastre, Islanda nu va fi cumpărată.

— Vă port recunoştinţă pentru că mi-aţi arătat încredere, destăinuindu-mi o taină. Dar îmi lipseşte puterea să impun părerea mea într-o asemenea cauză, fie cu vorba, fie cu fapta.

— Domnia-voastră nu vreţi decât binele Islandei, stărui neguţătorul neamţ.

— De bună seamă, încuviinţă Arnas Arnaeus.

— Nimeni nu ştie mai bine ca domnia-voastră că pe locuitorii acestei insule nu-i poate aştepta o soartă mai rea decât aceea de a nu fi, nici de-acum înainte, nimic altceva decât un izvor de venituri pentru regele danez şi pentru arendaşii danezi, cărora el le lasă ţara pe mână: stăpânii feudali şi neguţătorii monopolurilor.

— Acestea n-au fost vorbele mele.

— Ştiţi foarte bine că toată bogăţia care s-a adunat în vremea ultimei generaţii, aici, la Kopenhaga, provine din negoţul cu Islanda. Calea către cele mai înalte dregătorii, în această reşedinţă daneză, a trecut, în toate vremurile, pe făgaşul negoţului cu Islanda. În oraşul acesta nu se află nicio singură familie din care măcar un membru să nu-şi agonisească pâinea zilnică la Compania de negoţ cu Islanda. Şi a fiinţat dintotdeauna o lege nescrisă, după care toţi cei care fac parte din nobilimea înaltă, mai cu seamă prinţii, să primească Islanda ca feudă. Islanda e o ţară bună.

Nicio ţară n-a dat naştere atâtor danezi bogaţi ca Islanda.

— E de mirare să afli atâta înţelegere din gura unui străin, oftă Arnas Arnaeus.

— Mai ştiu şi altele, urmă neamţul. Ştiu că islandezii ne-au privit totdeauna, pe noi, hamburghezii, cu prietenie, lucru care nu e prea de mirare; căci în acelaşi an în care regele danez a izgonit Hansa[128] de pe insulă şi a pus mâna pe negoţ, pentru el însuşi şi pentru oamenii lui, birurile, aşa cum se poate vedea din vechile liste de mărfuri, au fost coborâte cu şaizeci de procente la mărfurile care ieşeau din țară, în timp ce birurile la cele care intrau au fost sporite cu patru sute la sută.

Şi, după o scurtă tăcere, urmă:

— Nu m-aş fi sumeţit a vă spune aceste lucruri domniei-voastre dacă n-aş fi dobândit încredinţarea, în faţa conştiinţei mele creştineşti, că noi, hamburghezii, suntem în stare a oferi compatrioţilor domniei-voastre împrejurări mai prielnice decât preamilostivul vostru stăpân, amfitrionul meu.

Se preumblară o vreme, tăcuţi, în sus şi în jos, prin grădina de pomi. Arnaeus era din nou cufundat în gânduri. În cele din urmă întrebă, în mijlocul cugetărilor sale:

— Domnia-voastră aţi fost vreodată în Islanda?

Hamburghezul răspunse:

— Nu. De ce? Cum?

— Domnia-voastră n-aţi văzut atunci niciodată cum, după o călătorie lungă şi plină de primejdii, Islanda se înalţă din mare.

Neguţătorul nu pricepu prea bine.

— Ţărmuri stâncoase, bătute de furtuni, şi creste de gheţari, învăluite în nori de furtună, se înalţă deodată peste talazuri, murmură profesorul *antiquitatum Danicarum.*

— Bine. Şi ce altceva? întrebă neamţul.

Arnas Arnaeus urmă:

— Stai în bătaia vântului pe puntea unei corăbii, asemeni piraţilor din Norvegia argăsiţi de vântoase, cei care se lăsau luni de-a rândul purtaţi peste mări de vreme şi furtuni, şi deodată ţi se înfăţişează ochilor coama asta de stânci.

— Se înţelege, spuse neamţul.

— Nu se află privelişte mai copleşitoare decât Islanda înălţându-se din mare.

— Asta n-o ştiu, recunoscu hamburghezul, cuprins oarecum de mirare.

— Doar prin priveliştea aceasta poţi înţelege taina, poţi înţelege de ce s-au scris acolo cele mai de preţ cărţi ale întregii creştinătăţi, spuse Arnas Arnaeus.

— Oare chiar aşa să fie? întrebă neamţul.

— Ştiu că acum vă daţi seama, spuse Arnas Arnaeus, că nu e cu putinţă să fie cumpărată Islanda.

Hamburghezul cugetă în sine înainte de-a vorbi:

— Chiar de n-oi fi eu decât un neguţător de rând, totuşi cred că am priceput, în oarecare măsură, învăţătura ce mi-aţi dat. Vă cer iertare că nu sunt cu totul de aceeaşi părere cu domnia-voastră. De bună seamă că nu se poate nici cumpăra, nici vinde respectul pe care-l insuflă piscurile de stei, şi cu atât mai puţin operele măiastre care au fost întocmite de către bărbaţii învăţaţi ai ţării, şi nici poezia cântata de norodul ei. Dar toate astea nici nu pot ispiti pe un neguţător. Noi, neguţătorii, nu întrebăm decât de folosul lucrurilor. Iar pentru noroadele islandeze e vorba că, oricât s-or fi aflând în ţara lor piscuri înalte şi pe deasupra şi muntele care scuipă venin, Hekla, iadul de care tremură lumea întreagă, şi că oricât or fi adunat şi scris islandezii din vremile de demult *Edda* şi felurite alte poveşti ciudate, cu toate acestea şi ei au nevoie mai întâi de mâncare, băutură şi straie pe trup. Întrebarea care se pune aici este: în ce măsură le foloseşte mai mult islandezilor dacă insula lor, Islanda, e un sălaş

danez de robi, sau dacă va fi un ducat de sine stătător?

— Sub oblăduirea împăratului, adăugă Arnas Arnaeus.

— Mai-marii Islandei n-au fost nici odinioară potrivnici unui asemenea gând, spuse Uffelen. În Hamburg se află unele cărţi islandeze preţioase. Fără îndoială că împăratul nostru se va învoi să garanteze liniştea unui ducat islandez; tot asemenea ar face şi regele englez. Conducătorii Islandei vor acorda, în schimb, companiei hamburgheze schele pentru pescuit şi privilegii de negoţ.

— Şi ducele?

— Ducele Arnas Arnaeus îşi are scaunul pe insulă acolo unde pofteşte.

— Domnul meu, sunteţi un neguţător şugubăţ.

— Rog pe înălţimea-voastră să nu privească spusele mele ca pe-o vorbărie deşartă şi nici să creadă că mi-aş îngădui vreo *moquerie*[129] cu domnia-voastră.

Arnas Arnaeus spuse:

— Cred că nu se află nicio dregătorie în Islanda care să nu-mi fi fost încredinţată de către craiul danez. Vreme de doi ani am avut acolo cele mai mari împuterniciri pe care le poate dobândi un om în ţara aceasta: putere asupra despărţământului treburilor Islandei, asupra companiei, asupra juzilor, asupra împuterniciţilor suzeranului, într-un anumit înţeles chiar asupra suzeranului însuşi. În afară de asta, lucram cu cele mai bune gânduri, întru folosul şi binele patriei mele. Şi care a fost rodul acestei străduanii? Foametea, domnul meu. Islanda este o ţară istovită. Un duce peste o asemenea ţară ar ajunge de râsul lumii, oricât de bun slujitor al hamburghezilor ar fi el.

Uffelen răspunse:

— Ştiu că a trebuit să ţineţi locul regelui în felurite împrejurări, domnul meu. Dar aţi spus adineaori singur ce vă lipsea: nu eraţi împuternicit

sau îndreptăţit să luaţi tocmai acele măsuri care erau mai grabnice, anume, de a izgoni din ţară pe neguţătorii monopolurilor crăieşti, privilegiaţi, şi de a întrona un negoţ cinstit.

Arnas Arnaeus spuse:

— În multe rânduri, preamilostiv măria-sa a trimis soli la domnitorii străini ca să-i roage, cu ochii înlăcrimaţi, să cumpere de la el Islanda sau, în orice caz, să-i împrumute bani în schimbul ei. De fiecare dată, însă, de cum oblicea compania asemenea gânduri, se oferea să plătească regelui o arendă şi mai mare pentru negoţul cu Islanda.

— Dorinţa mea este, urmă Uffelen, ca această cumpărare să fie înfăptuită atât de repede, încât stăpânii negoţului cu Islanda nici să nu prindă de veste mai înainte de încheierea şi semnarea actelor. Totul atârnă acum de faptul dacă domnia-voastră vreţi să fiţi omul nostru în faţa norodului islandez. Dacă-mi daţi astăzi încuviinţarea, mâine cumpărarea este încheiată.

— Mai întâi ar trebui cercetat, spuse Arnas Arnaeus, dacă această propunere nu este cumva vreun vicleşug de-al craiului, pentru a stoarce o arendă mai mare de la neguţătorii cu Islanda, în ceasul acesta când e nevoie de toate sforţările ca să se facă rost de bani pentru împrejurarea care e cea mai de seamă îndată după danţ: pentru război. Dar dacă totul a ajuns atât de departe încât nu mai e aşteptat decât răspunsul meu, atunci fără îndoială că nu va fi cine ştie ce pagubă dacă se va mai scurge şi ziua de mâine în aşteptarea lui.

II

Nu trecu multă vreme până când pricina ciudatei purtări a acelor persoane sus-puse faţă de Arnas Arnaeus, la petrecerea reginei, se desluşi. Când se întoarse noaptea târziu acasă, găsi un document. Fusese osândit. Hotărârea celui mai înalt sfat al ţării în aşa-numita pricină de la Braedratunga, cu care se îndeletniciseră vreme de aproape doi ani felurite judeţe, glăsuia astfel: „Că Magnús Sigurdsson a fost apărat de toate învinuirile".

Afacerea asta îşi avea începutul, după cum se ştie, în cele două cărţi pe care le scrisese numitul Magnús din Islanda, una cuprinzând pâra împotriva lui Arnaeus pentru presupusele legături neîntrerupte dintre acesta şi nevasta subiscălitului cărţii; cealaltă plângere, citită în timpul adunării preoţilor la Skálholt, în care Magnús Sigurdsson îşi învinuia nevasta de legături neîngăduite cu crăiescul comisar şi chema preoţimea să intervină în această afacere. Trimisul craiului se simţise jignit de aceste cărţi şi îl pârâse pe jeluitor pentru răspândire de învinuiri neadevărate. La două săptămâni de la citirea celei de-a doua scrisori în uşa bisericii, fusese rostită, în Thing-ul acelui olat, de către judele Vigfús Thorarinsson, osânda în urma căreia Magnús Sigurdsson era lipsit de cinste şi de întreaga lui avere pentru batjocorirea ruşinoasă a lui Arnaeus. Comisarul ceruse ca această osândă să fie întărită de către Thing-ul întregii ţări, de pe Öxarelf, întrunit ca judeţ în afara sorocului şi alcătuit prin însăşi grija sa, întrucât judele Eydalin, care era în slujbă, fiind cimotie cu pârâtul, fusese respins în această pricină. Acest judeţ de pe Öxarelf înăsprise osânda Thing-ului din olatul de obârşie prin aceea că Magnús Sigurdsson, în afară de pierderea ocinei sale ohavnice Braedratunga, mai trebuia să

răspundă pe deasupra crăiescului comisar, pentru învinuirile cuprinse în cartea sa, şi anume sume de bani, sortite alcătuitorilor judeţului pentru ostenelile lor în această pricină.

Prin hotărârea celui mai înalt sfat al dregătorilor ţării fuseseră răsturnate toate acestea. În hotărâre se arăta cum că vrednicul de plâns Magnús Sigurdsson fusese peste măsură de aspru şi necreştineşte mustrat de către *actor Arnas Arnaeus* şi de către alcătuitorii judeţului. Fusese pârât fiindcă, pentru apărarea cinstei sale, scrisese o carte şi apoi încă una, spre a fi cetită la adunarea preoţilor; scopul urmărit era să mişte cugetul lui Arnaeus, spre a pune capăt clevetirilor şi zvonurilor care umblau prin lume nu numai cu privire la el şi la nevasta lui, ci apăsau deopotrivă şi asupra scaunului episcopului din Skálholt; mai vârtos, că anumite zvonuri de destrăbălare îşi aflaseră şi izvor în acest turn de strajă al îndemnurilor creştineşti şi zid de apărare al bunelor obiceiuri. Ca semn că aceste cărţi nu fuseseră scrise fără temei şi că nu fuseseră zadarnic împărtăşite tuturor se poate arăta cum că, în ziua următoare cetirii celei de-a doua cărţi, Arnaeus părăsise scaunul episcopului şi-şi mutase cvartirul la Bessastadir. Se spunea în obişnuitele *praemissae*[130] ale hotărârii celui mai înalt divan că e greu de priceput cum putuseră scrisorile acelea să dea prilej la o atât de neînfrânată asuprire a acestui vrednic de milă bărbat, prin mijlocirea unor osânde aspre şi a unor gloabe în bani. Era doar limpede că *monsieur* Sivertsen fusese pe deplin îndreptăţit să-şi scrie cărţile, pentru a izbuti, în felul acesta, să aducă la tăcere stăruitoarele clevetiri din ţinut, potrivit cărora el ar fi fost încornorat. Nevasta lui se slujise de aplecarea spre beţie a lui Magnús ca pretext pentru a se întâlni cu acest Arnaeus, căruia, după cum toată lumea ştia, îi jertfise, la vârstă fragedă, fecioria ei; şi acuma, după ce fugise de-acasă, petrecuse în destrăbălate

legături o iarnă întreagă, sub acelaşi acoperământ, cu acest iubit al ei din tinereţe, cu care, după spusele martorilor, se afla necontenit, vorbind în doi, atât ziua-n amiază mare, cât şi la ceas de întuneric al nopţii; şi ar fi fost prin urmare greu să străvezi altceva decât ca soţul să scrie, *justo dolore in terminis*[131], aşa cum a făcut. Potrivit celui de-al douăzeci şi şaptelea cap al criminaliceştii condici, în care stă scris despre stricarea căsătoriei, nu este îndreptăţită o pedeapsă asemenea celei cuprinse în hotărârea de osândă de la Öxarelf, privind pe Sivertsen, de vreme ce învinuirile osândite nici n-au fost arătate ca potrivindu-se cu adevărul, şi nici – dacă acesta ar fi fost cazul – n-ar fi cuprins altceva decât ceea ce era pe buzele tuturor: convorbirile între patru ochi ale lui Arnaeus cu nevasta lui Magnús, îndărătul uşilor zăvorâte. Pentru acestea, toate strâmbele şi necreştineştile cărţi de osândă de mai-nainte, vătămătoare cinstei şi bunului nume al lui Magnús Sivertsen, trebuie să fie stricate şi declarate fără fiinţă şi fără putere. Mai cu osebire, întrucât Arnas Arnaeus, în deplină potrivire cu acele osânde, a pus să i se recunoască şi să i se scrie pe numele lui curtea şi avutul aceluia, urmează să fie declarate fără fiinţă toate acele recunoaşteri şi scrierea pe numele lui iar orice avere nemişcătoare sau mişcătoare să fie dată îndărăt lui Magnús Sivertsen, dimpreună cu arenda deplină şi fructele din clipa în care au fost poprite. *Item,* deoarece Arnas Arnaeus a fost *causa prima* pentru gelozia soţului, cum şi pentru osândele cele strâmbe ale judeţelor, este drept şi se cuvine ca zisul Arnas Arnaeus să întoarcă lui Magnús Sivertsen cheltuielile lui de judecată, şi, afară de acestea, pentru batjocorire şi asuprire, *summa jure talionis*[132], cheltuieli la fel de mari ca acelea pe care juzii de mai nainte le acordaseră odinioară numitului din avutul lui Magnús. Şi, cum Arnas Arnaeus a iscat, prin necreştinescul său fel de a se purta, prin nedreptatea şi samavolnicia sa, mare

supărare şi multă zarvă la noroadele de jos ale Islandei şi a adus stricăciune faimei dregătorilor crăieşti de pe insulă, să fie oprită amintita persoană, pentru o vreme nehotărnicită, de a merge cu corabia în Islanda şi de a sălăşlui pe numita insulă, câtă vreme nu va avea încuviinţarea măriei-sale preamilostivului şi îndurătorului nostru rege.

În dimineaţa de după ospăţ, pe la ceasul când se aude pe uliţa pietruită hurducăiala primelor căruţe şi când, în ograda din dosul caselor, zarzavagiul îşi strigă marfa, Arnas Arnaeus se ridică palid din jilţul său, după o noapte de nesomn. El se duce în sala bucoavnelor sale. Acolo, la un pupitru de scris, stă grămăticul, *studiosus antiquitatum* Joannes Grinvicensis, şi plânge. Omul nu bagă numaidecât de seamă că a intrat asesorul, ci plânge mai departe. Arnas tuşeşte de mai multe ori, uşor, pentru a-l smulge pe *studiosus* de la această îndeletnicire. Grămăticul cată o clipă, zăpăcit, în sus. Când îşi zăreşte însă stăpânul, abia atunci îşi pierde de-a binelea firea şi-şi izbeşte, plângând, fruntea de pupitru; un tremur îi scutură umerii gârboviţi de învăţătură şi de povara unei grele răspunderi.

Arnas Arnaeus păşeşte de câteva ori în sus şi-n jos, prin sală, şi contemplă, cu o umbră de nerăbdare, această neobişnuită şi uluitoare privelişte a unui bărbat care plânge – care stă şi plânge – în liniştea, îndeobşte încremenită, a colecţiei de tomuri. Şi cum obida omului nu pare să se sfârşească, îi grăieşte puţin cam răstit:

— Ei, pe tot cerul şi pământul! Ce înseamnă asta, omule?

Şi iarăşi trece o vreme până când învăţatul om fu auzit gângăvind, printre lacrimi şi sughiţuri:

— Of, of, of, Ma-marteinsson...

De câteva ori la rând repetă aceleaşi oftaturi şi nu poate merge mai departe.

— Ai băut cumva? îl întreabă stăpânul.

— E-el a fo-fost aici, geme învăţatul din Grindavik. A fost *certe* aici; Doamne, iartă-mă.

— Aşa? spune Arnaeus. A pierit iarăşi ceva?

— Doamne, îndură-te de mine, păcătosul, mai spune o dată Grindvikingul.

— Ce lipseşte? întreabă Arnas Arnaeus.

Jón Gudmundsson Grindviking se ridică atunci de pe scăunaşul cu trei picioare din faţa pupitrului, se aruncă în genunchi la picioarele maestrului său şi-i mărturiseşte că nepreţuita, cartea cărţilor, nestemata nestematelor, *Skálda* însăşi a pierit.

Arnas Arnaeus se întoarce atunci şi se îndreaptă spre dulapul dintr-un iatac lateral, în care-şi păstrează, încuiate, cele mai rare odoare ale colecţiei sale; scoate o cheie din buzunar, deschide şi priveşte locul unde tăinuise atâta vreme nepreţuita scriere pe care o ţinea drept cea mai rară comoară de pe toată jumătatea de miazănoapte a globului, cartea poeticelor cântări dinainte de veac, în străvechiul grai din miazănoapte. Şi acum, aici, unde fusese pusă, se căsca un loc gol.

Arnas Arnaeus cătă o vreme ţintă la dulapul deschis şi la locşorul gol dinăuntrul lui. Apoi închise dulapul şi se întoarse; stete o clipă locului, privind la gârbovitul *studiosus antiquitatum,* care tot mai şedea pe locul unde se aruncase în genunchi, sleit, cu faţa acoperită de mâinile lui noduroase şi tremurând din toate încheieturile. Încălţările peticite îi lunecaseră din picioare şi zăceau înapoia lui, lăsând să se vadă ciorapii plini de găuri.

— Hai, scoală-te! Am să-ţi dau ceva de băut, spuse Arnas Arnaeus, şi, deschizând un dulăpior din perete, umplu dintr-o sticlă un hanap vechi de cositor. Îl ajută apoi să se ridice şi-i dete să bea.

— Domnul să vă răsplătească, şopti Jón Gudmundsson Grindviking, dar tot nu îndrăzni să-şi privească în ochi stăpânul până când nu mai bău încă un hanap plin.

— Şi când te gândeşti că stau de veghe aici aproape toată noaptea, spuse el. Şi noaptea asta, înainte de albitul zorilor, când am coborât ca să copiez mai departe saga despre Maria, pentru domnia-voastră, şi când mi-am aruncat ochii în dulap, cum am obiceiul, *Skálda* nu se mai afla acolo. Nu mai este. A dispărut. A fost el aici, în timpul ceasului cât am dormit, după miezul nopţii. Dar cum o fi izbutit să intre?

Arnas Arnaeus sta cu butelca în mână şi umplu încă o dată hanapul pe care grămăticul i-l întinsese.

— Vrei, aşadar, să bei mai mult, copil bătrân ce eşti...

— Stăpâne, nu trebuie să beau atât de mult încât să confund vinul cu adevăratul mângâietor, care este numit şi duhul zeiţei înţelepciunii, spuse el. Doar încă un pahar plin, binecuvântate stăpâne, chiar dacă s-ar cuveni mai degrabă să mă bateţi cu nuiaua, mai vârtos pentru că acest diavol în carne şi oase, drac cu chip de om, a izbutit să se strecoare din nou aici înăuntru, în vreme ce eu dormeam. Şi, iată, îmi aduc aminte de ceea ce am auzit ieri de la un om de încredere, anume că acest ticălos vrednic de spânzurătoare a fost văzut, acum câteva seri, mergând, împreună cu contele Bertelskiold, într-o caretă, spre cârciuma din hruba primăriei. Numitul era gătit cu straie noi, iar contele se zice că ar fi poruncit să-i servească potârnichi fripte şi punci. Ce să fac acum?

— Mai bea un hanap, spuse Arnas Arnaeus.

— Dumnezeu să vă răsplătească pentru bunătatea ce o revărsaţi asupra acestui nenorocit din Grindavik, spuse grămăticul.

— *Vivat, crescat, floreat Martinius*![133] închină Arnas Arnaeus şi ridică mâna, în timp ce grămăticul bea. Puse apoi dopul la butelcă şi-o încuie, împreună cu hanapul de cositor, în dulapul din perete.

— Sunt sigur că v-a sângerat inima, stăpâne, când aţi rostit urarea aceasta prefăcută, spuse grămăticul. Dar, la drept vorbind, vreau să vă întreb, oare straja oraşului şi jandarmeria nu sunt mai puternice decât Jón Marteinsson? Oare adunarea canonicilor, preoţimea şi forţele de război să nu fie ele toate în stare a duce la capăt nicio măsură împotriva acestui om? Domniei-voastre, maestre, care aveţi atâta trecere pe lângă judeţe, vă vine doară uşor să vârâţi la temniţă un astfel de om.

— Din păcate, cred că nu mai am trecere nicăieri, bunul meu Jón, spuse Arnas Arnaeus, nici măcar înaintea judeţelor. Jón Marteinsson e învingător peste tot locul. Acum a câştigat şi judecata pentru Braedratunga, pe care a început-o împotriva mea pe socoteala neguţătorilor cu Islanda.

La început, Grindviking fu uluit de tot: deschise de mai multe ori gura, ca un peşte, şi-o închise la loc, fără să se fi auzit vreun sunet, până când bâigui, gemând, întrebarea:

— Poate fi oare voia lui Hristos ca Diavolul să capete putere de-a stăpâni întreaga lume?

— Banii neguţătorilor cu Islanda au mare preţ, spuse Arnas Arnaeus:

— Nici nu te prinde mirarea că un om ca el s-a vândut neguţătorilor cu Islanda pentru a purta judecată nedreaptă împotriva binefăcătorului său din atâtea rânduri, a stâlpului patriei noastre, când a fost în stare să se ducă în Islanda şi să cumpere pentru şvezi vechile scrieri şi copiile lor; că doar dintre toate relele câte se pot întâmpla unui islandez, cel mai rău este totuşi, de bună seamă, să slujească şvezilor, care tăgăduiesc că noi am fi un neam şi care susţin că ei singuri sunt goţii şi vizigoţii cărora le aparţin vechile cărţi islandeze. Să ajungă acum oare şi *Skálda* în mâinile lor şi să se laude că-i poezie vizigotă?

Arnas Arnaeus se aşezase, pe o laviţă şi se lăsase pe spate; chipul îi era galben ca ceara; închise ochii pe jumătate, îşi mângâie dus pe gânduri falca nebărbierită, şi căscă.

— Sunt ostenit, spuse el.

Grămăticul sta încă lipit locului, gârbov, cu umerii căzuţi, răsuflând zgomotos, cu un tremur în jurul buzelor; căută o clipă gânditor la stăpânul şi maestrul său, începu să-şi frece nasul şi-şi săltă o gleznă. Fără să prindă de veste, lacrimi izvorâră din ochii acestui şoarece de bibliotecă; el uită să se mai ferească de micile lui necuviinţe, care erau atât de caracteristice persoanei lui, şi-şi trecu din nou mâna osoasă, cu degetele descărnate, peste faţă.

— Ce s-a mai întâmplat, bunul meu Jón? întrebă Arnas Arnaeus.

Jón Gudmundsson Grindviking răspunse atunci printre lacrimi:

— Stăpânul meu n-are niciun prieten...

III

Ceva mai târziu, în timpul dimineţii, când zarzavagiul răguşise tot strigându-şi marfa în curte, când meşterul care făcea perii era, în chip vădit, beat şi când tocilarul, cel din tagma calicimii, umbla din uşă în uşă cu tocila lui, un bărbat trecea pe uliţele oraşului Kopenhaga. Avea un baston tocit la capăt, purta o străveche pălărie de formă înaltă, iar în picioare avea încălţări ponosite, cu care umbla săltându-şi picioarele într-un ritm ciudat, ca un fel de dovadă a unor nevinovate gânduri; expresia chipului său era atât de departe de tot ce se afla în jur, încât îţi părea că pentru el întreg oraşul, cu turnurile şi cu furnicarul lui de oameni, dispăruse, dimpreună cu vremurile de faţă. Nu-şi oprea privirile nici la cele moarte, nici la cele vii; înşelăciune a simţurilor, cu totul fără fiinţă, devenise pentru el oraşul acesta; în care parcă numai întâmplarea îl azvârlise.

— Uite că trece smintitul, domnul Grindevigen, îşi şopteau vecinii unul altuia când trecea prin faţa lor.

Omul acesta de treabă se opri o clipă într-o hudiţă laterală, aproape de canal; asigurându-se că nu a rătăcit drumul, pătrunse pe poarta unei case, trecu prin curte, străbătu apoi o săliţă întunecoasă, până ce află, în catul de jos al casei, uşa pe care o căuta. Ciocăni în uşa aceea de mai multe ori. Dinăuntru nu se auzi, multă vreme, nimic, dar Grindviking ciocăni mai departe şi zgudui uşa zăvorâtă, până ce-şi pierdu răbdarea şi strigă pe gaura cheii:

— Ticălosule, te faci că dormi? Las', că ştiu eu prea bine că eşti treaz!

Când cel din cămară auzi acest glas, nu mai zăbovi mult şi deschise. Înăuntru era întuneric

beznă: o duhoare de putreziciune răzbătu prin uşa deschisă.

— Ce, ai carne de rechin? Ia te uită, spuse Grindviking amirosind, şi-şi frecă tare nasul, fiindcă socotea că simte mirozna unei mâncări islandeze alese: carne de rechin care rămânea îngropată în pământ vreme de doisprezece ani şi se mânca abia în cea de-a treisprezecea iarnă.

Stăpânul cămării sta în uşă, îmbrăcat cu o cămaşă de noapte soioasă; îl trase pe oaspe înăuntru, după ce-l sărută cu grijă, în pragul uşii, şi după ce mai apoi stupi. Învăţatul Grindviking se şterse şi el cu mâneca surtucului de sărutul lui bălos şi intră în cămară, fără a-şi scoate pălăria din cap. Stăpânul casei răscoli focul şi aprinse o lumânare de ceară, care răspândi-n cămară o lumină slabă. Într-un ungher se afla un culcuş alcătuit din piei islandeze de oaie, şi în faţa lui, o oală mare de noapte. Altă ciudăţenie a stăpânului acestei cămări era că nu-şi lăsa bunurile şi avutul să zacă peste tot locul, la vedere, ci le păstra în desagi de piele şi în pungi mici. Pe podea se zărea o băltoacă mare, o adevărată revărsare de ape, şi Grindviking crezu, la început, că dăduse pe deasupra oala de noapte, prea plină; dar, de cum se obişnui cu lumina înceţoşată, văzu că nu asta era pricina; apa se prelingea de pe o masă de stejar, aşezată lângă unul din pereţii scunzi. Pe masă era întins leşul unui înecat, din care apa picura mai ales pe la cele două capete ale mesei; capul leşului, cu chica udă leoarcă, atârna în jos, iar la capătul celălalt al mesei bănănăiau picioarele; de bună seamă că ciubotele mortului fuseseră pline de apă când îl târâse încoace. Orice-ar fi avut oaspele pe inimă şi oricât de aspre vorbe îşi pregătise pe drum, pentru a-l învăţa *mores*[134] pe Jón Marteinsson, i se întâmplă ca de atâtea ori înainte: ticălosul ăsta, vrednic de spânzurătoare, îl uluia cu desăvârşire.

— Ce... ce-ai de gând cu leşul ăsta? întrebă îngrozit Grindviking şi, fără să vrea, îşi scoase din cap, în faţa mortului, pălăria în chip de burlan înalt.

Jón Marteinsson îşi duse degetul la buze, semn că trebuie să vorbească încet, apoi închise uşa.

— Vreau să-l mănânc, şopti el.

Un fior de groază îl scutură pe învăţatul Grindviking; se uită înspăimântat la gazdă.

— Credeam că miroase a carne de rechin! Şi, când colo, e duhoare de leş, spuse el trăgând cu putere aer în piept; tulburarea îl făcea să tremure tot mai tare. Trebuie să deschidem uşa de perete!

— Ia nu mai face atâta zarvă, omule! se stropşi la el Jón Marteinsson. Cum îţi închipui că ar putea răspândi duhoare, când l-am scos abia în faptul zilei, cald, din apă? Dar dacă simţi oarecare miroznă, să ştii că asta vine de la sudoarea picioarelor mele.

— Scoţi oameni morţi din canal? De ce? întrebă oaspele.

— Oo, mi s-a făcut milă când l-am văzut plutind mort, pe faţa apei, în canal. E un compatriot de-al nostru, spuse Jón Marteinsson şi se întinse din nou în culcuşul lui. Să-ţi spun drept, mă cam ia cu frig, am fost trezit prea devreme. Ce vrei de la mine?

— Zici că omul ăsta e un compatriot de-al nostru? Crezi că poţi să furi oameni morţi şi apoi să te culci?

— N-ai decât să-l iei de aici, spuse Jón Marteinsson. Ia-l cu tine dacă pofteşti. Du-te cu el unde vrei. Du-te la dracu, cu el cu tot!

Omul din Grindavik luă după aceea lumânarea, se duse lângă leş şi-i lumină chipul împietrit. Era un bărbat înalt, slăbănog, trecut de tinereţe, cu părul pornit pe încărunţire, cu straiele oarecum acătării şi cu ciubote bune. Faţa îi era netedă, fără cutele pe care le au înecaţii, pleoapele îi erau pe jumătate deschise, dat fiindcă-i atârna capul mai jos decât muchia mesei, şi i se vedea albul ochilor;

din nasul leşului picura mereu apă, jos, pe podea, şi tot aşa şi din gură.

Grindviking sforăi, încreţind uşor buzele, îşi frecă nasul cu arătătorul de la mâna liberă şi-şi scărpină pulpa stângă cu glezna dreaptă, apoi pulpa dreaptă cu glezna stângă.

— Magnús din Braedratunga! zise el, recunoscându-l. Cum e cu putinţă să zacă aici mort?

— Face chef, omule, nu vezi? izbucni în râs Jón Marteinsson. Aseară şi-a câştigat procesul, bietul om, şi a mers apoi să dea de duşcă o ulcică. Ce, nu i se cuvenea să se mai înveselească?

— Bine, bine, mormăi sforăind Grindviking. Tu l-ai înecat.

— Eu am câştigat pentru el judecata cât era viu, şi l-am scos apoi mort din apă, spuse Jón Marteinsson. Crezi că mulţi s-ar purta mai bine cu un compatriot de-al lor?

— Cine e un diavol faţă de toţi, chiar şi faţă de cei pe care s-ar părea că-i ajută, nu-i altcineva decât Ucigă-l-toaca în carne şi oase! spuse răspicat Grindviking. Tu i-ai dat brânci în apă.

— Şi dacă ar fi aşa, ce-i? chicoti Jón Marteinsson. Era vremea să-i fac şi eu un mic serviciu bietului Arni. Acum, Snaefrídur, fiica lui Björn, e văduvă, iar el poate să-şi ia rămas bun de la Gilitruit[135]-ul lui şi să se însoare cu văduva, apoi se pot aşeza amândoi la Braedratunga, pe care, mulţumită mie, o moşteneşte ea.

— Ocară, blestem, veşnică ocară să se abată asupra ta, că te-ai dat cu danezii împotriva compatriotului şi binefăcătorului tău şi l-ai dus la osândă pe stăpânul şi maestrul meu, făcându-l, în felul ăsta, de râsul tuturor ticăloşilor!

— Pff, numai să vrea Arni, şi pun să fie dat jos tot înaltul sfat al ţării! spuse Jón Marteinsson. De-ai avea măcar câţiva pitaci pentru o bere! Dar ştiu că n-ai niciodată. Ia ascultă, caută repede şi vezi dacă nu poţi afla ceva prin buzunarele leşului.

— N-ai decât să ceri bere Companiei de negoţ cu Islanda! N-ai decât să le ceri bere celor din Şvedia! strigă Grindviking. Crezi poate că n-oi mai găsi şi pe altcineva în oraş însetat de bere? Ştiu, poţi să m-aduci până într-acolo încât să mă faci să săvârşesc orice rău, dar să jefuiesc un leş, asta nu, o dată cu capul, nu!

— Dac-o fi având ascunşi ceva pitaci asupra lui, mi-i datorează. Picul de cinste care poate că a mai rămas atârnat de numele leşului i l-am înapoiat eu, cu lungile mele *actis, petitionibus* şi *appellationibus*[136]. Vorbind, Jón Marteinsson se ridică din nou din covrul lui şi începu să scotocească leşul. Crezi poate că am vreun pic de respect pentru un leş ca ăsta, pe care judeţul l-a lipsit de cinste şi de ocina părintească atunci când era viu?

— Cred că se poate cere unui ucigaş măcar să vorbească frumos despre omul pe care l-a ucis, spuse Grindviking. În orice caz, în saga nu afli altcum. Nici cele mai mari lepădături nu-i vorbesc de rău pe cei pe care i-au ucis ei. Şi chiar dacă omul acesta n-a fost în viaţă decât vrăjmaşul maestrului meu, tot n-ai să mă faci să rostesc vorbe de dispreţ despre un trup neînsufleţit. *Requiescas,* spun eu, *quisquis es, in pace, amen*[137]. Şi acum, ca să ne întoarcem la oile noastre: ce-ai făcut cu tomul *Scaldica majora,* pe care l-ai furat ieri din sala bucoavnelor stăpânului meu?

— *Skálda*? se miră Jón Marteinsson. Ai pierdut-o?

— Maestrul meu ştie bine că n-a luat-o altcineva decât tu, spuse Grindviking.

— Cartea asta n-o fură niciun om cu cap. La cine or găsi-o, pe-ăla ocna îl înghite!

— Ce lucru n-ar fura oare Satana, ca să-l vândă apoi şvezilor? pufni Grindviking.

— Bunul meu Arni a fost multă vreme un naiv: a crezut că o să facă rost de mâncare pentru islandezi osândind compania la gloabă de bani; a

crezut că poate nimici faima de care se bucură Snaefrídur, soarele Islandei, răpindu-le celor mai apropiate cimotii ale ei cinstea şi vaza; a crezut că poate mântui cinstea ţării sale dacă scoate cu şiretenie de la idioţii din Islanda, care mor de foame, cele câteva bucoavne ce n-au putrezit încă şi le grămădeşte aici, la Kopenhaga, unde fără îndoială că într-o noapte vor fi prefăcute toate în fum şi cenuşă. Şi acum socoate că şvezii nu sunt tot atât de hârşiţi ca el. Aa! să-ţi spun una şi bună: sunt mult mai hâtri decât el! Şi sunt atât de înrăiţi, că nicio putere de pe lume nu-i poate face să priceapă că adunătura aceea de calici păduchioşi din cotlonul de câini de acolo, de sus, din miazănoapte, care se numesc islandezi – şi care au să moară în curând până la unul, slavă Domnului! – au putut să scrie vechile saga. Ştiu, Arni e mânios pe mine pentru că n-am vârât pe gâtlejul lui nesătul fiece filă pe care sunt în stare s-o oblicesc. Dar nu poate oare să se mângâie cu gândul că a putut pune mâna pe cele mai bune dintre bucoavne? Eu numai atât am făcut: am vândut lui von Oxenstierna şi lui du Bertelskiold câteva terfeloage fără de nicio valoare; şi, s-a mai întâmplat, că de la Rosenquist mi-a cerut o foaie cu arborele strămoşilor, ca să poată dovedi că neamul lui se trage din urieşi.

— Oricum, tu vei rămâne cu ponosul de fur al *Skáldei,* chiar dacă ăia din Lund i-or fi zicând poezia dinainte de veac a vizigoţilor. Dar spune-mi acuma drept, unde-ai ascuns bucoavna? Altfel, voi scrie unui om din Ţara de la soare-apune, de pe Arnarfjord, care se pricepe la rune şi ştie să facă vrăji cu ele.

— Şi atunci totul o să sfârşească prin aceea că tu vei fi ars pe rug, spuse Jón Marteinsson.

În timp ce ajunseseră aici cu vorbele de ocară, el şi găsise în buzunarele mortului nici mai mult, nici mai puţin decât doi taleri; socotind că nu mai e nădejde să afle şi altă pradă, puse banii pe

prichiciul ferestrei – fereastra era încă astupată peste tot – şi începu altă treabă: să scoată mortului ciubotele.

Grindviking îşi dete seama, ca de altfel de atâtea ori până acum, că vorbele n-au nici cea mai mică putere asupra lui Jón Marteinsson, fapt pentru care se mulţumi să caşte gura, apoi s-o închidă iarăşi şi să holbeze ochii.

Când Jón Marteinsson îşi mântui lucrul, începu să se îmbrace. În loc să se spele, îşi unse părul cu slin bine mirositor. La urmă îşi îmbrăcă mantia, care era atât de largă încât părea că şi-a pus pe el nişte odăjdii din vremuri străvechi. Ciubotele lui Magnús din Braedratunga le vârî în cele două buzunare ale mantiei. Apoi îşi luă pălăria. Zărind pe ea câteva pete de murdărie, le acoperi pe jumătate cu scuipat, ştergându-le apoi cu mâneca hainei; după aceea netezi cucuiele mai mari ale pălăriei şi şi-o puse în cap.

Omul avea falca de jos de-o mărime neobişnuită, aşa că se petrecea fără nicio sforţare peste cea de sus, care nu mai avea de multă vreme dinţi; iar bărbia, pe măsură ce omul înainta în vârstă, era din ce în ce mai pornită să se sărute cu vârful nasului. Colţurile gurii îi atârnau în jos, de o parte şi de alta a bărbiei. Avea nişte ochi ciudat de pătrunzători, care, de îndată ce omul îşi stingea beţia în somn, îşi căpătau din nou culoarea lor aprinsă. Vorbea totdeauna cu un glas plângăreţ, tărăgănat, aşa cum îl au de altfel mai toţi islandezii.

— Nu vrei să dai de veste că ai găsit leşul, omule? îl întrebă Grindviking, în timp ce Jón Marteinsson întorcea cheia în broască în urma lor.

— Nu-i nicio grabă, răspunse el. Şi aşa are înaintea lui destulă vreme pe care s-o petreacă stând lungit. Cine mai e încă în viaţă, să bea! Dacă n-oi uita cumva, o să le spun eu diseară că am găsit un islandez în canal. Sunt sigur că nu vor da în brânci să-l îngroape.

După asta intrară amândoi într-o hrubă cu bere.

IV

Oamenii învăţaţi au însemnat în cărţile lor câte ceva despre nenumăratele semne premergătoare care au vestit în Islanda ciuma bubată.

În primul rând pot fi numite foametea şi lipsa de bucate de pe câmp, care au bântuit mai în toate părţile ţării, aducând multă moarte în rândurile norodului, mai ales printre nevoiaşi.

Mare lipsă era şi de sfori de undiţă.

Apoi s-au adăugat jafuri şi furturi, mai multe ca de obicei, cum şi împreunări păcătoase între cimotii şi, în afară de asta, cutremure de pământ în Ţara de la miazăzi.

S-au petrecut şi tot felul de lucruri ciudate.

La Eyrarbakki, în toamna dinaintea ciumei, s-a măritat o femeie de 80 de ani cu un bărbat care n-avea decât câţiva peste 20 şi a cerut apoi să fie despărţită de dânsul în primăvara următoare: *impotentiae causa*[138].

La 17 ale lunii lui mai s-au văzut şapte sori pe cer.

În aceeaşi primăvară, o oaie din Bakkakot, în Skorratal, a fătat un miel cu cap şi coamă de mascur; falca de sus până la orbita ochilor îi lipsea; limba îi atârna mult peste falca de jos, care n-avea nicio legătură cu tigva şi nu i se găsi nici urmă de ochi; avea urechi lungi ca de ogar; din ţeastă îi atârna o ţâţă, cu o gaură la mijloc. Când fu fătat mielul, îl auziră grăind limpede şi spunând vorbele acestea: „Puternic e Diavolul în copiii credinţei rătăcite”.

De la lavra din Kirkjiubaer s-a răspândit vestea, în iarna dinaintea ciumei, că un arendaş al unei ocini mănăstireşti şi un alt om auziseră vaiete chiar sub picioarele lor când treceau într-o seară împreună prin ţintirim: în parohia din Kjalarnes s-au auzit în văzduh blesteme.

La Skagafjord a fost scos din apă un calcan care, de îndată ce l-au urcat pe corabie, s-a pornit să scrâşnească şi să lărmuiască de spaimă, iar când l-au scos la ţărm şi l-au sfârtecat în bucăţi, fiecare bucată a scrâşnit şi a lărmuit mai departe; şi când au dus bucăţile în colibele pescarilor, fiecare ciozvârlă zbiera în felul ei mai departe, lărmuind şi scrâşnind, încât le-au aruncat de sârg pe toate, îndărăt, în apă.

S-au văzut apoi oameni umblând prin văzduh.

Şi, în cele din urmă, mai rămâne să amintim că oul pe care l-a ouat o găină la Fjall pe Skeid avea întipărit limpede pe el semnul întunecat, întors pe dos, al lui Saturn, ceea ce înseamnă: *Omnium rerum vicissitudo veniet*[139].

Când s-a arătat în ţară ciuma cea mare, se scurseseră treizeci de ani de când pustiise ultima molimă şi cincizeci de când bântuise cea dinainte.

Cei mai mulţi oameni din ţară care numărau peste treizeci de ani mai aveau urme şi semne de la ciuma dinainte; unii, câte-o mână uscată sau câte-un picior beteag, alţii, vreun ochi holbat, iar alţii iarăşi, vătămări la faţă sau la cap, fără să mai amintim că mai toţi oamenii erau însemnaţi de boale obişnuite, cum sunt schilodiri, mădulare strâmbe şi betege din cauza molimei englezeşti, buboaie şi umflături din pricina leprei, umflarea şi buhăirea din cauza panglicii sau sleirea din cauza ofticii.

Ca urmare a foametei ce dăinuise vreme îndelungată, oamenii rămâneau mărunţi la stat, aşa încât dacă unul din ei avusese norocul să crească atât cât trebuie, ajungea un erou de basme populare, socotit deopotrivă cu Gunnar din Hlídarendi şi cu alţi islandezi din vremurile străvechi, care, zice-se, aveau în mădulare o putere ca a arapilor acelora ce se aflau uneori pe corăbiile danezilor.

Asupra acestui norod s-a năpustit ciuma din nou, şi cu mai multă cruzime decât oricând până atunci, astfel că pe drept a fost asemuită cu moartea cea neagră. Molima fu adusă în ţară de pe o corabie de negoţ la Eyrarbakki, în primăvară, puţin înainte de începutul lunii cireşar, şi după o săptămână se stinseră trei case de oameni, iar dintr-a patra nu mai era în viaţă decât un copil de 7 ani. Nu mai avea cine să mulgă vacile şi oile. Vreme de zece zile, patruzeci de oameni din acest mişelesc loc se călătoriseră pe ceea lume.

În felul ăsta, moartea se lăţea mai departe. Din când în când erau astrucaţi împreună câte treizeci de oameni pe lângă vreo bisericuţă. În parohiile mai populate se stinseră câte două sute de suflete şi mai mult; chiar şi preoţimea murea pe capete şi nu mai avea cine să facă slujba bisericească.

Mulţi soţi au fost vârâţi în aceeaşi groapă, alţii şi-au pierdut toţi copiii, şi s-a întâmplat ca dintr-o întreagă liotă de fraţi să rămână în viaţă doar vreun becisnic. Mulţi au fost apucaţi de furii înverşunate ori şi-au pierdut pentru totdeauna minţile.

Au trecut pe lumea cealaltă mai cu osebire aceia care nu împliniseră 50 de ani, cei mai tineri, mai sănătoşi şi mai voinici, pe când bătrânii şi nevolnicii au rămas în viaţă.

Mulţi şi-au pierdut lumina ochilor sau auzul, alţii zăcură în chinuri săptămâni de-a rândul.

În vremea acestei bântuiri şi-a pierdut şi scaunul episcopal din Skálholt capul, şi acest cap şi-a pierdut tiara; în scurgerea unei săptămâni au fost culcaţi, în aceeaşi groapă, atât martorul luminos al credinţei şi prieten al mişeilor, episcopul, cât şi frumoasa lumină a acestei ţări, cea care strălucea de frica lui Dumnezeu şi de milosârdie, soţia iubită a episcopului.

Aceasta s-a petrecut la doi ani după trimiterea împuternicitului special al măriei-sale, având sarcina de a asigura acestui popor, pe cât cu putinţă, împrejurări de viaţă mai bune. Dar când

Arnas Arnaeus s-a întors iarăşi la Kopenhaga, se petrecuse în împărăţia daneză o schimbare: stăpânul şi regele din vremea aceea era întins pe patul de veşnică odihnă, iar mai-marii împărăţiei se găteau de încoronarea celui nou. Gloata mişeilor fu ospătată, în ziua încoronării, în piaţa din faţa curţii domneşti, cu ciorbă şi cu friptură, cum şi cu bere şi vin rubiniu. Era începutul unor vremuri noi în Danemarca.

Bunăvoinţa pe care Arnaeus şi-o câştigase prin şederea sa la curte atâta amar de ani se stinse o dată cu săvârşirea din viaţă a vechiului crai. Rapoartele lui Arnaeus asupra stărilor din Islanda, cum şi propunerile lui privitoare la reforma negoţului, a diferitelor meşteşuguri, justiţiei şi administrării ţării se bucurară de o primire rece la logofeţia crăiască; e îndoielnic chiar dacă au fost citite vreodată.

Toţi ştiau că idealurile noului crai tindeau către ţeluri mai glorioase decât grija de islandezi.

Venise vremea să se pornească din nou război împotriva şvezilor. Iar dregătorii aveau o singură grijă: să-şi păstreze slujbele şi după schimbarea domniei.

De multă vreme nu mai era o cale pentru dobândirea gloriei şi nici ispită pentru oamenii de seamă din Danemarca îndrăzneala de-a arăta că iei apărarea acelui îndepărtat ţinut al împărăţiei daneze, a acelei răni sângerânde şi de nelecuit de pe trupul ţării al cărui nume singur trezea scârbă în toţi oamenii Kopenhagăi, chiar dacă de-acolo venea seul cu care se hrăneau fanalele de pe străzile oraşului.

Despre islandezi putem spune că oricât erau lotrii acelei ţări prietenii lui Arnaeus – cu toate că nici ei nu-i erau toţi prieteni, ba nici măcar aceia a căror înfierare Arnaeus o declarase fără fiinţă – şi că oricât de bucuros întâmpinaseră mişeii gloabele pentru făină, la care-i osândise el pe neguţători, cum şi bucatele de restrişte, daniile către norod, pe

care, din fericire, el le putuse smulge coroanei, şi că oricât îi erau ei de recunoscători pentru că sprijinise pe lângă măria-sa jalbele lor pentru sfori de undiţe şi pentru fier de covălie, cum şi pentru vinul bisericesc menit împărtăşaniei, şi, pe deasupra, pentru coborârea dabilei vămilor – aceste jalbe guvernatorul Islandei le ţinuse tăinuite vreme de şapte ani – cu toate astea, familiile mai înstărite din Islanda se ridicaseră împotriva lui Arnaeus cu o vrăjmăşie, nu mai mică decât cea care domnea în Danemarca faţă de el în acea vreme.

Întrucât neguţătorii îl aduseseră pe Magnús din Braedratunga în Danemarca şi sprijiniseră vreme de doi ani judecata acestuia, pentru a se răzbuna pe Arnaeus, se vorbea acum că juzii islandezi se pregătesc să dobândească răsturnarea tuturor hotărârilor judeţului său de la Öxarelf, aşa-numitele hotărâri ale înaltului *commissarius,* să li se întoarcă averile de care fuseseră lipsiţi şi să-şi recapete totodată cinstea pe care le-o micşorase acelaşi jude.

Acest cărturar care se lăsase ispitit să plece o vreme de lângă tomurile sale şi care se crezuse chemat să fie, de dragul dreptăţii, duhul ocrotitor al patriei sale, culegea acum ce semănase: răsplata care se cuvine cavalerului nemuritor al tristei figuri. Cine dă ascultare unei asemenea chemări nu mai poate regăsi calea către scrierile care însemnaseră cândva pentru el întreaga lume.

Aşa se face că în dimineaţa aceasta, când a aflat vestea despre dispariţia acelei nepreţuite scrieri, care fusese cununa tuturor cărţilor lui, el s-a prăbuşit pe o laviţă, pălit de noaptea de veghe, şi n-a rostit decât vorbele: „Sunt ostenit”.

A şezut astfel multă vreme după ce Grindviking plecase, şi, până în cele din urmă, l-a copleşit somnul. Apoi şi-a venit din nou în simţiri şi s-a sculat; nu-şi lepădase straiele de când se înturnase de la petrecerea reginei; se spălă acum, îşi potrivi

înfăţişarea şi-şi schimbă veşmintele; porunci apoi vizitiului să înhame caii, după care ieşi în caretă.

V

Arnaeus se dusese de multe ori la logofeţie, pentru a se ţine la curent cu desfăşurarea lucrurilor, căci el era acolo mijlocitor pentru nevoile multor islandezi.

Sfetnicul de stat, care avea în grijă tot ce privea problemele islandeze, poruncise să-i vină un bărbier la logofeţie, şi în timp ce-l bărbierea, se tot scula întruna, ca să mănânce din dulceaţa aflată într-un taler, pe masă, printre copiile osândelor la bătaie cu gârbaciul, la înfierare cu fierul roşu şi la ridicarea în furci, sosite proaspăt din Islanda. În cămară plutea o mirozna înăbuşitoare de chiclaz şi dresuri de peruchier.

Când vestitul *professor antiquitatum Danicarum* deschise uşa, consilierul de stat aruncă, pe sub briciul bărbierului, o privire fugară către el şi, agrăindu-l cu „domnul meu”, îl pofti pe oaspete să ia loc. Apoi grăi în daneză:

— După cât se spune, în Islanda sunt multe fecioare drăguţe.

— E tocmai aşa cum spuneţi domnia-voastră, răspunse Arnas Arnaeus.

— Cu toate astea, se zice că pe sub fuste ele miros a untură de peşte, adăugă capul dregătoriei pentru treburile islandeze.

— Despre asta n-am auzit nimic, spuse Arnas Arnaeus şi scoase la iveală o lulea de pământ.

— *Item,* stă scris că în ţara aceea nu se află nicio fecioară, stărui consilierul de stat.

— Unde stă scris asta? întrebă vestitul *professor antiquitatum.*

— Asta o spune excelentul *auctor*[140] Blefken.

— Oare să nu se fi înşelat excelentul *auctor* în privinţa asta? spuse Arnaeus. În cei mai buni *auctores* se poate citi că fetele islandeze rămân

fecioare neprihănite până la al şaptelea prunc nelegiuit, domnule.

Consilierul de stat rămase mut ca mormântul, dat fiind că între timp briciul îl gâdila prin jurul mărului lui Adam. După ce trecu şi asta, el se sculă de pe scaun, însă nu pentru a mânca iarăşi din dulceaţă, ci pentru a da cuvânt unei nemulţumiri serioase cu privire la sfârşitul unei afaceri neplăcute:

— Cu toate că noi doi n-am avut întotdeauna fericirea să fim de aceeaşi părere în cele mai multe afaceri privind Islanda, nu pot totuşi să trec sub tăcere un lucru: nu pricep cum un judeţ cinstit a putut osândi o persoană de neam ales ca domnia-voastră, pe motiv că aţi fi dormit cu o femeie, o muiere care nu ştie ce-i ruşinea. Asta-i o adevărată porcărie! Am aici scriptele unei pricini petrecute acum doi ani; o fată islandeză a fost siluită de doi nemţi la Keblevig, şi când aceştia au fost osândiţi de către guvernator la gloabă în bani şi la bătaie cu gârbaciul, mama fetei a început să plângă şi să se roage lui Dumnezeu să abată asupra guvernatorului o ploaie de foc şi de sânge.

Arnas Arnaeus începuse să fumeze.

— Eu sunt de părere, spuse apăsat consilierul de stat, intrat din nou sub briciul bărbierului, că dacă bărbaţilor onorabili şi de obârşie înaltă nu le-ar fi îngăduit să se ţină cu alte femei, măritate sau nemăritate, ce farmec ar mai avea atunci viaţa? Nimeni nu poate cere să-ţi îndrăgeşti nevasta! Domnia-voastră, care cunoaşteţi mai adânc autorii clasici, ştiţi, desigur, mai bine decât mine că asemenea lucruri nu existau la cei vechi; aveau o nevastă din datorie, aveau iubite de nevoie, iar pentru plăceri, un băiat.

Arnas, *professor antiquitatum Danicarum,* se rezemă comod în jilţ. Chipul lui oglindea o linişte bărbătească, în timp ce căta ţintă la norii de fum ce se înălţau din pipă.

— Mda... să auzim, ce spune bărbierul? vorbi el în sfârşit.

— Aşa cum se cuvine unui cetăţean simplu, bărbierul nici nu vrea să audă despre asemenea înţelepciune, spuse consilierul de stat. *Justamente* înainte de-a intra domnia-voastră pe uşă, îmi povestea noutatea că preamilostivul nostru rege a fost întâlnit azi, dis-de-dimineaţă, în casa cu proastă faimă „La leul de aur", unde măria-sa chefuia straşnic cu cavalerii de serviciu, ceea ce a dus până la urmă la o încăierare cu straja.

— Asemenea vorbe nu le-aş fi rostit niciodată de faţă cu doi martori, spuse bărbierul. Dar întrucât înălţimea-voastră mi-a făcut cinstea să mă întrebe despre veşti noi şi cum întâmplarea a potrivit ca să vin tocmai de la domnul baron, unde se aflau doi generali-locotenenţi beţi turtă, care fuseseră într-o casă ce nu se poate numi şi se bătuseră dimpreună cu milostivul nostru stăpân împotriva oamenilor din strajă, înălţimea-sa binevoiască să mă ierte, dar cum aş fi putut să nu învăţ limba nemţească cu propriile mele urechi când mă duc la domni atât de nobili?

— Bărbierul poate începe acum cu miroasele şi cu dresurile lui! porunci consilierul de stat.

Cel căruia îi vorbise astfel amuţi pe dată, făcu o plecăciune desăvârşită, deschise cutia cu alifii şi începu să împroaşte parfum cu ajutorul unei mici stropitori. Arnaeus şedea liniştit în jilţ şi fuma, răspândind nori de fum, în timp ce bărbierul îl stropea cu miresme şi-l ungea cu alifii pe consilierul de stat.

— Ca să vorbim despre altceva, spuse el fără prea multe ocoluri, în timp ce-şi privea norii de fum ai pipei, au plecat cu corabia, spre Hólmur sforile de undiţă despre care am vorbit ultima dată cu domnia-voastră?

— De ce adică regele trebuie să le facă întruna rost de sfori oamenilor ăstora, sfori şi iar sfori?

Uite colo, încă o jalbă pentru sfori! Ce tot vor oamenii ăştia cu atâtea sfori?

— Da, am auzit că jalba către rege, pe care am descoperit-o acum doi ani la guvernatorul Gyldenlöve, după ce zăcuse la el vreme de şapte ani, a sosit în fine aici.

— Noi, cei din Kopenhaga, nu dorim ca islandezii să prindă mai mult peşte decât avem noi nevoie. De îndată ce vom începe să batem război împotriva şvezilor, vor primi şi ei mai multe sfori, şi, pe deasupra, şi cârlige de undiţă.

— Domnia-voastră doriţi poate mai degrabă ca regele să dea pentru un neam întreg grâne fără plată, aşa-zise de restrişte, decât să-i îngăduiţi acestui neam să prindă peşte?

— N-am spus niciodată aşa ceva, răspunse consilierul de stat. Vreau să spun doar că prea am îngăduit multă vreme ca Islanda să fie lipsită de-o conducere îndestul de aspră, în stare să facă să piară, o dată pentru totdeauna, nevolnica gloată de calici care se vântură pe-acolo, iar puţinii oameni mai de ispravă să poată prinde, nestingheriţi de aceşti zdrenţăroşi şi lotri, peştele pe care compania îl poate folosi pentru a pregăti din el untura de care are nevoie Kopenhaga.

— Pot socoti acest gând al domniei-voastre ca fiind bun de comunicat şi Thing-ului pe ţară?

— Puteţi să ne ponegriţi oricât veţi vrea în faţa islandezilor, pe noi, cei de-aici, de la logofeţie, domnul meu. E totuna ce spun sau ce gândesc islandezii. Nimeni nu ştie mai bine decât domnia-voastră că islandezii sunt un norod lipsit de cinste. Vă pot pofti, domnule, să gustaţi din această dulceaţă?

— Vă mulţumesc, spuse Arnas Arnaeus. Dacă neamul meu şi-a pierdut cinstea, cum mi s-ar cădea mie să mănânc dulceaţă?

— Niciun bărbat, din câţi a trimis regele acolo, n-a lipsit neamul acesta de cinste mai mult decât aţi făcut-o domnia-voastră.

— Străduinţele mele tindeau ca islandezii să se conducă după legile în fiinţă, spuse Arnas Arnaeus.

— Ei, parcă nu-i totuna după care legi sunt judecaţi islandezii? Logofeţia crăiască are dovezi că neamul acesta a decăzut. Pe vremuri, toţi bărbaţii mai buni se omorau între ei, unul pe celălalt, până când n-a mai rămas decât o adunătură de calici, de lotri, de leproşi, ipochimeni plini de păduchi şi beţivani.

Arnaeus fuma liniştit mai departe, rostind doar pentru sine, încet, cu glas stins, câteva rânduri latineşti, ca unul care recita dintr-o poezie:

— *Non facile emergunt quorum virtutibus obstat res angusta domi*[141].

— Da, ştiu bine că în Islanda chiar şi cel mai neînvăţat calic de popă poate să spună *Donat*[142]-ul pe latineşte, ca o caterincă, de la cap la coadă, şi că umblă din zori şi până-n noapte tot cu ai săi *classici* în gură*;* iar jalbele lor către majestatea-sa sunt atât de împănate cu învăţătură fără rost, încât să mă ia dracu dacă înţeleg ceva din ele! Şi, până la urmă, toate vorbele astea umflate nu se învârt decât în jurul sforilor. După mine, e o greşeală ca unul care n-are sfori să ştie latineşte. Şi ca să revin acolo de unde am plecat şi la cele ce vreau să spun: puţinilor bărbaţi din Islanda, care mai pot fi priviţi ca oameni, le-aţi răpit bunul nume prin osânde; de pildă, pe bătrânul şi demnul de cinstire Eydalin, care a fost credincios regelui său, l-aţi făcut, la vârsta lui înaintată, un milog lipsit de cinste, aşa încât a intrat în mormânt din pricina asta.

— E adevărat, replică Arnaeus, că prin sosirea mea acolo şi-au pierdut cinstea o seamă de islandezi crăieşti; dar mulţi oameni fără de apărare şi-au căpătat-o îndărăt. Câtă vreme norodul va şti să păstreze victoria care a fost câştigată pentru el, viaţa lui va fi apărată împotriva dregătorilor în vremile ce vor veni.

— Şi, cu toate acestea, domnul meu, nu v-aţi mulţumit numai cu atât. Mai presus de toate v-aţi îndărătnicit să urmăriţi, prin procese samavolnice, chiar şi pe binefăcătorii insulei, pe preacinstiţii şi cuvioşii cetăţeni şi neguţători danezi care înfruntă cu riscul vieţii lor cele mai mari primejdii pentru a procura acestui norod cele necesare traiului, şi mulţi dintre ei se duc, cu prilejul acesta, la fund, pe îngrozitoarea mare care înconjură acea ţară sălbatică. S-a răspândit ponegrirea, şi ea pleacă mai vârtos de la domnia-voastră, cum că negoţul cu Islanda urmărea să agonisească prea mari câştiguri. Domnia-voastră va trebui să ne iertaţi dacă noi, cei care ştim mai bine, suntem de altă părere. Negoţul cu Islanda a fost privit dintotdeauna de către noi, danezii, ca o faptă a celei mai curate binefaceri. Şi dacă majestatea-sa a statornicit cândva acest negoţ cu insula ca monopol, asta s-a înfăptuit numai şi numai pentru a împiedica pe străini să jefuiască mai departe acest sărman norod.

În timp ce consilierul de stat vorbea astfel, bărbierul nu contenea să-i frece faţa cu tot soiul de alifii; oaspele se aşezase comod în jilţul său, fuma liniştit mai departe şi privea strădaniile bărbierului.

— Este adevărat, spuse el în cele din urmă cu glas liniştit, aproape nepăsător, că dările către hamburghezi n-au fost socotite, pe vremea când ei erau tari şi mari în Islanda, ca fiind totdeauna la fel de cumpătate. Cu toate astea, cei care cunosc vechile stări sunt de părere că mai târziu s-au înrăutăţit, atât sub cuvioşii negustori de mărunţişuri din Helsingor, cât şi sub companie. Şi în ce-i priveşte pe colegii şi părtaşii lui *monsieur* la negoţul cu Islanda, e zadarnic să le deplângem soarta câtă vreme au în alaiul lor tocmai pe acei islandezi care li se par a fi cei mai de seamă.

— Noi n-avem în alaiul nostru sau în slujba noastră islandezi pe care-i preferăm altora, ci ne

îngrijim să fim slujitori credincioşi ai întregii insule şi s-o ajutăm cu adevărat.

— Hm, icni Arnas Arnaeus, lui Jón Marteinsson îi merge de câtva timp foarte bine.

— Jón Marteinsson? se miră consilierul de stat. N-am auzit niciodată numele acesta.

— Danezii nu-l cunosc când îi rosteşti numele, spuse Arnas Arnaeus, şi, cu toate astea, pentru ei este singurul islandez când au nevoie de o coadă de topor. Şi alte anumite naţii cunosc deopotrivă lucrul acesta.

— Nu în bucoavnele daneze stă scris că islandezii se trag din trădători de ţară şi din piraţi, asta pare-se că stă scris chiar în bucoavnele domniei-voastre, zise consilierul de stat şi se lăsă şi mai comod pe spate, în timp ce bărbierul îl ungea cu pomezi. Altceva ce mai aveţi pe inimă, domnul meu?

— Am fost rugat să primesc a fi regent în Islanda, spuse rar Arnaeus.

— Peruchier! strigă după o clipă consilierul de stat şi se întoarse, gemând, în jilţ. Isprăveşte odată! Ia-ţi alifiile de aici! Nu vezi că put? Cărăbăneşte-te, la naiba! Ce mai aştepţi, iscoadă? Pentru cine stai să iscodeşti?

Bărbierul se grăbi, înspăimântat, să zvânte faţa consilierului, îşi grămădi cutiuţele în taşcă şi, în vremea asta, făcea fără oprire plecăciuni, tot spunând că el e un om simplu, care nici de auzit n-aude, nici de văzut nu vede nimic şi, chiar dacă ar auzi sau ar vedea ceva, tot n-ar pricepe. După ce se îndreptă spre ieşire de-a-ndaratelea şi pieri pe uşă, consilierul de stat se sculă din jilţul său, se apropie de profesorul de antichităţi daneze, care şedea fumând în linişte, şi întrebă, în sfârşit, ce veşti noi a adus oaspele cu sine:

— Ce-aţi spus adineaori, *monsieur?*

— Nu cred să fi spus ceva prea deosebit, răspunse Arnas Arnaeus. Afară doar de faptul că

am vorbit de Jón Marteinsson, avocatul neguţătorilor cu Islanda, marele învingător.

— Vă întreb, ce aţi spus privitor la un regent? Cine să fie regentul şi al cui? Şi unde?

— Asta o ştiţi domniile-voastre, cu toţii, mai bine decât mine, spuse Arnas Arnaeus.

— Nu ştiu nimic! strigă consilierul de stat din mijlocul odăii, unde se afla.

Şi, cum Arnas Arnaeus nu făcu nici cea mai mică mişcare ca să povestească mai multe, înaltul domn, care ardea şi mai tare să afle, îşi vântura şi îşi frângea mâinile, cuprins de milă faţă de sine însuşi.

— Nu ştiu chiar nimic, nimic, repetă el. Nouă, celor de-aici, de la Cancelaria crăiască, nu ni se spune niciodată nimic. Toate se petrec în divanul ţării sau în sfatul de război, la nemţi, sau în iatacul reginei. Noi nu primim nici măcar leafă. Eu plătesc în fiecare an, din punga mea proprie, o mie cinci sute până la o mie şase sute de taleri nemţeşti pentru întreţinerea mea, şi n-am văzut de la rege, de trei ani, nici măcar un bănuţ din cei găuriţi la mijloc. Îşi bat joc de noi, nici nu vorbesc cu noi, uneltesc în tot felul prin oraş, în spatele nostru, şi nu m-ar prinde mirarea ca, într-o bună dimineaţă, când m-oi trezi din somn, să aud că regele, nenorocitul acela de ticălos, ne-a şi vândut!

— După cum ştiţi şi domnia-voastră, domnul şi stăpânul nostru a mai încercat de multe ori să vândă sau să amaneteze amintita insulă, spuse Arnas Arnaeus. De două ori în răstimp de abia zece ani a trimis soli la regele Angliei cu asemenea misiuni; ele pot fi citite în arhive. Bogatul hamburghez Uffelen mi-a povestit ieri că multmilostiva inimă a preaîndurătorului nostru stăpân socotea din nou potrivit să pună la mezat această ţară a nenorocului.

La această veste, consilierul de stat se lăsă din nou să cadă în jilţ; rămase cu privirile pierdute,

aţintite înaintea sa, şi păli. În cele din urmă, gemu din adâncul obidei sale:

— Asta e o încălcare a puterii, asta e trădare, asta e fapta iadului!

Arnas Arnaeus fuma netulburat mai departe. În sfârşit, adunându-şi toată puterea de voinţă, consilierul de stat izbuti să se ridice din nou în picioare; scoase apoi dintr-un dulap ceva de băut şi umplu câte un hanap, pentru el şi pentru oaspele său. După ce vinul le alunecă pe gâtlej, el rosti solemn:

— Îmi iau libertatea să contest regelui dreptul de a vinde ţara fără să ne întrebe şi pe noi, cei de la Cancelaria crăiască. Altfel, ar fi un furt nu numai de bunuri ale ţării, dar, în aceeaşi măsură, şi ale companiei. Ce spune sfatul dabilelor? Sau Gyldenlöve, guvernatorul ţării?

— Domnia-voastră trebuie să ştiţi, spuse Arnas Arnaeus, că, după îndepărtarea lacomilor papistaşi şi după introducerea credinţei lutherane, regele a ajuns stăpânul tuturor bunurilor bisericii de la noi din împărăţie; astfel, cele mai mari moşii din Islanda, cum şi mii de curţi mai mici, au intrat în stăpânirea sa. Încă o poruncă domnească, şi toate curţile care au mai rămas vor fi tot ale lui. Iar ce va face preamilostivul nostru stăpân cu averile pe care a pus stăpânire, nu-i priveşte pe alţii de fel. N-ar fi oare o adevărată uşurare pentru înalta logofeţie dacă această drojdie a tuturor ţărilor nu-i va mai apăsa de-acum înainte pe conştiinţă? Niciun neguţător danez n-ar mai fi silit să piară pe mare, în călătorii pline de primejdii! Iar compania ar fi scutită să mai poarte de grijă poporului meu din milă.

Consilierul de stat începu să umble furios de colo-colo, se opri apoi în faţa oaspelui, ridică pumnul strâns la înălţimea lui şi spuse:

— Asta este iarăşi una din blestematele dumitale uneltiri, trădări, tertipuri, conspiraţii! Domnia-ta l-ai momit pe rege. Niciun alt sfetnic danez sau

consilier imperial nu l-ar sfătui pe rege să vândă Islanda, şi asta pentru că orice preţ i s-ar oferi, oricât de mare, el va trage totuşi mai mari foloase, cu timpul, din ţara aceasta, printr-un negoţ bine chibzuit.

— Nevoia cea mai arzătoare are, în orice clipă, precădere, spuse Arnas Arnaeus. Trebuie organizate fără zăbavă baluri mascate. Ele costă bani. Un bal ca lumea înghite arenda anuală a tuturor averilor mănăstireşti, domnul meu. În afară de asta, pentru sporirea faimei Danemarcei, preamilostivul nostru rege trebuie să pornească război împotriva şvezilor. Asta aşijderea costă bani.

— Dar islandezii, întrebă descurajat consilierul, fierbând între mânie şi teamă, ei ce spun?

— Islandezii! se arătă mirat Arnas Arnaeus. Cine pune întrebări unui norod fără onoare? Islandezii n-au decât un singur lucru de făcut: să aştepte, visând la vremuri mai bune ale istoriei lor.

— Vă rog, domnul meu, să mă iertaţi, spuse ca încheiere consilierul de stat, dar treburi de mare însemnătate mă aşteaptă în oraş. Mi-am luat o nouă *maîtrese.* Nu pofteşte cumva domnia-voastră să meargă cu mine o bucată de drum?

Arnas Arnaeus se ridicase şi contenise din fumat.

— Aşteaptă şi careta mea afară, zise el.

— Aşadar, cum vă spuneam, în ce priveşte trimiterea de sfori cu corabia la Holm, vorbi consilierul de stat pe când îşi îmbrăca mantia, voi cerceta afacerea. Ne-am îngrijit întotdeauna să împlinim cererile islandezilor pentru fier de covălie, vin de împărtăşanie şi sfori. Poate că va fi cu putinţă să trimitem, anul acesta, într-acolo, mai multe corăbii decât anul trecut.

VI

În primăvara de după ciumă apăruseră la Thing-ul pe ţară atât de puţini oameni, încât n-au putut fi rostite niciun fel de osânde. Din multe olaturi nu venise niciun om.

Executarea răufăcătorilor a trebuit să fie amânată, întrucât, în timpul nefericitei furtuni, pieriseră şi gâzii, iar la Elf-ul care-şi trăgea numele de la securea dreptăţii nu i-au tocmit pe flăcăii săraci cu duhul care se arătau gata să descăpăţâneze bărbaţii sau să înece femeile doar pentru plăcerea lor.

Numai o anume Hallfrídur din Mulathing fu omorâtă; ea zămislise un copil cu acel Olafur care fusese scurtat de cap anul trecut; dar cum din Mulathing nu venise încoace nimeni în afară de bărbatul care-o adusese, şi cum acesta era hotărât să nu mai care înapoi cu el femeia în viaţă, prin toată ţara şi peste atâtea ape, se găsiră câţiva oameni de bine care-şi luară asupră-le sarcina s-o înece în bulboana femeilor.

Acum să ne întoarcem din nou la bătrânul Jón Hreggvidsson, care îşi vedea de treburi la curtea lui din Rein.

Nu-i de mirare că, pe vremuri tulburi ca acestea, el nu se grăbea deloc să-şi bată capul cu o nouă înfăţişare dinaintea celui mai înalt divan din Kopenhaga, aşa cum i se hotărâse la scaunul comisarului. Alte griji avea el pe cap.

Puţinii dregători care mai rămăseseră în viaţă aveau şi ei o mulţime de alte treburi la care să se gândească în afară de pricina lui Jón Hreggvidsson. Trecură câţiva ani.

Când, în cele din urmă, moartea încetă să mai secere rândurile gloatelor de oameni şi când norodul începu să-şi mai vină în fire, îi ajunse ţăranului la ureche că noii dregători ridicaţi în

locurile celor răposaţi n-aveau de gând să dea cu totul uitării vechea lui pricină.

Nimeni din ţară nu se îndoia că slujba comisarului fusese cu totul deosebită: fiind jude peste toţi juzii, hotărârile lui nu mai puteau fi stricate. Cei care fuseseră osândiţi de el nu mai aveau nicio nădejde să primească vreodată despăgubiri sau satisfacţie. Celor cărora le făcuse dreptate nu li se va mai întâmpla nimic rău de-atunci încolo.

Dar, după încheierea misiunii lui, se vădi că era mai uşor să-i numeri pe cei care fuseseră doborâţi decât pe cei spălaţi sau uşuraţi de vină. Aceştia din urmă se făcuseră nevăzuţi. Scutirea lor de osândă rămase fără urmări.

Bărbatul care îi coborâse pe cei mari pentru a-i înălţa pe mişei nu află niciun fel de dovadă făţişă de mulţumire. În schimb, norodul jelea înjosirea şi doborârea judelui Eydalin.

Jón Hreggvidsson era omul care se simţea mai nesigur decât toţi ceilalţi când, în primăvara dinaintea ciumei, se întorsese acasă, după hotărârea comisarului din Öxarelf, spălat de învinuire, dar în acelaşi timp şi osândit. Pricina lui fusese, fără îndoială, prilej pentru cea mai grea învinuire adusă judelui Eydalin şi nimic nu ajutase mai mult la doborârea judelui ca osândirea aceasta la moarte, rostită de el cu ani în urmă, pe un temei care putea fi numit cel mult: împrejurări ce trezesc bănuieli.

Dar niciodată n-a putut fi dovedită pe deplin învinuirea adusă de către comisar lui Eydalin, după care, cu şaisprezece ani în urmă, acesta ar fi încheiat o învoială cu Jón Hreggvidsson, şi anume să nu aducă la cunoştinţa oamenilor chemarea înaintea celui mai înalt divan, cu care numitul venise de la Kopenhaga. Niciodată nu se ivise vreun martor al unei asemenea învoieli, iar ţăranului arendaş al lui Hristos i se ceruse să facă rost de-o nouă chemare înaintea celui mai înalt

divan şi să dobândească să i se cerceteze pricina din nou.

Când, mai târziu, Eydalin s-a prăpădit, şi când ciuma văduvi scaunul episcopal de podoaba şi faima lui, episcopul, care muri dimpreună cu iubita lui soaţă, fiica judelui, şi cu mulţi alţi domni de neam mare, dintre care unii ar fi putut duce mai departe pricina judelui, Jón Hreggvidsson s-a gândit că nu vor mai fi rămas prea mulţi în viaţă care să poată purta jalbă împotriva lui pentru faptul că nu se grăbea să facă rost de-o nouă chemare. Dar ţăranul se înşelase.

În primăvara a doua după ciumă fu din nou cu putinţă să se ţină Thing-ul pe Öxarelf; se aflau acolo, de rândul acesta, destui oameni care să descăpăţâneze un lotru sau să întocmească o jalbă către rege împotriva lui. Conducerea Thing-ului ţării o avea, ca vicejudecător, judele Jón Eyjólfsson, împreună cu judele Beyer din Bessastadir.

Thing-ul era aproape pe sfârşite şi nimic nu lăsa vreo bănuială că vechile pricini criminaliceşti vor fi depănate din nou. În afară de asta primăvara era rece şi aspră, şi amarnic de osteniţi şi fără voie bună erau puţinii juraţi care-şi luaseră osteneala să călărească, prin ţinuturi stăpânite aproape în întregime de moarte, până la Thing, în timp ce norodul, cât mai rămăsese în viaţă de pe urma nevoilor şi a molimelor, era încă buimac de loviturile aspre ale soartei; nimeni nu-şi venise încă bine în fire.

Şi iată că, într-o noapte, spre sfârşitul Thing-ului – când juraţii se şi culcaseră, înfofoliţi în piei de oaie şi pe dedesubt şi pe deasupra – sosi călare la Thingvellir un oaspe străin. Era o femeie.

Însoţită de trei argaţi şi de mulţi cai, ea venise din Ţara de la soare-apune peste Kaldidalur, pustiul de nisip şi piatră care desparte olaturile ţării. Această femeie, venită de departe, descălecă

înaintea barăcii judelui Beyer şi intră îndată la el. Căci acest bărbat era şi împuternicitul suzeranului.

După ce zăbovi ea acolo o vreme, judele trimise un aprod la vicejudecător, care se sculă şi veni în baraca judelui. Ce s-a vorbit mai departe în baracă n-a ştiut nimeni vreodată, în afară de cei trei martori.

Puţină vreme după aceea, străina plecă din nou, călare, de la Thingvellir.

În afară de toate acestea, se mai întâmplă ceva în acea noapte: trei bărbaţi dintre oamenii vicejudecătorului au fost treziţi şi mânaţi cu carte spre apus, către Skagi, pentru a-l afla pe Jón Hreggvidsson, ţăranul de la Rein, şi a-l aduce la Thing-ul pe ţară.

Sărăntoacă dregătorime era aceea care ţinu încă o dată judeţ, două zile mai târziu, asupra lui Jón Hreggvidsson, ţăranul arendaş al lui Hristos, în lăcaşul plin de răutate, Thingvellir pe Öxarelf.

Până şi baraca împuternicitului danez se părăginise, de parcă puterea crăiască nu mai socotea că e nevoie să se ostenească a păstra măreţia desfăşurării dregătoreşti, în mijlocul necontenitelor vremuieli din Islanda, cu furtuni şi grindină, care parcă se însoţiseră cu acest popor, această sihlă cu chipuri de oameni, schiloadă şi aproape pe moarte.

Astfel au trecut acele vremuri peste Islanda, care măcinau şi nimiceau orice lucrare omenească – afară doar de stâncile de bazalt – şi care şterseseră nu numai orice culoare, ci şi orice formă.

Obloanele, odinioară împistrite frumos, de la ferestrele casei crăieşti erau acum crăpate sau putrezite, toate fiarele ruginiseră, uşa era strâmbă şi cu găuri, ochiurile geamurilor sparte, coşurile scoase din temeiurile lor, stema regelui aproape ştearsă.

Iar împuternicitul danez al suzeranului, judele Beyer, se îmbătă fără niciun rost, zi de zi, tot timpul cât dură Thing-ul.

Cel mai înalt judeţ al ţării se ţinea într-o magherniţă dărăpănată, care odinioară purtase numele de Casa dreptăţii şi a judecăţilor; se scorojise până şi acoperişul, aşa încât vântul şi vremuiala îşi puteau face de joacă pe sub el.

Nici pământul muiat de ape, care se prelinsese din pereţii de tizic pe podina de lemn putrezit, nu fusese îndepărtat. Pe această podea putregăită păşi şchiopătând Jón Hreggvidsson de la Rein; avea părul alb, gemea şi gâfâia.

Vicejudecătorul Jón Eyjólfsson îl întrebă cum se face că n-a dat încă urmare poruncii care-i fusese dată cu doi ani în urmă de către Thing-ul în afară de soroc de-aici din Öxarelf, după care trebuia să-şi poarte pricina din nou în faţa celui mai înalt divan, de la Kopenhaga.

Jón Hreggvidsson îşi scoase scufia sa împletită, cu moţ, şi i se văzu părul alb-coliliu. Gârbovit şi plin de umilinţă sta el înaintea puternicilor judeţului; nici nu îndrăznea să cate la ei; spunea că e un om bătrân, că văzul şi auzul i-au slăbit şi că puţina înţelegere pe care o avusese în anii tinereţii îi era acum amorţită.

Se ruga de juzi să-i dea pe cineva care să se ocupe de pricina lui, dat fiind că el e cu totul neputincios să se apere singur.

Dar această rugăminte nu fu luată câtuşi de puţin în seamă şi se scrise în condica judeţului doar răspunsul ţăranului, pentru a trece apoi, fără întârziere, la pricina următoare, dat fiind că, în această ultimă zi a Thing-ului, se adunaseră multe pricini de judecat şi trebuiau să le termine mai înainte ca juzii şi juraţii să fie prea beţi, lucru ce se întâmpla de obicei în fiecare zi înainte de ceasul înserării.

Jón Hreggvidsson îşi închipui că nu se va mai întâmpla nimic în pricina lui cât va mai ţine Thing-ul acesta, şi astfel se îndepărtă, îşi încăleca mârţoaga şi porni călare spre casă, către

miazănoapte, prin trecătoarea Leggjabrjót din munţi.

Când, mai târziu, se găsi din nou timp pentru desfăşurarea mai departe a pricinii lui, el se afla de mult peste văi şi dealuri.

Pricina îi fu aşadar judecată de istov, fără ca el să fie de faţă şi fără alte cercetări sau apărare; iar hotărârea de osândă suna astfel:

„Dat fiind că acest Jón, vestit pentru viaţa lui necuviincioasă, plină de stricăciune şi necinstită, cum şi pentru învinuirea de ucidere, nu dăduse urmare nici celor două porunci de judecată nouă din cartea iscălită de rege, nici zapiscei de slobozenie pe termen, scrisă de miliţia crăiască, şi, mai departe, dat fiind că a lipsit să arate înaintea tuturor pitacul celui mai înalt divan şi, la scurgerea acestuia, a lipsit să-şi facă rost de altul nou, aşa cum îi rânduise Thing-ul comisarului, şi mai vârtos pentru că a părăsit Thing-ul de-aici chiar în ziua de astăzi, împotriva datorinţei şi obligaţiei sale de a rămâne locului şi de a da seamă şi socoteală, hotărâm să fie poprit numitul Jón Hreggvidsson şi dat în paza judelui de la Thing-ul Thverár şi să rămână acolo până când va fi cu putinţă, în vara aceasta, să fie trimis cu o corabie la Kopenhaga, şi de acolo, la Bremerholm, în temniţă şi la muncă silnică, şi deopotrivă să-i fie poprite jumătate din bunuri şi avere şi trecute în seama măriei-sale”.

VII

Într-o zi, pe când Jón Hreggvidsson se afla numai în izmene, afară, în ograda sa de la Rein, şi cosea iarba, iată că doi oameni sosesc deodată călare şi se-ndreaptă către el, de-a dreptul prin fâneţe. Ţăranul se opri din cosit, se repezi cu coasa ridicată împotriva lor şi ameninţă să-i omoare, fiindcă tăvăleau fânul; zăvodul său cel negru şi rău sări, la fel de întărâtat, împotriva lor. Dar oamenii nu se lăsară speriaţi, ci spuseră că sunt trimişi de către judele de la Skagi şi vin pentru a-l ridica pe sus. La aceasta, ţăranul înfipse coasa cu coada în fân şi cu tăişul în sus, se duse către ei, îşi petrecu pumnii unul peste celălalt şi ţinu mâinile întinse către cătuşele lor.

— Sunt gata, zise el.

Ei spuseră că n-au de gând să-l pună numaidecât în fiare.

— Ce mai aşteptaţi? se răsti el apoi, când văzu pe oameni că se opresc acolo, în ogradă, căci erau, după firea ţărănească, molcuţi şi nu se grăbeau.

— Vrei cumva să porneşti călare în izmene? întrebară ei.

— Asta nu vă priveşte pe voi, le răspunse el. Pe ce cal am să călăresc?

— Nu vrei să-ţi iei rămas bun de la cei de acasă?

— Ce vă priveşte asta pe voi? se răsti el iar. Hai, daţi-i odată drumul!

Omul acesta era cu totul altul decât cel care stăruise deunăzi plecat şi tremurând, cu oftaturi adânci şi gata să plângă, înaintea dregătorilor de la Thing-ul pe ţară. El sări dintr-un salt pe calul care era liber şi pe care-l aduseseră ţăranii cu ei. Câinele se repezi la cal şi-l muşcă de jos, de chişiţă.

— Asta să nu semene a răpire de oameni, spuse unul dintre cei doi trimişi, de bună seamă conducătorul, şi arătă că vor trece întâi pe la casa de locuit a curţii şi vor lămuri pe cimotiile ţăranului despre porunca ce-o aveau.

Casa era lipită de-o stâncă, avea o fereastră ca un ochi viu, scobită în peretele de tizic, pe care crescuse iarbă; mai avea o uşă scundă, pe unde oamenii nu puteau intra şi ieşi decât plecând capul, iar în faţa ei se afla o lespede de piatră, în chip de prag. Din hogeag ieşea fum. Femeia ţăranului murise de mult. Nu mai era în viaţă nici becisnicul. Prin vecini umblaseră vorbe cum că ţăranul i-ar fi făcut seama feciorului. Leproasele îşi dăduseră şi ele duhul, aşa încât nu mai era nimeni în curte care să-l preamărească pe Dumnezeu. Dar ţăranului i se născuse de mult o altă fată, în locul celei pe care-o găsise întinsă pe năsălie, la întoarcerea lui din străini. Ea ieşi din cuhnie şi se opri în pragul uşii; era aproape de vârsta măritişului; avea pete de funingine pe faţă şi era plină de ciupituri de vărsat, cu părul negru şi privirea fulgerătoare a părintelui în ochii ei întunecaţi; era desculţă şi pârlită de soare, cu o fustă scurtă de pănură şi cu genunchi puternici; podoaba straielor ei erau dâra de cenuşă, pete de băligar de oaie şi, pe ici, pe colo, fire de iarba-câmpului.

Trimişii spuseră:

— Avem poruncă să punem mâna pe părintele tău şi să-l urcăm pe o corabie, la Olafsvik.

Câinele începuse să se înfurie, blana flocoasă i se zburlea toată; îşi făcu nevoia, lătrând, pe un perete al casei.

— Mai bine v-ar fi ucis! spuse scrâşnind fata. Nu vedeţi părul alb al moşneagului ăstuia?

— Taci, fetico, spuse Jón Hreggvidsson.

— Tată dragă, îl întrebă ea, nu vrei să-ţi pui nădragii?

— Nu, spuse el, dar adă-mi o sfoară de undiţă.

Ea ştia unde ascunsese el ceva sfoară de undiţă.

După o clipă ieşi afară din casă cu un căpeţel din această marfă de preţ.

Oamenii judelui holbară ochii mari.

Fata îi adusese şi o zeghe, care-i ajungea până la jumătatea pulpelor, şi el se înduplecă s-o îmbrace, aşa cum şedea pe cal, apoi îşi înfăşură cu mâini grăbite, de câteva ori, sfoara în jurul trupului. Fata căta în sus spre el. El înnodă sfoara bine; era acum încins.

— Tată, ce să fac după ce-i pleca? spuse fata.

— Închide câinele! se răsti el drept răspuns.

Ea strigă câinele, care însă băgă de seamă că vrea să-l amăgească şi se apropie pe departe, tupilându-se la pământ. Ea îl alintă şi vru să-l prindă; dar câinele îi scăpă din mână şi fugi prin ogradă cu coada între picioare.

— Te omor, Kolur, dacă nu stai aici! ţipă fata.

Câinele se lungi cu burta la pământ şi începu să tremure. Ea merse la el, îl apucă de blană de după ceafă şi-l duse schelălăind într-un hambar din ogradă, unde îl azvârli, şi zăvorî uşa.

Când fu gata, oamenii părăsiră curtea.

— Drum bun, tătucă! strigă ea în urma lui.

Dar el n-o mai auzea. Oamenii o şi luaseră în trap potolit pe şleahul cailor, tatăl ei înainte, cu picioarele bălăbănind. Slugile, care se aflau prin ogradă, se opriră din lucru şi se uitară pe tăcute cum se duceau zbirii cu ţăranul.

Înnoptară în Andakil, la şoltuzul satului, şi-l închiseră pe prins într-o şură. Seara voiseră să mai stea la taifas cu el, dar el le spuse că e bătrân şi că e sătul de oameni. Îi pare rău că n-a pierit tot norodul, cu căţel, cu purcel, când cu ciuma. Îl întrebară dacă nu cumva ştie ceva stihuri.

— Pentru plăcerea altora, nu, spuse el.

În zorii zilei următoare au călărit mai departe. Au călărit câteşitrei spre soare-apune, prin bahne, peste Snaefellsnes şi peste câmpia Fródár, pe drumul către Olafsvik. Acolo sosiră pe seară târziu. Începuse a ploua.

O corabie de negoţ se afla în schelă.

Descălecară la dugheana neguţătorului, îşi arătară cărţile şi cerură să vorbească cu căpitanul corăbiei. Acesta îi făcu să aştepte mult până să-i întrebe ce vor. Spuseră că au fost mânaţi de judele din Thverár şi că aveau cu ei un răufăcător care trebuia dus la Bremerholm, la muncă silnică, şi ca dovadă îi înmânară corăbierului cartea judelui.

Corăbierul era un om puhav, vânăt şi nu ştia să citească, fapt pentru care puse să cheme oameni care să-i tălmăcească scrisoarea. După ce-i cetiră cartea, corăbierul întrebă unde sunt hrisoavele judeţului.

Asta ei n-o ştiau prea bine.

Danezul arătă spre Jón Hreggvidsson şi întrebă răguşit şi mârâind:

— Ce-a făcut omul ăsta?

— L-a omorât pe gâdele regelui, spuseră ei.

— Omul ăsta bătrân? se miră danezul. Şi unde stă scris asta?

Oamenii spuseră că au socotit cum că stă scris în cărţi, dar când le cetiră din nou, nu se putu găsi întărire pentru asemenea vină. Danezul întâmpină că niciun jude din Islanda nu-l poate sili să ia cu el oameni pentru călătorii de plăcere.

— Ce e o călătorie de plăcere? întrebară oamenii.

Corăbierul le spuse că se cheamă călătorie de plăcere când un bărbat islandez călătoreşte cu o corabie cu pânze, fără să poată dovedi că e un lotru sau ucigaş. Altceva ar fi, spuse el, dacă un astfel de om ar fi însoţit de hrisoave ale judeţului, cu pecetea dregătorilor din Bessested[143] şi cu chezăşia vistieriei companiei de negoţ pentru transportul lui. Despre omul pe care l-au adus cu ei acolo nu scrie nicăieri nicio vorbă care să arate, măcar pe departe, cum că a furat barem un miel, necum că ar fi ucis un om.

Corăbierul rămase neclintit. Primea să-l ia pe om cu el numai dacă ei se duc mai întâi la

Bessastadir, pentru a face rost, acolo, de hârtii în regulă. După spusele astea, îşi cătă de treabă.

De la Olafsvik până la Bessastadir erau trei zile bune la dus şi trei la întors, aşa încât paznicii prinsului găsiră scăpare în gândul de a se adresa vornicului de pe olatul în care se aflau, adică la Snaefellsnes, pentru a căpăta poate de acolo un pitac doveditor că omul pe care-l aduseseră cu ei fusese osândit de Thing-ul ţării.

Ei căutară loc de mas peste noapte la Olafsvik, dar în Snaefellsnes bântuia foametea, şi acolo unde se mai afla vreun pic de peşte şi de unt în chiler, oamenii nu prea aveau chef de oaspeţi; în afară de faptul că, după ciumă, multe curţi se pustiiseră, stăpânii lor fiind morţi şi îngropaţi.

Compania de negoţ din Snaelfellsnes era singurul loc unde se afla o casă de lemn, şi nu de tizic. În afară de câteva săptămâni peste vară, când se făcea negoţ, prăvălia aceasta era îndeobşte nelocuită, iar obloanele rămâneau închise.

Paznicii lui Jón Hreggvidsson trimiseră un om la neguţător şi-l întrebară dacă vrea să găzduiască un prizonier şi doi însoţitori. Neguţătorul răspunse că danezii sunt obligaţi să dea adăpost islandezilor doar atunci când li se aduc răufăcători dovediţi; dar la omul acesta nu e vorba de aşa ceva; de bună seamă că sunt nişte tâmpiţi sau mincinoşi; să se descurce singuri, cum or putea. Întrebară atunci dacă-l pot adăposti pe prinsul lor într-o şură sau într-un hambar, căci ploua. Neguţătorul răspunse că islandezii au prostul obicei să-şi facă nevoile mari şi mici peste tot locul, fără a mai vorbi de faptul că lasă păduchi în urma lor; pentru astfel de mişei o şură daneză nu e un loc potrivit de mas.

După aceste vorbe, neguţătorul îşi văzu de treburi.

Doar un ajutor danez de la hambar fu mai prietenos; le dete islandezilor un pumn de tutun de mestecat, ca să-şi mintă foamea, dacă n-au nimic altceva de mâncare.

Se făcuse târziu. Puţin după aceea, corăbierul se duse pe corabie să doarmă. Prăvălia neguţătorului fu zăvorâtă.

Paznicii şedeau pe piaţa aşternută cu pietriş din faţa dughenei neguţătorului, iar prinsul sta mai la o parte, cu sfoara încinsă peste mijloc şi cu scufia cu moţ mustind de apă peste chica-i alb-colilie.

În faţa prăvăliei se afla un conovăţ bine înfipt în pământ, cu un belciug mare de fier.

În cele din urmă, paznicii se îndreptară către prins, îi arătară conovăţul şi spuseră:

— Acolo o să te ferecăm.

După aceea îl descinseră pe bătrân de sfoara de undiţă şi-i legară cu ea mâinile şi picioarele; capătul rămas liber îl făcură funie şi-l legară de belciugul de fier, după care îşi văzură de drum.

După ce plecară, ţăranul se târî cu greutate în partea adăpostită de vânt a conovăţului, se rezemă de el, dar nu încercă să se sloboadă de tot, deşi ar fi fost treabă uşoară, căci legăturile erau prea puţin strânse, nu făcute cu dinadinsul. Nu-i mai ardea să fugă, ca acum douăzeci de ani, şi nici nu mai visa noaptea la femei uriaşe. Somnul îl cuprinse pe moşneagul ostenit pe când sta ghem, fără să se mişte, lângă conovăţul din faţa casei danezilor.

Cum sta aşa ghemuit, moţăind lângă piatră, în noaptea ploioasă, iată că vine la el un sol blând şi bun, aşa cum se povesteşte în cărţi despre îngerii care pătrund prin ziduri până la oamenii înlănţuiţi, le suflă în barbă şi le ling pleoapele obosite. Era câinele.

— Aha, tot ai venit, diavole! spuse omul.

Şi câinele, ud ciuciulete, sărea necontenit în sus pe lângă el, dădea din coadă şi-i lingea, chefnind, faţa, iar omul, fiind legat, nu putea să-l izgonească.

— Ai mâncat vreun mânz, satană?

Nici că se poate spune ceva mai urât despre un câine decât că a mâncat un mânz; dar câinele nu se

sinchisi; în cele din urmă începu să alerge în cerc în jurul pietrei lângă care şedea cetluit omul.

Dimineaţa omul dormea rezemat de piatră, iar câinele, lipit de el. Alţi oameni şi câini veneau şi plecau.

Danezii palavragii şedeau pe treptele prăvăliei, la adăpost de ploaie şi mulţumiţi după rachiul din zori şi după prânzişorul de dimineaţă, în timp ce amărâţii de olafsvikingi[144], schilavi, cu sumane zdrenţuite, fără mâneci, cu turul nădragilor atârnând, hoinăreau prin preajmă. Cu mutre tâmpite, nepăsători, se uitau la om şi la câine; unul îl cunoştea pe cetluit şi seminţia lui, un altul arătă spre sfoara de undiţă cu care-l legaseră pe moşneag, şi amândoi grăiră ceva, cu glas piţigăiat şi ţipător, care n-avea nicio asemănare cu un glas omenesc obişnuit. Danezii din uşa dughenei aruncau cuvinte de ocară şi rânjeau lăbărţat.

Paznicii nu se zăreau nicăieri şi nimeni nu ştia unde se vârâseră. Nu mult după aceea, danezii porniră la munca zilei, în timp ce islandezii rămaseră locului, uitându-se mereu la om şi la câine, fără vreo umbră de milă. Nu le trecea prin cap să se ducă şi să-l dezlege pe cetluit, cum nu i-ar fi trecut prin gând nici unuia dintre ei să se ducă şi să dezlege lupul Fenris[145], ori să făptuiască cine ştie ce alte isprăvi lăsate de obicei în seama zeilor.

În schimb, un ucenic din dugheana daneză vru să-l descetluiască pentru a juca un renghi dregătorilor, cum şi pentru a vedea cum fuge omul; dar când se apropie, câinele fu cuprins de furie; părea hotărât să-şi apere atât stăpânul, cât şi legăturile lui.

Pe urmă, oamenii cărară mai departe pe corabie batogul adus de ţăranii pescari şi nu se mai sinchisiră de ucigaşul care şedea cetluit de-o piatră; doar o femeie sărmană se apropie de el şi-i duse la gură o scafă plină cu lapte, dând şi câinelui ceva piele de peşte uscat, doar aşa, de dragul milosârdiei cereşti.

Şi astfel trecu ziua.

Se făcuse seara târziu, danezii terminaseră cu încărcatul, iar corabia sta gata să pornească la drum.

Paznicii se iviră din nou şi-l dezlegară pe ţăran. Apoi stătură să aştepte mai departe, vânturându-se fără nicio treabă prin faţa dughenei neguţătorului şi printre hambarele din Olafsvik, în nădejdea că va veni de la vreunul din dregători răspuns, care să fie îndestulător pentru corăbier, căci în timpul nopţii trecute plecase un sol grabnic la judele din Snaefellsnes pentru a aduce zapis cum că Jón Hreggvidsson este un răufăcător dovedit.

Către miezul nopţii zăvodul prinsului începu să zăpăiască, şi peste puţină vreme se putu desluşi tropotul de copite al mai multor cai. Paznicii se ridicară, nădăjduind că va fi sosind judele călare. Dar nu venea decât o femeie, o femeie de neam mare, îmbrăcată într-o mantie neagră, cu gluga trasă adânc pe faţă, urmată de mai mulţi cai cu gâturile numai spume, şi înaintă, călare, pe pietrişul pieţei. Sări din şa fără ajutorul nimănui, îşi ridică dintr-o aruncătură o parte din poala veşmântului de călărie, ca să nu-şi calce pe tiv, apoi trecu grăbită, cu paşi sprinteni, prin piaţă şi se pierdu în casa neguţătorului danez, fără să fi bătut la uşă. Argaţii rămaseră să ţină de dârlogi caii slobozi, ca să poată paşte în voie cât timp jupâneasa avea să zăbovească în casă.

Jupâneasa cea străină rămase o vreme înăuntru. Când se ivi din nou, avea gluga lăsată pe ceafă, şi adierea nopţii i se juca în păr. Neguţătorul cel mare şi corăbierul o însoţiră până afară, ploconindu-se adânc în faţa ei; ea zâmbea, şi dinţii îi luceau în noapte.

Argaţii îi aduseră bidiviul şi i-l ţinură, în vreme ce femeia încăleca, doar la câteva lungimi de braţ de locul unde Jón Hreggvidsson şedea cetluit de piatră.

Atunci prinsul deschise gura:

— Jupâniţa mea călăreşte de astă dată pe cal, mai sus decât ultima oară, când Jón Hreggvidsson i-a aruncat un taler danez în poală.

Ea răspunse pe dată, de sus, din şa:

— Cel căruia îi dai milostenie îţi va fi vrăjmaş.

— De ce n-ai lăsat să-mi rostogolească tigva în ţărână acum douăzeci de ani, când nu era încărunţită încă şi când grumazul îmi mai era puternic şi vrednic de securea părintelui tău şi a regelui? spuse el.

Ea răspunse:

— Întinzi unui calic pomană de milă, şi îndată ce te-ai întors de către el, dreptul tău de întâi născut a şi fost vândut. Asta mi-a fost greşeala. Ţi-am dăruit capul, ca pe-o milostenie, şi capul părintelui meu, capul ţării, a trebuit să cadă, lipsit de cinste. Acum să pornim lupta, oricât de slabe îmi vor fi fiind puterile.

— Sunt om bătrân, gemu omul.

— Să nu te poţi bucura aici, în ţară, de pieirea părinţilor mei, spuse ea.

— Nu cer îndurare! Dar nu trecu nicio clipă, şi el se ridică de lângă piatră, cu scufia lui cu moţ peste părul coliliu, cu sfoara de undiţă încinsă în jurul trupului, şi strigă: Am un prieten la Kopenhaga, după cum ştie jupâniţa mea, care-a fost zâna lui.

— Târfa lui, îl îndreptă ea, apoi râse şi o porni la drum.

Îndată după asta, corăbierul îi strigă pe paznici şi le spuse să-l lege pe prins şi să-l aducă pe corabie.

VIII

Când ajunseră la Kopenhaga, prin august, corăbierul trimise un sol la mai-marii oraşului, cu vestea că a adus pe corabie un răufăcător. Îndată se înfiinţară, de la cetăţuie, străjeri înarmaţi, care-l luară în primire, dimpreună cu cartea însoţitoare, pentru a-l duce în acel loc din Danemarca pe care islandezii îl cunosc cel mai bine.

Cetăţuia Bremerholm era aşezată, cum o arată si numele[146], pe o insulă. Se înălţa în larg, în faţa oraşului, împrejmuită cu ziduri înalte, având şanţuri adânci în jur, pline de apă, iar sus, turnuri întărite, cu balimezurile îndreptate împotriva şvezilor, gata să detune. Încăperile pentru adăpostirea răufăcătorilor erau sortite numai bărbaţilor.

Noaptea dormeau toţi laolaltă în săli mari, iar peste zi trebuiau să muncească în temniţă.

Dacă oamenii se arătau temători şi dornici să se poarte bine, ei se bucurau de încrederea paznicilor si li se îngăduia să doarmă peste noapte fără fiare la mâini. Dacă însă nu cunoşteau frica şi erau îndărătnici la vorbă, li se puneau de îndată cătuşe de fier şi erau loviţi cu piciorul: un astfel de om rămânea cetluit cu lanţuri de zid, pe locul unde-i era culcuşul.

În scurtă vreme se răspândise printre islandezii din oraş nu ştiu ce zvon, care-şi avea obârşia la cancelaria statului. Se vorbea cum că treaba cu hotărârea de osândă de la Öxarelf, după care fusese adus la Bremerholm ţăranul de la Rein, stătea cam prost, şi anume că pricina ţăranului, despre care se vorbise atât, fusese judecată în ţară cu foarte multă nebăgare de seamă.

Şi când acela care găsise cu cale să facă zarvă pentru capul scârbos al ţăranului cercetă scriptele aduse, ieşi la lumină că acestea nu erau altceva

decât nişte copii, făcute pe fugă şi fără de peceţi, după hotărârea veche dărâmată şi după hotărârea care fusese rostită împotriva ţăranului, prin primăvară, la Thing-ul pe ţară, fără niciun pitac de învinuire si fără vreo apărare cum se cuvine. Se spunea în hârtia aceasta că, întrucât Jón Hreggvidsson e cunoscut prin viaţa necuviincioasă, plină de stricăciune şi necinstită pe care o dusese şi întrucât este învinovăţit de ucidere, cum şi de faptul că a părăsit Thing-ul fără să dea seamă şi socoteală în pricina sa, urmează să fie dus la Bremerholm. Asta era totul.

Se făcuse obiceiul ca singura uşă prin care se mai putea scăpa vreodată din Bremerholm să fie groapa. Doar puţini erau în stare să îndure până la capăt munca grea cu care erau împovăraţi în locul acela în numele dreptăţii.

Câţiva întemniţaţi islandezi, aflaţi aici pentru fărădelegi mai mult sau mai puţin grele, gândeau că venise vremea ca Jón Hreggvidsson să le fie soţ o dată pentru totdeauna; ei socoteau lucru mai mult ca sigur că acest ticălos bătrân şi hârşit în rele, trecut cu atâtea nelegiuiri la răboj, nu va mai ieşi viu din locul acesta, acum, că au izbutit să-l aducă încoace.

Nu e de mirare, aşadar, că soţii săi de temniţă holbară ochii cât cepele în ziua când temnicerul intră în temniţă şi-l chemă la el pe Hreggvidsson, pe acest nemernic, despre care nu încăpea îndoială că tăiase braţul drept al îndurătorului nostru rege şi milostiv stăpân, omorându-i gâdele, şi-i porunci să meargă cu el.

Jón Hreggvidsson fu trecut cu barcazul cetăţuii de partea cealaltă a canalului insulei. Cum în Islanda el fusese arestat numai în izmene, căpătase de la danezi nişte nădragi ponosiţi, ca să-i pună pe el. În timp ce se ciorovăia cu slujitorul barcazului – fiindcă cerea să i se înapoieze şi sfoara lui de undiţă – fu coborât, înjurând, de partea dinspre oraş a canalului.

Acolo sta un bărbat cu crăcane lungi, cu un gheroc de sărbătoare peticit, cu picioarele strâmbe, încovoiat şi tremurând vargă de frig; el se îndreptă spre ţăran: avea o adevărată mutră de cioclu şi, pe deasupra, mai era şi pierdut în gânduri; îi întinse mâna lui vineţie, cu degete uriaşe, osoase.

— Bună ziua, Jón, spuse surtucarul în limba islandeză.

Jón Hreggvidsson cătă către bărbat cu ochii pe jumătate închişi şi scărpinându-se după ureche.

— Oare cine-i fi fiind? îl întrebă el.

— *Studiosus antiquitatum* sunt şi mă numesc Joannes Grinvicensis, aşadar Jón Gudmundsson din Grindavik.

— Aşa zi! Te cunosc doară de-atunci. Ai ieşit în pragul uşii unei case vestite, şi în faţa ei se afla un oştean al craiului. Bună ziua, măi, şi pacea Domnului să fie cu tine, dragă Jón!

Învăţatul din Grindavik îşi suflă de mai multe ori nasul şi şi-l frecă puţintel.

— Stăpânul şi maestrul meu vrea să se-ndure de tine, Jón Hreggvidsson, spuse el. Şi am stat aici, la porunca lui, din primul ceas al dimineţii, când orologiul din turnul Sankt-Nikolaj a cântat coralul îngerilor. Şi acum, în curând, va cânta coralul Duhului sfânt. Pricepi dar că mi-e frig şi mi-e sete.

— M-au luat de la coasă aşa cum eram şi am plecat în izmene. N-am nici măcar un bănuţ de două parale pentru bere, spuse Jón Hreggvidsson. Până şi sfoara de undiţă mi-au furat-o danezii.

— Bine, bine, spuse învăţatul şi începu să vorbească despre altceva. Aşadar, în numele lui Hristos, cu tot gâtlejul meu uscat, spune-mi, ce mai veşti de prin Islanda?

— Ei, merge! răspunse Jón Hreggvidsson. La vremea pescuitului am avut multă furtună anul ăsta. Dar în schimb, pe vară, s-a făcut fân din belşug.

— Bine, spuse învăţatul. Şi după un răstimp de gândire, adăugă: După câte aud, eşti tot acelaşi

răufăcător.

— Ce spui? se miră Jón Hreggvidsson.

— Nu-i adevărat oare? întrebă Grindviking.

— Eu găsesc că sunt cel mai curat dintre sfinţi, râse Jón Hreggvidsson.

Înţeleptul Grindviking nu ştia însă de glumă.

— E foarte rău să fii un răufăcător, grăi el, plin de revoltă.

— Păi da, n-oi fi decât un lotru, recunoscu Jón Hreggvidsson.

— Nu trebuie să fii!

— Acum douăzeci de ani am furat unui om un căpeţel de sfoară de undiţă.

— Nu trebuia să faci aşa ceva!

Jón Hreggvidsson întrebă atunci:

— S-a aflat vreodată sfânt adevărat care să nu fi fost la început fur?

Învăţatul îşi suflă nasul, trase îndelung aer în piept şi se opri locului, ca să-şi scarpine pulpa stângă cu piciorul drept.

— Cum am mai spus: bine! vorbi el, în cele din urmă, pe un ton de dascăl. Dar iată ce voiam eu să aflu: nu s-a petrecut în Islanda nimic de seamă, nu s-a întâmplat pe acolo nimic neobişnuit?

— Din câte ştiu eu, nu, răspunse Jón Hreggvidsson. Orişicum, nimic de seamă. Cel puţin în anii din urmă.

— N-aţi băgat de seamă nimic, ceva, ca o prevestire? stărui învăţatul din Grindavik.

— Nu, nu, nu s-a băgat nimic de seamă în Islanda care să poată fi tălmăcit ca o prevestire, spuse Jón Hreggvidsson. Nici cel mai mic lucru. Afară doar dacă vrei să numeşti noutate povestea calcanului care zbiera, un calcan mare, prins acum doi ani în Skagafjord.

— Şi asta nu ţi se pare o noutate de seamă? zvâcni învăţatul. Ce spui? Zbiera?

— Da, copil bătrân ce eşti! N-ăi fi auzit nici măcar că acum doi ani au fost văzuţi în Islanda

oameni umblând prin aer? mai întrebă Jón Hreggvidsson.

— Au fost văzuţi oameni umblând prin aer? repetă înţeleptul, dar puţin mai stăpânit. Bine! Şi, după ce-şi mai îndeplini încă o dată meşteşugurile lui, frecându-şi în acelaşi timp şi nasul, ca omul, luă cuvântul: Fie-mi îngăduit să atrag atenţia compatriotului meu, dat fiind că eşti om din norodul de rând, care vorbeşte cu un învăţat – oricât oi fi eu, aşa cum îmi zice fratele mirean Bergur Sokkasen, cel mai umil *scholast* din toată creştinătatea – că totuşi nu se cade să te porţi cu mine cum te-ai purta cu unul de teapa ta şi să-mi vorbeşti ca unui câine şi nici să-mi spui copil bătrân. De bună seamă că nu cer asta pentru mine, dar ştiu că stăpânului şi maestrului meu nu-i plac şi nu îngăduie asemenea purtări din partea unui om de rând faţă de tagma învăţaţilor. Ca dovadă, când m-a trimis ăst an în Islanda, să-i copiez saga apostolilor din veacul al doisprezecelea, de la Skard, unde se află în păstrare o carte veche pe care oamenii de la Skard n-ar da-o nici pe aur, el mi-a dat o epistolă însoţitoare, în care sta scris să nu mi se vorbească acolo, în ţară, cu o altă titulatură decât *mosjö.*

Jón Hreggvidsson răspunse:

— Eu nu sunt decât un nerod de ţăran arendaş, care n-a cunoscut nicicând un om ca lumea, în afară de stăpânul curţii mele, Isus Hristos, că doar nu i-oi spune om zăvodului meu negru ca păcura, care mi-a luat urma spre soare-apune până la conovăţul dughenei de negoţ de la Olafsvik, unde am fost cetluit de un belciug de fier. Şi dacă preaînvăţata luminăţia-voastră vrea să intre în cârd cu mine, făgăduiesc că mă voi strădui să mă port de-acum înainte aşa cum se cuvine cu înţelepciunea-voastră, atât cât nu m-o împiedica, pe ici, pe colo, neştiinţa mea, care nu mai poate fi îndreptată.

Grindvikingul luă cuvântul din nou:

— Chiar dacă tu şi seminţia ta sunteţi lăsaţi pradă *moriae*[147], maestrul meu nu vrea totuşi ca tu să ispăşeşti toate astea, mai vârtos pentru motivul că el e foarte binevoitor mamei tale, care, aşa oarbă cum era, a păstrat ceea ce alţii lăsau să se prăpădească. Pentru asta te-a adus acum cu barcazul din cetăţuie, după multe străduinţe şi cuprinzătoare dispute cu dregătorii; te-a adus din cetăţuia din care, altcum, nu iese nimeni cu viaţă şi te pofteşte la el. Acuma mai rămâne să vedem din ce fel de plămadă eşti făcut. Dar vreau mai înainte să te înştiinţez, şi bagă-ţi bine asta în cap: viaţa şi mântuirea sufletului tău atârnă de un lucru, şi lucrul ăsta iată-l: atâta vreme cât vei rămâne aici, în oraş, să nu ai nimic a face cu Jón Marteinsson.

— Ce spuneţi, înţelepciunea-Voastră?! Nu l-a înghiţit încă pământul pe ticălosul ăla, pe diavolul ăla, care mi-a şterpelit prin şiretenie scroambele de încălţări şi mi le-a băut pe când mă aflam la oştire?

— Da, şi, pe deasupra, a mai furat şi *Skálda,* acea veche scriere din care s-au aflat la voi, la Rein, paisprezece file în aşternutul răposatei tale mame!

— Nădăjduiesc că găgăuţă ăla o fi pus el vreodată mâna şi pe ceva mai de preţ, spuse Jón Hreggvidsson. Că zdrenţele acelea de piele maică-mea nu le-a putut folosi nici măcar la cârpitul sumanului meu.

— Maestrul meu a vrut să-i dea lui Jón Marteinsson greutatea acelei cărţi în aur, numai să întoarcă ce furase; l-a îmbiat în schimbul ei şi cu o moşie boierească; i-a făgăduit că se va face luntre şi punte să-i facă rost de-o dregătorie în Islanda. Zile de-a rândul, apoi, a trimis zbiri să-l iscodească pe fur când o fi beat, doar o afla de la el, măcar în chipul ăsta, ceva despre bucoavnă. Dar totul a fost în zadar.

— Hm, spuse Jón Hreggvidsson pe gânduri, te pomeneşti că mi-oi putea agonisi şi eu, cu ajutorul Domnului, pâinea aici, în Kopenhaga, ca fur.

Învăţatul Grindviking îşi trase răsuflarea cu greutate, de câteva ori, ca un peşte, dar nicio vorbă nu ieşi din gura lui, iar Jón Hreggvidsson urmă:

— Dat fiind că asemenea oameni sunt îmbiaţi cu aur, cu slujbe, cu moşii şi, pe deasupra, li se mai dă şi rachiu!

— Cine se făgăduieşte Diavolului poate să-şi afle faima ca lotru de seamă pe pământ, dar numai până vine ziua când oamenii vor fi treziţi cu sunete de trâmbiţe, glăsui învăţatul. Altfel, cum se face că nimeni n-a dat până azi peste Jón Marteinsson dezbrăcat, nici în pat? Pricina este că omul are nădragi de vrăjitor pe el, asta-i!

— Ei, bietul de el, n-ar trebui nici eu să-l ponegresc atâta pentru că mi-a băut cizmele; din câte ştiu, îi datorez mulţămire şi lui într-o oarecare măsură că am scăpat atunci din Turnul albastru. Şi s-a mai zvonit în Islanda că numai cu sprijinul lui a putut să se spele de învinuire Magnús din Braedratunga, care a avut împotriva lui şi pe Dumnezeu, şi pe oameni.

— Află dar că în aceeaşi seară în care l-a liberat, tot el l-a înecat în canal, spuse Grindvikingul. Omul pe care-l scapă Jón Marteinsson e pierdut.

— Dacă nu mă înşel, înţelepciunii-voastre îi plăcea să se ducă cu tizul nostru la hruba cu bere, rânji Jón Hreggvidsson.

— Bine, bine, mormăi înţeleptul din Grindavik şi repetă toate boscăriile sale, una după alta: răsuflă, închise gura clămpănind, îşi frecă nasul pe partea dreaptă şi pe cea stângă, se opri locului şi-şi scărpină pulpa dreaptă cu glezna stângă şi dimpotrivă. Vreau să mă reped până la biserica Sankt-Nikolaj, spuse el, şi să-mi fac rugăciunea de dimineaţă. Aşteaptă-mă în timpul ăsta aici, afară, şi fă aşa ca să-ţi treacă prin cap gânduri mai bune.

După puţină vreme, învăţatul ieşi din biserică şi pe pragul uşii îşi puse pălăria pe cap.

— Spuneai aşadar că s-au văzut în Islanda oameni zburând prin aer? întrebă el.

— Da, şi chiar şi păsări, întări Jón Hreggvidsson.

— Păsări? În aer? repetă învăţatul. Asta zic şi eu că e ceva ciudat; *sine dubio,* fără îndoială că aveau şi gheare de fier! Trebuie să însemnez astea în ale mele *memoria.* Bine! Dar, în schimb, ceea ce ai spus adineaori, că am fost cu Jón Marteinsson într-o hrubă, asta nu e nici *dignum, neque justum* – nici cuviincios, nici drept – ca un om de rând de la Bremerholm să vorbească în chipul ăsta cu al stăpânului meu *scribae et famulo*[148]. În afară de asta, să-ţi intre în cap că stăpânul meu e stăpân şi maestru dintre cei care au oricând şi veşnic îngăduinţă pentru slăbiciunile slujitorilor lui, mai vârtos că ştie ce e cu mine, anume că am bani pe sponci, în timp ce Jón Marteinsson umblă cu nădragi de vrăjitor.

IX

Deasupra satelor, deasupra imaşurilor joase, înverzite, printre apele Ţării de la miazăzi care curg alene, s-a lăsat o tristeţe apăsătoare. Toate privirile par adumbrite de-un nor prin care nu poate răzbate nicio rază de soare. Orice glas e lipsit de răsunet, ca piuitul unei păsărele care fuge speriată, şi fiecare mişcare e făcută într-o doară, curmată la mijloc; copiii n-au voie să râdă; nu trebuie să atragi luarea-aminte a nimănui că mai eşti în viaţă, ca nu cumva să deştepţi în chip uşuratic mânia puterilor cereşti; mai bine să te supui slugarnic şi să vorbeşti înăbuşit; poate că dumnezeirea n-a împărţit destule lovituri, poate că undeva se mai ascunde un păcat neispăşit, poate că pe ici, pe colo se mai târăşte vreun vierme care merită să fie zdrobit sub talpa piciorului.

Sâmburele demnităţii acestei ţări, capul şi cinstea întregului neam, scaunul episcopului din Skálholt, se clatină din temelii. Localnicii Ţării de la miazăzi au putut fi, uneori mai mult, alteori mai puţin, mulţumiţi cu scaunul episcopal, după cum era şi cel care-l păstorea, dar Skálholtul rămânea, cu toate acestea, leagănul înaltei dregătorii a cărei vază nu cunoştea scădere nici atunci când sporea aceea a regelui; aici se afla şcoala, izvorul de har al preoţimii şi al învăţaţilor, aici veneau cei ce aveau de răspuns de arenzile pentru pământurile scaunului episcopal, aici aflau milostenie drumeţii veniţi de departe, dacă brudnicii se vor fi milostivit să-i treacă în luntre peste şuvoaiele prăvălătice.

Chiar după ce odinioară o episcopeasă a pus să se nimicească podul de piatră de peste Hvitelf, mişeii, ca şi oamenii pribegi, mureau pe malul dinspre răsărit cu nădejdea ascunsă că adevărata lumină a creştinătăţii luminează şi pentru ei de dincolo, dinspre soare-apune.

Dar, pesemne, atât de mult se înmulţiseră păcatele neamului, că nici măcar sălaşul acesta nu a fost cruţat. În mânia ei, dumnezeirea pustiise şi acest înalt scaun. Dacă sub coasa ciumei cădea norodul de rând, gloata, lucrul acesta nu trecea dincolo de priceperea minţii omeneşti. Dar când feţe bisericeşti sau prea învăţaţi bărbaţi cărturari, dascăli, erau smulşi cu graba şi aruncaţi în nefiinţă, şi, pe lângă ei, şi scolaşti atât de plini de făgăduinţe, şi fecioare pline de virtuţi, ba chiar însuşi părintele creştinilor din ţară – episcopul – şi când, în cele din urmă, a trebuit să se stingă, în floarea anilor, însăşi gloria înmiresmată a ţării noastre, episcopeasa, ce reunea într-o singură făptură cele mai de seamă stirpe ale ţării, atunci s-a văzut limpede că pentru vârtejul furtunii trandafirul nu are mai mult preţ decât iarba; şi că tot ceea ce biserica dezvăluise dintotdeauna cu privire la păcătoşenia oamenilor şi la mânia dumnezeirii îşi aflase acuma împlinire.

Lui Sigurdur Sveinsson, preotul bisericii catedrale, i se încredinţase, la o adunare a preoţilor rămaşi în viaţă, păstorirea, deocamdată, a slujbei de episcop, după care el pusese să-i ducă bucoavnele şi alte lucruri, din cămara lui rece, în locuinţa episcopală; hâdul Hrist de lemn trona, din acea clipă, acolo, în sala cea verde, cea mai bună cămară.

Spre toamnă vremea se limpezise, văzduhul era străveziu în timpul zilei, dar noaptea cădea brumă.

Şi, într-o zi, iată că se opresc sforăind, în ograda aşternută cu iarbă din faţa casei episcopului, mai mulţi cai; oamenii descalecă, şi frâurile sunt lăsate să atârne liber; animalele încep să-şi frece nerăbdător căpăstrul de picior. La uşă nu se-aude nicio bătaie. A sosit un oaspe care e obişnuit să intre în casele oamenilor fără să bată. Canatul de-afară se deschide ca într-o opintire neaşteptată a vântului. Se aud paşi uşori din tindă, apoi uşa sălii celei verzi este izbită de perete.

— Bună ziua.

Ea s-a oprit în prag, mlădie şi trasă ca prin inel, înfăşurată într-o mantie întunecată, plină de păr de cal, cu biciuşca de călărie în mână. Chipul femeii împlinite şi-a pierdut de bună seamă înfloritoarea culoare a feţei, şi dinţii îi ies puţin cam prea înainte pentru a mai putea spune că gura e fără cusur; dar boiul ei întreg e înconjurat de acel nimb care te face să tresari şi să te pleci, deşi trăsăturile ei atât de deosebite au început să se şteargă, lăsând loc unei expresii mai puţin neobişnuite. Şi acum, ca şi odinioară, lumina zilei se schimbă oriunde apare strălucirea ochilor ei.

Electus[149] îşi saltă privirea din bucoavne şi dă cu ochii de ea. După care merge s-o întâmpine şi-i dă ceremonios bineţe.

— Ce *bona auguria*[150]*?* întrebă el.

Ea răspunse că, în urmă cu o săptămână, a călărit spre Hjálmholt, unde o poftise bătrânul Vigfús Thorarinsson, şi că acum face calea întoarsă spre casă, către curtea sa de la Breidafjord; şi fiindcă drumul ei trecea pe la el, n-a vrut să se lipsească de plăcerea de a da bineţe bătrânului ei prieten şi... peţitor care aşteaptă.

— Pe lângă asta, adăugă apoi, mai am un mic păs la domnia-ta, iubite părinte Sigurdur.

El îi răspunse că e cea mai fericită zi din viaţa lui când ea îi cere s-o slujească, ori în ce fel ar fi; o întrebă cum se simte trupeşte şi sufleteşte, îi mai spuse apoi vorbe de îmbărbătare pentru durerea ei de văduvă, îi aminti de noutăţile sosite şi acolo peste vară, cum că tovarăşul său de şcoală şi bunul cunoscut Magnús, acest bărbat nespus de nefericit, s-a săvârşit din viaţă la Kopenhaga, îndată după ce izbândise în pricina lui.

Ea zâmbi.

— În procesul acesta a pierdut, de bună seamă, cineva. Dar la un ceas ca acesta nu se cade să vorbim de lucruri mărunte. De aceea nici n-am avut poftă să mă îngrijesc de martori cu jurământ

şi să cer să mi se ia un jurământ de curăţire, pentru a dovedi că sunt fără temei învinuirile ce au fost îndreptate împotriva mea prin hotărârea de judeţ a celui mai înalt divan. Iar domnia-ta, iubite părinte Sigurdur, nu mi-ai socotit ruşinarea destul de grea pentru a mă chema să răspund potrivit legilor bisericii şi a mă îneca în Öxarelf.

— Greşelile de care ne căim nu mai fiinţează, cuvântă episcopul *vicarius.* Pentru asemenea greşeli orice pedepse omeneşti nu sunt decât nimicuri, de vreme ce Domnul le-a şters din catastiful său.

— Să lăsăm atunci la o parte toate nimicurile, spuse ea. De altfel, din muşcătura aceasta de câine am avut cel puţin o mulţumire: Braedratunga, moşia de la răsărit de râu, cu toate ulcelele şi cioveielele ei, a fost luată îndărăt de la rege. Bătrânul Vigfús mi-a dat acum uric legiuit asupra tuturor laolaltă.

— Înfrângerea unor forţe care lucrează, supuse, alături de Domnul nu e nimic altceva decât întâmplătoare înşelare a ochiului, spuse episcopul *vicarius.* Istoria asta a pornit acum pe un făgaş care, fără îndoială, se potriveşte cu voinţa Domnului mai mult decât înainte. Poate că s-a împlinit acum măsura pe care Domnul a sortit-o acestei biete ţări.

— Fără îndoială, încuviinţă ea, de vreme ce eu, cea din tabăra înfrânţilor, a trebuit să rămân în viaţă, singura din tot neamul meu.

— Un skald călător a ascuns odinioară o tânără fecioară în harfa sa, spuse episcopul *vicarius.* Nobila ei seminţie fusese nimicită. Şi când fecioara plângea, skaldul călător atingea harfa. El ştia că fecioarei îi fusese menit să păstreze neştirbită cinstea seminţiei ei.

— Nădăjduiesc totuşi că domnia-ta nu porţi în harfa dumitale latinească de skald vreo vădană bătrână, ciupită de vărsat şi pe deasupra şi păcătoasă, glumi ea.

— Adevăratul poet îndrăgeşte trandafirul între trandafiri, fecioara între fecioare, spuse episcopul *vicarius,* pe aceea pe care maestrul meu Luther n-a putut-o vedea nici treaz, nici în vis, nici în arătările sale, pe aceea o îndrăgeşte poetul, şi numai pe aceea, veşnica *rosam rosarum* şi *virginem virginum,* care, este *virgo ante partum, in partu, post-partum*.[151] Aşa să-mi ajute Dumnezeu în numele lui Hristos.

Ea tăcu puţin, apoi vorbi:

— De multă vreme ştiu că nicio învăţătură nu e atât de înrudită cu măscările ca învăţătura despre Dumnezeu atunci când e tălmăcită cuvânt cu cuvânt: fecioară mai înainte de-a naşte, fecioară în vreme ce naşte, fecioară după ce a născut. Roşesc eu, văduvă bătrână. În numele lui Isus, iubite părinte Sigurdur, ajută-mi să cobor îndărăt pe pământ.

El începuse să umble de colo până colo, cu mâinile atârnând împreunate şi cu ochii lui negri scăpărând de foc.

Ea vorbi din nou:

— Ai venit cândva la mine, dincolo, spre răsărit de râu, părinte Sigurdur. Au trecut de-atunci poate mai bine de trei ani. Şi mi-ai grăit câteva vorbe pe care eu, în clipa când le-ai rostit, n-am pus niciun preţ. Dar de atuncea s-au întâmplat fapte care întăresc încă o dată înţelepciunea vechii zicale cum că cele mai umflate vorbe sunt totdeauna cele mai apropiate de adevăr. Păreai să ştii sigur că părintele meu va fi lipsit şi de cinste, şi de avere prin hotărârea judeţului. Eu am râs. Şi atunci ai rostit cuvintele acelea.

El întrebă:

— Care cuvinte?

— „Îţi dau şi averea, şi viaţa, şi ultimul petic din pământurile mele”, ai spus.

— Şi ce doreşti acuma de la mine? întrebă el.

— Duc lipsă de bani, răspunse ea, de bani peşin, de argint, de aur.

— În ce scop ai nevoie? întrebă el.

— Nu credeam că prietenul meu îmi va mai face întrebare, spuse ea, şi cu atât mai puţin prietenul părintelui meu.

— Odinioară am desprins din vorbele domnieitale, aşa mi se pare, că aveai puşi deoparte ceva bani răsunători, spuse el.

Ea răspunse:

— Da, aveam puţin argint bătut în monedă, dar când s-a zvonit aici la noi de moartea lui Magnús şi s-a mai auzit, pe deasupra, că izbândise în proces, au venit la mine, din toate părţile, oameni care mi-au cerut plata datoriilor lui. Am plătit tot ce mi-au cerut. Şi s-a scurs mult bănet, că veneau la mine şi mai departe, fără contenire, tot alţi creditori de-ai răposatului meu soţ.

— E un năravvechi: când oamenii află că o femeie a rămas fără apărare, încearcă toţi s-o jumulească. Cererile de datorii trebuiau cercetate. Ar fi fost bine dacă veneai mai demult să mă vezi. Ca să spun drept, mă îndoiesc că domnia-ta eşti omul cel mai nimerit care să stingă anumite datorii făcute de răposatul Magnús.

Dar nu despre mărunţişurile acestea voia ea să vorbească, ci despre împlinirea unei datorii care le pune în umbră pe toate celelalte. Şi ajunse, în sfârşit, abia acum la adevăratul ei păs.

Îi destăinui că doreşte ca pricina părintelui ei să fie luată din nou în cercetare, după procedura aşanumită a judeţului special, adică să se judece iarăşi pricinile calicilor şi ticăloşilor pe care părintele ei i-ar fi osândit, zice-se, mult prea aspru. De fapt, în ce-i priveşte pe oamenii aceia, dacă n-au murit cumva, sunt totuşi nişte făpturi atât de umile, încât nu au nicio însemnătate pentru redeschiderea pricinii, afară doar de unul singur, ucigaşul Jón Hreggvidsson; pricina lui atârnă greu în hotărârea rostită împotriva părintelui ei.

Ea spuse că oameni cunoscători în ale legilor au asigurat-o că nicicând n-a existat vreo îndoială cu

privire la vinovăţia acelui Jón, oricât de prost fusese pregătită judecarea lui, şi că dacă ea va izbuti ca el să fie osândit potrivit legii, deşi atât de târziu, s-ar dobândi totuşi un motiv întemeiat pentru rejudecarea pricinii judelui Eydalin.

Mai povesti apoi episcopului *vicarius* că a izbutit, în primăvara trecută, prin mituire destul de însemnată, să hotărască Thing-ul ţării să-l ia din nou în cercetare pe acest ticălos, dar că fără îndoială el a ştiut să scape de uneltirile ei, ca şi mai înainte, fără a se înfăţişa la judecată; cu toate acestea, rostiseră un fel de hotărâre *pro forma,* în baza căreia omul a fost trimis la Bremerholm, osândit la muncă silnică. Dar cum nici nu te puteai aştepta la altceva, adunătura aceea de neghiobi beţivi nu fusese în stare să întocmească un hrisov bine ticluit asupra acestei hotărâri de judeţ, şi când nemernicul fusese târât la corabie, danezii au fost de părere că din cărţile de însoţire nu se înţelege că ar fi vorba decât despre unul care vrea să facă o călătorie de plăcere.

— După ce am ţinut sfat cu dregătorul din Snaefellsnes, am pornit-o noaptea călare către Olafsvik, spuse ea, şi am fost nevoită să-i mituiesc şi pe danezi ca să-l ia pe ticălosul acela cu ei.

Apoi îi povesti lui *vicarius* ce noutăţi i-au mai ajuns la ureche, venite cu corabia de toamnă, care abia sosise: la Kopenhaga intraseră în joc, ca în atâtea rânduri, forţe mari pentru a-l spăla de vină pe acel bătrân răufăcător, faţă de care părintele ei dovedise o prea mare milosârdie, plătită cu cinstea lui şi a ţării întregi. După ce Jón Hreggvidsson a petrecut doar câteva nopţi în cetăţuia Bremerholm, oamenii aceia au izbândit să-l scoată de acolo, şi cele mai de pe urmă veşti arată că moşneagul o duce cât se poate de bine, într-o casă vestită din Kopenhaga. Tot ce-a înfăptuit ea, cu multă şi mare osteneală, în această pricină s-a dus pe apa sâmbetei. Încă mai sunt puternice acele forţe care

l-au osândit pe părintele ei şi l-au scutit de orice vină pe Jón Hreggvidsson.

Pe scurt, gândul ei este să plece din ţară, cât de curând, la Kopenhaga, să-l caute pe guvernator – cel care a primit de la rege Islanda ca feudă – şi care trebuie să fie, din câte credea ea, prietenul nostru, şi să-l roage să obţină de la rege ca pricina cinstei judelui Eydalin să fie depănată din nou înaintea unui judeţ legiuit.

— Dar, spuse ea, îmi lipseşte argintul pentru o călătorie atât de costisitoare.

Episcopul *vicarius* şezuse cu fruntea-n piept tot timpul cât ea vorbise. Când şi când ridica privirile din podea şi învăluia cu ochii făptura vorbitoare, dar niciodată mai mult decât până la genunchi. Din când în când, câte o tresărire, pe care nu şi-o putea stăpâni, îi fulgera în jurul gurii şi al nasului. Şi-şi strângea degetele atât de tare, încât încheieturile mâinilor sale vinete se albiseră.

După ce ea îşi spuse păsul, el tuşi uşor, ca pentru a-şi drege glasul, făcu o mutră gravă de înmormântare şi îşi desprinse mâinile una de alta, apoi le împreună din nou. Se uită, o clipă numai, la ea, cu iuţeala fulgerului, învăluind-o cu priviri în care ardea un foc mocnit; faţa îi tremura, aidoma unui animal care stă să urle. Dar când, în sfârşit, luă cuvântul o făcu pe-ndelete şi cugetat, copleşit de seriozitatea clipei, aşa cum se potriveşte numai unor cauze din cele hotărâtoare:

— Iartă, spuse el, dacă un iubitor atât de neclintit al mântuirii sufletului domniei-tale îţi va pune, întru numele Domnului-Dumnezeului nostru, înainte de toate, o singură întrebare; i-ai dat vreodată în viaţa dumitale lui Arnas Arnaeus acea aşa-numită a treia sărutare, pe care scriitorii latineşti o numesc *suavium*[152]?

Ea îl privi cu deznădejdea pe care o simte omul care, după o lungă pribegie prin pustiuri nisipoase, a ajuns tocmai la râul Fulilaekur – râul puturos. Îşi muşcă buzele şi-i întoarse spatele, apoi privi pe

fereastră, afară, unde argaţii ei şedeau în ogradă ţinând caii laolaltă şi aşteptând-o. În urmă, se înturnă din nou şi-i zâmbi episcopului.

— Te rog, preacuvioşia-ta, să nu mă înţelegi ca şi cum aş vrea să iau apărarea cărnii mele slabe, spuse ea. Câteva zile şi nopţi încă, şi ţărâna asta nu se va mai clinti. Dar, bunul meu părinte Sigurdur, de vreme ce ai îndrăgit sufletul meu, iar sufletul nu are buze, ce însemnătate mai are dacă ţărâna asta a sărutat cu sărutarea cea dintâi, cu cea de-a doua, sau cu cea de-a treia?

— Te previn încă o dată, suflet drag, să nu răspunzi aşa încât răspunsul să ascundă în el un păcat şi mai mare decât acela pe care văd că vrei să-l tăgăduieşti, chiar de-ar fi adevărat, spuse el.

— Când te-apuci să stai de vorbă cu un bărbat atât de sfânt cum eşti preacuvioşia-ta, te preschimbi fără să prinzi de veste într-un mic diavol cu gheare, părinte Sigurdur. De multă vreme ştiu asta: cu cât schimb mai multe cuvinte cu domnia-ta, cu atât cobor mai multe trepte, încet, încet, pe calea către iadul cel mai adânc. Şi am venit, cu toate astea, la domnia-ta.

— Iar dragostea mea pentru domnia-ta este şi rămâne neschimbată, spuse locţiitorul episcopului.

— Vin la domnia-ta pentru că nimeni nu poate fi mai sigur de adăpostire, nici cel mai păcătos copil al iadului, decât lângă Hristosul acesta găurit de cari. Dacă am vorbit vreodată urechilor domniei-tale fără cinstirea cuvenită despre dumnezeul de lemn, n-am făcut-o pentru că nu-i cuprindeam cumva puterea cu gândul. Şi credinţa mea şi mărturisirea mea cinstită este că, dacă acest Hristos înfricoşător a trăit vreodată în ţara asta, atunci desigur a trăit în pieptul domniei-tale.

— Te-ai legat cu toate cele de pe lume, care se află în vrăjmăşie cu mine, o căină el şi-şi apăsă mâinile pe piept, una peste alta, cât putu de tare. Florile câmpului s-au însoţit împotriva mea, de dragul domniei-tale. Până şi soarele, când

luminează de sus, de pe cerul senin, l-ai făcut să fie vrăjmaşul sufletului meu.

— Iartă-mă, părinte Sigurdur, spuse ea. Credeam că erai prietenul tatălui meu şi credeam că ai rostit din toată inima vorbele acelea de care ţi-am amintit. Acum văd că m-am înşelat. N-am făcut decât să-ţi stric voia bună. Voi pleca numaidecât. Şi fie ca, în ce mă priveşte, să dai totul uitării.

El îi tăie calea şi vorbi cu grăbire:

— Ce altă clipă crezi că am aşteptat de-a lungul atâtor ani decât aceasta, în care cea mai aleasă dintre femei vine la mine, schimnicul?

— Cea mai nenorocită dintre femei, îl îndreptă ea, adevăratul chip al unei femei de plâns, din tagma femeiască împotriva căreia luptă întreaga voastră teologie. Acum ar fi mai bine să îngădui acestei lepădături să-şi vadă de drum, preaiubitul meu părinte Sigurdur.

— Acolo, acolo sunt, într-un butoiaş, acolo, în perete, şopti el şi-i aţinu calea, cu mâinile ridicate şi cu degetele răsfirate; în afară de aceştia, mai am încă puţini sus, în pod, într-o ladă. Iată cheile. Şi două sute de taleri aici, în scrin. Ia aceste agneţuri ale Diavolului, aceste *faces Diaboli*[153] care mi-au chinuit prea multă vreme conştiinţa; călătoreşte cu ele către miazăzi şi întâlneşte-ţi ibovnicul. Dar dacă o fi să meargă vreunul din noi în iad pentru faptele lui, fie că le crede bune, fie rele, atunci desigur că eu voi fi acela.

X

Gyldenlöve, ruda regelui, baron de Marselisborg, administrator general al poştelor din Norvegia, regent al Islandei şi adunător al dabilelor, sau, cum îi plăcea să-şi spună singur: *gouverneur* de Islanda, stăpânea în Danemarca multe moşii minunate, cu castele măreţe. În timpul verii şedea mai cu plăcere în castelul său de la Fredholm, pentru pădurile pline de vânat, care începeau chiar de lângă şanţurile cu apă ce îngrădeau castelul. Numele acestui castel îl schimbase în „Château du bon soleil”, ceea ce în graiul tuturor însemna castelul bunului soare, sau în daneză: *Sollyst.* De la drumul mare până la podul castelului era cam vreo milă de loc. Dar tocmai depărtarea dintre podul unui castel şi drumul mare este semnul deosebitor pentru treapta de boierie a castelanilor. Căci oaspeţii de seamă vin să facă vizită într-un asemenea loc numai în caretă.

Într-o frumoasă zi, cam pe la mijlocul verii, mergea în Danemarca, pe acest neasemuit drum către castel, o caleaşcă veche, pe alocuri lăcuită din nou şi prost unsă, întărită pe ici, pe colo cu frânghii şi scârţâind. Dumnezeu ştie dacă unul din cai, care alicneşte, nu e gata să ologească.

În faţa podului arcuit peste şanţul castelului stă un dragon, cu puşcă şi sabie; calul său se află puţin mai la o parte, în faţa unei iesle. Dragonul strigă:

— Wer *da?*[154]

Vizitiul deschide îndată uşa caleştii, şi înăuntru se vede şezând o jupâneasă palidă, într-o mantie simplă, întunecată, cu paftale de argint la gât, încheiate sub un guler alb. Ea poartă o perucă argintie, cu buclele proaspăt încreţite cu drotul şi curate, de parcă ar fi cumpărat-o în ajun, poate anume pentru drumul acesta; iar pe deasupra mai

poartă şi o pălărie simplă, cu boruri largi, ca şi cum, după agonisirea unei peruci atât de costisitoare, nu i-ar mai fi ajuns banii pentru o pălărie la modă, cu surguci de pene. Boiul jupânesei e arătos.

Când dragonul luă seama că ea nu poate să vorbească decât scâlciat în limba ţării, se plecă adânc în faţa ei şi-i spuse că el înţelege bine şi nemţeşte, limba oamenilor aleşi, deci ea se poate sluji în toată liniştea de această limbă. După aceea trecu prin faţa caleştii ei, dând onorul cu arma, şi, ajuns dincolo de podul care se întinde peste şanţul castelului, în curtea din faţă, suflă din corn.

Un slujitor bătrân şi impunător, cu o livrea stacojie, ieşi în curte şi-i ajută oaspetelui să coboare.

— Spune-i stăpânului tău că a venit o jupânească care i-a scris, jupâneasa care-i aduce carte de la judele Beyer.

În partea din faţă a castelului străjuiesc, la cele două capete, două turnuri de-o înălţime ameţitoare; unul e rotund, celălalt, în patru colţuri; o construcţie cu patru caturi le leagă între ele; jos, la mijlocul acestei clădiri, se află o uşă de intrare, atât de largă, încât ar putea să pătrundă pe ea şi o caretă.

Femeia fu condusă apoi printr-o uşă îngustă într-un turn, şi după aceea, înăuntrul turnului, pe o scară răsucită ca un melc, până când ajunseră sus de tot, într-o săliţă întunecoasă, unde se deschise o uşă cu două canaturi şi unde fu poftită să intre în cămara *gouverneur*-ului. Aceasta era o sală mare, la mijlocul castelului, având ferestre ce se deschideau asupra curţii dinăuntru. Camera avea tavanul boltit şi podeaua aşternută cu lespezi.

Sala era împodobită cu o bogată colecţie de arme: pe pereţi atârnau nu numai felurite flinte, sâneţe şi cornuri pentru pulbere, ci şi suliţe, spade şi lănci, legate câte mai multe la un loc, ca nişte mănunchiuri de flori; armuri cu coif dintr-o bucată

stăteau libere prin unghere, ca nişte călăreţi gata să încalece, iar deasupra uşilor şi ferestrelor atârnau scuturi cu steme, pe care erau zugrăvite balauri, păsări de pradă şi alte jivine sălbatice care trezeau groază.

Pe ferestrele alcătuite din multe sute de ochiuri mici, rotunde, prinse în chenare de plumb, se vedeau imagini colorate de cavaleri călări, pe armăsari laţi în spete, purtând lupte glorioase. Sus, pe pereţi, se înşirau, perechi-perechi, coarne mari de cerbi, unele cu un număr necrezut de mare de ramuri; coarnele erau prinse încă de ţestele animalelor. De-a lungul pereţilor se aflau laviţe grele de lemn şi sipete ferecate cu fier, iar în faţa lor, mese uriaşe de stejar; pe policioarele de deasupra laviţelor erau rânduite căni lucioase de aramă şi ulcioare mari de pământ, cu inscripţii înălţătoare: stihuri cu măscări şi citate din *Sfânta Scriptură,* toate pe nemţeşte.

Pe o masă se aflau două tomuri groase: o *Biblie* cu încuietori de bronz şi încă o carte la fel de groasă, dacă nu chiar şi mai groasă – o condică de leacuri pentru bolile cailor. Peste amândouă erau aruncate o pereche de mănuşi şi o biciuşcă.

După ce jupâneasa stătu o vreme şi privi cu de-amănuntul în cameră, se ivi la uşă o făptură în straie de mătase şi cu fireturi, care povesti, cu gesturi solemne, că înălţimea-sa se îndreaptă întracoace.

Gyldenlöve, baron de Marselisborg şi *gouverneur* al Islandei, era un om înalt de stat, cu pieptul scobit, cu un burduhan cât toate zilele şi cu picioare uscăţive, băgate în nişte pantaloni ce stăteau gata să plesnească de întinşi ce erau – parcă vedeai două beţigaşe înfipte într-o pâine, mare, rotundă; avea o faţă prelungă, cu fălcile atârnând, şi o perucă bătând în verde, revărsată până la umeri. Omul purta un surtuc tivit cu găitane de aur şi smălţat cu pete de grăsime şi vin.

Baronul avea ochii limpezi ca apa – nu lipsiţi de scăpărare, dar trişti – ochii familiei Gyldenlöve, semănând cu cei de vier; era un bărbat posac, aproape sfios faţă de oameni, cu o înfăţişare ostenită şi cam întunecată; în mână ţinea o vergea de puşcă. Vorbirea lui nu era uşor de înţeles; miezul ei era un fel de nemţească aşa cum se foloseşte pentru înjurat oştenii, dar amestecată cu tot felul de vocabule străine. Glasul îi era răguşit din cauza rachiului şi vorbea apăsând pe *r,* pe care-l rostea tremurându-şi omuşorul, ceea ce aducea cu horcăitul unui animal când i se taie beregata.

— *Bonjouhr, matame,* spuse *gouverneur*-ul Islandei. Ei, eşti o *wif*[155] islanteză, *hombre*[156]! Eu n-am văzut niciotată fhreuna!

Apoi se duse la ea şi pipăi cu degete jilave postavul mantiei, o întrebă de unde l-a luat, cine i-a cusut mantia şi ce podoabă ciudată de argint e aceea de la gât. Niciodată n-a văzut argint încrestat astfel; se lucrează oare aşa ceva în Islanda?

— *Hombre,* sunt uimit de tot cu atevăhrat! Cine vă dă ahrgintul pentru aşa ceva? Fhrei să-mi laşi mie paftaua de la gât?

Ea spuse că tot argintul ei este al lui, dacă-i plac asemenea lucruri modeste, dar nu păru deloc că are de gând să-şi desprindă paftaua, şi începu cu păsul ei, scoţând cartea pe care-o adusese cu ea de la locţiitorul suzeranului, Beyer, din Bessastadir. Dar pe guvernator, de îndată ce văzu cartea, îl cuprinse acea osteneală şi plictiseală a slujbaşului şi întrebă descurajat:

— Te ce nu threci pe la locofeţie? Nu mă înteletnicesc cu threburi care n-au threcut întâi pe la locofeţie. Plec la fânăthoare de cehrp!

— Cartea aceasta vorbeşte de o împrejurare deosebită, spuse ea.

— De multă fhreme am încetat să mai citesc ceva, afahră de contica leacuhrilor, când fhreunul din caii mei este bolnav. În afahră de asta, n-am pe nimeni aici cahre să-mi citească. De altfel, tot ce

mi se schrie din Islanda e tot unul şi acelaşi cântec: o feşnică tânguială după sfohri de undiţă.

— Eu, spuse ea, sunt fiica judelui peste Islanda, care a fost lipsit, în apusul vieţii lui, de cinste şi de avere. Excelenţa-voastră sunteţi *gouverneur* peste Islanda.

— Da, băthrânul meu phrieten, păhrintele dumitale, a fost un hrăstălmăcitor hâhrşit al dhreptăţii, şi, cu toate astea, a păţit-o, fiindcă a venit un altul, cahre ehra un hrăstălmăcitor şi mai hâhrşit al dhreptului. Aşa a fost întotteauna în Islanda. M-am sătuhrat să mă tot gândesc la islandezi!

— Am făcut drumul acesta lung numai pentru a vă găsi pe excelenţa-voastră, spuse ea.

— Eşti o femeie de stat, vorbi el, şi chipul i se lumină din nou; privind-o, uitase de slujba lui. În locul tău, nu m-aş întoahrce în Islanda. Hrămâi aici şi mărită-te. Nouă ne mehrge atât de pine aici! În timpul meu fânathtul a spohrit, numai aici în păduhre, cu threi sute de animale. Ia uită-te la capul de colo! Nu e fhrumos? El se sculase, ca să-i arate cea mai mare pereche de coarne de cerb: Era un cehrp de douăzeci şi nouă de ani, *hombre!* Eu însumi am fânat animalul. Nici măcahr cimotia mea, hregele, n-a tobohrât un animal cu mai multe hramuhri pe coahrne.

— Într-adevăr, e un cap frumos, se învoi vizitatoarea. Dar cunosc, cu toate acestea, un animal care are şi mai multe ramuri pe coarne: dreptatea. Am venit la domnia-voastră pentru a afla dreptatea care priveşte o ţară întreagă – ţara voastră.

— Islanda, ţahra mea? Ptiu, dhrace! înjură Gyldenlöve, baron de Marselisborg.

Adăugă totuşi că binevoieşte să asculte cartea slujitorului său din Bessastadir, dacă vrea să i-o citească ea însăşi.

În acea carte se spunea că aducătoarea este singura supravieţuitoare a celui mai nobil dintre

toate neamurile din Islanda. Scriitorul cărţii pomenea apoi de nedreptatea strigătoare la cer care se făptuise pe insulă când părintele acestei jupânese, cel mai nobil om al ţării şi, mai vârtos, supusul credincios şi demn de stimă al majestăţii-sale regelui, trebuise să îndure ruşinarea din partea ciudatului sol Arnaeus, numit *commissarius* de către răposata majestate de cinstită pomenire şi trimis cu depline puteri în această ţară. Povestea apoi despre purtarea acestui Arnaeus, cum numitul făcuse de batjocură pe bătrânul jude şi pe soţii săi de muncă, cum declarase fără fiinţă toate osândele judelui, până la cele mai de demult, şi confiscase averile judelui, aşa încât acest vârstnic şi credincios servitor al regelui său, înjosit ca un rob necinstit şi calicit, intrase câteva săptămâni după aceea în mormânt.

Judele arăta mai departe că episcopul din Skálholt, ginerele acestui bărbat bătrân şi de neam înalt, se hotărâse să meargă în Danemarca pentru a dobândi îndreptarea acestei nelegiuiri.

„Dar ciuma a venit ca o vijelie şi a nimicit mai mult de a treia parte din norod, printre care şi o mare parte din preoţime, şi însuşi episcopul din Skálholt, unul din cei mai aleşi prieteni ai regelui, s-a aflat printre cei pieriţi, cum, de asemenea, s-a aflat şi soaţa lui, plina de virtuţi multştiutoarea jupâneasă Jórunn.

Astfel, nu mai rămăsese în viaţă din acest neam, ca scut al cinstei părintelui său, decât singură tânăra jupâneasă Snaefrídur, văduva nefericitului şi nobilului Magnús Sivertsen. Domnia-sa a venit la scriitorul acestei cărţi la Bessastadir, şi i-a arătat că dragostea pentru onoare o mână pe ea, femeie sărmană şi singură, peste marea bântuită de furtuni, pentru a supune excelenţei-voastre sau chiar majestăţii-sale o prea-plecată jalbă, anume ca sus-amintita hotărâre a comisarului în pricina părintelui ei să fie trimisă unui divan mai înalt, spre a fi judecată din nou. Recomand pe această

onorabilă jupânească bunăvoinţei baronului de Marselisborg, *gouverneur* peste Islanda, o dată cu rugămintea ca excelenţa-voastră să poruncească să se cerceteze din nou şi cât mai temeinic aceste practici primejdioase, ca, de pildă, cele aduse în Islanda o dată cu apariţia lui *commissarius* Arnaeus, şi să împiedice ca aventurierii să mai fie împuterniciţi a strâmtora *auctoritatem,* a jigni pe servitorii regelui şi a unelti împotriva lor cu norodul de rând. Rămân al excelenţei-voastre preasupus, gata oricând şi *très obéissant serviteur*[157] ...”

Gyldenlöve îşi vârî vergeaua de puşcă în carâmbul uneia din ciubote, pentru a se scărpina la gleznă, şi glăsui:

— Te ani te zile am tot spus hrudei mele, majestatea-sa: thrimite-i pe islandezi în Jutlanta, unde sunt păşuni testule penthru tuhrmele lohr te oi, şi vinte apoi insula aceea nemţilor, englezilor sau, tesphre pahrtea mea, chiahr şi olantezilor – cu cât mai cuhrând, cu atât mai pine – şi ia panii penthru a pate hrăzboi împothriva şvezilor, cahre ţi-au fuhrat Schonen[2][158], ţahra ta cea pună.

După acest răspuns, femeia tăcu o bucată de vreme. În cele din urmă răspunse:

— Skalzii islandezi dinainte de veac aveau un stih care glăsuieşte astfel: „Chiar de-ţi pierzi turmele şi neamul, şi până la urmă mori şi tu, nimic acestea nu-nseamnă; doar cinstea de ţi-o poţi păstra sau nu”.

— Nimic n-am înţeles! pufni baronul Marselisborg, *gouverneur* de Islanda.

Ea vorbi mai departe, la început cu oarecare şovăială; dar, pe măsură ce vorbea, îi sporea şi înflăcărarea:

— Vă întreb pe excelenţa-voastră: de ce să ni se răpească cinstea înainte de a ni se fi luat viaţa? De ce nu vrea regele ca noi să ne păstrăm onoarea? Doar nu i-am făcut niciodată niciun rău! Nu suntem oameni mai puţin buni decât el. Străbunii

mei au fost regi peste mări şi ţări. Ei au trecut cu corăbiile lor cu vântrele peste mările furtunoase şi au ajuns în Islanda într-o vreme în care niciun norod al pământului nu era în stare să colinde pe mări. Skalzii noştri au alcătuit cânturi şi au povestit saga în limba regelui Odin din Asgard, pe vremea când Europa vorbea încă graiul robilor. Unde sunt cântecele, unde sunt acele saga pe care le-aţi alcătuit voi, danezii? Până şi eroii voştri din vremile străvechi sunt păstraţi veşniciei tot prin cânturile noastre. Graiul vostru dinainte de veac, graiul danez, pe care voi l-aţi pierdut şi uitat, tot noi vi-l păstrăm. Poftim, luaţi argintul străbunelor mele – şi acum îşi desprinse paftaua de argint de la gulerul mantiei întunecate; mantia alunecă în jos, şi femeia rămase îmbrăcată în mătase sinilie, cu o cingătoare de aur strânsă în jurul ilicului – luaţi tot! Vindeţi-ne ca pe nişte vite! Căraţi-ne în Jutlanda, unde cresc bălării pe câmp! Sau, dacă vă e pe plac, bateţi-ne mai departe cu gârbacele, acasă, în propria noastră ţară, poate că aşa ne trebuie! O secure daneză a rămas înfiptă în grumazul episcopului Arason pentru vecii vecilor, şi e bine că a fost aşa. Lăudat fie Domnul că episcopul a îndurat toate cele şapte lovituri de secure, de care a fost nevoie pentru a desprinde de trup capul lui cărunt, cu gâtul scurt şi gros, care n-a vrut să se plece. Iertaţi-mă că v-am istorisit toate acestea, iertaţi-mă că mă trag dintr-un neam de făuritori de saga şi că noi nu putem uita nimic. Să nu vă închipuiţi însă că vreau să mă plâng, prin grai sau doar în gând, de cele ce s-au întâmplat. Poate că e mai bine pentru un popor învins să fie nimicit. Nu vreau să rostesc nici măcar un cuvânt prin care să cer îndurare pentru noi, islandezii. Noi, islandezii, într-adevăr, nu suntem destul de buni pentru a muri. Şi viaţa nu mai are, de mult niciun preţ pentru noi. Doar un singur lucru nu ne e îngăduit să pierdem, câtă vreme a mai rămas în viaţă un singur om, fie el bogat, fie sărac, din acest

popor; şi nici morţi nu ne putem lipsi de el: este ceea ce se spune în stihul acela, ceea ce noi numim bunul nostru nume, cinstea noastră, adică tatăl şi mama mea, care au ajuns ţărână, să nu fie numiţi lotri fără cinste!

Baronul de Marselisborg scoase dintr-o pungă un cartuş gol şi se uită cu un ochi în ţeavă.

— Tacă le-a luat vhreodată cineva islantezilor onoahrea, atunci au făcut-o ei înşişi, *ma chère matame,* spuse el şi se hlizi de nu i se mai văzură ochii, scoţând la iveală, în schimb, o mulţime de dinţi îngălbeniţi şi strâmbi. Tacă lenea şi peţiia vă atuc la foamete, chrăiasca mea cimotie e silită să vă tăruiască pucate de pomană. Tacă hrâul nu vi se pare pun, atunci veniţi cu phrocese şi cehreţi auhr şi ahrgint. Iar în ce priveşte threptatea, *ma chère,* tin câte ştiu eu, l-aţi căpătat pe omul vosthru, pe omul cahre ehra phrivit thrept cel mai pun păhrpat tintre voi. Şi, pe câte ştiu, tocmai acest *galant homme* este cel cahre l-a lipsit pe cinstitul jude, păhrintele tumnitale, te cinste şi te avuţie. S-a hrepetat vechea poveste a celohr din Islanda. Oameni învăţaţi mi-au istohrisit că otinioahră toţi păhrpaţii mai te seamă din Islanda se înteletniceau să se omoahre unul pe altul, până cânt n-au mai hrămas în viaţă, în cele tin uhrmă, tecât peţivii şi pahrparii. Şi acum vine la mine, pentru întâia oară în viaţa mea, o femeie islandeză, şi încă una cu o cingătoahre te auhr, şi-mi cehre să-i fac threptale. E oahre de mihrare că înthrep: ce să fac?

— Nu cer nimic decât ca cinstea şi avuţia ce se cuveneau tatălui meu să fie date îndărăt numelui său, spuse ea.

Gyldenlöve lăsă vergeaua de puşcă la o parte şi scoase tabachera de aur din buzunar.

— Sunt touă ghrupăhri de putehri în împăhrăţia taneză. Tacă stăpâneşte aceea cahre întinte o mână oplătuitoahre asuphra vhrăjitohrilor şi asuphra gloatei hrăufăcătohrilor, atunci threpuie să-şi plece ghrumajii mulţi păhrpaţi buni. Tahr tacă o fi schris

ca sub noua mea cimotie chrăiască să vină iahrăşi la puhtere aceia cahre cehr threptuhri tepline penthru oamenii înthregi şi te obâhrşie înaltă, atunci va fi mai bine de thrăit; poate că, cu ajutohrul lui Tumnezeu, se vohr bălăngăni atunci în fuhrci şi vhro câteva calfe de behrahri şi libehrtini. Înthre oamenii buni şi cei hrăi nu se află cale de înţelegehre. Tahr, tin păcate, *ma chère,* mulţi vor threbui să mai aştepte până când le-o veni vhremea...

— Există un răufăcător islandez pe care îl cheamă Jón Hreggvidsson, spuse ea. El l-a ucis pe gâdele regelui. Toată ţara ştie asta. Părintele meu l-a osândit acum douăzeci de ani la moarte. Dar unei tinere neroade i s-a năzărit să-i dea drumul din lanţuri în noaptea dinainte de a i se lua capul. Nimeni n-a izbutit încă să-i vină de hac acestui om, întemeindu-se pe lege. Dar comisarul crăiesc l-a osândit din cauza aceasta pe părintele meu şi l-a iertat pe răufăcător de osândă. Pricina acestui om a fost depănată din nou la ultimul Thing pe ţară, şi bătrânul a fost osândit să fie trimis la Bremerholm. Dar abia ajuns acolo, în cetăţuie, a şi fost scos de către oameni cu trecere, care-i dau adăpost în casa lor. Şi în timp ce acest ocnaş, de mai multe ori osândit, şi ucigaş al slujitorului regelui duce o viaţă îmbelşugată în oraşul de reşedinţă, părinţii mei zac în mormânt, înfieraţi ca răufăcători.

— Islandezii sunt aşa cum am spus: vicleni şi răstălmăcitori hârşiţi ai legii, spuse suzeranul horcăind mereu şi rostogolind pe *r.* Nu lasă niciun mijloc nefolosit pentru a dovedi că paragraful pe temeiul căruia au fost osândiţi face parte dintr-o oarecare lege criminalicească, pe care a desfiinţat-o cine ştie ce rege norvegian, din vremea lui Olim, sau că ţine de o lege daneză, care nu a fost recunoscută nicicând în Islanda, sau că se bate cap în cap cu cine ştie ce capăt din legea sfântului Olaf, ori chiar cu vechile, cu adevărat păgânele condici ale bătrânului Grágás[159]. Ei zic că în ţara lor

n-au preţ decât acele legi care-i apără de osândă pentru orice fărădelege. Vă asigur, *madame,* că pricina procletului aceluia de ticălos islandez Hreggvidsson a dat de furcă multor buni slujitori danezi.

Apoi îi desluşi pe larg – şi chipul lui de vânător căpătă din nou aceeaşi mutră plictisită şi ostenită de slujbaş – că nimeni n-a ştiut vreodată mai bine decât el câte servicii a adus răposatul ei părinte regelui şi regatului, cu toate că bunul jude îşi susţinea poate cam prea stăruitor interesele proprii în perceperea dărilor şi că în felul acesta avusese norocul să pună mâna, la preţuri de nimic, pe câteva din marile moşii care intraseră în stăpânirea regelui, o dată cu răspândirea reformei în Islanda. La Kopenhaga i-au fost trecute însă toate cu vederea, pentru că era, netăgăduit, un om de încredere. Şi toţi prietenii săi au rămas încremeniţi când au aflat ce osândă aspră s-a abătut asupra lui la bătrâneţe. Gyldenlöve mai spuse că doreşte ca fiica judelui să ştie, să înţeleagă şi să recunoască deplin că nici guvernul, nici el, Gyldenlöve, şi nici vreun dregător danez n-au fost câtuşi de puţin părtaşi la aceasta, că, dimpotrivă, numai – şi rosti mai departe cu subînţeles – „numai acel bărbat singur, pe care *madame* îl cunoaşte, fără îndoială, mai bine decât mine...”

Ea răspunse îndată:

— Cu toate că numele meu a fost pus în chip ruşinos în legătură cu numele acestui bărbat, de care a amintit adineaori excelenţa-voastră, şi asta în urma unei pâri defăimătoare, la care regretatul meu soţ a fost împins de câţiva neguţători – vorbesc despre aşa-zisa pricină de la Braedratunga – eu nu-l cunosc, totuşi, câtuşi de puţin pe Arnas Arnaeus. Ocara pe care au vrut s-o arunce asupra mea, în această împrejurare, nu mă atinge. Nici măcar n-am avut dorinţa să dezmint palavrele acestea ale unor eroi ai beţiei, care palavre, de altfel, nici măcar nu vor dobândi mai mare

însemnătate dacă se vor înainta jalbe aici, la Kopenhaga. Vreau ca excelenţa-voastră să binevoiască a înţelege că n-am venit să cer dreptate mânată de gândul vreunui profit pentru mine însămi.

După ce Gyldenlöve auzi în ce fel vorbise vizitatoarea despre Arnaeus, începu şi el să-şi verse focul, fără de nicio cruţare, împotriva acestui vrăjmaş şi arătă cum acest om hain, cu firea lui prefăcută, îi face pe toţi să creadă că el este prietenul regelui, dar de fapt el a fost dintotdeauna gata la trădare şi se ştie că-l urăşte pe rege; mai spuse că a aflat, din izvor sigur, că omul ar fi rostit, de faţă cu martori, următoarele cuvinte: „N-a fost niciodată criminal mai mare în Islanda decât regele danezilor". Mai spuse că Arnaeus poartă ură oricărui danez cinstit şi, în aceeaşi măsură, şi compatrioţilor săi care au slujit regelui cu cinste şi credinţă; în fine, că urmăreşte să le ia viaţa unor asemenea bărbaţi, oriunde-i întâlneşte, pentru ca să poată stăpâni el ţara *ad arbitrium*[160], împreună cu creaturile sale. Mai exprimă apoi convingerea că răposatul ei părinte nu va afla, desigur, odihna în mormânt până când acest om nu va fi ridicat în furci, împreună cu ortacii săi.

— Unul din doi, spuse el, n-are *in principio* dreptatea de partea lui: sau răposatul dumitale părinte, sau Arnas Arnaeus.

La sfârşit îi mai puse întrebarea: îi este oare atât de scumpă cinstea părintelui ei încât ar consimţi să se alăture lui, Gyldenlöve, pentru a pregăti, cu orice preţ, pieirea acelui bărbat, şi anume dacă primeşte să-i stea într-ajutor cu mărturia ei şi cu jurământ?

Ea răspunse după oarecare chibzuială, glasul ei se făcuse mai adânc şi mai sumbru:

— Dar nu vreau să aduc mărturie mincinoasă împotriva nimănui.

XI

Se scursese mai bine de un an de când Jón Hreggvidsson de la Rein fusese scos din cetăţuie şi săltat de la starea de răufăcător cetluit la aceea de cărăuş de apă şi spărgător de lemne în casa asesorului judeţului bisericesc şi profesor de ştiinţele istoriei vechi daneze. Când *studiosus* din Grindavik îl adusese în casă, venind de la cetăţuie, preaînvăţatul maestru îi urase, râzând, bun sosit şi-i făcuse cu ochiul, apoi spusese că atâta vreme cât pricina lui nu va fi temeinic limpezită, va avea la el găzduire şi hrană, dar cu condiţia să se dovedească cinstit în toate, pentru că altfel va fi trimis la slujba oştirii, ca să se bată prin ţări străine, la un loc cu toţi soldaţii de sub prapurii regelui.

Ori de câte ori compatriotul şi stăpânul său îl întâlnea în ograda casei sau pe drum, venind cu găleţile de apă de la fântână, îi da bună ziua, spunându-i pe nume, şi-l întreba prieteneşte cum se simte, după care îl îmbia să tragă un pic de tabac pe nas. Ceilalţi locuitori ai casei, dimpotrivă, nu-l cinsteau mai mult decât i se cădea unui islandez. De vreme ce danezii găsesc că duhoarea unui om din Islanda este atât de nesuferită încât li se pare cu neputinţă să răsufle acelaşi aer cu el, vechilul casei îl trimisese să-şi întocmească covrul în podul de fân, deasupra grajdului cailor. Dar, pe de altă parte, vizitiul îl opri să se apropie prea tare de cai, întrucât se temea ca nu cumva aceştia să capete păduchi sau alte gângănii de la ţăranul arendaş al lui Hristos, căci vizitiul acesta îşi îngrijea patrupedele din zori şi până-n noapte. Nu mai prididea cu lăutul, tunsul şi ţesălatul lor, încât slujnicele din casă râdeau pe seama lui, spunând că nici printre copilele de oameni mai înstăriţi din Islanda, care erau socotite drept cele mai bune fete

de măritat, nu ai fi găsit, decât cu greu, una mai curăţică şi mai gătită decât caii aceştia. La început, ţăranul se ferise să mănânce cu celelalte slugi la masă, spre deplina liniştire a acestora, întrucât în Islanda nu era datina ca oamenii de rând să mănânce cu toţii la aceeaşi masă, afară doar de mesele de la ospeţe, ci fiecare se aşeza, de obicei, cu strachina lui pe marginea patului; de aceea, o slujnică îi ducea ţăranului mâncare, într-un blid, sub şopronul de lemne, unde-şi petrecea toată ziua, când nu se alătura altor milogi, pierde-vară şi derbedei, care căpătau mâncare, de două ori pe săptămână, în faţa intrării cuhniei, pentru ca, în schimb, să-l vorbească de bine pe rege.

Şi iată că într-o zi, către sfârşitul verii, s-a întâmplat ca ţăranul să aibă parte de o cinstire deosebită, primind, în şopronul de lemne, vizita nici mai mult, nici mai puţin decât a stăpânei casei, a plinei de virtuţi şi îngăduitoarei soţii a asesorului, jupâneasa Mette. Ea îi dete ţăranului bineţe; din ziua în care această nobilă doamnă îl poftise pe Jón Hreggvidsson, în graiul nemţesc de la miazănoapte, să se ducă în iad – lucrul acesta se petrecuse cu douăzeci de ani în urmă, prin uşa întredeschisă a casei ei – bărbia i se mai lăsase încă de-o şchioapă mai jos, în afară de faptul că jupâneasa mai agonisise şi un strat de osânză, care o făcea să semene cu o statuie de lut căzută de pe raftul ei şi prefăcută într-un bulgăre îndesat şi turtit, mai înainte de a fi ajuns să fie arsă în cuptor. Faţa îi era acoperită de un strat gros de pudră; pe cap avea o scufie mare de horbotă, ale cărei margini încreţite atârnau fluturând peste ghebul ei, şi purta un veşmânt întunecat, cu multe cute, care-i ajungea până-n pământ. Jón Hreggvidsson îşi luă degrabă cuşma din cap, îşi şterse nasul şi spuse:

— Domnul fie lăudat şi slăvit!

Ea măsură, cu ochi oblăduitori de stăpână şi mamă de familie, stiva lui de lemne tăiate. El întrebă dacă doreşte ca el să taie cloambele de

lemne mai scurte decât trei laturi de palmă, ceea ce, fie-i îngăduit să spună, este cam lungimea unei pulpe mijlocii de cal, iar ea răspunse că bucăţile de lemne au tocmai lungimea potrivită. Despre apă o întrebă dacă pofteşte să fie adusă de la fântâna aşezată spre apus, în care se înecase anul trecut un copil de parte bărbătească, sau din cea de la răsărit, din care s-a scos în primăvara aceasta un leş de nemţoaică.

Ea spuse că atât lemnele, cât şi apa sunt cum nu se poate mai bune şi că alt lucru merită şi mai multă laudă: că nu l-au prins până acum, aici în casă, cu nicio faptă necuviincioasă. Mai spuse că soţul ei, Arnas Arnaeus, are obiceiul să pună sub supraveghere pe orice slugă nou venită, pentru a vedea dacă fură cumva, sau dacă nu este de încredere; şi, de s-ar dovedi asemenea lucru, ar izgoni-o fără întârziere. Dar cum Regvidsen nu se făcuse vinovat cu nimic de mai bine de un an de când şedea la ei, ea socotise că a venit vremea să meargă să-l vadă şi să-l întrebe cum se simte. Jón Hreggvidsson răspunse la aceasta că niciodată în viaţa lui nu s-a simţit bine sau rău nici la suflet, nici la trup, ci că el e islandez. Totul atârnă acum de ceea ce vrea regele. El însă trage nădejdea că drăguţul de rege, pe care n-are zile destule să-l binecuvânteze, va avea atâta înţelegere încât să nu lase un ţăran prost de la Skagi să fie o povară tot restul zilelor sale pentru drept-credincioasele grofiţe şi baronese din Danemarca şi pentru bărbaţii lor, ceea ce ar putea foarte bine să aibă ca urmare că preanobilii şi cinstiţii cai din Danemarca se vor umple de păduchi.

Să nu cercetăm dacă *madame* a înţeles sau nu buna-cuviinţă a ţăranului, dar se poate spune cu siguranţă un lucru, anume că-i plăcea să stea de vorbă cu el, şi asta nu numai pentru că stăpânul şi iubitul ei soţ se trăgea din acelaşi norod; ea spuse că de mult doreşte să-l întrebe pe Regvidsen de unele noutăţi din Islanda, care este o ţară atât de

ciudată şi despre care unii spun că acolo s-ar afla iadul; dar întrucât soţul ei iubit este bun creştin, cu toate că e islandez, ea nu vrea să creadă asemenea lucruri până ce nu-i voi fi întărite de cineva.

El răspunse cu aceeaşi bună-cuviinţă că în ce priveşte ţara lui, să nu creadă preanobila grofiţă, baroneasă şi *madame* că merită să se vorbească prea mult despre acel cur de câine care se cheamă Islanda; doar un singur lucru din bătrâni a fost şi rămâne adevărat, oricât s-ar feri oamenii să vorbească despre el; că acolo în ţară se află, pentru vecii vecilor, iadul, şi anume, pentru cei care sunt vrednici să îndure chinuri.

Madame întrebă apoi:

— Cum se simt islandezii după ce Dumnezeul nostru le-a trimis o îndurătoare şi binecuvântată molimă?

— Ei, au crăpat ca oile flămânzite şi i-a luat dracul! spuse Jón Hreggvidsson.

— Vracii voştri, cunoscători în ale molimelor, ar fi trebuit să vă lase sânge, spuse ea.

— De unde? Molâii ăia nu mai aveau de mult sânge în vine, bună doamnă, răspunse Jón Hreggvidsson. De când l-au omorât pe Gunnar din Hlídarendi, cimotia mea, nu s-a mai aflat sânge în Islanda.

— Cine l-a omorât? întrebă jupâneasa.

El cătă într-o parte şi se scarpină în cap.

— Nu vreau să mai dezgrop povestea asta veche în afara parohiei noastre, spuse el. O dată ce-ai murit, eşti mort şi te-a luat dracul! N-are niciun rost să te necăjeşti. Dar Gunnar din Hlídarendi a fost un om tare cinstit câtă vreme a fost în viaţă.

— Ştiu. Voi, islandezii, vă închipuiţi că noi, danezii, v-am omorât pe toţi laolaltă, spuse jupâneasa. Dar îngăduie-mi să te întreb: cine au fost cei care au încercat să-l omoare pe bărbatul meu, pe magister Arnaeus, când a venit la voi, spre a vă da ajutor? Nu danezii, ci chiar islandezii.

— Da, de aici puteţi să vă daţi seama ce fel de neam e acela, spuse Jón Hreggvidsson. Iaca şi eu, la început am furat o sfoară de undiţă. Mai târziu, când mi s-a părut că nu pot face o ispravă cu fecioru-meu, l-am trimis pe lumea cealaltă. Unii spun chiar că aş fi înecat un slujbaş crăiesc într-o bahnă.

— Chiar dacă se spune şi despre bărbatul meu că e islandez, el este totuşi deopotrivă de bun creştin ca oricare alt bărbat danez, rosti femeia.

— Da, asta e tare rău pentru el, oftă Jón Hreggvidsson. La început şi-a tocit limba în gură ca să-i mântuie pe islandezi ba de funie, ba de secure, ba de gărgăriţele făinii daneze, care toate sunt, după cum socot eu, destul de bune pentru islandezi, ba chiar prea bune, mai ales dacă nu le plac. Şi ce-a cules din toate astea? Scârnă şi ocară! Nu, jupâneasă, să nu crezi că mi-e milă de islandezi. Eu însumi am încercat, în toate vremurile, să pun deoparte sfori pentru pescuit. Asta e cel mai de seamă lucru la noi. Şi atunci mi-am întocmit o mică cherhana cu şaică şi crâsnice, la Innrihólmur, dar fără voia celor clin Innrihólm. Un dubas cu şase vâsle, jupâneasă, câte trei de fiecare parte, una, două, trei, patru, cinci, şase. Eu îi spuneam locului Hretbyggja, înţelegi domnia-ta asta, jupâneasă? În graiul danez înseamnă colina cu rogoz. Anume am ales locul acela, pentru că pe acea parte de ţărm se opreşte vântul de la miazăzi-apus. La Skagi, preabuna mea, înţelegi? La Akranes, adică la Rein, la poalele unui munte, şi ţinutul acela e al oamenilor din Innrihólm. Ce alte noutăţi să vă mai istorisesc? A, da! am avut în două rânduri câte o fiică. Cea dintâi, o codană cu ochii mari, zăcea întinsă pe năsălie când m-am întors din război. Cealaltă o fi trăind încă. Ciuma n-a putut s-o răpună. S-a şi culcat uneori, noaptea, cu argatul meu, şi când m-au pornit la drum, ea a rămas în pragul uşii. Dar de câine n-a avut grijă cum trebuie. Câinele a alergat după mine, încoace,

spre soare-apune, până la Olafsvik. Curtea mea e a lui Hristos. Isus Hristos e stăpânul ocinii, înţelegi asta, jupâneasă?

— Îţi face cinste dacă spui că Isus Hristos e stăpânul curţii, spuse jupâneasa. Asta dovedeşte că ţi-e inima plină de căinţă. Cine se căieşte, acela va afla îndurare pentru păcatele lui.

— Păcate? strigă Jón Hreggvidsson şi sări în sus ca ars. Eu n-am săvârşit niciun fel de păcate! Eu sunt un răufăcător cinstit, care n-a făcut decât un păcat de moarte!

— Dumnezeu să-i ierte pe toţi cei care mărturisesc că au făcut păcate de moarte, blagoslovi jupâneasa. Mi-a spus şi mamzela de la cuhnii că n-ai adus niciun bănuţ lipsă când te-ai dus la piaţă. De aceea şi stau de vorbă cu tine, cum aş sta cu un om cinstit, chiar dacă eşti islandez. Dar ce voiam să spun? Aa, da, cine e târfa aceea din Vavilon, care a venit la Kopenhaga din Islanda?

Jón Hreggvidsson făcu o mutră de oaie bleagă, căută într-o parte şi încercă să dezlege cimilitura asta, bătându-şi capul să-şi amintească despre ce vorbiseră până atunci, dar trebui să se dea bătut.

— Din Vavilon? întrebă el. Nu prea mă descurc bine cu *Biblia*, bună *madame.* Acum, gata, am isprăvit cu palavrele!

— Ei, muierea aceea din Islanda! stărui ea. Dacă începe comparaţie, atunci uciderea bărbatului meu ar fi fost o nimica toată faţă de venirea ei aici. Ştiu bine toţi că apropierea de acea muiere e mai mult decât o crimă, şi de aceea n-au contenit să-l hulească şi să scoată vorbe, cum că ar fi avut de-a face cu ea; aşa încât, până la urmă, a ajuns să creadă chiar şi regele şi a dat poruncă să-l osândească, pe el, pe acest bun creştin, care ar fi putut să fie şi danez, sau chiar neamţ. Asta e femeia de care vorbeam. Dar ce fel de muiere e? Şi bărbatului meu, acest bun creştin, care-şi petrece

toate nopţile printre cărţile lui, cum ar fi putut măcar să-i treacă prin cap să umble după ea?

Jón Hreggvidsson se scărpină în toate locurile obişnuite şi neobişnuite, încercând să desluşească treaba asta. Apoi începu şovăind:

— Chiar dacă în casa maică-mi s-au aflat, ani de zile, fel de fel de scrieri vechi, eu însă n-am citit niciodată în vreuna din ele. Iar de scris, nu ştiu să scriu decât slove mari, ca de tiparniţă, le scrijelez pe hârtie, ca orice calic. Dar n-aş mustra pe nimeni care ziua schimbă hârţoagele pe o femeie, când şi aşa stă noaptea aplecat asupra lor şi învaţă. Căci nu se află pe lume alte două lucruri care să poată fi învăţate în acelaşi chip ca aceste două.

— Un bărbat islandez care e necredincios nevestei lui daneze nu poate găsi iertare, spuse ea. Dar, din fericire, aşa spune bărbatul meu, nu este adevărat ceea ce nu poate fi dovedit. Şi de aceea nu e adevărat ce se vorbeşte.

— Da, cât despre partea mea, pot să vă spun, mărturisi Jón Hreggvidsson, că atunci când am fost la Rotterdam, care se află în Olandia, de unde vin corăbierii olandezi, m-am aflat într-o noapte în pat cu o nevastă de popă. Ce să spun? Acasă, în Islanda, aveam o femeie urâtă şi nesuferită.

— Dacă vrei să dai cumva a înţelege că eu sunt urâtă şi nesuferită şi că asta ar fi o scuză pentru bărbatul meu ca să se culce cu târfa Vavilonului, atunci află, Regvidsen, că oricât s-ar crede el de bărbat, *assessor* Arnaeus, totuşi nu poate scoate niciun răufăcător de la Bremerholm fără încuviinţarea mea. Şi vreau să-ţi mai spun ceva, ţie, care eşti un islandez şi care răspândeşti din pricina asta o duhoare de carne de rechin, de seu şi de toate necurăţeniile care se găsesc în Islanda, încât toată apa de levănţică din Danemarca nu-i decât o prea slabă mirozna ca să o alunge, să-ţi spun că soţul meu dintâi, care era un bărbat adevărat, chiar dacă nu era poftit la masa regelui, a spus că eu pot mulţumi foarte bine un bărbat. Şi ce

s-ar fi ales de cel căruia i se spune azi bărbatul meu dacă nu i-aş fi dăruit eu bani, şi casă, şi caretă, şi cai? Nicio carte, din câte are, n-ar mai fi fost a lui. Aşa că am cel mai mare drept să ştiu ce fel de muiere e aceea despre care se zice că a venit din Islanda la Kopenhaga!

— Este subţirică, spuse Jón Hreggvidsson.

— Cum subţirică? îl iscodi jupâneasa.

— Uite-aşa, aproape nimic, dădu răspuns Jón Hreggvidsson. Chiar o nimica toată.

— Cum e? stărui jupâneasa.

El închise un ochi şi se uită la ea.

— Ca rogozul, spuse Jón Hreggvidsson, ca trestia.

— Vrei să dai cumva a înţelege că eu sunt grasă?

— Nobila mea jupânească, şi stăpână, şi baroneasă nu trebuie să ceară unui islandez ieşit de la Bremerholm mai multă minte decât are. Şi să nu vă mâniaţi din cauza flecărelii lui neroade. Dacă ticălosul de mine n-aş avea o gură – dacă asta se poate numi gură – care a fost dovedită că a jurat strâmb, în atâtea rânduri, faţă de Dumnezeu şi de oameni, v-aş săruta vârful preanobilelor voastre picioare.

— Ce tot trăncăneşti acolo despre trestie? întrebă iarăşi jupâneasa.

Jón Hreggvidsson tălmăci:

— Voiam să spun că trestia e un fel de toiag care nu se poate frânge, dar se poate îndoi. Dacă-i dai drumul din nou, băţul vine la loc, în sus, şi iată-l drept ca mai înainte.

— Îţi poruncesc să răspunzi la ce te întreb! se răsti jupâneasa.

— Mai bine să-l întrebaţi pe Jón Grindviking, scânci Jón Hreggvidsson. E bărbat învăţat şi om înţelept.

— Pe smintitul de Jón Grindevigen?! exclamă ea. Asemenea oameni, pe care islandezii îi numesc bărbaţi învăţaţi şi înţelepţi, sunt socotiţi aici, în

Danemarca, tâmpiţi de la ţară şi sunt opriţi prin lege să-şi schimbe reşedinţa.

— Sau atunci pe Jón Marteinsson, spuse Jón Hreggvidsson. El ştie multe despre muierile din Islanda, cât şi despre cele din Danemarca, căci s-a culcat cu o fată de episcop. Eu nici nu mă pot potrivi cu el.

— Casa mea e o casă creştinească, în care nu sunt îngăduiţi hoţii de găini, spuse jupâneasa. Şi dacă nu-mi istoriseşti, fără ocol, tot ce ştii despre femeia asta, nu-ţi mai rămâne decât să te duci tu însuţi la Marteinsson şi să-l rogi să aibă grijă de tine.

— Tot ce ştiu despre femeia asta e că m-a scăpat de secure la Öxarelf şi că a pus să mă lege de un conovăţ la Olafsvik.

— Are bani? întrebă jupâneasa. Şi cum umblă îmbrăcată?

— Dacă are bani? Are mai mulţi bani decât orice femeie din Danemarca, spuse Jón Hreggvidsson. Toţi banii din Islanda sunt ai ei. Are aur şi argint din veacurile de demult. Ale ei sunt toate curţile boiereşti din ţară, şi, pe deasupra, multe curţi mici, fie că va izbuti să le ia din nou îndărăt de la rege, fie că nu; are păduri şi iazuri cu somoni, pământuri întinse la marginea mării, cu buşteni ce plutesc la vale pe ape şi din care unul singur ar fi de ajuns ca să clădeşti cu el Constantinopolul, bineînţeles dacă s-ar găsi joagăr pe măsura lui; are câmpii şi smârcuri cu rogoz, peste care s-au revărsat apele; ocini cu heleşteie pline de peşte şi cu păşuni ce se-ntind până sus la gheţari; insule pline de păsări, departe în mare, unde te cufunzi până la genunchi în puf de raţe-sălbatice... da, jupânească! Are stânci care se înalţă din valuri şi în jurul cărora roiesc păsările de mare şi unde poţi auzi, în noaptea de Sfântul Ion, vreun căutător de ouă înjurând vesel de la o adâncime de şaizeci de stânjeni, unde s-a lăsat pe frânghie. Dar astea nu-s mai nimica din toate câte le are; n-aş

isprăvi niciodată dacă aş sta să le înşir pe toate. Dar mai bogată decât oricând a fost totuşi în ziua când i-au luat toate şi când ucigaşul Jón Hreggvidsson i-a aruncat un taler în poală, aşa cum şedea, cimpită, pe-o lespede. Cum e îmbrăcată? Are un ilic cu cingătoare ţesută din fir de aur şi din raze de soare, luate de pe pajiştea zânelor[161], buna mea jupâneasă. Este îmbrăcată aşa cum au umblat totdeauna îmbrăcate zânele din Islanda. Vine, în straie albastre cu aur şi argint, acolo unde se află cetluit în fiare un câine de ucigaş. Şi, totuşi, mai frumos ca oricând a fost înveşmântată în ziua când calicele şi târfele au gătit-o cu colţuni groşi şi cu zdrenţe de pănură şi când s-a uitat la Jón Hreggvidsson cu ochii aceia care vor stăpâni peste Islanda în clipa în care tot restul lumii îşi va afla pieirea de pe urma păcatelor.

XII

Într-un han de lângă Nyhavn, numit „Casa alchimiştilor”, într-o seară târzie de toamnă, o jupâneasă de neam ales, venită din depărtări, se îndeletniceşte, ajutată de cămărăşiţa ei, cu pregătirile de plecare. Corăbii venite de departe, legate cu odgoane în schelă, se reped o clipă cu prova în zidul cheiului, apoi se dau îndărăt, clătinându-se. Femeile rânduiesc mărfuri, giuvaeruri şi straie, cu grijă, în lăzi şi sipete; stăpâna hotărăşte pentru fiecare lucru locul unde trebuie să fie aşezat, dar se gândeşte la altele, uită chiar din când în când de roboată, se întoarce către fereastră şi stă adâncită în gânduri, privind afară. Slujnica, o femeie mai în vârstă, se opreşte şi ea atunci din lucru şi cată tainic, plină de înţelegere, la stăpână.

În cele din urmă, totul a fost strâns, afară de un lucru. Pe o laviţă, lângă fereastră, se află, pe jumătate învelit într-o basma roşie de mătase, un ceaslov străvechi de pergament zbârcit, afumat şi pătat de degetele soioase ale unor oameni morţi de atâta vreme, încât n-a mai rămas altă urmă a trecerii lor pe pământ decât aceste întipăriri de degete. În răstimpuri, slujnica ia în mână, şovăind, această părticică din vremurile de demult, o înveleşte cu grijă în mătasea roşie, apoi o desface din nou sau îi schimbă locul, pentru a o pune iarăşi îndărăt, în acelaşi loc de la început. Stăpâna încă n-a hotărât unde să fie pusă cartea în buclucurile ei. Niciuna din ele n-a scos vreun cuvânt despre asta. Se lasă noaptea şi se face linişte pe uliţe, se înmulţesc pescăruşii care vin spre ţărm, zburând de colo până colo, printre funiile şi vântrelele strânse ale corăbiilor, dar jupâneasa tot mai stă la fereastră şi se uită afară.

Până când cămărăşiţa rupe tăcerea:

— Nu voiţi să mă duc în oraş, oricât o fi de târziu, şi să duc eu cartea acolo unde-i e locul?

— Ştii tu poate unde-i e locul? întrebă stăpâna încetişor, cu o voce care suna ca aurul întunecat, dând clinchet undeva în depărtare.

— Din câte am auzit, aţi spus, înainte de plecarea din Islanda, că ea îşi are locul... hm... la un bărbat.

— Bărbatul acesta este, în toamna asta, aici, la Kopenhaga, şi totuşi e mai departe de noi decât astă-primăvară, când eram în Islanda, vorbi gânditoare stăpâna.

Tot trebăluind prin cămară, femeia răspunse fără a ridica privirile:

— Răposata mea stăpână, binecuvântata mamă a domniei-voastre, ne povestea de multe ori, nouă, slujnicelor, o istorie despre una din străbunele voastre, care n-a sărutat pe niciun bărbat mai fierbinte decât pe vrăjmaşul părintelui ei şi n-a mai găzduit pe nimeni cu atâta prietenie şi nu l-a dăruit cu daruri mai măreţe decât pe acela, deşi a trimis apoi după dânsul un om să-l omoare, îndată ce-a plecat călare de la ea.

Snaefrídur nu se uită la cămărăşiţă, ci răspunse domol, din depărtarea gândurilor în care se adâncise:

— Se prea poate ca stră-străbuna mea din anii pierduţi în negura vremurilor să fi făcut mai întâi daruri bogate vrăjmaşului tatălui ei şi apoi să-l fi omorât. Dar n-a pus mai întâi să-l omoare pentru a-i face daruri după aceea.

— Încă n-a omorât pe nimeni fiica răposatei mele stăpâne, spuse cămărăşiţă. Şi acum nu mai avem de petrecut aici, în oraş, decât noaptea asta, care nu-i nici măcar o noapte întreagă, şi uite, a venit toamna, trebuie să ne aşteptăm la orice fel de vreme. În zori trebuie să pornim negreşit cu corabia pe marea furtunoasă, care nu poate fi asemănată cu nimic alta decât cu sălbaticele noastre râuri de la miazăzi. Şi dacă o fi scris să se

scufunde corabia sau nu, v-a mai rămas numai o clipă ca să vă adunaţi gândurile şi să vă folosiţi de acest ultim ceas de noapte; altfel, n-o să-i mai puteţi da niciodată cartea asta, comoara lui.

— Nu ştiu ce vrei să spui, răspunse stăpâna şi se uită cuprinsă de mirare la cămărăşiţă ei. Doar nu vei fi vrând să vorbeşti de frânghierul care a umblat de colo-colo, în sus şi în jos, azi toată ziua, şi ieri toată ziua, şi alaltăieri toată ziua, şi toată noaptea, pe Calea Frânghierilor, de cealaltă parte a canalului?

Cămărăşiţă nu răspunse nimic, dar, curând după aceea, începu să ofteze, aplecată asupra unui sipet deschis; şi când stăpâna se întoarse către ea, văzu picurând lacrimile bătrânei femei.

— Am izbândit ca în primăvară să-şi primească osânda de la prietenii mei Beyer şi Jón Eyjólfsson din Öxarelf, spuse cu răceală nobila stăpână. Rescriptul se află în sipetul meu.

— Încă n-a fost osândit, spuse cămărăşiţa. Sinetul a venit abia azi. El va afla despre asta tocmai după plecarea domniei-voastre. Mai puteţi încă să-i daţi darul astă-seară.

— Eşti o copilă, dragă Gudfrídur, cu toate că ai douăzeci şi cinci de ani mai mult decât mine, spuse nobila stăpână. Crezi poate că el n-a ştiut totul despre treburile pentru care am venit, şi încă din prima zi când am coborât, astă-vară, aici pe ţărm? Darurile măgulitoare nu-l vor putea înşela.

— Singură aţi ştiut doar, mai bine decât oricine, de ce aţi luat astă-vară cartea asta, din Islanda, spuse cămărăşiţa.

— Dacă ar fi fost să mă întorc îndărăt, în Islanda, fără izbândă, poate că i-aş fi dus darul acesta, spuse stăpâna. De altfel, era cât pe-aci să-i dau cartea diavolului aceluia de Jón Marteinsson, care mi s-a băgat în suflet azi, în timp ce tu erai plecată. Voia să scoată bani de la mine, spunea că lui îi datorez Braedratunga.

— Doamne, îndură-te de noi! Ce-ar fi spus mama domniei-voastre? răspunse cămărăşiţa şi îşi zvântă lacrimile. Asta mai lipsea, să faceţi daruri nemernicului aceluia care v-a semnat numele pe o mulţime de jalbe, aici, în Kopenhaga, spre bătaia de joc a danezilor!

— Lasă-i pe danezi să râdă, dragă Gudfrídur, şi pune filele astea ferfeniţite colo, sub capacul sipetului, şi încuie-l bine. E vremea ca femeile care au înaintea lor cale lungă să se ducă la culcare.

Lampa nu mai ardea decât foarte slab, dar nu mai aveau de ce să-i înalţe fitilul: peste o clipă se vor culca, să doarmă, după ce vor fi stins lumina, iar mâine-n zori vor începe călătoria.

Locuinţa lor de la han era alcătuită din două odăi. Cea din faţă avea pereţii căptuşiţi până la jumătate cu lambriuri de lemn, vopsite în verde. Jumătatea de deasupra era văruită, iar pe pereţi atârnau talere de aramă, cu poze înălţătoare, sau bliduri lăcuite, împodobite cu fel de fel de chipuri şi podoabe frumos împistrite; încolo, doar două stampe: una înfăţişa zeiţe romane, cealaltă – piaţa San-Marco din Veneţia. Într-un dulap de perete, deschis, se înşirau farfurioare, ceşti şi căni, cum şi alte porţelanuri de masă, deoarece stăpâna ceruse să-i fie adusă mâncarea în cămara ei; nu voise să mănânce jos, la masa hangiului. Odaia din fund era o cămară de dormit; crivatul stăpânei, aşezat lângă fereastră, se vedea aşternut cu rufărie albă ca neaua, în vreme ce cămărăşiţa dormea pe o laviţă, lângă uşă.

Cu toate că stăpâna spusese că a venit vremea de dormit, rămase îngândurată în picioare, lângă fereastră, iar cămărăşiţa îşi găsi ceva de lucru, ca să nu se culce înaintea stăpânei. Bătuse miezul nopţii.

Şi cu cât mai adâncă se lăsase liniştea, cu atât mai tare tresăriră când cineva bătu în uşă; paznicul casei, cu ochii cârpiţi de somn, venea să dea de

veste că se află jos un nobil domn străin, care doreşte să vorbească luminăţiei-sale.

Ea păli, şi pupilele i se deschiseră larg.

— Du-te jos şi vezi dacă eu sunt aceea cu care vrea să se întâlnească, spuse ea cămărăşiţei. Şi dacă o fi aşa, atunci adu-l aici sus.

Când se ivi în pragul cămării ei din acest han din Kopenhaga, în această ultimă seară, după ce atâta vreme nu se văzuseră şi după ce atâtea întâmplări felurite se petrecuseră, ea socoti venirea lui ca un lucru de la sine înţeles; i se păru că el nu o părăsise decât vreme de câteva ceasuri, pentru a se bucura în grădina regelui de vremea frumoasă.

— Bună seara, spuse el.

Îşi ţinea pălăria în mână. Straiele lui aveau o croială aleasă, ca şi odinioară, dar bărbatul se împlinise la trup, trăsăturile feţei i se înăspriseră, lucirea ochilor era mai stinsă, umbrită de oboseală. Peruca argintie îi era încreţită cu grijă şi sticlea.

Ea nu-i răspunse îndată la bineţe. De unde şedea, la fereastră, îşi aruncă iute ochii spre cămărăşiţă.

— Du-te jos, îi spuse, du-te la prietena ta, mamzela de la cuhnie, şi ia-ţi rămas bun.

El aşteptă în faţa uşii până ce cămărăşiţa trecu pe dinaintea lui şi ieşi, apoi făcu un pas şi intră în cămară. Ea se duse la uşă şi întoarse cheia, apoi se apropie de oaspe şi-l sărută fără să scoată vreo vorbă: îl cuprinse cu amândouă braţele şi-şi lipi faţa de pieptul lui. El o mângâie cu mâna pe părul bogat şi luminos, care începuse să-şi piardă culoarea. După ce stete o clipă cu faţa ascunsă la pieptul lui, căută în sus la el şi-l privi lung:

— Nu credeam că ai să vii, Arni, spuse ea. Si totuşi am ştiut că vei veni.

— Unii oameni vin târziu, rosti el.

— Adusesem o carte pentru tine.

— Ai rămas aceeaşi, draga mea.

Ea îl rugă să se aşeze pe laviţă. Apoi deschise sipetul, sub capacul căruia băgase cartea înfăşurată

în mătase roşie, şi i-o întinse.

— Aceasta a fost scrierea cea mai dragă tatălui meu din toate câte le avea.

Cu grijă şi pe îndelete începu el să desfacă filele din basmaua de mătase, iar ea aştepta cu nerăbdare să vadă în ochii lui sclipirea aceea pe care i-o aprindea altădată orice scriere din vremea veche, nou descoperită. Deodată el se opri, se uită în sus, zâmbi şi spuse:

— Ştii că mi-am pierdut bucoavna cea mai dragă?

— Care? întrebă ea.

— Acea bucoavnă din care o parte am aflat-o împreună în casa lui Jón Hreggvidsson, lămuri el.

După aceea îi povesti cu vorbe simple şi fără mânie cum îi dispăruse *Skálda.*

— E o mare pierdere, zise ea.

— Cel mai dureros lucru, murmură el, e să pierzi dragostea pe care ai purtat-o cărţii celei mai de preţ.

— Eu credeam că orice odor ţi-e drag numai câtă vreme îl doreşti, spuse ea.

— Nu ştii niciodată clipa în care încetează dorinţa. Este, în oarecare măsură, întocmai ca atunci când ţi se vindecă o rană, sau ca şi cum ai muri. Nu ştii clipa în care rana încetează să te mai doară; şi tot atât de puţin clipa în care ai să mori. Pe negândite te vindeci, pe negândite mori.

Ea îl privi rătăcind cu gândurile la mare depărtare.

În cele din urmă vorbi:

— Arăţi ca un om mort, care se înfăţişează unui prieten în vis: este el, şi totodată nu-i el.

Bărbatul prinse a zâmbi. Şi, în timpul tăcerii care se lăsă între ei, începu din nou să desfacă filele din basma.

— O cunosc, spuse el şi dete din cap, după ce puse deoparte învelitoarea de mătase. M-am arătat gata să-i fac rost tatălui tău, în schimbul acestei micuţe pravile, de curtea Holt de pe Onundarfjord.

Este socotită, într-adevăr, drept unul dintre cele mai de seamă documente care mai există din vremea traiului în comun a tuturor neamurilor germanice, mult mai însemnată decât chiar vechea *Lex Salica* a francilor. Da, era pe vremea când vorbele mele preţuiau în divanul vistieriei ceva mai mult decât un strop căzut dintr-o streaşină găurită. Mai târziu am avut de gând să-i ofer şi Videy, în cazul în care ar ti socotit că nu-i ajungea Holtul, ca plată pentru terfelogul ăsta. Dar, cu toate că el nu spunea niciodată nu când era vorba de moşii, bineînţeles dacă le putea agonisi pe preţuri de nimic, ştia la fel de bine ca şi mine că toate curţile boiereşti din Islanda, la un loc, nu aveau decât un preţ neînsemnat fată de vechile manuscrise islandeze, şi în privinţa asta n-am putut ajunge la înţelegere. Mai târziu i-am scris şi m-am arătat gata să plătesc, pe seama lui, la companie, aici, în Kopenhaga, pentru cartea asta veche orice sumă în argint sau aur, să hotărască el cât. În primăvara următoare mi-a trimis în dar o copie a cuprinsului ei, aşa cum se fac de obicei copiile la noi acasă, unde scribul ori citeşte anapoda, ori se încumetă să aducă schimbări textului vechi. Eu însumi aveam mai multe copii ale cărţii, şi încă mult mai bune.

— Tot mai crezi că nu există altă Islandă decât cea păstrată în scrierile vechi? întrebă ea. Şi noi, de acolo, de sus, nu mai suntem altceva decât o durere în pieptul tău, durere de care ai vrea să scapi pe orice cale? Sau nici măcar atâta?

El răspunse:

— Sufletul noroadelor din miazănoapte trăieşte în aceste scrieri vechi, el nu mai trăieşte în oamenii care vieţuiesc acum în ţările din miazănoapte şi nici măcar în Islanda. Dar Völuspá a prezis că tablele de aur ale vremurilor dinainte de veac vor fi găsite din nou, la sfârşitul tuturor zilelor, în iarbă.

— Din câte am auzit, se vorbeşte că vom fi duşi pe păşunile din Jutlanda, spuse ea.

— Dacă vrei tu, am să împiedic lucrul acesta, rosti el şi iarăşi prinse a zâmbi.

— Dacă vreau eu... repetă ea. Ce trecere poate să aibă o biată femeie? Când te-am văzut ultima oară, eram o miloagă la Thingvellir, pe Öxarelf.

— Eu eram slujitorul celor nedreptăţiţi, spuse ei. Te-am văzut cum şedeai acolo, pe potecă.

— În zdrenţele acelora cărora tu le dădeai dreptate, adăugă ea.

El grăi cu glas înăbuşit, fără să-şi ridice privirile şi pierdut, parcă, pe gânduri, ca şi cum ar fi murmurat pentru el însuşi un stih în care se deslușea mereu acelaşi gând:

— Unde sunt cei îngenuncheaţi, pe care vrut-am să-i înalţ? Sunt mai îngenuncheaţi ca oricând. Unde sunt cei nedreptăţiţi, cărora vrut-am să le dau dreptul lor? Nu li se mai aud nici măcar suspinele.

— Îl ai pe Jón Hreggvidsson, spuse ea.

— Da, îl am pe Jón Hreggvidsson. Şi asta-i totul. Şi poate că mi-l vor spânzura mai înainte de-a se sfârşi iarna.

— O, nu, spuse ea şi se strânse mai aproape de el, cum şedeau acolo pe laviţa. Nu despre Jón Hreggvidsson vreau să vorbim. Iartă-mă că i-am pomenit numele. Am să mă duc acum să-l trezesc pe hangiu, ca să ne aducă o cană cu vin.

— Nu, o opri el. Nu vinul hangiului. Nimic de la nimeni. Câtă vreme suntem împreună, avem totul.

Ea se lăsă pe spate, rezemându-se, şi repetă încet ultimul cuvânt:

— Totul...

— De altfel, în viaţa noastră nu mai există decât un singur lucru, spuse el.

Ea şopti:

— Un singur lucru...

— Ştii de ce am venit? întrebă el.

— Da, răspunse ea, ca să nu te mai desparţi niciodată de mine.

Apoi se ridică, se duse să deschidă un sipet ferecat cu fier şi scoase dintr-un sertăraş mai multe suluri de hrisoave de format mare, având atârnate de ele peceţi de-ale celor mai înalţi dregători.

Apucă hrisoavele între degetul mare şi arătător, ţinându-le în faţa ei cum se ţine un şobolan de coadă.

— Rescriptele astea, spuse ea, chemări înaintea judelui şi hotărâri, scutiri şi hrisoave pentru îngăduirea exportului, toate n-au fost decât deşertăciune şi prefăcătorie.

El se îndreaptă către ea şi prinse, cântărind-o în podul palmei, una din peceţile crăieşti, care atârna de unul din hrisoave, şi o ţinu aşa cum se tine un păianjen de propriul lui fir când îi spui: „În sus, în sus, de vrei să meneşti bine”, sau: „În jos, în jos, de vrei să meneşti rău”.

— Ai izbândit într-o treabă de seamă, spuse el.

— Am venit încoace numai cu nădejdea să te întâlnesc, murmură ea. Tot restul n-are niciun preţ pentru mine. Voi rupe acum toate fleacurile astea de hârţoage.

El clătină din cap:

— N-are nicio însemnătate dacă documentele astea rămân întregi sau sunt rupte. Mai înainte ca viitorul Thing pe ţară să se adune la Öxarelf, toate hotărârile regelui danez îşi vor fi pierdut cu totul şi pentru totdeauna puterea în Islanda.

— Vrei să spui că de-acum înainte visul şi saga ne vor fi singura lege? întrebă ea, şi ochii ei scânteiară.

— Mi s-a cerut să hotărăsc dacă vreau să fiu stăpân peste Islanda, spuse el simplu. Şi tu, stăpâna mea. Pentru a-ţi spune asta am venit aici.

— Trădare de ţară? întrebă ea încetişor.

— Nu, răspunse el. Regele vrea să vândă Islanda. Regii danezi au dorit întotdeauna, din toată inima, să vândă sau să arendeze acest

domeniu, dar prinţii islandezi au avut totdeauna ceva împotrivă. Acum au ajuns, în sfârşit, atât de departe, încât au găsit cumpărător. Nemţii din Hamburg vor să cumpere ţara. Dar se tem că nu vor fi în stare s-o stăpânească dacă nu găsesc un guvernator care să fie iubit de norod, şi au ajuns la părerea că eu aş fi omul acesta.

Ea cătă îndelung ţintă la el.

— Şi ce ai de gând să faci?

— Să conduc ţara, răspunse el zâmbind. Primul pas va fi reîntoarcerea la vechile noastre legi, ale norodului, pe aceleaşi temeiuri pe care a fost făcută cândva şi învoiala cu Haakon cel bătrân al Norvegiei.

— Şi puterea judeţelor? întrebă ea.

— Al doilea pas va fi că voi da la o parte din slujbe pe toţi slujbaşii regelui danez, pe unii îi voi izgoni chiar din ţară, printre aceştia şi pe locţiitorul suzeranului, Povl Beyer, şi tot astfel şi pe vicejudele Jón Eyjólfsson. Trebuie să curăţim legile de pătrunderea daneză şi să statornicim altele.

— Şi unde ai de gând să-ţi aşezi scaunul? întrebă ea.

— Unde vrei tu.

Ea spuse:

— La Bessastadir.

— Cum vrei, spuse el. Casa va fi clădită din nou, din temelii, şi nu va fi mai puţin măreaţă decât scaunul oricărui stăpân feudal din împărăţia germană. Voi pune să se dureze din piatră o mare bibliotecă şi voi aduce îndărăt, în patria lor, toate nepreţuitele scrieri pe care le-am scăpat de la nimicire sigură, sub hălăduiala danezilor.

— Vom avea o sală mare de petreceri pentru ospeţe, spuse ea. Pe căptuşeala de lemn a pereţilor vor atârna arme şi scuturi ale războinicilor din vremurile de demult. Serile ai să stai înconjurat de prietenii tăi, în jurul mesei de stejar, şi o să treziţi

la viaţă nouă vechile saga şi o să beţi bere din hanapuri.

— Oamenii din ţara noastră să nu mai geamă sub gârbaci pentru că fac negoţ pe seama lor, urmă Arnas Arnaeus. Vom întemeia târguri de negoţ pe lângă schele, după pilda străinilor, şi vom întocmi şi flotă pentru pescuitul peştilor, vom duce batog şi lână în oraşele de pe continent, le vom oferi spre vânzare, ca odinioară, în zilele lui Jón Arason, şi le vom schimba pe mărfuri care se potrivesc unor oameni civilizaţi. Din sânul pământului vom scoate bogăţii fără seamăn. Împăratul să bată cu pumnul în masă şi să ceară craiului Danemarcei să dea islandezilor înapoi toate odoarele de preţ pe care le-au jefuit din bisericile catedrale de la Hólar, Munkathverá, Mödruvellir şi Thingeyri. Tot astfel, va trebui să întoarcă şi toate moşiile boiereşti pe care a pus odinioară mâna în folosul coroanei, după ce s-a prăbuşit biserica islandeză. Să întemeiem o academie falnică şi, în afară de ea, *collegia*[162], astfel ca învăţaţii islandezi să poată duce din nou o viaţă omenească.

— Vom dura palate, spuse ea, la fel de măreţe ca şi acela pe care suzeranul Gyldenlöve şi l-a ridicat în Danemarca din birurile islandezilor.

El urmă:

— La Thingvellir să se înalţe o casă arătoasă a dreptăţii şi a judecăţilor, şi în vârful ei să fie atârnat alt clopot, cu sunet mai puternic şi mai frumos decât acela care ne-a fost răpit, în numele regelui, după ce Jón Hreggvidsson l-a dat jos din porunca gâdelui.

— Razele reci de lună care se oglindesc în bulboana înecatelor să nu mai fie de-acum înainte singurul semn de milosârdie pentru femeile din Islanda, adăugă ea.

— Şi calicii flămânzi să nu mai fie ridicaţi în furci, la Almannagjá, în numele dreptăţii, spuse el.

— Cu toţii vor fi prietenii noştri, căci norodului îi va merge bine.

— Ocna sclavilor din Bessastadir va fi dărâmată, spuse el. Într-o ţară în care îi merge bine norodului nu se săvârşesc fărădelegi.

— Şi noi vom trece prin ţară, călare pe armăsari albi... spuse ea.

XIII

Pescăruşii fâlfâiau din aripi, nestingheriţi, pe deasupra străzilor şi canalelor, şi oraşul era cufundat încă în somn când de afară se auzi tropot de copite şi duruit de roţi de la o caretă, până ce scârţâitul frânelor le făcu să contenească. Puţin mai târziu se desluşiră bătăi încete în uşă. Snaefrídur se uită prin crăpătura uşii. Avea încă pe ea veşmântul de noapte. Chipul îi era îmbujorat, ochii ei luminau cu o sticlire blândă, cosiţa revărsată îi unduia pe umeri.

— Baţi la uşă şi te opreşti în faţa ei? se miră ea. De ce nu vii înăuntru?

— Nu ştiam dacă nu vă stânjenesc, răspunse cămărăşiţa.

— Pe cine să stânjeneşti?

— Sunteţi singură oare?

— Ce-ţi veni să întrebi, femeie?

— A venit careta de la companie ca să ne ia boclucurile pentru drum, spuse cămărăşiţa.

— Unde-ai fost toată noaptea, Gudfrídur?

— Aţi spus aseară să mă duc la prietena mea, Trina, răspunse cămărăşiţa. N-am mai îndrăznit să vin îndărăt. Credeam că e cineva aici.

— Ce spui? Cine să fie aici?

— N-am auzit pe nimeni plecând.

— Cine să plece de aici?

— El, cel care a venit să ia cartea!

— Care carte?

— Ei, cartea noastră!

— Nimeni n-a venit s-o ia, poţi să vezi şi tu că e sub capacul sipetului, acolo unde ai pus-o singură aseară.

Stăpâna deschise sipetul, ca s-o încredinţeze pe cămărăşiţă. Şi, într-adevăr, cartea se afla acolo, ca mai înainte, înfăşurată într-o basma roşie de mătase.

— Asemenea lucru nu s-a mai pomenit până acum, să uite el o carte ca asta! se miră slujnica.

— Nu ştiu despre cine vorbeşti, spuse stăpâna.

— Dar bărbatul acela, care stătea în pragul uşii când mi-aţi spus ieri seară să ies din odaie?!

— Adevărat este numai că ţi-am spus să te duci jos să-ţi iei rămas bun de la slujnica din cuhniile hangiului, buna ta prietenă. Dar să nu mai spui nimănui că ai văzut un bărbat aici. Oamenii îşi vor închipui că nu eşti în toate minţile.

Clădirile cele înalte ale Companiei negoţului cu Islanda prindeau să se desluşească afară, la Slottsholm, în îngânarea zorilor cu noaptea. Acolo se afla ancorată o corabie pentru Islanda, gata să întindă vântrelele şi să poarte într-acolo bucatele de restrişte, trimise adică de rege pentru alinarea foametei, pe cât va fi cu putinţă.

Hangiul şi hangiţa din „Casa alchimiştilor" erau în picioare, deşi abia se crăpa de ziuă. Argaţii cărau afară boclucurile de călătorie ale jupânesei celei străine, în timp ce hangiţa o ajuta să îmbrace mantia de drum şi plângea la gândul că o femeie cu asemenea ochi se avântă pe marea furtunoasă şi plină de primejdii, pe care singur Dumnezeu îţi poate aduce mântuire, şi, pe lângă toate, porneşte acum, la venirea iernii, în ţara aceea unde iadul arde sub gheţuri.

În aceeaşi dimineaţă, *assessor* Arnas Arnaeus coborî, mai devreme decât îi era de mult în obicei, în cămara unde-i erau rânduite tomurile. Trezi o slujnică şi-i porunci să facă focul în soba de cahle şi să-i aducă ceai; după aceea să măture şi să şteargă praful în sală şi în tindă, căci aşteaptă un oaspe înainte de prânz.

După ce se bărbieri şi-şi perie peruca, după ce se îngriji cu pomezi şi cu esenţe frumos mirositoare, aşa cum se cade unui bărbat nobil, începu să se plimbe în sus şi în jos, fumând, după obiceiul islandez, dintr-o lulea mare.

Pe la 9, se opri în faţa porţii o butcă mare, cu o înfăţişare străină; din ea coborî un bărbat uriaş, cu o pelerină nemaipomenit de largă, ţinându-şi la coborâre pântecele osânzos cu amândouă mâinile, în timp ce fălcile i se revărsau spre umeri: era hamburghezul Uffelen.

Fu condus în sala tomurilor. Neamţul începu cu plecăciunile încă de la uşa de intrare. Arnas Arnaeus îi ieşi în întâmpinare şi-l pofti să se aşeze. Apoi se întrebară unul pe altul despre noutăţi şi făcură schimb de complimente, aşa cum se cădea.

După aceea, musafirul începu să vorbească fără înconjur despre treburile lui. Venise din nou, aşa cum s-au înţeles cu un an în urmă, ca să capete răspuns în problema pe care o dezbătuseră de mai multe ori împreună, anume despre insula de baştină a gazdei, Islanda, mai cu seamă despre întrebările puse în legătură cu insula, pe care trimişii majestăţii-sale regelui danez le repetaseră în mai multe rânduri, întrebări care cer acum răspuns grabnic, dat fiind că războiul împotriva şvezilor nu mai poate să întârzie mult. Hamburghezii au cercetat între timp, cât s-a putut mai temeinic, toate *relationes*[163] ale ţării, şi după aceea au reînnoit şi întărit hotărârea veche, adică să nu înceapă învoielile cu regele danez decât după ce se va putea găsi bărbatul islandez vrednic să fie numit regent peste Islanda, un bărbat căruia gloata mişeilor de pe insulă să-i arate încredere şi să-i dea ascultare. Acel bărbat mai trebuia, în afară de aceasta, să dovedească şi însuşirile necesare pentru a se putea înfăţişa, ca reprezentant al plănuitului stat vasal, înaintea împăratului, care, cel puţin cu numele, va fi majestatea cea mai înaltă peste această ţară, cum este peste atâtea alte ţări, ce sunt sau vor fi legate mai mult sau mai puţin strâns înlăuntrul Sfântului Imperiu. Uffelen mai spuse că atât el, cât şi ai săi *collegas* au încercat să urmeze sfatul asesorului şi să caute un alt bărbat, printre islandezi, care să fie şi mai mult, sau cel puţin tot

atât de potrivit, dar care să se arate mai dispus să primească slujba de regent peste Islanda. Dar n-au avut norocul să afle un astfel de bărbat. Ei nu sunt de părere să dăruiască încrederea lor vreunui fost dregător al regelui, de-acolo de pe insulă, sau să ia în slujba lor vreun ţăran necioplit şi necivilizat, dat fiind că e ştiut lucru că toţi dregătorii de pe insulă păstrează vechiul obicei de a purta regelui danez o credinţă ce nu poate fi nimicită şi care se trage fie de pe urma mituirilor, fie din speranţa de-a dobândi anumite privilegii. În schimb, au primit veşti, demne de încredere, cum că domnul *assessor consistorii* este drag ca ochii din cap acestui popor lipsit de ajutor, care locuieşte în de atâtea ori amintita insulă, dar care nu se poate înălţa moraliceşte numai prin propriile lui puteri.

Arnas Arnaeus, care umblase de colo până colo cât timp vorbise neamţul, întrebă acum dacă n-a aflat că danezii s-ar fi gândit cumva la o altă posibilitate, care le era cea mai dragă unor domni de la dregătoriile ţării, deşi încă n-a fost aşternută în scris, anume ca acest popor flămânzit, în măsura în care n-a pierit încă, să fie dus pe păşunile din Jutlanda, iar ţara să fie vândută nelocuită.

Uffelen spuse că, din partea nemţilor, nu se va primi o asemenea propunere, căci hamburghezii nu pot în niciun fel să aducă braţe de muncă din altă parte pentru a se folosi de insulă. În Islanda nu se află, oricât ai căuta, niciun fel de clădiri de locuit. Doar cei născuţi acolo au obişnuinţa, necunoscută oamenilor din alte ţări, să locuiască în movile de tizic şi în borte făcute în pământ, în loc de case; e greu de crezut că alţii îşi vor putea încropi o viaţă mai bună acolo, decât neamul acesta, care s-a obişnuit cu ţara. În schimb, hamburghezii se vor strădui să sporească bunăstarea acestui popor şi să ridice, cât mai curând cu putinţă, felul lui de viaţă, în aşa măsură încât să nu-i fie mai rău decât pe vremea când negoţul, acolo în ţară, îl făcea Hansa.

Arnas Arnaeus întrebă dacă hamburghezii nu s-au gândit cumva că ar fi mai nimerit lucru să aşeze un regent neamţ peste islandezi, cu condiţia să aleagă un om blând şi aplecat spre dreptate.

La aceasta, Uffelen spuse că s-ar putea sluji, drept răspuns, de vechile epistole şi însemnările scrise de Enric al VIII-lea şi de sfetnicii săi, privitoare la necontenitele propuneri făcute de craiul danez regelui englez pentru cumpărarea susnumitei insule. Englezii răspunseseră anume că n-au de gând să cumpere o ţară în care trebuie să se păstreze o pază atât de costisitoare pentru ca dregătorii străini trimişi acolo să rămână în viaţă. Pe temeiul unei cercetări pe care o făcuse sfetnicul regelui Angliei pentru *historia* Islandei, se spunea că locuitorii insulei ar fi vestiţi pentru actele lor de violenţă împotriva împuterniciţilor străini care nu le sunt pe plac.

Aceasta a fost multă vreme una din cauzele de seamă pentru care i-a fost atât de greu regelui danez să poată vinde ţara.

Uffelen cunoaşte nume de bărbaţi străini vestiţi care au fost ucişi de norodul islandez, fără să se fi făcut în urmă judeţ sau cercetări: trimişi crăieşti şi împuterniciţi ai guvernelor, însoţitori, episcopi şi vornici, printre care mulţi bărbaţi de viţă nobilă. Femeile islandeze au jucat întotdeauna un rol de seamă în aceste fărădelegi. N-a trecut multă vreme de când o femeie islandeză a pus să fiarbă în cazane un nobil domn danez, dimpreună cu cei şaisprezece slujitori ai săi, şi niciodată nu i-a stat în putinţă regelui danez să răzbune acest omor, după cum n-a putut să folosească nici legea împotriva ucigaşilor. Un sus-pus baron neamţ, care se afla acolo în slujba regelui danez, a fost găsit – zice-se – astrucat sub un dolmen[164], ca un câine, sub o grămadă de bolovani, nu mai departe decât o azvârlitură de băţ de ograda cuhniilor de la scaunul episcopal din Skálholt.

Un vestit şi venerat arhiepiscop şved, al cărui blazon poate fi văzut în catedrala din Upsala şi care fusese numit episcop al Islandei, a fost înecat de norod, vârât într-un sac, ca o jivină.

— Noi, hamburghezii, spuse Uffelen, nu ne vom purta ca regii trufaşi, ci suntem neguţători plini de prevedere, care avem bunăvoinţă pentru islandezi si dorim să intrăm în legătură cu ei, cu ajutorul propriilor lor prieteni.

Când neamţul rosti aceasta, Arnas Arnaeus îl întrerupse spunând:

— Mai este o pricină care face să-mi fie atât de greu să primesc însărcinarea domniilor-voastre în Islanda, şi anume că acela care vrea să vândă ţara nu este el adevăratul ei stăpân. E drept că şi eu am primit, fără să o fi cerut, o slujbă din mâna regelui danezilor, pe care întâmplări nefericite şi de neînlăturat l-au făcut stăpân peste ţara mea cu mult înainte de a mă fi născut eu. Dar greşeala pe care am făcut-o atunci ar fi întrecută de răul pe care l-aş făptui acum dacă aş primi să fiu omul de încredere al celor cărora el vrea să le vândă ţara, fără să aibă dreptul.

Hamburghezul răspunse:

— Cunoaşteţi domnia-voastră că în arhiva tainică din Hamburg se păstrează cărţile pe care le-au scris către împăratul nostru, de preţuită amintire, Carol Cvintul, doi dintre cei mai nobili oameni ai acestei insule, episcopii Augmundus şi Jonas Aronis, fiecare pe seama lui, şi în care ne cereau nouă ajutor împotriva regelui danez, întrucât acest rege trimisese atunci în Islanda, pe corăbiile lui, cete de tâlhari care să jefuiască şi să ia cu ei toate bunurile mişcătoare, toate odoarele islandezilor şi totodată să poprească averile bisericii islandeze? Aceşti domni episcopi îl rugau pe împărat, în cărţile lor, să ia insula sub oblăduirea sa, fie ca ţara să facă parte din Bund-ul Sfântului Imperiu, fie ca mădular, cu depline drepturi şi îndatoriri, al tovărăşiei hanseatice de

state libere. Munca pe care aţi desfăşurat-o sub ocrotire germană n-ar fi aşadar altceva decât o continuare a străduinţelor acestor prieteni islandezi, care au binemeritat de la ţara lor în acele mândre timpuri, cu atât mai mult cu cât coroana daneză n-a izbutit încă să-i încovoaie de tot, sub jugul ei, pe locuitorii insulei.

Arnas Arnaeus spuse că pe vremea aceea lucrurile stăteau altfel.

— Pe atunci regele danez trebuia să lupte împotriva unei forţe puternice din Islanda, împotriva unei forţe dinăuntrul ţării şi totodată din sânul norodului, anume împotriva bisericii islandeze, o instituţie care era totodată o imagine şi o înmănunchere a voinţei islandeze de independenţă şi care mai era şi o parte dintr-o creştinătate generală, întinsă pe deasupra ţărilor: biserica romană. Şi, în chipul acesta, biserica islandeză aflase în împăratul german un tovarăş de simţire şi credinţă care, potrivit însăşi fiinţei şi obârşiei imperiului, era legat de sfântul scaun de la Roma. Acum nu mai există în Islanda o astfel de instituţie, de vreme ce regii danezilor au nimicit puterea lumească a bisericii islandeze şi au izgonit-o din sufletele oamenilor ca putere morală, aducând în locul ei credinţa rătăcită a lui Luther, al cărui scop este să facă din tâlhăriile şi jafurile prinţilor legea lui Dumnezeu. Şi de aceea, urmă Arnaeus, eu n-aş avea la îndemână în Islanda nicio putere, nicio instituţie, nicio părere făţişă a norodului şi nici măcar un reazem care să-mi dea o forţă morală sau o justificare prin legi ca să pot sluji unei noi puteri străine.

Uffelen stărui însă că orice islandez are datoria să-şi amintească şi despre cei doi bătrâni episcopi, cei mai mari islandezi ai vremurilor lor, care căutaseră sprijin la Carol Cvintul şi fuseseră prinşi de zbirii regelui danez: unul din ei, orb şi neputincios, fusese surghiunit într-o ţară străină; celălalt, un moşneag de 70 de ani, fusese târât, în

propria lui ţară, la butucul unde l-au descăpăţânat danezii.

— Domnule Uffelen! vorbi Arnaeus. Adevărat, inima mi-e adânc mişcată când aud cum un străin cunoaşte toate grozăviile petrecute în Islanda. Dar chiar dacă Mântuitorul nostru ne-a lipsit adesea de milosârdia sa, eu cred totuşi că neamul meu nu poate fi dojenit pentru lipsă de aducere-aminte. Soarta episcopului Ögmundur din Skálholt şi a episcopului Arason din Holár este întipărită cu fierul roşu în inimile tuturor islandezilor şi va rămâne astfel în vecii vecilor. Şi cu toate că regele danezilor n-a izbutit până acum, deşi nu i-a lipsit bunăvoinţa, să ne vândă ca sclavi, a avut totuşi grijă de un lucru: ca inima Lui multmilostivă să-şi păstreze un locşor binemeritat în poezia Islandei şi în cronicile vremurilor viitoare. Un om care voieşte să strivească în pumnul său o jiganie mititică oboseşte totuşi până la urmă. O ţine la o lungime de braţ de el, îşi încordează mâna, strângând beregata animalului cât de tare poate, cât îl ajută puterile. Dar jigania nu moare. Se uită la om. Îşi arată ghearele. Jigania asta nu năzuieşte la vreun ajutor omenesc, chiar de s-ar întâmpla să se ivească vreun uriaş cu mutră prietenoasă care să-i spună că vrea să-i dea drumul. Nădejdea jigăniei de a rămâne în viaţă se sprijină pe aceea că timpul îi vine în ajutor, fiindcă puterile duşmanului se istovesc. Dacă un popor lipsit de apărare a avut norocul să aibă, în timpul restriştei sale, un vrăjmaş nu destul de puternic, atunci vremea vine în sprijinul lui, aşa cum i-a venit jigăniei din pilda ce am dat-o. Dar dacă ar vrea să se încredinţeze ocrotirii unui uriaş, ar fi înghiţită dintr-o singură îmbucătură. Eu ştiu că voi, hamburghezii, aţi socoti că nu se cade să ne înşelaţi cu măsuri şi greutăţi calpe. Dar dacă s-ar ridica pe coastele Islandei sate nemţeşti de pescari şi târguri nemţeşti de negoţ, câtă vreme ar mai trebui să treacă oare până când aţi înălţa acolo cetăţi nemţeşti, cu

comandanţi nemţi şi cu oşti de lefegii? Ce va deveni poporul acesta, care a scris opuri vestite? Islandezii s-ar preface atunci, cel mult, în slugi bine hrănite, trăind într-un stat vasal nemţilor. O slugă bine hrănită nu e un om mare. Un rob biciuit poate fi însă un om mare. Căci în pieptul lui sălăşluieşte libertatea.

XIV

În toamna aceasta, ca şi în iarna ce-a urmat, Arnas Arnaeus nu mai fu văzut atât de des în cămara bucoavnelor sale. Până atunci fusese un om care se scula dis-de-dimineată şi adesea îl găseai la lucru înainte de-a se crăpa de ziuă; totdeauna spunea că nu-i ajung ceasurile dimineţii ca să poată istovi, pentru urmaşi, noianul de însemnări asupra cuprinsului, originii şi rudeniei între miile de manuscrise islandeze vechi, mai mari sau mai mici. Acum se putea întâmpla uneori să-l întâlneşti abia către ora prânzului în cămara bucoavnelor sale, iar în unele zile chiar deloc, şi dacă cineva întreba, slujbaşii lui răspundeau că e bolnav sau că s-a culcat târziu şi că nu s-a sculat încă. Ba chiar se întâmpla uneori să primeşti răspunsul că n-a mai fost pe-acasă de ieri şi că nimeni nu ştie unde se află. Se sinchisea prea puţin de slujbele sale, atât de cele de la judeţul bisericesc, *consistorium,* cât şi de cele de la Universitate.

În sala bucoavnelor sale şade *studiosus antiquitatum* Grinvicensis, singur, muncind pentru pâinea zilnică: el copiază folianturi de pergament zdrenţuite, cu care prilej trebuie să se oprească din când în când şi să-şi însemneze diferite gânduri şi observaţii, privitoare la propriile sale scrieri savante, pe care le întocmeşte în orele libere, asupra diferitelor întâmplări din natură, mai cu osebire asupra forţelor nevăzute. În afară de asta, mai are şi slujba de încredere, care aduce cu sine mare răspundere şi care nu-i dă răgaz să se liniştească nici ziua, nici noaptea, anume aceea de a păzi casa de Jón Marteinsson. Multă vreme pierde Grindvikingul cu aceasta, căci de îndată ce desluşeşte cel mai mic zgomot dinspre săliţă sau la uşa de din dos, sau aude paşi pe-afară, pe sub

fereastră, sare de la masa lui de scris şi ascultă, stă la pândă şi ciuleşte urechea. În unele nopţi, când crede mai vârtos că oaspetele acesta nedorit dă târcoale prin împrejurimi, nici nu se dezbracă de straie, nici nu se mai duce în cămara lui să doarmă, ci se culcă pe jos în sala bucoavnelor, cu o carte groasă *in folio* drept căpătâi, înfăşurat într-o cergă de la Audnir din Vatnsleysustrand, şi aţipeşte iepureşte, sau stă de veghe lângă bucoavnele care cuprind viaţa Islandei şi sufletul nordului.

Într-o seară, în care se îndeletnicea cu o scriere despre istoria limbii şi când tocmai voia să facă dovada că limba islandeză, cu alte cuvinte, graiul danez, nu exista încă în Eden, grădina raiului, ci s-a născut abia după potop, din graiurile grecesc şi keltic – şi începuse să i se facă somn asupra acestei adânc cugetate şi savante învăţături – îşi puse capul, cu voia domniilor-voastre, pe braţ, pentru că moţăia la masa de scris. Vântul bătea în seara aceasta dinspre soare-apune, aspru şi biciuitor, aducând din când în când stropi de ploaie. În soba de cahle se stinsese focul, şi în casă se făcuse frig.

O poartă de la grădina unui vecin, care nu fusese închisă cum trebuie, se trântea necontenit de uşori, iar din timp în timp se auzea în depărtare tropot de copite şi duruit de trăsură pe uliţa vecină, pe unde se întorceau călare războinicii sau pleca regele să petreacă. Nimic, de jur împrejur, care să-i dea ceva de bănuit.

Până când deodată se iscară afară, în grădină, nişte vaiete ciudate, pătrunzătoare, piţigăiate, răguşite şi în acelaşi timp sunând fals.

Grindvikingul se-nfioră şi se trezi pe dată.

„Se poate oare, la vremea asta, să umble motanii în luna de miere?” se întrebă *studiosus antiquitatum* îngrijorat şi murmură, fără să vrea, un stih dintr-un vechi coral; cântec de mângâiere în nevoie, pe care-l învăţase de la maică-sa în copilărie:

„Acolo unde în adânc
Satan hălăduieşte,
Şi toţi scrâşnesc din dinţi şi plâng,
Deasupra lor, în înălţimi,
Al lumii Domn sălăşluieşte
În cânt de hărţi şi heruvimi.”

După aceea îşi făcu cruce, stupind împotriva strigoilor, ca să fie mai sigur, şi, alergând spre fundul casei, crăpă puţin uşa care da în curte şi iscodi în dreapta şi în stânga. Şi bineînţeles că nu era altcineva decât Jón Marteinsson, cu tertipurile lui.

După ce *studiosus antiquitatum* îşi dete seama cine este, şuieră prin crăpătura uşii, împotriva vântului:

— *Abi, scurra*[165]!

— Arde Kopenhaga, mârâi cu capul în piept noul-venit, dar vântul îi smulgea cuvintele de cum îi ieşeau din gură.

Şi tocmai când omul dindărătul uşii se pregătea să rostească o vorbă latinească potrivită cu asemenea împrejurări şi chiar deschisese buzele pentru asta, o învârtejire de vânt pătrunsă prin crăpătura uşii aduse cu ea o frântură din ceea ce mormăia omul de afară. Încă o dată Jón Marteinsson izbutise să-l dea gata pe Jón Gudmundsson.

— Ce, ce tot spui acolo? întrebă Grindvikingul.

— Nimic, răspunse noul-sosit. Spun doar că arde Kopenhaga. E pârjol în Kopenhaga.

— De bună seamă că minţi, nelegiuitule! Sau îi fi pus tu însuţi focul.

— Dă-i bineţe lui Arni din parte-mi şi spune-i că îi cer pentru vestea asta o răsplată.

— Adu îndărăt *Skálda,* demone, pe care ai vândut-o, fără îndoială, şvezilor, pe rachiu!

În clipa aceasta, flăcările ridicară limbi înalte, roşii, către cer. Pojarul nu putea fi prea departe de-acolo.

— Nici vorbă de rachiu, spuse Jón Marteinsson. Am stat afară, pe metereze, privind focul, până am îngheţat. Trecuse de miezul nopţii când am dat o raită pe la „Leul de aur” şi am întrebat de Arni, dar oamenii mi-au spus că în noaptea asta bea, desigur, acasă la el, căci plecase de-acolo în zori cu trăsura.

— Dacă mai ai îndrăzneala să rosteşti încă o dată numele stăpânului şi maestrului meu în legătură cu casa aceea de târfe, voi chema straja oraşului! îl ameninţă *studiosus antiquitatum.*

— N-o fi chiar atât de rea casa în care s-a dus chiar adineaori şi regele, călare, cu patru cai, şi, în afară de asta, zău că nici tu, von Grindavik, nu eşti obişnuit cu locuri mai de soi, spuse Jón Marteinsson.

— Regele nu călăreşte cu patru cai, ci merge într-o caleaşcă cu patru cai, grăi omul din Grindavik. Cine vorbeşte fără respect despre rege va fi pedepsit cu optzeci de lovituri de gârbaci.

Palele de flăcări se înălţau mereu spre cer; spre apus se conturau limpede acoperişurile caselor învecinate şi turnul Bisericii Doamnei, pe lumina roşu-închis a cenuşii, din care scăpărau sumedenie de scântei.

Grindvikingul zăvorî cu grijă uşa şi întoarse cheia în broască, dar nu se duse până sus la maestrul său, pentru a-i duce vestea, ci merse grabnic spre cotlonul unde dormea Jón Hreggvidsson. Îl trezi, îl rugă să se scoale numaidecât şi să se ducă în grădină, pentru a lua seama la tot ce face Jón Marteinsson, care a dat foc Kopenhagăi şi care acum, când totul e cuprins de frământare, vrea să se folosească de prilej şi să fure atât bucoavnele stăpânului, cât şi claponii jupânesei.

El îi mai spuse ţăranului că vâlvătaia s-a ridicat deasupra turnului Bisericii Doamnei.

După aceea, Grindvikingul intră iarăşi în casă şi urcă scările până în faţa iatacului de dormit al asesorului, unde se opri. Uşa era zăvorâtă.

Bătu de mai multe ori în uşă.

Cum nu primi niciun răspuns, strigă pe gaura cheii:

— Stăpâne! Stăpâne! A venit Jón Marteinsson. Pălălaia s-a ridicat deasupra Bisericii Doamnei. Arde Kopenhaga!

În cele din urmă, cheia se răsuci în broască, şi uşa se deschise. În iatac licărea o lumină palidă. Arnaeus apăru în uşă, cu ochii cârpiţi de somn, dar încă îmbrăcat. Era nebărbierit şi fără perucă. Din cămară răbufnea un iz de bere şi de fum rece de tutun. Arnaeus cătă ţintă la omul din deschizătura uşii, privindu-l ca din depărtare, şi păru, la început, că nu aude şi nu pricepe nimic din cele ce-l frământau pe Grindviking.

— Stăpâne, repetă tânguindu-se *famulus*-ul. Jón Marteinsson a pus foc oraşului.

— Şi ce-mi pasă mie? spuse Arnas Arnaeus, cu voce groasă, de bas.

— E pârjol în Kopenhaga! strigă Grindvikingul.

— N-o fi iarăşi una din minciunile lui Jón Marteinsson?

Grindvikingul răspunse, fără să se gândească mult:

— Stăpânul meu ştie mai bine decât oricine că Jón Marteinsson nu minte niciodată.

— Nu zău? se miră Arnas Arnaeus.

— Dimpotrivă, sunt sigur de tot că el a dat foc oraşului, spuse Grindvikingul. Am văzut eu însumi vâlvoarea focului, dincolo de Biserica Doamnei. L-am trezit pe Jón Hreggvidsson şi i-am spus să fie cu ochii-n patru la ceea ce face Jón Marteinsson.

— Lasă-mă-n pace cu palavrele tale despre Jón Marteinsson! spuse asesorul şi vru să închidă uşa.

— Bucoavnele, bucoavnele... gemu omul din Grindavik cu glas piţigăiat şi începu să scâncească. Pentru numele lui Dumnezeu şi al domnului Isus, preţioasele *membrana,* viaţa Islandei!...

— Bucoavnele..., murmură Arnaeus. Ce vrei cu ele? Preţioasele *membrana?* Lasă-le în pace!

— Ard! strigă Grindvikingul.

— Nu în noaptea asta, spuse Arnas Arnaeus. N-ai spus chiar tu că pojarul este de partea cealaltă a Bisericii Doamnei?

— Dar bate vântul dinspre apus, stăpâne. Să nu încerc, pentru mai multă siguranţă, să car tot ce e mai de preţ de cealaltă parte a canalului?

Arnas Arnaeus spuse:

— *Skálda* a căzut în mâinile lotrilor. Şi minunata pravilă am lăsat-o acolo, deşi îmi fusese dăruită. Cel mai bun lucru pe care-l avem acum de făcut este să lăsăm zeii să hotărască. Sunt ostenit.

— Dacă focul răzbate până la Biserica Doamnei, nu mai e nicio aruncătură de băţ până la noi, stărui *famulus*-ul.

— Să lăsăm Biserica Doamnei să ardă în linişte, spuse Arnas Arnaeus. Du-te sus în cămara ta şi te culcă.

XV

Focul se iscase într-o miercuri seara, pe la ceasurile 9, în Vesterport, la marginea de apus a oraşului. Pricina părea să fi fost nebăgarea de seamă a unui copil, care umblase cu o feştilă de seu.

Pojarnicii veniseră în grabă la locul focului. Dar cum vântul bătea cu putere, pârjolul se întinsese atât de repede de jur împrejur, că oamenii nu puteau face nimica. Prin hudiţele strâmte flăcările săreau de la o casă la alta. La început, pojarul se întinse către miazănoapte, de-a lungul meterezelor, şi de acolo răzbătu oblic înspre oraş.

Către ceasurile 10 vântul spori şi împinse vâlvătaia către Vestergrade şi Studiesträde, în miezul oraşului, şi curând nicio putere omenească nu mai fu în stare s-o stăpânească.

Din pricini nelămurite, în mai multe locuri din vecinătate se iscară alte focuri, de pildă, către miezul nopţii, într-o berărie de pe Nörregade, şi acest nou început de pârjol se lăţise cu iuţeală în amândouă părţile, iar munca pojarnicilor se îngreunase pe măsură ce flăcările cuprindeau tot mai mult împrejurimile.

Joi dimineaţă ardeau toate casele de pe amândouă laturile uliţei Nörregade. Vântul îşi schimbase direcţia, sufla acum către miazănoapte-apus, şi pârjolul ajunsese până aproape de mijlocul oraşului. Limbile de foc care răzbiseră în Vestergrade au preschimbat degrabă în ruine toată uliţa şi împrejurimile ei, până la Gammeltorv.

În acelaşi ceas, pojarul ajunsese până la Bispegaard, casa episcopului din Kopenhaga, şi de-acolo, până la biserica Sfântul Petru. Mulţi locuitori nădăjduiau că Domnul-Dumnezeu avea să cruţe bisericile, şi de aceea îşi căraseră tot avutul în biserica Sfântul Petru, care în curând se

umplu până peste poate; dar cum multe din cele aduse erau lucruri care luau uşor foc, ofereau flăcărilor hrană din belşug.

Către ceasurile 9 dimineaţa ardeau primăria şi azilul de orfani de lângă ea. Copiii fură duşi în grajdurile regelui, iar caii acestuia, mânaţi la Frederiksberg.

Către prânz, pârjolul ajunsese la Biserica Doamnei.

Până să bage lumea de seamă, se şi înălţau coloane de fum din turnul cel mare al bisericii şi, nu după mult timp, o vâlvătaie puternică răzbi deasupra turnului.

Ceva mai târziu, turnul se prăbuşi, dimpreună cu acoperişul lui ascuţit.

În aceeaşi clipă luă foc atât Academia, cât şi şcoala Notre-Dame. Cu aceasta, pârjolul intra în mahalaua în care îşi aveau casele mai-marii oraşului.

Pe la al treilea ceas al după-amiezii se putea vedea cum flăcările înghiţeau cele mai frumoase şi mai vechi clădiri, cele mai mari case ale oraşului, ca, de pildă, Regensen, internatul studenţilor şi *collegia*, iar focul înaintă toată ziua, mereu mai departe, şi, pe sub seară, ajunse la Biserica Sfintei Treimi. Puţin după aceea, răzbi la preţioasele şi de neînlocuitele colecţii de bucoavne ale Academiei, şi apoi, îndată, în Biserica Sfântului Duh, cea cu vestita orgă şi cu ceasul cu joc de clopoţei. Tot timpul nopţii următoare pojarul pustii prin Köbmagergade în jos, până la ţărmul Gammel. Şi abia acolo izbutiră să pună stavilă pârjolului, cu ajutorul apei canalului.

Locuitorii oraşului rătăceau, cuprinşi de spaimă şi de groază, de colo până colo, aşa cum mişună în Islanda viermii pe carnea putredă de iepure-de-mare atunci când e friptă pe jăratic pentru tinerii paznici; unii cu copii în braţe, alţii cu câteva boarfe adunate într-o boccea, cei mai mulţi goi şi pieriţi la faţă, flămânzi şi însetaţi.

O parte din ei îşi pierduseră minţile şi alergau prin oraş ca hăituiţi, jelind şi tânguindu-se; o femeie nu scăpase de foc decât cleştele de la vatră şi sta sub cerul liber, în cămaşă, fără alt strai pe ea. Mulţi zăceau ca vitele pe metereze sau în jurul lor, şi tot asemenea şi în grădinile regelui, toţi grămadă, în ploaia care se revărsa din ceruri şi în furtună; şi dacă majestatea-sa nu s-ar fi milostivit de chinul şi de nevoia acestor oameni, mulţi dintre ei nu s-ar mai fi sculat de-acolo: regele, preamilostivă inimă, venea în persoană, călare, la locul unde oamenii zăceau şi se jeleau, întinşi pe pământ, şi punea să li se dea fiecăruia, pe unde trecea, pâine şi bere.

În a doua zi a pârjolului, dis-de-dimineaţă, se adunară mai mulţi islandezi la Arnas Arnaeus, atât feciori de oameni nobili, care învăţau la universitate, cât şi sărmane calfe de meşteşugari, şi, în afară de ei, un corăbier de rând.

Ei cerură să poată vorbi cu asesorul, spunând că focul se apropie de Biserica Doamnei, cu învolvorări furioase, şi se arătară gata să dea ajutor pentru a duce vestitele bucoavne la loc sigur.

În cele din urmă, când flăcările se înălţară din turnul Bisericii Doamnei şi când limbile vâlvătăii jucau pe deasupra acoperişului bisericii, aceşti bărbaţi se duseră din nou la casa lui Arnaeus, lăsară orice bună-cuviinţă deoparte şi detera buzna pe uşa de din dos, trecând pe lângă înspăimântata mamzelă de la cuhnii şi oprindu-se drept în sala bucoavnelor, unde-l găsiră pe Jón Gudmundsson din Grindavik, care cânta, plângând, stihuri dintr-o carte latinească de rugăciuni. Unul dintre bărbaţi îl căută pe stăpânul casei. Îl află în catul al doilea, într-o cămară. Acolo şedea în faţa unei ferestre şi privea focul. Omul spuse că venise cu soţii lui ca să scape de prăpăd bucoavnele. Între timp, jupâneasa şi slugile roboteau de mult, scoţând din casă mobile şi unelte casnice. În cele din urmă,

Arnaeus se răzgândi şi-i rugă pe oameni să scape ce vor şi ce pot.

În sala bucoavnelor, rafturile se înălţau din podea până-n bagdadie. În afară de asta, se mai aflau tomuri păstrate în două cămăruţe aşezate pe laturi; într-acolo năvăliră islandezii. Căci toţi iniţiaţii ştiau că acolo, în încăperile acelea tăinuite, în dulapuri cu uşi se află cele mai de preţ odoare ale colecţiei păstrate sub cheie. Şi acum se întâmplă ca uneori în visele rele: cheile nu se găseau nicăieri, iar Arnaeus se hotărî să le caute el însuşi.

Simţind însă dogoarea răzbătând prin pereţi şi temându-se ca nu cumva să fie cuprinsă casa de flăcări mai înainte ca Arnaeus să fi găsit cheile, oamenii au început să izbească în dulapuri cu butuci de lemn.

De îndată ce dulapurile fură sparte, l-au pus pe grămăticul asesorului să le arate bucoavnele care erau mai de preţ, au înşfăcat apoi cele mai vestite manuscrise, în care erau însemnate vechile saga ale islandezilor dinainte de veac şi ale regilor Norvegiei, şi le-au cărat, cu braţele pline, afară.

Au făcut drumul acesta doar o dată. Când au voit să mai ia un rând, focul apucase să răzbească în casă. Un fum albăstrui se învălătucea în amândouă cămăruţele, şi în curând limbi de foc stacojii se prelingeau, prin fum, de-a lungul rafturilor.

Atunci tinerii voiră să pună mâna pe ceea ce se afla în sala mare, mai înainte ca focul să fi ajuns şi acolo; în aceeaşi clipă apăru şi Arnaeus cu cheile dulapurilor, dar cum flăcările cuprinseseră dulapurile din toate părţile, mistuindu-le, nu se mai putu apropia de ele. Se opri în pragul uşii deschise a sălii bucoavnelor şi le făcu tinerilor semn cu mâna să se ducă, oprindu-i să mai intre. Întocmai ca un val care se repede în peretele înalt şi drept al coastei stâncoase, sau întocmai ca planta parmelia, cea care-şi scoate rădăcinile dintr-o dată şi le

înfige într-o clipă în toate părţile, dar care se ofileşte la fel de repede cum s-a înălţat din pământ, tot astfel mănunchiurile de flăcări înaintau, lingând cotoarele bucoavnelor preţioase, care acopereau până sus pereţii. Arnas Arnaeus rămăsese în pragul uşii şi se uita pierdut înăuntru, iar islandezii se opriseră în tindă, neştiind ce să facă. El se întoarse atunci către ei, le arătă prin uşa deschisă rafturile de tomuri care ardeau şi, rânjind dureros, le spuse:

— Iată bucoavnele acelea... altele ca ele nu se vor mai afla nicicând şi nicăieri, până-n ziua de-apoi.

XVI

S-a lăsat noaptea. Doi Jóni islandezi rătăcesc fără adăpost prin oraşul care arde. Învăţatul Grindviking plânge ca un copil. Ţăranul de la Rein păşeşte tăcut după el. Kopenhaga în flăcări aleargă pe urmele lor. Porniseră, lipsiţi de orice voinţă, înspre partea de la Nörreport. Oameni grăbiţi, pribegi fără adăpost, se desenau limpede pe marea de flăcări, ca nişte momii negre.

— De ce plângi, la urma urmei? întrebă omul din Skagi, uitând cu desăvârşire să-i vorbească tizului său cu dumneavoastră. Doar n-ăi fi jelind Kopenhaga?

— Nu, răspunse învăţatul, oraşul care a fost înălţat cu sângele sărmanului meu neam trebuia să piară. Căci Dumnezeu e drept.

— Ei, atunci mai degrabă ar trebui să proslăveşti pârjolul, spuse Jón Hreggvidsson.

— Aş da mult să nu ştiu carte deloc, aşa ca tine, Hreggvidsson.

— Eu cred că se mai află încă destule zdrenţe de bucoavne pe lume, chiar dacă au ars toate fleacurile tale, fiindcă socot că asta e pricina pentru care te tânguieşti, spuse dumerit ţăranul.

— Chiar dacă a pierit rodul muncii mele de-o viaţă, vorbi *studiosus antiquitatum,* şi dacă mi-au ars manuscrisele pe care le-am umplut, vreme de patruzeci de ani, cu înţelepciune, mai ales în timpul nopţilor lungi de veghe, după ce terminam munca zilei, nu plâng totuşi bietele mele scrieri de om sărman. Plâng bucoavnele stăpânului meu. Bucoavnele ce-au ars acum păstrau viaţa şi sufletul acelor oameni care au vorbit în miazănoapte limba daneză încă din vremea potopului lui Noe, şi anume atâta vreme până ce şi-au uitat baştina şi s-au germanizat. Plâng pentru că de-acum înainte nu vor mai exista bucoavne în graiul danez. Ţările din

miazănoapte nu mai au suflet. Plâng durerea stăpânului meu.

Câţiva oameni de pe stradă, înţelegând după vorba lor că sunt străini, crezură că or fi iscoade de-ale şvezilor şi voiră să-i spânzure fără întârziere.

Spre norocul lor, se întâlniră tocmai atunci cu un bărbat îmbrăcat cu o jachetă, cu o pălărie înaltă pe cap şi cu un sac în spinare. Jón Hreggvidsson îi dete bineţe prietenos, în timp ce învăţatul din Grindavik se făcu a nu-l fi băgat în seamă şi goni plângând mai departe.

— Mă Grindvikidiotule! strigă Jón Marteinsson după el. Nu vrei să-ţi dau pâine şi bere?

Acest al treilea Jón, care se alăturase acum celorlalţi doi, era deopotrivă de iscusit în toate cele. Chiar şi aici, la Nörrevold, ştia de urma unei femei care le putea vinde bere şi pâine.

— Dar vă spun de pe acum, ameninţă el, dacă în timp ce veţi bea berea, de care o să vă fac rost, nu veţi privi drept la mine, cu ochii ăia ai voştri de câini bătuţi, vă iau berea îndărăt!

Îi duse cu el în cuhnia unei femei şi le făcu loc să şadă pe o laiţă. Jón Hreggvidsson se uita grăbit în toate părţile, iar Grindvikingul îşi ţinea ochii necontenit în jos.

Femeia plângea şi i se tânguia amarnic lui Dumnezeu de pojarul din Kopenhaga, dar Jón Marteinsson o prinse de picior, o pipăi mai sus de nuca genunchiului şi-i şopti:

— Toarnă-le ţărănoilor ăstora un pic de bere stătută în ulcele de rând şi câte puţin rachiu în cănuţe de cositor. Iar mie adu-mi nişte bere proaspătă de Rostock, într-o cană smălţuită, dacă se poate să fie şi cu capac de argint şi cu o zicală din cele cu măscări, de-ale lui Luther, şi adu-mi rachiul într-un pahar de argint.

Femeia îi şterse o palmă pe obraz, dar se mai muie.

— Noroc, copii, şi daţi-vă drumul gurii cu orice poveste mincinoasă pe care-o ştiţi! spuse Jón Marteinsson. Şi tu, femeie bună, adă pâine şi cârnaţi încoace.

Băură berea pe nerăsuflate.

— E groaznic, vorbi femeia în timp ce ungea feliile de pâine cu untură, cum îl mai bate Dumnezeu pe craiul nostru!

— Ce-mi pasă mie de rege? zise Jón Marteinsson.

— Islandezii n-au inimă deloc, oftă femeia.

— Pune-ne mai bine nişte slănină afumată pe pâine! porunci Jón Marteinsson.

— Da, da, a izbutit bunul nostru Arni să ardă toate bucoavnele Islandei.

Învăţatul din Grindavik îl privi cu ochii umezi şi rosti doar un cuvânt:

— Satană!

— Afară de cele pe care le-am dus eu la timp grofului Bertelskiold şi tovarăşilor săi, urmă Jón Marteinsson.

— Ai încheiat afaceri cu oameni care spun despre bucoavnele Islandei că sunt vizigote, bombăni Grindvikingul.

— Şi totuşi am pe fundul sacului meu ceva care va face ca numele lui Jón Marteinsson să dăinuie cât lumea, spuse celălalt.

Mâncară şi băură o vreme în tăcere, afară doar că Jón Marteinsson îşi tot făcea de şagă cu femeia în timp ce mânca. Omul din Grindavik încetase să mai plângă, numai un strop îi mai sclipea în vârful nasului.

După ce aproape deşertaseră şi cea de-a treia ulcică, Jón Hreggvidsson se simţea atât de bine, încât începu să caute în minte cuvintele unora din stihurile cele mai vechi ale lui Pontus şi se porni să urle, cât putu de tare, un cântecel.

Dar, de îndată ce terminară de mâncat şi de băut, pe când ospăţul era pe sfârşite, Jón Marteinsson începu să se uite sub masă într-un chip care da de

bănuit; el cerceta ciubotele celor doi oaspeţi, care, faţă de încălţările obişnuite ale islandezilor, erau bune. De asemeni, se mai uita cu grijă şi la bumbii surtucelor lor, dar bumbii nu erau nici de alamă, nici de argint, erau din cei obişnuiţi, de os.

Jón Marteinsson o rugă pe femeie să le aducă zaruri sau cărţi de joc. Însă amândoi oaspeţii se codeau să joace zaruri cu el.

Jón Hreggvidsson spuse, însă, că n-ar avea nimic împotrivă să-şi încerce cu el, peste masă, puterea degetelor, dacă vrea; el a băut atât de puţin, încât, cu toţi anii pe care-i poartă în spate, are să-şi înfrângă potrivnicul, ori pe cine ar aduce Jón Marteinsson ca să-i poată câştiga cizmele.

Femeia cea buhăită, cu picioarele ca labele de raţă şi cu genunchii aduşi înăuntru, şedea lângă vatră şi privea, cu mutra ei umflată de plâns, către bărbaţi. De îndată ce pricepu despre ce e vorba la masă, conteni să mai jelească nenorocul regelui şi spuse că smintiţii de islandezi rămân, în orice împrejurare, neschimbaţi, că nici nu pot fi numiţi oameni, şi că orice om care le-ar întinde măcar un deget simte asta pe pielea lui, chiar atunci când oraşul se năruie sub urgia focului şi chiar dacă s-ar deschide iadul dinaintea lor; mai spuse că viclenia şi înşelăciunea islandezilor nu cunosc margini, chiar dacă ar fi ca lumea întreagă să piară. Mai adăugă, după aceea, că n-avea de gând să se mai lase dusă cu zăhărelul, şi chiar dacă Jón Marteinsson o va opri şi va încerca s-o îmbrâncească, ea va chema totuşi, pe loc, straja oraşului.

Până în cele din urmă, Jón Marteinsson nu mai avu altă cale decât să-şi desfacă sacul şi să-i ofere cuprinsul lui, ca plată sau ca amanet pentru chef; el scoase din sac o bucoavnă, din foi de piele, destul de mare, şi o arătă femeii.

— Ce să fac eu cu asta?! pufni femeia şi se uită cu dispreţ, în lumina palidă a feştilei de seu din bucătărie, la legătura de petice de piele înnegrite,

mototolite şi zbârcite. Zdrenţele astea nu sunt bune nici măcar să înfierbânt cu ele un ceaun de apă! Şi Dumnezeu ştie dacă n-or fi având şi ciuma-n ele...

Dar cei doi Jóni holbaseră ochii cât cepele: unul recunoscu în zdrenţele acestea comoara dispărută a maestrului său, iar celălalt crezu că ar putea găsi în ele foile de piele ale răposatei lui mame. Era *Skálda.* Amândoi îşi scoaseră, tăcuţi, ciubotele.

XVII

În urma unei hotărâri a Thing-ului pe ţară, Jón Hreggvidsson fusese dus la Bremerholm pentru că îngăduise cândva să dispară un pitac de chemare înaintea celui mai înalt sfat al ţării, care era însoţit şi de o carte crăiască. Arnaeus putuse după aceea să-l scoată din cetăţuie, după cum de asemenea izbutise ca pricina dintru început a ţăranului să fie, în fine, judecată din nou de către cel mai înalt divan.

Pricina lui a fost astfel dezbătută vreme de-o iarnă şi de-o vară întreagă, pe care Jón Hreggvidsson le-a petrecut, de rândul acesta, la Kopenhaga. Aproape toată dezbaterea avusese loc fără ca învinuitul să fi fost de faţă.

O singură dată doar fusese chemat ţăranul de către judecătorii săi. El ştia pe dinafară toate întrebările vechii pâri împotriva lui. Nu le-a fost cu putinţă să-l înfricoşeze nici măcar cât negru sub unghie. Se pricepea să răspundă foarte bine şi înfăţişa smerit necazurile lui: un ţăran bătrân, cu părul coliliu, stă gârbovit de spate, cu ochii înlăcrimaţi şi tremurând, înaintea unor juzi străini, într-o ţară străină, prăpădit de lungile şi primejdioasele călătorii de altă dată şi de-acum, întreprinse din cauza unei străvechi soarte nenorocite, care făcuse din el, om nevinovat, mărul dezbinării între cei puternici.

Pricina şi-a urmat cursul nu pe temeiul grijii pe care ar fi purtat-o cei din Danemarca soartei ţăranului din Akranes; ci era mai mult o dovadă de putere, într-o luptă în care se înfruntau două grupări de forţe din imperiu, forţe care se dovedeau cam la fel de puternice.

Arnaeus conducea pricina ţăranului cu acea logică lipsită de scrupule şi cu formalismul

inventiv care erau dintotdeauna tăria islandezilor în faţa judeţelor daneze.

Într-o asemenea pricină, în care cuprinsul învinuirii fusese uitat de mult şi în care nu puteau fi aduse împotriva pârâtului niciun fel de dovezi valabile în faţa legii, ci doar simple bănuieli, fusese mai uşor decât oricând pentru Arnaeus să dovedească netemeinicia învinuirii cu ajutorul filosofiei şi logicii. Mărturiile *pro et contra* în această pricină de rândul trecut şi de-acuma sporiseră atât de mult, încât ajunseseră un munte de scripte şi hrisoave, şi-ţi venea să crezi că nu aveai în faţa ta altceva decât întruparea vie a acelei rele aplecări a islandezilor către renghiuri viclene şi tertipuri; şi era pierdut, dintru început, cel care încerca să desprindă adevărul din mormanul acestor documente, în pricina adesea amintitului Regvidsen, care, cu douăzeci de ani în urmă, dăduse sau nu lovitura de graţie gâdelui crăiesc, într-un smârc negru din neagra Islandă, în timpul unei negre nopţi de toamnă.

Vara trecută începuse să pară că pricina aceasta avea să se umfle şi mai mult, căci lupta dintre cele două grupări de forţe se îndârjea din ce în ce, din care cauză vechea şi încâlcita poveste se încurcase atât de tare, încât nimeni nu-i mai putea da de rost.

Cauza acestei îndârjiri era că fiica săvârşitului întru Domnul, judele Eydalin, venise hotărâtă să facă din această veche pricină a lui Jón Hreggvidsson o adevărată piatră de încercare pentru cinstita purtare, ca jude, a răposatului ei părinte. Dar nodul acesta îl tăiară cei mai înalţi dregători.

Cele două pricini fură despărţite la porunca regelui; înaltul divan avea să hotărască în pricina ţăranului de la Rein pe temeiul dovezilor; în schimb, hotărârea comisarului asupra răposatului jude Eydalin, şi a mai multor alţi dregători, avea să fie trimisă pentru judecare, din nou, Thing-ului ţării la Öxarelf.

Şi astfel, acuma, când se apropia primăvara şi când, după groaznicul pârjol, viaţa din Kopenhaga începea să reintre pe vechiul ei făgaş, se petrecu un fapt pe care mulţi, mai ales islandezii, abia dacă-l puteau crede: anume că cel mai înalt judeţ al majestăţii-sale rosti o hotărâre definitivă în urâta şi nesfârşita pricină a lui Jón Regvidsen din Skagi.

Pe temeiul lipsei de dovezi, mişelul era găsit nevinovat de vechea pâră a dregătorilor cum că ar fi ucis pe gâdele Sivert Snorresen şi, mai departe, era iertat şi de celelalte pedepse, la care fusese osândit în baza acestei pricini a sa, şi era lăsat liber, îngăduindu-i-se să se întoarcă nestingherit acasă, în ţara majestăţii-sale crăieşti, în Islanda.

Şi aşa s-a întâmplat că, într-o zi de primăvara Arnas Arnaeus l-a chemat pe spărgătorul lui de lemne la el, la Lakesgade, unde locuia într-o casă neîncăpătoare, şi i-a dat un surtuc nou de lână, nădragi noi, cum şi o pereche de ciubote şi, la urmă, a pus pe chica colilie a bătrânului un clop nou, spunându-i că astăzi vor merge împreună, cu careta, la Dragör.

Era pentru prima dată că Jón Hreggvidsson mergea în careta asesorului fără să trebuiască să stea sus, lângă surugiu. I se dăduse voie să şadă pe banca din faţă, alături de învăţatul din Grindavik, în timp ce pe banca din spate şedea, faţă-n faţă cu el, stăpânul şi maestrul, care îi pofti cu vorbe glumeţe – cu toate că era cam dus pe gânduri – să ia câte un pic de tutun de tras pe nas.

— Acum am să te-nvăţ câteva stihuri pe care nu le-ai întâlnit niciodată printre vechile stihuri ale lui Pontus, îi spuse el lui Jón Hreggvidsson.

Şi rosti înaintea amândurora:

„Anul ăsta s-or mira
A Islandiei noroade
Când acas', cu păr de nea,
Hreggvidsson o să se-ntoarne.”

Cei doi Jóni învăţară stihurile pe de rost, apoi tăcură toţi trei. Careta hurducăia încoace şi încolo, căci drumul era desfundat.

De la o vreme, asesorul prinse iarăşi chef de vorbă, cată spre ţăranul de la Rein, zâmbi şi spuse:

— *Skálda* noastră a fost scăpată de Jón Marteinsson. Tu eşti singurul lucru pe care l-am putut scăpa eu.

Jón Hreggvidsson tresări şi întrebă:

— Să nu duc nicio veste, iubite stăpâne?

— Iată un taler nemţesc pentru fata ta de la Rein, care şedea în pragul casei când ai plecat de-acolo, spuse Arnas Arnaeus.

— Nu-mi intră-n cap cum de-a lăsat fata să iasă câinele, spuse Jón Hreggvidsson. Îi spusesem doar să ia seama la câine, ca să nu vină după mine.

— Să nădăjduim că a nimerit drumul înapoi spre casă, îl linişti Arnas Arnaeus.

— Dacă se va întâmpla să auzi, spuse învăţatul din Grindavik, în parohia din Saurbaer, de ceva ca vise profetice, spiriduşi, iele, iazme sau naşteri de pocitanii nemaivăzute, atunci du-i din partea mea bineţe preotului Thorstein şi roagă-l să le însemneze pe hârtie şi să-mi trimită însemnările, ca să le pot adăuga bucoavnei mele *De mirabilibus Islandiae,* despre minunăţiile din Islanda.

Iată-i ajunşi la schela de negoţ Dragör. Corabia pentru Islanda se afla afară, în radă, cu câteva vântrele gata înălţate.

— Este un semn bun să porneşti în călătorie spre Islanda de la Dragör, spuse Arnas Arnaeus, şi-i întinse mâna, în semn de rămas bun, lui Jón Hreggvidsson când acesta se urcă în luntrea care avea să-l ducă la corabia pentru Islanda. Aici au locuit, încă din vechime, bătrânii prieteni ai islandezilor. S-a întâmplat ca Olaf cel Sfânt să-i împrumute corabia sa unui islandez, întrucât celelalte corăbii plecaseră, iar el socotea că e de mare însemnătate ca islandezii noştri să ajungă la timp la Thing-ul ţării. Dacă sfântul Olaf va vrea ca

tu să ajungi în Islanda înainte de a treisprezecea săptămână a verii, atunci te rog să treci, în drumul tău către casă, pe la Thing-ul ţării, de la Öxarelf şi să le arăţi capul tău albit.

— Să le duc vreo veste? întrebă Jón Hreggvidsson.

— Poţi să le spui din partea mea că Islanda încă n-a fost vândută, cel puţin de data asta. Vor înţelege ei mai târziu; apoi să le înmânezi hotărârea în pricina ta.

— Dar să nu duc bineţe nimănui? întrebă Jón Hreggvidsson.

— Capul ăsta al tău, bătrân şi zburlit, să fie bineţea mea, spuse vestitul *professor antiquitatum Danicarum.*

Adierile blânde dinspre Ötesund se jucară în pletele bătrânului ticălos islandez Jón Hreggvidsson cât timp şezu la coada luntrei, între corabie şi ţărm, pe drumul către casă, şi-i făcu semne cu pălăria bărbatului ostenit care rămânea în urmă.

XVIII

Într-un loc din Almannagjá, Öxarelful face o cotitură scurtă, de parcă s-ar fi spăimântat de ceva, şi ţâşneşte apoi dintre chei. Acolo s-a întocmit o adâncătură fără fund, bulboana pentru înecarea femeilor. Nu departe de-acolo, o potecă îngustă aleargă pe sus, urcând peretele prăpăstios al stâncilor.

Lângă bulboană, pe iarbă, la poalele râpii stâncoase, şed câţiva lotri, la ceas de dimineaţă, şi-şi gonesc somnul frecându-şi ochii. În barăcile mai-marilor, toţi dorm încă. Dar dinspre partea de la răsărit a păşunii, câţiva cai negri se văd mânaţi către baraca episcopului.

Un bărbat cu surtuc danez, cu pălărie şi cu ciubotele atârnate pe umăr, vine dinspre miazăzi, pe marginea din jos a cheiurilor, şi se uită cum luceşte soarele dimineţii peste răufăcătorii încă amorţiţi de somn.

Ei holbează ochii: nu se vede, colo, venind acasă, pare-mi-se de la rege, Jón Hreggvidsson, cu pălărie nouă, cu surtuc nou?

Ţăranul sosise în ajun la Eyrarbakki şi, aflând acolo că nu se mai ţine Thing la Öxarelf decât o zi, îşi făcuse opinci la Flói, îşi aruncase ciubotele pe un umăr şi pornise noaptea, pe jos, într-acolo.

I se păru că vechilor săi tovarăşi, răufăcătorii, le mergea mai prost, dat fiind că trebuiau să adaste sub cerul liber; cu ani în urmă, când înnoptase el aici, dimpreună cu ei, regele le dăduse un cort cu coroană zugrăvită deasupra, iar slujitorii regelui le aduseseră ceai.

Dar ei nu se plângeau. Domnul fusese îndurător cu ei, ca totdeauna. În ajun se vestiseră, la Thing-ul ţării, hotărârile noi.

Stăpâna de azi de la Skálholt, soţie iubită a viitorului episcop Sigurdur Sveinsson şi fiică a

răposatului nostru jude Eydalin, dobândise, în vara trecută, învoirea regelui ca pricina părintelui ei să fie redepănată de către cel mai înalt judeţ din Islanda; o dată cu el, fuseseră judecaţi guvernatorul din Bessastadir, locţiitorul suzeranului, Povl Beyer, vicejudele şi alţi douăzeci şi patru de dregători.

Răposatul jude Eydalin fusese spălat de toate învinuirile trimisului crăiesc Arnaeus şi dobândise satisfacţia post-mortem, iar toate cele şaizeci de moşii, trecute odinioară în stăpânirea regelui, fuseseră recunoscute ca fiind din nou ale lui, şi, în felul acesta, ale moştenitoarei legiuite, episcopeasa Snaefrídur.

Amintita hotărâre a comisarului fusese declarată nulă şi fără fiinţă, iar comisarul însuşi, Arnas Arnaeus, fusese osândit la gloabă de bani pentru samavolnicie şi greşită tălmăcire a legii. Cei mai mulţi dintre răufăcătorii iertaţi de Arnas Arnaeus fuseseră osândiţi din nou de către Thing, ca fiind vinovaţi, afară numai de Jón Hreggvidsson, căruia i se acordase *beneficium paupertatis*[166], pentru ca pricina lui să fie judecată de cel mai înalt divan din Danemarca. Hotărârile lui Eydalin, în aşa-numitele învinuiri imposibile, pe care comisarul le declarase fără fiinţă, au fost restabilite sau s-a hotărât că nu scaunul judeţului lumesc avea căderea să le judece; printre acestea, şi pricina unei femei care, deşi purta rod în pântece, jurase că era fecioară neprihănită: asemenea pricini trebuiau să fie judecate de preoţime.

Iar hotărârile săvârşitului întru Domnul jude Eydalin, care nu cădeau sub puterea lui de jude, fuseseră declarate fără fiinţă.

— Slavă Domnului că avem din nou către cine să ne înălţăm ochii, spunea bătrânul şi necăjitul răufăcător care se tânguise amarnic, cu ani în urmă, că unii dintre bunii juzi, care porunciseră să-l bată cu gârbaciul, fuseseră târâţi înaintea judeţului.

Era „sfântul” care jefuise cutia milosteniilor.

— Nimeni nu e fericit, decât doar cel care şi-a ispăşit pedeapsa şi cel care şi-a dobândit îndărăt fărădelegea; spuse un altul, căruia i se tăgăduise odinioară fapta rea.

Omul acesta fusese socotit, vreme de zece ani, răufăcător, dar judeţul hotărâse că altă femeie şi cu alt bărbat zămisliseră plodul pentru care fusese înecată sora lui în bulboana femeilor, şi pe care îl avusese, zice-se, cu el. Până atunci îi daseră toţi milostenii, ca unui nenorocit ce era. După ce fusese spălat de învinuire, toată lumea râsese de el în Islanda. Nu-i mai arunca nimeni, de atunci, nici măcar o coadă de peşte uscat. Ba chiar sumuţeau zăvozii împotriva lui.

Dar acum pricina aceea fusese adusă pentru o nouă cercetare, înaintea unui nou judeţ: acesta a hotărât că, fără îndoială, el era cel care săvârşise îngrozitoarea fărădelege, astfel că acum era din nou un adevărat răufăcător şi înaintea lui Dumnezeu, şi a oamenilor.

— Ei, de-acum nimeni, în toată Islanda, n-o să mai râdă de mine, spunea el. N-au să mai asmută zăvozii asupra mea; dimpotrivă, au să-mi arunce din nou cozi de peşte. Domnul fie lăudat!

Răufăcătorul cel orb, care şezuse singur, departe de ceilalţi, vorbi şi el, întocmai ca odinioară:

— Păcatul nostru este că nu suntem oameni, deşi ni se zice astfel. Ia s-auzim ce spune Jón Hreggvidsson?

— Nimic altceva decât că am de gând să mă duc azi acasă, peste munţii Leggjabrjót, răspunse acesta. Când m-am întors rândul trecut de prin străini, fata mea de-atunci era întinsă pe năsălie. Poate că o fi trăind, în schimb, fata astălaltă, care a rămas în pragul uşii când am fost pornit a doua oară de-acasă. Poate că o fi având un copil, care o să istorisească, şi el, copiilor copiilor lui povestea strămoşului lor, Jón Hreggvidsson de la Rein, şi a

prietenului şi stăpânului său, maestrul Arnas Arnaeus.

În clipa aceea se auzi răsunând tropot de copite, dincolo de povârnişurile dinspre soare-apune ale cheiurilor, şi când răufăcătorii se duseră până la marginea stâncilor, văzură un bărbat şi o jupâneasă, cu cai şi cu argaţi mulţi, trecând călare peste pajişte, către Kaldidalur, pustiul care desparte Ţara de la miazăzi de Ţara de la soare-apune. Amândoi erau îmbrăcaţi în veşminte întunecate şi toţi caii lor erau negri.

— Cine trece călare pe-acolo? întrebă orbul.

— Pe-acolo trece călare Snaefrídur, soarele Islandei, în strai întunecat, şi soţul ei iubit, Sigurdur Sveinsson, stihuitorul lătinesc, episcop ales la Skálholt. Merg către Ţara de la soare-apune, unde Snaefrídur vrea să ia în primire moştenirea părintelui ei, care a fost dobândită îndărăt de la măria-sa craiul.

Stăteau răufăcătorii la poalele stâncilor şi se uitau cum se ducea călare perechea episcopală; caii lor negri, stropiţi de rouă, scânteiau în lumina zorilor.

Observații

[←1]

Interviu cu Halldór Laxness, Secolul XX, nr. 7—8, 1961

[←2]

Ibid.

[←3]

Râul securii.

[←4]

Thing – adunare a poporului.

[←5]

Gunar din Hlidarendi (Capătul-priporului), prietenul înţeleptului Njál din saga islandeză cu acelaşi nume, este cel mai romantic personaj din întreaga literatură de legende (saga) islandeză.

[←6]

Bessastadir era reşedinţa guvernatorului, adică a locţiitorului regelui Danemarcei, suveranul Islandei.

[←7]

Stihurile lui Pontus: o colecţie de poezii gnomice din secolele XIV—XV, în care înţelepciunea populară se împleteşte cu fapte istorice (episodul lui Pilat din Pont).

[←8]

Perete de stâncă.

[←9]

O kvildă (în islandeză: *Kvilgildi)* este alcătuită dintr-o vacă sau şase oi, pe care proprietarul curţii le dă în arendă ţăranului arendaş, împreună cu toate acareturile.

[←10]

Scâlciere a cuvântului francez *monsieur* (domn), foarte des întrebuinţat prin secolele XIV—XVII în Islanda.

[←11]

După cum stă scris în vechile saga islandeze, era obiceiul ca morţilor să li se închidă nu numai ochii şi gura, ci şi nările, socotindu-se că astfel sufletul poate ieşi mai uşor din corp.

[←12]

Dreptul de a apela la cel mat înalt divan din Danemarca (lat.).

[←13]

Carte de cântece bisericeşti, cântate de cor la liturghie.

[←14]

Ţara la soare-apune (Westland) este ţinutul de-a lungul coastei de vest a Islandei.

[←15]

De la *involucra* (lat.). – înveliș, copertă.

[←16]

[14] Profesor care se ocupa cu studiul culturii antice (istorie şi literatură veche, arheologie, epigrafie etc.) (lat.).

[←17]

Ferestrele caselor ţărăneşti islandeze din acea vreme aveau ochiuri făcute din placenta unui viţel abia născut (în Islandeză: Liknarbelgur).

[←18]

Pielea de viţel pregătită pentru scris, numită de obicei pergament (lat.).

[←19]

Foarte preţios; o comoară fără seamăn; plin de ploşniţe (lat.).

[←20]

Colecţie de cântece eroice (de preamărire a regilor) din perioada următoare secolului aI Xll-lea, dintre care multe s-au pierdut.

[←21]

Cât de neînsemnată bucăţică (lat.).

[←22]

Fără pereche (lat.).

[←23]

Vremuri străvechi (lat.).

[←24]

Slove (lat.).k2

[←25]

Literă din scrierea runică a vechilor scandinavi.

[←26]

În ţinutul acela se afla Reykjawik, capitala de azi a Islandei.

[←27]

Probabil din latineşte: vesonus – nebunie, nebun; *tesqua* – pustiu, câmpie, stepă neroditoare.

[←28]

Erou din vremea vechilor saga nordice.

[←29]

Odin (la popoarele nordice) sau Wodan (la triburile din Germania) este părintele zeilor în mitologia germanică, stăpânitorul cerului şi al pământului, creatorul culturii, al artei războiului, al semnelor magice numite rune şi al poeziei. Pe umerii lui stau doi corbi (gândul şi memoria), care în fiecare dimineaţă zboară în lume şi-i şoptesc apoi la ureche ce-au văzut şi ce-au auzit.

[←30]

Pace nouă, Doamne (lat.).

[←31]

Aluzie la *Maria Stuart,* regina Scoţiei (1542—1587), care, implicată în complotul organizat împotriva reginei Elisabeta a Angliei, este condamnată la moarte şi executată.

[←32]

Cred într-unul Dumnezeu (lat.).

[←33]

Iubesc (lat.).

[←34]

Moduri (lat).

[←35]

Timpuri (lat.).

[←36]

Locţiitorul suveranului, învestit de regele Danemarcei cu puteri asupra Islandei. Suveranul Islandei locuia la Kopenhaga, iar locţiitorul avea reşedinţa la Bessastadir.

[←37]

Iubesc, iubeşti ş.a.m.d. (conjugat în limba latină).

[←38]

Brynjolfur Sveinsson (1605—1675), episcop danez, şi-a silit fiica să jure, în catedrala din Skálholt, că n-a avut legături vinovate cu dascălul ei, un tânâr teolog. A fost un jurământ strâmb. Mulţi poeţi islandezi au tratat sub formă dramatică sau sub formă de roman tragismul acestui „caz", care a preocupat în mare măsură fantezia poporului.

[←39]

Griji (lat.).

[←40]

De fapt, daruri pentru primii dinţi ieşiţi copilului, de unde în islandeza se spune: *Tannie.*

[←41]

Pasăre acvatică migratoare, de mărimea unui porumbel.

[←42]

Gheţar (Isl.).

[←43]

Mici porturi.

[←44]

Hekkenfeldt vine de la numele vulcanului islandez Hekla, cunoscut încă de pe atunci în Olanda şi despre care se credea că este sălaşul iadului. Sub numele de Hekkenfeldt se înţelegea, în vremea aceea, Islanda, şi aceasta nu numai în Olanda.

[←45]

Un fel de cârlig cu patru braţe.

[←46]

Chiar atunci (lat.).

[←47]

Învăţat în limbile nordice vechi (lat.).

[←48]

Ştiinta lucrurilor ascunse, ciudate (lat.).

[←49]

Asesor (consilier) în consistoriul bisericesc, profesor de filosofie şi de veche cultură daneză (lat.).

[←50]

În cultură antică (lat.).

[←51]

Despre uriaşii Islandei (lat.).

[←52]

Fizica Islandei (lat.).

[←53]

Istoria literaturii (lat.).

[←54]

Deșertăciunile (lat).

[←55]

Localităţi de pe coasta de răsărit a Islandei.

[←56]

Batalioanelor.

[←57]

Porecla uneia dintre favoritele regelui Danemarcei din vremea cînd se petrece acţiunea cărţii.

[←58]

În persoană (lat.).

[←59]

După datina latină, al treilea pahar este acela al lai Hilarius. Flecare pahar băut are un nume deosebit.

[←60]

Ce fericite (lat.).

[←61]

Arta alcătuirii versurilor (lat.).

[←62]

Skyr – mâncare naţională islandeză, un fel de terci făcut din cheag găsit în stomacul vitei, amestecat cu lapte smântânit şi cu lapte acru. După scurgerea zerului, rămâne o masă grunjoasă: skyr. Zerul acru se bea sau se foloseşte ca mijloc de conservare a cărnii, care capătă din cauza aceasta un gust acriu.

[←63]

În numele Domnului, amin, închinăciune şi respect legilor (lat.).

[←64]

De asemenea (lat.).

[←65]

Moviliţă.

[←66]

Culmea desăvârşirii (lat.).

[←67]

Cel mai de preț bun (lat.).

[←68]

Cred într-unul Dumnezeu (lat.).

[←69]

Doctorii (adică învăţaţii) (lat.).

[←70]

Doctor îngeresc (lat.).

[←71]

După legile statului (sau ale) bisericii (lat.).

[←72]

Personaje din legendele galice.

[←73]

Având în vedere că ea constituie un caz deosebit (lat.).

[←74]

O sfântă taină (lat.).

[←75]

În legende (lat.).

[←76]

Duhul răului (lat.).

[←77]

Akranes, ca şi Skagi, înseamnă peninsulă; amândouă sunt una şi aceeaşi denumire pentru ţinutul de baştină al lui Jón Hreggvidsson.

[←78]

A ciumei care a bântuit Islanda.

[←79]

Cel care a dobândit primul grad al unei diplome academice (lat.).

[←80]

O, timpuri, o, moravuri (lat.).

[←81]

Păcătuiţi cât puteţi de mult. (lat.).

[←82]

Martin Luther (1483—1546), iniţiatorul protestantismului în Germania, mişcare îndreptată împotriva bisericii catolice, papalităţii şi a negoţului cu indulgenţe.

[←83]

Starea de perfecţiune (lat.).

[←84]

În mod firesc, dintru bun Început (lat.).

[←85]

Străluciți (şi) iluştri (lat.).

[←86]

În cele ale timpului (cele lumeşti) (lat.).

[←87]

În cele duhovniceşti (lat.).

[←88]

Nemiloasă (lat.).

[←89]

Aici cu sensul de istorisiri (lat.).

[←90]

Pământul Americii (lat.).

[←91]

Pământul Islandei (lat.).

[←92]

Carte despre islandezi (lat.).

[←93]

Ari (în islandeză *gerdi,* adică Cel ştiutor de toate) (1067—1184) este Herodotul istoricilor Islandei. Din lucrările lui nu s-a păstrat decât *Islandingabók,* o scurtă istorisire a primei colonizări în Islanda, până la 1120.

[←94]

Jón Arason (1484—1550) a fost ultimul episcop catolic din Islanda având scaunul episcopat la Hólár, de la care şi-a căpătat numele mai sus amintit *Breviarium Holense – Cartea de rugăciuni de la Hólár.* Arason a dus o luptă zadarnică împotriva învăţăturii lui Luther, care pătrundea în Islanda venind din Danemarca, şi a fost decapitat împreună cu cei doi fii al săi. E socotit şi azi ca martir al mişcării islandeze de independenţă împotriva Danemarcei.

[←95]

Însemnări (lat.).

[←96]

Mocasini, încălţăminte din piele de ren a indienilor din America de Nord.

[←97]

Vinland (ţara vinului) a fost numită America de către primii ei descoperitori, scandinavi din Islanda.

[←98]

Sturla Sighvatsson (1199—1238), rudă cu Snorri Sturlason. El era veşnic părtaş la lupte, iar pentru că jignise un episcop islandez, a trebuit să întreprindă o călătorie de ispăşire la Roma. Reîntors acasă, s-a aruncat din nou în lupte interne, care au dus la războiul civil general şi au pricinuit pierderea libertăţii Islandei. Regele Norvegiei a pus atunci stăpânire pe Islanda.

[←99]

Papa Leon al X-lea (Giovanni de Medicis) (1475—1521) a practicat pe scară largă vânzarea funcţiilor bisericeşti, nepotismul şi mai ales negoţul cu indulgenţe, fapt care a dus până la urmă la răscoale, provocând protestul lui Luther (1517); duşman înverşunat al Reformei, Leon al X-lea a dat două bule papale, excomunicând din sânul bisericii catolice pe Luther şi pe toţi cei care îmbrăţişau Reforma.

[←100]

Materialist şi ateu de seamă din epoca elenismului (341—270 î.e.n). neagă amestecul zeilor în treburile lumii şi porneşte de la admiterea caracterului veşnic al materiei, care cuprinde în sine izvorul intern al mişcării.

[←101]

Venus râde de acest sperjur (lat.).

[←102]

În particular (lat.).

[←103]

Neam cu totul barbar (lat.).

[←104]

Christoph Plantino, născut în 1514 la Moni-Louls (Touraine, Franţa), a trăit alternativ la Anvers şi Leyda; a murit la Anvers în 1589. Tipograf şi maestru cunoscut al scrisului, a cărui artă e păstrată în muzeul tipografic de-acolo.

[←105]

Denumirea vremii celei mai aspre de iarnă, lunile: gerar şi făurar. (*Goa:* februarie.)

[←106]

Cicero Marcus Tullius (106 î.e.n.—43 e.n.), cunoscut om politic, orator şi scriitor latin, autorul unor vestite tratate de retorică şi filosofie.

[←107]

Erou legendar, principe al Troiei, fiul lui Anchise şi al zeiţei Venus, unul dintre conducătorii de seamă ai războaielor troiene, eroul principal al *Eneidei* lui Virgiliu.

[←108]

Fiica lui Mutto, regele Tyrului, şi iubita lui Aeneas; ea a fondat Cartagina.

[←109]

Roagă-te pentru noi, păcătoşii, acum, şi în ceasul morţii noastre (lat.).

[←110]

Nicio femele n-ar trebui să dea crezare jurămintelor unui bărbat (lat.).

[←111]

Ragnheidur este numele fiicei episcopului Brynjulf Sveinsson din Skálholt.

[←112]

Vorbe grosolane (lat.).

[←113]

Doar în cruce stă dumnezeirea lui, şi în acelaşi timp umanitatea lui (lat.).

[←114]

Dă-mi, Doamne, răni sângerătoare şi-a caznei crucii îmbătare (lat.).

[←115]

Din uneltirile Diavolului (lat.).

[←116]

Negreşit (lat.).

[←117]

Unor persoane (lat.).

[←118]

Împotriva oricărui drept şi oricărei raţiuni (lat.).

[←119]

Sunt. Aşadar, vorbesc (lat.).

[←120]

Aici cu sensul de scriitori laici (lat.).

[←121]

Cea mai înaltă autoritate bisericească (lat.).

[←122]

[1] Ce ar aduce prejudicii lui Arnaeus (lat.).

[←123]

Artă cazuistică (lat.).

[←124]

În disperarea vieţii (lat.).

[←125]

Portocale amare.

[←126]

Colivii mari, decorative (fr.).

[←127]

Aici cu sensul: om de lume (fr.).

[←128]

Neguţătorii din marile oraşe hanseatice: Hamburg, Bremen, Lübeck.

[←129]

Glumă (fr.).

[←130]

Premise (lat.).

[←131]

Cu îndreptăţită durere în cuvintele folosite (lat.).

[←132]

După cel mai înalt drept al talionului (lat.) (ochi pentru ochi, dinte pentru dinte).

[←133]

Să trăiască, să crească, să înflorească Martin! (lat.).

[←134]

Pentru a-l învăţa cum să se poarte (lat.).

[←135]

Spiriduş feminin, iazmă.

[←136]

Acte, petiţii (şi) apeluri (lat.).

[←137]

Odihneşte-te... oricine ai fi, în pace, amin (lat.).

[←138]

Pentru lipsă de vigoare bărbătească (lat.).

[←139]

Vină schimbarea tuturor lucrurilor (lat.).

[←140]

Autor (lat.).

[←141]

Nu uşor se ridică din înjosirea lor oamenii ale căror virtuţi sunt apăsate de îngrădirea domestică (lat.).

[←142]

Donat – bucoavnă de început, abecedarul unei ştiinţe, al unei discipline.

[←143]

Denumirea daneză pentru Bessastadir.

[←144]

Asta înseamnă: islandezi veniţi cândva din Norvegia, din ţara lui Olaf.

[←145]

Lup uriaş, care răspândea groază printre muritori şi care în mitologia nordică avea să contribuie la nimicirea zeilor, înghiţindu-l pe Odin.

[←146]

Insula Bremer.

[←147]

Moria (din greceşte) – nebunie, prostie, ignoranţă.

[←148]

Scrib (grămătic) şi slujitor (lat.).

[←149]

Cel ales (lat.) (vorbind despre slujba de episcop).

[←150]

Semne bune (lat.).

[←151]

Roză între roze... fecioară între fecioare... fecioară înainte de naştere, în timpul naşterii, după naştere (lat.).

[←152]

Aici e vorba de sărutul pătimaş, senzual, dat cu gura întredeschisă.

[←153]

Chipuri ale Diavolului (lat.).

[←154]

Cine-i acolo? (Germ.).

[←155]

Femeie (în dialectul Germaniei de nord).

[←156]

Exclamaţie laudativă: Omule! (Span.).

[←157]

Preasupus servitor (fr.).

[←158]

Scania, partea de jos a Suediei.

[←159]

Adunare de legi din vechea Islandă, dinainte de introducerea creştinismului. Ele se mai numesc şi *Vechiul statut al gâştei-sălbatice,* pentru că, în vremea de demult, au fost legate în piele de gâscă-sălbatică.

[←160]

Cu puteri samavolnice (lat.).

[←161]

Cam aşa se spune într-un „cântec al ielelor" islandez.

[←162]

Înalte şcoli (lat.).

[←163]

Toate vechile izvoare (documente) (lat.).

[←164]

Monument druidic.

[←165]

Piei, ticălosule! (Lat.).

[←166]

Dreptul celor sărăci (de a fi judecaţi de către Tribunalul Suprem Al regelui Danemarcei) (lat.).

Table of Contents

PREFAŢĂ
I
II
III
IV
V
VI
VII
VIII
IX
X
XI
XII
XIII
XIV
XV
XVI
XVII
XVIII
XIX
XX
I
II
III
IV
V
VI
VII
VIII
IX
X
XI
XII
XIII
XIV
XV

XVI
XVII
XVIII
XIX
XX
I
II
III
IV
V
VI
VII
VIII
IX
X
XI
XII
XIII
XIV
XV
XVI
XVII
XVIII
Observații

Table of Contents

PREFAŢĂ 2
I 20
II 26
III 38
IV 51
V 66
VI 74
VII 82
VIII 90
IX 96
X 105
XI 111
XII 117
XIII 124
XIV 134
XV 142
XVI 156
XVII 165
XVIII 172
XIX 180
XX 185
I 194
II 201
III 217
IV 227
V 247
VI 259

VII 272
VIII 281
IX 295
X 309
XI 316
XII 327
XIII 339
XIV 347
XV 358
XVI 364
XVII 372
XVIII 380
XIX 385
XX 395
I 406
II 422
III 430
IV 438
V 444
VI 454
VII 460
VIII 469
IX 477
X 487
XI 499
XII 509
XIII 521
XIV 530
XV 536
XVI 541

XVII 546
XVIII 551
Observații 555